Clementis
Pape

Coloniae
Agrippinae
1562

D. CLEMENTIS D. PETRI APOSTOLORVM PRINCIPIS DISCIPVLI, ROMANI PONTIFICIS, OPERA, QVAE IN HVNC VSQVE DIEM EXTARE COMPERTA SVNT, OMNIA, CVIVS

D. Paulus ad Philippenſ. ſcribens meminit, quiq; eam, quæ ad Hebræos conſcripta eſt, epiſtolam, magno tum Græcorum tum Latinorum conſenſu ſcripſiſſe fertur,

RVFINO TORANO AQVILEIENSI INTERPRETE.

Et Canones Apoſtolorum, ab eodem D. Clemente conſcripti, & in vnum congeſti, ex æditione veteri, & interpretatione Gregorij Haloandri. Inſuper ſelectiſſimæ vetuſtiſſ. Præſulum non minùs doctrina & eruditione, quàm morum ſanctimonia inſignium epiſtolæ, ad fidem veterum exemplarium Victorinorum aliorumq; fideliter reſtitutæ.

ADIECIMVS VERO,

Eiuſdem D. Clementis de rebus Geſtis, peregrinationibus & prædicationibus B. Petri Apoſtolorum principis eruditiſs. ſimul & elegantiſs. epitomen, iam pridem à IOACHIMO PERIONIO BENEDICT. CORMOERIACEN. Latinam factam, nunquàm huic volumini additam.

Omnia argumentis & pereruditis annotatiunculis partim Ioan. Sichardi, partim Lamberti Venradij recens illuſtrata: Quæ Eccleſiæ iudicio ſubmiſſa ſunto.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Birckmannum.
Anno M. D. LXII.

IOANNES DEI GRATIA POSTVLATVS AC CONFIRMATVS IN EPISCOPVM ECCLESIAE OSNABRVGENSIS.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ILLVSTRISS. PRINCIPI AC DOMINO, D. IOANNI POSTVLATO ET CONFIRMATO EPISCOPO OSNABRVGENſI, Comiti in Hoia & Bruchauſen, Domino ſuo clementiſsimo,

LAMBERTVS VENRADIVS
S. P. D.

SOepenumerò prudentes demirari ſolent, hominesq́; pietatis, quæ eorum animis altiſſimè profectò inſedit, ſitientiſſimi, quid ſit, quod noſtris tandem temporibus ſupra omneis maiorum noſtrorum ætates tam multæ diſſenſiones, variæ opinationes, monſtroſæque hæreſes noſtram Eccleſiam adeò miſerè dilacerent, diuexent & opprimant, Ioannes Præſul Reuerendiſſ. Princepsq́ue longè Clariſſime. Atq; multis multi cauſis propoſitis, quibus efficiendi eis facultatem adimant, valdè laborauerunt: quorum ſtudia tamē conatusq́; hactenus fruſtrari, quinetiā peiores indies, eosq́; abſurdiores ſuppullulaſcere errores, naſciq́; videmus. Sunt verò, quorū alij ī fatum, quo omnia in peius ruant, omnia dilabantur, quoq́; mundi inclinet feſſa ſenecta caput, hæc reijcere minimè vereantur, quorum quidem oratio non multùm mihi à Stoicorum ignauo illo ſermone diſtare videtur, ignorantes miſeri, in cuiusq́; poteſtate poſitū eſſe, vt in ſana quis Eccleſiæ Catholicæ ſententia acquieſcat, aut Diabolo auctore & inſtigatore nouas ſibi, easq́; antehac inauditas hæreſeis excogitet: quorū ſententiam ſi audiuerimus, nullus profectò emendandæ reſtituendæq́; religionis locus relinquetur, quùm aliter atq́; fiat, nullo pacto ex eorum opinione fieri poſſit. Alij rurſum, Eccleſiæ præſulum negligentiā, faſtum, verbiq́; diuini ignorationem non forſan temerè cauſantur, quod poſtpoſitis ijs, quæ ſunt Ieſu Chriſti, vt verbis vtar ter Maximi Pauli, ſua ſibi quærant: otium, quietē, mollitiem, omniaq́;, vt ſemel dicam, miſſis ijs, quæcunq; ad Euangelicæ doctrinæ profeſſionem ſpectant, vitæ commoda amplectantur. Equidem horū ſententia, vt multò (prò dolor) veriſſima eſt: ita eam exequi non facile perfectu, quùm tāta ſit etiam eruditorum quorundam petulantia, tanta nequitia, malitia & veſania, vt ſanis & ipſi præceptis abnegatis, inſtitutisq́; præclaris abrogatis, falſa complecti mâlint. Hinc eſſe, quur Diuinus ille Paulus Corinthijs pædagogos etiam plures ait eſſe, at patres pauciores. Alij verò, his opinionum veluti vētilationibus pios examinandos exagitandosq́; exiſtimāt, an conſtantes in vera fidei profeſſione & propugnatione manſuri ſint: qua ratione eruditiſſ. Moſes Iſraelem allocutus videtur, quùm ſibi populus propter voces, lampades, buccinæ ſonitum, montēq́; fumantem admodum metueret, Tentat, inquit ille, vos Deus. Iamq́; iterum, qui D. Deum, noſtris ſceleribus offenſum ex Prophetarum oracu-

lis confirment, inueniuntur, quòd bonos contemnamus, nec ijs obtemperemus, qui nobis præfecti ſint. atque hoc in cauſa eſſe, quur bonis præfectis indigni eos habeamus, quibus contra ſana Eccleſiæ placita inſanire iuuet: quin neceſſum eſſe, ſimiles(quod aiunt) habeant labra lactucas.

Enimuerò Præſul Ampliſſime in hac prolixa, longeq́; veriſſima cauſarum ſerie, dum meditabundus ſubinde verſor, non ſemel illud animo occurrere ſolebat, quod adeò nunc multis, quibus lites ſerere, erroresq́; fouere placet, veneranda neglecta ſit antiquitas: eamq́; nō minimā ego violatæ Religionis cauſam eſſe exiſtimo, quòd noſtris temporibus excuſſis ſtudioſorum hominum manibus priſcorum monumentis, lubenter ita noua, eaq́; tantùm nō peſſima, inerudita, hæreſeosq́; toxico venenata, proponi legiq́; videamus. Horū namq; ſcriptores, quùm hoc in aīo(quē reuera κυνεόν τε νοόν *habēt) cū primis habeant, omniq́; ſtudio contendant, vt in ſuā ſententiā lectores non ita verſatos abducant, atque id plerique omnes magna quoque verborum abundantia efficiant, fit non rarò, vt ij quoq; lectores, qui non eò, niſi cognoſcendi ſaltem ſtudio acceſſerāt, ipſa ſuauitate, (qua quidem ſcripta eorum referta videntur) copia elegantiaq́; capti, in diuerſam partē incūbant, & in eorum ſententiam manibus pedibusq́; diſcedant. Permulti igitur communē doctrinæ ſanioris explicationē non recipiunt, ſed faſtidiunt, (vtinam vt Prometheus Pandoram, quod eſt in fabulis) de vitali baptiſmatis aqua nobiſcum digladiantur, interq́; ſe miſerè etiā repugnantes concertant, eamq́; efficaciam, qua per Spiritum ſanctum renouamur, & Chriſto regeneramur, vix agnoſcunt: veram de ſalutifera criminum noſtrorum remiſſione non ſuſtinent, ſed multi ſacramentum eſſe inficias eunt: alij in tremenda et ſacroſancta Synaxi ipſam Chriſti præſentiam rident, exibilant, conuitijsq́; inceſſunt, non adorant, aut venerantur, omniaq́; Chriſti (vt verbo dicam) Eccleſiæq́; præclarè inſtituta contēnunt. Hanc indicibilē temeritatē, audaciam & impietatē, quam nemo pius cogitatione aut animo complecti poteſt, quis nō vel* ἄθεος *omnibus, atq; adeò Deo ingratā odioſamq́; exiſtimabit, acriq́; caſtigatione dignam? Ergo impius Turca aufert minuitq́; imperiū, populos trucidat, vrbesq́; populabundus omneis, non ſecus ac tempeſtas quædā proſternit et eruit, ſæuiùs forſan, ſi quid modò excogitari duriùs, et inueniri poteſt in nos tentaturus, ni maturè cum Deo paciſcamur, religionem pacatam reddamus, populumque Chriſti rurſum, Eccleſiæq́; pcepta & inſtituta exequi, obſeruare & colere doceamus.*

Quocirca pij doctiq́; oēs, quotquot animū ad abſurdas monſtroſasq́; hæreticorū opinationes refutādas delendasq́; appulerūt, nihil priùs & antiquiùs habuerunt, nihilq́; pſtantiùs aut firmiùs exiſtimauerunt, q̄ grauiſſima Maiorum noſtrorū monumenta, quæ doctrinam Eccleſiæ incorruptā, variationesq́; & diſcrimina veriſſima, rituumq́; optimas inſtitutiones inculcarēt, veſanis illorū ſcriptionibus opponerent. Nā, quùm ſacræ literæ in diuerſum ab ijs ſenſum trahantur, nec noſtras parteis ppter inquietos iſtos hoīes aliâs tutari poſſimus: doctrinæ ppetuitatem & cōſtantiam cōtra eorū inſolentiam adferre ſolemus.

quod

quod quidẽ tutiſſimũ eſt. Vnde verò eã approbare poterimus, (nõ moror, quod forſan hîc obiecturi ſunt) niſi ex cõſtantibus Patrum ſcriptis, eruditiſſimis eorũ lucubrationibus, qbus loca inter hos cõtrouerſa explicauerũt? Proinde optimè ſemp Princeps Illuſtriſs. de Rep. Chriſtiana ij mihi mereri viſi ſunt, q in horũ ſcriptis, q̃ partim tẽporum iniuria et ſupioris ſæculi ignorantia, intercidere, partim blattarum inimicitia & Typographorum incuria corrupta ſunt, aut recuperandis aut emendandis opam ſuã, eamq́; diligentẽ poſuerunt. Extant itaq; excellentiſs. grauiſſimorumq́; Patrũ, eruditiſs. ſcripta, q̃ tum germanam S. literarum interptationem pponere, tum verò de vetuſtate ac certitudine veriſſimæ doctrinæ nos cõmonefacere poſſunt. Porrò his, vt oĩnò dicto audiẽtes ſimus, Moſes etiam nobis grauiſs. auctor eſt, in nobili illo carmine, quod D. Deus ab eo cõſcriptum, Iſraëlitis tradi volebat, memoriaq́; teneri, & ſemp in ore haberi mandabat. Memento dierum (inqt) antiquorum, cogita generatiões ſingulas: Interroga patrẽ tuũ & annunciabit tibi, maiores tuos & dicent tibi. Poſſe enim ex horum ſcriptis ſyncerã doctrinã cõſeruare & ppagare, nimirum is eſt eorundẽ fructus lõgè maximus. Itaq; diligẽtiſs. ille vates Hier. dominica ſuos etiã voce, vt ſpretis malorum Aſſuris & Ananiæ pſulum monitis, diuinæ legis traditiõi, ſanctisq́; maiorũ ſuorum inſtitutis inſiſtãt, adhortatur: State, inqt, ſup vias, et videte, & interrogate de ſemitis antiqs, q̃ ſit via bona, et ambulate in ea, et aĩs veſtris refrigerium inuenietis. Si itaq; noſtra cura, cogitatio, operaq́;, qđ fieri debebat, in ijs cõſeruandis poneretur, vt pclara eorũ ſentẽtia monet, nulla oĩnò diſſenſio, q̃ adeò nũc validè Eccleſiã noſtrã cõcutit, nulliq́; extarent errores. Neq; interim ſtudioſorum hoĩm manibus pia recentiorum ſcripta excutienda puto, ſed præferenda maiorũ monumenta aio. eaq́; amplectenda potiùs, quòd ij ab omni cùm amoris tum iræ cupiditate longè alieniſſimi, genuinam prorſus veramq́; Chriſti doctrinæ interpretationem conſcriptam, poſteris tradidêre.

In his verò, q primas Eccleſiæ inſtitutiones ſcitaq́; deſcripſerunt, et initia incrementaq́; Chriſti pfeſſionis enarrauerunt, nõ infimum reuerà ſcripta D. Clementis Summi Rom. Pont. obtinent locum, hominis profectò ſanctiſſimi, &, vt ſemel dicam, diſcipuli Petro Apoſtolorum facilè principe in primis digni, q̃ ſingularẽ maieſtatẽ et dignitatẽ certè Apoſtolicã referũt: de qbus vel ob ipſius ſanctimoniã nemo pnunciare dubitauerit. Nam (vt lõgiùs paulò hæc repetamus) qua in re ſua vita nõ inſigne documentum ædidit futuræ dignitatis, quùm nõdum etiam Chriſti ſacris initiatus eſſet? Qui enim vix ſe cõfirmâſſet, iamq́; virilem togam primùm induiſſet, cogitationibus ijs, quæ ſapientem decent, in primis animum occupatum habuit, quæq́; vitam ſuam quàm maximè inſtituere poſſent. Et quùm à pueris ſapientiæ ſtudio operam nauâſſet, hucq́; omne ſtudium ſuum contuliſſet, vt bene beateq́; viuere poſſet, ſubit animum aliquando meditatio, quid ſibi poſt mortem euenturum ſit, an ne victurus, ac porrò animus ſibi ſit manſurus? Egregia profectò diſceptatio, quæ prophani & à CHRISTI cognitione alieni etiam dum mentem ſubiret, non indigna Chriſtianis hominibus. Hac ergo in re quùm animi angeretur, et quid ſtatuat, dubi-

dubitaret, dedit Clementi initium peregrinandi, fuitq́ ei occaſio, qua ad Chriſti cognitionem veniret. Etenim duplici ſeſe ratione impulſum, quur hac de re ſecum deliberaret, alibi ipſe copioſiſſimus teſtis eſt. Nam, ſi non ſit victurus (vt multi affirmabant) quánam tandem ratione in bene maléve viuendi doctrina anxiè adeò ſe torqueat, quùm eodem loco tum bonus tum malus æſtimandus veniat, quinetiam αὐτὸν ἐλεεινότερον πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι, *vt loquitur Diuinus ille Paulus, ſi in certa vitæ profeſſione ſibi laborandum eſſe putaret. At verò, ſi futurum ſit, vt viuat, benéne an malè habiturus? Vtrúmne verum ſit, quod ſcripſerat Poetarum ille doctiſſ. de ijs, qui apud inferos agunt.*

Gnoſius hæc Radamanthus habet duriſſima regna?
Caſtigatq́ auditq́ dolos, ſubigitq́ fateri,
Quæ quis apud ſuperos, furto lætatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem? An rurſum:
Tiſiphone quatit inſultans, toruosq́ ſiniſtra
Intentans angues, vocat agmina ſæua ſororum? *Huius ſibi tum nodi ſoluendi cauſa Aegyptum ſapientibus refertam petit: reique veritatem à Necromantiæ doctoribus diſcendam decernit, ni cuiuſdam philoſophi conſilio, quòd illo quoque tempore ea vel damnata vel ſuſpecta eſſet, diſſuaſum ei fuiſſet. Romam itaq́ regreditur, vbi in publica docetur concione, in Iudæa quendam eſſe, qui mundi technas argueret, veritatem profiteretur, æterniq́ Dei regnũ prædicaret, quod adipiſci liceat, ſi quis optima ſemper viuendi inſtituta comprobet & tenere velit. Ecquis non hoſce exantlatos labores in homine etiam Chriſtiano miretur & extollat? Quotusquisq́ noſtrûm nunc inuenitur, qui veritatis huius inueſtigandæ gratia ita ſudandum ſibi exiſtimet, vt ethnicus etiam num Clemens? Sed non deeſt pia proponenti diuinus fauor. Nam nauigaturus in Iudæam vento refragante Alexandriam appulit, vbi in Barnabam ibidem Chriſti doctrinam profitentem incidit. Hoc auctore igitur & ſuaſore Iudæã verſus proficiſcitur: ſed in Cæſarea (Stratonis nimirũ, ea, quæ olim tribui Manaſſeæ aſſcripta haud ita procul à Carmelo monte diſtat) D. Petrum inuenit, diſputaturũ cũ Simone Gitthonenſi, Mago Samaritano. Hîc à Barnaba, in quem, quùm Petrum à ianua quæreret, incidit, oblatus eidem, in Socium ſtatim, itinerisq́ comitem adſciſcitur. Quot tandem poſt difficultates vitæq́ moleſtias veritatis magiſtrum inuenit Clemens? Porrò, ne citiùs, quàm prudentem hominem decet, credulus eſſe videretur, quæſtionum, quæ eũ primò ad peregrinationes compulerant, veritatem & diſſolutionem inueſtigat. Sed enim difficiles & præclaræ eæ erant, nec ita cuiq́ ſolutu faciles. Omninò namq́ & ſemper viri ſapientes quærebant, quid de humano animo ſtatuendum eſſet, mortalísne an immortalis is eſſet? qui quidẽ ſi immortalis & æternus eſſet, vt Platoni ſummo philoſopho iamdudum anteà probabatur, futurúmne eſſet, vt de ijs, quæ in mundo hoc geſſiſſet, ratio reddenda eſſet? Omni quoque ſeculo diù multumq́ quæſitum erat, quænam boni viri officia eſſent, quibus rerum omnium effectorem ſibi deuinciret. Atque hoc mouet Clemens. Magna rurſus doctis contro-*

*controuerſia erat de huius vniuerſi ortu, án ne mũdus eſſet factus, iterumq́ diſ-
ſoluendus, vtrúmne aliquando præſtantior futurus? Hæ tum cogitationes pi-
am hominis mentem exercitabant: quarum omnium apertißimas ſolutiones è
D. Petro cognouit: maximè verò, vnicè de acquiſitione veræ eum ſapientiæ
erudiuit, quaq́ eam ratione conſequi poſſet, non ſine aqua vitali hoc fieri, eamq́
prorſus ad pietatem neceſſariam.*

*Habes Præſul Amplіß. quidnam Clementi ianuã aperuerit, qua ad Chriſtũ
diſcendum cognoſcendumq́ veniret,* πρότασιν *non ita ineptam, vt hinc quiſque
facilè colligere poßit, quæ huius ſanctiß. optimiq́ initij* ἐπίτασις καὶ καταστροφὴ
*expectanda veniat. Namq; Petri verbis ille fidem adhibens, doctrinæ Chri-
ſtianæ fit diſcipulus: cui tamen ante ſalubrem ad regenerationis lauacrum ac-
ceßionem trium menſium indicitur ieiunium. Vſque adeò celebris Apoſto-
lis, Eccleſiæque ſalutaris ieiunandi conſuetudo viſa eſt, quæ iam indè vſque à
Chriſti in cœlum aſcenſione in ſcitis Eccleſiaſticis ſacra permanſit. Equidem
repletis virtute à Seruatore promiſſa Apoſtolis, veritatiſque Spiritu in eorũ
corda ingreßo, non dubitandum videtur, inter cætera cœleſtis illius doctrinæ
ſacramenta, hanc ſpiritalis temperantiæ diſciplinam de Conſolatoris Spiritus
magiſterio fuiſſe conceptã, vt ſanctificatæ ieiunio mentes conferendis ſibi cha-
riſmatib. fierent aptiores, habilioresq́. Porrò, quis huius noſtris hiſce tẽporibus
vſus? Vix in ſacris hodiè ſuſcipiendis aut adminiſtrandis functionibus à non
paucis, in quàm plurimis locis, vix inquam ſobria illa parcitas adhibetur. adeò
vera refrixit charitas. Hac tamen veluti* παρασκευῇ *Petrus Clementem ad ba-
ptiſmi ſuſceptionem præparandum exiſtimat. Intereà, dum hanc ieiuniorum li
tat ille victimam, (verbis vtor Prudentij) magnum D. Petro cum Simone Git-
thonenſi, cuius paulò antè mẽtionem fecimus, de vera religione negotium erat,
adeò, vt dies vtriq́ diſputationis aßignatus eßet, quo cõuenientibus hac de re
diſceptaretur. Magus autem ille veritatis formidans efficaciam, Tyrum ſe rece
pit, tutoq́, quod res erat, ibi ſe ſuas fraudulentas machinationes exercere poſſe
exiſtimat, ſed cõſequitur eũ Petrus, quò Cæſarea Clementẽ, Nicetã & Aqui-
lam ablegat, qui huius technas inueſtigent. Hîc in Appionem hominem appri-
mè eruditũ, quiq́ à facundia plurimùm poterat, incidit, cui, Clementẽ anteà ob
idẽ ſapientiæ ſtudium ſibi familiarẽ, philoſophicis argumentis à Sacra Chriſti
profeßione deterrere, ſtudiũ erat. Non enim malorũ ille oĩm incẽtor artifexq́
Diabolus ferre poterat nondum tincti vitali aqua diligẽtiam, facilè colligens,
quis futurus, ſi hac in fide, quod factũ, progredi cõtingeret. Porrò q̃d fit? Quùm
Magus ille hinc Berytũ, inde rurſus Tripolin fugeret, eũ ſemꝑ & vbiq́ Petro
inſectãte, nõ eſt ꝑgreßa diſceptatio. Neq; enim nequißimi hoĩs ſimulatio diu-
turna poterat eße. Iamq́ ꝑſcriptũ ieiunij tẽpus abſoluerat Clemẽs, quo ſalutari
illa aqua abluẽdus erat, animusq́ ſordibus purgãdus. Abeũt igitur extra Tripo-
lin ad maris fontes, ibiq́ à D. Petro in SS. Trinitatis noĩe baptizatur, inq́ ſan-
ctorũ album adſcribitur. Atq; ita pientiß. Clemens optatam contigit metã, quã
iãdudum ieiunijs multis, votisq́ ardentibus apud Deũ conſequi deſiderârat.*

Pla-

Placét ne porrò ſanctiſſimam hominis vitam diutiùs inſpicere, quam nunc eam Chriſto initiatus egerit? Digna profectò, quæ omnium ob oculos ponatur, quùm tam mirabilem in ea plurimorum bonorum exemplorum copiam inuenias, & quid non mireris, neſcias: ſummám ne rerum humanarum omnium deſpicientiam & contemptionem, animi magnitudinem, an tranquillitatem & ſecuritatem: diligentiſſimámne rerum inquiſitionem & inueſtigationem, an ſingularem rurſus modeſtiam illam & temperantiam,

Prud. in Rom. martyre.

Frontis pudorem, cordis innocentiam,
Pacis quietem, caſtitatem corporis,
Dei timorem, regulam ſcientiæ,
Ieiuniorum parcitatem ſobriam,
Spem non iacentem, ſemper et largam manum,

in quibus ſingulis iã Clemens adeò paulatim eluceſcebat, vt ſingulis operam vnicè ſuam nauâſſe videri poſſit. Nam, ſi in Ariſtotele philoſophorum facilè principe magna multis admiratione dignum, multiſque propè incredibile viſum fuerit, quòd ad annos vſque viginti etiam apud præceptorem ſuum Platonem hæſerit, & ex eo vitæ præcepta arteiſque didicerit, quùr non multò admirabiliùs videri debet, quòd hic nunquam Petrum deſeruerit, ſed ſemper ex ipſo vitæ Chriſtianæ formulam, leges & præcepta cognouerit, atque adeò fidus diſcipulus ad mortẽ vſq; magiſtro adfuerit? Nec enim laborioſis Petri profectionibus, quas eum propter Euangelij profeſſionẽ ſuſcipere oportebat, nec imminentibus periculis & anguſtijs, alijſq́; id genus innumeris moleſtijs, quæ eam paſſim comitabantur, deterreri potuit, vt Petrũ derelinqueret. Adeò iam altas Diuinus ille Spiritus ei in regenerationis lauacro infuſus, altas, inquam, radices egerat. Itaq; quùm Petrus Antiochiam verſus iter adornaret, eoq́; ſuos ſocios famulosq́ue Nicetam & Aquilam (ne multitudine comitum infirmus adhuc cætus credentium offenderetur) antè ablegaret, vnũ ſibi Clementẽ ſecum retinet, retentumq́; copioſiùs erudit de Chriſti ꝑpotẽtis fide. atq; permulta de famulitio, quũ alter alteri inſeruire cupit, verba inter ſe commutant, vt non ſatis ſit, vel Petri in docenda fide demirari ſedulitatem, vitæq́ue ſubmiſſionem, vel Clementis in ea amplectenda ſtudium, placabilitatemq́;. Ceterùm inſignis hîc inaudita & incredibilis Clementi obtigit fœlicitas. Qui enim, caſu neſcio quo, vtrunq́ue parentem fratresq́ue, quos duos numero habebat, amiſerat, Dei tandem prouidentia, Petriq́ue mira ſagacitate omnes recepit. Naui namque Antiochiam ijs abeuntibus, Aradum in conſpectu fit inſula, vbi, quùm eò viſendi gratia appellunt, Diuus Petrus Clementis deprehendit matrem, Mathidiam, iam longo ſibi tempore deſideratam. Non equidem hæc illi exigua è Chriſtiana orta profeſſione vtilitas erat. Rurſum, quùm hinc Laodicæam petunt, quò iam Aquila Nicetáque conuenerant, ex relatu Petri tres ſe illi fratres agnoſcunt, germana ſuorum nomina, ſe Fauſtinum & Fauſtinianũ appellatos aperiunt, eorumq́; mutatorum cauſam rèferunt. Itaq; ei mater iam (diuina certiſſimè virgula) reddita, iã redditi fratres, ſolus verò parẽs aberat,

Refertur hic in cõpendio vitæ Clemẽtis ſuſè.

quem

quem vnà omnes interfectum, aliáſue mortuum exiſtimabant. Intereà, quoniam mater liberiq́, nondum communi menſa vti poßent, quòd illa profana eſſet, baptizatur ea ad littus maris (ita enim fieri ſolitum eſſe ex Diuo Luca accepimus) à Petro, à cæteris ſeiuncta, quùm pariter omnes (quò citiùs voto fruerentur ſuo) diem ieiunauiſſent. quo loco quidam illum ſolus ibi fortè fortuna vagabundus acceßit, deq́, fato, quod illud iniquum ſibi compertus eſſet, acriter cũ illo diſſerit, quem Apoſtolus omnium eorum parentem ex verbis ſuis Fauſtum deprehendit. Itaq́, & hic ſuis redditus eſt. Quis non prorſus ſtupeat in hac repentina Clementis parentumq́, eius & fratrum, nec opinata inter ſeſe agnitione? adeò mira quidem, vt multis non longè forſan à fabula abeſſe videri poßit. Ego verò, quùm multis ex alijs argumentis veriſsimam non dubitem, tum mihi illud facile perſuaſit, quòd ipſum Clementem hanc non puduerit, vt hiſtoriam remq́, veraciter geſtam D. Iacobo Apoſtolo & Hieroſolimitano Epiſcopo aliquot etiam libris referre, (abſit autem, vt in eum vanitatis mendacii ue ſuſpicio cadat) easq́, eam ad impellendos animos mihi vireis habere videtur, vt in ea legenda, neminem lachrymas continere poſſe putem. In primis hoc verò cogitemus, quàm iucũdum Deo gratumq́, animarum hîc lucrum acceſſerit. Quod quũ omnis ille boni inſidiator Diabolus non pateretur, Simonem Magum, quo ſuo aduerſum pios organo vtebatur, incitat, Antiochia ſtatim Laodiceã abeat, de Deo cum Apoſtolo diſputet, fatum aßeueret, omnemq́, vt in pauca rem conferã, lapidem moueat, quò Fauſtum liberosq́, de ſana in Chriſtum fide, bonaq́, ſententia deijciat. Non ille in tali negotio tergiuerſatur. Huc ergo cum Annubione & Appione Pliſtonicenſi hominibus eruditis illis quidem, ſed nimiùm falſæ Magiæ ſtudioſis, Magus ille ſe confert, qui Petrum περὶ τῆς ἑνὸς τοῦ θεοῦ μοναρχίας falſitatis conuinceret. Verùm quùm ſciret veritatis orationem efficaciorem, quàm vt eam ſuſtinere poßet, fraudulenter cum ſuis egit, vt Fauſtus ſenex in ſuam transformaretur formam. Inuitatur ab eis, Simonisq́, inſidias vltrò aperiunt, ſed quia non conſpectum eius Petro ita conſulente fugiebat, vnguento dato Magus eum ſuæ faciei ſimilimum reddit. Itaq́, iam Fauſtum liberi materque vnà fugiunt: & quùm ex Cæſaris decreto capiẽdus erat Magus, parùm aberat, quin pro eo ſenex deprenderetur. Quàm verè Diuinus ille Paulus Sathánam ſe in angelum lucis transformare dixit, qui hîc propè pijs imponit? Sed Petri ſolertia prudentiaq; fucus detegitur, & excipitur parens, Antiochiamq; mittitur, vt nomine Magi nequißimi, cuius iam faciem referebat, plebem ab ipſo in D. Petrum anteà concitatam ſedet, ſibiq́, conciliet. Qui ergo vera forma ab Apoſtolo eos diſtraxerat, iam falſus huic rurſus eos congregat, efficitq́, vt veram de Dei filio doctrinam cognoſcere cupiant. Ergo Apoſtolus cum Clemente, conſtituto Laodicenſibus priùs Epiſcopo, Antiochiam petunt, ciuesq; Dei verbũ voluntatemque edocet ille, vbi tandem Fauſtum aqua abluit vitali, & cum vxore liberisque Chriſto eum, ipſosq́, ſeſe reddit. Sed parẽtibus vt Romam abirent, dimißis, ipſi porrò prædicando verbo inſtiterunt.

Act. 16.

In hanc prolixiorem, multoq; veriſsimam narrationem abduxit me miſera

*Clementis calamitas, inauditaq́; rurſum fœlicitas, qua tam mirabiliter parentē
vtrunq́;, fratresq́; inuenit. Porrò, vt vnde paulùm digreſſa ſit, redeat oratio, quū
Petrus multos iam annos Antiochenſes ciueis, vicinosq́; populos fidē, q̄ ad Chri-
ſtum vnicè reſpicit, docuiſſet, Spiritus S. admonitus oraculo, quēadmodum ma
gni auctores teſtantur, Romā ſecundo Claudij anno cōmigrauit, ad conuincen-
dum eundem Magum, quē maximè hactenus fidei obſtare nouerat. Huc igitur
vnà Clementē ſuum ꝑduxit, quem ſemꝑ Comitem habuit, vt hic ſanctiſſ. vir di-
ſceret ex ipſo modum docendi verbi, adminiſtrandorumq́; coràm Dei myſterio-
rum formā cognoſceret. Igitur Apoſtolus, vbi magnis difficultatibus technas
Magi refelliſſet & cōfutauiſſet, ſanamq́; ibidē doctrinam diſſeminauiſſet, mul
tisq́; p̄clarè factis miraculisq́; ad alterum vſq́; Neronis annū cōfirmauiſſet, Cle-
mentem cognito diuinitùs, vitæ ſibi inſtare terminum, ſuum hucuſq́; diſcipulum
ſociumq́; fidelē, coram omni multitudine, ſuo loco inuitū etiam repugnantemq́;
deſignat Pontificem: Hic poſt ſuum diſceſſum Eccleſiæ prouideret, eam doce-
ret, & ab inimici Diaboli laqueis vindicaret & tutaretur. Qua verò diligētia
in hac ꝓuincia, gentium Deos falſos cōprobrauerit, fictā eorundē originem de-
monſtrauerit, noſtram fidem aſſertam egregijs factis confirmârit, ſcripta etiā-
num eloquentiſſima teſtantur. Equidē copiosè ſignificant, nihil vllo tēpore ab
eo omiſſum, quod ad Epiſcopalem functionē, veriq́; paſtoris munus attinet. Vti-
nam igitur, vtinam hunc vnum noſtrates Præſules in exemplū trahant, huiusq́;
ſibi præclariſſimas virtutes ob oculos ponant: breui nimirum Remp. adeò nunc
(dolor) miſerè affectam, florentiſſimam habere poſſemus. In eo ſumma veri per-
ſpicientia erat, vt & D. Paulo charus in primis fuiſſe ideo videatur, ſumma a-
nimi magnificentia, rerumq́; humanarum oīm deſpicientia, tranq̃llitas & ſecu
ritas. Siq̃dem Epiſcopum acturi nec anxij futuri ſunt, & cum grauitate cōſtan
tiaq́; victuri. Ille verò, quam nō eam in verbo diuino docendo, veroq́; Dei cultu
aſtruendo, ſummam adhibet, quam nō vacuitatem ab angoribus? Id perſequutio
Siſinnij Imperatoris Neruæ neceſſarij, quem inimicum initio propter vxorem
Chriſtianam ſibi habebat, abundè teſtari poteſt: Poteſt item P. Turcutiani Sa-
crorum ethnicorum præfectus duriſſima in eum molitio. Illius enim neq́; minis
neq; huius iniquis blanditijs, ſimulationibus, aut exilij cōminationibus frangi,
& de fide deduci potuit. Atqui, quid magis magnitudinem animi, grauitatem-
que hominis arguere poteſt, quàm omnibus vitæ commodis, oblectamentisque
propoſitis, ea omnia propter vnam veritatē aſpernari? quùm acerbiſſima quæ-
que minitentur, eadem parui facere, eaque ratione eum ſtabili & firma con-
temnere, ita, vt nihil tum à ſtatu naturæ diſcederet, nihil à dignitate & pro-
feſſione Pontificis? Prætereà, quis non maximam illam incredibilemq́; mirabi-
tur ſubmiſſionem, qua Linum Cletumq́;, vt Pontificio ante ſe officio fungeren-
tur, non admiſit modò, ſed & maximè huc hortatus eſt? Etſi enim ille, vt dixi-
mus, à D. Petro morituro deſignatus eſſet ſucceſſor, ne tamen ambitioſè agere
videretur, Lino primùm, dein Cleto, extimulante proculdubio humilitate eum,
ceſſit. Quàm hîc noſtri ſæculi non paucis diſſimilis, qui, quùm ad rem gerendam*

accedunt,

accedunt, ſolùm, quàm res illa functioque honeſta ſit & ſplendida, conſiderant, an verò efficiendi facultatem habeant, ne cogitant quidem. Vtinam non nimiùm vera prædicem. At non ita Clemens, qui Petro omnem excuſationẽ adfert, onus hoc vt excutiat, honoremq́ non recipiat: quin duos etiam num creatus præferat? Quamuis non deſint, inter quos Rufinus noſter, ꝗ huius libros in latinũ ſermonẽ tranſtulit, ꝗ eos Epiſcopatus ſaltem curam geſſiſſe, at Clementẽ Apoſtolatus impleuiſſe officium, donant. Porrò, ne quis periculorum metu, quæ tum Chriſtianam paſſim doctrinam comitabantur, fractum eum, aut pœnarum magnitudine deterritum, aut ignauia ſuo abſtinuiſſe munere arbitretur, egregius teſtis Mamertinus Vrbis præfectus eſſe poteſt. Nam quùm XXIIII. tandem anno poſt Petrum Pontificatu in ſe recepto, & ad IX. annos fideliter adminiſtrato, omni cura, omniq́ labore ſuæ cũ primis profeſſionis ſatageret, non hoc ille ferens, Præſulem ad ſe accerſitum admonet, fidẽ abneget, Deosq́ adoret: quo quidẽ recuſante, ad Traianum principẽ, oĩa, quo in ſtatu religio verſetur, & quot modis à Clemente cõturbetur, refert. Omninò is, aut Dijs immolet, aut in exilium abeat, iubet. Quid tum factum expectas? Equidẽ Deos adorare ſalua conſcientia, rataq́ pietate non poterat, qui hactenus falſos multis annis eoſdem docuerat: neq́ profectò volebat, qui aliud nihil velle didicerat, quàm quod Chriſto docente faciendum ſibi ſemper decreuerat. Abit ergo ſanctiſſ. vir in indigniſſimum exilium nudus à propinquis, nullaq́ cognatione munitus, ad vrbem Cherſonem longiſſimè ab vrbe diſtantem, quam Cherſoneſum à Pomponio Mela excellentiſſ. orbis deſcriptore vocari exiſtimo, Mæotidi admodum vicinam, omni populo, ſqualore, luctu, mœroreq́ aſſiduo Põtificis ſui chariſſimi diſceſſum deflente, eiusq́ reditum deſiderante, atque adeò ipſo vrbis Præfecto miſerabilem indignamq́ viri fortunam miſerante. Ecquis non inſignem huius conſtantiam, animumq́ inuictum miretur, ſuſpiciat? Huc quùm perueniſſet, ingentem Chriſtianorum copiam & multitudinem inuentã, ibique religionis cauſa in ergaſtulis ad ſecanda marmora condemnatam, iamq́ aquæ penuria laborantem reficit, fonte ab immortali Deo ſuis precibus, quæ nihil non poterant, impetrato. Adeò nuſquam non benefaciendi locum pius ille Pontifex quærit. Sed enim hoc miraculo vicinus populus adeò ſui admiratione affectus eſt, vt omni ad eum ciuitate confluente, ſpiritaliſq́ doctrinæ dulcedine capta, omneis ad fidem traduceret, multaq́ indies millia per ſalutiferam illam aquæ tinctionem ſanctorum albo aſſcriberet. Vſque adeò veriſſimum eſt, non poſſe vrbem ſupra montem eminentem poſitam abſcondi, quod à Seruatotore prolatum eſt. At verò Cæſar moleſtiſſima ſibi hac accepta fama, Aufidianum eò ducem ablegat, qui cunctos à ſana religione deducat, nolenteſq́ puniat. Porrò, quùm neminem à ſententia deijcere poſſet, quin plures ſeſe pluribus pro ea periculis exponerent, in vnum tandem Clementem veluti κοριφαῖον vertitur. quem in medium mare abductum, ancora de collo pendenti in profundum demergit. Hæc eſt breuiſſima ſanctiſſ. hominis, Opt.q́ Præſulis veriſſima vitæ narratio, qua mirabilem ſanctitatem deprehendimus, quibus ſe laboribus, qui-

buſque periculis pro Chriſti fide dederit, quo ad vſq; res & ætas & ſororũ filia trium patiebantur atra, vt ille loquitur. quam ſi ſemel animo, ſemel cogitatione complecti velint ij, qui ad Eccleſiarum nunc gubernacula ſedent, inuenirent dubio procul, ſi nuſquam aliâs, certè in hoc viro, quæ veræ eorum functiones eſſent. Sed nimiùm de ea forſan.

Próinde his nunc miſſis, quantùm inſtituta breuitas patitur, de ſcriptis integerrimi Præſulis, quibus ille nunquam non nobis viuit, & de quibus anteà orſi fuimus, pauca porrò dicamus. Nam ſcripſit ille elegantiſſimos decẽ libros, quos quidem Recognitionum, ſeu Græcè mauis ἀναγνώσεωμ *inſcripſit, quibus Diui Petri præceptoris ſui laborioſiſſimas profectiones Euangelij docendi propagandíque gratia ſuſceptas, crebraſque & acerrimas cum Simone Mago primo in Eccleſia Chriſti hæretico & opinatore peſſimo diſputationes, & Chriſtianiſmi incrementa refert, nec non ſuam, parentumque & fratrum incredibilem amiſſionem, repentinam agnitionem & ad fidem ſanam conuerſionem, complexus eſt. Porrò, quùm multæ ſint cauſæ, quibus ſcriptores, vt quos priuatim conſcripſerint libros, vt foras dent, impelli ſolent, grauiores tamen duæ, vtilitas honorque, quæ quidem eodem plerunque omneis abducere poſſunt, potiſſimùm extant. Equidem vtilitas, modò priuata fuerit, ita ſubinde ſcriptorum occupat animos, vt ipſi maioris, ſed alióquin turpioris quæſtus cauſa labores diuulgent ſuos, eorumque quaſi vilem mercaturam faciant, non ſine aliqua ipſius ſapientiæ, è cuius vberrimis fontibus ea ſcripta manârint, nota profectò infamiaq́. At honos & inanis illa prædicandi cupiditas, adeò quandóque eos delectat, vt lecturis videatur* αὐτοὺς βούλεσθαι ἠλιθίους τε καὶ ἀλάζονας φαίνεσθαι, *vt ſapientiſſimi Xenophontis Atticæ reuerà Muſæ verbis abutar. Clementi verò nulla talis propoſita fuit cauſa, ſed ſola Petri Præceptoris iuſſio & præceptum, cui quidem non parére nefas videbatur vitiumque. Teſtatur illud ipſe ſæpiſſimè ad Iacobum fratrem Domini. Nam quùm Petrus ad diuulgandam communicandamque cum gentibus, Iudæiſque ſparſim earum regionem incolentibus, CHRISTI fidem Hieroſolima abiret,*
Vide finē 1.li.Reco. ** petierat Iacobus, vt concionum ſuarum progreſſum fructumque, quem inde auferret, ei ſignificaret. Cuius honeſtiſſimæ petitioni, quùm non denegare poſſet, neque vellet Apoſtolorum ille princeps, hac in re Clementis ſui opera vſus eſt. Ecquis igitur non ſummam hiſce libris maieſtatem, dignitatemque tribuat, eoſque magno in honore habeat, Petri mandato, quod certè non parui faciendum erat, à Clemente eruditiſſ. viro, qui antè, quàm ad Chriſti ſapientiam veniret, omnem Græcorum Philoſophiam penitùs didicerat, conſcriptos, & Iacobo Hieroſolimitano Epiſcopo, fratre Domini dedicatos? Iam verò, ſi de eorum vtilitate dicere cupiam, campum adeò largum mihi apertum video, vt vbi initium faciam, aut vbi deſinam, non facilè inuenero. ac próinde conſultiùs propè putem ea ſuperſedere, ne ſi parciùs frigidiuſq́, quàm ij merentur, laudâſſe reperiar, non tam commendauiſſe, quàm veræ vtilitatis expertes, in-*

tes, inopesq́ue mea orationis ieiunitate notauiſſe, viderì poßim. Enimuerò mihi ſæpè de ea cogitanti, Princeps Illuſtrißime, illud verißimum commodißimumq́ eſſe animo occurrebat, hoſce libros non exiguam eſſe acceßionem, eorum, quæ D. Luca auctore elaborata ſunt, Actorum Apoſtolicorum. Nam, quùm hoc Euangeliſtæ inprimis propoſitum eſſet, vt Petri, Apoſtolorumq́ue reliquorum res poſt Chriſti reſurrectionem, eiusdemq́ in cœlum aſcenſionem geſtas deſcriberet, paulatim tamen, quùm Pauli emendationem & conuerſionem enarrauiſſet, illiusq́ tum diligentiam tum erga religionem ſtudium docuiſſet, dilapſus eſt ad eius labores ſolùm explicandos, periculaq́ ideò ſuſcepta docenda. Etſi itaq́ ille docet, et elegantißimè quidē, quibus modis Chriſtus terras reliquerit, vbi in cœlum & quo tempore ad Patrem ſuum cœleſtem abiuerit, quo pacto Spiritus ille promiſſus cælitùs aduenerit, quibus initijs Eccleſia cœperit, qua ratione polluerit, primumq́ accreuerit: torſiſſet tamen pios ſemper, quidnam de Principe illo Apoſtolorum factum fuißet, vbi & quanto cum fructu, ac quibus temporibus, alijs atq; alijs locis diuinam volūtatem annūciaſſet, fidemq́ propagâßet. Atqui hæc omnia Clemens hiſce libris explicauit abundè. Vt taceam acutißimas illas & hoſtileis Petri cū Mago diſputationes, quibus noſtram fidem ab eo inimicißimè oppugnatam defendit, aperuitq́ue viam, qua contrà tutò contra talium nequitiam incederemus. Quem rurſum non delectāt iucundißimæ, ſanctæq́ue planè D. Petri cum Clemente alijsq́ colloquutiones & confabulationes, amicæq́ concertationes, vbi nunc de fato, nunc de origine ethnicorum Deorum, nunc, quid inter humanitatem & amicitiam interſit, aliaq́ infinita, quæ noſtra oratiūcula non capit, & è quibus nunc hæc ſolùm in mentem veniunt, tam pulchrè diſputant? Nihil profectò fœliciùs, quàm ita cum eloquentißimis ſimul & ſanctißimis Patribus, quoties lubitum eſt, (lubebit autem ſemper,) confabulari: neque minùs habere perſpectum illorum, qui ante tot annos vixerunt, ingenium, mores, cogitationes, ſtudia, facta, quàm ſi multis annis egißes cum illis conſuetudinem. Quantam demùm eruditionem, rerumq́ ſacrarum peritiam hinc comparare liceat, vel quinq; illæ epiſtolæ eiuſdem, quæ partim ad Iacobum fratrem Domini, partim alijs ſcriptæ ſunt Epiſcopis, copioſißimè legentibus ſignificant.

Quamuis verò tam excellens horum ſcriptorum ſit dignitas, tam inſignis vtilitas, tantaq́ue ſuauitas: tamen, qui vt inepta ea, lectuq́ue indigna prorſus Doctorum manibus excutere conarentur, aliquot inuenti. Quibus certè non reſponderem, niſi eorum fraudulentis argumentis aliquos capi metuerem. Próinde ſi qui ſint, qui obſtrepant nobis, quòd in ijs libris, qui de iure Pontificio collecti extant, diſtinctione quinta decima, c. Sancta Romana Eccleſia, itinerarium Petri, liber ſcilicet ille, qui de peregrinationibus profectionibusq́ue Principis Apoſtoli, quaſi à Clemente conſcriptus eſt, dānetur, legendusq́ue prohibeatur, ijs reſponſum velim, neque nos ipſis proponere legendum, ſed potiùs idem aßeuerare. Equidem ibidē reiecti numero ſunt octo: nos verò X. euulgamus, quo quidem numero ab ipſo

auctore diſtincti ſunt, quemadmodum ex III. libri fine manifeſtum eſt. Quin
probare etiam eo hoſce argumento poſſumus, quòd, qui falſos reddere niſi, for-
tè fuerint. Atque hoc in Ariſtotelicis libris factum magni auctores aiunt,
quos quùm ij diligenter à Ptolemæo Philadelpho in ſuam bibliothecam coë-
merentur, quò plures diuenderent, ab alijs compoſitos, illi aſſcriptos teſtantur.
Iam qui ἀποκρυφὰ *garriant, fortè reperientur. Quid tum poſteà? Ergóne Leo*
IX. in epiſtola ad Petrum & Ioannem Africæ Epiſcopos in fidei citat teſtem?
Ergó ne Tertulliano, Lactantio, multiſq́ Euſebij monumentis carebimus? E-
nimuerò neque ea publicè ſunt recepta, quùm nihil propè ijs ſit puriùs, ſancti-
ùs, doctiùs, ſaniùs, pauculis ſaltem exceptis. Demùm, qui ex eadem pharetra
quædam capita modò aiant probata, eos, quid dicant, ignorare prorſus exiſti-
mo: dum neſciunt inepti, nulla hiſce libris ea ineſſe, ſed auctorem in X. ſolùm
libros diſſecuiſſe. Neque fore ſpero, qui ceu fabulam hîc narratam putaue-
rint: quùm eodē modo & alij præſtantiſſ. ſcrptores vanitatis argui poſſint. Vt
taceam, toties à grauiſſimis viris, hoſce vt verıſſimam narrationem addu-
ctos in medium. Euſebius Epiſcopus ille Cæſarienſis ſcripſit XIIII. li-
bros de Præparatione Euangelica, eruditos cum primis & à pijs valdè ap-
probatos: in horum ſecundo tamē & ſexto libris ad verbum ſuis ſcriptis inſerta
depræhendi quàm plurima hinc excerpta, demonſtrariq́ poſſunt, vt à quibuſ-
dam doctiſſ. hominibus animaduerſum quoque & annotatum eſt. Porrò præ-
ter hæc, quorum nunc mentionem fecimus, alia eiuſdem auctoris monumenta
deprehendimus fuiſſe, quæ tamen nunc non extant. Nam ipſe alibi de vero
Propheta commentarij, & aliorum quorundam meminit, ſed nuſquā modò ap-
parent. Verùm, ne nihil tamen hîc profeciſſe videremur, nouo veluti fœtu volu-
men hoc auximus. Inuentum eſt etenim ſuperioribus annis quoddam de D. Pe-
tri geſtis & librorum Recognitionum Clementis elegans admodum compendi-
um, quod quia perplura perpulchrè contineret, viſum eſt eruditiſſ. homini Ioa-
chimo Perionio, in Latinum vt transferret ſermonem. Quod licet non ipſius au-
ctoris ſit: non diſſimile tamen argumentum eſt, ſimili prorſus oratione, ſtyloq́;
deſcriptum, quo non pauca ab ipſo Clemente ſuis libris ſilentio præterita dilu-
cidè, verè, breuiterq́ue explicantur, adeò, vt non immeritò alîus voluminis vi-
deri poſſit epitome, quàm ἀναγνώσεως *harum, tibi nunc à nobis inſcriptarū, Præ-*
ſul Ampliſſ. & à Rufino interpretatarum. Habes item antiquiſſimorum Cle-
mentis ſucceſſorum hiſce adiunctas aliquot epiſtolas, quæ non minùs Eccle-
ſiaſticæ tranquillitati conſulunt, eoſq́ue abuſus, quos Catholici hodieq́ue
grauiter deploramus, in veros vſus reſtituendos docent, & quî aliquando in
Eccleſiam irrepſerint, ob oculos clarè ſatis proponunt. Si quidem cui placeat
ſcire, quo pacto ſeſe contra hæreticos Epiſcopus gerere debeat, in prōptu eſt epi-
ſtola D. Clementis IIII. quæ copioſiſsimè ſimul et elegātiſsimè illud docet. Iam,
qua ratione diſciplina Eccleſiaſtica reſtauranda veniat, quantùm p Præſules
Eccleſiæ ſteterit, III. Alexandri, ſeptimi poſt Petrū Rom. Pont. epiſtola abūdè
demōſtrat. Quanta nunc multis de Sacramentorū adminiſtratione diſſenſio?

Eam profectò vnica illa Victoris Pontificis ad Africæ Epiſcopos epiſtola, modò concordiæ amantes acquieſcerent, prorſus tollere poſſet. Quanta nunc inuidia laboramus propter reditus Eccleſiaſticos? Ea vt auferretur, & eorum, quos quidem ampliſſimos non paucæ Eccleſiæ habent, verus vſus reſtitueretur, ſola ſatis commonefacit Vrbani Pontificis epiſtola. Etiam alibi negligentes fuiſſe Præſules, Cæleſtini arguunt decreta. Sed enim maior horum omnium vtilitas eſt, quàm, quæ noſtra præfationis breuitate complecti poſſit, quam tamen nimiùm excreuiſſe iamdudum vereor.

Quocirca Præſul Reuerẽdiſſ. Princepsq; Clariſſ. vt ad te reuertar, en iã Clementẽ tuæ trado fidei, cõmendo, ac dedico, quem nõ parùm caſtigatiorem, argumẽto alibi ſcholiolisq; locupletatũ auctioremq;, à nobis hilari fronte accipere velis, etiã atq; etiã oro: nec dubito, qn pro innata tua humanitate id quàm lubentiſſimè ſis facturus. Equidẽ ſubditabã, an ad ignoti Præſulis vultũ homini priuato venire liceret, ſed hanc noſtram verecũdiam, ne dicã δυσωπίαν, *aĩo noſtro Ioannes Birckmannus vir in negotiatione literaria præſtans admodum, et ſingulari integritate conſpicuus procul excuſſit: isq;, qui C.T. fideliſſimè quoq; colit, optimam mihi de te ſpem attulit: quippe, qui iſtam tuam eximiam doctrinã, prudentiam ſingularem, humanitatem & liberalitatem incredibilem, omneisq; tuas virtutes apud me mirificè prædicare ſolet, cuius quidem verbis tantùm fidei habeo, quantùm dici poſſit. Nec dubito, quin noſtrum erga te ſtudium beneuolentiamq; amplectêris. Nam & illud vnicè Præſulem, teq; in primis decet, vt eum, quo auctoritatem ſuam, Eccleſiæque ſaniſſima inſtituta, quæ nunc (dolor) tam turpiter à multis conuelluntur, carpuntur & ridentur, contra detrectatores impiosq; aſſerere poſſit, charum habeat: eum amplexetur, quo ſi ſe iucunditati dare velit, honeſtiſſimè recreare queat. Hac verò tua opera beneuolentiaq;, qua nunc bonos doctosq; foues & complecteris omneis, Dominũ Deum profectò demereberis, ſummam virtutis tibi gloriam laudemq; inuenies: eamq;, qua etiámnum mirabilitatem vicinis populis maximam facis, poſteris tuis Epiſcopis optimam velut hæreditatem trades, cui ipſis dedecori eſſe, nefas certè vitiumq; exiſtimabitur. Bene vale Præſul Ampliſſ. Princepsq; longè Clariſſ. nosq; tua, qua ſolos omnes eruditos, humanitate complectere. Coloniæ.*

Anno ſalutis partæ, M. D. LXII. III. Cal. Sep.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM VTRIVSQVE PARTIS, TVM Clemente auctore conſcriptorum, tum epitomes huius, aliarumque Pontificum Epiſtolarum.

AAronis officium 353.a.b
Abilius Epiſcopus 276.e
Abraham aſtrologus. 11.b
Abraham totum mundum ab interitu uindicauit 11.b
Abraham ex ordine ſtellarum, conditorem earum agnouit Ibidem.
Abſolutionum uiæ diſcendæ 66.f
Abſq; Baptiſmo nulli ſperanda ſalus 390.f
Accuſatoribus quibus non credendum 242.g
Adamum cœcum natum fuiſſe aſſerit Simon 395.a
Aduentus Domini duplex 16.e.21.d
Adulteria licita apud Suſides 125.c
Adulterium apud Seres nullum 124.a
Adulteria in elementis 132.b
Adulterium uitandum 174.g
Adulterij uariæ ſpecies 174.H
Adulteria Iouis 136.b
Aegyptiorum plagæ XII. iuxta numerum XII. Patriarcharum 12.e
Aegyptiorum ſacerdotes animas de inferno educere nôrunt 2.e
Afflictiones dantur aliquando pro remedio. 67.d
Agricolæ 47.a.b
Agnoſcitur Fauſtus à liberis & uxore 377.a
Alexandri Epiſcopi lenitas erga Arrium. 103.i
Alexandrina Eccleſia ſecunda ſedes à ſancto Marco conſecrata 220.g. 276.e
Alcmæon quid de principijs mundi ſentiat. 104.g
Alleluia mentio 343.a
Amazonum mos in congrediendo cum uiris 125.d
Amicus fidelis homini quærendus 211.c
Amici ſemper ſimul ſunt 91.a
Amicitiam Dei quomodo adipiſcamur 82.f
Anaxagoræ opinio de mundo 104.g
Anaximandri ratio de principijs mundi. Ibi.
Andreæ & Petri educatio, qualis 403.d
Angelum proprium unaquæque gens habet. 36.a
Angeli Deum uident 51.c
Animarum quies 17.a
Animarum præſides 28.e
Animarum uexatores poſt mortem exoſi ſunt Deo 2.G
Animæ per ignem traductæ reparantur. 78.b
Animalia etiam contemptiſſima à Deo creata ſunt 113.A
Animus humanus agro neglecto confertur. 85.c 200.F
Anſes à Moſe populo præpoſitus 13.a
Antherus Epiſcopus 257.b
Antichriſti mentio 60.e.f
Antiochena Eccleſia tertia ſedes 220.g.276.e
Anubion 145.d.416.f
Apes ex putrefactis carnibus bubulis 107.d
Apium ex cornu cerui naſcitur. Ibid.
Apis Aegyptiorum Deus 12.g
Apollinariſtæ 282.h
Appollinariſtis denegatur teſtamentum facere 303.c
Apollinariſtarum libri prohibentur 304.e.f
Apoſtatæ qui 209.b
Apoſtolorum opus 34.e
Apoſtolorum ſimplex oratio 3.a
Apoſtoli quare ſua in Iudæa uendiderint 268.f
Appion Pliſtonicenſis 145.d
Appion & Annubion ſodales Simonis 400.f
Aqua 10.e
Aqua cum ſale 234.g
Aqua corpus diluendum 88.f
Aqua & ſpiritu omnia conſtare 108.f
Aqua marina ineffabili prouidentia Dei ſalſa eſt 107.b
Aquila & Niceta, non ſocij, ſed ſpectatores Simonis 392.h
Aram qui primus ſtatuerit dæmonibus 11.a
Arabes circunciſionem Iudæorum ſunt imitati 115.d
Arbitrium quid 49.c
Arbitrij noſtri eligere 53.b.48.h
Archiepiſcopi 181.a
Arcus in cœlo ex repercuſſione ſolis 212.g
Arrij blaſphemia 282.f
Arrius multos ſibi adhærentes habuit 277.c.d
Arrio decem & ſeptem ſubſcripſerunt 278.g
Arſacen Perſæ habent 15.a
Artium liberalium quis uſus 9.b
Aſſentire uel repugnare in proprio iudicio poſitū 387.c
Aſparagi ex cornu capræ naſcuntur 107.d
Aſtrologi taxantur 124.f
Auaritia ſectas inducit 299.f
Auaritiæ cauſa clerici nihil agant 181.c
Auguſtini laus 378.g
Auxentius Arriani erroris 357.d

B.

Bapti-

BAptizandi mos 381.c.d
Baptizati non comedebant cum illotis. 45.b
Baptizari uolentes quid facere debeant. 193.d
Baptizandi tempus 42.g
Baptizat Fauſtum Petrus, eiq; ſacram ſynaxin exhibet 422.fg
Baptizandæ Clementis matri Petrus ieiunium indicit. 412.g
Baptiſmus in locum ſacrificiorum ceſsit 13.c
Baptiſmus Iudæos male habuit. 18.e
Baptiſmatis mentio 20.a
Baptiſmus quid proſit 202.g.h
Baptiſmum qui caſſent 308.h
Baptiſmum paruulis quare quidam negârunt dandum 362.e
Baptiſmus omnibus neceſſarius 87.c
Baptiſmus et pœnitentia cur non ſint protrahendi 390 g
Bacchi numen 68.g
Barbaræ gentes unde 11.d
Barnabæ oratio ad Romanos de Chriſto 386.f.2.b
Barnabas exponit acta Chriſti 387.a
Bella ex peccatis 34.b
Bellum uerbi Dei 33.b
Bellorum origo 11.b
Beneficentia Clementis erga matris hoſpitam 408.f
Bonitas Dei 382 e
Bonus nemo eſt per ſeipſum 379.c
Bonum omne à Deo 115.b
Bragmannorum innocentia 125.a

C.

CAini & Abeli nomina quid ſignificẽt 396.e
Cæſarea 4.b
Cæſaris locum Deum obtinere quidam dicunt 79.b
Cæſarem Romani habent 15.a
Calamitates nobis in uindictam datæ ſunt 114.g
Calliſtrati opinio de principijs mundi 104 g
Canones patrum quando incœperint 275.b
Carnalis intelligẽtia corrumpit ſcripturã 46.f.g
Carnes putrefactæ corporis à connexione membrorum uiuentium ſectione ſeparantur 86. e.201.a
Carnis & ſanguinis Chriſti quomodo participes efficimur. 287.b
Carolus Magnus 265.a
Caſtimoniæ ſpecies 203.c
Catafrigæ rebaptizati ſunt 281.c.d
Catechumeni lapſi tribus annis inter audientes uerbum collocabantur 281.a
Cham ſeruorum pater 10.b
Charitas magiſtra omnium bonorum. 227.d
Chriſmate ungebantur reges & prophetæ. 15.b
Chriſtus nunquam abfuit ſuis pijs 16.g.b
Chriſtus quomodo carne indutus 286.e
Chriſti diuinitas 241.d.& 289.b
Chriſtus quomodo à ſpiritu ſancto ſit glorificatus 289.c
Chriſtus quare dicatur 15.a
Chriſtus patri æqualis 306.f
Chriſti fama 2.g
In Chriſto qui ſapientia eſt patris hoſtia oblata 12.b
Chriſtum non credunt Iudæi aduenisſe 14.f
Chriſto aduerſari tria nos cogunt 29,a
Chriſtiani quibus modis ethnicos uincere debeant 89.a
Chriſtiani à Iudæis quomodo diſcrepent 16.g
Chriſtianam ad uitam exhortatio 260.b
Chriſtiani hominis exercitium 184.b
Chriſtiani hoīs uita deſcribitur 308. g.306.g.b
Chriſtiani unde 253.b
Chriſtianorum patientia 22.f
Chriſtianiſmi principium eſt, credere prouidentiam diuinam 60.b
Cibum capit Petrus ſeorſum à gentibus. 7.b
Cibi abundantia 69.c
Circunciduntur Indi & Aegyptij 11.d
Claues uerbi 337.b
Clementis oratio 3.d
Clemens in Iudæam nauigat 4.b
Clemens baptizatur à Petro 89.c.390.f.& 402.g
Clemens negotium ſcribendi ſuſcepit à Petro. 64.f.& 424.f
Clemens matheſeos fuit doctus 117.g
Clementis proſapia 92.e.404.f
Clementis liber de uero Propheta 6.e
Clementis & Barnabæ familiaritas 4.f.& 388.g
Clementem excepit Petrus humanè 5.a
Clementem quæ ſolicitum tenebant 5.c.& 385.g
Clemens excluſus à menſa 45.a
Clemens proficiſcitur in Aegyptum 385.c
Clemens propter tempeſtatem Alexandriam appulſus 386.b
Clemens in Pontum proficiſcitur 386.b
Clemens Barnabam hoſpitio excepit 388.f
Clemens comes itinerum Petri 389.b.c.403.a
Clemens Græcorum diſciplinis excultus 397.c
Clemens 12 annos natus tutorum fidei committitur à Patre 405.a
Clemens à matre in naui repertus 402.d
Clemens proficiſcitur Antaradum 408.g
Clerici nullum ſecularem honorem habeant 296.b 153.a
Climacterici anni aſtrologorum 123.a
Climata ſeptem 126.g
Cœleſtij uarij errores 360.b
Cœli duo 44.f
Cœlum 10.e
cœlum quare reſoluendum 50.b
Cœlum uiſibile reſoluetur in nouiſsimo die. 44.f
Cœli & terræ filij 139.d
Cœnæ deorum allegoriæ 142.g
Cœnobia extructa 168.b

Collatio fumi & uitiorum 389.d
Columnæ uitreæ 96.g
Communicent omnes 209.d
Comparatio de duobus Regibus 31.c
Comparatio de medico 363.b.c
Comparatio de radijs ſolaribus & prædicatoribus uerbi Dei 197.b
Compoſitum quid 102.h
Concilium quare habendum ſit 292.f.g
Concilij Epheſini ſymbolum 285.c
Concilia quo tempore anni ſunt habenda. 279.g
Concilij Niceni ſymbolum 282.e
Concilij Conſtantinopolitani ſymbolum. 283.c
Conſilium Chalcedonenſe 291.d
Concilia duo in anno ſint 179.c
Concio Petri qua beneficijs hortatur ad piam uitam 401.b.c
Confeßio uera 175.c
Confirmationis mentio 203.a
Coniecturæ in rebus diuinis nihil ualent. 120.e
Coniugium inter aquam & terram eſt. 132.h
Coniugium cum hæreticis fugiendum. 297.d
Coniugia quæ ſint legitima 224.e
Coniurationis crimen uitandum 398.f
Conſcientia arguit delinquentes 210.h
Conſilij Dei nunciatores irrideri 388.f
Conſtantini imperatoris confeßio 265.c
Conſtantinus permiſit patres cõuenire propter hæreſes exortas 275.b
Conſtantinus lepra infectus 266.h
Conſtantinus Romam conſtituit caput Eccleſiarum omnium 273.a
Conſtantinus licentiam dedit prædicandi Chriſtum 168.g
Conſtantinus conuocat concilium 277.a
Conſtantinus querimoniarum libellos ab Epiſcopis allatos exuri iußit 277.c
Conſtantinopolis noua Roma 593.a
Conſuetudo 24.g
Conuincitur Fauſtus à Petro pœnas malis eſt apud inferos 417.a.b
Corporis duæ differentiæ 104.e
Corporis humani proportio 109.a
Coruus per os concipit 171.c
Corrumpunt bonos mores colloquia mala 399 b
Creatorem à creaturis iudicari iniquum eſt. 70.h
Creatoris honor non debet creaturæ deferri 81.d
Creaturæ ſe ab impijs ulciſcuntur 18.d
Crucis inuentio 323.c
Cultor Dei uerus 59.b. & 83.d
Cum non baptizatis non capiendus cibus 411.b
Cupiditas pernicioſißimum peccatum 32.h
Cur Clemens contulerit ſe ad Philoſophorum ſcholas 384.h
Cyrilli ſynodicæ Epiſtolæ. 294.b

D.

Dæmones miniſtri pœnarum 71.b
Dæmones exhorreſcunt uerè credentes 73.a
Dæmones, quos inhabitent 68.g
Dæmonns corporibus humanis quare immergantur 68.h
Dæmones quomodo expellantur ab hominibus 69.b
Dæmones ad diſcendum ueloces 70.f
Dæmones quare in mundum mißi Ibidem.d
Dæmones inſidiantur affectioni noſtræ erga Deum 29.b
Dæmonibus certa ratione aliquid permittitur in homines Ibid.d
Dæmon poteſtatem aduerſum nos non habet niſi uelimus 73.c
Dæmones quare pios affligant 29.d
Dæmonum præſtigiæ 70.e
Damaſi de Chriſto catholica ſententia 34.g
De animi immortalitate 385.a
Democritus ideas finxit principia rerum. 104.g
Deſiderium Clementis cognoſcendi Chriſtum 387.a
Dentes molares qui 109.b
Detrahere, quale peccatum 250.5
Dei cultus 67.c
Dei imaginem colere 80.f
Deus Spiritu uidetur 51.c
Deus pater ſecreti ſacramenti uocabulum eſt 104.g
Deus quare puniat 127.d
Deus tribus modis quis dicitur 36.g
Deus malorum non eſt auctor 81.b
Dei uoluntas quare nos latet 5.c.d
& quid obſtat Ibid.d
Deo ſimiles erimus, ſi opera eius imitamur. 77.d
Deum infirmum Simon cauillatur 93.d
Deum non iraſci quorſum pertineat 144.h
Deus qui bonus etiam iuſtus 291.d
Deus unus in tribus perſonis noſcendus 386 f
Deus omnia conſilia ante conditum orbem cognita habuit 388.e
Deum cuiq; pro meritis tribuere 391 e
Deorum nomen in ſcriptura 36 f
Diaboli inſidias qui uincant 379.c
Diaconorum officium 62.f.174 e
Diaconorum ordo 281.a
Diaconi Epiſcoporum oculi 175 d
Diaconi ſeptem in qualibet ciuitate 224.e
Diaconiſſæ 281.d
Diaconiſſæ quando debeant ordinari 298.e
Diæta Petri, uictus & ueſtitus 403.d
Dij gentium otioſi 78 e
Dij qui uocati 36 f
Dij Aegyptiorum, Apis, Hircus, Gattæ, Ibis, Serpens, Piſcis, Cæpæ, Cloacæ, Crepitus uentris 79.c.d
Dilectio commendatur. 314.b
Dilectionis Dei & mortis collatio 1801.e
Diluuium quare factum. 10.h.115.a

Diodorus

Diodorus amere dixit initium rerum 104.g
Dionyſius à Titanis diſcerptus 136.h
Diſcendum eſt ordine 48.f
Diſcentibus primò imperitia ſua eſt agnoſcenda 47.d
Diſcrimen amicitiæ & humanitatis 408.h
Diſputatio de Ieſu ex ſcriptura ſit 21.c
Diſputatio Apoſtolorum 18.e
Diſputationum fructus 361.d
Diſputatio Nicetæ & Aquilæ cum Simone 309.b.& ſeq.
Diſputationis modus 118.f
Diſputationes apud uulgum modicam utilitatem habent 101.a
Diſſenſiones cauendæ 238.f
Diuinis de rebus loqui humanis cōiecturis friuolum eſt 145.b
Diuitiæ iniuſtæ abijciendæ 256.g
Dolor Clementis ob incitæ rationis honeſti ignorationem 384.h
Dora oppidum 65.a
Doritheus derogauit Simoni 27.b.
eius mors c
Doſitheus & Simon auctores ſectæ Sadducæorum. 17.c
Duæ columnæ in Arcado 405.b

E.

EBionitarum hæreſis 240.g
Eccleſiæ miniſteria à Petro diſponuntur 89.d
Eccleſiarum res quò debeant inſumi 252.f
Eccleſiæ ſtatus naui magnæ ſimilis 207.b
Eccleſiæ miniſtri nullis negotijs ſeſe immiſceāt, niſi pupillorum & orphanorum 269.a
Eccleſiæ bona diripere quale peccatum 212.e
Elias Hieroſolymorum epiſcopus 280.c
ἑλένη aliàs σελήνη adhibita Simoni 392.g
Epheſini concilij decreta 289.b
Epicuri ſententia de principijs mundi 104.g
Epicureorum commenta 101.b
Epiſcoporum uox in ſubſcriptione 299.c
Epiſcopi pigri ſimiles ſunt meretricibus 352.f
Epiſcopis non eſt tacendum 82.e
Epiſcopi non temerè reprehendendi, niſi in fide errauerint 185.c
Epiſcopi diſpenſatores fuerunt rerum communium 252.f
Epiſcoporum accuſatio difficile admittitur 228.f
Epiſcopi è ſedibus ſuis pulſi 249.d
Epiſcopis Eccleſiarum tantummodo cura demandatur 174.e
Epiſcoporum iniuria ad Chriſtum pertinet 227.c
Epiſcopi & boni mariti collatio 226.h
Epiſcopis ueris nemo reſiſtat 177.b
Epiſcoporum inauguratio 276.g.h
Epiſcopi quales eſſe debeant 62.f
Epiſtolæ commendatitiæ quibus ſint dandæ 197.c
Error omnis unde originem habeat 68.f
Errorem fontes tres 128.e
Euangelium colonus cordis noſtri eſt 85.c
Euchariſtiæ mentio 20.e
Euchariſtiæ ſumptio 209.d
Eudoxiani qui 182.h
Euſemia martyr 291.d
Eunomiani dicuntur Anomiani 282.h
Euſebius tranſlatus Alexandriam 251.d
Euſebius Cæſarienſis 286.g
Eutices Apollinariſtas ſecutus eſt 301.d
Euticetis error 295.a
Excommunicatio 237.d
Excommunicati ſunt Epiſcopi Eccleſiam ſuam deſerentes 281.b
Excommunicati cur uitentur 177.d
Excommunicati ab alijs ad communionem non recipiantur 279.c

F

FAbas obtulerunt 264.g
Fauſtus propinquus Cæſaris 406.e
Fauſtus cum uxore Romam mitti iubetur 421.h
Fauſtus uxorem cū familia retento apud ſe Clemēte Athenas mittit 404.g
Felix Epheſum tranſlatus 257.d
Feſti dies gentilium 68.f.83.a
Fides dæmones fugat 69.b
Fidei Chriſtianæ compendium 97.b
Fidei ſimplicitas laudatur 277.c
Fidelis dæmonibus imperat 73.b
Filij diaboli 254.h
Filiorum Dei proprium Ibidem
Filiorum impiorum nulla uoluptas 322.f
Flagitia Iouis 136.g
Fontes 10.f
Fontiniani 282.h
Fridericus tertius 265.a
Fumus nunquam eſt ſine igne 48.e

G

GAllinæ nonnunquam uento concipiunt, interdum etiam puluere 107.d
Gamaliel quare apud ſuos manere uoluerit, quàm apertè cum Apoſtolis ſentire 20.g
Gamaliel clanculum fauit Apoſtolis 20.h
Garizim mons 18.f
Gelonum populus 125.b.c
Genealogia deorum gentilium 135.d.& ſeq.
Geneſis quid 100.g
Genij 28.e
Genethliacorum uanitas de aſpectibus 124.f
Gentes uocatæ in locum Iudæorum 14.e
Geometræ principia rerum definiunt fines 104.e
Gethonum caſtellum 4.h
Gigantes 10.g
Gladius Matthæi 10. 32.g
Gladij nomine quid intelligatur 86.f
Gloria patri, quare Pſalmis adiunctum 343.a.b

Gentium Dij non dij ſed iudices 399.a
Gentes calamitates malo genio aſſcribunt 405.a
Græcos Græcorumq; eadem uetare quæ lex diuina 399.a
Gytthorum uicus patria Simonis magi 26.e

H

Hæreſis auxilium Dei negans 368.f
Hæreſes uariæ 294.g
Hæreſes de luce inacceſsibili 224.g
Hæreſes pullulantes non ſunt negligendæ 334.h
Hæretici extra ſolium Romanum expelluntur 302.f
Hæreticæ inſaniæ exordium, diſputatio publica de rebus diuinis 302.g
Hæretici pœnitentes non ſolùm uera affirment, ſed ſuos etiam errores confiteantur 185.a.b
Hæretici quomodo ſuſcipiendi 313.b
Hebræorum genus ab Abrahamo 11.b
Hebræorum munus proprium gentibus factum cõmune 66.f
Helieſdros filius Abrahæ 11.d
Hierophantæ 2.e
Hieroſolymis nulla ſedes 276.f
Homicidij tria genera 184.g
Homo mendax deſcribitur 318.e.f
Hominum duo ordines 58.e
Hominum transformatio 138.g.h
Homines ad fidem non ſunt urgendi 130.h
Hominis cauſa omnia creata ſunt 87.a
Hoſpitalitas Tripolitarum 85.b
Humanus quis 399.a
Humanitas quibus partibus conſtet ibid.b
Humilitas Chriſti noſtra nobilitas eſt 262.h
Hyænæ mutant ſexum 107.d

I

Iacob 11.d
Iacobi tres fuerunt 18.h
Iacobus Epiſcopus à Chriſto ordinatus 14.g
Iacobus de gradibus præcipitatur 22.f
Iacobus claudicat altero pede 23.a
Ianua prima ad agnitionem Dei 112.e
Idola propriè & eorum cultus 71.b.c
Idolorum primi cultores 11.a
Idola colentes exanima, ſunt idolis ſtupidiores 77.e
Idolorum cultus ex dæmonibus uenit 71.e
Iecur in homine 109.b
Ieiunium ante baptiſmum 99.a.390.h & 396.h
Ignis & cupiditatis collatio 72.h.& ſeq.
Ignis à Perſis colitur 72.f
Ignem colere docuit Nemroth 11.a
Ignorantia omnium malorum mater 67.b 75.b.
Ignorantia non excuſabit in die iudicij 78.h
Ignorantiæ præſumptio, ſcientia reſecanda eſt 75.b
Ignorantia quid 194.h
Ignorantia dæmon peſsimus 31.d
Ignorantur quædam ab hominibus cum laude 110.f
Imago Dei multarum uirtutum admonere debet 211.a
Imago Petri 167.b.e
Imaginem Dei colere uerè quid 80.f
Imaginem Dei uiolare quid 80.g
Imbres calidi peſtilentes ſunt 107.a
Immenſum quid 103.a
Immenſus unus 47.a
Immortalitatis cupido 1.e
Immortalitatis cauſa Humanitas 410.e
Impudicitia pœnam non effugiet 99.d
Indorum quorundam crudelitas erga hoſpites 125.a
Inferorum fabulæ 2.e
Infidelium damnatio in hoc ſeculo 84.e
Infideles in locum ignis coniici 386.f
Infirmis cœna dominica miniſtrabatur 280.h
Infirmorum cura habenda 176.e
Ingratus homo 318.g
Inteſtina quare humida 109.b
Inuidere fidelibus ſacerdotibus peſsimum malum 233.e
Inuidia Iudæorum erga Chriſtum 77.a
Inuidiam ex iuſtitia ortam contemnunt uerbi Dei præcones 177.e
Inuidia omnibus modis declinanda 90.e.f
Ioannis locus. 1. Ioan. 5. Qui natus eſt ex Deo, non peccat, declaratur 374.g
Ioannes Euangelium ſuum Epheſi ſcripſit 276.f
Ioannes quidam 30 duces habuit, quorum Simon primus 392.g
Iouis ſcelera 398.h
Ioſes cognominatus eſt Barnabas 252.e
Ira Domini iuſta in filios 41.a
Ira non ſemper mala 144.b
Iracundia Petri 55.a
Iracundia iuſta 86.e
Iracundia neceſſaria 200.g
Iſaac 11.d
Iſmaël. Ibid.
Iudæi à Chriſtianis in quo diſſentiant 16.g
Iudas quare à conſortio diſcipulorum non ſit eiectus 359.b
Iudices xij. cuiuſq; prouinciæ 212.e.f
Iudicia Domini 228.g
Iudicia noſtra ne ſint præcipitata Ibidem
Iupiter unde dictus ſit 140.g
Iuſtè uiuentes propter ſolum Deum ſaluantur 131.b
Iuſtitia Dei quærenda 54.f
Iuſtus Noë iuſtus erat 10.h
Iuſtus Deus etiamſi corrigit 41.a

L

Laici

Laici Epiſcopos non accuſent 308.e
Lepores mutant ſexum 107.d
Lex Dei ſine magiſtro non facile intelligitur 40.f
Lex & gratia diſtinguenda 373.c
Lex tranſgreßionis gratia poſita eſt 373.d
Lex uiuendi à Deo data eſt poſt diluuium 68.f
Lex Domini quō legenda cum fructu 205.b
Legem Iudæorum admittit Simon magus 35.c
Legis perfectio pax eſt 34.b
Liberius Epiſcopus Romanus 329.a
Liberum arbitrium 195.a
Liberi arbitrij adſertores diuinum auxilium reſpuunt 364.e
Liberum arbitrium Adam perdidit. Ibid.
Liberis multa uitia corporis hæreditaria à parentibus 122.e
Liberum arbitrium definitur 49.c
Liberi arbitrij uis ſine gratia nulla eſt 36.b
Liberi arbitrij locus inſignis 67.a.b
Liberi arbitrij adſertio quod mala ſecum adferat 366.f.379.b
Libertas arbitrij inſita per ſpiritum 126.f
Libertas uera unde 361.a
Librorum incenſio 324.f
Linguæ malum 256.e
Lucæ locus, cap. 1. Zachariam ambulâſſe in omnibꝰ iuſtificationibus, decla. 374.f
Luna mulier 26.f
Lunam uocauit ſapientiam Simon 27.c
Lunæ utilitas 113.d
Lux 10.e

M

Macedonianorum hæreſis 34.c
Magia quid poßit 26.b
Magica in mare proijcit Simon 61.b
Magicæ illuſiones unde natæ 71.c
Maguſæi 125.b
Maiorum inſtituta quatenus ſunt imitanda 82.b
Malefici iubentur à Cæſare perimi 146.g
Mala præterita boni conſulenda 61.d
Malos cur Deus durare patiatur 57.a
Malus apud Deum qui 58.e
Malum eſſe negant Hebræi 48.e
Malum bono tanquam ex fœdere coniugali adhæret. 115.b
Mammonia quid 76.g
Mamillæ mulerum 109.d
Manuum impoſitio 62.f.323.c
Marcelliani 282 b
Mare 10.e
Martiani Imperatoris edictum 300.g
Matrices Eccleſiarum 252.e
Matrimonium Perſæ cum matribus, ſororibus & filiabus contrahunt 25.b
Materia 104.e
Mater Clementis naufragium patitur & amitit liberos 406.f
Mater Clementis à paupercula fœmina excepta 406.g
Lucæ. 10. locus, Pax huic domui, &c. declara. 33.b
Matth. 10. locus, Non ueni mittere pacem, declaratur 32.g
Matth. 7. locus, de digno in ciuitate quærendo declaratur 25.a
Matthidia narrat Petro ſuos caſus 405.d
Maſculo fœmina 135.d
Memoriam ordo iuuat 8.b
Mendaces 259.b
Mendicantes interrogandi ſunt quam ob cauſam mēdicent 93.a
Mendicare nemo debet, niſi membro aliquo debilitatus Ibidem
Mens pura colit Deum 97.c
Mentiendum non eſt in gratiam proximi 56.f
Menſtruatæ ne miſcearis 88.e
Mercedis ſpe labores huius uitæ nobis Chriſtus edulcat 32.b
Metus fidei coniunctus 122.b
Mileuitanum concilium 379.d
Milites Chriſti certamen palàm facient 208.g
Minerua Athene dicta propter immortalitatem 140.g
Minatur Simoni æternum ſupplicium 393.a
Miracula Chriſti 386.e
Miracula Simonis magi 28.b.397.a
Miracula Moſis & Magorum 58.b
Miraculum de puero conſeruato in mari 431.a
Miſſæ celebrandæ ſolùm in loco epiſcopali 197.c
Miſſæ ſacrificium 152.f
Molares dentes 109.b
Monachorum olim Epiſcopi curam habuerunt 296.f
Monachi quales olim Ibid.g
Monaſteria extructa 268.b
Morbi aliquando pro remedio inferuntur 67.d
Mortem Deus non fecit 259.b
Mortem ſibi inferentes, inferni pœnas ſubibunt 93.b
Mors Clementis 431.e
Moſes & Iacob typum Chriſti tulerunt 76.b
Moſes Deus Pharaonis 36.f
Motus in duas partes diuiditur 49.d
Mundi principiorum opiniones uariæ 104.g.b
Mundus nobis pro hoſpitio eſt, non domo 121.c
Murmuratio nihil prodeſt 259.b
Muſtella per aurem generat 107.d

N

Natiuitates duæ hominum 121 c

Naturam carnis in ſe Chriſtus accepit 262.g
Natura hominis capax boni 121.d
Naturæ duæ in Chriſto 263.a
Naturæ ſcientiam Petrum habuiſſe 411.a
Naufragium mulierculæ 94.e
Necromantia 385.c
Nectarius Epiſcopus 182.b
Negligentia nouerca eruditionis 209.a
Negligentes in miniſterio Domini culpantur 338.b
Nemroth primus Rex Babyloniorum 11.a
Nemroth Græci Ninum uocant 72.e
Neophytus non mox in Epiſcopum aſſumatur 179.a
Neſtorij error Epheſi excluſus 301.d
Niceni concilij acta combuſta ſunt 324.e
Niceni concilij canones 278.b
Niceni concilij cauſa 276.g
Niceta & Aquila 97.a.& 410.b
Niceta et Aquila uēditi, et cur eorū nomina mutata 412.g
Nilus Aegyptum inundat 107.b
Niniue ciuitas unde nominata 72.e
Noë iuſtus homo 10.b
Nomen Dei 179.b
Nomina Regum apud diuerſas gentes 15.a
Non liberari pœnis, qui ob calamitates mortem ſibi conſciſcunt 405.c
Nouatiani in cleros aſſumuntur 280.e
Numidiæ concilium contra Pelagianos 366.b
Nuptias facit Venus 133

O

Oculum eruere quid ſit 99.b
Oleo in baptiſmo uſi ſunt in primitiua Eccleſia 62.g
Opera miſericordiæ requiruntur 236.g
Opera Deus non reſpicit, ſed cor hominis 236.f
Opera tum ſunt bona ſi fiunt ut Deus præcepit 87.c
Opera Chriſtianorum 88.e
Operum hic locus 368.c
Operandum dum in uita ſumus 321.b.c
Opificium Dei 106.e.f
Orare ſtantes 282.e
Orationem quidam inutilem eſſe dixerunt 361.d
Orationum uis 237.c
Oratio Petri 67.b
Oratio Apoſtolorum ſimplex 3.a
Orationes bella ſedant 311.d
Orationis ſacrificium 374.g
Oratio omnibus neceſſaria 374.b
Oratio Philoſophi ad Clementem 385.d
Oratio Clementis Barnabæ ſubſcribens 387.d
Oratio Petri, qua Clementem ueram ſapientiam docet 389.c.d
Ordo memoriam iuuat 8.b
Ordo prædicandi diſcendus 67.f
Ordine omnia ſunt facienda 52.g
Ordine diſcendum 48.f
Ordines duos inter diſcipulos Domini 352.b
Oſſa in corpore humano ſunt pro columnis 109.a

P

Paphnutius Epiſcopus Aegypti 278.f
Paradiſus 10.f
Paralyticus à Petro ſanatur 95.c
Parentes aut uxores non facilè relinquendi ſunt cauſa Euangelij 63.d
Parentes diligendi qua de cauſa 86.b
Parentes miniſtri ad uitam, non auctores 201.d
Parentum reuerentia inutilis quando læditur fides 284.b
Paria mundi decem 59.c.d.85.b
Paria decem totius mundi collata inter ſe 60.f
Parmenides terram dicit principium rerum 104.g
Parſimonia Petri 91.e
Paſtor perfidus 208.b
Patientia Dei malos expectat 82.e
Patientia commendatur 340.e
Patientia opus in colluctationibus cum aduerſarijs 339.d
Patientia Chriſtianorum 22.f
Patientia Dei prolixa 144.b
Patriarchæ duodecim 11.d
Patriarchæ Chriſti typum geſſerunt 196.e.f
Pauli Epiſtolæ difficiles ſunt intellectu 213.a
Paulinianiſtæ rebaptizati ſunt 281.d
Paupertas Petri & Andreæ Apoſtolorum 91.d
Pax odibilis 350.a364.g
Pacis filius pacem conſequetur 394.g
Pacis mater pugna 31.c
Pax Simoni exoſa 32.f
Peccandi licentiam præbet infidelitas 75.a
Peccatum Sodomiticum 10.g
Peccatum diluuio ultus eſt Deus 115.a
Peccati Adæ cauſam Simon Deo imputat 40.c
Peccata noſtra perturbant aërem 113.e
Peccati cauſa ſimilis eſt ſtuppæ oblitæ pice 122.f
Peccatorum prudentia 318.e
Pelagij error de libero arbitrio 360.g
Peregrini fouendi 176.e
Perſæ inceſta uitant 125.b
Perſæ ignem colebant 72.f
Perſecutionis tempore Epiſcopi nō fugeant de ciuitate in ciuitatem 281.b
Petri nomen unde 173.g
Petri humanitas 5.a.51.d
Petri eruditio 101.c
Petri paupertas 91.d
Petri parſimonia 91.c
Petri miracula 44.b.400.d.&401.g
Petrus Romam tranſlatus 257.d
Petrus & Paulus ſub Nerone paßi ſunt 275.d

Petrus

Petrus ſeorſim à gentibus comedebat 7.a.b
Petrus congreſſurus cum Simone orat 30.e. 394.f
Petrus Simonem proſequitur Tripolim 400.g
Petrus curat hoſpitam matris Clementis & ipſam quoq; 408.e
Petrus imperitus matheſeos 414.g
Phariſæorum ſchiſma 17.c
Philoſophus ad fidem conuertitur à ſimplici 278.e
Philoſophiæ ſtudia perdiſcenda ſunt ad refutandos hæreticos 98.e
Philoſophorum & Chriſti inter præcepta quid interſit. 144.g
Philoſophorum ridiculæ argutiæ 3.c
Philoſophorum labor 1.d
Philoſophi taxantur 118.g
Philoſophicæ & Chriſtianæ orationis diſcrimen 417.d
Phrenetici 43.b
Pijs Chriſtus nunquam defuit 16.g
Piorum afflictio argumento eſt aliam eſſe uitam poſt hanc 54.g
Plato de mundi factura 106.e.f
Plagæ decem 12.e
Plagæ piorum in Chriſtum recidunt 308.f
Pluuia ex æquo fruges & lolium nutrit 54.e
Pluuias nullas cur Aegyptus habeat 107.a
Pluuiæ raræ ad axem meridianum quare ſint ibid.
Plures quàm unus Deus nec habendi nec dicendi 419.a
Pneumatomachi qui 282.h
Pœnitentia ſimulata Simonis Magi 56.e
Pœnitentia trium aut ſeptem, aut decem annorum 280.g
Pœnitentiæ fructus obſeruandi ibidem
Pœnitentiæ modus lapſis conſtitutus eſt 280.e
Pœnitentiæ forma 267.c
Præmium hoſpitalitatis 389.b
Prædicatoribus uelut agricolis nonnulla ſemina pereunt 47.b
Præcepta decem 12.f
Presbyterorum officium 62.f.174.f.11.a
Principes gentium tanquam Dij adorati & appellati 36.b
Principes creaturis omnibus ſtatuit Deus 15.a
Princeps huius mundi adultero ſimilis 120.f
Prodigia an ex Deo aut ſecus ueniant, cognoſcendi amuſsis 84.g
Promiſsiones terrenas an Chriſtus promiſerit 19.c
Prophetabat nemo ſine unguento 15.d
Prophetam non facit conſonantia 34.f
Prophetiæ unde probentur 118.e.f
Pro Helena quam alij Lunam uocant Græcos & Barbaros Simon tradit dimicâſſe 392.g
Pro ſuis quemq; peccatis punire, æquum 409 d
Prudentia humana cæcutit in rebus diuinis 118.f
Pſallendi mos nullus tempore Damaſi in Eccleſia Romana 342.g
Pſeudoprophetæ à Diabolo 73.e
Pſeudoprohetæ ad tentationem mittuntur 37.d
Pudicitia carent Meſopotamiæ mulieres 126.g
Pudicitiæ exemplum in matre Clementis 93.c
Pugna mater pacis 31.c
Purgatorij mentio 17.a
Pyrrhoniorum ſecta 102.f
Pythagoræ ſententia de principijs mundi 104.g
Pythones diuinatorij ſpiritus 70.e

Q

Quantum delictum, auerſari uerbi miniſtris 423 d
Quare mater Clementis deceſſerit Roma 406.e
Quid requiratur ab eo, qui ad fidem Chriſti accedere cupit 402.f
Quæ ſit occaſio in Clemente cognoſcendi Chriſtũ 384.g
Quæ Deus uult nemo poteſt impedire 423.f
Quæ ſit humanitatis magnitudo 408.g
Quæſtio, quare pij cum impijs aliquando affligantur 114.e
Quæſtio, cur Deus non perimat falſos Deos colentes 81.a
Quæſtio, an Deus malorum ſit auctor Ibidem
Quæſtiones indiſciplinatæ 377.d
Quæſtio, an paſsiones iſtæ, nempe ſeipſum occidere, cadere in rabiem & in fœdos actus &c. etiam accidant his que Deum colant 83.d
Quæſtio, quomodo iuſtum uidetur à parentibus ſeparari 86.e
Quæſtiones, uanæ & inutiles uitandæ 110.e 70.e
Quæſtio, baptiſmus aquæ quid conferat ad cultum Dei 87.e
Quæſtio, quid peccauerint Aegyptij, ſi Moſi non credidiſſent 59.a.b
Quæſtio, cur Satan factus, & unde 106.g
Quæſtio, an Epiſcopi de ciuitate ad ciuitatem tranſire poſsint 257.d
Quæſtio, an Adamus prænotionem habuerit 396.e
Quæſtio, an ortui naſcentium omnia pareant 414.f
Quæſtio iocoſa de elephanto & culice 387.b

R

Ranæ præferendæ Dijs gentium 78.f
Recognitionum libri 64.f
Reges ungebãtur apud Iudæos et prophetæ 15.b.c
Regis boni officium 311.a
Regum nomina apud diuerſas gentes 15.a
Regna duo 195.d
Religio uera in quibus ſit ſita 9.c.83.b
Religionem uerã ſuſcipientibus miſericordes ſimus 193.c.d

Religionis ſumma 9.c
Religionis myſteria poſt baptiſmum docentur 99.c
Religioni impij ærumnas ſuas adſcribunt 92.b
Reſurrectionem mortuorum Sadducæi negant 11.c
Res diuinas à Deo diſci 391.c
Romana Eccleſia primam ſedem habet 220.g. 276.e

S.

Sabbatum Iudæorum 127.b
Sabelliani 282.b
Sabellij error 341.g
Sacerdotum Capitolij crudele conſilium 266.h
Sacrificium Deo gratum 349.b
Sacrificium ſalutare in mandatis Dei ambulare 355.b
Sadducæorum ſchiſma 17.c
Sadducæorum principes ibidem
Saluabuntur uoluntatem Dei facientes 66.g
Samaræum ſchiſma ibidem
Sancti homines impiorum Dij 36.h
Sanguinis guſtatio 10.b
Sapientia carnis 353.d
Satan omnia non poteſt 116.h
Satanæ propria 257.c
Saturnus humidus 133.a
Saturnus Rheam duxit 136.e
Scarabæi ex fimo boum naſcuntur 107.d
Scorpius ex ocimo naſcitur 107.d
Scriptura pro cuiuſq; ſtudio uel clara, uel obſcura eſt 32.e
Scriptura cœno carnalis intelligentiæ corrumpitur 46.f
Scripturas diuinas nullus intelliget ſine ſpiritu ſancto 30.h
Seculares qui appllentur 240.g
Seditioſorum clamor 22.e
Semen ex medullis 108.h
Senum officium 143.b
Septem quæſtiones à Clemente motæ 384.f. & ſeq.
Senſus præſcientiæ ſextus 39.b
Sepulchrum Indorum ignis 126.f
Sepulchra duorum fratrum albeſcentia 22.g
Sepulchra illorum qui fulmine interierant 72.e
Sepulchrum Moſi ignoratur 13.b
Sepultura Medorum ſunt canes 126.f
Seres populi innocentes 114.g
Serpens quare condemnatus ſit comedere terram 78.h
Serpens damnatur, quia decepit Euam & deos nominauit primus 37.c
Serpentum uenena carminibus mitigantur 116.e
Seruitutis conditio 10.h
Signa facta à malo nihil proſunt 60.e
Signa diaboli qualia ibid F
Silentium ſtudijs ſacrum 24.b
Sidonij ad Petrum mittunt oratores 399.b
Simon Chananæus 19.b
Simon & Doſitheus principes Sadducæorum 17.g
Simon Magus Petro certamen denunciat 23.b
Simonis Magi deſcriptio 25.c
Simonis miracula 28.h.394.e
Simonis Magi fuga 46.a.65.d.401.a
Simon Stantem ſe uoluit nominari 26.f
Simon Magus eiectus Antiochia 150.f
Simon Magus 26.e
Simon orator 25.c
Simonis adſertio de multis Dijs 35. c. 395. a & ſeq.
Simon mentitur ſe ex uirgine natum 28.f
Simon detrahit Deo iuſtitiam 391.d
Simon animi immortalitatem negat 393.b.c
Simon homicida 392.g
Simon mactatis bubus Tyrijs conuiuium in medio foro dedit 399.e
Simon quibus parentibus ſit natus 392.e
Simon legis propria ad allegoriam transfert 392.f
Simonis magnifica promiſſa 392.h.& ſeq.
Simplex quid 102.a
Solis curſus 113.e
Sororem ſuam in uxorem duxit Iupiter 136.g
Sortionem Deum fingit Simon 36.e
Spes cauſaque immortalitatis 584.h
Spiritus ſanctus à patre & filio 288.g
Spiritus immundi cur occupent homines 45.a
Spiritu & aqua omnia conſtare 108.e
Splen purgat ſanguinis ſordes 109.b
Spyridion Cyprius Epiſcopus 278.f
Summa ſilentio honorari uolunt 8.g
Suſcipiendos in Chriſtianiſmum primum baptizandos 401.c
Suſidæ mulieres 125.c
Symbolum Apoſtolorum 178.b
Syluester ſummus Pontifex 265.c
Syluester cum clericis ſuis in cauernis propter imminentem perſecutionem latitat 267.a

T

Talpae ex terra originem trahunt 107.d
Templa ambitioſa cœpta conſtrui 13.b
Tempori ſeruiendum 391.b
Tempus opportunitas rerum omnium ibid.
Tenebræ 10.e
Terra 10.e.f
Terra in ſeptuaginta duas partes diuiſa eſt 36.h
Terra uuluæ habet ſpeciem 108.f
Terra humorem tanquam uberibus concipit 107.d

Teſta

Teſta ouorum 51.a
Thales aquam dicit principium rerum 104.g
Thomas apud Parthos euangelizauit 127.c
Timor humanus 127.d
Trinitatis myſterium 235.c.d
Tumultus ſpecies uitanda 90.b

V

Venter artis magiſter 120.b
Verbum Dei rariùs audientes admonendi ſunt 175.d
Verbi Dei fructus 65.a.b
Verbi Dei audiendi deſideriũ Deus ipſe dat 66.c.f
Verbi ueritatis miniſtri, radijs ſolis ſimiles ſunt 101.a
verbi bellum 33.b
veritas cum quiete & ordine requirenda 31.c.d
veritas unde requirenda 58.f
veritas ratione non caret 44.g
veritate nihil precioſius 21.a
veritatis agnitio 65.c.& 417 c
veritatis patroni non ſemper obtinent 25.c
veritatis cognitio Soli comparatur 123.c
Veritatis uerbum diuidit homines 34.b
Veritatis ſcientiæ bona uita ſequela eſt 53.b
Veritati repuguantia ſunt infirma & palàm inhoneſta 142.e
Veritatis diſputatio difficilis apud plebem promiſcuam 46.e
Veritatis & conſuetudinis diſcrimen 398.e
Verum à mendacio quomodo diſcernatur 70.g
Veſpæ ex putrefactis carnibus equinis naſcuntur 107.d
Veſtis nuptialis gratiam baptiſmi ſignificat 74.e
Via 31.a
Viator Ibid.
Vicarij Chriſti ſunt ſacerdotes 320.b
Vigilandi conſuetudo 24.f
Viperæ ex cinere oriuntur 107.d
Virgines uoto adſtrictæ perpetuam ſeruare caſtitatem non compellebantur 298.e
Virtus Dei non eſt ſub lege 51.b
Vita militia eſt 86.e
Vitam ad æternam ſufficiunt ea quæ à Chriſto tradita ſunt 135 a
Vitia corporis liberis hæreditaria 122.e
Vitia uelut fumus non permittunt nos Deum uidere 5 d
Vitia ſi quis corrigere uult, quid obſeruare debeat 12 g
Vmbra nubis quare 12 g
Vnitas Dei 21.d
Voluntates æternæ filius & ſpiritus 8 h
Voluntas Dei nos latet multis de cauſis: quid obſtat quo minus noſcamus 115.d
Voluntatem Dei facientes ſaluabuntur 66 g
Votum paupertatis unde 253.c
Vulua in muliere 109.e
Vxor petatur à parentibus 224.e
Vxorem unam Britanni multi habent 125.d
Vxor Petri una in peregrinatione fuit 96.e
Vxorum multitudo eſt Parthis 125.a
Vxores indorum ſponte ſe offerunt ad incendium 126.f

Z

Zachæus ordinatur paſtor apud Cæſaream à Petro 62.h
Zenonis opinio de principijs omnium rerum 104.g
Zoroaſtris libri de magia 82.c.d
Zoroaſtres fulmine ictus interijt Ibidem.d

INDICIS FINIS.

CATALOGVS EORVM QVÆ

PRAETER RECOGNITIONVM LIBROS D. CLEMENTIS, ET Canones Apoſtolorum, & quinque eiuſdem Epiſtolas hoc opere continentur.

Aegyptiorum pontificum Epiſtolæ	II.	324. 331	*Innocentij*	III	362.367
Alexandri	III	230	*Liberij*	II	329
Anacleti	III	296	*Marcelli*	I	310
Antheri	I	257	*Marcellini*	II	315
Athanaſij	I	327	*Marci*	I	325
Carthaginenſis Concilij	I	360	*Mileuitani Concilij*	I	365
Clementis	V	177	*Pontiani*	I	254
Damaſi	VI	340.342.344351.357.358	*Quinque Epiſcoporum*	I	369
Euariſti	II	223	*Soteri*	I	246
Euſebij	III	312	*Stephani*	I	343
Eutychiani	I	262	*Victoris*	I	248
Felicis	I	335	*Vrbani*	I	251
Hieronymi	I	343	*Xiſti*	I	241
Hygini Epiſt.	II	245	*Zephyrini*	I	249

Concilium
- *Nicenum* 275
- *Conſtantinopolitanum* 282
- *Epheſinum* 284
- *Chalcedonenſe* 391

De primitiua Eccleſia, & ſynodo Nicena 368
Martiani Imperatoris edictum in confirmatione Concilij Chalcedonenſis 300
Conſtantini Imperatoris confeßio 265
Valentiniani & Martiani impp. ſanctio contra Euticianos hæreticos 301
Eiuſdem Martiani alia ſanctio, contra eoſdem hæreticos 303
Synodus Romana ſub Damaſo Papa 341
Cœleſtini Papæ decreta 377
Quòd omnes de filio Dei, & ſpiritu ſancto, & de unitate trinitatis male ſentientes, ſimiles ſint Iudæis: & de unitate trinitatis 350
Et demùm, de rebus geſtis, profectionibusq; D. Petri Clementis epitome à I. Perionio latinè facta 386

ERRATA,

Si quæ fortè plura diligens Lector repererit, ea uel ſuo iudicio, adeò minuta corriget & reſtituet.

Pagina 1. ultimo uerſ. pro nullorũ, lege, aliqua. Pag. 2. uerſ. 4. hæ fabulæ. pag. 5. uerſ. 16. gratiam. uerſ. 44 auxiliũ. pag. 7. uerſ. 3 uidentur. pag. 8. uerſu. 28 reſponderis. pag. 9 uerſu. 13. gaudio. pag. 11. uerſ. 40. Indorum. pag. 19. uerſ. 4. conſolando. pag. 21. uerſ 29. Chriſtus. pag. 24. uerſ. 29. ſomno. pag 25. uerſ. 16. proteſtari. uerſ 23. Domine. uerſ 29. ſyllogiſmorũ: 38 affectu. pag. 26. uerſ. 10. eruditus, uerſ. 40. ſtatu as. pag 27. uerſ. 7 perforaui. uerſ. 13. mentientes. uerſ. 46. interfectorum. pag. 47. uerſ 15 rogarer. Pag 64: aſſerebat uerſ 4 & uerſ. 26. Quartus pag. 65. uerſ. 11. diuerſorum. pag 72. uerſu 3. obierint. pag 80. uerſu. 13. poſtmodũ. pag. 112. uerſ. 13. haberet. pag. 144 uerſ. 21 prædicationi. pag. 152 uerſ 44. ἃ πρεσβύτερος pag. 180. uerſ. 38. ſeminare. pa. 196. uerſ. 9. firmitatẽ. pag. 226. uerſ. 33. & Eccleſia. pag. 233. uerſ. 8. Eccleſiam. pag. 238. uerſ. 32. eorum. pag. 290. in margine lib. 2. Memor & pag. 392. in margine deſunt: at Irenæus aliiq; omnes σελήνῃ legunt. pag. 424. in margine, obierit et uerſ. 46 perditam. pag. 430. uerſ 31. tum ad corporis.

RVFINI TORANI AQVILEIENSIS IN CLEMEMTIS VETVSTISSIMOS ATQVE ERVDITISSIMOS LIBROS PRAEfatio ad Gaudentium Epiſcopum

TIBI quidem Gaudenti noſtrorum decus inſigne doctorum, tantus ingenii vigor, imò tanta ſpiritus gratia eſt, vt ſi quid à te etiam quotidiani eloquii more dicitur, ſi quid in Eccleſia declamatur, id in libris haberi, & ad inſtructionem tradi poſteris debeat. Nos tamẽ quos & ingenii tenuitas minus promptos, & ſenecta iã tardos reddit ac ſegnes, opus quod olim venerãdæ memoriæ virgo Syluia iniũxerat, vt Clementẽ noſtræ linguæ redderem⁹: & tu deinceps iure hæreditario poſcebas, licet multas poſt moras, tandẽ aliquando reſtituimus prædã: quã, vt opinor, nõ paruã, Græcorũ bibliothecis ereptã, noſtrorũ vſibus & vtilitatibus conuectamus, vt quos propriis nõ poſſumus, peregrinis nutriamus alimoniis. Nam & ſolent ſuauiora videri peregrina, interdũ verò & vtiliora. Denique peregrinum eſt penè omne quod medelam corporibus confert, quod morbis occurrit, quod venena depellit. Iudæa balſami lacrymam. Creta comam dictamni mittit, Arabia aromatum flores, & ſpicarum nardi India ſegetem metit: quæ ad nos etiamſi aliquantulo quàm proprius ager attulit, fractiora perueniunt, odoris tamen gratiam, vimque medendi integram ſeruant. Suſcipe igitur animę mi redeuntem ad te Clementem noſtrum: ſuſcipe iam Romanũ: nec mireris, ſi fortè tibi in eo minus ſolito floridus eloquentiæ vultus appareat. Nihil intereſt, dummodo ſenſus idem ſapiat. Peregrinas ergo merces multo in patriam ſudore tranſuehimus, & neſcio quàm gratus me ciuium vultus accipiat, magna ſibi gratia ſpolia deferentẽ, & occultos ſapientiæ theſauros noſtræ linguę claue reſerantem. Sed votis tuis faueat Deus, vt nullus nobis ſiniſter oculus, nec cuiuſquam liuidus occurrat aſpectus: ne extremo prodigii genere, cùm nihil inuideant illi quibus aufertur, liueſcant tamen iſti quibus cõfertur. Aequũ eſt ſanè tibi, ꝙ hæc etiã græcè legeris (ne fortè in aliquibus minus à nobis ſeruatũ traſlationis ordinẽ putes) interpretationis noſtræ indicare cõſiliũ Puto quod nõ te lateat, Clemẽtis huius in græco eiuſdẽ operis ἀναγνώσεων, hoc eſt, Recognitionũ, duas editiões haberi, & duo corpora eſſe librorũ, in aliquantis quidẽ diuerſa, in multis tamen eiuſdẽ narratiõis Deniq; pars vltima huius operis, in qua de trãsformatiõe Simõis refertu, rin vno corpore habetur, in alio penitus nõ habetur. Sũt aũt & quædã in vtroq; corpore de ingenito Deo, genitoq́; diſſerta, & de aliis nõnullis, q́ vt nihil ampliùs dicã, exceſſerũt intelligentiã noſtrã. Hæc ergo

ego

ego tanquam quæ ſupra vires meas eſſent, aliis reſeruare malui, quàm minùs plena proferre. In cœteris autem quantùm potuimus, operam dedimus, non ſolùm à ſententiis, ſed ne à ſermonibus quidem ſatis, eloquutionibusq; diſcedere. Quæ res quamuis minùs ornatum, magis tamen fidele narrationis reddit eloquium. Epiſtolam ſanè, in qua idē Clemens ad Iacobum fratrem Domini ſcribens, de obitu nuncians Petri, & quòd ſe reliquerit ſucceſſorem cathedræ & doctrinæ ſuæ: in qua etiam de omni ordine eccleſiaſtico continetur: ideo nunc huic operi nō præmiſi, quia & tempore poſterior eſt, & olim à me interpretata atque edita. Sed quod in ea nonnullis fortaſſe videbitur inconſequens, ſi hìc explanetur, non puto abſurdum videri. Quidam enim requirunt, quomodo cùm Linus & Cletus in vrbe Roma ante Clementem hunc fuerint Epiſcopi. Ipſe Clemens ad Iacobum ſcribens, ſibi dicat à Petro docendi cathedram traditam: cuius rei hanc accepimus eſſe rationem, quod Linus & Cletus fuerunt quidem antè Clementem Epiſcopi in vrbe Roma, ſed ſuperſtite Petro, vt illi Epiſcopatus curam gererent, ipſe verò Apoſtolatus impleret officium. Sicut inuenitur etiam apud Cæſaream feciſſe, vbi cùm ipſe eſſet præſens, Zachæum tamen à ſe ordinatum habebat Epiſcopum: & hoc modo vtrunque verum videbitur, vt & illi antè Clementem numerentur Epiſcopi, & Clemēs tamen poſt obitum Petri dicendi ſuſceperit ſedem. Sed iam videamus: ſcribens Iacobo fratri Domini, operis ſui Clemens ipſe quod ſumat narrationis initium.

Epiſcopi Apoſtoli.

RECO.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER PRIMVS, A' RVFINO Torano Aquileienſe è Græco in Latinum verſus.

EGO Clemens in vrbe Roma natus, ex prima ætate pudicitiæ ſtudium geſsi, dum me animi intentio velut vinculis quibuſdam ſollicitudinis & mœroris innexum teneret. Inerat enim mihi cogitatio (incertum ſanè vnde initium ſumpſerit.) Crebrò
B enim ad memoriam meam conditionem mortalitatis adducens, ſimulque diſcutiens, Vtrúmne ſit mihi aliqua vita poſt mortem, an nihil omninò poſteà ſim futurus: Si non fuerim antè quàm naſcerer: vel ſi nulla prorſus vitæ huius erit poſt obitum recordatio: & ita immenſitas temporis cuncta obliuioni, ac ſilentio dabit, vt non ſolùm ſimus, ſed neq; quod fuerimus, habeatur in memoria. Sed & illud verſabatur in pectore, quando factus ſit mundus: aut ſi omnino factus ſit: vel antè quàm fieret, quid erat: an verò ſemper fuerit. Nam certum videbatur, quod ſi eſſet factus, eſſet profectò ſoluẽdus: & ſi ſoluatur, quid iterum erit: niſi fortè obliuio cuncta & ſilentium teget: aut fortè aliquid erit, quòd nunc ſentire mortalium non poteſt mens. Hæc & his ſimilia, neſcio vndè, indeſinenter animo reuoluens, nimietate mœroris incredi-
C biliter tabeſcebam. Et quod eſt grauiùs, ſi quando reſpueram huiuſcemodi curas, vel vt minus vtiles cogitabam, validiores in me fluctus ſollicitudinum conſurgebant. Inerat enim mihi comes optima, quæ me quieſcere non ſineret, Immortalitatis Cupido. Vt enim poſt rerum exitus docuit, & gratia Dei omnipotentis oſtendit, hæc me animi intentio ad inquiſitionem veritatis, & agnitionem veræ lucis adduxit. Ex quo factum eſt, vt lugerem poſtmodum eos, quos priùs ignorans, beatos credebam. Igitur cùm à prima ætate in huiuſcemodi animorum intentione verſarer, cupiens aliquid diſcere, philoſophorum frequentabam ſcholas, vbi nihil aliud quàm dogmatum adſertiones, & impugnationes, videbam agi ſine fine certamina: arte ſyllogiſmorum concluſionumq; agitari verſutias. Et ſi quandoquidem obtinebat hic ſermo, quod immortalis eſſet anima, gratulabar: ſi quando vero arguebatur
D quaſi mortalis, cum triſtitia diſcedebam: neutrum tamen in corde meo firmitudinem veritatis tenebat: ſed hoc tantùm intelligebam, quod ſententiæ ac definitiones rerum non pro natura ſui ac veritate cauſarum, ſed pro ingenijs defendentium, falſæ imaginarentur, aut veræ: eoq; magis in profundo pectoris cruciabar, quod neq; aliquid ex his quæ dicebantur, tanquam firmum tenere poteram, neq; abijcere deſideriũ requirendi: ſed quantò magis negligere conabar ac ſpernere, tantò ardentiùs, vt ſuprà dixi, velut cum quadam voluptate latenter inrepens huiuſcemodi cogitatio, mentem atq; animum poſſidebat. Coanguſtatus igitur inuentione rerum, aiebam apud memetipſum: Quid inaniter laboramus, cùm manifeſtus ſit terminus rerum? Si enim poſt mortem nõ ero, nunc ſuperfluò crucior. Si verò erit mihi vita poſt obitum, ſeruemus illi vitæ ſui temporis motus, ne fortè his quæ nunc patior

Immortalitatis cupido optima comes.

*Pyriphlegetontis.

Fabulæ de inferis.

aliqua me tibi triſtiora excipiant,niſi piè ac ſobriè vixero, & ſecũdum non- E
nullorũ ſententias philoſophorum nigri * Phlegetontis fluuio, vel Tartaro,
vt Siſyphus & Tityus,ſed & Ixion,ac Tãtalus ęternis inferno ſupplicijs tra-
dar.Et rurſus mihijpſi reſpõdebam,Sed hæc fabulę ſunt:aut ſi ita eſt in rebus
dubijs,præſtat piè viuere.Sed iterum reputabã mecũ, quomodo poſſem ſub
incerto iuſtitiæ præmio,à peccati me libidine continere: maximè cùm etiã
quæ ſit ipſa iuſtitia,quæ Deo placeat,apud me habeatur incertũ:& neq; ſi im
mortalis ſit anima,ac ſit ea quæ aliquid ſperare poſsit,agnoſcam, neq; quid
certi futurũ ſit,nouerim:nec tamen quieſcere ab huiuſcemodi cogitationi-
nibus poſſum.Quid igitur agam?hoc faciam:Aegyptum petam, atq; ibi Hie

Hierophãtæ Sacerdotes Aegypti.

rophantis vel prophetis qui adytis præſunt,amicus efficiar,& pecunia ab eis
inuitatum magum precabor,vt educat mihi animã de infernis, per eam quã
Necromantiam vocant,tanquam de aliquo negotio conſulere cupienti. Mi F
hi verò hæc erit cõſultatio, ſi immortalis eſt anima. Probatio autem animę,
quod immortalis ſit,nõ ex eo quod loquitur erit mihi certa,vel ex eo quod
audio,ſed ex eo quod video,vt oculis meis cernens eam,certiſsimam de reli-
quo immortalitatis eius ſententiam teneam.Neque enim vltrà poterit veri-
tatem viſus, verborum fallacia,& auditio incerta turbare. Veruntamẽ hanc
ipſam deliberationem meam retuli ad quendam familiarem meum philo-
ſophum,qui mihi conſilium dedit, ne hoc facere auderem. Siue enim, in-
quit,euocanti mago non obediat anima, tu poſt hæc tanquam nihil eſſe pu-
tans poſt mortem,deſperabiliùs viues:quippe qui & inlicita tentaueris.Si ve-
rò & aliquid ibi videre tibi viſus fueris,quę tibi religio?aut quæ pietas ex in-
licitis tradetur & impijs?Exoſum namque diuinitati huiuſcemodi negociũ
ferunt,& aduerſari Deum his,qui animas poſt abſolutionem corporum ve- G
xant.Ego verò his auditis, pigrior quidem ſum redditus ad hoc quod para-
bam,nec tamen vſquequaq; aut deſiderium ponere poteram,aut moleſtiã co
gitationis abijcere.Et ne longa vtar narratione,cũ his ego cogitationis meæ

Tiberius Cæſar.

æſtibus agitarer,fama quædam ſenſim in imperio Tiberij Cæſaris, initiò ex
Orientis partibus ſumpto,peruenit ad nos,& per ſingula conualeſcens,velut
à Deo bonus quidam nuncius miſſus,vniuerſum replebat orbem, nec patie-
batur diuinam voluntatem ſilentio tegi. Diffundebatur ergo per ſingula lo-
ca,adnunciãs quod eſſet quidam in Iudæa, qui ſumpto à tẽpore Veris exor-
dio,regnum Dei euangelizaret Iudæis,idq; percepturos diceret eos,qui man
datorum ſuorum,& doctrinæ inſtituta ſeruâſſent. Vt autem ſermo eius fide
dignus,ac diuinitatis plenus eſſe crederetur,virtutes multas & ſigna ac pro-
digia mira efficere iuſsione ſola,dicebatur:ita vt tanquàm à Deo poteſtatem H
habens,ſurdos faceret audire,& cæcos videre,& claudos erigere, atque om-
nem infirmitatem,cunctosq; dæmones ex hominibus effugâret, ſed & obla
tos ſibi mortuos ſuſcitaret, leproſos quoq; eminùs videns, curaret: & nihil
omninò eſſet,quod ei impoſsibile videretur.Hæc & horum ſimilia proceſ-
ſu temporis, crebris iam rumoribus, ſed manifeſtis quodammodo aduen-
tantium ex illis partibus nuncijs,firmabantur: & ipſa iam per dies ſingulos
rei veritas pateſcebat. Denique in vrbe per loca conuentus fieri, & de hoc
ſermone tractari,atque in admiratione res haberi cœpit: quiſnam is eſſet,

Barnabæ oratio ad populum Romanũ.

qui aperuerit, vel quid nuncij à Deo hominibus detuliſſet: donec ſub eo-
dem anno vir quidam adſtans in vrbis loco celeberrimo, proclamaret ad
populum, dicens: Audite me ô ciues Romani: filius Dei in partibus adeſt

Iudææ,

A Iudææ,promittẽs omnibus volentibus audire ſe vitam ęternam:ſi quis tamẽ
ſecũdum voluntatẽ eius,à quo miſſus eſt Dei patris, actus ſuos direxerit:pro-
pter quod conuertimini à malis ad bona,& à temporalibus ad æterna. Agno
ſcite vnum eſſe Deum cœli terręq; Rectorẽ,in cuius iuſtis aſpectibus, vos in-
iuſti mundum eius habitatis.Sed ſi conuertimini, & ſecundum voluntatem
eius agitis,ad futurum ſeculum venientes,& æterni effecti,ineffabilibus eius
bonis ac præmijs perfruemini:Erat autem vir iſte qui hæc loquebatur ad po-
pulum ex orientis partibus natione Hebræus,nomine Barnabas,qui ſe etiam
vnum ex eius diſcipulis eſſe diceret,miſſumque ad hoc,vt volentibus indica-
ret.Quibus ego auditis, cum reliqua multitudine ſequi eum cœpi,& audire
quæ diceret. Intelligebam ſanè quòd nihil dialecticæ artis eſſet in homine,
ſed ſimpliciter &abſque vllo dicendi fuco,quæ audiſſet à filio Dei,vel vidiſ-
B ſet,exponeret. Adſertiones enim ſuas non argumentorum virtute muniebat,
ſed verborum & mirabilium quæ adnunciabat,teſtes multos, ex ipſo etiam
circunſtante populo,producebat. Verùm ,quoniam ad ea quæ ſyncerè dice-
bantur,libẽter annuere populus,& amplecti ſermonem ſimplicem cœpit: hi
qui ſibi eruditi videbantur,vel philoſophi,ridere hominem,ac ſpernere cœ-
pere,ſyllogiſmorum in eum tendiculas velut validiſſima arma proferre. At
ille interritus, & velut deliramenta argutias eorum ducens, ne reſponſione
quidem dignos eos iudicabat, ſed ea quæ propoſuerat exequebatur intrepi-
dus. Déniq; cùm loquenti ei,quidam propoſuiſſet, cur ita factus eſſet culex,
vt cùm ſit animal exiguum,& ſex habeat pedes,inſuper ei additæ ſint & alæ:
elephantus verò cùm ſit immane animal,neque alas habeat,quatuor tantùm
pedes habeat:Ad hæc ille ne reſpiciens quidem, ſermonem ſuum,quem im-
C portuna propoſitio interruperat, continuata intentione peragebat:hac ſola
admonitione per ſingulas quaſque interruptiones addita:Nos eius,qui miſit
nos verba,factaq; mirabilia adnunciare vobis in mandatis habemus, fidem-
que eorũ quędicimus nõ ex argumẽtis arte quę ſitis,ſed ex vobis ipſis,ꝓductis
teſtibus cõfirmare. Agnoſco enim plurimos adſtare in medio veſtrûm,ex his
quos vnà nobiſcũ memini audîſſe,quę audiuimus,& vidiſſe quę vidimus. Sit
autẽ in veſtra poteſtate,vel recipere quę adnunciamus,vel ſpernere. Nos enim
quod expedire nouimus,tacere non poſſumus:quia nobis,ſi taceamus, dam-
num eſt:vobis verò quæ dicimus,ſi non recipiatis,pernicies:Sed & ſtultis pro
poſitionibus veſtris reſpondere perfacilè poſſim, ſi veritatis dicendæ cauſa
quæreretis,de culicis dico atque elephantis differentia:ſed nunc de creaturis
dicere vobis aliquid,abſurdum eſt,cum à vobis ipſe omnium creator & con
D ditor ignoretur. Hæc autem cùm dixiſſet,velut ex vno conſenſu, indiſcipli
nato ore omnes ſimul riſum dedere,incutere ei verecundiam,ac ſilentium im
ponere cupientes,barbarumq; & minùs ſanæ mentis eum adclamantes. Ego
verò cùm hæc ita fieri cernerem,zelo quodam neſcio,vnde repletus,ac religi
oſo furore ſuccenſus, ſilere non potui, ſed cum omni libertate proclamans:
Rectiſsimè,inquam,deus omnipotens abſcondit à nobis voluntatem ſuam,
quos agnitione ſui præuidit indignos, ſicut ex his,quæ nunc agitis ſanum
ſapientibus palam eſt. NAM cùm videatis prædicatores voluntatis Dei ad-
ueniſſe, quia nullam ſermo eorum Grammaticæ artis ſcientiam profitetur,
ſed ſimplicibus & impolitis ſermonibus, perferunt ad vos diuina mandata,
ita vt omnes qui audiunt, ſequi poſſint, & intelligere quæ dicuntur : ridetis
ſalutis veſtræ miniſtros,& nuncios ignorantes: quia veſtra, qui vobis periti
& elo-

Barnabas quis fuerit

Simplex oratio Apoſtolorum erat.

Vide ridiculã argutiã Philoſophorũ.

Clementis diuino furore ſuccẽſi oratio.

& eloquentes videmini, condemnatio eſt, quod apud agreſtes & barbaros E habetur veritatis agnitio, quæ cùm ad vos aduenerit, nec quaſi hoſpita ſuſcipitur: quę niſi intemperantia veſtra & libido obſiſteret, ciuis eſſe & vernacula debuiſſet: vt ex his arguamini, quòd non veritatis amici & philoſophi, ſed iactantiæ ſectatores, & vaniloqui eſtis: qui veritatem non in ſimplicibus verbis, ſed in verſutis & callidis creditis habitare, & innumerabilia verborum profertis, vnius verbi nequaquam precio penſitanda. Quid ergo putatis futurum de vobis vos ô omnis turba Græcorum, ſi erit iudicium Dei ſicut iſte dicit? Sed nunc omittentes ridere in perniciem veſtri virum hunc, reſpondeat mihi qui vult ex vobis, quoniam quidem ſolo latratu veſtro obturbatis etiam eorum aures, qui ſalui eſſe volunt: & mentes quæ ad fidem paratæ ſunt, ad infidelitatis lapſum, veſtris obturbationibus declinatis: quæ vobis erit* vnquam venia, qui diuinitatis nuncium, promittentem vobis agnitionem F Dei, ridetis, & iniurijs afficitis? quem vtiq; etiam ſi nihil veritatis adferret, pro ipſo tamen benignitatis erga vos propoſito, gratum acceptumq́; habere deberetis. Hæc & his ſimilia cùm ꝓſequerer, plurimus adſtantis populi fremitus concitabatur, dum alij velut erga hoſpitem miſeratione mouerentur, meumq́; ſermonem conſequenter habitum probarent: alij petulantes, & ſtolidi in me quoque pariter vt in Barnabam effrenati animi, iracundiam cōcitarent. Sed cùm ad veſperum iam declinaret dies, appræhenſa Barnabæ dextera, obluctantem licet eum, ad meam tamen adduxi domum, atque ibi manere feci, ne quis fortè ex indocili vulgo inijceret ei manus. Aliquantulis igitur diebus vnà poſiti, differente eo paucis, ſermonem veritatis libenter audiebam: vrgebat tamen profectionem ſuam, dicens ſe diem feſtum religionis ſuæ, qui immineret, omnimodis apud Iudæam celebraturum, ibiq́; de reliquo cum ſuis ciuibus ac fratribus permanſurum, euidenter indicans iniuriæ ſe horrore perculſum. Dénique cum ego dicerem, tu mihi tantùm eius viri, quem apparuiſſe dicis, expone doctrinam, & ego meis ſermonibus tua dicta componens, omnipotentis Dei regnum, iuſtitiamque prædicabo, & poſt hæc ſi volueris, etiam nauigabo tecum: valde enim cupio videre Iudæam, vobiſcum fortaſsis perpetuò permanſurus. Ad hæc ille: Tu, inquit, ſi quidem videre vis patriam noſtram, & diſcere quæ deſideras, iam nunc mecum pariter nauiga: ſi verò te aliquid tenet, ſigna tibi habitationis noſtrę derelinquam, vt cùm venire volueris, inuenire nos facilè poſsis: ego enim craſtino ingrediar iter: Quem vbi immobilem vidi, deſcendi cum ipſo vſq; ad portum, ac diligenter ab eo ſigna quæ dixerat habitationis accepi, dicens ei: Quia niſi aliquantulum pecuniæ neceſſariò mihi eſſet à debitoribus repoſcē H dum, nihil omninò differrem: velociter tamen inſequar iter tuum. Cùm hęc dixiſſem, commendato eo attentiùs, his qui naui præerant, regreſſus ſum triſtis. Habebat enim me recordatio conſuetudinis boni hoſpitis, & optimi amici. Diebus autem paucis remoratus, & his quæ debebantur ex parte aliqua profligatis: plurima enim feſtinandi ſtudio neglexi, ne à propoſito impedirer: enauigaui continuò in Iudæam, & poſt dies XV. Cæſaream Stratonis, quæ eſt Paleſtinæ vrbs maxima, adpulſus ſum. Cumque naui egreſſus, hoſpitium quærerem, rumore populi comperi, quod Petrus quidam, illius qui in Iudæa apparuit, & ſigna multa ac prodigia diuinitùs geſta inter homines oſtendit, diſcipulus probatiſſimus, craſtino cum Simone quodam Samaritano ex caſtello Gethonum, habiturus eſſet verborum quæſtionumq́; certamen

** inquam.*

Familiaritas Clemētis et Barnabæ.

Barnabas.

Clemēs in Iudæam nauigat.

A certamen. Quibus ego auditis, rogabam demonſtrari mihi eius hoſpitium: quod cùm reperiſſem, atq; ante fores conſtitiſſem, ingerebam ianitori, quiſnam eſſem, atque vnde aduentarem: & ecce Barnabas procedens, ſtatim vt me vidit, in complexus meos corruit, gaudio lachrymans, atque apprehenſum me manu, introducebat ad Petrum, quem cùm mihi eminus oſtendiſſet, hic eſt, inquit, Petrus, quem tibi maximum eſſe in Dei ſapientia dicebam: cui que de te rurſus ſine ceſſatione loquutus ſum. Ingredere igitur tanquàm benè ei cognitus. Omnia enim quæ in te ſunt bona, veriſſimè comperit, & religioſum propoſitum diligēter agnouit, ex quo & ſummo deſiderio agitur, videndi te. Vnde magnum ei hodie munus meis te manibus offero, ſimulque oblato me ait, Hic eſt CLEMENS PETRE. At benigniſſimus PETRVS audito nomine, adcurrens protinus inhæſit oſculis meis: & poſt hæc cum ſe- *Petrus humaniter excipit clementem.*
B dere feciſſet me, ait: Bene feciſti prædicatorem veritatis hoſpitio recipere Barnaban, nihil veritus populi inſanientis furorem, beatus eris. Sicut enim tu legatum veritatis omni honore dignum duxiſti, ita te quoq; peregrinantem, & hoſpitem, veritas ipſa ſuſcipiet, & ciuem propriæ vrbis adſcribet, & tunc tibi erit gaudium magnum, quod exiguam nunc impartiens gtatiam, æternorum bonorum hæres ſcriberis. Nunc, ergo ne labores exponere mihi animū tuū: cuncta enim de te & de moribus tuis Barnabas fideli ſermone perdocuit, quotidie penè & indeſinenter bonorum tuorum memoriam repetens. Et vt tibi breuiter tanquam vnanimi iam amico quod in re eſt definiam, ſi nihil eſt quod te impediat, iter age nobiſcum, & audi ſermonem veritatis, quem habituri ſumus per loca ſingula, vſquequo ad ipſam nobis perueniendum ſit vrbem Romam: nunc tu ſi quid deſideras, dicito. Cumque ei expoſuiſſem,
C quid ab initio propoſiti geſſerim, & quomodo per inanes effuſus ſim quæſtiones, & illa omnia quæ tibi* domine mi Iacobe in principijs indicaui, vti ne eadem repetem, libenter promiſi, cum ipſo me iter acturum: hoc eſt enim aio, quod cupidiſſimè expetebam. Veruntamen priùs mihi cupio rationem veritatis exponi, vt ſciam, ſi mortalis, an immortalis eſt anima: & ſi immortalis, vtrum pro his quæ hic agit, ducatur ad iudicium. Sed & quæ ſit iuſtitia, quæ Deo placeat, ſcire deſidero. Tunc præterea, ſi factus eſt mundus, uel quare factus eſt: aut ſi ſoluendus, & an in melius renouandus: aut ſi omnino poſt hæc non erit mundus: & ne per ſingula progrediar, hæc atq; horum ſimilia vt ſe habeant, dici mihi velim. Reſpondit ad hæc Petrus: Breuiter, inquit, tibi ô Clemens rerum ſcientiam tradam, & auſculta iam nunc, Voluntas & conſilium Dei latuit homines multis ex cauſis. Primo quidem pro inſtitutione ** dilecte Deo. Quæ Clementē ſolicitum tenuerūt.*
D mala, pro ſodalitatibus peſſimis, pro conſuetudine nequam, pro colloquijs non bonis, pro præſumptionibus minus rectis: pro his, inquam omnibus, primùm error is, inde contemptus, tum infidelitas & malitia, auaritia quoq;, & vana iactantia, aliaq; his ſimilia mala, velut fumus quidam immenſus, vniuerſam mundi huius domum repleuit, & habitantibus intrinſecùs intuendi cōditorem ſuum, aſpectum liberum non dedit, neq; quæ ei eſſent placita peruidendi. Quid igitur his qui ſunt intrinſecùs conuenit, niſi vt ex intimis præcordijs clamore prolato, auxlium inuocēt eius, quem ſolum domus fumo repleta non claudit, & accedens aperiat ianuam domus, quo poſſit fumus qui dē q intrinſecꝰ habetur, excludi: lux verò Solis quę extrinſecꝰ reſplēdet, induci. Hunc ergo qui ad auxiliū domus, caligine ignorantię, & vitiorū fumo repletę, ꝑquiritur, illū eſſe dicimꝰ, q appellat̃ verus ꝓpheta, qui ſolꝰ illuminare *Vitia uelut fumus quidam nō permittūt nos uidere uoluntatē Dei.*

animas hominum poteſt,ita vt oculis ſuis,viam ſalutis euidenter inſpiciant. E
Aliter enim impoſſibile eſt,de rebus diuinis æternisq́; cognoſcere, niſi quis ab iſto vero propheta didicerit :quia ſicut ipſe paulò ante memorabas, fides rerum,cauſarumq́;ſententię, pro ingenijs magis defendentium ponderãtur:
1. Ioan. 4. Vnde & eadem cauſa nunc iuſta nunc iniuſta putatur:& quod modo verum videbatur,alterius adſertione falſum videtur:iſta de cauſa,religionis ac pietatis fides,veri prophetæ præſentiam poſtulauit,vt ipſe nobis diceret de ſingulis,prout ſe ipſa veritas habet:& doceret,quomodo oporteat de ſingulis credi : & ideo ante omnia fidem prophetæ omni cum examminatione oportet probari:quem cùm cognoueris eſſe prophetam,de reliquo cuncta ei credas, oportet:nec vltra diſcutere eum per ſingula quæ docuerit,ſed habere firma & ſancta quæ dicit,quæq́; quamuis fide ſuſcipi videantur,antehabita tamen probatione credũtur.Cum enim ſemel ex initio prophetæ veritas examinata F
conſtiterit,reliqua demùm fide audienda ſunt & tenenda, qua eum doctorẽ eſſe iam conſtitit,Et ſicut certum eſt,cuncta ſecundum veritatis regulam teneri oportere,quę ad diuinam*ſententiam ſpectãt,ita indubitatum eſt à nullo alio niſi ab ipſo ſolo*ſcribi poſſe,quod verum eſt. Et his dictis,tam mihi apertè,& tam lucidè,quis iſte eſſet propheta,& quomodo inueniretur, expoſuit,vt ego mihi ante oculos habere,& manu contrectare viderer : probationes,quas de prophetica veritate protulerat,ingentiq́; ſtupore deficerem,quomodo ea quæ omnes quęrunt,ante oculos poſita nullus videt.Vnde iubente eo,ea quæ ad me loquutus eſt,in ordinem redigens,librum de vero propheta conſcripſi , eumq́; de Cæſarea,ad te,ipſo iubente, tranſmiſi . Dicebat enim mandatum ſe accepiſſe abs te,vt per ſingulos annos,ſi qua eſſent à ſe dicta,geſtaq́;,ad te deſcripta tranſmitteret. Intereà initio ſermonis ſui,quem primo G
die habuit ad me de vero propheta,& de alijs plurimis, cùm me inſtruxiſſet pleniſsimè,addidit etiam hęc:Vide,inquit,de reliquo, & intereſto tractatibus meis,quos,ſi quando neceſſitas attulerit, habeo cum his qui contradicunt:aduerſus quos diſputans,etiã ſi fortè inferior viſus fuero, non verebor, ne fortè tu de his quæ tibi à me ſunt tradita,in dubium venias : quia etiam ſi ego viſus fuero ſuperari,non tamen idcirco ea quæ nobis verus propheta tradidit,infirma videbuntur.Spero tamen quod nec in diſputationibus ſuperemur,ſi modo rationabiles ſint auditores & amici veritatis, qui diſcernere valeant vim,ſpeciemq́; verborum:& agnoſcere,qui ſermo ex arte ſophiſtica veniat,non veritatem continẽs,ſed imaginem veritatis : & qui ſit,qui ſimpliciter,ac ſine fuco prolatus,omnem vim non in ſpecie & ornatu,ſed in veritate & ratione poſſideat. H

Probandi ſunt enim ſpirit9, an ex Deo ſint.

** ſcientiã*
**ſciri.*

Liber Clementis de uero propheta non extat.

Ad hæc ego:Omnipotenti,inquam, Deo gratias ago,quia vt optaui & deſideraui,inſtructus ſum. Veruntamẽ de me in tantũ eſſe debes ſecurus, quod de his quæ didici abs te,in dubium venire nõ poſſim,vt ſi tu ipſe velis aliquã do fidem meam à vero propheta transferre , omnino non poſſis: quia pleno ſpiritu hauſi,quæ tradidiſti. Et ne putes magnum tibi me aliquid polliceri, quod ab hac fide negem me poſſe transferri : certum eſt apud me,quia quicunq́; hominum hanc de vero propheta acceperit rationem , dubitare vltra de veritate nullatenus poterit.Et id ideo cõfido de hoc diuino dogmate cœlitus definito,in quo omnis ars malitiæ ſuperatùr. Aduerſus propheticam etenim neq́; ars vlla ſtare ſufficit,neq́; ſophiſmatum,ſyllogiſmorumq́; verſutiæ.Sed omnis qui audierit de vero propheta,neceſſe eſt vt ſtatim deſiderium

capiat

A capiat ipſius veritatis,nec vltra ſub occaſione veri quærendi, diuerſos patietur errores.Propter quod domine mi ô Petre, nolo ſis vltra ſollicitus, tanquam de eo qui neſciat,quid acceperit, & quantum ſibi commiſſum ſit muneris: certus eſto,quod ſcienti & intelligenti gratiam contuliſti, nec facilè poſſum decipi,pro eo,quòd quæ diù deſiderabam, citò videor adeptus. Poteſt enim fieri vt alius deſiderans citò adipiſcatur,alius nec tardè ad deſiderata perueniat.Et Petrus,his à me auditis:Gratias ago,inquit, Deo meo, & pro ſalute tua,& pro requie mea: valde enim delector, quia intellexiſſe te video, quanta ſit virtutis propheticæ magnitudo, & quia, vt ais, nec ſi ego ipſe cupiam,quod abſit,potero te tranſuertere in aliam fidem,& ex hoc iam incipe eſſe nobiſcum,& craſtino die intereſto diſputationibus noſtris:erit enim mihi certamen contra Simonem Magum.Cumq; hæc dixiſſet,ſeceſsit vt cibum B caperet cum ſuis, me autem ſeorſim veſci iuſsit: & poſt cibum cum laudem dixiſſet Deo,& gratias egiſſet, etiam huius ipſius facti mihi reddidit rationem,& addidit, dicens: Det tibi dominus exæquari nobiſcum in omnibus, vt percepto baptiſmate poſsis ad eandem nobiſcum conuenire menſam: & his dictis, quieſcere me iuſsit:iam enim ſomnum natura corporis, & ratio temporis inuitabat.Poſtera verò die matutinis ad nos ingrediebatur Zachæus,& cum ſalutâſſet,ait ad Petrum:Differt Simon certaminis diem in vndecimam menſis præſentis, quæ eſt poſt ſeptem dies. Tunc enim magis vacuum ſibi diſceptandi tempus,adfirmat.Sed & mihi videtur comperendinatio eius etiam nobis eſſe neceſſaria,vt plures conueniant, qui diſputationis noſtræ vel auditores vel iudices fiant. Veruntamen ſi probabile tibi videtur, inter moras,ea, quæ in controuerſiam venire poſſe,opinamur, inter noſ- C metipſos priùs diſcutiamus, vt vnuſquiſque noſtrûm,cum,quæ proponenda ſint,& quæ reſpondenda,cognouerit, apud ſemetipſum pertractet, ſi rectè ſe habeant,aut ſi inuenire poterit aliquid aduerſarius quod obijciat, aut quod obiecta fruſtretur. Si verò ex omni latere,quæ à nobis dicenda ſunt, claruerunt eſſe munita, ita demùm confidenter quæſtionis ineatur exordium,& quidé mea hæc eſt ſententia,quod ante omnia requiri oporteat,quid ſit omnium primùm,quídue*immaculatum,quod etiam cauſam eſſe omnium quæ ſunt,docendum eſt:déinde cuncta quæ ſunt, ſi facta ſunt, & à quo, vel per quem,vtrum ab vno,an ex duobus,an à multis accepêre ſubſtantiam: & vtrũ ex nullis ſubſtantibus,an ex aliquibus ſumpta ſint, & adornata,tum ſi aliqua virtus eſt in altiſsimis, aut in inferis: Si eſt, quid melius eſt omnibus,aut cunctis inferiùs:Si ſint aliqui motus,aut nulli:ſi hæc,quæ viden- D ter erant ſemper,& erunt: Si extitêre nullo operante, & nullo ſoluente dilabantur:Si,inquam, ex his initium acceperit diſputatio, puto quod ea,quæ quæruntur diligenti examinatione diſcuſſa,facilè clareſcant. Cum autem hæc claruerint,eorum quæ ſequuntur in promptu reperietur agnitio. Ego quid ſenſerim protuli:quid etiam tibi videtur, indicare non pigeat: Ad hæc Petrus: Dic,inquit,interim Simoni,faciat vt libet, certus, quod diuina prouidentia largiente, ſemper nos inueniet paratos. Et Zachæus quidem quæ audierat, egreſſus eſt Simoni nunciare. Petrus verò reſpiciens ad nos, & intelligens contriſtatum me eſſe pro dilatione certaminis, ait: Qui credit ſummi Dei prouidentia diſpenſari mundũ,non debet ô amice Clemens, de ſingulis,quæ quoquo modo accidunt,aſpernanter accipere, certus quod iuſtitia Dei,etiã ea quę ſuperflua videntur,aut cõtraria in vnoquoq; negotio, oppor-

Petrus ſeorſim à gentibus comedebat.

Legant hoc quę ignauiæ ſuæ ſpiritum prætexunt.

**immediatum.*

opportuno exitu,competentiq; diſpenſat,præcipuè tamē erga eos, qui eum E
familiariùs colunt:& ideò qui de his,vt dixi,certus eſt, ſi quid eueniat cōtra
ſententiam,nouit pro eo mœrorem de animis expellere, meliore ſententia
manifeſtum habens,quod diſpenſatione boni Dei, etiam quod contrarium
putatur,vertatur in meliùs, propter quod ô Clemens etiam nunc non te cō-
triſtet magis Simonis iſta dilatio. Credo enim quod per Dei prouidentiam
geſtum ſit ad vtilitatem tuam, vt poſsim tibi rationem fidei noſtræ,in hac
ſeptem dierum comperendinatione, abſque aliquo ſtrepitu, ordinemque
conſequenter exponere ſecundum traditionem veri prophetæ, qui ſolus
ſcit,quæ facta ſunt,vt facta ſint:& quæ fiunt,vt fiant,quæque erunt,vt erunt:
quę tamē manifeſtè quidem dicta,non tamen manifeſtè ſcripta ſunt,in tan-
tùm,vt cùm leguntur, intelligi ſine expoſitore non poſsint, propter pecca-
tū quod coadoleuit hominibus,ſicut ſuperiùs diximus. Idcircò igitur expla F
nabuntur tibi per omnia,vt in his quæ ſcripta ſunt, dilucidè, quæ ſit ſenten-
tia legislatoris, agnoſcas. Cumque hæc dixiſſet, exponere mihi ſingula de
his quæ in quæſtione eſſe videbantur legis, capitulis cœpit,ab initio creatu-
ræ vſque ad id temporis, quo ad eum Cæſaream deuolutus ſum. Hæc mihi,
dicens,dilatio Simonis contulit,vt per ordinem cuncta cognoſcerem. Aliâs,
inquit,ſecūdum ea quæ opportunitas ſermonibus adtulerit,de ſingulis qui-
buſque,quæ nunc compendioſiùs diximus, latiùs diſſeremus, vt ſecundum
ea quæ pollicitus ſum tibi,pleniùs de omnibus perfectiusq; cognoſcas. Quia
ergo hodierna adhuc nobis ſupereſt dies, vt his * quæ dilata ſunt, volo tibi
rurſus ea quæ dicta ſunt breuiter iterare, vt magis tibi ad memoriam reuo-
centur. Et exin cœpit hoc modo mētibus meis innouare,quæ dixerat. Me-
miniſti ô amice Clemens,quæ mihi fuerit de æterno ſeculo,ac finem neſciē- G
te,narratio? Tunc ego,nihil,inquā,ô Petre aliquando retinebo, ſi hoc omit-
tere,aut obliuiſci potuero. Et Petrus libenter hac mea reſponſione ſuſcepta,
gratulor tibi,inquit,quod ita reſponderit,& nō quod hæc ipſa facilè dicas,
ſed te meminiſſe protuleris:quæ enim ſumma ſunt,ſilentio honorari volunt.
Ad fidem tamen eorū quæ de ineffabilibus meminiſti,dic quę retines ex his,
quæ in loco ſecundo à nobis dicta ſunt,quæ proferri facilè queunt,vt perui-
dens tenacitatem memoriæ tuæ,de quibus volo,promptiùs tibi indicem, &
libenter aperiam. Tunc,ego vbi aduerti eum auditorum memoria gaudere,
non ſolùm,inquam,definitionis tuæ memor ſum,ſed & præfinitionis illius,
quæ ante definitionem poſita eſt, & omnium penè quæ expoſuiſti, ſenſum
integrum ſeruo,etiam ſi verba non omnia: quia tanquam vernacula animæ
meæ,& ingenita effecta ſunt,quæ dixiſti. Nimium enim ſitienti mihi dulciſ- H
ſimum poculum porrexiſti. Et ne putes quod rerum immemor, verbis te oc-
cupem,iam nunc quæ dicta ſunt in memoriam reuocabo: in quo me pluri-
mum iuuat ordo diſputationis tuæ. Etenim quia conſequenter directa ſunt,
& libratè ordinata quæ dicis, idcircò & facilè ad memoriam ordinis ſui
lineis reuocantur. Multùm namque ad recordandum prodeſt ordo dictorū:
cum enim recolere ſingula per cōſequentiam cœperis, vbi aliquid deeſt,ſta-
tim ſenſus inquirit,& cùm inuenerit,ſeruat:aut certè, ſi inueſtigare nequie-
rit,à magiſtro requirere non pigebit. Sed ne moram faciam in reddendo ea,
quæ poſcis à me,retexā breuiter,quæ de veritatis definitione tradidiſti. Erat
ſemper,& eſt,& erit illud à quo prima voluntas genita ſempiternitate cōſtat,
& ex prima voluntate iterùm voluntas. Poſt hæc mundus, ex mundo tem-
pus, ex

Diligentibus Deū, oīa cooperantur in bonum. Rom.8.

**qui dilati.*

Summa ſilentio honorari uolunt.

Ordo memoriā iuuat.

Aeternas uolūtates appellat filiū & ſpiritum ſanctum.

A pus,ex hoc hominum multitudo,ex multitudine electio amicorum,ex quo-
rum vnanimitate pacificum conſtruitur Dei regnum.Reliqua verò quę hæc
conſequi deberent,aliâs te mihi dicturum eſſe promiſeras. Poſt hæc cùm de
creatura mundi expoſuiſſes: definitionem Dei, quam in conſpectu omnium
primorum Angelorum de ſua*voluntate promiſit,quamque æternam legem *conſilio.
cunctis ſtatuit,intimâſti:& quod duo regna poſuit,præſentis dico temporis
& futuri:& tempora vtrique conſtituit, ſtatuitque expectari iudicij diem,
quam ipſe definiuit,in qua habenda ſit rerum,animarumq; diſcretio,vt im-
pij quidem pro peccatis ſuis igni tradantur æterno:hi verò qui ſecundũ vo-
luntatem conditoris Dei vixerint,pro bonis operibus benedictione ſuſcepta
clariſſima luce fulgentes, introducti ad æternam fidem & in incorreptione
durantes,ineffabilium honorum munera æterna percipiant. Hæc me proſe-
B quente,gudio perfuſus Petrus,tanquam ſuper filio tripudians,ne fortè in re-
liquorum memoria titubans,erubeſcerem propter eos qui aderant,ſufficit,
inquit,ô Clemens:euidentiùs enim hæc,quàm à meipſo expoſita fuerant, e-
didiſti.Et ego aio:Narrandi ordinem,&lucidiùs ea,quę res expetit,proferẽ-
di,eruditio nobis contulit liberalis,qua ſi vtamur in antiquitatis erroribus,
in perniciem vitæ verborum decore,ac ſuauitate decidimus. Si verò ad adfe- *Artium liberalium quis debeat eſſe ſcopus.*
rendam veritatem, eruditionem ſermonis, & gratiam conferamus, puto ex
hoc non parùm vtilitatis acquiri. Veruntamen mi domine Petre, quãta me
arbitraris gratulatiõe ſublatũ,cùm in cæteris omnibus,tum præcipuè in illi-
us doctrinæ ſententia,qua ais,vnus eſt Deus,cuius opus mundus eſt, quique
quia iuſtus eſt omnimodis,vnicuique pro actionibus ſuis reddet .Et poſt-
hæc addidiſti,dicens: Pro cuius dogmatis adſertione innumera verborum
C millia mouebuntur:ſed in his,quibus veri Prophetæ conceſſa eſt ſciẽtia, oĩs
iſta verborum ſylua ſucciſa eſt.Et propter hoc cùm mihi tradideris de vero
Propheta ſermonem,omni me adſertionum firmitate roborâſti.Inde deniq;
ego cum aduertiſſem, in hoc ſummã totius religionis pietatiſq; conſiſtere,
ilicò reſpondi: Optimè proſequutus es Petre, propter quod de reliquo iam *Sũma religionis noſtræ in uno Deo conſiſtit.*
tanquam ſcienti,quę ſint fundamẽta fidei,&pietatis,veri prophetæ traditio-
nes incunctanter expone,cui ſoli credendum eſſe,euidenter probatum eſt.Il-
lam vero expoſitionẽ,quæ adſertionibus & argumentis indigeat,infidelibus
ſerua,quibus nondum committere propheticæ gratiæ, indubitabilem iudi-
caueris fidem.Et cùm hæc dixiſſem,tu vtrunq;,inquam,pollicitus es,te hanc
mihi ſimplicem expoſitionem,ac totius erroris expertẽ,& illã quæ per ſingu
las quaſq; quæſtiones explicatur,quæ* & à te mouebantur, in tempore tra *quidem
D diturũ.Et poſthæc expoſuiſti per ordinẽ,à principio mundi, vſq; ad præſens
tempus conſequentiã rerum:& ſi placet poſſum memoriter vniuerſa retexe-
re.Ad hæc Petrus:Magnificè,inquit,delector ô Clemens,quòd tam tutò cor-
di verba cõmittam:memorẽ namq; eſſe eorũ quæ dicuntur, indicium eſt,in
promptu habere operũ fidem.Cùm verò malus dæmon ſalutis verba furatur,
& de memoria rapit,etiam ſi velit,ſaluari non poterit.Perdit enim viam,qua
peruenitur ad vitam:propter quod eò magis repetamus, quæ dicta ſunt, &
confirmemus ea in corde tuo:id eſt,quomodo,vel à quo factus ſit mũdus,vt
tendamus ad amicitiam conditoris.Amicitia autem efficitur benè viuendo,
& voluntati eius obediendo,quæ voluntas omniũ viuentiũ lex eſt. Breuiter
ergo tibi hæc eadem firmioris cauſa memoriæ retexemus.In principio cùm
feciſſet Deus cœlũ & terrã,tanquã domũ vnã, ipſa quæ ex corporibus mũdi

Lux. reddita eſt vmbra, his quæ intrinſecus clauſa fuerãt, tenebras ex ſe dedit. Sed E
Tenebræ. cùm voluntas Dei introduxiſſet lucem, tenebræ illæ quæ ex vmbra corporũ factæ fuerant, continuò deuoratæ ſunt: tunc deinde lux in diem, tenebræ deputantur in noctem. *Aqua.* Iam verò aqua, quæ erat intra mundum, in medio primi illius cœli, terræq; ſpatio, quaſi gelu cõcreta, & cryſtallo ſolidata, diſtẽditur, & huiuſmodi firmamẽto velut intercluduntur media cœli ac terræ ſpatia, *Cœlum.* idq; firmamentũ cœlũ conditor appellauit, antiquioris illius vocabulo nũcupatũ, & ita totius mundi machinam, cùm vna domus eſſet, in duas diuidit regiones. Diuiſionis autẽ hæc fuit cauſa, vt ſuperna regio angelis habitaculũ, inferior verò præberet hominibus. Poſt hæc quòd reliquum fuit, in inferioribus aquarum, iuſſu voluntatis æternæ, locus maris & chaos effectũ recipit, eiſq; ad demerſa & concaua defluentibus, arida quidem apparuit terra. Con-
Maria. gregationes autẽ aquarũ, effecta ſunt maria. Et poſt hæc terra quæ apparue- F
Terra. rat, herbarum & virgultorum diuerſa genera produxit, fontes quoq; & flu-
Fontes. uios, non ſolùm in planis, ſed & in montibus protulit: & ſic cuncta præparata ſunt: vt hominibus qui habitarent in ea, eſſet facultas his omnibus pro arbitrio vti, id eſt, ſiue ad bona velint, ſiue etiã ad mala. Poſthæc ſtellis adornat cœlum iſtud viſibile. Solem quoq; & lunam ponit in eo, vt alterius lumine dies, & nox vteretur alterius: ſimulq; vt eſſent indicio rerũ præteritarũ, pręſentium, & futurarum. Pro ſignis enim temporum facta ſunt ac dierum, quæ videntur quidem ab omnibus, intelliguntur autem ab eruditis & intelligentibus ſolis. Cumq; poſt hæc de terra & aquis produci iuſſiſſet animantia, Paradiſum fecit, quem & delitiarum locum nominauit. Poſt hęc autem omnia hominem fecit, propter quem cuncta præparauerat, cuius interna ſpecies eſt antiquior, & ob cuius cauſam omnia quæ ſunt, facta ſunt, miniſterio eius cõ G
ceſſa, & habitationis eius vſibus data. Igitur conſummatis omnibus quæ in cœlo & in terris ſunt, atq; in aquis, multiplicato etiam hominum genere, octaua generatione homines iuſti, qui Angelorũ vixerant vitam, illecti pulchritudine mulierum, ad promiſcuos, & illicitos concubitus declinauerũt, & inde iam indiſcretè & contra ordinem cuncta agentes, ſtatum rerũ humanum & diuinitùs traditum vitę ordinem permutârũt, ita vt omnes homines, vel perſuaſione, vel vi peccare in creatorem ſuum cogerent Deũ. Ex noua generatione naſcũtur Gigantes, illi qui à ſeculo nominãtur: non δρακοντόποδας, vt Græcorum fabulæ ferunt: ſed immenſis corporibus editi, quorũ adhuc ad indiciũ in nonnullis locis oſſa immenſæ magnitudinis oſtenduntur. Sed aduerſum hos iuſta Dei prouidentia diluuium mũdo introduxit, vt orbis quidem terrarum ab eorum contagione dilueretur: omnis vero locus ab impio- H
rum nece verteretur in pelagus. Vnus tamen tunc inuentus eſt iuſtus, nomine Noë, qui in arca cum tribus filijs, eorumq; vxoribus liberatus, poſt aquarũ decurſus, cum his animalibus quæ ſecum clauſerat, & ſeminibus, mundi habitator effectus eſt. Duodecima generatione, cum Deus benedixiſſet homines, & multiplicari cœpiſſent, acceperũt pręceptũ, ne ſanguinem deguſtarẽt: propter hoc enim etiam diluuiũ factum eſt. Tertiadecima generatione, cùm ex tribus filijs Noë, vnus qui erat medius, patri feciſſet iniuriam, poſteritati ſuę ex maledicto cõditionem ſeruitutis induxit, cuius interim ſenior frater habitationis ſortem, eam quæ eſt in medio terrę, ſuſcepit, in qua eſt regio Iudęæ. Iunior verò Orientis plagam ſortitus eſt: ipſe autẽ Occidentis accepit. Quartadecima vero generatione ex maledicta progenie quidam propter ar-

Caue intelligas hîc ſuperſtitioſam Aſtrologiã, quam nonus liber inſectatur: ſed qd ex homini prodigijs, qualia tẽpore Ezechiæ, Ioſue, aduentus & paſſionis Chriſti, & iudicij die futura ſint, liceat diuinare aliũ ſtatum rerum.

Gen. 6. *Diluuium.* *Noë iuſtus* *Gene. 9.* *Cham ſeruorum pater.*

A tem magicam primus aram ſtatuit dæmonibus, honorem ſanguinis litans. Quintadecima generatione primò omnium homines idolum ſtatuentes, adorauerunt: & vſq; ad illud tempus diuinitùs humano generi data Hæbræorum lingua, tenuit monarchiam. Sextadecima generatione mouerunt ſe ab Oriente filij hominum, & venientes ad terras patrum ſuorũ, vnuſquiſq; ſortis ſuæ locum proprij vocabuli appellatiõe ſignauit. Septimadecima genera- *Gen.11.*
tione apud Babyloniam Nemroth primus regnauit, vrbemq́; conſtruxit, & inde migrauit ad Perſas, eosq́; ignẽ colere docuit. Octauadecima generatione muratæ vrbes factæ ſunt, & exercitus inſtituti, armaq́; & iudices, legesq́; ſancitæ, templa conſtructa, & principes gentium tanquam dij adorati ſunt. Nonadecima generatione poſteri illius, qui poſt diluuium maledictus eſt, proprios terminos excedentes, quos in Occidentalibus partibus ſorte ſuſce-
B perant, eos qui medium terræ fuerãt ſortiti locũ, in terras Orientis expellũt, *Bellorum*
& vſq; ad Perſidem fugant, ipſique in expulſorum locis iniqua ſorte ſucce- *origo.*
dũt. Viceſima generatione ob inceſti crimen, primus morte propria filius ante patrẽ defunctus eſt. Viceſimaprima generatione extitit vir quidam ſapiẽs, ex genere eorum qui fuerunt expulſi, ex ſemine primogeniti filiorum Noë, nomine Abraham, à quo noſtrum Hebræorum ducitur genus. Hic cùm vni- *Gen.17.*
uerſus iterum mundus diuerſis erroribus eſſet oppreſſus, & pro immanitate ſcelerum maturum ei pararetur excidium, non iam per aquam, ſed per ignẽ: cumq́; iam plaga initio à Sodomis ſumpto, immineret & vniuerſo orbi terrarum, pro amicitijs (quibus erat ei familiaritas cum Deo) cui bene placuerat, vniuerſum mundum ne pariter periret, eripuit. Ab initio tamen cæteris omnibus errantibus, ipſe cùm arte eſſet aſtrologus, ex ratione & ordine ſtel-
C larum agnoſcere potuit conditorem, eiusque prouidentia intellexit cuncta moderari. Vnde & Angelus adſiſtens ei per viſionem, pleniùs, eum de his quę *Gen.15.*
ſentire cœpit, edocuit. Sed & quid generi eius ac proſteritati deberetur, oſtẽdit, & non tam eius danda hæc loca, quàm reddenda promiſit. Igitur Abraham cùm rerum cauſas deſideraret agnoſcere, idq; ſecum intenta mẽte per- *Pſalm.7.*
uolueret, apparuit ei verus Propheta, qui ſolus omniũ corda & propoſitũ no *Act.1.*
uit, & omnia ei quæ deſiderabat aperuit, diuinitatis ſcientiam docuit, mundi originem, finemq́; pariter indicauit. Animæ immortalitatem ac viuendi inſtituta, quibus Deo placeretur, oſtendit. Reſurrecturos quoq; mortuos, ac iudicium futurum, bonorum remunerationem, malorum pœnas, iuſto cuncta moderanda iudicio, declarauit. Omnibusq́; ritè ac ſufficienter edoctis, ad ſedes rurſus inuiſibiles ſeceſſit. Verùm cùm adhuc Abraham in igno- *Abraham*
D rantia verſaretur, ſicut tibi & anteà iam diximus, nati ſunt & filij duo, quo- *Iſmaël*
rum vnus Iſmaël, alius Helieſdros appellati ſunt. Ex alio Barbaræ gentes, ex *Geneſ.17.*
alio Perſarum populi deſcendunt: è quibus nonnulli Bracmanorũ vitam, & *Helieſdros*
vicina inſtituta ſectati ſunt. Alij apud Arabiam conſederunt, ex quorum poſteris nonnulli etiam in Aegyptum diſperſi ſunt. Indè deniq; & Indorũ quidam & Agyptiorum circuncidi didicère, ac purioris obſeruantiæ eſſe quàm cæteri, licet proceſſu temporis quamplurimi eorum ad impietatem verterẽt argumentum & iudicium caſtitatis. Veruntamen cùm hos duos filios tempore, quo adhuc in ignorantia rerum vixerat, ſuſcepiſſet, Dei agnitione percepta petit ab eo, qui erat iuſtus, vt ex Sara, quæ ei erat coniunx legitima, *Iſaac*
cùm eſſet ſterilis, habere progeniem mererẽt, & accepit, quẽ & Iſaac nomina *Iacob*
uit, ex quo natus eſt Iacob. De Iacob aũt 12. Patriarchæ, & ex ipſis duodecim *12. Patriarchæ.*

ſeptuaginta duo .Hi fame exorta Aegyptum veniunt cum omni domo ſua, E
& intra annos.CCCC.Benedictione & promiſsione Dei multiplicati, adfli-
gebantur ab Aegyptijs.Cumque affligerentur,apparuit verus propheta Moy
X. Plagæ. ſi,& Aegyptios quidem reſiſtentes,ne Hebræorum populus exiret ab eis,&
rediret ad patriam terram,decem plagis cœleſtibus affecit:populum verò Dei
Exod.7. eduxit ex Aegypto.Sed qui ſuperfuerant ex Aegyptijs, conſpirati cum ani-
Exod. 14. moſitate rêgis ſui, inſequuti ſunt Hebræos: quos cum reperiſſent ſuper littus
maris & interimere omnes,ac delere cogitarent: Moyſes oratione ad Deum
fuſa,mare in duas partes diuiſit,ita vt aqua dextera leuaq; quaſi gelu concre-
ta teneretur:& populus quidem Dei tranſiret velut iter aridum , inſequentes
verò eos Aegyptij temerè ingreſſi necarentur.Vbi enim vltimus ex Hebræo-
In deſerto rum populo aſcendit,Aegxptorum quoq; vltimus deſcendit in mare,& con
Sur. tinuò aquæ maris,quæ vt gelu cōſtrictæ,relaxatæ tenebantur,præcepto eius F
Pſal. 117. qui conſtrinxera relaxatę,pœna de impiorum populo recepta,Naturæ ſuæ li
bertatē ſumpſerūt.Poſthęc Moyſes Dei oīa prouidentis præcepto,Hebręorū
Exod. 20. populūeduxit in deſerto,& iter breuiſſimū,quod fert de Aegypto ad Iudæā
X. præce- relinquens,ꝑ longos eremiplebē,ducit anfract⁹,vt quadraginta annorū exer
pta. citijs,mala,quæ eis ex,Aegyptiorū moribus vſu longi temporis inuoluerāt,
innouatiōe mutatæ cōſuetudinis aboleret.Intereà venitur ad montē Sina,&
inde lex eis,vocibus & viſionibus cœleſtibus traditur,decē cōſctipta præcep
tis,quorūprimū & maximū fuit,vt ipſum ſolū colerent Deū,nec vllā ſibi ali
am ſpeciem vel formam ſtatuerent ad colendum.Sed cùm Moyſes aſcendiſſet
Deutr.8. ad montem,ibiq; diebus quadraginta moraretur, populus qui decem plagis
percuſſam viderat Aegyptum , & diſruptum mare, ac pedibus ingreſſum,
manna quoque ſibi pro pane cœlitus datum, & ex ſequenti petra poculum G
miniſtratum,quæ ſpecies ſibi per virtutem Dei, in quem quiſq; deſiderâſſet
verteretur ſaporem:cumq; ſub plaga cœli ardentiore poſiti , ne æſtibus co-
querentur,nube obumbrabantur in die,nocte verò columna ignis illumina
bantur,ne ad eremi vaſtitatem horror quoq; accederet tenebrarum.Cum, in
Apis Ae- quam,moraretur Moyſes,ipſi ſecundum ſpeciem Apidis,quem coli in Ae-
gyptiorū gypto viderant,aureum caput vituli facientes adorauerunt.Et poſt tot ac tā-
Deus. ta,quæ viderant mirabilia,veteris conſuetudinis ſordes elimare à ſe,atq; ab-
ſtergere nequiuerunt:& ob hoc breui ſpatio iter, quod ex Agypto ducit ad
In uitijs Iudæam relinquens,immenſo eremi ambitu egit eos Moyſes, ſi fortè poſſit,
corrigen- vt ſuperius memorauimus,vetuſtæ conſuetndinis mala nouellæ inſtitutionis
dis quid permutatione diſcutere.Cum interim fidelis & prudens diſpenſator Moyſes
obſeruan peruidens populo ex Aegyptiorum conſortio altiùs inoleuiſſe vitium idolis H
dum. immolandi,nec poſſe de eis radicem mali huius excîdi,immolare quidem eis
conceſſit,ſed Deo ſoli hoc fieri permiſit , vt mediam quodammodo partem
vitij altiùs inoliti reſecaret.Aliam verò mediam,per aliud & aliud tempus re
Deuter.18 ſeruaret emendandam,per illum ſcilicet,de quo ipſe dixit: Prophetam vobis
Oſeæ. 6. ſuſcitabit Dominus Deus veſter,quem ſicut meipſum audite,ſecundum om-
Matth. 8. nia quæ dixerit vobis.Quicunque non audierit Prophetam illum, extremi-
In Chriſto nabitur anima eius de populo ſuo.Ad hæc autem,etiam locum ſtatuit,in quo
qui ſapien ſolo liceret eis immolare Deo.Hoc autem totum eo proſpectu gerebat,vt cū
tia eſt pa- tempus opportunum veniſſet,& didiciſſent per Prophetam, quia Deus mi-
tris,hoſtia ſericordiam vult , & non ſacrificium : viderent eum qui eos doceret locum
oblata eſt. Dei electum,eſſe ſapientiam eius,in quo conueniret offerri hoſtias Deo.Húc

autem

A autẽ locum, qui ad tempus videbatur electus, incurſionibus hoſtium & exci
dijs ſæpè vexatũ, & ad vltimũ quoq; audirent penitus excidendũ: ad cuius rei
fidẽ etiam ante aduentum veri prophetę, qui eſſet hoſtias cum loco pariter re
pudiaturus, ſæpè ab hoſtibus populatus eſt, & igni incenſus, atq; in captiuita
tem populus abductus, in exteras nationes: & exinde cùm ad miſericordiam
Dei cõfugeret, reuocatus eſt: vt per hæc doceretur, quia ſacrificia offerẽs ex-
pellitur, & in manus hoſtium traditur. Miſericordiam verò faciens, & iuſti-
tiam, ſine ſacrificijs de captiuitate liberatur, & in terram patriam reſtituitur.
Sed hoc intelligere paucos admodũ accidit. Plures enim etiamſi ſentire hęc
& aduertere poterant, vulgi tamen irrationali opinione tenebantur. Pauco-
rum nanq; eſt recta cum libertate ſententia. Igitur Moyſes his adminiſtratis
Anſem quendam nomine præponens populo, qui eos reuocaret ad patriã ter *Anſes qui & Ioſue dictus.*
B ram, ipſe ad montẽ quendam præcepto Dei viuẽtis aſcendens, illic defunctus
eſt: cuius tamen talis fuit mors, vt vſque in hodiernum diem ſepulturam eius *Deut. 34.*
nullus inuenerit. Vt ergo populus patrium contigit ſolum per prouidentiam
Dei, primo ſtatim ingreſſu iniquarum gentium habitatores fugantur, & ipſi
hæreditatem paternã iudices ſorte ſuſcipiunt. Tũ deinde per aliquantum tẽ-
poris iudicibus, non Regibus gubernati, ſtatu trãquilliore durârũt. Vbi verò *Magnifica templa cœpta conſtrui.*
tyrannos ſibi magis quæſiuêre, quàm rêges, tunc etiam in loco, qui eis ora-
tionis cauſa fuerat prædeſtinatus, templum pro ambitione regia conſtruxê-
re: & ſic per ordinem rêgibus impijs ſibi inuicem ſuccedentibus, ad maiores
impietates etiam populus declinauit. Vt autem tempus adeſſe cœpit, quo id
quod deeſſet Moyſis inſtitutis, vt diximus, impleretur, & Propheta quẽ præ-
cinuerat, appareret, qui eos primo per miſericordiam Dei moneret ceſſare à
C ſacrificijs: & nè fortè putarent, ceſſantibus hoſtijs remiſsionem ſibi non fieri
peccatorũ, baptiſma eis per aquam ſtatuit, in quo ab omnibus peccatis, in- *Baptiſmus in locum ſacrificiorũ ceſſit. Heb. ult.*
uocato eius nomine ſoluerentur: & de reliquo perfectam vitam ſequentes,
in immortalitate durarent: nõ pecudũ ſanguine, ſed ſapientiæ Dei purifica-
tione purgati. Deniq; etiã hoc ponitur euidẽs magni miſterij huius iudiciũ,
vt omnis qui credẽs Prophetæ huic, qui à Moyſe prædictus eſt, baptizaretur
in noĩe ipſius, ab excidio belli, quod incredulæ genti imminet ac loco ipſi,
ſeruaretur illæſus: nõ credẽtes verò extorres loco & regno fiant, vt vel inui-
ti intelligant, & obediant voluntati Dei. His igitur præordinatis, adeſt qui
expectabatur, indicia ſui, quibus fieret manifeſtus, ſigna & prodigia deferẽs.
Sed ne ſic quidem populus credidit, qui ad hæc credẽda tot ſeculis eruditus
eſt: & non ſolùm non credidit, ſed addidit infidelitatis blaſphemiã, voracẽ *Ioan. 7.*
D hominem, & ventri ſeruientem, ac dæmone agi eum, qui ob ſalutẽ ſuã vene-
rat, dicens: in tantum nequitia, malorum miniſterijs valet: quod niſi ſapiẽtia
Dei adfuiſſet his, qui diligunt veritatem, omnes penè ſimul impius error in-
uoluerat. Nos ergò primos elegit duodecim ſibi credentes, quos Apoſtolos
nominauit. Poſtmodum alios ſeptuaginta duos probatiſſimos diſcipulos, vt
hoc modo recognita imagine Moyſis, crederet multitudo: quia hic eſt quẽ
prædixit Moyſes, venturum Prophetam. Sed fortaſſis dicat aliquis, quia imi-
tari numerum cuicunque poſſibile eſt, at quid de ſignis & virtutibus dicet,
que iſte faciebat? Etenim Moyſes virtutes & ſanitates fecerat in Aegypto. Is
quoq; quẽ ipſe prædixit ſicut ſeipſum ſurrecturũ Prophetã, cùm oẽm lan-
guorẽ, & omnem infirmitatem curaret in plebe, virtutes faceret innumeras,
vitam euangelizaret æternã, ab impijs actus eſt in crucẽ: quod tamen factum,

virtute eius conuerſum eſt in bonū. Denique cum pateretur,oīs ei cōpaſſus E
eſt mundus:nam & Sol obſcurus eſt & aſtra turbata ſunt: mare commotum
eſt,monteſq; diſrupti,& ſepulchra patefacta ſunt : velum templi ſciſſum eſt,
velut lamentans excidium loco imminens.Et tamen cùm omnis mundus cō
motus ſit,ipſi etiam nunc ad inquiſitionem tantarum rerum nullatenus cō-
mouentur.Verùm quoniam neceſſarium erat,vt in locum eorum,qui incre
duli permanebant,vocarentur gentes,vt repleretur ille numerus, qui demon
ſtratus fuerat Abrahæ , mittitur in vniuerſum mundum ſalutaris regni Dei
prædicatio:Perturbantur ob hoc mundani Spiritus,qui libertatem quæren-
tibus ſemper obſiſtunt, & ad deſtruendam Dei ædificationem errorum ma-
chinas quærunt,quibus his qui ad ſalutis & libertatis gloriam tendunt, ob-
ſiſtentes & agones aduerſum eos nō minimos deſudātes fortiores effecti, ad
ſalutis coronam veniant, non ſine palma victoriæ. Interim cùm paſſus eſſet, F
& ab hora ſexta vſq;ad nonam mundum tenebræ preſſiſſent,Sole reducto,ac
rebus in ordinem reſtitutis,etiam homines nequam ad ſe atque ad mores ſu-
os,metu ceſſante,regreſſi ſunt.Nam quidam eorum,cum omni cuſtodia ſer-
uantes locum,quem non potuêre reſurgentem tenere, magum dicebāt: alij
finxerunt furatum. Veruntamen veritas vbiq; vincebat.Ad indicium enim,
quod hæc Diuina virtute agerentur, nos qui fueramus pauciſſimi, proceſſu
dierum,adſtipulante Deo,multò plures quàm illi efficiebamur:ita vt aliquan
do pertimeſcerent Sacerdotes,ne fortè per Dei prouidentiam,ad confuſionē
ipſorum,in fidem noſtram vniuerſus populus conueniret:frequenter mitten
tes ad nos,rogabant,vt eis de Ieſu diſſereremus,ſi ipſe eſſet propheta,quē Mo
yſes prædixit,qui eſt Chriſtus æternus.De hoc enim ſolo,nobis qui credidi-
mus in Ieſum,aduerſum non credentes Iudæos, videtur eſſe differentia. Verū G
cùm frequenter ſuper hoc rogarent,nos autem opportunum tempus requi-
reremus, ſeptimana iam vna ex paſſione Domini complebatur annorum, &
Eccleſia Domini in Hieruſalē cōſtituta,copioſiſſimè multiplicata creſcebat
per Iacobum,qui à Domino ordinatus eſt in Epiſcopum,rectiſſimis diſpenſa
tionibus gubernata.

In locum Iudæorum uocatæ ſūt gentes. — *Tenebræ Chriſto patiente.* — *Ioan. 11,* — *Iudæi Chriſtum non creduntad uenisse.* — *Iacobus à Chriſto ordinatus Epiſcopus.*

Cùm autem nos duodecim Apoſtoli ad diem Paſchæ,cū ingenti multitu-
dine conueniſſemus,ingreſſi Eccleſiam fratrum,vnuſquiſq; noſtrûm Iacobo
interrogante,quæ à nobis per loca ſingula geſta ſint,audiente populo,breui-
ter exponimus.In quib[9] Caiaphas pontifex,miſſis ad nos ſacerdotibus,rogat
venire ad ſe,vt aut ratione doceamus eum,quia Ieſus æternus eſt Chriſtus:aut
ipſe nos doceat,quia non eſt,quò in vtramlibet fidem vniuerſus populus cō-
ueniret:& hoc facere nos frequenter exorat.Nos verò ſæpè diſtulimus, tem- H
pus ſemp opportunius requirētes.Et ego Clemēs reſpōdi ad hoc, puto hoc ip
ſum quod quæritur,vtrū ipſe ſit Chriſtus,multum proſit ad fidei rationē:alio
qui nunquam Pontifex pro hoc tam frequenter rogaret,vt de Chriſto vel diſ
ceret,vel doceret.Et Petrus rectè reſpondiſti ô CLEMENS.Sicut enim ſine
oculis cernere nemo poteſt,nec ſine auribus capere auditum ,vel abſque nari
bus odoratum, neque ſine lingua guſtum ſumere,aut abſque manibus ali-
quid contrectare:ita impoſſibile eſt abſque vero Propheta, quæ Deo place-
ant noſcere.Et ego reſpondi:Quod ipſe ſit verus propheta Chriſtus,te docen
te iā didici:ſed qd ſit hoc ipſum Chriſtus,aut cur ita apelletur,velim diſcere,
vti ne vaga mihi ſit & incerta res tantæ notitiæ. Tunc Petrus docere me hoc
modo cœpit.Deus cū feciſſet mundū,tanq̄ vniuerſitatis Dn̄s ſingulisq; bu ſq;
creatu-

A creaturis principes ſtatuit, ipſis quoque arboribus, montibuſque, ac fontib⁹, & fluminibus, & vniuerſis, vt diximus, quæ fecerat. Multùm enim eſt ire per ſingula. Statuit ergo Angelis Angelūprincipem, & ſpiritibus ſpiritum, ſideribus ſidus, demonibus dæmonem, auibus auem, beſtijs beſtiam, ſerpentem ſerpentibus, piſcem piſcibus, hominibus hominem, qui eſt CHRISTVS IESVS. CHRISTVS autem dicitur eximio quodam religionis ritu: nam ſicut rêgum ſunt quædam communia nomina, ita vt apud Perſas Arſaces, apud Romanos Cæſar, apud Aegyptios Pharao, ita apud Iudæos Chriſtus communi nomine Rex appellatur: Cauſa autem huius appellationis hæc eſt. Quoniam quidem cum eſſet filius Dei & initium omnium, homo factus eſt: hunc primùm pater oleo perunxit, quod ex ligno vitæ fuerat ſumptum: ex illo ergo vnguento Chriſtus appellatur. Inde dénique etiam ipſe ſecundum prædeſtinationem *In omni genere creaturarum ſtatuit Deus principes.* *Chriſtus quare dicatur.* *Apud Iudæos Rex Chriſtus dicitur cō muni nomine.*

B patris, pios quoſque, cùm ad regnum eius peruenerint, velut qui aſperam ſuperauerint viam, pro laborum refectione ſimili oleo perunget, vt & ipſorum lux luceat, & Spiritu ſancto repleti, immortalitate donentur. Virgulti verò huius, ex quo ſumptum eſt iſtud vnguentum, vniuerſam Naturam tibi ſufficienter expoſuiſſe me memini. Sed & nunc per breuiſſimam ſpeciem de omnibus te in memoriam reuocabo. In præſenti vita primus pontifex Aaron, chriſmatis compoſititione perunctus: quod ad imaginem illius, de quo ſupra diximus, ſpiritalis vnguenti factum eſt: princeps populi fuit, & tanquam Rex primitias & tributum per capita accepit à populo, & iudicandi plebem ſorte ſuſcepta, de mundis immundiſque iudicabat. Sed & ſi quis alius ex ipſo vnguento perunctus eſt, tanquam virtute inde concepta, etiam ipſe REX, aut propheta fiebat, aut pontifex. Quod ſi temporalis hæc gratia ab hominbus *Chriſmate ungebātur reges & prophetæ.*

C compoſita, tantùm potuit: intellige iam tu quantùm ſit illud vnguentum, quod à Deo de virgulto vitæ prolatum eſt, cū hoc quod ab hominibus factū eſt, tam eximias inter homines conferat dignitates. Quid enim in præſenti ſeculo propheta glorioſius, pontifice clarius, Rege ſublimius? Et ego ad hęc reſpondi: Memini PETRE dixiſſe te de primo homine, Adamo quia propheta fuit: quod autem vnctus fuerit, non dixiſti. Si ergo ſine vnguento propheta nullus eſt, quomodo primus homo cum non eſſet vnctus, fuit propheta? Tum ſubrideos PETRVS: Si primus, Inquit, homo prophetauit, certum eſt quod & vnctus ſit. Licet enim vnctionem illius ſiluerit ille qui legem in paginis condidit: nobis tamen intelligenda hæc euidenter reliquit. Sicut enim ſi vnctum eum dixiſſet, non dubitaretur & prophetam eum fuiſſe, etiam ſi ſcriptum non eſſet in lege: ita cùm certum ſit

D eum prophetam fuiſſe, ſimiliter certum eſt & quod vnctus ſit, quia ſine vnguento prophetare non poterat. Verùm hoc magis dicere te oportuit, chriſma arte myropolica compoſitum eſt ab Aaron, quomodo primus homo perungi potuit vnguento antè, compoſitionis artibus nondum repertis? Et ego reſpondi: Non me traducas PETRE, non enim de vnguenti compoſiti & temporali oleo loquor, ſed de illo ſimplici & æterno, quod à Deo factum eſſe docuiſti, ad cuius ſimilitudinem iſtud compoſitum eſſe ab hominibus ditcis. Et PETRVS ad hæc vt videbatur indignans: Quid putas CLEMENS, quia omnes, omnia antè tempus ſcire poſſumus? ſed nunc vti ne à propoſito ſermone recedamus, aliâs tibi, cùm profectus tuus manifectus fuerit, De his apertius exponemus, Tunc autem vnguento compoſito perunctus pontifex, vel propheta Dei altare ſuccendens, *Sine ungento nemo prophetabat.*

in omni

in omni mundo clarus habebatur:ſed pòſt Aaron qui pontifex fuit, alius ex E aquis adſumitur, non Moyſen dico,ſed illum qui in aquis baptiſmi, filius à Deo appellatus eſt.Ieſus namque eſt,qui ignem illum quem accendebat pontifex pro peccatis, reſtinxit per baptiſmi gratiam:ex quo enim hic aparuit, ceſſauit chriſma,per quod pontificatus præbebatur,vel prophetia,vel regnũ. Hunc igitur antè futurum prædixit Moyſes,qui legem Dei hominibus tradidit:ſed & alius ante ipſum,ſicut tibi & antè iam tradidi.Ipſe ergo indicauit eum venturum,primo quidem aduentu humilem: ſecundo verò glorioſum. Et primum quidem iam impletum eſt:cum venit & docuit,& Iudex omniũ iudicatꝰ eſt,ac pemptus.Secũdo verò aduentu iudicaturꝰ adueniet:& impios ꝗdẽ cõdẽnabit,pios verò in conſortiũ regni,ſocietatéq; ſuſcipiet.Fides verò ſecundi aduentus conſtat ex primo. Prophetæ enim de primo loquuti ſunt, & præcipuè Iacob & Moyſes:nonnulla tamen de ſecundo. Sed magnificen- F tia prophetiæ in hoc maximè comprobatur, quòd nihil ſecundum conſequentiam rerum,de futuris dixerunt:alioqui æſtimâſſe potiùs ſapientes viri, quòd rerum conſequentia dictauerat,viderentur.Quod autem dico,talę eſt, Chriſtum ſuſcipi à Iudæis,ad quos venerat:& credi ei, qui expectabatur ad ſalutem populi, ſecundum traditiones Patrum conſequens erat:gentes verò alienas ab eo fore,quibus neque promiſſum quicquam de eo, neque adnunciatum fuerat,imò quibus ne nomine quidem ipſo aliquando innotuerat,& tamen prophetæ contra ordinem & conſequentiam rerum,dixêre eum expectationem gentium, & non Iudæorum futurum. Ita dénique & geſtum eſt, Cùm enim veniſſet,ab his qui eum expectare videbantur, ex traditione maiorum,omnino agnitus non eſt. Hi verò qui nihil de ipſo penitus audierant & veniſſe credunt,& venturum ſperant: & ita in omnibus prophetia fidelis G apparuit,quæ dixit ipſum eſſe expectationem gentium. Errauerunt ergo Iudæi,de primo Domini aduentu,& inter nos atque ipſos de hoc eſt ſolum diſſidium.Nam quod venturus ſit Chriſtus nôrunt etiã ipſi,& expectant:quod autem iam venerit in humilitate, hic qui dicitur Ieſus,ignorant. Et in hoc maximè eius confirmatur aduentus,quod ei non omnes credunt.Hunc ergo Deus deſtinauit in fine mundi,quia impoſſibile erat mortalium mala purgari per alium,integra duntaxat permanente humani generis creatura, hoc eſt, ſalua arbitrij libertate. Hoc igitur ſtatu incolumi reſeruato, inuitare venit ad regnum iuſtos quoſque, & eos qui placere ſtuduerint ei,& quibus bona ineffabilia præparauit,& Hieruſalem ciuitatem cœleſtem, quæ ſuper ſplendorem Solis fulgebit in habitatione ſanctorum. Iniuſtos vero & impios, & qui pro nihilo habuerunt Deũ, commiſſámque ſibi vitam diuerſa ad ad fla- H gitia contulerunt,ac tempus operis iuſti,exercitium fecêre malitiæ, competentibus,ipſiſq; dignis vltionibus traderet. Cætera verò quæ ibi gerentur, proferri & eloqui,neque Angelis, neque hominibus fas eſt:ſed hoc tantùm ſcire nos ſufficit quod bonis æternam bonorum poſſeſſionem coferet Deus: His ab eo dictis,ego reſpondi: Si Chriſti regno fruentur,hi quos iuſtos inuenerit eius aduentus:ergo qui ante aduentum eius defuncti ſunt, regno penitꝰ carebunt? Tum PETRVS: Cogis me,inquit,ô CLEMENS,aliqua de ineffabilibus publicare. Veruntamen quo adusque proferri licet, facere non pigebit:Chriſtus qui ab initio,& ſemper erat, per ſingulas quaſque generationes pijs,latenter licet,ſemper tamen aderat, his præcipue,à quibus expectabatur, quibuſque frequenter apparuit:ſed non erat tempus vt tunc reſolutis corporibus

Abrahamum intelligit.

Duplex aduentus domini.

Fides prophetiæ unde probetur.

Iudæi à chriſtianis in quo diſſentiant.

Chriſtus nunquam defuit pijs

A ribus fieret reſurrectio,ſed hęc magis remuneratio videbatur à Deo,vt qui in ueniretur iuſtus ,diutiùs permaneret in corpore:aut certè ſicut de quondam iuſto euidenter refertur in literis legis,quod tranſtulerit eum Deus. Simili ex emplo etiam cum cæteris geſtum eſt,qui eius voluntati placuerunt,vt ad Paradiſum[tranſlati,ſeruentur ad regnum.Eorum verò qui non ad integrum potuêre explere normam iuſtitiæ,ſed aliquas in ſua carne malitiæ reliquas habuêre,corpora quidem reſoluuntur,animæ verò ſeruantur in bonis, lętiſque regionibus,vt in reſurrectione mortuorum cùm corpora ſua receperint, ipſa iam reſolutione purgata,pro his quæ benè geſſerant,æterna hæreditate potiantur.Et ideo beati ſunt omnes,qui regnum Chriſti fuerint adepti,quia non ſolum inferni pœnas effugient,ſed & incorruptibiles permanebunt,& primi Deum patrem videbunt ,atque inter primos apud Deum honoris ordinem B conſequentur.Propter quod non minima de Chriſto quæſtio habetur,& in fideles quique ex Iudæis immenſa aduerſum nos inſania commouentur, verentes ne fortè ipſe ſit in quē peccauerunt.Et eò magis metus increſcit, quod ſciunt ſtatim vt eum cruci adfixêre,vniuerſum ei compaſſum eſſe mundum, corpuſque eius diligenti à ſe cuſtodia conſeruatum , nuſquam comparuiſſe, atque ad fidem nominis eius innumeras multitudines conuenire. Vnde & compulſi ſunt vnà cum pontifice Caiapha,ſæpiùs mittere ad nos, vt de nominis eius veritate quæreretur.Cumque crebrò depoſcerent, vt de Ieſu aut diſcerent,aut docerent,ſi ipſe eſſet Chriſtus:viſum nobis eſt aſcendere ad templum & coram omni populo proteſtari de eo ,ſimul & arguere Iudæos de multis, quæ ab eis abſurdè gerebantur. In multas etenim iam partes populus ſcindebatur,initio ſumpto à Ioanne Baptiſta.Cùm enim iam immineret ortus Chri C ſti ad ſacrificia quidem reprimenda,baptiſmi verò gratiam largiendam, inimicus,ex his quæ prædicta fuerant,adeſſe tempus intelligens,diuerſa ſciſmata operabatur in populo,vt ſi fortè priùs peccatum potuiſſet aboleri,ſecunda corrigi culpa non poſſet.Erat ergo primùm ſchiſma eorum qui dicebantur Sadducæi,initio Ioannis iam penè temporibus ſumpto .Hique,vt cæteris iuſtiores,ſegregare ſe cœpêre à populi cœtu,& mortuorum reſurrectionem negare , idque argumento infidelitatis adſerere,dicentes, non eſſe dignum , vt quaſi ſub mercede propoſita colatur Deus.Auctor verò ſententiæ huius primus Doſitheus,ſecundus Simon fuit.Aliud Samaræum ſchiſma eſt,& ipſi enim reſurrectionem mortuorum negantes , adſerunt, non in Hieroſolymis, ſed in monte Garazin adorandum eſſe Deum . Qui tamen vnum verum prophetam ex Moyſis vaticinationibus rectè expectantes , prauitate Doſithei D impediti ſunt,ne hunc quem expectabant crederent eſſe Ieſum .Scribæ quoque & Phariſæi in aliud ſchiſma deducuntur:ſed hi baptizati à Ioanne & velut clauem regni cœlorum , verbum veritatis tenentes , ex Moyſis traditione ſuſceptum, occultârunt ab auribus populi. Sed & ex diſcipulis Ioannis, qui videbantur eſſe magni , ſegregârunt ſe à populo,& magiſtrum ſuum veluti Chriſtum prædicârunt.Hæc autem omnia præparata ſunt ſchiſmata,vt & fides CHRISTI per hæc impediretur & baptiſma.Veruntamen vt dicere cœperamus,cum frequenter nos Pontifex per ſacerdotes rogâſſet, vt de Ieſu ſermo nobis haberetur ad alterutrum , vbi opportunum viſum eſt,& omni Eccleſiæ placuit,aſcendimus ad templum: & ſtantes in gradibus vnà cum fidelibus fratribus noſtris,facto populi ſummo ſilentio,prior Pontifex cœpit adhortari populum,vt patienter & cū quiete audiant, ſimulque eorum quæ

Enoch intelligit, de quo Gen. 5. & Eccle. 44

Petrus hic ſentit,animas defunctorum detinere alicubi in loco læto & bono, uſq; in iudicij diem: illāq; reſolutionem corporis et animæ quoddam eſſe expiatiōis gen⁹,quod nunc uulgò purgatorium appellamus.

Primum ſchiſma Saducæorum.

Doſitheus & Simon principes Sadducæorum.

Phariſæorum ſecundum ſchiſma.

Diſcipuli Ioannis iniquiores erant Chriſto præ ſuo præceptore.

Baptiſmus Iudæos male habuit.

dicenda ſunt, teſtes & iudices fiant. Tum deinde cùm multis laudibus effer- E
rent ſacrificiorum ritum, qui ad remiſſionem peccatorum humano generi,
Diuinitùs eſſet indultus, cauſabatur Ieſu noſtri Baptiſma, velut contra hæc
nuper inductum, ſed propoſitionibus occurrens Mattheus, euidenter oſten-
dit, quod ſi quis Ieſu Baptiſma non fuerit conſequutus, is non ſolùm cœlo-
rum regno fraudabitur, verùm & in reſurrectione mortuorum nõ abſque pe-
riculo erit, etiam ſi bonæ vitæ, & rectę mentis prærogatiua muniatur. Hæc,
& his ſimilia proſequut⁹, ſiluit Matthæus. Sed Sadducæorũ pars, quę negaret
reſurrectionem mortuorum, indignata eſt: ita vt quidam ex ipſis de medio
populi exclamaret, dicens multùm errare eos, qui putant mortuos aliquando
reſurgere. Contra hunc Andreas meus frater reſpondens, docuit errorem nõ
eſſe, ſed certiſſimã fidẽ quod mortui reſurgant, ſecundũ ea quæ docuit is, quẽ
Moyſes prædixit venturum Prophetam. Aut ſi non videtur eis ipſe eſſe quem F
prædixit Moyſes: de hoc, inquit, primò requiratur, vt cùm euidẽter ipſe fue-
rit probatus, nihil de reliquo ſuper his, quę docuit, ambigatur. Hęc autem, &
his ſimilia plura proteſtatus, ſiluit Andreas: Samaræus verò quidam contraria
populo & Deo loquens, & neque mortuos adſerens reſurrecturos, neque eũ,
qui eſt in Hieruſalem, cultum Dei tenendum, ſed montem Garizin veneran-
dum. Addidit etiam contra nos hæc, quod Ieſus noſter non eſſet ipſe, quem
Moyſes Prophetam venturum eſſe prædixerit. Aduerſum hunc & alium qui
cum ipſo hæc eadem proſequebatur, Zebedæi filij, Iacob, & Ioannes vehe-
menter obniſi ſunt. Et quamuis haberent mandatum, ne ingrederentur ciui-
tates eorum, neque verbum eis prædicationis inferrent, tamen ne ſermo eo-
rum ſi confutatus non eſſet, aliorum læderet fidem, ita prudenter & fortiter
reſponderunt, vt perpetuum eis ſilentium darent. Nam Iacobus de reſurrecti- G
one mortuorum cum totius populi fauore perorauit: Ioannes verò oſtendit,
quia ceſſarent ab errore montis Garizin, conſequenter agnoſcerent ipſum
eſſe Ieſum, qui ſecundum prophetam Moyſen, expectatur eſſe venturus: quo-
niam quidem ſigna & prodigia vt fecit Moyſes, ita fecit etiam Ieſus: & dubi-
um non eſt, quin ſimilitudo ſignorum ipſum eſſe teſtetur, quem ſicut ſe dix-
it eſſe venturũ. Hęc & alia, plura his ſimilia proteſtati, ſiluêre: & ecce quidam
de Scribis, de medio populi adclamans, ait: Ieſus veſter ſigna & prodigia
quæ fecit, vt magus, non vt Propheta fecit. Huic Philippus vehemen-
ter occurit, oſtendens, quia hac ratione accuſarem etiam Moyſen. Cùm
enim Moyſes ſigna & prodigia in Aegypto fecerit, ſimiliter autẽ & Ieſus in
Iudæa: dubitari non poſſet, quin quod de Ieſu diceretur, hoc etiam de Moyſe
dici videretur Hæc & his ſimilia plura proteſtatus, ſiluit Philippus. Phariſæus H
autem quidam audiens hæc, inſimulabat Philippum, quod Moyſen æqualẽ
diceret Ieſu. Cui Bartholomæus reſpondens, conſtanter edocuit, quia non
dicimus Ieſum ſolum æqualem Moyſi, ſed maiorem: quia Moyſes quidem
Propheta fuit, quod fuit & Ieſus: quòd aũt fuit Chriſtus, Moyſes nõ fuit, Chri-
ſtus. Et ideo maior ille ſine dubio, qui & Propheta & Chriſtus eſt, quàm ille
qui ſolùm Propheta eſt. Hæc & his ſimilia plura proſequutus, ſiluit. Poſt hũc
Iacobus Alphæi ſermonem fecit ad populum, quo oſtenderet, non ideo cre-
dendum eſſe Ieſu, quia de eo prophetæ prædixerint: ſed ideo magis creden-
dum eſſe prophetis, quod verè prophetæ ſint, quia eis Chriſtus teſtimonium
reddat. Nam præſentia, & aduentus Chriſti, illos verè prophetas fuiſſe deſig-
nat. Decebat enim non ab inferioribus maiori, ſed à maiore inferioribus fi-
dei te-

Hæc, opinor, fuit cauſa, quur Ammonius de conſonantia Ieſu & Moyſi librum conſcriberet, ut teſtatur Euſebius.

Tres fuiſſe Iacobos hinc intelligimus.

A dei teſtimonium dari. Hæc & multa his ſimilia proſequutus, etiam Iacobus ſiluit. Poſt hunc Lebbæus populum cœpit vehemẽter arguere, quòd non crederent Ieſu, qui eis tantùm profuerit docendo quæ Dei ſunt, ſolando adflictos, medendo infirmos, pauperes conſolondo: ſed pro his omnibus bonis, odia mortemque reddiderint. Hæc & his ſimilia plura cùm eſſet populo proteſtatus, ſiluit. Et ecce vnus ex diſcipulis Ioannis adfirmabat Chriſtum Ioannem fuiſſe, & non Ieſum: in tantùm, inquit, vt & ipſe Ieſus omnibus hominibus & Prophetis maiorem eſſe pronunciauerit Ioannem. Si ergo, inquit, maior eſt omnibus, ſine dubio & Moyſe, & ipſo Ieſu maior habendus eſt. Quod ſi omnium maior eſt, ipſe eſt Chriſtus. Ad hæc Chananæus Simon reſpondens, adſeruit Ioannem maiorem quidem fuiſſe omnibus Prophetis, & omnibus, qui ſunt filij mulierum: non tamen maiorem eſſe filio homi- *Qui Thaddæus dict⁹ eſt.*

B nis: & ideo Ieſus quidem & Chriſtus eſt, Ioannes verò ſolùm Propheta: & tantùm intereſt inter ipſum & Ieſum, quãtum inter præcurſorem, & eum cui præcurritur: & quantum inter eum qui legem dat, & eum qui legem ſeruat. Hæc autẽ & his ſimilia proſequutus, ſiluit etiam Chananæus. Poſt quem Barnabas, qui & Mathias, qui in locum Iudæ ſubrogatus eſt Apoſtolus, monere populum cœpit, ne odio haberent Ieſum, neque blaſphemarent eum. Multò enim eſſe rectiùs, etiam ignoranti, vel dubitanti de Ieſu, amare eum quàm odiſſe. Charitati enim Deus præmium poſuit, odijs pœnam. Hoc ipſum enim inquit, quòd Iudaicum corpus adſumpſit, & inter Iudæos natus eſt, quomodo non omnibus vobis incentiua ſui amoris incuſſit? Hæc & his ſimilia quùm peroràſſet, dicendi finem fecit. Tunc Caiaphas doctrinam Ieſu culpare tentabat, dicens eum res vanas loquutum: beatos enim pauperes dixit, &

C terrenas fore remunerationes promiſit, ac ſummam muneris in terrena hæreditate conſtituit: cibiſque ac potu eos, qui iuſtitiam ſeruârint, promiſit eſſe ſaturandos. Et his ſimilia multa docuiſſe deprehenditur. Cui Thomas reſpondens, arguit eum fruſtrà cauſantem, oſtendens, quia Prophetę magis, quibus etiam ipſe credit, iſta docuerint, nec tamen quomodo erunt hæc, aut quomodo percipientur, oſtenderint: Ieſus verò qualiter accipi hæc debeant, demonſtrauerit. Et quùm hæc atque his ſimilia plura dixiſſet, ſiluit etiam Thomas. Poſt hæc rurſum Caiaphas me intuens, & nunc vt monens, nunc verò vt culpans dicebat, ceſſare me debere de reliquo à prædicatione Chriſti Ieſu, ne in pernicionem mei hoc agerem, neúe ipſe errore deceptus, alios quoque meo errore deciperem. Tunc prætereà arguebat me temeritatis, quòd quùm eſſem ipſe imperitus piſcator, & ruſticus, officium ſubire Doctoris auderem. Hæc & alia plura his ſimilia dicenti, ego quoque in hæc verba reſpõ-

D di: Mihi quidem minus eſſe periculi, ſi, vt ipſe ait, iſte non ſit Chriſtus, quia doctorem legis receperim: ipſi verò ingens eſſe diſcrimen, ſi hic ipſe ſit Chriſtus, ſicut & certè eſt. Ego enim credo huic qui apparuit: ipſe autem, cui alij fidem ſeruare ſe credit, qui nullus apparuit? Si verò & idiota, vt ais, & imperitus, ac piſcator, & ruſticus, ſuper presbyteros ſapientes intelligam: hoc tibi, inquam, magis metum debet incutere. Nam ſi ex eruditione aliqua diſputans, obtinem vos ſapientes & eruditos, videretur vtique, doctrinam hoc mihi longi temporis, & nõ diuinę virtutis gratiam contuliſſe: nunc aũt cùm, vt dixi, nos imperiti, vos ſapientes conuincimus, & ſuperamus, cui ſenſum

habenti non palam eſt,quia hoc non humanæ argutiæ opus eſt , ſed diuinæ E
volũtatis & muneris?Hęc igitur &alia huiuſmodi ꝓſequentes,cõſequẽtes ꝓ
teſtati ſumus,ac docuimus nos imperiti & piſcatores ,ſacerdotes quidẽde v-
no ſolo Deo cœli,Sadducæos de reſurrectione mortuorum.Samaritas,de cõ
ſecratione Hieruſalem : Non tamen ingreſſi ciuitatem ipſorum,ſed publicè
diſputantes:Scribas verò & Phariſæos de regno cœlorum:Diſcipulos Ioan-
nis,ne ſcandalum paterentur in Ioanne : Omnem verò populum , quia Ieſus
eſt Chriſtus æternus.Ad vltimum autem monui eos,vt priùs quàm progrede
Baptiſma. remur ad gentes , prædicare eis agnitionem Dei patris,ipſi reconciliarentur
Euchari- Deo,ſuſcipientes filium eius : aliter enim nullo modo eos oſtendi poſſe ſal-
ſtia. uari,niſi per ſancti ſpiritus gratiam,trinæ inuocationis dilui baptiſmate pro
perarent,& euchariſtiam Chriſti Domini ſumerent ,cui ſoli,de his quæ do-
cuit credere deberent,vt ſic æternam ſalutem conſequi mererentur:aliter ve F
rò impoſſibile prorſus eſſe reconciliari eos Deo , etiam ſi mille ei aras,& al-
taria mille ſuccendant. Nos enim , inquam,pro certo comperimus,quòd
ſuper ſacrificijs quæ offertis , multò magis exaſperatur Deus , ſacrificiorum
tempore etiam nunc expleto:quia vos non vultis ágnoſcere , emenſum eſſe
iam tempus hoſtias offerendi, ob hoc deſtruetur & templum,& abomina-
Daniel.9. tio deſolationis ſtatuetur in loco ſancto,& tunc gentibus Euangelium præ-
Chriſtus dicabitur ad teſtimonium veſtri,vt ex illorũ fide veſtra infidelitas iudicetur.
medic⁹ eſt. Omnis etenim mundus diuerſis tẽporibus,diuerſas malitiæ ægritudines pa-
titur,vel per oẽs generaliter, vel per ſingulos quoſq; ſpecialiter: & ideo indi-
get medico,qui eũ viſitet ad ſalutẽ.Nos ergo ꝓteſtamur vobis,& quod vnũ-
Gamaliel quẽque veſtrũ latuit,nũciamus.Veſtrũ eſt deliberare ꝗd expediat vobis. His
clanculum à me dictis ingemuit oĩs multitudo ſacerdotũ,quod eis de tẽpli ſubuerſione G
fauebat a- p̃dixerim.Quod cũ vidiſſet Gamaliel princeps populi(ꝗ latẽter frater noſter
poſtolis. erat in fide,ſed cõſilio noſtro inter eos erat)ꝗa valde fremerent, & ingenti ad
Act.5. uerſum nos furore mouerẽtur,adſurgens,ait.Quieſcite pauliſper ô viri Iſraẽ-
litæ,non enim aduertitis tentationem,quæ imminet vobis propter quod de
ſinite ab hominibus iſtis,& ſi quidem humani conſilij eſt quod agunt, citò
ceſſabit:ſi autem à Deo eſt,cur ſine cauſa peccatis, nec proficitis quicquam?
Dei enim voluntatem quis poteſt ſuperare?Nunc ergo quoniam quidem in
veſperam iam vertitur dies , in caſtino hoc ipſo in loco andientibus vobis,
ego ipſe cum iſtis diſputabo,vt omnem errorem palàm arguam, dilucidéque
confutem . Et his dictis , repreſſus eſt eorum aliquatenus furor,ea præcipuè
ſpe,quòd die craſtino erroris nos publicè arguendos ſperarent : & ſic cùm
pace populum dimiſit.Nos verò cùm veniſſemus ad Iacobum noſtrum,om- H
nia quæ dicta geſtáque fuerant,exponentes , apud eum cibo ſumpto manſi-
mus:omnipotenti Deo per totam noctem ſupplicantes , vt futuræ diſputati-
onis ſermo indubitatam fidei noſtræ oſtenderet veritatem:Igitur poſtera
die Iacobus Epiſcopus nobiſcum ſimul , & cum omni eccleſia aſcendit ad
Gamaliel templum,vbi ingentem reperimus multitudinem,à medio noctis expectantẽ
ex indu nos.Stetimus ergo in locis quibus & priùs,vt eminentiùs ſtantes , ab vniuer-
ſtria uolu ſo populo cerneremur.Cumq́ue eſſet ſummũ ſilentium factũ, Gamaliel,qui,
it uideri vt ſuprà diximus,noſtræ fidei erat:diſpenſatione verò manebit inter ipſos,vt
diſſentire ſi quãdo iniquũ aliquid aduerſum nos,aut impiũ molirẽtur,vel ipſos cõſilio
ab Apoſto
lis.

repri-

A reprimeret prudenter apto:vel nos commoneret,vt aut curare, aut declinare
poſſemus: Is ergo tanquam aduerſum nos agens, prior omnium Epiſcopum
Iacobum intuens,hoc modo adloquutus eſt: Si ego Gamaliel neque erudi-
tionis meæ, neque ſenectutis opprobrium duco, diſcere aliquid à paruulis,
& ab imperitis, ſi quid fortè eſt vtilitatis, aut ſalutis acquirere. (Qui enim
rationabiliter viuit,ſcit quia nihil eſt anima præcioſiùs) quomodo non o-
mnibus hoc amabile eſt, cunctiſque exoptatum, vt quæ ignorat, diſcat?
quæ didicerit, doceat? Certiſſimum nanque eſt, quòd neque amicitia, ne-
que propinquitas generis, neque regni ſublimitas homini debet eſſe pre-
cioſior veritate. Et vos ergò fratres,ſi quid ampliùs nôſtis, populo Dei qui *Veritate*
adeſt,idemque fratribus veſtris proferre non pigeat, omni populo libenter *nihil pre-*
& tota cum quiete quæ dicitis audiente.Quomodo enim nô hoc faciat po- *cioſius eſt.*
B pulus, cum meipſum videat ſecum pariter velle à vobis diſcere,ſi quid for-
te ampliùs vobis reuelauit Deus?Si verò vos in aliquo indigetis, ſimiliter e-
tiam vos à nobis non pigeat doceri, vt erga vtranque partem, ſi quid de-
eſt,adimpleat Deus. Quod ſi aliquis vos fortè nunc ſolicitat metus, pro-
pter nonnullos noſtrorum, qui præiudicatis aduerſum vos animis vtun-
tur,& inſidias eorum verentes, non audetis apertè dicere id quod ſentitis,
apertiùs ego,vt vos etiam huius occaſione timoris abſoluam, iuro vobis o-
mnipotentem Deum, & viuentem in ſecula, quia nullum permittam in-
ijcere vobis manus. Habentes ergo huius iuramenti mei omnem hunc
populum teſtem, & idoneum pignus, ſacramenti noſtri fœdus tenentes,
abſque vlla cunctatione vnuſquiſque veſtrûm quod didicit proferat, &
nos fratres intentè,& cum ſilentio audiamus. Hæc dicens Gamaliel, non
C valde placebat Caiaphæ, & vt videbatur, ſuſpectum habens eum, ipſe ma-
gis inſerere ſe ſubtiliter diſputationibus cæpit: ſubridens enim ad ea quæ
Gamaliel dixerat Iacobum epiſcoporum principem, ſacerdotum prin-
ceps orabat, vt de Chriſto non aliunde ſermo, quàm de ſcripturis fieret:
vt ſciamus, inquit, vtrum Ieſus ipſe ſit Chriſtus,an non. Tunc Iacobus
primò, inquit, requiramus, ex quibus ſcripturis potiſſimùm diſputatio-
nem habere oporteat. At ille,vix aliquando ratione ipſa ſuperatus,reſpon-
dit, ex lege habendam : poſt hoc etiam prophetarum addidit mentionem:
Cui Iacobus noſter cœpit oſtendere, quia & Prophetæ quæ dicunt, ex
lege ſumpſerint, & legi conſona ſunt loquuti. Sed & de libris Regno-
rum diſſeruit aliqua,quomodo, & quando, & à quo ſcripti ſint, & quo-
modo eis vti oporteat. Cumque & de lege pleniſſimè diſputâſſet, ac ſin-
D gula quæ de Chriſto ſunt, puriſſima expoſitione protuliſſet in lucem,
oſtendit abundantiſſimis probationibus, quia Ieſus eſt Chriſtus, & in ipſo
vniuerſa quæ de humili eius aduentu fuerant prædicta, complentur. Du- *Duo aduẽ-*
os enim eius prædictos eſſe docuit aduentus. Vnum humilitatis, quem *tus Chri-*
adimpleuit: alium gloriæ, qui ſperatur implendus,cum veniet dare regnum *ſti.*
credentibus in ſe,& ſeruantibus omnia quæ præcepit.Cumque de his omni-
bus euidenter populum docuiſſet,addebat etiam hoc:quia niſi quis baptiza
tus fuerit in aqua,ſub appellatiõe trinę beatitudinis, ſicut docuit verus Pro-
pheta,neque remiſſionem acciperet peccatorum, neque introiret in regna
cœlorum: & hanc eſſe Dei ingeniti præfinitionem,confirmauit. Quibus e-
tiam hæc addidit: Nolite putare duos ingenitos dicere Deos,aut vnum diui- *Vnitas*
ſum eſſe in duos: vel ſicut impij dicunt, eundem maſculum & fœminam ſui *Dei.*

effectum: ſed filium Dei vnigenitum dicimus, non ex alio initio, ſed ex E
ipſo ineffabiliter natum. Similiter etiam de paracleto dicimus. Sed & de baptiſmate, cùm aliquanta dixiſſet, per ſeptem continuos dies perſuaſit omni populo & Pontifici, vt confeſtim ad percipiendum baptiſmum feſtinarent. Cumque in eo iam res eſſet, vt venirent & baptizarentur, homo quidam inimicus, tunc cùm paucis admodum ingrediens templum, clamare cœpit & dicere: Quid facitis ô viri Iſraëlitæ? cur vobis tam facilè ſubripitur? cur præcipites ducimini ab hominibus infœliciſſimis, & à Simone Mago deceptis? Cumque hæc diceret, & ad hæc adderet, ac ſuperaretur ab Epiſcopo Iacobo, conturbare populum, & ſeditiones ſuſcitare cœpit, vti ne ea quæ dicebantur, plebs poſſet audire. Igitur exagitare cuncta clamoribus, & quæ fuerant multo labore ordinata conuellere, ſimulque incuſare ſacerdotes, & opprobrijs atque increpationibus cœpit accendere. F
& velut furibundus, ſingulos quoſque ad cædem concitare dicens: Quid agitis? quid ceſſatis? O ſegnes & deſides, cur non manibus noſtris inuadimus, & diſcerpimus omnes hos? Et cùm hæc dixiſſet, primus rapto ex ara torre* robuſto, cædis fecit exordium. Tunc déinde & cæteri videntes eum, ſimili efferebantur inſania: Et omnium clamor, cædentium pariter & cæſorum ſanguis plurimus funditur, fuga permixta habetur: cùm interim ille inimicus homo Iacobum aggreſſus, de ſummis gradibus præcipitem dedit: quem cum mortuum crediidiſſet, vltrà mulctare neglexit.

**Fortè cõbuſto.*

Patientia Chriſtianorum,

Noſtri verò ſublatum eum colligebant: erant enim & numero plures quàm illi, & virtute maiores. Sed propter reuerentiam Dei, ipſi magis interimi ſe à paucioribus, quàm interimere alios patiebantur. Cùm autem veſpera adfuiſſet, templum quidem ſacerdotes claudunt: nos verò ad domum Iacobi regreſſi, & pernoctantes ibi in oratione, ante lucem deſcendimus Hiericho ad quinque millia viri. G
Poſt triduum autem venit ad nos ex fratribus quidam à Gamaliele, de quo ſuprà diximus, occultos nobis nuncios deferens, quòd inimicus ille homo legationem ſuſcepiſſet à Caiapha Pontifice, vt omnes qui crederent in Ieſum, perſequeretur: & Damaſcum pergeret cum epiſtolis eius, vt etiam inibi auxilio vſus infidelium, fidelibus inferret exitium: idcircò autem præcipuè Damaſcum feſtinaret, quod & illuc confugiſſe crederet Petrum. Et poſt dies ferè triginta digreſſus eſt per Hiericho, Damaſcum tendens, cùm per idem temporis progreſſi eſſemus nos ad ſepulchra duorum fratrum quorundam, quæ ſponte ſua, per annos ſingulos dealbabantur: quo miraculo multorum aduerſum nos repreſſus eſt furor, videntium haberi noſtros in memoria apud Deum. Poſitis itaq; nobis in Hiericho, ibiq; orationibus & ieiunijs operam dantibus, H
Iacobus Epiſcopus accerſitum me inde huc Cæſareã mittit, dicens: quia Zachęus de Cæſarea ſcripſerit ſibi, Simonem quendam Samaræum Magum plurimos noſtrûm ſubuertere, adſerentem ſe eſſe quendam Stantem, hoc eſt alio nomine, Chriſtum, & virtutem ſummam excelſi Dei, quæ ſit ſupra conditorẽ mundi: ſimulq; mirabilia plurima oſtendens, alios dubitare, alios declinare fecerit ad ſe: cunctaq; diligenter comperta ab his, qui priùs vel ſocij eius, vel diſcipuli fuerant, & poſt hoc ad Zachæum cõuerſi ſunt, indicauit. Multi ſunt ergo, inquit Iacobus, ô Petre, quorum ſalutis cauſa proficiſci te oportet, & arguere Magum, ac ſermonem veritatis docere: ſed nihil moreris, neq; te contriſtet, quod ſolus proficiſceris, ſciens comitem tibi & adiutorem Deum per

Paulũ fuiſſe cum quem inimicum hominem appellauit, exiſtimo: nam is diplomata impetrauit, ut Chriſtianis negotium exhiberet. Act. 22.

A per Ieſum,& citò per eius gratiam multos tibi ſocios & vnanimes fore. Dato ſanè operam,vt per ſingulos annos præcipua quæque ex dictis geſtisq; tuis ſcripta mittas ad me,& maximè per ſeptimanas annorum. Et his dictis dimiſſus ab eo,ſex diebus perueni Cæſaream.Ingredienti autem mihi occurrit Zachæus dilectiſſimus frater noſter, & inhærens amplexibus meis,perduxit adhoc,in quo ipſe commanebat,hoſpitium requirens à me de ſingulis quibuſq; fratribus,præcipuè tamen de honorabili fratre noſtro Iacobo.Cumq; audiſſet à me,quod vno adhuc claudicâret pede: percontâti, continuò cauſam,omnia hæc quæ nunc tibi expoſuimus, ei enarraui: quomodo euocati eſſemus à Sacerdotibus & Pontifice Caiapha ad templũ: & Iacobus Archiepiſcopus ſtans in ſummis gradibus,per ſeptem continuos dies vniuerſo populo de ſcripturis dominicis adſignauerit, quod Ieſus eſſet Chriſtus:quouie modo omnibus iam adquieſcentibus, vt ab eo baptizarentur in nomine Ieſu, inimicus homo effecerit illa omnia quæ ſuprà diximus, vt ne eadem iterum dicamus.Quibus cognitis Zachęus,rurſus mihi quæ à Simone agerentur,exponit:& inter hæc,neſcio vnde cognito aduentu meo,ipſe mandat ad me Simon: Audiente,inquit,populo, die craſtina diſputemus. Cui ego: Fiat, inquam,vt libet,& hæc pollicitatio mea vniuerſæ innotuit ciuitati,ita, vt etiam tu qui ipſa die adueneras, diſceres me die poſtera cum Simone habiturum eſſe certamen, & requiſita manſione noſtra ſecundum indicia, quæ à Barnaba acceperas, venires ad nos: ego verò ingreſſu tuo ita gratulatus ſum, vt neſcio vndè motus, feſtinauerit animus meus exponere tibi cũcta velociter:præcipuè tamen quod eſt in fide maximum de vero Propheta: quod vnũ ad totius doctrinæ fundamentum ſufficere poſſe non ambigo: tum etiam C ſcriptæ legis per ſingula quæque capitula,quorum ratio poſcebat, ſecretiorem tibi intelligentiam patefeci: non occultans à te, nec traditionum bona: quæ verò ſuperſunt incipiens à die craſtina,ex his quæ in quęſtionibus cum Simone mouebuntur, per dies ſingulos audies, vſquequo, Deo fauente, perueniatur ad ipſam, quò iter noſtrum dirigendum credimus,vrbem Romam. Cumque ad hæc ab eo dicta, omnem gratiam me ei debere profiterer, facturumque omnia me,quæ præciperet,promptiſsimè pollicerer,cibo ſumpto quieſcere nos iuſsit,ſibique ipſe quietem dedit.

Iacobus altero pede claudicabat.

Simon magus Petro certamen denũciat.

D RECO-

RECOGNITIONVM E
DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER SECVNDVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

CVM autem dies, quę ad diſceptãdum cum Simone ſta
tuta fuerat, inlucesſeret, Petrus primis gallorum canti
bus ſurgens, excitauit etiam nos: eramus enim in eo-
dem conclaui cubitantes, ſimul omnes tredecim, in
quibus primus poſt Petrum Zachæus, déinde Sopho- F
nias, Ioſephus, & Michæas, Elieſdros & Phinees, Laza
rus & Hæliſeus: poſt hos ego Clemẽs, & Nicodemus:
déinde Niceta & Aquila, q fuerant priùs diſcipuli Si-
monis: & docente Zachæo, conuerſi ſunt ad fidem Chriſti. Mulierum ſanè
nulla prorſus aderat. Cumq; adhuc veſpertinum lumen duraret, omnes reſe-
dimus: & Petrus videns vigilare nos, ac ſibi intendere, ſalutatis nobis, con-
tinuò dat ſermonis exordium. Mirari me equidem fateor fratres, huma-
næ naturæ vim, quam ad omnia aptam, habilemq; eſſe video. Hoc autem di-
cere in memoriam venit, ex his quæ rebus ipſis expertus ſum, vt cùm tranſie-
rit medium noctis, ego ſponte iam ſuſcitor, & vltrà ſomnus nequaquam ve-
nit ad me: quod mihi accidit ex eo, quia in conſuetudinẽ habui, verba Do-
mini mei, quæ ab ipſo audieram, reuocare ad memoriam, & pro ipſorum de- G
Conſuetudo. ſiderio, ſuſcitari animis meis, & cogitationibus imperaui: vt euigilans ad ea,
& ſingula quæq; recolens ac retexens, poſſim memoriter retinere. Ex hoc er
go, dum om̃i cum dulcedine ſermones Domini verſare in meo corde deſide
ro, conſuetudo obtinuit vigilandi, etiam ſi nihil ſit quod cogitare velim. Ita
ergò ineffabili quadam ratione, introducta alia conſuetudine, vetus conſue-
tudo mutatur: & id reuera, ſi non ſupra modum cogas, ſed quantum recipit
menſura naturæ. Neq; enim penitus ſumno carere poſsibile eſt, alioqui nec
facta nox fuiſſet ad quietem. Et ego cùm audiſſem: Optime, inquam, dixiſti
Petre, quia conſuetudo conſuetudine commutatur. Nam & ego cùm naui-
garem, primò turbabar, & intra me mihi omnia vertebantur, ita vt ſuggillari
viderer, nec ferre poſſem brumã & moleſtiam maris: poſt paucos autem di-
es, vbi conſuetudo facta eſt, tolerabiliter ferre cœpi, ita, vt manè ſtatim vnà H
cum nautis cibum ſumere delectarer, cùm priùs ante horam ſeptimam capi-
endi cibi conſuetudo non eſſet. Nunc ergo, ex iſta ſola conſuetudine, circa
illud tempus, quo comedere cum nautis ſolebam, eſuries admonet me: quod
tamen rurſus depellendum ſpero, cum alia fuerit conſuetudo ſuſcepta. Cre-
do ergo etiam tibi vigiliarum conſuetudinem, vt perhibes, inſtitutam: & op-
portunè hoc nobis exponere voluiſti, vt & nos aliquantulum ſomni à nobis
abijcere atq; effugare non pigeat, vt poſsimus doctrinæ viuentis inſtituta
ſuſcipere. Vbi enim decocti fuerint cibi, & mens acceperit nocturna ſilentia,
Silentium ſtudijs ſacrum. oportuniſsimè quæ docentur, inſident. Et Petrus libenter accipiens, quod
intellexerim, præfationis eius cauſam, ad vtilitatem noſtram prolatam, con-
laudans me, adhortandi & incitandi ſine dubio gratia, conſequẽtem cœpit
expedire

A expedire ſermonem. Opportunum mihi nunc & neceſſarium videtur, de his quæ imminent aliqua diſcutere, id eſt, de Simone. Scire enim velim, quibus ſit moribus, & quibus ſit actibus: quòd mihi, ſi quis ſcit, indicare non ceſſet: refert enim iſta prænoſcere. Nam ſi in mandatis habemus, vt venientes ad ciuitatẽ, diſcamus priùs, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus: quantò magis conuenit noſcere, quis, qualisúe ſit is, cui immortalitatis verba credenda ſunt? Soliciti enim, & valde ſoliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & alias ob cauſas vtile eſt, viri huius habere me notitiam. Si enim ſciam, quia in his, de quibus non poteſt dubitari quòd bona ſint, emendatus eſt, & inculpabilis: hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis & humanus eſt, quæ vtique bona eſſe nullus ambigit: tunc conſequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, etiam quod B deeſt, fidei, & ſcientiæ conferatur, & in quibus maculari videtur eius vita, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si verò in his, quæ palàm ſunt, peccatis inuolutus permanet, & inquinatus, non me oportet ei aliquid de ſecretioribus & remotis diuinæ ſcientiæ proloqui: ſed magis poteſtari & conuenire eum, vt peccare deſinat, & actus ſuos à vitijs emendet. Quod ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem, non oportet audire, prudenter eum debemus eludere: nam nihil omnino reſpondere auditorum cauſa, vtile non videtur, ne fortè exiſtiment nos reſponſionis penuria declinare certamen, & fides eorum lædatur, non intelligentium propoſitum noſtrum. Cumq; hæc Petrus dixiſſet ad nos, Niceta rogat permitti ſibi dicere aliquid: atq; indulgente Petro, cum venia inquit: Obſecro te Done mi Petre, audias me valde ſolicitum tui, & verentem, ne fortè in certami- C ne, quod tibi eſt cum Simone, ſuperari videaris. Solet enim frequenter accidere, vt qui veritatem defendit, non ſemper obtineat: dum aut in aliquo præuenti ſunt auditores, aut non grandem curam melioris ſententiæ gerunt. Super hæc autem omnia, & ipſe Simon vehementiſſimus eſt orator, in arte dialectica, & ſyllagiſmorum tendiculis enutritus: quod autem eſt omnibus grauiùs, & in arte magica valde exercitatus: & ideo metuo, ne fortè tam validè ex omni parte munitus, apud eos, qui ignorant eum, falſa allegans, putetur vera defendere. Neque enim vel noſipſi eum potuiſſemus effugere, & conuerti ad Dominum, niſi dum adiutores eius, & errorum ſocij ſumus, agnouiſſemus quod deceptor eſſet, ac magus. Cumque hæc Niceta dixiſſet, Aquila quoque rogans ſibi dicendi facultatem dari, hoc modo etiam ipſe proſequutus eſt: Suſcipe quæſo & mei erga te amoris curam optime Petre, & ego D enim valde ſolicitus ſum pro te. Nec reprehendas nos in hoc: quia curam gerere alicuius ex affectu venit: negligere autem non minus eſt, quam odiſſe. Teſtem verò inuoco Deum: quia non vt ſegniorem te in certamine ſciens, metuo pro te, quippe quia nec vnquam tibi prǽſto fuerim diſputanti: ſed qui illius impietates bene nouerim, exiſtimationem tuam cogito ſimul & animos auditorum, & ipſius ante omnia veritatis ſtatum. Vehemens enim eſt hic Magus ad omnia quæcunque voluerit, & ſupra modum ſceleſtus: in omnibus enim eum diligenter agnouimus, vtpote qui à puero malorum eius auditores fuerimus & miniſtri, & niſi nos Dei amor abrupiſſet ab eo, in eiſdem cum ipſo etiam nunc verſaremur malis: ſed ingenitus quidam nobis erga Deum affectus, ſcelera quidem eius exoſa, cultum verò Dei amabilem fecit. Vnde & arbitror opus fuiſſe diuinæ prouidentiæ, vt nos primò fami-

Matt. 7.

Legãt hoc theologi, qui ut deſperatos faſtidiunt eos qui paradoxis ſuis nõ protinus aſſenſi fuerint.

Non ſemper obtinent ueritatis patroni.

Orator Simon.

liares eius effecti notitiam caperemus, quomodo, vel quali arte, prodigia E
quæ facere videtur, efficiat. Quis enim eſt, qui non obſtupeſcat ſuper his,
quæ facit, mirabilibus,& non putet eum de cælis Deum ad ſalutem ho-
minum deſcendiſſe? Ego de meipſo fateor, niſi interiùs eum ſciſſem, & in-
terfuiſſem actibus eius, ſubripi mihi facilè potuiſſet: vnde non fuit ma-
gnum nos ab eius conſortio ſeparari, ſcientes eum magicis artibus, & com-
mentis ſcelerum niti. Quod ſi vis etiam ipſe de eo cuncta cognoſcere, quis
ipſe ſit,qualiſúe, & vnde, vel qualiter patrentur quæ gerit,auſculta. Simon
hic,patre Antonio,matre Rachel natus eſt,gente Samaræus,ex vico Gyttho-
rum,arte magus,Græcis tamen literis liberalibus adprimè eruditns,glorię ac
iactantiæ ſupra omne genus hominũ cupidus,ita, vt excelſam virtutem,quæ
ſupra creatorem Deum ſit,credi ſe velit, & Chriſtum putari, atque Stantem
nominari. Hac autem appellatione vtitur, quaſi qui neget poſſe ſe aliquan- F
do diſſolui,adſerens carnem ſuam ita diuinitatis ſuæ virtute compactam, vt
poſſit in æternum durare.Hinc ergo Stans appellatur,tanquam qui non poſ-
ſit vlla corruptione decidere.Interfecto etenim, ſicut ſcis & ipſe,baptiſta Io
anne,cùm Doſitheus hæreſeos ſuæ iniſſet exordium,cum alijs triginta prin-
cipalibus diſcipulis,& vna muliere quæ Luna vocitata eſt:vnde & illi trigin-
ta quaſi ſecũdum Lunæ curſum in numero dierum poſiti videbantur. Simon
hic malæ, vt diximus, gloriæ cupidus, accedit ad Doſitheum, & ſimulatis
amicitijs,exorat,vt ſi quãdo aliquis ex illis triginta obijſſet, in locum defun
cti ſe continuò ſubrogaret:quia neque ſtatutum numerum excedere apud e-
os fas erat, neque ignotum aliquem inferere, aut nondum probatum: vnde
& cæteri ſtudentes digni loco ac numero fieri, ſecundum ſectæ ſuæ inſtitu-
ta placere per omnia geſtiunt, quo poſſit vnuſquiſque ex his, qui illum nu- G
merum ſequuntur,cùm fortè aliquis, vt diximus, deceſſerit, dignus videri,
qui in locum defuncti ſubſtitui debeat. Igitur Doſitheus plurimis ab hoc
exoratus,vbi locus intra numerum factus eſt,introduxit Simonem. Sed hic
non multò pòſt incidit in amorem mulieris illius,quam Lunam vocant,no-
biſq; vtpote familiaribus ſuis omnia cõcredebat,quod magus eſſet, & quod
amaret Lunam,quodque gloriæ cupidus,noluit ea inglorius frui: ſed expe-
ctare patienter,donec honeſtè ea vti liceret:ſi tamen etiam nos conſpirare-
mus ei ad omnia quę velit:ſed & mercedem miniſterij huius daturũ ſe nobis
pollicebatur, ſummis vt honoribus affici, & dij eſſe ab hominibus crede-
remur,tantum vt mihi, inquit,Simoni deferatis primatus,qui poſſum magi-
ca arte multa ſigna & prodigia oſtendere, per quæ poſſit vel gloriæ, vel ſe-
ctæ noſtræ ratio conſtare.Poſſum enim facere vt volentibus me compræhẽ H
dere,non appaream:& rurſus volens videri palàm ſim. Si fugere velim, mon-
tes perforem,& ſaxa quaſi lutum pertranſeam: ſi me de monte excelſo præ-
cipitem, tanquam ſubuectus ad terras illæſus deferar. Vinctus memetipſum
ſoluam, eos verò qui vincula iniecerint, vinctos reddam: in carcere colliga-
tus,clauſtra ſponte patefieri faciam: ſtatuas animatas reddam, ita vt puten-
tur ab his qui vident,homines eſſe: nouas arbores ſubitò oriri faciam,& re-
pentina virgulta producã:in ignem memetipſum inijciens non ardeam. Vul-
tum meum commuto,vt nõ agnoſcar:ſed & duas facies habere me, poſſum
hominibus oſtendere. Ouis aut capra efficiar: pueris paruis barbam produ
cam:in aërem volando inuehar: aurum plurimum oſtendam: Reges faciam,
eoſq; deijciam.Adorabor vt Deus,publicè diuinis donabor honoribus, ita,
vt

Simon magis quis fuerit.

Simõ Stantẽ ſe uoluit uocari. Lunam illam quam & Selenẽ uocitant, apud Tyrum in proſtibulo egiſſe. Euſebius teſtatur.

Quãta effecerit Simõ per magiam.

A vt ſimulacrum mihi ſtatuentes, tanquàm Deum colant & adorent. Et quid opus eſt multa dicere: quicquid voluero facere, potero. Multa etenim iam mihi experimenti cauſa conſummata ſunt. Dénique aliquando, inquit, cùm mater mea Rachel iuberet me exire ad agrum vt meterem: ego falcem videns poſitam, præcepi ei vt iret & meteret: & meſſuit decuplo ampliùs cæteris. Multa iam noua virgulta produxi de terra, & conualeſcere ea feci, & ſub momento temporis apparere feci: & montem proximum, ego ſecundo perforaiu. Sed hæc cùm diceret de virgultis productis, & monte perforato, ſtupeſcebam pro eo, quòd etiam nos circumuenire velit, quibus ſe commendare & concredere videbatur: ſciebamus enim quod à proauis hæc fuiſſent, quæ à ſe nuper facta perhibebat. Hęc ergò nos ab eo flagitia audiẽtes, & horũ deteriora, ſequebamur tñ & ipſi eius ſcelera, & alios ab eo decipi patiebamur, B multa etiã mentiẽtes pro eo, & hoc priuſquã aliquid faceret eorũ quæ ꝓmiſerat, ita vt nullis adhuc geſtis, à nonnullis tñ putaretur Deus. Interim in initio, cùm adhuc inter triginta Doſithei diſcipulos haberetur, cœpit ipſi Doſitheo derogare tanquàm qui non integrè, nec perfectè doceret, idque eum non inuidia facere, ſed inſcientia. Verùm Doſitheus vbi ſibi derogari ſenſit à Simone, verens ne opinio ſua obſcuraretur apud homines, qui eum putabant, ipſum eſſe Stantem, furore commotus, cùm ad ſcholam ſolito conueniſſent, virga correpta verberare Simonem cœpit, & repentè per corpus eius, quaſi per fumum, viſa eſt virga tranſire: ſuper quo obſtupefactus Doſitheus, ait ad eum: Dic mihi ſi tu es Stans, vt adorem te. Cumque Simon reſpondiſſet, ego ſum: Doſitheus videns ſe non eſſe Stantem, cecidit & adorauit eum, & Simoni quidem cedit principatu ſuo, ipſiq; obedire omnem triginta virorum C ordinem iubet: ſemetipſum verò in locum Simonis ſtatuit, & nōn multò pòſt defunctus eſt. Igitur poſt obitum Doſithei Simō accepit Lunam qua vſque ad præſens circuit, vt videtis, decipiens turbas, & adſerens ſemetipſum quidem virtutem eſſe quandam, quę ſit ſupra conditorem Deum: Lunam verò quę ſecum eſt, eſſe de ſuperioribus cœlis deductam, eandemq́ue cunctorum genitricem, adſerit eſſe ſapientiam: pro qua, inquit, Græci & barbari confligentes, imaginem quidem eius aliqua ex parte videre potuerunt: ipſam verò vt eſt, penitus ignorârunt: quippe quæ apud illum primum omnium, & ſolum habitaret Deum. Et hæc, atque alia his ſimilia cum verborum pompa proferens, decepit multos. Sed & hoc indicare debeo, quod ipſe ego vidiſſe me memini, cùm eſſet aliquando Luna illa eius in turre quadam, multitudo ingens ad eam conuenerat peruidendam, & vndique circa turrim ſtabat: D at illa per oẽs feneſtras turris illius om̃i populo ꝓcumbere, ac proſpicere videbatur. Et multa alia mirabilia fecit & facit, ita, vt ſtupentes pro his homines, putent eum ipſum eſſe ſummum Deum. Nam mihi aliquando, & Nicetæ rogantibus, vt exponeret quomodo hæc poſſint arte magica effici, & quæ eſſet huius rei natura: Simon tanquam familiaribus ſuis, explanare ita cœpit: Pueri, inquit, incorrupti, & violenter necati, animam adiuramentis ineffabilibus euocatam adſiſtere mihi feci, & per ipſam fit omne quod iubeo. Et ego: Eſtne, inquam, poſſibile animæ hæc facere? Ille reſpondit: Hoc vos ſcire volo, quia ſecundum locum poſt Deum obtinet anima hominis, cùm exuta fuerit à corporis ſui tenebris. Statim déniq; & præſcientiam habet, propter quod euocatur ad necromantiam. Et ego reſpondi: Cur ergò interfectorum animæ non vlciſcuntur interfectores ſuos? At ille: Non memi-

Quod de ſeſe eſt policitus Simon i. cõſequutus.

Nam in Tiberi ſimulacrum erat, cui inſcriptio fuit, Simoni Deo ſancto: ut Euſebius ex autoritate Iuſtini martyris teſtatur.

Doſitheus derogauit Simoni.

Doſitheus moritur.

Lunam Simon ſapientiam uoluit uideri.

Abſurdũ commentum Simonis de puero necato etiam hodie receptũ apud magos.

 niſti,

niſti,inquit,quod dixi,quia cùm exierit de corpore,etiam præſcientiam ha E
bet?Memini inq̃.Ob hoc,inquit,cùm excedit è corpore,ſtatim prænoſcit fu
turum eſſe iudicium,& vnumquemq; pro his, quæ hîc egerit malis, pœnas
daturum:& ideo nolunt vlciſci interfectores ſuos, quia & ipſe pro ſuis ma-
lis,quæ hîc commiſerant,perferunt cruciatus, & illos ſciunt in iudicio gra-
uiora manere ſupplicia. Super hæc autem omnia, nec permittitur eis exire, *Genij præſides animarum.*
aut facere quicquam ab Angelis qui ei præſunt.Et ego reſpondi:Si non per-
mittitur eis ab Angelis huc venire, aut facere quod volunt, quomodo Ma-
go euocanti obtemperat anima? Ipſis, inquit, animabus venire volentibus
non indulgẽt:cùm verò hi qui præſunt angeli,adiurati fuerint per maiorem
ſuum,excuſationem habent noſtræ,qui eos adiuramus,violentiæ,vt permit-
tant exire animas quas euocamus: non enim illi peccant qui vim patiun-
tur, ſed nos qui inferimus neceſſitatem. Ad hæc Niceta, vltrà non ferens, F
præproperè reſpondit,quod & ego quidẽ facturus erã,ſed priùs eum expiſca
ri de ſingulis cupiebam:ſed,vt dixi,Niceta præueniẽs:Et tu,inquit, nõ times
diem iudicij,qui vim Angelis facis,& aĩas euocas,& hoĩes decipis,& hono-
rẽ tibi diuinũ ab hoĩbus mercaris?Et quomodo nobis perſuades quod neq;
iudiciũ erit ,vt nõnulli Iudæorũ fatentur,neq; aĩæ immortales ſint, quod vi-
detur pluribus cum ipſe oculis tuis videas eas,& cõmonitionẽ diuini iudicij
capias ex ipſis? His ab eo dictis impalluit Simon, & tñ poſt paululũ recolli-
gens ſe, ita reſpondit: Ne putetis,inquit, quòd generis veſtri homo ſim ego, *Simon mẽtitur ſe ex uirgine natum.*
neq; Magus ſum,neq; amator Lunæ,neq; Antonij filius.Antè enim q̃ mater
mea Rachel cõueniret cum eo, adhuc virgo concepit me,cùm eſſet in pote-
ſtate mea,vel paruũ eſſe,vel magnũ,& hominẽ inter homines apparere,Ten-
tandi ergo gratia vos primos aſſumpſi amicos, vt in cæleſtibus & ineffabili- G
bus locis meis primos vos collocẽ, cùm ꝓbauero. Humana ergo de meipſo
mentitus ſum,vt vos manifeſtiùs cõprobarem,ſi integrũ erga me ſeruatis affe
ctum.Ego verò hæc audiens,ipſum quidem miſerũ iudicans,impudentiã ta-
men eius admirans,& pro eo ipſe erubeſcens,ſimul & veritus ne quid in nos
moliretur mali, innuo Nicetæ, pauliſper vnà mecũ ſimulare,& aio ad eum:
Non nobis indigneris hominibus corruptibilibus,incorruptibilis Deus, ſed
ſuſcipe magis affectũ noſtrum, & animũ volentẽ ſcire qui ſit Deus: nondũ
enim ſciebamus quis eſſes,& nec aduertebamus quia tu es quẽ quærebamus.
Hæc & his ſimilia vultu pro re aptato proſequentibus nobis, vaniſſimus cre
didit nos deceptos,& eo magis elatus addidit etiã hæc: Propitius vobis iam
ſum,ꝓ affectu quẽ erga me Deũ geritis:me em̃ diligẽtes,neſciebatis,& me q̃-
rẽtes,ignorabatis.Sed nolo dubitetis,quia hoc eſt verè Deũ eſſe, cùm poteſt H
quis paruus effici,vel magnus,ſi voluerit:nam quoquo modo apparere homi
nibus poterã.Nũc ergo incipiã vobis aperire quod verũ eſt. Ego virtute mea *Miracula Simonis.*
quodã tẽpore aẽrẽ vertẽs in aquã,& aquã rurſum in ſanguinẽ, carnemq; ſo-
lidans,nouũ hoĩem puerũ formaui,& opus, conditore Deo multò nobilius,
protuli.Ille enim creauit hominem è terra,ego autem,quod eſt difficiliùs ex
aẽre,quemq; rurſus reſoluens aẽri reddidi:ſpeciem tamen eius, imaginemq;
depictam in interiore cubiculo collocaui, vt eſſet indicium ac memoria
operis mei.Hæc autem intelligebamus eum dicere pro puero illo,cuius vi ne-
cati anima,ad ea q̃ volebat miniſteria, vtebatur.Petrus ergo hæc audiẽs, cum
lachrymis ait:Miror admodũ immenſam Dei patientiã,& è contrariò in nõ-
nullis humanæ temeritatis audaciam.Quæ enim ratio inueniri vltrò poterit,
quæ

A quæ Simoni ſuadeat, quod Deus iudicet iniquos, cùm ipſe ſibi perſuadet, quòd animarum obedientia ad ſcelerum ſuorum vtatur miniſterium? re aũt vera à dæmonibus illuditur: tamen cùm per hæc ipſa certus ſit, quod immortales ſunt animæ, & iudicantur pro his quæ geſſerint: & qui ſe putet re ipſa videre ea, quæ nos fide credimus, quamuis, vt dixi, illudatur à dæmonibus, tamen arbitratur ſe ipſam animæ videre ſubſtantiam. Quando hic, inquam, fatebitur vel male ſe agere in tanto malo poſitus, vel iudicandum ſe pro his quæ gerit, qui ſciens Dei iudicium contemnit, & inimicum ſe exhibet Deo, & audet tam nefanda committere? Vnde certum eſt fratres mei, nonnullos veritati ac religioni Dei nõ ideo aduerſari, quod eis nequaquam ratio fidei conſtare videatur: ſed quia aut nimietate quadam peccatorum inuoluti, aut malis ſuis præuenti, & tumore cordis elati ſunt, ita, vt nec ea quidem credant, quæ oculis ſuis ſe videre arbitrantur.

Tria ſunt quæ cogũt aduerſari nos Chriſto, Ignorãtia, peccatorum multitudo, ſuperbia.

B Verùm quoniam ingenita erga conditorem Deũ ſufficere ad ſalutẽ videbatur affectio his qui diligerent eum, ſtudet inimicus hanc affectionem in hominibus peruertere, & inimicos eos efficere, atque ingratos conditori ſuo. Teſtor autem cœlum ac terram, quòd ſi quantum cupit inimicus deſæuire, permitteretur etiam à Deo, olim oẽs homines deperiſſent: ſed miſericordiæ cauſa non ſinit Deus. Quod ſi affectum ſuum homines conuerterent ad Deum, omnes ſine dubio ſaluarẽtur, etiam ſi pro aliquibus delictis ob iuſtitiam corripi viderentur. Sed nunc plurimi hominũ inimici effecti ſunt Dei, quorũ malignus corda penetrauit, & affectũ quẽ eis conditor Deus inſeruerat, vt erga ſe haberẽt, in ſemetipſum deflexit.

Affectiõi noſtræ erga Deum inſidiãtur dæmones.

Aliorum verò qui aliquãtulum vigilare videbãtur, in phantaſia gloriæ & ſplendoris apparens, & magna quædam atque ingentia repromittens, C euagari nihilominus à Deo vero mentem atque animnm fecit, quæ tamen perpetrare ei iuſta quadã permittitur ratione.

Certa ratione dæmonibus aliquid permittitur in homines.

Ad hæc Aquila reſpõdit: Quid ergo delinquunt homines, ſi malignus transformans ſe in ſplẽdorẽ lucis, maiora repromittit hominibus, quàm ipſe conditor Deus? Et Petrus: Puto, inquit, hoc iniuſtiùs nihil eſſe: & quatenus iniuſtum ſit audi. Si filius tuus, qui à te omni diligentia eruditus eſt, & nutritus, atque ad virilẽ perductus ætatẽ, ingratus tibi ſit, & relinquens te, ad aliũ, quẽ fortè ditiorẽ viderit, eat, & honorẽ quẽ tibi debebat, illi exhibeat, ac ſpe maioris lucri Naturam neget, & iura paterna deſugiat, rectũ tibi videtur, an impiũ? Et Aquila reſpondit: Omnibus palã eſt, quod impiũ ſit. Et Petrus: Si ergo in hominibus hoc impiũ dicis, quantò magis in Deo, qui ſupra omnes homines honore ab hominibus dignus eſt? cuius non ſolùm beneficijs fruimur, verũ & ope ac virtute eſſe cœpimus, cũ non eſſemus: cuiq; ſi placeamus, merebimur ab eo, vt etiam ęterni in D bonis ſimus. Vt ergo infideles à fidelibus, & pij diſcernantur ab impijs, permiſſum eſt maligno vti his artibus, quibus ſingulorum erga verum parentem probentur affectus.

Dæmones adfligunt ut probetur conſtãtia noſtra.

Quòd ſi verè eſſet aliquis Deus alienus, tamen ab eo qui nos creauerat, quiq; nobis pater, & conditor fuerat, rectúmne erat, relicto proprio tranſire ad alienum? Et Aquila: Abſit, inquit. Tum Petrus: Quomodo ergo dicemus malignum eſſe cauſam peccati noſtri, cum hoc permiſſu Dei fiat, vt per ipſum probentur, & in die iudicij arguantur, hi qui maioribus pollicitationibus inuitati, veri patris & conditoris ſui reliquerint pietatem: hi verò qui fidem & charitatem proprij patris, etiam cum paupertate, ſi acciderit, & cum tribulatione ſeruauerint, donis cœleſtibus in regno eius, & immortalibus muneribus perfruantur? Sed hæc

aliâs diligentiùs exponemus. Quid autem Simon egerit poſt hæc, ſcire cupio E
& Niceta reſpondit: Vbi intellexiſſe eum ſenſimus, quod deprehenſus eſſet à nobis, colloquuti inter nos de ſceleribus eius, reliquimus eum, & ad Zachæum venimus, hæc ipſa ei, quæ tibi nunc protulimus, indicantes. At ille benigniſſimè nos ſuſcipiens, & de fide Domini noſtri Ieſu Chriſti edocens, fidelium numero ſociauit. Cumque hæc Niceta dixiſſet, Zachæus qui paulò antè egreſſus fuerat, ingrediebatur, dicens: Tempus eſt, vt procedas ad diſputandum Petre: turba enim multa in atrio domus congregata te operitur: quorum in medio, multis fultus ad ſcelus aſſeclis, conſtitit Simon. Tum Petrus, vt hæc audiuit, orationis gratia ſecedere me iubens, nondum enim eram dilutus à peccatis, quæ in ignorantia commiſeram, ait ad reliquos: Oremus fratres, vt Deus per Chriſtum ſuum pro ineffabili miſericordia ſua adiuuet me exeuntem pro ſalute hominum, qui ab ipſo creati ſunt, & hæc cùm dixiſſet, oratione facta, proceſſit ad atrium domus, in quo erat multitudo plurima populi congregata: quos vbi omnes ſummo ſilentio ad ſe intentos vidit, & magum Simonem in medio eorum, velut ſigniferum, ſtantem, hoc modo cœpit: Pax vobis ſit omnibus, qui parati eſtis dare dexteras veritati: quicunque enim obediunt ei, videntur quidem aliquid gratiæ referre Deo: porrò autem ipſi ab eo donum ſummi muneris conſequuntur, iuſtitiæ eius ſemitis incedentes: propter quod primùm eſt omnium, iuſtitiam Dei, regnumque eius inquirere. Iuſtitiam quidem vt rectè agere doceamur: regnum verò, vt quæ ſit merces poſita laboris & patientiæ nouerimus: in quo eſt bonis quidem æternorum bonorum remuneratio: his autem qui contra voluntatem Dei egerint, pro vniuſcuiuſque geſtis pœnarum digna reſtitutio. Hîc ergo, hoc eſt, in præſenti vita poſitos, oportet vos agnoſcere voluntatem Dei, vbi & agenti locus eſt. Nam ſi quis velit antè quàm actus ſuos emendet, de his requirere, quæ non poteſt inuenire, ſtulta & inefficax erit huiuſcemodi inquiſitio. Tempus enim brue eſt, & iudicium Dei, geſtorum cauſa agetur, non quæſtionum. Ideoq́ue ante omnia hoc quæramus, quid nos, aut qualiter agere oporteat, vt æternam vitam conſequi mereamur. Nam ſi exiguum hoc vitè tempus per inanes occupemus, & inutiles quæſtiones: inanes ſine dubio & vacui ab operibus bonis pergemus ad Deum, vbi iudicium, vt dixi, operum noſtrorum fiet. Vnaquæque etenim res, ſuum tempus habet & locum. Operum hic locus, hoc tempus eſt: meritorum ſeculum futurum. Ne ergo impediamur, ordinem locorum, ac temporum permutantes, primò quæ ſit Dei iuſtitia requiramus, vt tanquam iter acturi, abundanti viatico bonis operibus repleamur, quo poſſimus ad regnum Dei, tanquam ad vrbem maximam peruenire. Deus enim his, qui rectè ſentiunt, per ipſa opera mundi, quæ fecit manifeſtus eſt, ipſius creaturæ ſuæ vtens teſtimonio: & ideo cùm de Deo dubitatio eſſe non debeat, de ſola nunc eius iuſtitia requiramus & regno. Quod ſi aliquid nobis de ſecretis & reconditis inquirendum ſuggerit mens noſtra antequam de operibus iuſtitiæ requiramus, rationem reddere nobiſmetipſis debemus: quia ſi bene agentes ſalutem conſequi meruerimus, tanquam caſti & mundi euntes ad Deum, ſpiritu ſancto replebimur, & omnia quæ ſunt ſecreta & occulta, ſine vlla quæſtionum cauillatione noſcemus: quæ nunc, etiam ſi totum quis vitę ſuæ tempus in inquirendo conſumat, no ſolùm non poterit inuenire, ſed & maioribus ſe erroribus infert, quia non per viam priùs iuſtitiæ incedens, ad portum vitæ peruenire contendit. Et propterea ſuadeo,

Petrus cõgreſſurus cum Simone, orat.

F

G

Veniet enim nox ubi nemo operari poterit. Ioan. 9.

Roma. 1.

H

Nihil proficitur in ſcripturis diuinis ſine ſpũ ſancto.

A ſuadeo, primò iuſtitiam eius eſſe requirendam, vt per hanc iter agentes, & in via poſiti veritatis, verum Prophetam inuenire poſsimus, non velocitate pedum, ſed operum bonitate currentes: vt ipſo duce vſi nullum viæ huius patiamur errorem. Si enim ipſum ſequentes ingredi meruerimus illam, quò peruenire cupimus, ciuitatem, omnia iam de quibus quæritur, oculis videbimus tanquam hæredes omnium facti. Intelligite itaque viam eſſe hunc vitæ noſtræ curſum. Viatores eos qui bona opera gerunt. Portam verum Prophetam, de quo dicimus. Vrbem regnum eſſe, in quo reſidet omnipotens pater, quē ſoli videre poſſunt hi qui mundo ſunt corde. Non ergo nobis difficilis videatur huis itineris labor, quia in fine eius requies erit: nam & ipſe verus Propheta ab initio mundi, per ſeculum currens, feſtinat ad requiem. Adeſt enim nobis omnibus diebus, & ſi quādo neceſſe eſt adparet & corrigit nos, vt obtē-

Via. Viatores. Porta. Vrbs.

B perantes ſibi ad vitam perducat æternam. Mea ergo iſta ſententia eſt, ſicut & vero Prophetæ viſum eſt, vt primò de iuſtitia requiratur, ab his maximè qui Deum ſe noſſe profitentur. Si ergo habet aliquis quod eſſe rectiùs putet, dicat, & cum dixerit, audiat, ſed cum patientia & quiete. Propter hoc enim ab initio, ſalutationis ſpecie pacē cunctis precatus ſum. Ad hæc Simō reſpondit: Nos pace tua opus nō habemus: ſi enim pax ſit & cōcordia, ad inueniendā veritatē nihil proficere poterimus: habent enim inter ſe pacem & latrones, & ſcortatores, & omnis nequitia cū ſemetipſa cōcordat: & nos ergo ſi ob hoc conuenimus, vt pacis cauſa omnibus quæ dicuntur prębeamus adſenſum, nihil auditoribus cōferemus: ſed è contrario illuſis eis, nos amici diſcedemus: propter quod noli inuocare pacē, ſed magis pugnā matrē eius, & ſi potes expugna errores. Nec reqras amicitiā tiniuſtis adſentatiōibus paratā: hoc enim

Simonis illud hactenus in ſcholis theologorum mirè locum habuit.

Pugna mater pacis.

C te ante omnia ſcire volo, quia duobus inter ſe dimicātibus, tūc erit pax, cum alter ceciderit ſuperatus: & ideo pugna vt potes, nec requiras pacē ſine bello, quod impoſſibile eſt, aut ſi poteſt fieri, oſtende. Ad hæc Petrus: Attentiùs audite, ô viri, quæ dicimus. Ponamus mūdū hunc campū eſſe aliquē magnum, & ex duabus ciuitatibus, quarū Reges ſibi inuicē ſint contrarij, miſſos eſſe ſingulos ad dimicandū Duces: & illū quidem boni Regis ducē, conſiliū dare, vt vterq; exercitus abſque ſanguinis pro fuſione, melioris in rêgis iura concedat quo ſine periculo omnes ſalui fiant: illum verò contrarium dicere: Non, ſed pugnetur, vt non qui dignus eſt, ſed qui fortior ipſe cum his, qui euaſerint, regnet. Quæſo vos, quid magis eligeretis? non dubito, quin, vt cū incolumitate oīm, Regi meliori manus darentur: & ego nūc nō, vt Simon ait, pacis cauſa adſenſum volo cōmodari, his quæ malè dicūtur, ſed vt cum quiete & ordine ve-

Vere enim dictum eſt nimium altercando ueritatem amitti.

D ritas requiratur. Nonnulli enim in diſputationum certamine vbi errorem ſuum ſenſerint confutari, cauſa perfugij conturbare cōtinuò incipiunt, & mouere lites, ne palàm fiat omnibus quod ſuperātur: & propterea ego frequēter exoro, vt cum omni patientia & quiete indago diſputationibus habeatur, vt ſi fortè aliquid minus rectè dictum videatur, repetere id, & apertiùs liceat explanare: ſolet enim interdum aliter dici quid, & aliter audiri, dū aut minus lucidè profertur, aut minus vigilanter aduertitur: & ob hoc patienter cupio haberi ſermonem, vt neque ſubripiat aliter alteri: neque ſermonem dicentis, intēpeſtiuus ſermo contradicentis interrumpas: neque reprehendēdi ſtudiū geramus, ſed liceat, vt dixi, minus planè dicta repetere, vt examinatione iuſtiſſima clareſcat veritatis agnitio. Scire enim debemus, quia ſi quis à veritate vincatur, nō ipſe vincitur, ſed ignorātia, quę in ipſo eſt, quę eſt dęmō peſſimus: q̃

qui

qui potuerit effugare,ſalutis accipit palmam. Propoſitum nanque nobis eſt E
prodeſſe auditoribus,non vt malè vincamus,ſed vt pro agnitione veritatis be
ne viuamus. Si enim veritatis inquirendæ ſtudio ſermo moueatur, etiam ſi quid minus plenè pro humana fragilitate dicemus,Deus pro ineffabili ſua bonitate,ea quæ deſunt,latenter auditorum ſenſibus adimplebit.Iuſtus eſt enim & ſecundum vniuſcuiuſque propoſitum, alijs quidem in promptu facit eſſe quod quæritur, alijs verò obſcurum reddit,etiam quòd palàm poſitum eſt. Quia ergo via Dei,via pacis eſt,cum pace quæ Dei ſunt requiramus:ad hæc ſi quis habet quod proſequatur,locus eſt.Si verò nullus eſt qui reſpondere velit,ego dicere incipiam,& quæ mihi ab alio poſſunt obijci,ipſe in medium p
lata,diſſoluam.Cum ergo Petrus cœpiſſet cõtinuare ſermonem,Simon interrupta oratione eius:Cur,inqt,feſtinas ipſe tibi dicere q̃tibi vidẽtur?Intelligo verſutias tuas:vis enim tibi ea ipſe proponere,quorũ abſolutio benè tibi me- F
ditata eſt, vt ignorantibus turbis videaris rectè aliquid dicere:ſed apud me non tibi erit horum locus.Nunc ergo,quoniam vt vir fortis polliceris,te omni volenti proponere reſponſurum, mihi interim primò reſpondeto. Et Petrus:Paratus,inquit,ſum,tantùm vt cum pace ſit ſermo. Tunc Simon: Non vides,inquit,inperitiſſime,quòd contraria agis magiſtro tuo, pacem depoſcens,quod vtique non conuenit ei qui expugnaturum ſe promittit ignorantiam?Aut ſi tu rectè pacem ab auditoribus poſcis,non rectè magiſter tuus dixit:Quia non veni pacem mittere in terram, ſed gladium. Aut enim tu bene dicis&ille non bene:aut ſi magiſter tuus benè,tu peſſimè,qui non intellexiſti contraria te proferre ei, cuiùs te diſcipulum profiteris. Ad hæc Petrus: neque qui miſit me malefecit,gladium mittere in terram:neque ego contraria ei ago, auditorũ pacẽ requirens. Sed tu & imperitè & temerè reprehendis ea G
quæ non intelligis:etenim quia pacem non venit mittere in terram magiſter non audiſti.audiſti:quod autem dixerit:Beati pacifici,quoniam ipſi filij Dei vocabuntur.Propter quod nõ ego magiſtro diuerſa ſentio,pacẽ perſuadens, quã ille ſeruantibus beatitudinem poſuit.Et Simon ait:Pro magiſtro reſpondere cupiens,ô Petre, multò eum grauiùs accuſâſti, ſi cum ipſe non venerit pacem facere,hanc alijs ſeruare præceperit.Et quomodo alius ille eius ſermo cõſtabit quem dixit?Quia ſufficit diſcipulo,vt ſit ſicut magiſter eius.Petrus ad hæc:Magiſter,inquit,noſter qui erat verus Propheta, & ſui in omnibus memor,neque ſibi contraria loquutus eſt,neq; nobis ab his quæ ipſe gerebat diuerſa mandauit.Quòd enim ait:Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium: & ex hoc videbitis ſeparari patrem à filio, filium à patre:virum ab vxore,& vxorem à viro:& matrem à filia, filiam à matre:fratrem à fratre, H
ſocrum à nuru,amicum ab amico: Hæc omnia continent doctrinam pacis: & quomodo,audi.Initio prædicationis ſuæ,vtpote,qui velit omnes inuitare & adducere ad ſalutem,ac patientiam laborum, tentationumq́ue habendam ſuaderet,pauperes beatificabat,eoſq́ue pro penuriæ tolerantia adeptu/ros eſſe pollicebatur regna cœlorum,vt ſub tanta ſpe æquanimiter paupertatis pondus,ſpreta cupiditate,portarent.Eſt enim vnum & maximum ex perniciosiſſimis peccatis, cupiditas.Sed & eſurientes,& ſitientes æternis bonis iuſtitię ſaturandos eſſe promiſit,vt egeſtatem tolerabiliter ferentes,nihil pro hac iniuſti operis molirentur.Mundus quoque corde ſimiliter beatos dicebat,& per hoc Deum viſuros,vt vnuſquique adipiſci tantùm cupiens bonũ, ſemetipſum à peſſimis & pollutis cogitationibus contineret. Sic ergo magi

ſter

Pro cuiuſq; ſtudio uel clara, uel obſcura ſunt myſteria diuina.

Pax Simoni exoſa.

Contentiones Simon probare conatur.

Matth. 5.

Matth. 10

Gladius. Mathei. 10. aliquid pacis habet.

Spe mercedis Christus labores huius uitæ nobis edulcauit.

A ſter noſter diſcipulos ad patientiam virtutis inuitans, bonum pacis, etiam cum labore patientiæ, ſuadebat eſſe ſeruandum. Econtrario verò eos qui in diuitijs ac luxuria verſabantur, lugebat, qui nihil pauperibus largiebantur, arguens eos rationem reddituros: quia proximos ſuos, quos diligere ſicut ſeipſos debuerant, ne in egeſtate quidem poſitos miſerati ſunt. Hæc autem dicens, alios quidem obedire fecit, alios verò reddidit inimicos. Credentibus ergo & obedientibus pacem habere inter ſe inuicem iubet, & ipſis dicit: Beati pacifici, quia ipſi filij Dei vocabuntur. His autem, qui nõ ſolũ non crediderẽ re, verùm & aduerſarij doctrinæ eius facti ſunt, bellum verbi & confutationis indixit: quia ex hoc videbitis ſeparari filium à patre, & virum ab vxore, & filiam à matre, & fratrem à fratre, & nurum à ſocru, & inimici hominis domeſtici eius. In vnaquaque enim domo, cùm inter credentem & non creden- *Pax.*

B tẽ cœperit eſſe diuerſitas, neceſſario pugna ſit: incredulis qdẽ cõtra fidẽ dimicãtibus: fidelibus verò in illis errorẽ veterẽ, & peccatorũ vitia cõfutãtibus. Similiter quoque etiam erga Scribas & Phariſæos vltimo doctrinæ ſuæ tempore bellum gerit, arguens eos ſuper actibus non bonis, & nõ recta doctrina, & quòd clauẽ ſcientiæ, quã à Moyſe traditã ſuſceperũt, occultarẽt, ꝑ quã poſſit ianua regni cœleſtis aperiri. Sed & nos ad prædicandũ mittens Dominus noſter præcepit nobis, vt in q̃cunq; ciuitatẽ vel domũ introierimus, dicamus, pax huic domui: & ſi quidẽ, inquit, fuerit ibi filius pacis, veniet ſuper eũ pax veſtra: ſi verò nõ fuerit, pax veſtra ad vos reuertetur. Exeuntes aũt de domo, vel de ciuitate illa, vt etiam puluerẽ, qui adhæſerit pedibus noſtris, excutiam⁹ ſuper eos. Tolerabiliùs aũt erit terræ Sodomorũ, & Gomorrhæorũ in die iudicij, quã illi ciuitati vel domui. Quod vtique ita demũ pręcepit fieri, ſi priùs *Bellum verbi intelligendum in gladio.* *Lucæ .11.* *Matth.10.*

C in ciuitate vel domo veritatis ſermo prædicetur. Ex quo vel recipiẽtes veritatis fidẽ, filij pacis & filij Dei fiant, vel non recipientes arguãtur, quaſi inimici pacis & Dei. Ita ergo & nos magiſtri inſtituta ſeruantes, pace primò ꝓponimus auditoribus, vt abſque vlla ꝑturbatiõe poſsit via ſalutis agnoſci. Quod ſi quis pacis verba non ſuſcipit, neq; acquieſcit veritati: ſcimus aduerſum eum pugnã verbi mouere, & arguere acriùs cõfutando ignorantiã, & redarguẽdo peccata. Neceſſario igitur pacẽ proponimus, vt ſi quis eſt filius pacis, pax noſtra veniat ſuper eum: ab eo autem qui ſe alienum pacis effecerit, regredietur ad nos pax noſtra. Non ergo, vt putas, conſenſu malorum pacẽ proponimus: nam vtiq; continuò tibi dexterã dediſſemus: ſed vt per quietem & patientiã diſſerentibus nobis qui ſit ſermo verus, faciliùs ab auditoribus dignoſcatur. Si autẽ diſſideas & diſcordes à temetipſo, quomodo ſtabis? Neceſſe eſt vt ca-

D dat, qui in ſemetipſo diuiditur. Omne enim regnũ in ſemetipſum diuiſum, non ſtabit. Ad hæc ſi quid videtur, dicito. Et Simon: Stultitiam tuã demiror. Sic nobis magiſtri tui verba proponis, quaſi certũ de eo habeatur quod Propheta ſit, quem ego perfacilè demonſtrare poſſũ, multa ſibi contraria loquutũ. Dénique ex his, quæ ipſe protuliſti, arguã te: ais enim dixiſſe eũ, oẽ regnũ, vel oĩs ciuitas diuiſa in ſemetipſa, non ſtabit. Et alibi iterũ ais eũ dixiſſe, quia ipſe miſerit gladium, vt ſepararet eos, qui in domo ſunt, ita, vt diuidatur filius à patre, & filia à matre, & frater à fratre, vt ſi fuerint in vna domo quinque, diuidantur tres aduerſum duos, & duo aduerſum tres. Si ergo omne quod diuiditur, cadit, iſte qui diuiſiones facit, cadendi pręſtitit cauſas: & ſi talis eſt vtique malus eſt. Ad hæc reſponde ſi potes. Et Petrus: Non temerè deroges ò Simõ his quæ nõ intelligis. Primò ergo reſpondeã pro eo quod ais, me magi- *Matth.12.*

E ſtri mei

ſtri mei verba proponere, atque ex ipſis ea, de quibus dubitatur, abſoluere. E
Dominus noſter mittens nos Apoſtolos ad prædicandum, præcepit nobis vt doceamus omnes gentes, de his quæ mandata ſunt nobis: Neque ergo dicere ea, vt ab ipſo dicta ſunt, poſſumus. Non enim dicere, ſed docere ea in mandatis habemus, & ex ipſis oſtendere, quomodo vnũquodq; eorũ veritate ſubnixum ſit. Neque rurſus proprium nobis aliquid dicere permiſſum eſt. Sumus enim miſſi, & neceſſariò qui miſſus eſt, illud quod iuſſus eſt, nunciat, & volũtatẽ mittentis exponit. Nam ſi aliud dicam, quàm præcepit mihi ille qui me miſit, falſus ero Apoſtolus, qui non illud dico quod iuſſus ſum dicere, ſed quod mihi videtur: quod qui facit, vtique ſe meliorem vult oſtendere, quàm eſt ille à quo miſſus eſt: & eſt ſine dubio præuaricator. Si verò ea quę iuſſus eſt, proſequatur, eorũq; adſertiões manifeſtiſsimas proferat, Apoſtoli opus exequi videbitur: quod ego nunc implere cõtendẽs, nõ tibi placeo. Non ergo reprehẽdas, quod eius, qui me miſit, proferam verba: ſed ſi eſt in illis aliquid, quod nõ ſit integrè dictũ, inde me vt arguas, licet: quod tamẽ nullo modo fieri poteſt. Aut ſi nõ putas eũ Prophetã eſſe, hoc primò requiratur. Et Simon: Non opus habeo hoc diſcere abs te, ſed quõ ſibi iſta cõuaniant. Si enim incõſonãs oſtẽdetur, ſimul etiã Propheta nõ eſſe docebitur. Tũ Petrus: Sed ſi priùs, inquit, oſtẽdero eũ Prophetam, hoc quod videtur eſſe incõſonans, nõ erit: neq; enim ex cõſonantia quis Propheta eſſe ꝓbatur, quia hoc multis poſſibile eſt facere: quod ſi conſonãtia Prophetã nõ facit, multò magis nec incõſonãtia. Quia ergo multa ſunt quę vidẽtur quidẽ inconſona eſſe nõnullis, habent tamẽ profundiore ratione in ſemetipſis cõſonantiã: ſicut & aliqua vidẽtur habere conſonantiã, diſcuſſa diligentiùs, inueniuntur inconſona: hac de cauſa aliam non puto rectiorem eſſe viam ad horum diſcrimen, niſi vt priùs G cognoſcamus, ſi is qui loquutus eſt ea quę videntur inconſona, Propheta ſit. Si enim inuenitur Propheta eſſe, omnia illa quæ videntur ſibi eſſe contraria, conſtat habere conſonãtiã, ſed non intelligi. De his ergo probamenta rectiùs requirentur. Nos enim Apoſtoli illius, qui nos miſit, verba exponere miſſi ſumus, & adfirmare ſententias: proprium verò dicere aliquid nõ habemus in mandatis, ſed verborum illius, vt dixi, aperire veritatem. Et Simon ait: Doce erga nos, quomodo conueniat, vt is qui diuiſiones facit, quæ diuiſiones cadere faciãt eos qui diuiduntur, vel bonus videatur, vel ad hoĩm ſalutẽ veniſſe. Et Petrus: Audi quõ magiſter noſter oẽ regnũ, & oẽm domũ diuiſam aduerſum ſemetipſam, dixit ſtare non poſſe. Hoc autem cũ ipſe fecit, vide quomodo ad ſalutem cedat. In errore poſitum mũdi regnum, vel vnamquanq; in eo domum, verbo veritatis diuidit, proculdubio vt cadat error, & veritas regnet. H
Quod ſi alicui accidat domui, vt error introductus per aliquem diuidat veritatem: cùm error obtinuerit, certum eſt veritatem ſtare non poſſe. Et Simõ: Sed incertum eſt, vtrum magiſter veſter errorem diuidat an veritatem. Et Petrus: Iſtud alterius quæſtionis eſt. Sed ſi conſtat apud te, quia omne quod diuiſum fuerit, cadit: ſupereſt vt oſtendam, ſi tãtùm cum pace audire vis, quòd Ieſus noſter errorem diuiſerit, ac reſoluerit, docendo veritatem. Tum Simon Omitte, inquit, ſermonem pacis frequenter iterare: quid verò ſit quod ſentis, aut credis, breuiter expone. Et Petrus ait: Quid times crebrò audire de pace? an ignoras quia perfectio legis pax eſt? ex peccatis enim bella naſcuntur & certamina: vbi autem peccatum non fit, pax eſt animæ: vbi verò pax eſt, in diſputationibus veritas, in operibus iuſtitia inuenitur. Et Simõ: Videris mihi nõ poſſe

Apoſtolorum eſt docere, non dicere.

Apoſtolorum opus quale.

Conſonantia non facit ꝓphetam.

Nihil proprium dicere, Apoſtoli eſt,

Veritatis uerbum diuidit homines.

Perfectio legis eſt pax.

A poſſe profiteri quod ſentis. Et Petrus: Dicam ex arbitrio, tamen non tuis verſutijs coactus. Cupio enim quod ſalutare & vtile eſt omnibus adduci in notitiam, & ideo proferre quam breuiſſimè nō morabor: Vnus eſt Deus, idē qui conditor mundi, iuſtus iudex, & vnicuiq; pro actibus ſuis quandoque reſtituens. Iam vero pro adſertione horū, ſcio innumera poſſe verborū millia commoueri, Et Simon ait: Miror quidem velocitatem ingenij tui: non tamē amplector errorem fidei tuæ: prudēter enim præuidiſti, quod tibi cōtradici poſſet è turba: ideo etiam ipſe profeſſus es, quòd pro adſertione horum, innumera verborum millia mouebuntur: nulli enim concordat profeſſio fidei tuæ. Denique quod vnus ſit Deus, cuius ſit opus mundus, hoc primùm quis recipiat? puto quia neque paganorum quiſquam, quamuis ille ſit idiota: philoſophorum autem omnino nullus: ſed ne Iudæorum quidē imperitiſſimus B quiſquam & miſerrimus, neque ego ipſe qui eorū legē bene noui. Et Petrus: Omitte, inquit, opiniones abſentium: tibi quid videtur, præſens præſenti dicito. Tum Simon: Poſſum, inquit, exponere quod verè ſentio, ſed pigriorem me facit illa conſideratio: quia ſi dixero, quod neque tibi ſit conſonum neque vulgo huic imperito rectum videtur, tu quidem quaſi obſtupefactus, aures continuò occludens, velut ne blaſphema polluantur, verteris in fugam, quia quod reſpondeas non inuenies. Populus autem irrationabilis adſentatus tibi, te quidem amplectetur, quaſi ea docentem, quæ in vſu eis ſunt: me verò execrabuntur, veluti noua quædam atque in audita pro fitentem, meumq; errorem alienis mentibus inſerentem. Tum Petrus: Nunquid non tu, in quo nos accuſabas, ipſe ambagibus vteris, nihil habens quod adferas veritatis? aut ſi habes, incipe abſque citcuitionibus, ſi tantùm confi- C dis: & ſi quidem non placuerint alicui auditorum quæ dicis, abſcedet: qui verò permanſerint, cogentur adſertionibus tuis probare quod verum eſt. Incipe igitur quod tibi rectum videtur, exponere. Et Simon ait: Ego dico multos eſſe Deos, vnum tamen eſſe incomprehenſibilem, atque omnibus incognitū, horumq; omniū Deorū Deū. Tū Petrus: Hunc, inquit, quē dicis eſſe incōprehēſibilem, & incognitum omnibus Deum, ex ſcripturis Iudæorum, quæ in auctoritate habentur, probare poteſt, an ex alijs aliquibus, quas omnes ignoramus? an ex Græcis auctoribus? an ex tuis ſcriptis proprijs? certè ex quibuſcūque vis dicito, ita tamen vt oſtendas eas prius eſſe Propheticas: ita enim fiet, vt earum indubitata habeatur auctoritas. Et Simon ait: Ex lege Iudæorū ſola adſertiones adhibebo. In omnibus enim, q religionis curam gerunt, manifeſtū eſt totius eſſe auctoritatis hanc legem: vnumquenq; tamē ſecūdū propriū D ſenſum intelligentiā legis huius accipere. Ita enim ab eo, qui mundum condidit, ſcripta eſt, vt in ipſa rerum fides habeatur. Vnde ſiue quis vera, ſiue etiā falſa proferre velit, abſque hac lege nulla recipietur adſertio. Quia igitur ſcientia mea pleniſſimè cum lege concordat, rectè multos eſſe pronunciaui Deos, quorum vnus eſt eminentior, & incomprehenſibilis, ipſe qui eſt Deus Deorum. Quòd autē multi ſint Dij, ipſa me edocuit lex. Primo qdem vbi ex perſona ſerpentis dicitur ad Euam, primam mulierem: Quacunque die manducaueritis de ligno ſciendi bonum & malum, eritis ſicut Dij: hoc eſt, ſicut hi q hominem fecêre. Poſteà enim quàm guſtauêre de ligno, ipſe Deus teſtatur dicens ad reliquos Deos: Ecce Adam factus eſt ſicut vnus ex nobis. Sic ergo cōſtat multos eſſe Deos, qui hominem fecerint, quia & initio ita dicit Deus ad cæteros Deos: Faciamus hominē ad imaginem & ſimilitudinem noſtrā. Sed

Adſertio Simonis de multis dijs

Legem Iudæorum admittit Simon.

Gene. 3.

Gene. 1.
Gene. 11.

Exod. 22. & quod ait:Eijciamus eũ,& iterũ:Venite deſcẽdentes confundamus linguas E
eorũ.Oĩa hæc multos eſſe indicant Deos.Sed & illud ſcriptũ eſt:Deos nõ ma
Deut. 32. ledices,& principẽ populi tui nõ maledices.Et rurſum quod ſcriptũ eſt: Dñs
ſolus ducebat eos,& nõ erat cũ illis Deꝰ alienus,multos eſſe oſtẽdit Deos.Sũt
& alia plurima quę ꝓferri poſſunt ex lege teſtimonia nõ ſolũ obſcuriora,ſed
Sortionẽ Simon inter Deos fingit. & manifeſta,ꝗbus multi eſſe doceãtur Dij.Ex ꝗbus vnus, vt Iudæorũ populo
Deus eſſet,fortè electus eſt.Ego aũt nõ hũc adſero, ſed illũ ꝗ etiã huius Deus
eſt,quẽ ne ipſi quidẽ Iudæi nõrũt.Neq; enim ipſorũ eſt Deus,ſed eorũ qui ag
nouerint eũ.His auditis Petrus.Nihil,inquit,verearis Simon,ecce enim neq;
aures claudimus,neq; fugimus,ſed ad ea quæ falſo ꝓſequutus es,veritatis ſer
monibus reſpondemus:Illud primò adſerentes,quia vnus eſt Deus , hic ipſe
Iudæorum,ꝗ eſt ſolus Deus,cœli creator ac terræ,qui & oĩm,etiã quos dicis
Deorũ,Deus eſt.Si ergo oſtẽdero nullũ eſſe hoc ſuperiorẽ,ſed ipſum eſſe ſup F
oĩa,fateberis errorẽ tuũ eſſe ſuper oĩa.Et Simon: Quid enim , inquit,etiam ſi
ego nolim fateri,ꝗ adſiſtunt auditores, nónne arguent me nolentẽ quæ vera
ſunt profiteri?Auſculta ergo,ait Petrus,vt ſcias primò ꝙ etiã ſi multi ſint Dij,
dicis,Iudęorũ Deo ſubditi ſunt,cui neq; ęqualis quiſꝗ̃,neq; maior eſſe poteſt
Deut. 10. vt ſcriptũ eſt enim,quod ita dicat ad Iudæos Moyſes Propheta:Dominꝰ Deꝰ
veſter hic eſt Deus Deorũ,& Dominus Dominorum,Deus magnus:ita etiã ſi
multi ſunt qui dicuntur Dij,vnus eſt tamẽ maior oĩm Iudæorũ Deus , qui &
Moyſes Deus Pharaonis. Deorũ Deus dictus eſt.Neq; enim quicũq; dictus fuerit Deus,cõtinuò Deus
eſt.Deniq; & Moyſes Deus dicitur Pharaonis,& certũ eſt eũ hominẽ fuiſſe.
Et iudices Dij appellati ſunt,& conſtat eos fuiſſe mortales. Simulacra quoq;
Iudices Dij gentium Dij appellantur,& omnes ſcimus,quia non ſunt,ſed impijs quaſi ꝓ
pœna hoc datum eſt, vt quia verum Deum cognoſcere noluerunt,quæcunq; G
eis forma & imago occurriſſet,haberetur ab eis Deus.Quoniã vnius,vt dixi,
qui eſt omnium Deus,agnitionem ſuſcipere recuſárũt,ideo ergo conceditur
eis illos habere Deos,qui præſtare ſupplicãtibus nihil poſſunt.Quid enim aut
exanima ſimulacra conferre hominibus queant, aut animantia, cũ poteſtas
omnium apud vnum ſit?Tribus igitur modis Deus quis dicitur ,vel quia verè
eſt vel qui ei qui verè eſt,miniſtrat,& ob honorẽ mittẽtis vt plena ſit eius au-
Vnaquæque gens proprium habet angelum. ctoritas, hoc dicitur iſte qui miſſus eſt,quod eſt ille qui miſit:vt ſæpè factum
eſt de Angelis,qui tamẽ cum apparuerint homini,ſi ſit prudẽs,& eruditus vir
interrogat eius qui apparuit nomen,vt ſimul & honorẽ miſſi ,& auctoritatẽ
mittẽtis agnoſcat.Eſt enim vniuſcuiſque gentis angulus,cui credita eſt gentis
ipſius diſpenſatio à Deo,qui tamẽ cùm apparuerit,quãuis putetur[& dicatur
LXXII. partes terræ. ab his quibus præeſt Deus, tamen interrogatus non ſibi dabit ipſe tale teſti- H
moniũ.Deus enim excelſus,qui ſolus poteſtatem omnium tenet,in ſeptuagin
ta & duas partes diuiſit totius terræ nationes,eiſq; principes augelos ſtatuit.
Vni verò qui in Archãgelis erat maximus, ſortè data eſt diſpenſatio eorum,
qui præ cæteris omnibus excelſi Dei cultũ,atq; ſcientiam receperunt . Sed &
Sancti homines Dij. ſancti homines,vt diximus,impiorum efficiuntur Dij,tanquã qui poteſtatem
acceperint in eos vitæ ac necis:vt de Moyſe,& iudicibus ſupra memorauimꝰ.
Propter quod ſcriptum eſt de eis:Deos non maledices , & principem populi
tui non maledices.Principes ergo ſingularum gentium Dij appellantur. Prin
Exod. 20. cipum autem Deus Chriſtus eſt,qui eſt omnium iudex.Verè ergo neq; angeli
neq; homines,neq; vlla creatura Dij eſſe poſſunt:quippe ꝗ ſub poteſtate ſunt
poſiti,tanꝗ̃ creati & mobiles:angeli quidẽ vt ꝗ nõ fuère & ſint,hoĩes aũt vt

mortales

A mortales,om̄is verò creatura,vt quæ ſolui poſſit,ſed reuerà ſi ſoluerit ille qui fecit.Et ideo ille ſolus verus eſt Deus,qui non ſolùm ipſe viuit,ſed & alijs vitam præſtat,quam & auferre poteſtcùm vult. Prepterea ergo clamat ſcriptura ex perſona Dei Iudeorum,& dicit.Videte,videte,quoniam ego ſum Deus *Deut.32.*
& non eſt alius præter me:Ego occidam,& viuere faciam:percutiam, & ego ſanabo,& non eſt qui eripiat de manibus meis.Vides ergo, quomodo ineffabili quadam virtute ſcriptura occurrens futuris erroribus eorum qui alium Deum,præter eum qui eſt Iudæorũ,vel in cœlis eſſe,vel in terris,adfirmarent, pronunnciat dicens:Dominus Deus tuus,Deus vnus eſt,in cœlo ſurſum,& in *Deut.4.*
terra deorſum,& præter ipſum alius non eſt. Quomodo ergo auſus es dicere alium eſſe Deum,præter eum qui Iudæorum eſt Deus?Et iterum dicit ſcriptura:Ecce Domini Dei tui cœlum, & cœlum cœli, terra & omnia quæ in eis *Pſal. 88.*
B ſunt.Veruntamen patres tuos elegi, vt diligerem eos,& vos poſt ipſos. Ita ex omni parte ab ſcriptura munitur iſta ſententia,quia ipſe qui mundum creauit,verus & ſolus eſt Deus.Quòd & ſi ſint alij,vt diximus, qui dicuntur Dij, ſub poteſtate ſunt Iudæorum Dei, quia ita dixit ſcriptura Iudæis: Dominus Deus noſter,hic eſt Deus Deorum,& Dominorum:hunc etiam ſolum colen *Deut.10.*
dum monet ſcriptura,dicens:Dominum Deum tuum adorabis,& illi ſoli ſer *Luc.4.*
uies.Et:Audi Iſrael,Dominus Deus tuus vnus eſt.Deniq; & ſancti ſpiritu Dei *Deut.6.*
repleti,& guttis miſericordiæ eius inrorati exclamabant,dicentes:Quis ſimi *Pſal.34.*
lis tibi in Dijs Domine, quis ſimilis tibi?Et Iterum:Quis Deus præter Domi *Pſal.17.*
num?& quis Deus præter Dominum noſtrum:Itaq; Moyſes vbi proficere populum vidit,paulatim eos ad intelligentiam monarchiæ, & fidem Dei vnius initiauit, vt in conſequentibus dicit. Nomina Deorum aliorum non com-
C memorabis,recordatus ſine dubio,quali pœna damnatus ſit ſerpens,qui primus nominauerat Deos. Terram déniq; comedere condemnatur, & tali cibo dignum iudicatur ob id,quod primùm omnium appellationem Deorum introduxit in mundum. Quod & ſi tu multos Deos vis introducere,vide ne exitum ſerpentis ſimilem ſortiaris. Certus autem eſto, quod nos huius auſi ſocios nõ habebis,nec decipi nos patiemur abs te.Neq; enim proderit nobis ad excuſationem in iudicio, ſi dicamus quòd tu deceperis nos,quia nec primam mulierem excuſare potuit malè credidiſſe ſerpenti: ſed morte,quia male crediderit,condemnata eſt.Hac ergo de cauſa Moyſes vnius Dei fidem populo commendans,ait:Obſerua tibi ipſi ne ſeducaris à Domino Deo tuo.Vide quia eodem verbo vtitur, quo & prima mulier in excuſatione vtebatur, ſeductam ſe dicens,ſed nihil profuit.Super omnia autem ſi verus aliquis ſur- *Serpens damnatur quia decepit Euam & Deos nominauit primus.*
D geret Propheta,qui ſigna & prodigia faceret,ſuadere aũt velit, vt coleremus Deos alios præter Iudæorũ Deũ, nunq̃ ei credere poſſemus.Sic enim nos docuit lex diuina,ſecretũ ſermonẽ puriùs ex traditione cõmendans. Ait ergo: *Deut. 13.*
Si ſurrexerit in te Propheta,aut ſomnians ſomnium,& dederit ſigna vel prodigia,& euenerint ſigna illa,vel prodigia, & dixerit ad te,eamus & colamus Deos alienos,quos neſcitis,non audietis verba Prophetæ illius,neq; ſomniũ ſomniatoris illius,quia tentans tentauit vos, vt videat ſi diligitis Dominum Deum veſtrum.Propterea ergo & Dominus noſter ſigna & prodigia faciẽs, Deum prædicabat Iudæorum,& ideo rectè prædicationi eius creditur. Tu aũt etiã ſi verè Propheta eſſes,& ſigna faceres ac prodigia,ſicut promittis, & alios adnunciares Deos præter eum qui verus eſt,manifeſtum eſſet ad tentationẽ populo Dei ſuſcitatũ, & ideo credi tibi omnino non poteſt. Vnus eſt *Pſeudoprophetæ ad tentationẽ mittuntur.*

enim verus,qui eſt Iudæorum Deus: & ob hoc Dominus noſter Ieſus Chri- B
ſtus docebat quærendum eſſe,non Deum quem bene nouerant, ſed regnum & iuſtitiam eius,quam ſcribæ & Phariſæi,ſuſcepta ſcientiæ claue, non concluſerant,ſed excluſerant.Nam ſi ignorâſſent verum Deum, nunquàm vtiq; huius rei ſcientiam relinquens,qui erat omnium caput, culparet eos de paruis & minimis:id eſt, quod dilatarent fimbrias ſuas, & primos accubitus in
Matt.28. conuiuijs vindicarent, & quòd in quadriuijs ſtantes orarent, & alia his ſimilia,quæ vtiq; ex comparatione magni huius capitis, ignorantiæ Dei, exigua videntur & parua.Et Simon ad hæc ait:Ex verbis magiſtri tui conuincā te,quia etiam ipſe ignotum quendam omnibus introducit Deum. Cum em̄ & Adam creatorem ſuum ſcierit Deum,mundiq; conditorē:& Enoch quippè qui ab eo tranſlatus eſt,& Noë,vtpote ab eo iuſſus arcā cōſtruere: Cumq; & Abraham,& Iſaac,& Iacob & Moyſes,& omnes patres,omniſq; populus, E
Luc.10. atq; oēs gentes nouerint conditorem mundi,& fateátur Deum,Ieſus veſter, qui longè poſterior patribus apparuit,dicit:Nemo nouit filiū,niſi pater:neq; patrē quis,niſi filius,& cui voluerit filius reualare.Ita ergo & Ieſus veſter aliū eſſe Deum incomprehenſibilem omnibus, & incognitum fatetur. Tum Petrus:Contraria,inquit,tibimetipſi te proferre non ſentis.Si enim & Ieſus noſter ſcit iſtum,quem dicis incognitū Deū, ergò iam non à te ſolo eſt cognitus.Imò ſi Ieſus noſter eum nouit, Moyſes quoq; qui & Ieſum venturū eſſe prophetauit,ſine dubio nec ipſe ignorauit eum : Propheta enim erat: & qui de filio prophetauit,ſine dubio cognouerat patrē.Si em̄ in voluntate eſt filij, reuelare patrem cui voluerit filius,qui ab initio & ſemper cum Patre fuit per ſingulas quaſq; generationes, ſicut reuelauit Moyſi patrem, ita & alijs Prophetis:quod ſi eſt,nulli patrum fuiſſe eum incognitū conſtat.Tibi verò ꝙ filium nō credis,quomodo potuit reuelari pater, qui nulli notus eſt, niſi cui G
voluerit filius reuelare? Reuelat autem filius Patrem his, qui ita honorificant filium, ſicut honorificant patrem. Tum Simon: Memento inqut, quia filium dixiſti habere Deum, quod eſt iniuriæ : quomodo enim habere filiū poteſt,niſi ſimilia hominibus,aut animalibus patiatur? Sed de his nō eſt nūc tempus arguere profundam ſtultitiā tuā:feſtino enim de immēſitate ſummæ lucis exponere,& iam nunc audi.Puto eſſe aliquā virtutē immenſę & ineffabilis lucis, cuius magnitudo incōpræhenſibilis habeatur, quàm virtutē etiā mundi conditor ignoret,& legiſlator Moyſes,& magiſter veſter Ieſus.Tunc
Virtus incognita Simonis. Petrus:Non tibi videtur amentiæ res eſſe, adſerere velle quempiam, quòd ſit alius Deus,qàm Deus omnium,& dicere puto eſſe virtutem quandam,& priùs quàm ipſi certum ſit quod loquitur,hoc velle alijs confirmare? Eſtne ali- H
quis ita præceps qui verbis tuis credat: in quibus teipſum videat dubitātem? & admittat eſſe aliquam virtutem incognitā creatori Deo,& Moyſi,& Prophetis, & legi, & Ieſu etiam magiſtro noſtro? quæ virtus ita bona ſit,vt nulli velit innoteſcere,niſi vni tantùm,& hoc tibi tali? Tum deinde ſi noua eſt iſta virtus,quomodo nobis non dat nouum aliquē ſenſum, præter hos quos gerimus quinq;, vt ex ipſo ab eo nobis largito nouo ſenſu, ipſam ꝗ noua eſt, cape & intelligere poſſim⁹? aut ſi nō poteſt largiri,quomodo tibi largita eſt, aut ſi tibi reuelauit,cur nō & nobis?Si verò à temetipſo intellexiſti,ꝗ ne Prophetæ quidē ſentire,aut intelligere potuerūt, dic age nobis nūc, quid vnuſquiſq; noſtrûm cogitat:ſi enim tantus eſt in te ſpiritus, vt ea quæ ſuper cœlos ſunt,incognita om̄ibus, & omnibus incōprehēſibilia cognoſcas, multò faciliùs

A failiùs cogitationes humanas, quæ in terris habentur, agnoſcis. Quod ſi cogitationes noſtras, qui hîc ſtamus, non potes ſcire, quomodo ea quæ nullis eſſe cognita adfirmas, ſcire te dicis? Crede autem mihi, quia nunquàm ſcires quid eſt lux, niſi ab ipſa luce accepiſſes & viſum & intellectum videndi: ſic & in cæteris: hinc accepta intelligẽtia, maius aliquid & ſublimius ſomnij inſtar excogitas, occaſione tamen ex iſtis quinq; ſenſibus ſumpta, quorũ largitori ingratus es. Certus autem eſto, quòd donec nõ inuenis nouum aliquẽ ſenſum, qui extra hos quinq; ſit, quibus omnes vtimur, nouum adſerere non poteris Deum. Et Simon: Cum quinq; ſenſibus cõſtent omnia quæ ſunt, nihil nouum addere, virtus illa cunctis eminentior, poteſt. Et Petrus ait, falſum eſt. Eſt enim & alius ſextus ſenſus, id eſt, prænoſcendi: iſti enim quinque ſenſus ſcientiæ capaces ſunt, ſextus autem præſcientiæ eſt, quem habuêre Pro- *Quibus argumentis Petrus diuinitatẽ Simonis probauit.* *Sextus ſenſus præſcientiæ.*

B phetæ. Tu ergo quomodo potes Deum omnibus incognitum noſſe, qui nec Propheticum ſenſum, qui eſt præſcientiæ, meruiſti? Tum Simon cœpit dicere: Hanc quàm dico virtutem incomprehenſibilem, & eminentiorem cunctis, etiam ipſo qui mundum condidit Deo, neq; angelorum quiſquam, neq; dæmonum nouit, neq; Iudæorum, neq; vlla omninò quæ à conditore Deo ſubſtitit creatura. Quomodo enim poterat, quam creator ipſe non nouerat, lex me ipſius creatoris edocere, cùm nec ipſa ſciret quod doceret? Et Petrus: Miror, inquit, quomodo tu ex lege plus potueris diſcere, quàm docere vel ſcire lex poterat? & quomodo horum quæ adſerere vis probationes dicas te ex lege proferre, cùm neq; legem adſeras noſſe ea quæ dicis, neq; eum qui legem dedit, id eſt, mundi creatorem? Sed & hoc miror, quomodo tu qui ſolus hæc nôſti, hic modò cum omnibus ſtes, breuis atrij huius ambitu circundatus. *Scõma Petri in Simonis diuinitatẽ.*

C Et Simon videns cum omni populo ridentem Petrum: Rides, inquit, Petre, cum ſermo de tantis rebus, & tam eminentibus habeatur? Tum Petrus: Noli, inquit, indignari Simõ: nihil enim præter promiſſionem noſtram gerimus, neq; aures noſtras claudimus, tu dicebas, neq; ſtatim vt audiuimus à te ineffabilia proferri, in fugam verſi ſumus, ſed ne loco quidem moti. Neque enim veriſimilia ſaltem aliqua proferuntur abs te, quæ nos poſſint aliquatenus deterrere: aut certè aperi nobis intelligentiam dicti huius, quomodo tu ex lege didiceris Deum, quem lex ipſa neſcit, & quem ipſe qui legem poſuit, ignoret. & Simon: Si inquit, ridendo ceſſaſti, euidentibus adſertionibus comprobabo. Et Petrus ait: Quin deſinam, vt poſſim diſcere à te, quomodo tu à lege didiceris, quæ lex neſcit, & quæ ipſe Deus legis ignoret. Et Simon: Audi, inquit, manifeſtum eſt omnibus, & ineffabili quadam ratione compertum,

D vnum eſſe Deum, qui ſit omnium melior, a quo omne quod eſt, ſumpſit exordiũ, vndè & neceſſariò ſubiecta ſunt ei omnia quæ poſt ipſum ſunt, velut Principi oĩm & eminẽtiori. Ego ergò cùm cognouiſſem Deũ hũc qui creauerat mundũ, ſecundum quod lex docet, in multis eſſe infirmũ longè aũt abhorret infirmitas à perfecto Deo, & hũc viderẽ non eſſe perfectũ, neceſſariò alium eſſe intellexi, qui eſſet perfectus. Hic enim, vt dixi, ſecundũ quòd ſcriptura legis docet, in multis infirmus eſſe deprehenditur. Primò, quòd homo quem plaſmauit, non potuit permanere talis, qualem ipſe voluerat: & quia nec bonus eſt, qui primò homini poſuit legem, vt ab omnibus quidem lignis Paradiſi ederet, de ligno aũt ſcientiæ nõ cõtingeret: ſed ſi guſtâſſet, moreret̃. Cur eñ vetaret eum veſci, vt ſciret quid eſſet bonum, vel qd malum, vt ſciens, mala quidem vitaret, bona verò eligeret? Sed neq; ipſe hoc conceſſit: & quia *Simon infirmũ noſtrum Deum cauillatur.*

ille

Tranſgreſſionis cauſam Simõ imputat Deo. ille præter mandatum guſtauit,& agnouit quid eſſet bonum, ac didicit honoris gratia verenda contegere, indecorum enim ſenſit reuelatis pudendis ſtare ante creatorem ſuum, ille eum, qui honorem Deo deferre didicerat, morte condemnat,& ſerpenti,qui hæc oſtenderat,maledicit.Sed vtiq; ſi lędendus ex hoc erat homo, cur omninò lædendi cauſam in Paradiſo poſuit? Si verò bonum erat quod in Paradiſo poſuit, nõ eſt boni prohibere à bono. Sic ergò cùm is qui hominẽ fecit & mundũ,ſecundum ea quæ lex refert, imperfectus ſit,alium ſine dubio dat intelligi qui perfectus ſit. Neceſſe eſt enim eſſe aliquem omnium præſtantiorem,propter quem & omnis creatura ordinem ſuum ſeruat. Vnde & ego ſciens, quia omnimodo neceſſe eſt aliquem benigniorem & potentiorem eo, qui legem dedit imperfecto Deo,ex comparatione imperfecti,perfectum quid ſit intelligens, ex ipſa ſcriptura Deum illum de quo ſcriptum non erat,intellexi, Et hoc modo potui ô Petre ex lege diſcere, quod neſciebat lex. Quod & ſi lex non dediſſet indicia, quibus colligeretur imperfectus eſſe Deus qui condidit mundũ,mihi poſſibile erat, etiam ex his quæ in hoc mundo geruntur malis, nec emendantur,colligere: vel quia impoſſibilis eſt creator eius, qui malè geſta non corrigit, ſi non poteſt:vel ſi non vult auferre mala,ipſe malus ſit. Si verò neq; poteſt neq; vult, nec potens,nec bonus ſit: & ex his neceſſe eſt colligi, quod alius ſit Deus omniũ præſtantior,& potentior. Ad hæc ſi quid habes dicere, non moreris.

Lex ſine magiſtro non facile intelligitur. Petrus reſpondit: Solent iſta ô Simon abſurda aduerſum Deum meditari, hi qui legem non magiſtris tradentibus legunt,ſed ſemetipſos doctores habẽt, & putant ſe intelligere poſſe legem,quam ſibi non expoſuit ille,qui à magiſtro didicerit. Veruntamen nunc,vt & nos ſecundum tuum ſenſum ſcripturam legis ſequi videamur,quia & impoſſibilem,& non bonum dicis oſtendi conditorem mundi, quomodo non vidiſti quod ijſdem ipſis reprehenſionibus ſuccumbit,& ſubiacet etiam iſta virtus tua, quam dicis eſſe eminentiorem omnium? Eodem nanq; modo de ipſa dici poteſt, quia omnia quæ hîc malè geruntur,aut impoſſibilis eſt,quę non corrigit:aut ſi poteſt,& non vult,mala eſt.Si verò neque poteſt,neque vult, & impoſſibilis & imperfecta eſt. Vndè non ſolùm ſimili culpæ virtus iſta tua noua,ſed & deteriori inuenitur obnoxia,ſi ſuper hæc omnia etiam cùm non ſit, eſſe credatur. Nam is qui mundum creauit hoc ipſum quod ſubſiſtit ex opere eius,quo mundum condidit, palàm eſt, ſicut etiam ipſe confiteris. Iſta verò virtus,quam te ſolùm ſcire dicis, nullum de ſe indicium præbet, per quod hoc ipſum ſaltem quod eſt & ſubſiſtit, poſſimus aduertere. Quale eſt ergo,vt derelinquamus Deum, in cuius mundo viuimus, & omnibus ad vitam neceſſarijs fruimur, & ſequamur,neſcio quem,cuius non ſolùm nihil conſequimur boni,ſed ne hoc ipſum quidem,quod ſit, ſcire poſſumus, ſcilicet quia nec eſt: ſiue enim eum lucem appelles, & luce iſta quam cernimus clariorem, nomen ipſum à mundi conditore mutuaris:ſiue ſubſtantiam dixeris ſuper omnia,intelligentiam hinc profers cum ſermonis augmento:ſiue mentem,ſiue bonitatem, ſiue vitam,ſiue aliud quid memoraueris, hinc vocabula mutuaris. Cùm ergo nihil noui de illa virtute quam dicis non ſolùm ad intelligendum,verùm ne ad nominandum quidem habeas, quomodo introducis nouum Deum, cuius ne appelationem quidem inuenis nouam? Virtus enim non ſolum creator mundi dicitur,ſed & miniſtri gloriæ eius,omniſq; militia cœleſtis.Non tibi ergo melius videtur eſſe,vt ſequamur factorem noſtrum Deum, tanquã

patrem

A patrem erudientē nos,& imbuentē ſicut ipſe nouit?Quod & ſi ſit aliqs,vt tu
dicis,benignior omnium Deus,certum eſt,quia non iraſcetur nobis: ſi verò
iraſcitur,malus eſt.Noſter autem Deus ſi iraſcitur & vindicet, nō eſt malus, *Iuſtus eſt*
ſed iuſtus:ꝓprios eñ filios corripit & emēdat.Ille verò q nihil nobiſcum ha *Dominus*
bet negotij,ſi vindicare velit in nos,quomodo bonus erit? ſupplicia ſumens *ſi corri-*
de nobis,quòd nō derelicto patre noſtro ipſum ſequuti ſumꝰ,inanibus ſuſpi *git, ſumus*
cionibus tracti:quomodo ergo iſte talis bonus à te adſeritur, qui nec iuſtus *enim filij.*
intelligi Poteſt?Tum Simon: Tantú ne erras Petre,vt neſcias, qa animæ no-
ſtræ à bono Deo ſunt illo omnium pſtantiore, ſed captiuæ deductæ ſunt in
hunc mundum? Et Petrus:Ergo non eſt omĩbus incognitus,ſicut paulò antè *Animæ ca-*
dicebas: & tñ quomodo indulſit bonus Deus captiuitatem fieri animarum *ptiuæ de-*
ſuarum,ſi erat ſuper oēs potētior virtus.Et Simon:Ipſe miſit creatorē Deum *ductæ in*
B vt conderet mundũ,ſed ille mundo condito ſemetipſum pronunciauit Deũ. *mundum.*
Et Petrus:Ergo nō ignoratur ab eo qui cōdidit mundũ, vt ſuperiùs dixeras: *Impudens mēdacium*
ſed neq; animę ignorant eum , ſiquidem ab ipſo abductæ ſunt.Cui ergo iam *Simonis.*
erit incognitus,ſi & mundi creator nouit eum , vtpote ab ipſo miſſus,ſecun-
dum ea quæ tu dicis,& omnes animæ tanquam ab ipſo huc violenter abſtra-
ctæ:Tũ deinde dicas velim, qui mittebat conditor mundi , nō ſciebat eum,
qui mittebatur,fidem nō ſeruaturũ?ſi neſciebat,præſcius nō erat:ſi verò præ-
ſcijt & paſſus eſt,facti huius ipſe reus eſt,qui non vetuit : quòd ſi non potuit,
omnipotens nō eſt.Si verò,quaſi bonũ id ſciens,nō prohibuit, inuenitur ille
eſſe melior qui præſumpſit facere id,quod ille qui mittebat,ignorauit bonũ.
Et Simon:Volentes,inquit,ad ſe venire ſuſcipit, & ipſis benefacit.Et Petrus:
Nec hoc nouum eſt,hoc enim facit & hic, quem mundi creatorem fateris.
C Et Simon:Sed bonus Deus,tantùm ſi agnoſcatur,ſalutem præſtat.Mundi aũt
conditor exigit etiam legem impleri.Et Petrus:Ergo & adulteros, & homi-
cidas ſaluat,ſi cognouerunt eum:bonos autem & ſobrios , vel miſericordes,
ſi nullum de eo indicium capientes,ignorauerint eum,non ſaluat. Magnum
bonum prædicas,qui non tam malos ſaluet, quàm qui bonis nullam miſeri-
cordiã præſtet. Et Simon:Magnus ſanè labor eſt agnoſcere eum homini in
carne poſito.Omnibus enim tenebris tetrius,& omĩ luto grauius eſt corpus
hoc quo circundatur anima. Et Petrus: Ergo bonus iſte Deus quæ difficilia
ſunt,quærit.Qui aũt verè Deus eſt,faciliora expetit. Dimittat itaq; nos quaſi
bonus,apud patrem & creatorem noſtrũ,& quandò diſceſſerimus è corpo-
re,& iſtas,quas dicis,tenebras reliquerimus, tunc eum faciliùs agnoſcemus,
& tunc magis anima conditorem ſuũ eſſe intelliget Deũ, & apud ipſum per-
D manebit,nec vltrà diuerſis cogitationibus fatigabitur,neq; volet ad aliã con
fugere virtutem,quæ nulli cognita eſt, niſi Simoni ſoli:quæ tantæ bonitatis
eſt,vt niſi quis priùs impius extiterit in parentem ſuum , ad ipſam venire nō
poſſit.Neſcio quomodo hæc virtus vel bona,vel iuſta appellanda ſit,cui pla-
cere non poteſt,niſi quis impiè ſe geſſerit in eum,à quo factus eſt. Et Simon:
Non eſt impium vtilitatis gratia,& lucri maioris, confugere ad eum qui opu
lentioris eſt gloriæ. Et Petrus:Si,vt tu ais,nō eſt impiũ confugere ad alienum,
multò magis pium eſſe permanere apud propriũ patrem , etiam ſi pauper ſit.
Aut ſi non putas eſſe impium,vt relicto patre noſtro confugiamus ad alium,
quaſi meliorem, neq; indignari credis pro hoc creatorem noſtrum : Multò
magis bonus Deus non indignabitur,quòd cùm eſſemus ab eo alieni, nō cō-
fugimus ad eum,ſed permãſimus apud creatorem noſtrum : & puto quod ex

hoc magis collaudabit nos, quia fidem ſeruamus creatori noſtro Deo: cõſi- E
derans quia ſi ſuijpſius fuiſſemus,nunquam relinquentes ipſum, ſeduci ille-
cebris potuiſſemus alienis.Nam ſi quis opulentioribus illectus pollicitatio-
nibus,relicto proprio parente,confugiat ad alienũ: poteſt fieri,vt iterum reli
cto eo,ad aliũ pergat qui maiora promiſerit, eò magis quòd ipſius proprius
non erat filius:quippe qui etiam eum,qui ei natura pater erat,relinquere po
tuit.Et Simon:Quid ſi ab illo ſint animæ,& ignorant eum,& ille eſt verè pa-
Luc. 11. ter ipſarũ?Et Petrus:Satis,inquit,oſtendis eum inualidũ. Nam ſi potẽtior,vt
ais,omnibus eſt, nunq̃ potentiori inualidior ſpolia detraxiſſe credendus eſt:
aut ſi potuit vi ab eo animas deducere in hũc mundũ creator Deus quomo-
do eas corpore emiſſas, & captiuitatis vinculis reſolutas, bonus Deus voca-
bit ad pœnã,quę per ipſius vel deſidiã,vel infirmitatẽ,abſtrahi ad hunc locũ-
& inuolui corpore quaſi tenebris ignorãtiæ potuerũt? Videris mihi ignora- F
re quid ſit pater & Deus,verùm & animæ vnde ſint, vel quando, & quomo-
do factæ,poſſem dicere:ſed hæc nunc tibi aperire fas non eſt, in tanto erro-
re poſito de ſcientia Dei. Tum Simon:Erit,inquit,tempus cum pœnitebit te,
quod dicentẽ me de ineffabili virtute non intellexeris. Et Petrus ait: Da er-
go nobis,vt ſæpè iam dixi,tanq̃ nouus Deus, aut q ab illo deſcẽderis, ſenſum
aliquẽ nouũ,per quẽ,nouũ quẽ dicis Deũ, poſſim⁹ agnoſcere:iſti eñ quinq;
ſenſus,quos nobis dedit creator Deus,creatori ſuo fidẽ ſeruãt, nec aliũ quẽ-
quã eſſe ſentiũt Deũ, hoc eis ipſa ſui præſtante natura. Ad hæc Simon:adhi-
be, inqt, aĩm ad ea quæ dicturus ſum, & facito eum inuiſibilibus ſemitis in-
cedentẽ,peruenire ad ea quæ tibi demonſtrauero.Auſculta ergo nunc:Nunq̃
ne in cogitatiõe poſitus, extendiſti mentẽ tuã in regiones vel inſulas porrò
poſitas & ita in eis fixus aĩo manſiſti,vt ne pręſentes quidẽ videre,aut temet⁊ G
ipſum ſcire vbi ſederes,præ ſuauitate eorũ,quæ habebãtur in oculis, poſſes?
Et Petrus ait:Verum eſt Simõ:hoc mihi frequẽter accidit. Et Simon: Ita &
nunc ſenſum tuum extẽde in cœlũ, & iterũ ſuper cœlũ: & vide q̃a debet eſſe
aliq̃s locus q ſit vltra mundũ,vel extra mundũ,in quo neq; cœlũ ſit,neq; ter
ra,ne vmbra horũ etiã ibi tenebras operetur.Et ob hoc cùm neq; corpora ali
qua in eo ſint,neq; ex corporibus tenebræ,neceſſariò ſit lumẽ immẽſum: &
Lumen im- lumẽ cõſidera cuiuſmodi eſſe poſſit,cui tenebrę nullæ ſuccedũt.Nam ſi vni-
menſum ſu- uerſum hunc mundũ,Solis huius replet lux, quãtum æſtimas eſſe illud incor
pra cœlos. poreum lumẽ,& infinitum?tantum ſine dubio,vt iſtud Solis lumen,ad illud,
tenebræ,& non lux eſſe videatur.Hæc cum diceret Simon, Petrus reſpondit:
De vtroq; ergo patienter auſculta,id eſt,& de exẽplo extendẽdi ſenſus, & de
immenſitate lucis. Scio meipſum ô Simon aliquando in cogitatione poſitũ H
extendiſſe ſenſum meum in regiones,vt ais: & inſulas procul poſitas, eaſq́ue
mente non minus,quàm oculis perſpexiſſe:cùm eſſem Capernaum in captu-
ra piſcium poſitus,& ſederem ſupra ſaxum, hamum ſetæ innexum, & deci-
piendis piſcibus aptatum, habens in manu, ita vt hærentem ei non ſenſerim
piſcem,dum mens mea per deſiderabilem mihi Hieruſalem diſtenta,percur-
reret,ad quam ſanè, oblationum gratia & orationum, vigilans frequenter
aſcenderam.Verùm & Cæſaream hanc mirari ab alijs audiens,& deſiderare
ſolebam,& eam,in qua nondum fueram,videre mihi videbar,& cogitabam
de ea quæ conueniret de ciuitate magna cogitari,portas,muros,lauacra, pla-
teas,angiportus, fora, & horum conſequentia, ſecundum ea ſcilicet quæ in
alijs vrbibus videram: & in tantum intentione huiuſcemodi intuitus dele

ctabar

A ctabar,vt verè,ſicut ipſe dixiſti,nec præſentem atq; adſtantem viderem, nec ipſe vbi ſederem noſſem.Et Simon:Modo,inquit, rectè dicis. Et Petrus déni que: Cum piſcem maximum qui hamo inhæſerat, mente occupatus habere minimè ſentirem : & id quidem cum hami lineam de manibus meis violenter arriperet,ſtupentem me videns frater meus Andreas, qui mecum ſedebat, ac penè caſurum,latus fodiens cubitu,velut dormientem excitat, dicens: Nõ vides Petre,quàm magnum piſcem cœperis?nunquid nam mente excidiſti, quòd ſic attonitus ſtupes? quid eſt, quod pateris?dic mihi. Et ego indignatus ei paululum,quòd me à dulcedine eorum quæ intuebar, abſtraxerit, reſpõdi nihil me mali pati, ſed animo deſiderabilem mihi intueri Hieruſalem: ſimulq; Cæſaream:& corpore quidem cum ipſo eſſe,mente verò illuc penitus auferri.At ille,neſcio vnde inſpiratus,reconditũ & ſecretũ veritatis protulit verbum:Deſine, inquit,Petre:quid eſt quod agis? hi enim qui dæmone

B incipiunt repleri,vel moueri mente, huiuſcemodi initia habent,per phantaſias primò ad iucunda quęq; & delectabilia transferuntur:déinde ad ea quæ non ſunt,vanis & inanibus motibus effunduntur.Hoc autem accidit ex languore quodam animæ, quod ea quidem quæ ſunt,non videt : deſiderat verò adducere ad conſpectus ſuos ea quæ non ſunt. Sed & illis ita accidit, qui Phreneſin patiuntur,& videtur ſibi multas imagines videre, ꝑ eo quod nimietate frigoris vel caloris anima ipſorum conuulſa & emota locis ſuis, errorem patitur miniſterij naturalis.Sed & hi, qui laborant ſiti,cum in ſoporem venerint,flumina & fontes videre ſibi videntur,ac bibere: hoc autem patiuntur,ariditate intemperati corporis laborantes.Propter quod certum eſt, hæc vitio quodam,vel animæ,vel corporis fieri.Déniq; vt accipias rei fidem, *Phrenetici.*

C de Hieruſalem,quam ſæpè videram, dicebam fratri meo, quæ loca, quóſue conuentus,viſus mihi fuiſſem videre.Sed & de Cæſarea, quam nunquam videram,nihilominus contendebam, quòd eſſet talis, qualem mente & cogitatione conceperam.Cùm autem veniſſem huc,nihil omninò ſimile reſpiciens eorum,quæ per phantaſias videram, reprehendi memetipſum , & notaui valdè,quia ex alijs quæ videram,portas ei, & muros, aliasque ædes, reuerà ſimilitudinem ex alijs capiens, dederam. Neq; enim quis poteſt nouum aliquid,& cuius forma nulla vnquam extiterit,cogitare. Nam & ſi velit aliquis tauros,cum quinis capitibus,ex ſua cogitatione formare, ex iſtis quos vidit cũ ſingulis capitibus,illos quinis capitibus fingit.Et tu ergo nunc,ſi verè aliquid tibi videris tua cogitatione perſpicere, & ſupra cœlos intueri, nõ dubium quin ex his ea conſideres quæ in terris poſitus vides. Aut ſi putas fa

D cilem menti tuæ acceſſum eſſe ſuper cœlos, & conſiderare te poſſe quæ illic ſunt,atq; immenſæ illius lucis ſcientiam capere: puto ei,qui illa poteſt comprehendere, faciliùs eſſe vt ſenſum ſuum, qui illuc nouit aſcendere,in alicuius noſtrûm qui adſiſtimus,cor & pectus injciat,& dicat,quas in eo cogitationes gerat.Si ergo potes alicuius noſtrum,qui tamen non ſit erga fauorem tuum occupatus,enunciare cogitationes cordis,poterimus tibi fortaſſe credere,quòd & ea quæ ſuper cœlos ſunt,ſcire potueris, licet illa multò ſint celſiora.Ad hæc Simon:Qui verò,inquit,multas nænias texuiſti,audi iam nũc. Impoſſibile eſt omne quod ad cogitationem hominis venerit, non etiam re ipſa ac veritate ſubſiſtere:quæ enim nõ ſubſiſtunt, nec ſpeciem habent:q̃ aũt ſpeciem nõ habẽt, nec cogitationi poſſunt occurrere.Et Petrus:Si omne,inquit,quod ad cogitationem venire poteſt, ſubſiſtit, iſtum quem dicis extra

mundum eſſe immenſitatis locum, ſi eum quis in corde ſuo lumen eſſe cogitet, alius verò tenebras, quomodo poterit vnus atque idem locus ſecundum eos, qui diuerſa de eo cogitârunt, & lumen eſſe, & tenebræ? Et Simon: Omitte nunc iſta quæ ego dixi, tu quid eſſe putes ſuper cœlos dicito. Et Petrus: Si de vero, inquit, fonte luminis crederes, poſſem te docere, quid, & quomodo eſſet quod immenſum eſt, & non phantaſiã vanam, ſed & conſequentẽ & neceſſariam rationem redderem veritatis, nec adſertionibus ſophiſticis, ſed legis & naruræ teſtimonijs vterer, vt ſcires quia immenſitatis fidem pręcipuè continet lex. Quòd ſi immenſitatis ratio non latet legem, nihil profectò aliud eam latere poteſt: & ideò falſum eſt, quod putâſti eſſe aliquid quod ignoret lex. Multò autem ampliùs nihil latebit eum, qui legem dedit. Nec tamen poſſum tibi aliquid de immenſitate, & his quæ ſine fine ſunt, loqui, niſi priùs de his, qui certo fine terminantur cœlis, rationem vel receperis noſtrã, vel ipſe protuleris tuam. Quòd ſi de his quæ certis finibus concluduntur intelligere non potes: multò magis de his quæ ſine fine ſunt, neq; ſcire aliquid poteris, neq; diſcere. Ad hæc Simon: Melius, ait, mihi videtur ſimpliciter credere, quia ſolum iſtud quod videmus ſit cœlũ in vniuerſo mundo. Et Petrus: Non ita, inquit, ſed vnum quidem confiteri cõuenit Deum qui verè eſt. Cœlos autem eſſe qui ab eo facti ſunt, ſicut & lex dicit: quorum vnum cœlum ſit ſuperius, quo continetur etiam viſibile firmamentum, illud eſſe perpetuum & æternum, cum his qui habitant ibi. Iſtud autem viſibile in conſummatione ſeculi reſoluendum eſſe, & tranſire, vt illud cœlum, quod eſt antiquius & excelſius, poſt iudicium ſanctis & dignis appareat. Ad hæc Simon reſpondit: Hęc ita eſſe, vt tu dicis, credentibus poſſent videri: Ei autem qui horum expectat rationes, impoſſibile eſt ex lege proferri, & præcipuè de immenſitate lucis. Et Petrus: Noli, inquit, putare nos, quod ex fide ſola recipienda eſſe dicamus, ſed ex ratione adſerenda. Neq; enim tutum eſt nudæ hæc fidei, abſq; ratione committere, cùm vtiq; veritas ratione non careat. Et ideò qui hæc ratione munita ſuſceperit, perdere eam nunquam poteſt: qui verò abſque adſertionibus ea ſuſcipit, ſimplicis ſermonis adſenſu, neq; ſeruare ea tutò poteſt, neque ſi vera ſint, certus eſt: quia qui facilè credit, facilè & recedit: q aũt rationẽ quæſiuit eorũ quæ credidit, & accepit, quaſi vinculis quibuſdã ratiõis ipſius colligatus, nunq̃ ab his quę credidit, diuelli, aut ſeparari poteſt. Et ideò quantò quis propenſior fuerit in expetenda ratione, tantò erit firmior in conſeruanda fide. Ad hæc Simon: Magnum eſt, inquit, quod repromittis, vt immenſæ lucis æternitas ex lege poſſit oſtendi. Cumq; Petrus dixiſſet, quando volueris: Simon ait: Quoniam hora iam multa eſt, craſtino adſtanti mihi & renitenti, ſi probare potueris, factum eſſe hunc mundum, & animas eſſe immortales, habebis me adiutorẽ prædicationis tuæ. Et cùm hęc dixiſſet, egreſſus eſt: ſequuta autem eſt eum ex omni populo, qui cum ipſo venerat pars tertia, qui erant quaſi mille viri: cęteri verò flexis genibus proſtrabant ſe Petro, ſuper quos ille, inuocato Dei nomine, alios dęmonia habẽtes curauit, alios etiã languẽtes ſanauit, & ita lætantẽ populũ dimiſit, mandãs ei, vt in craſtinũ diem maturiùs cõuenirent. Petrus verò, cùm receſſiſſent turbę, ſterni iuſſit humi ſubere atrij nudo vbi fuerat diſputatũ, & recubuit vnà cũ illis vndecim: ego verò cum alijs quibuſdam, qui & ipſi initia audiendi verbi Dei acceperãt, & erãt chariſſimi, recumbẽs ſumebã cibũ. Sed benigniſſimus Petrus conſiderãs, nę fortè triſtitiã mihi inferret iſta ſequeſtratio ait ad me:

Duo cœli.

Viſibile cœlum reſoluetur in nouiſſimo die.

Veritas ratione muniẽda eſt.

Petri miracula.

E F G H

Non

A Non pro ſuperbia ô Clemens conuiuiũ nõ ago cum his,q̃ nõdum purificati ſunt,ſed vereor ne fortè mihi quidem noceam,ipſis autem nihil proſim.Hoc enim pro certo ſcire te volo,quia omnis qui idola coluit aliquando,& eos quos pagani nominant deos,adorauit,vel de immolatis eorum deguſtauit, ſpiriru immundo non caret: conuiua enim factus eſt dæmonum,& participium ſumpſit eius dæmonis, cuius in mente ſua ſpeciem, vel timore, vel amore,formauit:& per hæc mundus non eſt à ſpiritu immundo,& ideo purificatione indiget baptiſmi,vt exeat ab eo ſpiritus immundus, qui interiores animæ ipſius inſedit affectus,& quod eſt deterius, nec, quod intrinſecus lateat,indicatur,vti ne publicatus fugetur.Amant enim iſti ſpiritus immundi inhęrere corporibus hominum,vt ipſorum miniſterio cupiditates ſuas expleant,& ad ea quæ ipſi deſiderant,inclinantes animæ motus,ſuis eos parere libidinibus cogant,vt efficiantur ex integro vaſa dæmonum.Ex quibus vnus B eſt Simon hic,qui tali quodam morbo comprehenſus,nec ſanari iam poteſt, quia voluntate & propoſito ægrotat. Nec contra voluntatem eius habitat in eo dæmon:& ideo ſi eum quis fugare velit & expellere ab eo,cùm ſit inſeparabilis, & vt ita dicam, anima iam eius effectus,videbitur magis necare eum,& homicidij crimen incurrere.Nemo ergo veſtrûm contriſtetur à conuiuio noſtro ſeparatus,tempore enim aliquo obſeruare debet vnuſquiſque ſanè quanto ipſe voluerit.Paruo enim tempore ſequeſtratur,qui citò voluerit baptizari:multo autem,qui tardiùs. Vnuſquiſque ergo in ſua habet poteſtate,breue aut longum pœnitentiæ ſuæ tempus exigere:& ideo in vobis eſt, quando velitis ad noſtram conuenire menſam,& non in nobis,quibus permiſſum non eſt,ſumere cum aliquo cibum,niſi priùs fuerit baptizatus. C Vos ergo magis nos prohibetis à veſtro conuiuio, ſi ad purificandum moras habeatis, & tardiùs baptizemini. His dictis,cùm benedixiſſet, cibum ſumpſit.Etpoſt hæc cum gratias egiſſet Deo,ingreſſus quieuit, ſimiliter autem & nos omnes. Erat enim iam nox.

Clemens excluſus à menſa.

Spirit⁹ immundi cur occupent homines.

Baptizati non comedebant cum illotis

RECOG-

D

RECOGNITIONVM B
DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER TERTIVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

Difficile eſt apud ꝑmiſcuam plebem de ueritate dicere.

INtereà Petrus gallorum cantibus ſurgens, & excitare
nos volens,inuenit vigilantes,veſpertino adhuc lumi
ne perdurante:cumq́; ex more ſalutauiſſet,& reſediſ-
ſemus omnes,ita exorſus eſt:Nihil eſt difficilius,fra-
tres mei,quàm de veritate apud permixti populi mul
titudinem diſputare. Quòd enim eſt,omnibus,vt eſt, F
dici non licet , propter eos qui malignè & inſidioſè
audiunt:fallere verò nõ expedit,propter eos qui ſyn-
cerè audire deſiderant veritatem.Quid ergo faciet, cui ad indiſcretum popu
lum ſermo eſt,occultet quod verum eſt?Et quomodo inſtruet eos qui digni
ſunt?Sed ſi meram proferat veritatem his,qui ſalutem conſequi non deſide-
rent,illi à quo miſſus eſt,iniuriam facit,à quo & mandatum accepit,ne mit-
tat verborum eius margaritas ante porcos & canes, qui aduerſum eas, argu-
mentis ac ſophiſmatibus reluctantes,ipſas quidem cœno intelligentiæ car-
nalis inuoluant:latratibus autem ſuis & reſponſionibus ſordidis,rumpant &

Cœno carnalis intelligentiæ corrumpitur ſcriptura.

fatigent prædicatores verbi Dei. Propter quod & ego in plurimis circuitu
quodam verbi vtens,tentare nitebar,ne principalem de ſumma diuinitate in
telligentiam,minùs dignis auribus publicarem.Et poſt hæc incipiens de pa- G
tre,& filio,& ſpiritu ſancto,breuiter nobis & euidenter expoſuit, vt omnes
audientes miraremur,quomodo homines derelicta veritate,conuerſi ſunt ad
vanitatem . Sed cùm illuxiſſet dies, ingreſſus eſt quidam,dicens: Multitudo
plurima expectat in atrio,in quorum medio ſtat Simon,perſuaſionibus peſſi
mis præuenire aures populi cupiens.Et Petrus ſtatim egreſſus,ſtetit in loco in

Secundus cõgreſſus Petri cum Simone.

quo pridie diſputauerat:omniſq́ue ad ipſum populus conuerſus,cum gaudio
intendebat in eum.Simon verò vbi ſenſit gauiſum eſſe populũ de conſpectu
Petri,& erga affectum eus moueri,obſtupefactus ait:Miror hominum ſtulti-
tiam,qui me Magum dicunt , & Petrum diligunt : cùm vtique olim ha-
bentes notitiam mei,me magis diligere deberent:& ideo ex hoc indicio,qui
habent ſenſum , poſſunt intelligere , quia magis Petrus magus videri poteſt,
cùm mihi,cui ex conſuetudine debitus propemodum eſt, non defertur affe- H
ctus:Illi autem,cui nullo vſu debetur,abundanter expenditur . Et cùm multa
huiuſcemodi Simon diceret , Petrus ſalutato ex more populo,ita reſpondit:
Sufficit vnicuiq́ue ô Simon ad confutandum conſcientia ſua:quòd ſi hoc mi
raris,quod noti non ſolùm te non diligunt,ſed & oderunt, tui cauſam diſce
à me.Cum ſis ſeductor,veritatem te prædicare profiteris:ob hoc plures, deſi-
derium gerentis diſcendæ veritatis,amicos habuiſti . Sed hi ,vbi contraria in
te,quàm profitebaris,viderunt,qui amatores erant,vt dixi,veritatis , non ſo-
lùm non diligere te,ſed & odiſſe cœperunt.Non autem ſtatim ab eis deſertus
es,quia vel pollicebaris adhuc te eis oſtendere poſſe,quod verum eſt . Donec
ergo nondum aderat qui poſſet oſtẽdere,patiebantur te:vbi verò ſpes eis do-
ctrinæ melioris arriſit,te contemnentes , quod meliùs intelligunt,noſſe de-
ſiderant,

A ſiderant. Et tu quidẽ nefarijs artibus agens, ab exordio latere te poſſe credi-
diſti, ſed nõ lates: vrgeris enim, & cõtra ſpem publicaris, quia nõ ſolùm igno
râſti veritatem, ſed nec audire voluiſti ab his qui eam ſciebant. Si enim audi- *Luce. 8.*
re voluiſſes, innotuiſſet vtiq; tibi ille ſermo eius, qui ait, quia nihil eſt occul-
tum, quod nõ agnoſcetur: neq; opertũ, quod non reueletur. Hæc & his ſimi-
lia dicente Petro, Simon reſpõdit: Nolo me verbis occupes. Petre: repeto abs
te, quæ heſterno promiſeras: dicebas enim oſtendere te poſſe, quia lex doceat
de immenſitate lucis æternæ, & quod duo tantũ ſint cœli, & ipſi creati: ſed ſu
perius eſſet lucis illius ſedem, in qua ſolus in æternũ reſidet ineffabilis pater.
Ad illius verò cœli ſimilitudinẽ, factum eſſe etiam iſtud viſibile cœlũ, quod
& tranſiturum confirmabas. Vnum ergo dixiſti eſſe patrem omniũ, quia nõ
poſſunt duo eſſe immenſi, alioqui neuter eorũ immenſus erit, quia in eo quo *Vnus im-*
B alter ſubſiſtit, alteri finẽ ſubſiſtendi facit. Si ergo hæc nõ tantũ polliceris, ſed *menſus.*
& oſtẽdere potes ex lege omittens plura loqui, hinc incipe. Et Petrus: Si prop
ter te, inquit, qui ad contradicendũ tantũmodo venis, rogaret de his dicere,
nunquã à me vnũ ſaltẽ poſſes audire ſermonẽ. Sed quoniam neceſſe eſt agri- *Predicato*
colã, qui vult bonã terrã ſeminare, nõnulla ſemina perdere, aut in petroſis aut *ribus vel*
in his, quæ ab hoĩbus cõculcáda ſunt, vel in dumoſis ac repletis ſentibus, lo *ut agrico-*
cis, ſicut & magiſter noſter expoſuit diuerſitatem propoſiti vniuſcuiuſque *lis nonnul*
animæ per hæc indicans, non morabor. Tum Simon: Videris mihi, inquit, ira *la ſemina*
ſci: quod ſi eſt, non neceſſe eſt inire conflictum. Et Petrus: Video te ſentire *pereunt.*
quòd arguendus ſis & vis vrbanè ſubterfugere certamen: nam quid vidiſti me
iratum feciſſe in te hominem, tantum populum decipere cupientem? & cùm
nihil habeas quod dicas, modeſtiam ſimulantem, qui & auctoritate tua iu-
C bes, vt quomodo ipſe vis, & non quomodo ordo poſtulat controuerſia mo-
ueatur. Et Simon: Imperabo mihiipſi ſapientia vti ad imperitiam tuã, vt oſtẽ-
dam te quidẽ velle populũ ſeducere, me aũt docere quæ vera ſunt. Sed nũc o-
mitto de immenſa luce diſcutere: quod interrogo te, hoc mihi reſponde. Cũ
Deus fecerit vniuerſa, vt tu dicis, vnde eſt malum? Et Petrus: hoc modo inter-
rogare non eſt aduerſantis, ſed interrogantis. Si ergo vis diſcere, confitere, &
priùs te doceam, quomodo debeas diſcere: & cùm didiceris audire, tunc iam
te incipiam conſequenter docere. Si verò nõ vis diſcere tanquã ſciens omnia
ego priùs expono fidem quam prædico, expone & tu, quod tibi verum vide-
tur. Et cùm manifeſta fuerit vtriuſque profeſſio, iudicetur ab auditoribus cu
ius noſtrũ ſermo ſit veritate ſubnixus. Et Simon ad hæc reſpondit: Riſus mi-
hi eſt, ecce qui promittit quod me doceat. Veruntamen patiar te, & imperiti- *Diſcentib⁹*
D am tuam atq; arrogantiã feram: confiteor, diſcere volo, videã quomodo me *primo im-*
poteris docere. Et Petrus: Si, inquit, verè vis diſcere, diſce hoc primùm, quàm *peritia ſua*
imperitè interrogaueris: ais enim, cùm Deus vniuerſa creauerit, vnde eſt ma- *eſt agnoſ-*
lum? Ante enim quàm hoc rogares, tres interrogandi ſpecies præcedebãt. Pri *cenda.*
mò, ſi eſt malum. Secundò, quid ſit malũ. Tertiò, cui ſit, & vnde. Ad hæc Si-
mon: O imperitiſſime, inquit, & ineruditiſſime, éſtne hominum quiſquam
qui nõ confiteatur, quia ſit in hac vita malum? Vnde & ego putans te vel cõ
munem omnium habere ſenſum, interrogaui vnde ſit malum, nõ vt diſcere
volens, qui omnia ſciam, abs te præcipuè qui nihil noueris: ſed vt te oſtendã
ignarũ eſſe omniũ, & ne putes quia irat⁹ ſum quod ita tecũ auſteriùs loquor:
miſeratio me habet horũ q adſũt, quos tu decipere cõaris. Et Petrus ait: Multũ
malus es ſi tãtas iniurias nõ irat⁹ facis: ſed impoſſibile eſt fumũ cõſurgere vbi
ignis

Fumus nũquam eſt ſine igne.

ignis non eſt. Veruntamen dicam, ne te verbis videar occupare, quo minùs E
ad ea quæ abs te inconuenienter ſunt dicta, reſpondeam. Ais omnes fateri, qa
ſit malum: quòd vtique falſum eſt: nam primò omnium, quia ſubſiſtat malũ,

Hebræi negant eſſe malum.

vniuerſa Hebræorum negat gens. Et Simon interrupto ſermone: Rectè, inqt,
faciunt qui dicunt non eſſe malum. Et Petrus: Non de hoc nunc propoſuimus dicere, ſed quia non omnes dicunt eſſe malum. Secundum autem erat interrogare te, quid eſt malum, ſubſtantia, an accidens, an actus? ſed & alia multa huiuſmodi. Et poſt hæc, erga quid, vel quomodo ſit, aut cui ſit malũ, vtrũ Deo an angelis, an hoĩnib9 pijs, an impijs oĩbus, an aliqbus, an ſibi ipſi an nulli. Et tunc interogares vnde ſit, vtrũ nam à Deo, an ex nihilo, ſempér ne fuerit an ex tempore cœperit, vtile ſit, an inutile, & alia multa quæ huiuſcemodi propoſitio exigit. Ad hæc Simon reſpondet: Ignoſce mihi, erraui de prima interrogatione, ſed puta me nunc primùm interrogare, eſt malum an nõ? Et F
Petrus ait: Quomodo interrogas, quaſi diſcere volens, an docere, an quæſtionis mouẽdæ gratia: Si quidẽ quaſi diſcere volẽs, habeo quod te priùs doceã, vt per conſequetiam & ordinem doctrinæ veniens, ex teipſo intelligas, quid

Ordine diſcendũ eſt.

ſit malum. Si verò vt docẽs proponis, non indigeo abs te doceri, habeo enim magiſtrum à quo omnia didici. Quòd ſi quæſtionis mouendæ, & diſputandi gratia, vterque noſtrûm priùs quod ſibi videtur, exponat, & ita certamen habeatur. Neque enim verum eſt vt interroges quaſi diſcere volens, & contra dicas vt docens, vt poſt reſponſionem meam in tuo iudicio ſit, dicere, ſi benè an malè dixerim. Propter quod non potes in loco cõtradicentis ſtans, iudex eſſe eorum quæ dicimus: & ideo, vt dixi, ſi certamen habendum eſt, vterque noſtrũ quod ſentit, exponat, & nobis in conflictu poſitis, religioſi auditores hi iuſti iudices erunt. Et Simon: Non tibi videtur abſurdum vt imperitus po- G
pulus de noſtris dictis habeat iudiciũ? Et Petrus: Non ita eſt, quod enim vni fortáſſe minus liquet, inueſtigari à plurimis poterit: nam ſæpe etiam fama vulgi, Prophetiæ ſpeciem tenet. Super hæc autem omnia præſens hic omnis populus amore Dei conſtrictus, hîc adſtat, verique cognoſcendi gratia: & ideo omnes iſti, quaſi vnus habendus eſt, pro vno eodemq; erga amorem veritatis affectu: ſicut è contrario duo inter ſe ſi diſſentiant, multi ſunt, & diuerſi. Si autem vis iudicium capere, quomodo omnis hic populus qui adſtat, quaſi vnus ſit homo, ex ſilentio eius ipſo, & quiete conſidera: quomodo cum omni patientia, vt vides, etiam antequã diſcant, veritati Dei honorem deferunt. Nõ dum enim maiorem cultum, quẽ ei deferre debeãt, didicerunt. Propter quod ſpero de Clementia Dei, quod religioſum propoſitũ mentis eorum amplectetur erga ſe, & veritatem prædicanti, victoriæ palmam dabit, vt manifeſtũ eis H
faciat veritatis præconem. Tum Simon: De quo, inquit, vis haberi certamen? dic, vt & ego definiam quod mihi videtur, & ita quæſtio incipiat. Et Petrus reſpondit: Si quidem, vt mihi videtur, facere vis, ego ſecundum magiſtri mei præceptũ fieri volo, qui primò omnium Hebrææ genti, quã ſciebat habere

Obſeruare mandata.

cognitionem Dei, & quod ipſe eſſet qui fecerit mundum, præcipit, non vt eũ quæreret: quem ſciebat, ſed voluntatem eius iuſtitiamq; perquireret: ſciens, quia in hominum arbitrio poſitum eſt, vt hoc quærentes inueniant, & faciant, atque obſeruent ea de quibus iudicandi ſunt. Et ideo iuſſit nos quærere, non vnde ſit malum, vt tu paulò antè requirebas, ſed iuſtitiam boni Dei, regnumq; eius, & omnia, inquit, hæc adijcientur vobis. Et Simon: Quoniam, inquit, Hebræis iſta mandantur, velut rectè ſcientibus Deum, & opinantibus,

quod

A quod vnuſquiſque in ſuo arbitrio habeat, agere ea de quibus iudicandus eſt: mihi autem ab illis diſcrepat ſententia, vnde vis vt incipiam? Tum Petrus: Ego, inquit, ſuadeo primò quærendum eſſe, ſi in poteſtate noſtra eſt ſcire, vnde iudicãdi ſimus. Et Simon: Nõ ita, inquit, ſed de Deo: vnde & omnes qui præſtò ſunt, audire cupiunt. Et Petrus: Conſtat ergo apud te, quia eſt aliquid in arbitrij poteſtate facere? hoc tantum ſi eſt, & requiramus, vt dicis, de Deo. Simon ad hæc reſpondit: Nequaquam. Et Petrus: Si ergo nihil eſt in noſtra poteſtate, ſuperfluum eſt nos quærere aliquid de Deo, cùm in poteſtate non ſit quęrentibus inuenire. Vnde bene dixeram, hoc primò quærendum eſſe, ſi eſt aliquid in arbitrij poteſtate. Tum Simon: Non poſſum, inquit, ne hoc ipſum quidem intelligere, quod dicis, Si eſt aliquid in arbitrij poteſtate. At Petrus videns quòd ad partem ſe cõtentioſiorem declinat, ſuperari metuens, vt quaſi in incertum confundat omnia, reſpondet. Quomodo ergo ſcis, quia non

Argumentum Petri eſſe arbitrium aliquatenus liberum.

B eſt in hominis poteſtate ſcire aliquid, cùm hoc ipſe ſcias? Et Simon: Neſcio, inquit, ſi vel hoc ipſum ſciam: vnuſquiſq; enim ſicut ei fato decernitur, vel ſapit aliquid, vel intelligit, vel patitur. Tũ Petrus: Videte, inquit, fratres in quæ abſurda deciderit Simon, qui ante meum aduentum docebat, quòd homines in poteſtate haberent & ſapere, & facere, quæ vellent: Nunc in anguſtum redactus neceſſitate verborum, negat eſſe in hominis poteſtate, aut ſciendi aliquid, aut agendi, & tamen audet ſe doctorem profiteri. Sed dic, quomodo ergo Deus iudicat ſecundũ veritatẽ vnũquenq; pro actibus ſuis, ſi agere aliqd in poteſtate nõ habuit? hoc ſi teneatur, conuulſa ſunt omnia, fruſtrà erit ſtudium ſectandi meliora, ſed & iudices ſeculi fruſtrà legibus præſunt, & puniunt eos qui malè agunt: nõ enim in ſua poteſtate habuerunt, vt non peccarẽ.

Simon negans arbitriũ ad fatum confugit.

Sublato libero arbitrio, quanta feneſtra aperiatur peccatis.

C Vana erunt & iura populorum, quæ malis actibus pœnas ſtatuunt: miſeri erunt & hi qui ſeruant cum labore iuſtitiam: beati verò illi, qui in delitijs poſiti, cum luxuria & ſcelere viuentis, tyrannidem tenent. Secundum hæc ergo, nec iuſtitia erit, nec bonitas, nec vlla virtus, & vt vis, nec Deꝰ. Sed hæc, ô Simõ, cur dixeris ſcio, volẽs profectò effugere quæſtiones, ne poſſis manifeſtiùs cõfutari, ideo ais non eſſe in poteſtate hoĩs ſentire aliqd, aut inuenire. Si enim verè hoc ita ſenſiſſes, non vtiq; etiam ante aduentum meum apud populũ te profitereris doctorem. Ego igitur dico ſui eſſe arbitrij hominem. Et Simon: Quid eſt ſui arbitrii? dic nobis. Petrus ad hæc: Si nihil poteſt diſci, cur & audire vis? Et Simon: Nihil habes ad hoc quod reſpõdeas? Tũ Petrus: Dicã nõ à te cõpulſus, ſed ab auditoribus rogatus. Arbitrij poteſtas eſt ſenſus animæ, habẽs virtutẽ, qua poſſit ad quos velit actus inclinari. Tũ Simõ collaudãs Petrũ

Liberum arbitrium quid.

D ſuper his, quæ dixerat. Verè, inquit, magnificè & incõparabiliter expoſuiſti, bene enim dicenti tibi debeo teſtimonium dare: hoc tamẽ quod te interrogo nũc, ſi expoſueris mihi, in cęteris omnibus obtemperabo tibi: quod ergo volo diſcere, hoc eſt: Si quod Deus vult eſſe, eſt: & ſi quod non vult eſſe, nõ eſt, de hoc reſponde mihi. Et Petrus? Si ignoras quòd abſurdè & incõpetenter interroges, ignoſcens tibi ipſe exponam: Si autem ſcis quod inconſequenter interrogas, nõ rectè facis. Tum Simon: Iuro, inquit, ipſam quæcunq; illa eſt, ſũmam diuinitatem, quæ habet iudicium & vindictã in eos qui peccant, quia ignoro quid incõpetenter dixerim, & quid in verbis meis habeatur abſurdũ in his dũtaxat quæ propoſui. Ad hæc Petrus: Quoniã, inquit, te ignorare cõfeſſus es, diſce. Interrogatio tua duobus ſibi inuicem contrarijs, vnã ſententiã poſtulauit: etenim oĩs motus in duas partes diuiditur: vt quædã neceſſitate, q̃dam vo

Duas partes motus.

dam voluntate moueantur:& ea quidē quæ neceſſitas mouet,ſemper in mo- E
tu ſunt:quę verò voluntas,non ſemper:vt verbi gratia dicam.Solis motus neceſſitate ducitur,vt ſtatutum compleat curſum:omniſq; ſtatus cœli,& miniſteria neceſſarijs motibus conſtāt.Homo verò actuum ſuorum motus voluntarios gerit.Et ideo alia ſunt,quæ ob hoc creata ſunt, vt in miniſterijs ſuis neceſſitate deſeruiant, nec facere aliud quippiam poſſint, niſi quod eis ſtatutū eſt.Cū autē expleuerint miniſteriū, creator omniū qui ita cōſtituit ea , prout voluerit,conſeruat ea.Alia verò ſunt vbi poteſtas eſt voluntatis, & in quibus agendi quæ velint,liberum habetur arbitrium . Hæc,vt dixi,nō ſemper in eo ordine,quo creata ſunt,permanent,ſed prout voluntas duxerit,& animi iudicium declinauerit,ſiue bonis,ſiue malis ſtudebunt,& ideo bene agentibus munera poſuit,malè agētibus pœnas.Ais ergo tu,ſi Deꝰ vult aliqd eſſe,& eſt:& ſi nō vult,nō eſt:ſcilicet vt ſi reſponderē, qa quod vult,& eſt:quod aūt nō F
vult,non eſt:diceres,ergo ipſe vult eſſe mala quæ in hoc mūdo gerūtur,qa oē quod vult,hoc & eſt:quod autem nō vult,non eſt:Si verò reſpondiſſē nō eſſe hoc vt quod vult Deus,ſit:& quod non vult,non ſit,tum retorto ſermone diceres,ergo impoſſibilis eſt Deus,ſi quod vult,non poteſt, & exiſteres petulantior,vt q nihil rectū dixeris,viciſſe te crederes.Et ideo ignoras Simō,& valdè ignoras quō in ſingulis qbuſq; volūtas ſit Dei:quædā enim voluit,vt diximꝰ, ita eſſe vt aliud eſſe non poſſent, quàm id quod ab ipſo inſtituta ſunt:& his
Bruta. neque præmia,neque ſupplicia ſtatuit.Ea verò quæ ita eſſe voluit,vt in ſua poteſtate habeant,agere quod velint,his pro actibus ac voluntatibus ſuis ſtatuit
Homines. vt aut remunerationes mereantur, aut pœnas. Cùm ergo in duas, vt edocui, partes diuidantur cuncta quæ mouentur,ſecundum eam quam ſuprà diximꝰ dictinctionem,omne quod vult Deus,eſt,quod autem non vult, non eſt. Et G
Simon ad hæc:Nónne poterat nos omnes facere tales vt eſſemus boni,& aliud eſſe nō poſſemus?Petrus reſpondet :Et hoc abſurdè interrogas.Si enim nos inconuertibilis Naturæ feciſſet & immobiles à bono, non eſſemus verè boni,quia aliud eſſe non poſſemus:& nō erat noſtri propoſiti,quod eramus boni,nec noſtrum erat quod agebamus,ſed neceſſitatis Naturæ· Quomodo ergo hoc bonum dicetur,quod ex propoſito non agitur ? Ob hoc aūt & prolixioribus indiguit mundus iſte temporibus,donec animarum,quæ prædeſtinatæ ſunt,ad expletionem eius numerus impleretur.Et tunc iſtud quidē viſibile cœlū reuolueretur vt liber.Illud verò quod eſt ſuperius,appareret,& animæ beatorū corporibus ſuis redditæ inducerentur in lucem . Impiorū verò aīæ,pro immūdis actibus ſuis ſpiritu flāmeo circūdatæ,in ꝓfundū ignis inextinguibilis mergerētur,ꝑ ſeculū expenſuræ ſupplicia.Hæc aūt ita eſſe, verus H
nobis Propheta teſtatus eſt,de quo ſi vis agnoſcere,qa Propheta ſit, innumeris adſertionibus edocebo. Ex his enim quæ ab eo dicta ſunt,& nūc ſingula quæ dixit implentur,etiam ea quæ futura dixit,creduntur implenda:fides enim futuris,ex his quæ iam geſta ſunt,datur.At Simon cui compertū erat. Petrū de Prophetiæ titulo dilucidè adſignare rationē,ex quo quæſtio oīs abſoluitur,ſermonē de hoc fieri declinauit.Et reſpondens ait:Ad ea quæ volo,reſponde mihi,& dic:Si viſibile iſtud,vt ais,cœlum reſoluetur,cur ex initio factum eſt?Reſpondit Petrus:Propter hominum præſentē hanc factum eſt vitam,vt eſſet interiectio quædam & diuiſio ne quis fortè indignus habitationē cœleſtium,& Dei ipſius ſedē videret,quæ his ſolis qui mūndi corde ſunt, vidēda præparantur.Nunc aūt,id eſt agonis tēpore,inuiſibilia eſſe placuit,ea

A quæ vincentibus ad præmium deſtinata ſunt. Et Simō ait: Si conditor bonus eſt, & mundus bonus, quomodo bonus bona diſſoluet aliquando? Si autem quaſi malū reſoluit & deſtruit, quō nō videbitur malus qui malum fecit? Petrus ad hæc: Quoniam, inquit, ſpopondimus tibi, ne blaſphemantē te fugiamus, ipſe enim reddes pro his quæ loqueris rationem, patienter ferimus. Audi ergo nunc: Cœlum iſtud quod viſibile eſt, & pertranſit, ſi quidē propter ſe metipſum factū eſſet, haberet fortaſſe quod dicis aliquid rationis, quia reſolui minimè deberet. Si verò propter aliud qd factū eſt, & nō propter ſe, neceſſariò ſoluetur, vt illud pro quo factū videtur, appareat. Sicut verbi gratia dixerim, teſta ouorū q̄uis pulchrè facta, & diligēter formata videatur, neceſſe eſt tamen eā frangi, & reſolui, vt inde pullus procedat, & illud, pro quo totius oui forma expreſſa videtur, appareat. Ita ergo & huius mundi neceſſe eſt tranſire ſtatū, vt ſtatus ille ſublimior regni cœleſtis effulgeat. Et Simon: Nō mihi videtur, qa reſolui poſſit cœlū, quod à Deo factū eſt. Ab ęterno enim æterna fiūt, à corruptibili tēporalia & caduca. Et Petrus: Non ita eſt, ſed à mortalibus quidem oīmodis corruptibilia fiūt, & tēporalia: ab æterno verò nō ſemp corruptibilia, neq; ſemper incorruptibilia, ſed prout voluerit creator Deus, ita & erunt illa quæ creat. Neq; enim ſub lege eſt virtus Dei, ſed lex creaturis ſuis volūtas eius eſt. Reſpondit & Simon: Reuoco te, inquit, ad primā quæſtionē: dixiſti Deū nūc quidē nulli eſſe viſibilē, cū verò reſolutū fuerit cœlum iſtud, & ſupernus ille ſtatus regni cœleſtis obfulſerit, tunc eos q̄ mundi ſunt corde, etiā Deū viſuros: quæ ſententia cōtraria eſt legi, ibi enim ſcriptū eſt Deum dixiſſe. Nemo videbit faciē meā & viuet. Et Petrus reſpōdit: His qui legē non ex traditione Moyſi legunt, contrarius videtur ſermo meus: Sed audi C ergo, quomodo non ſit contrarius. Deus videtur mente, non corpore: ſpiritu, nō carne. Vnde & angeli qui ſunt ſpiritus, vident Deum: & homines donec hoīnes ſunt, Deū videre nō poſſunt. Ex reſurrectione aūt mortuorū. cùm facti fuerint ſicut angeli, videre poterūt Deū. Et hoc modo nō eſt ſermo meus legi contrarius: neq; illud quod magiſter meus dixit: Beati mundo corde, quoniā ipſi Deū videbunt. Futurum enim tēpus oſtendit, in quo ex hōminibus angeli fient, qui in ſpiritu mentis Deum videbunt. Poſt hæc aūt verba multaq; alia his ſimilia, cum iuramentis pluribus adfirmare Simon cœpit, dicens. De hoc mihi ſolo rationem redde, ſi immortalis eſt anima, & obſequar in oībus voluntati tuæ, ſed craſtino, inquit, nā hodie iā tardū eſt. Vbi ergo cœpit dicere Petrus, Simon egreſſus eſt, & cū ipſo perpauci ex ſodalibus eius, & hoc præ verecundia. Cæteri verò omnes ad Petrū conuerſi, gentibus poſitis proſt D ernebant ſe ante eū, ex quibus aliquanti diuerſis languoribus adſtricti, aut dęmonibus incurſati, oratione Petri ſanabantur, & diſcedebāt gaudentes, quaſi veri Dei doctrinam, ſimul & miſericordiam cōſequuti. Cùm ergo abſceſſiſſent turbæ, & ſoli familiares eius remanſiſſemus cum eo, ſtratis humi redditis accubuimus ſolitū vnuſqſq; recognoſcēs locū: ſumptoq; cibo, cū gratias egiſſemus Deo, quieuimus. Sequētiverò die, Petrus ex more ante lucē ſurgens iam nos inuenit vigilantes, & paratos ad audiendum. Atq; ita is exorſus eſt: Deprecor vos fratres, & cōſerui mei, vt ſi quis fortè veſtrûm nō poteſt vigilare, non ſibi extorqueat, erubeſcens præſentiam meā, quia difficilis eſt ſubita permutatio. Longo autē tempore ſi paulatim adſueſiat, labori non erit quod ex vſu venit. Non enim omnes eiuſdē inſtitutionis fuimus, licet proceſſu tēporis in vnā temperari conſuetudinem poterimus: aiunt enim, quod ſecundū

Virtus Dei nō eſt ſub lege.

Exod. 33.

Diſcipuli Simonis deficiunt ad Petrum.

Vide humanitatē Petri.

Naturę locũ obtineat conſuetudo. Teſtẽ aũt Deũ inuoco, quod nõ indignor E
ſi quis fortè non poteſt vigilare: ſed hoc magis, ſi cũ totã quis noctem dor-
miat, per diẽ non replet id quod omiſit in nocte. Neceſſariũ nanq; eſt, doctri
næ ſtudijs intentè & indeſinenter operã dare, vt mens noſtra Dei ſolius me-
moria repleatur: quia mentẽ quam repleuerit memoria Dei, maligno in ea nõ
dabitur locus. Cum hæc diceret ad nos Petrus, vnuſquiſq; noſtrũ ſolicitè ſa-
tisfaciebat ei, quod olim breui ſomno ſatiati, vigilaremus, ſed vereremur ex-
citare eũ, quia nec deceret diſcipulos magiſtro imperare, quod tamen penè,
ô Petre, auſi fueramus pręſumere, dum cor noſtrum, nimio verborum tuorũ
deſiderio tripudians, ſomnum penitus fugaret ab oculis. Sed iterum affectus
erga te noſter obſtitit, & violenter te à nobis non tulit excitari. Tum Petrus:
Quoniam igitur audiendi, inquit, deſiderio libẽter vos adſeritis vigilare, vo-
lo vobis ea tantũ, quę heſterno ſparſim dicta ſunt, repetẽs, diligentiùs & cum F
ſuo ordine explicare. Quod & per ſingulas quaſque diſputationes diurnas fa
cere diſpono: vt per noctẽ vbi ſecretũ loci, & temporis datur, ſi quid fortè, vt
pote in certamine, minus plenè dictũ eſt, id integro ordine, linea directæ ex-
planationis aperiam. Et poſt hęc cœpit nobis oſtendere, quomodo heſterno
haberi debuerit diſputatio, & propter contentionẽ, vel imperitiã cõtradicẽ-
tis haberi nõ potuit: & ideo ſola profeſſione vſus ſit, atq; ea quæ ab aduerſa-
rio dicebãtur, tantũ deſtruxerit: ſua verò neq; oĩa, neq; manifeſtè expoſuerit,

Tertius cõflictus Petri cum Simone.

& ſingula nobis repetẽs integro ordine, & plena ratione diſſeruit. Cũ verò iã
albeſceret dies, egreſſus ad turbas poſt orationẽ, ſolito ad diſputandũ conſti-
tit loco, & vidẽs Simonẽ in medijs turbis ſtantẽ, ex more priùs ſalutato po-
pulò, ait: Dolori mihi eſſe fateor, de nõnullis hõinibus, qui cũ ita ad nos veni
unt, vt diſcãt aliquid, vbi eos docere cœperimus, ipſi rurſus magiſtros ſe eſſe G
profitentur, & interrogant quidẽ, vt ignorantes, cõtradicunt autẽ vt ſciẽtes.
Sed fortaſſe dicat aliquis, quia qui interrogat, ob hoc quidẽ vt diſcat interro
gat: vbi verò id quod audierit, nõ ei rectè dictũ videtur, neceſſe eſt vt reſpõ-
deat: & hæc ei videtur eſſe cõtradictio, quæ nõ eſt contradictio, ſed rei inter-
rogatio. Audi ergo ad hæc: totius doctrinæ diſciplina, certũ habet ordinẽ: &
ſunt quædã quæ prima tradenda ſunt, alia verò quæ ſecundo in loco, & alia
tertio, & ſic ſingula quæq; per ordinem, quæ vtiq; ſi per conſequentiã tradã

Ordine omnia facienda.

tur, manifeſta fiunt. Extra ordinẽ verò ſi proferantur, etiã contra rationẽ di-
cta videbũtur. Et ideo in primis ordo ſeruãdus eſt, ſi tamẽ hoc propoſito quę
ramus, vt poſſimus, quod quærimus inuenire: Etenim q rectũ initiũ viæ acce
perit, etiã ſecũdũ locũ conſequẽter aduertet, & ex ſecundo tertiũ faciliùs in-
ueniat: & qũantò vltra proceſſerit, tãtò magis ei via agnitionis apertior fiet, H
vſquequo ad ipſam quò tẽdit & deſiderat vrbẽ perueniat veritatis. Qui ve-
rò imperitus eſt, & quærẽdi viã neſcit, ſicut peregrinus viator, ignorãs & er-
rãs, ſi ciue & indigena nolit vti duce, ſine dubio cum aberrauerit à via verita-
tis, extra vitæ ianuas remanebit, & ita noctis atræ tenebris inuolutus, p ſemi-
tas pditionis incedet. Quia ergo ſi per ordinẽ quærẽda ſunt, inquirãtur, inue
niri facillimè poſſunt: ordinẽ verò requirẽdi imperitus ignorat, rectum eſt vt
ſcienti cedat ignarus, & primo quærendi ordinem diſcat: vt ità demùm inter

Ordo quærendi primo diſcendus.

rogandi, & reſpondendi inueniat diſciplinam. Et Simõ ad hæc: Non ergo o-
mnium eſt veritas, ſed eorum tantummodo qui artem nouerint diſputandi:
quod vtiq; abſurdum eſt, cum æqualiter ſit Deus omnium, nõ oẽs æqualiter
poſſe voluntatẽ ei9 agnoſcere. Et Petrus: Aequales, inquit, oẽs ab eo facti ſunt

& æqua-

A & æqualiter cunctis dedit capaces eſſe veritatis. Verùm quòd nullus eorum, qui nati ſunt, eruditus natus ſit, ſed poſterior ſit natiuitate eruditio, nulli dubium eſt. Cum igitur natiuitas hominũ in eo teneat æquitatem, vt omnes ſimiliter percipendæ diſciplinę capaces ſint, non eſt in natura, ſed in eruditione diuerſitas. Aut quis neſcit, quod ea quę vnuſquiſq; didicit, priuſquã diſceret, ignorabat? Et Simõ: Verè inquit, dicis. Tum Petrus: Si ergo in his artibus, quę vſus cõmunis habet, primò diſcitur, deinde docetur: quantò magìs oporteteos qui eruditores ſe profitentur animarũ, primò diſcere, & ita docere, ne cùm ſint ipſi imperiti, ridiculũ videatur, ſi alijs ſe præſtituros ſcientiã repromittãt. Tum Simõ: in artibus, inquit, his quæ vſus cõmunis habet, verum eſt, quod vnuſquiſq; niſi didicerit, neſciat. In verbo verò ſcientiæ ſtatim vt audierit quis didicit. Et Petrus: Si quidẽ per ordinem, & conſequenter audiat, B poteſt ſcire quod verum eſt: ſed qui emendatioris vitę regulam conuerſationiſq; caſtioris ſuſcipere recuſat, quæ vtiq; ſequela eſt ſcientiæ veritatis, ſcire ſe, quod ſcit, non vult fateri. Sicut etiam nõnullos videmus, qui artibus, quas à puero didicerant, derelictis, ad alios ſe actus conferunt: & vt excuſatio ſit eis deſidię ſuæ, culpare incipiunt artem, velut infructuoſam. Et Simon: Deberent omnes audientes credere verũ eſſe, quòd audiunt? Tum Petrus: Qui audierint per ordinẽ ſermonẽ veritatis, contradicere omninò non poſſunt, ſed ſciunt verũ eſſe quod dicitur, ſi tamen libenter etiam vitæ inſtituta ſuſcipiãt. Hos verò quos audientes ad bona opera conferre ſe piget, malè agendi libido acquieſcere his quæ recta iudicant, non ſinit. Vnde oſtenditur poſitũ eſſe in auditorum poteſtate eligere vtrum malint. Quod ſi omnes qui audiunt, obedirent, naturæ magis eſſet neceſsitas, quæ vna oẽs ageret via. Sicut enĩ ſua- C deri quis non poteſt, vt fiat breuior aut longior, quia non ſinit vis naturæ: Ita & ad veritatem, ſi omnes verbo conuerterentur, aut omnes non conuerterentur, naturæ eſſet vis, quę cogebat verbo omnes conuerti, aut nullum omninò conuerti. Et Simon: Doce ergo nos, quid primò oportet diſcere eum, qui veritatem ſcire deſiderat? Et Petrus: Ante omnia, inquit, quæri oportet, quid ſit homini quærenti inuenire poſsibile. Neceſſe eſt enim iudicium Dei in hoc ſtare, ſi potuit homo bonum facere, & non fecit: & ideo quærendum eſt hominibus, ſi habeant in poteſtate ſua quærentes inuenire, quid eſt bonum, & cùm inuenerint facere, hoc enim eſt pro quo iudicandi ſunt. Ampliùs autẽ his ſolùm ſcire fas eſt Prophetam, & meritò: quid enim opus eſt hominibus ſcire, quomodo factus ſit mundus? Hæc enim diſcenda neceſſariò viderẽtur, ſi ſimile in eundum nobis eſſet artificium. Nunc autem ſufficit nobis ad cul- D tum Dei vt ſciamus, quia ipſe facit mundũ: quomodo autẽ fecerit, quærendum nõ eſt, quia vt dixi, non nobis imminet, tanquã ſimile aliquid facturis, artis ipſius ſcientiam diſcere. Sed neq; pro hoc iudicandi ſumus, quũ non didicerimus quomodo factus ſit mundus: ſed pro hoc tãtum, ſi ignoremus conditorem eius. Sciemus autem cõditorem mundi iuſtũ, & bonũ Deum ſi eum ſemitis iuſtitiæ requiramus. Nam ſi hoc tantum ſciamus de eo ꝙ bonus eſt, huiuſmodi ſcientia nõ ſufficit ad ſalutem. In præſenti enim tempore, bonitate eius & beneficijs perfruuntur, non ſolùm digni, ſed etiam indigni. Si verò non tantum bonum, ſed etiam iuſtum eum credamus, & ſecundum hoc quòd de Deo credimus, in omni vita noſtra iuſtitiã teneamus, etiã bonitate eius in æternũ fruemur. Deniq; Hebræis, qui de Deo ita opinabantur, quod ſolum bonus eſſet, dicebat magiſter noſter, vt & iuſtitiã eius quærerent, hoc eſt,

Bene uiuere ſequela eſt ſciẽtiæ ueritatis.

Eligere eſt noſtri arbitrij.

Mat.6. eſt,vt ſcirent eum pręſenti quidem tempore bonum eſſe, vt omnes in bonita E
te eius viuant.Iuſtum verò eum futurum in die iudicij,vt dignis præmia æter
na reſtituat,à quibus excludet indignos.Et Simon: Quomodo poteſt vnum
atq; idem,& bonum eſſe,& iuſtum?Petrus ait: Quia ſine iuſtitia,bonũ quo-
Mat.5. dammodo videbitur:boni eſt enim,Solem ſuum & pluuiam, ex æquo iuſtis
& iniuſtis præbere:ſed hoc videretur iniuſtum,ſi bonos malosq; æquali ſem
per ſorte cenſeret,& niſi frugum cauſa hoc faceret,quibus perfrui æqualiter
omnes,qui in hoc mundo nati ſunt,conueniret.Sed ſicút data à Deo pluuia,
ex æquo & fruges nutrit,& lolium:meſſis autem tempore,frumenta quidem
congregantur in horreum,paleæ verò vel lolium igni conſumũtur:Ita in die
iudicij cum iuſti introducentur in regnũ Dei,iniuſti autem abijciẽtur foras,
tunc etiã iuſtitia Dei oſtendetur.Nam ſi æqualis permaneret perpetuò malis
& bonis,iam hoc non ſolùm bonum non eſſet, ſed & iniuſtum atq; iniquũ F
videretur,vt iuſti & iniuſti vno apud eum haberentur ordine meritorum.Et
Simon:Vnum eſt de quo mihi velim ſatisfieri,ſi immortalis eſt anima:nõ eñ
poſſum onus ſubire iuſtitię,niſi priùs de immortalitate animæ ſciam:quæ v-
tiq; ſi immortalis non eſt,nec prædicatiõis tuæ poterit ſtare profeſſio. Tum
Petrus:Quæramus,inquit,priùs,ſi iuſtus eſt Deus: quod ſi claruerit, integer
profectò religionis ordo conſtabit. Et Simon: Videris mihi tu, qui te ia-
ctas diſputandi ordinem noſſe,nunc contra ordinem reſpondiſſe: Me enim
rogante vt oſtendas,ſi immortalis eſt anima:tu ais,primò nos quærere opor-
tet,ſi iuſtus eſt Deus.Et Petrus ait: Valdè conſequenter, & rectè ſe habet. Si-
mon:Velim diſcere.Petrus:Audi,inquit,nonnulli hominum blaſphemantes
Deum, & omnem vitam ſuam iniuſtitiæ voluptate ducentes, in lectulis ſuis
defuncti ſunt,conſequuti finem vitę inter ſuos,& honorabilem ſepulturam: G
alij verò Deum colentes, & cum omni iuſtitia & ſobrietate, vitam ſuam in
parſimonia conſeruantes,pro iuſtitiæ obſeruantia,in deſertis interiêre,ita vt
ne ſepultura quidem haberentur digni.Vbi eſt ergo iuſtitia Dei, ſi anima im-
mortalis non eſt,quæ vel ſi impiè egerit, pœnas in futuro, vel ſi piè & iuſtè,
præmia conſequatur?Et Simon ait:Hoc vtiq; eſt,quod nos incredulos facit,
quia multi bene agentes,malè pereunt:& rurſum,multi impiè agentes,longi
Quia boni aliquando male pereunt, argumento eſt eſſe aliam uitã poſt hanc.
temporis cum beatitudine vitam finiunt.Et Petrus:Hoc ipſum,inquit,quod
te ad incredulitatem trahit,nobis certam fidem facit,quia iudicium erit.Ete
nim cùm certum ſit,Deum iuſtum eſſe, neceſſarium & cõſequens eſt, aliud
eſſe ſeculũ,in quo vnuſquiſq; pro meritis recipiẽs,iuſtitiã Dei probet. Quòd
ſi nũc omnes homines pro meritis ſuis reciperẽt,verè nos fallere videbamur,
dicentes futurum eſſe iudicium: & ideo hoc ipſum quod in præſenti vita nõ H
redditur vnicuiq; pro actibus ſuis,fidem indubitabilem facit,ſcientibus De-
um eſſe iuſtum,quia iudicium erit.Et Simon:Quur ergo mihi non perſuade-
tur?Petrus ait:quia verum Prophetam non audiſti,dicentem:Quærite primò
Mat.6. iuſtitiam eius,& hæc omnia adponentur vobis.Et Simõ:Indulge,inquit,mi-
hi nolenti primò iuſtitiam quærere, antequam ſciam ſi immortalis ſit ani-
ma.Et Petrus: Et tu mihi hoc vnum indulge, quia non poſſum facere aliter
quàm me Propheta veritatis edocuit.Tum Simon: Certũ eſt, inquit,nõ poſ-
ſe te adſerere quòd immortalis ſit anima,& ob hoc cauillaris, ſciens quia ſi
mortalis probetur,radicus conuellatur religionis iſtius, quam conaris adſe-
rere,tota profeſſio,& ideo laudo quidem prudentiam tuam,nõ tamẽ probo
perſuaſionẽ:multis eñ perſuades ſuſcipere religionẽ,& libidinis ſubire con-
tinen-

A tinentiam ſub ſpe futurorum bonorum, quibus euenit, vt neq; præſentibus perfruantur,& decipiantur futuris.Simul enim vt mortui fuerint,etiam anima pariter extinguetur.Petrus verò hæc audiēs,dentibus frendēs,frontemq; atterens manu, & profundo dolore ſuſpirans ait: Aſtutia ſerpentis antiqui, ad hominum decipiendas animas,armatus adſiſtis, & ideo vt ſerpens ſapientior cæteris beſtijs,ab initio doctorem te eſſe profeſſus es.Et rurſus, vt ſerpēs multos introducere Deos volebas, ſuper quo confutatus, nullum omninò nunc eſſe adſeris Deum.Nam per occaſionem,neſcio cuius ignoti Dei, conditorem mundi Deum negâſti,ſed eum vel malum eſſe, vel multos habere ſibi æquales,vel omnino,vt diximus,non eſſe Deū confirmabas.Poſt hęc cum etiam in hoc ſuperatus fuiſſes,animam nunc adſeueras eſſe mortalem, vti ne futurorum ſpe rectè iuſteq; viuatur. Nam vtique ſi deſperantur futura, quid
B niſi abſcidatur miſericordia,luxuriæ indulgeatur,& voluptatibus? Ex quibus omnem conſurgere iniuſtitiam conſtat.Et cùm tantæ impietatis doctrinam,miſerè huic introducas mortalium vitæ,teipſum pium,me impium vocas,quaſi qui homines nō ſinam ſub ſpe futurorum bonorū arma corripere, & impugnare ſe inuicem, diripere ac ſubuertere vniuerſa, & moliri oīa quæ libido dictauerit.Et quis erit iſte vitæ ſtatus,qui à te introducitur,vt pugent homines,& impugnentur,vt iraſcantur,& perturbentur, & ſemper in metu viuant?Neceſſe eſt enim eos qui alijs inferunt mala, etiam ipſos ſperare ſimilia. Vidésne te ducem perturbationis,& non pacis,iniquitatis & non æquitatis exiſtere?Verùm ego,non quaſi qui oſtendere non poſſim immortalem eſſe animam ſimulaui iracundiam,ſed miſereor animabus hominū, quas tu decipere conaris.Dicam ergo,ſed nō quaſi te cogente:ſcio enim quomodo
C dicam,& ſolus eris qui de hoc non tam perſuaſione indigeas: quàm commonitione:eos,hoc qui verè ignorant,docebo vt conuenit.Tum Simon: Si iraſceris,inquit,non interrogabo,nec audire volo.Et Petrus: Tu, ſiquidem nunc occaſionem quæris ſubterfugiendi,habes licentiam,& ſine occaſionē cuiuſquam. Omnes enim audierunt te nihil rectè dicentem, nec potuiſſe aliquid confirmare,ſed ob hoc tantum interrogâſſe, vt contradiceres, quod quiuis facere poteſt.Quid enim difficile eſt poſt euidentes adſertiones reſpōdere,nihil dixiſti? Vt autem ſcias quia poſſum tibi vno ſermone oſtendere, quod immortalis eſt anima,interrogo te verbum, quod omnes nôrunt: reſponde mihi,& vno ſermone immortalem eſſe comprobabo. Tum Simon, qui iam occaſionē ſibi viſus fuerat inueniſſe ex iracūdia Petri vt diſcederet, reſtitit,pro eo quod mirum ei aliquid promittebatur,& ait:Interroga me,vt
D tibi reſpondeam quod omnes nôrunt,& audiam vno vt pollicitus es ſermone,quomodo anima immortalis ſit.Et Petrus. Dicā ita vt præ cæteris omnibus tibi magis probetur.Reſponde ergo mihi,quid eſt quod incredulum magis ſuadere poteſt,viſus,an auditus?Et Simon: Viſus.Tum Petrus: Quomodo ergo à me vis diſcere verbo,quod tibi re ipſa probatur & viſu?Et Simon:Neſcio,inquit,quomodo dicas.Et Petrus:Si neſcis, perge nūc in domum tuam, & ingreſſus interius cubiculū, videbis imaginē poſitā,continētem pueri violenter necati effigiem,purpura coopertam,ipſum interroga & docebit te,vel reſponſione vel viſu. Quid eñ opus eſt audire ab eo ſi immortalis ſit anima, cum adſtare eam videas præſentē? Si enim non eſſet, nec videri vtiq; poterat. Quod ſi neſcis quam dico imaginem, hinc è veſtigio cum alijs decem viris, ex his qui pręſentes ſunt,eamus ad domum tuam. At Simon hęc audiens,& conſcientia

Viſus maximè fidē facit.

cõſcietia percuſſus,colore mutato,exanguis effectus eſt:extimuit em̃ ne for- E
tè ſi negaret perſcrutaretur domus eius: aut ne indignans Petrus manifeſtiùs eum proderet,& omnibus quis eſſet,innoteſceret: ita reſpondit: Obſecro te Petre per illum bonum Deum qui in te eſt,vt vincas malitiã quæ in me eſt, ſuſcipe me ad pœnitentiam,& habebis me adiutorẽ prędcationis tuæ.Nunc enim verè rebus ipſis didici,quia Dei veri Propheta es,& ideo ſecreta hominum ſolus atq; arcana cognoſcis.Et Petrus ait:Videtis fratres Simonem pœnitentiam quærentem,paulò pòſt videbitis eum rurſus ad infidelitatem ſuam reuerti.Putans enim me Prophetam eſſe, pro eo quòd publicaui mala eius, quæ in ſecretis habebat & in occultis,pœnitentiam ſe acturum promiſit:Me enim mentiri fas non eſt: neq; vt infidelis hic ſaluetur, aut non ſaluetur, ego fallere debeo.Teſtor enim cœlum & terram,quia non propheticè dixi, quæ dixi,vel quæ,quantum poſſibile erat, turbis audientibus indicaui, ſed à qui- F
buſdam,qui tunc ei ſocij fuerant in operibus ſuis,nunc autem conuerſi ſunt ad fidem noſtram,quid ei in ſecreto geſtum ſit,didici:cognita ergo,non prę cognita loquutus ſum.Simon verò vt hæc audiuit maledictis his, & cõuitijs aggreditur Petrum dicens:O nefandiſſime omnium, & doloſiſſime, cui victoriam fortuna,non veritas dedit.Verùm ego non pro penuria ſcientiæ pœnitentiam petij,ſed vt tu,putans me per pœnitentiam diſcipulum tuum fore, omnia ſecreta profeſſionis tuæ concrederes mihi, vt ita demum te cunctis agnitis confutarem.Sed vt callidus intellexiſti quam ob cauſam pœnitudinẽ ſimulâſſem, & acquieuiſti, tanquam meum non intelligens dolum, vt priùs me apud populum exponeres,quaſi imperitum:tum deinde præuidens,quod ego ita populo expoſitus, neceſſe habeo indignari & confiteri me non verè pœnitudinem gerere, perueniſti vt diceres me ad infidelitatem meam poſt G
pœnitentiam regreſſurum, vt omni ex parte viciſſe videreris, & ſi permanerẽ in pœnitentia quam profeſſus fueram,& ſi non permanerem:vt tu ſapiẽs credereris, qui iſta præuideris:ego autem deceptus viderer,quia tuum non præuidi dolum:tu verò meum præuidens,calliditate vſus circunſcripſiſti me.Sed vt dixi, fortunæ eſt,non veritatis iſta victoria: Scio tamen quur ego iſta non præuiderim,qui adſtans loquutus ſum tibi per bonitatem meam, & patiẽter egi tecum,Nunc autem tibi oſtendam diuinitatis meæ potentiam, vt repentè procidas,& adores me. Ego ſum prima virtus, qui ſemper & ſine initio ſum.Ingreſſus autem vterum Rachel,natus ſum vt homo ex ea,quo ab hominibus videri poſſem:ego per aërem volaui,igni commixtus vnum corpus effectus ſum, ſtatuas moueri feci, animaui exanima, lapides panes feci, de monte in montem volaui, tranſmeaui, manibus Angelorum ſuſtentatus ad H
terras deſcendi.Hæc non ſolùm feci,ſed & nunc facere poſſum,vt rebus ipſis probem omnibus,quia ego ſum filius Dei,ſtans in æternum & credentes mihi,ſimiliter ſtare in perpetuum faciam. Tua autem verba vana ſunt omnia, nec vllum potes opus oſtendere veritatis,ſicut & ille qui miſit te Magus, qui nec ſeipſum potuit liberare de crucis pœna. His dictis à Simone, Petrus reſpondit: Ne agas aliena,tu enim quod ſis Magus, ex ipſis quæ geſſiſti, confeſſus es, & manifeſtatus. Noſter autem magiſter, qui eſt filius Dei, & hominis manifeſtè bonus eſt. Quod autem verè ſit filius Dei, quibus oportuit,dictum eſt, & dicetur. Tu autem ſi non vis confiteri, quod Magus es, cum omni hac turba pergamus ad domum tuam, & tunc apperebit, quis ſit magus.Hæc autem Petro dicente, Simon blaſphemijs & maledictis agere cœpit,

Mentiendum non eſt in gratiam proximi.

Simulata pœnitẽtia Simonis Magi.

A cœpit,vt ſeditione facta, perturbatis omnibus, argui non poſſet & Petrus, quaſi blaſphemiæ cauſa ſecedens,victus videretur. Sed perſtitit,& arguere eum vehementiùs cœpit. Tunc populus indignatus, Simonem atrio eiectum, extra ianuam domus pepulit,eumq́; depulſum,vnus ſequutus eſt ſolus. Facto autem ſilentio,Petrus adloqui populum hoc modo cœpit:patienter, fratres, malos ferre debetis,ſcientes,quia Deus cùm poſſit eos excidere,patitur tamẽ durare vſq; ad præſtitutam diem,in qua de omnibus iudicium fiet: quomodo ergo nos non patiemur,quos patitur Deus? Quur autem non forti animo illatas ab eis toleramus iniurias,cùm ſuas ille, qui poteſt omnia,non vlciſcatur?vt & ipſius bonitas,& malorum noſcatur impietas. Verùm ſi non inueniſſet Simonem malignus miniſtrũ ſibi,inueniſſet alium ſine dubio. Neceſſe eſt enim ſeculo huic venire ſcandala,vę tamen illi per quem veniunt. Et ideò B magis deflendus eſt Simon,quod vas electionis factus eſt maligno:quod vtique non fuiſſet, niſi poteſtatem in eum pro peccatis prioribus accepiſſet. Nam inde quid dicam, quòd & Ieſu noſtro crediderat, & quòd immortales eſſe animas ſibi ipſe perſuaſit? Quanuis in eo ludatur à Dæmonibus tamen perſuaſit ſibi, quòd pueri violenter necati habeat animam miniſtrantem ſibi ad quæcunque voluerit:in quo verè,vt dixi, à dæmonibus illuditur,& ideò ego ſecundum ea quæ ipſi videbantur, loquutus ſum ad eum: nam & à Iudæis didicit,quia ſit iudicium,& vltio proferenda aduerſum eos. qui contra veram fidem veniunt, nec pœnitudinem gerunt:ſed iſti ſunt quibus malignus,tanquam perfectis in ſceleribus,apparet,vt decipiat eos ne aliquando ad pœnitentiam conuertantur. Vos ergo, quia ad Dominum conuertimini per pœnitentiam,curuate ei genua. Hæc cùm dixiſſet, omnis mul- C titudo genua flexit Deo. Et Petrus reſpiciens ad cœlum,cum lachrymis orabat ſuper eos,vt Deus pro ſua bonitate ſuſcipere eos dignaretur confugiẽtes ad ſe. Et poſtquàm orauit, & præcepit vt poſtera die maturiùs conuenirent, multitudinem miſſam fecit. Cum deinde,ſecũdum conſuetudinẽ, cibo ſumpto,quieuimus. Igitur Petrus ſolita noctis hora conſurgens, inuenit nos vigilantes,& cum ex more ſalutans conſediſſet, primus Niceta ait: Si permittis, mi Domine Petre,habeo quod rogem. Et Petrus:Permitto,inquit,nõ ſolùm tibi,ſed & omnibus:& non ſolum modò,ſed & ſemper, vt vnuſquiſq́; quod eum mouet,& partem quã dolet in animo,fateatur, vt poſſit cõſequi medicinã. Quæ em̃ ſilentio conteguntur,nec innoteſcunt nobis, velut multi temporis vitia difficilè curantur : & ideo quoniam tacentibus non facilè poteſt medela opportuni & neceſſarij ſermonis adhiberi, proferre debet vnuſqſq;, D in quo animus per ignorantiam languet:tacenti verò dare remedium, ſolius eſt Dei:poſſumus autem & nos,ſed circuitu multi temporis. Neceſſe eſt enim vt ſermo doctrinæ ab initio per ordinem currens,& ſingulis quibuſq́; quæſtionibus obuians cũcta aperiat,& cuncta diſſoluat,& perueniat etiã ad hoc quod vnuſquiſq́; in animo ſuo requirit:ſed hoc,vt dixi,per multũ tẽpus fieri poteſt. Nunc autem quod deſideras roga. Et Niceta ait: Vberes tibi gratias ago ô Clementiſſime Petre,verùm hoc eſt quod dicere cupio : Quur Simon, qui aduerſatur,facere tanta hæc,& talia potuit: Non enim mentitus eſt aliquid ex his,quæ ſe feciſſe profeſſus eſt. Ad hæc beatus Petrus ita reſpondit: Deus,qui vnus & verus eſt,primo germini ſuo amicos bonos & fideles inſtituit præparare:ſciens autem,quia boni eſſe non poſſunt,niſi habeãt in poteſtate ſenſum, quo fiant boni,vt ex ſuo propoſito hoc ſint quod volũt : alioq

Simon deſertus ab omnibus eijcitur ex atrio.

Mat.11.

Credidiſſe aliquando Chriſto Simonem,ex actis conſtat Apoſtolorum Cap.8.

Petri facilitas.

non poſſunt eſſe verè boni,ſi nō propoſito ſed neceſſitate tenerētur in bono: E poteſtatē dædit vnicuiq; arbitrij ſui,vt hoc eſſe poſſit,quod vult. Et rurſum præuidens quia iſta poteſtas arbitrij,alios quidem faceret eligere bona,alios verò mala:& per hoc in duos ordines neceſſariò propagandum eſſet hominum genus, vnicuiq; ordini cōceſſit & locum,& Regem,quem vellet,eligere:bonus enim rex,bonis gaudet:& malignus, malis. Et quamuis hæc tibi ô Clemens in hoc tractatu,quem de præfinitione & fine diſſeruerā,pleniùs expoſuerim: tamen & nunc requirenti Nicetæ manifeſtare me conuenit, quæ ſit ratio,quod Simon,qui contra Deum ſentit,tanta facere mirabilia potuit. Igitur primò omnium,malus eſſe iudicatur apud Deum is, qui requirere nō vult,quod ſibi expedit.Quomodo enim talis iſte alium diliget, qui ſemetipſum non diligit?Aut cui non iſte inimicus erit,qui ſibi ipſi amicus eſſe non potuit?Vt ergo diſtinguerentur,qui bona,& qui eligūt mala,Deus quod vtile eſt occultauit hominibus,id eſt poſſeſſionem regni cœlorum,eamq; velut theſaurū ſecretū repoſuit & abſcondit,vt ad eam non facilè quis poſſit virtute,& ſcientia peruenire propria:famā tñ eius, diuerſis nominibus & opinionibus,per generationes ſingulas ad omnium perduxit auditū,vt ſi qui fortè eſſent amatores boni,audientes quod ſibi eſſet vtile & ſalutare requirerēt,& inuenirent.Requirerent autem non à ſemetipſis, ſed ab eo qui occultauit,dari que ſibi accedendi aditum, & viam ſcientiæ precarentur, quæ illis ſolis panditur,qui eam ſuper oīa mundi huius diligerent bona. Nec alio quis pacto vel intelligere eam poſſit,etiamſi prudentiſſimus videretur. Hi verò qui neglexiſſent,quod ſibi vtile & ſalutare eſſet,inquirere,tanq̃ ſeipſos odio habentes,& ſibimetipſis inimici,fraudarentur eius bonis, velut qui diligerent mala.Oportet ergo bonos diligere eam ſuper oīa,id eſt,ſuper diuitias,gloriā, requiē,parentes,propinquos amicos,& omne quod in hoc mundo eſt. Qui verò perfectè diligit poſſeſſionē hanc regni cœlorū,abijciet ſine dubio oēm malę cōſuetudinis vſum,negligentiā,deſidiam,malitiā,iram,cunctaq; his ſimilia. Nam ſi quid horū prætuleris ei,tanquā qui plùs dilexeris propriæ libidinis vitia q̃ Deum,ad poſſeſſionem regni cœleſtis peruenire non poteris:qa & verè ſtultum eſt aliquid plus amare q̃ Deum.Siue enim parentes ſunt, moriuntur:ſiue propinqui,non permanent:ſiue amici mutantur.Solus eſt autem Deus æternus,& inde mutabilis parens. Qui ergo non vult inquirere quod ſibi vtile eſt,malus eſt,in tantum vt malitia ſua ipſum impietatis principem ſuperet.Ille enim bonitate Dei abutitur ad propoſitum malitiæ ſuæ, & ſibi placet.Hic autem ſalutis ſuæ bona negligit, vt perditione ſui malo placeat. H Propter hos ergo, qui ſalutis ſuæ neglectu placent malo, & eos qui ſtudio vtilitatis ſuæ placere cupiunt bono, paria quædam ad tentationem præſenti huic ſeculo ſtatuta ſunt decem, ſecundū numerū decem plagarū, quæ illatæ ſunt Aegypto. Cum enim Moyſes ſecundū præceptū Dei peteret à Pharaone,vt emitteret populū, & ad teſtimoniū cœleſtis imperij ſigna oſtenderet, proiectā in terrā virgam,cōuerſa eſt in ſerpentē. Cumq; ob hæc Pharao non vellet adquieſcere,vtpote habens arbitrij libertatem, rurſum Magi ſimilia ſigna facere viſi ſunt,permittente Deo,vt propoſitū Regis probaretur ex arbitrij libertate,ſi magis crederet ſignis Moyſi, qui à Deo miſſus eſt, quam his quæ Magi videbantur potiùs facere,q̃ faciebant: quos ipſo vtiq; nomine intelligere debuerat,non eſſe operarios veritatis,quod nō à Deo miſſi, ſed Magi appellabantur,ſicut & ratio indicat.Deniq; vſq; ad aliquem locū viſi ſunt habere

Duo ordines hoim. Rex bonorum Chriſtus,malorum diabolus.

Vnde requirēda ueritas.

Decem paria ad numerū decē plagarum cōſtituta.

A habere certamen & poſt hæc confeſſi de ſe, ceſſere meliori. Inducitur ergo plaga vltima, interitus primitiuorum, & tunc Moyſes iubetur populum conſperſione ſanguinis cõſecrare, atq; ita magna cum prece, oblatis etiã muneribus, cum populo rogatur abſcedere: Simili ergo modo etiam nunc per me videro geri. Sicut enim tunc Moyſe hortante Regem, vt crederet Deo, obſiſtebant Magi quaſi oſtentatione ſimiliũ ſignorũ, & à ſalute incredulos ꝓhibebant: ita & nunc cum ego exierim docere oẽs gentes, vt credant vero Deo, Simon Magus reſiſtit, eadem agens aduerſum me, quæ & illi tunc egerunt aduerſum Moyſen, vt ſi qui ſunt ex gentibus, qui nõ recto iudicio vtuntur, appareant: ſaluentur aũt qui ſignorũ rectum diſcrimẽ habuerint. Hæc dicente Petro, Niceta reſpondit: Obſecro te, vt ſi quid ad memoriã venit, permittas mihi proferre. Tum Petrus delectatus ſuper ſtudio diſcipulorũ: Dic, inquit, Exo. 29.
B quod vis. Et Niceta ait: Quid peccauêre Aegyptij, ſi non crediderunt Moyſi, cùm & Magi ſimilia ſigna fecerint, etiamſi viderẽtur potiùs fieri, q̃ veritate fierent? Nam & ſi ego fuiſſem tunc, ex eo quod magi ſimilia faciebãt, nónne aut Moyſen Magum credidiſſem, aut Magos quæ oſtendebant, diuinitùs facere putâſſem? quia non mihi veriſimile videretur, licet per phantaſiam, eadem tamen effici à Magis poſſe, quæ ille qui à Deo miſſus eſt, perpetrabat. Et nunc ergo quid peccant hi qui Simoni credunt, cùm videant eum tanta facere mirabilia? Aut non eſt mirabile per aẽrem volare? igni admixtũ, vnũ corpus effici? facere ſtatuas ingredi? canes æreos latrare? & alia his ſimilia, quæ vtiq; diſcretionẽ neſcientibus, ſatis mira ſunt. Sed & de lapidibus viſus eſt panes facere. Quod ſi peccat qui ſigna facientibus credit, quomodo non peccâſſe videbitur & his, qui Dño noſtro pro ſignis & virtutibus credidit? Et Pe
C trus ait: Libenter accipio quod de veritate ad amuſſim requiris, & impedimenta fidei in anima tua latere non pateris. Vndè & medelã conſequi facilè potes. Meminiſti, quod peius oĩm eſſe dixi, cùm quis negligit, quod ſibi expedit diſcere? Et Niceta reſpondit: Memini. Petrus: Et rurſum quod Deus occultauit veritatem ſuam, vt eam his qui ſe fideliter, ſectantur, aperiat? Et Niceta: Ne hoc quidem oblitus ſum. Tum Petrus: Quid ergo putas, quia in terram defoſſam abſcõderit Deus veritatẽ, & mẽtes ei ſuperpoſuerit, vt ab his q in profundũ fodere valent, tantũmodo inueniri poſſit? Non ita eſt, ſed ſicut mõtes & terrã cœli ambitu circũndedit, ita & veritatẽ charitatis ſuæ velamine contexit, vt ille ad eam ſolus peruenire poſſit, qui priùs ianuã dilectionis diuinæ pulſauerit. Etenim quod prius dicere cœperã, paria quædã huic mundo deſtinâſſe Deum: ille qui primus ex paribus venit, à malo eſt: qui ſecũdus, *Paria quædã mundi.*
D à bono. In quo vnicuiq; hominũ iuſti occaſio iudicij datur, ſiue ſimplex ille ſit, ſiue prudens. Nam ſi ſimplex eſt, & crediderit illi qui primus venit: ſignis enim & prodigijs motus, neceſſe eſt eadem ratione, vt etiã illi qui ſecundò venerit, credat: ſignis enim & prodigijs ſuadebitur & nunc ſicut priùs. Dum verò crediderit huic ſecũdo, diſcet ab eo quòd primo illi qui à malo venit, credere non debeat, & ita prioris error ſecundi emendatione corrigitur. Si verò quia primò credidit, ſecundum recipere noluerit, meritò vt iniuſtus condemnabitur: iniuſtum enim eſt, vt cum primo propter ſigna crediderit, ſecundò eadem aut etiam potiora ferenti ſigna, nõ credat. Si verò credidit primò, conſequens eſt, vt vel in ſecundò moueatur ad credendũ. Neq; enim in tantum aĩo ſtertit, vt ingeminatis mirabilibus non valeat ſuſcitari. Si verò prudens eſt, diſcretionem poteſt capere ſignorum. Et ſi quidem primò credidit,

augmẽtis virtutum mouebitur ad ſecundum,& ex cõparatione quæ ſint po- E
tiora deprehẽdet,quãuis manifeſta habeãtur indicia apud eruditos quoſq;,
ſicut per ordinis conſequentiã demõſtrauimus. Si verò tanquam ſanus quis,
& qui medico non indigeat,non eſt cõmotus ad primum, rei ipſius perſeue-
rantia ſuſcitabitur ad ſecundum : diſtinctionemq; ſignorum & mirabilium
faciet,in hunc modum.Ille qui à malo eſt,ſigna quæ facit,nulli proſunt: illa
verò quæ facit bonus,hominibus proſunt. Nam dic quæſo, quæ vtilitas eſt
oſtendere ſtatuas ambulantes?latrare ęreos aut lapideos canes?ſalire montes,
volare per aërem?& alia his ſimilia,quæ dicitis feciſſe Simonem. Quæ autẽ à
bono ſunt,ad hominum ſalutem deferuntur,vt ſunt illa quæ fecit Dominus
noſter,qui fecit cæcos videre,fecit ſurdos audire,debiles,claudos erexit,lan-
guores & dæmones effugauit, mortuos fecit reſurgere, & alia his ſimilia,
quæ etiam per me fieri videtis. Iſta ergo ſigna quæ ad ſalutem hoĩm proſunt, F
& aliquid boni hominibus conferunt,malignus facere non poteſt,niſi in fi-
ne mundi tantũ.Tunc enim admiſcere ei conceditur aliqua etiam de dextris
ſignis,id eſt,vt vel demones fuget,vel ægritudines ſanet,& propter hoc,tanq̃
qui exceſſerit terminos ſuos,& in ſemetipſum diuiſus ſit, ac ſemetipſum im-
pugnauerit,deſtruetur.Et propterea Dñs prædixit,in nouiſſimis temporibus
tentationẽ futuram,talem in qua decipiantur,ſi fieri poteſt,etiam electi,con
fuſis ſcilicet indicijs ſignorũ, perturbari neceſſe eſt, etiam eos qui in diſcer-
nendis ſpiritibus,ac diſtinguendis virtutibus videntur eruditi. Decem ergo,
quæ diximus paria,huic mundo deſtinata ſunt ab initio ſeculi:Cain & Abel
vnum fuit par.Secundum verò Gigantium,& Noë,Tertium Pharaonis & A-
braham.Quartum Philiſtinorum & Iſaac.Quintũ Eſau & Iacob. Sextũ Ma-
gorum & legiſlatoris Moyſi. Septimũ tentatoris & filij hoĩs. Octauũ Simo- G
nis & meum Petri.Nonum oĩm gentium,& illius qui mittetur ſeminare ver-
bum inter gentes.Decimum Antichriſti & Chriſti: de quibus paribus aliàs
vobis per ſingula latiùs exponemus. Et cum hæc diceret Petrus, Aquila ait:
Verè adſidua doctrina opus eſt, vt de ſingulis poſſit quis ſcire rationem. At
Petrus:Quis eſt,qui aſſiduus ſit erga doctrinã,& ſtudioſe ſingula quæq; per-
quirat?niſi qui animã ſuam diligit ad ſalutem, & omnibus renunciat huius
mundi negotijs,vt ſoli verbo Dei vacat, quem ſolum prudentem iudicat ve-
rus Propheta,vendentem oĩa quæ ſua ſunt,& ementem vnam veram Marga-
ritam,& intelligentẽ quæ ſit differẽtia à tẽporalibus ad æterna, paruis ad ma
gna,hoĩbus ad Deũ.Intelligit enim quæ ſit æterna ſpes apud verũ & bonum
Deum.Quis autẽ eſt qui diligit Deum,niſi qui ſapientiã eius cognouit?quo-
modo aũt quis agnoſcere poterit ſapientiam Dei,niſi aſſiduus ſit ad audien- H
dum verbum eius?ex quo accidit,vt amorẽ eius concipiat, & digno eum ho
nore veneretur,hymnis & orationibus ad eum fuſis, & in his libẽtiſſimè re-
requieſcens,ſummumq; deputans detrimentũ,ſi quando aliquid aliud vel ad
momentũ tẽporis loquatur,aut agat:quia reuera nec poteſt anima, quę Dei
amore repleta eſt,aliud aliquid intueri,niſi quod ad Deũ pertinet,nec ſatia-
ri poteſt præ amore eius,ea quæ ipſi ſcit eſſe placita,meditando. Hi verò qui
affectũ eius minimè cõcepêre, nec illuminatã charitatẽ eius gerũt mẽte, vel-
ut in tenebris poſiti,lucem videre non poſſunt. Et ideo etiam priùs q̃ incipi-
ant requirere de Deo,quaſi labore oppreſſi,ſtatim deficiunt:ac tædio repleti
continuò à propria conſuetudine rapiuntur ad ea verba quibus delectãtur.
Nam de Deo audire aliquid talibus tædioſum eſt & moleſtũ, pro eo, vt dixi

quia

Amußis ad quam prodigia exigere conuenit, an ex Deo ſint.

Signa diaboli qualia.

Matt.24.

Decem paria totius mũdi colla ta inter ſe

Mat.13.

Nemo diligit Deũ niſi qui ſapientiam eius cognouerit.

A quia mens eorum nullā dulcedinē diuinæ charitatis accepit. Hæc Petro di-
cente,dies exortus eſt,& ecce veniens quidā ex diſcipulis Simonis clamabat,
dicens:Obſecro te Petre,ſuſcipe me miſerum,à Mago Simone deceptum, cui
ego velut cœleſti Deo intendebam,pro his quæ ab eo fieri mirabilibus vide-
bam:Auditis tamē ſermonibus tuis,cœpit iam mihi homo videri, & quidē
malus.Veruntamē cùm hinc exiret,ego eum ſubſequutus ſum ſolus nōdum
enim ad liquidū impietates eius agnoueram.Cùm aūt vidiſſet me ſubſequen
tem,beatū me dicens,perduxit ad Domū ſuā:circa mediū verò noctis ait ad
me:Omnium te hominum faciam meliorem,ſi volueris vſq; ad finē perſeue
rare mecum:cui cum promiſiſſem, exigit à me iuramentum perſeuerantiæ,
eoq; accepto,impoſuit ſuper humeros meos polluta quædā & excrebilia ſe-
creta ſua,vt portarem,& ſequi me iuſſit.Vbi verò ventum eſt ad mare,naui-

Simon artis ſuæ myſteria in mare proiecit.

B giū quod fortè aderat,ingreſſ⁹ id à ceruicibus meis quod portare me iuſſerat
ſumpſit.Et paulò poſt egreſſus,nihil extulit,certum quod in mare id iecerat:
rogabat aūt me,vt cum ipſo proficiſcerer, dicens ſe Romā petere , ibi enim
in tantū placiturū,vt Deus putetur , & diuinis publicè donetur honoribus.
Tūc,inquit,te oībus diuitijs repletū,ſi huc redire placuerit,& pluribus fultū
miniſterijs,mittā.Hæc ego audiens,& nihil in eo,ſecundū hanc profeſſionē
videns, ſed Magum&deceptorem eſſe intelligens,reſpondi: Quæſo te ignoſ
ce mihi,qa pedes doleo,& ꝓptereà exire à Cæſarea nō valeo:præterea eſt mi-
hi vxor,ſunt paruuli liberi,quos relinquere omninò non poſſum.At ille hæc
audiens,& ignauiæ me incuſans,profectus eſt contra Dorā,dicens:Cū audie-
ris quanta mihi gloria erit in vrbe Roma,pœnitebit te.Et poſt hæc ipſe qui-
dē,vt aiebat,Romam petit,ego autem confeſtim redij huc,orans,vt me ſuſci

Simon Romam proficiſcitur.

C pias ad pœnitentiam,quia ab eo deceptus ſum.Cùm hæc dixiſſet is, qui à Si-
mone egreſſus eſt,iuſſit eum Petrus in atrio reſidere.Procedens autem ipſe,&
turbas plurimas videns,multò plures,quàm ſuperioribus diebus, ſtetit in lo-
co ſolito,& oſtēdens eum qui à Simone venerat,ſermonē facere hoc modo
cœpit.Iſte fratres,quem oſtendo vobis, paulò antè venit ad me,de Simonis
mihi malis artibus nuncians,quomodo ipſam ſceleris ſui officinam proiece
rit in prufundum:nō quaſi pœnitentia ductus,ſed metuens , ne deprehenſus
publicis legibus ſubiaceret.Rogabat autē hunc,vt dicit,munera immēſa pol
licens,ſecum manere.Quem cum ſuadere minimè potuiſſet,tanquā ignauum
increpans,dereliquit,ipſe verò Romam petens.Cumq; hæc Petrus indicâſſet
turbis,ipſe qui regreſſus à Simone fuerat, publicè ſtans ſingula quæq; cœpit
populo exponere,de ſceleribus Simonis.Et cum grauiter ferrent,de his audie
D bant p artes magicas geſta à Simone,ait Petrus:Nolite fratres grauiter ferre de
his quæ trāſacta ſunt,ſed obſeruate de futuris : quæ enim trāſierunt,iā finita
ſunt,quæ verò imminent,periculoſa ſuut his qui incurrerint : ſcandala enim
nunquā deerunt huic mundo,donec permittitur inimico agere pro volunta
te ſua,vt prudentes quiq; & intelligentes:aſtutias eius,ſuſcitatos ſibi ab eo ſu
perent agones.Hi verò qui negligunt diſcere quæ ad ſalutem pertinēt animæ
ſuæ,iuſtis ab eo deceptionibus capiantur.Quia ergo,vt ipſi audiſtis, Simō e-
greſſus eſt,aures gētilium qui ad ſalutem vocati ſunt, præuenire neceſſe eſt,&
me veſtigia eius inſequi,vt ſi quid fortè ab illo diſſipatum fuerit, corrigatur
à nobis .Sed quoniam iuſtum eſt de vobis maiorem ſolicitudinem geri , qui
iam intra muros vitæ continemini,quia quòd adquiſitum eſt,ſi pereat, dam-
num infert:quod autem nondum,ſi quidem inueniri potuerit, lucrum eſt:ſi

Mala præterita boni conſulēda.

 minus,

minus,hoc ſolùm damni eſt,quod lucrũ factũ non eſt. Vt ergo & vos magis E
in veritate firmemini, & gentes quæ ad ſaluté vocantur,non vſquequaq; poſ
ſint nequitia Simonis præueniri, cogitaui Zachæum vobis ordinare paſto-
ré:ego verò ipſe tres vobiſcum permanere menſes,& ita proficiſci ad gentes,
ne ampliùs morantibus nobis,& ſceleribus Simonis vſquequaq; granſſantib⁹
inſanabiles fiant.Hæc illo dicente,vniuerſus populus fleuit,audiens quòd ꝓ-
fecturus eſſet. At Petrus compaſſus eis,etiam ipſe lachrymas fudit, & in cœ
lum reſpiciens,ait·Tibi Deus qui cœlũ terramq; feciſti,& omnia quæ in eis
ſunt,precé ſupplicem fundimus,vt confugientes ad te in tribulatione ſua ſo
leris:propter affectũ enim quem habent erga te,diligunt me,qui veritaté tuã
adnunciaui eis:propter quod miſerationis tuæ dextera cuſtodi eos:nó enim
Zachæus,nec alius quiſquam hominũ cuſtos eſſe eis idoneus poteſt.Hæc au-
tem & his ſimilia cùm dixiſſet Petrus, manibus ſuperpoſitis Zachæo, orauit F
vt inculpabiliter Epiſcopatus ſui ſeruaret officiũ.Poſt hęc duodecim presby
teros ordinauit,& diacones quatuor,& ait: Zachæum hunc vobis ordinaui
Epiſcopum,ſciés eum timoré Dei habere,& eruditum eſſe in ſcripturis: qué
quaſi Chriſti locum ſeruantem,honorare debetis,obedientes ei ad ſaluté ve-
ſtram,& ſcientes,quod ſiue honor,ſiue iniuria,quæ ei defertur,ad Chriſtum
redundat,& à Chriſto ad Deum . Audite ergo eũ attentius,& ab ipſo ſuſcipi
te doctrinã fidei:monita aũt vitæ à presbyteris,à diaconibus verò ordiné diſ
ciplinæ.Viduarũ religioſam curam gerite,pupillos exnixiùs iuuate,pauperi-
bus miſericordiam facite,iuuenes pudicitiam docete. Et vt breuiter totũ di-
cam,alterutrũ vos in quibus res popoſcerit,ſuſtentate.Deũ colite qui creauit
cœlum & terrã,Chriſto credite,inuicé diligite,miſericordes eſtote ad omnes
non verbo ſolo,ſed & opere & rebus implete charitatem . Et cũ hæc atq; his G
ſimilia præcepiſſet,pronunciauit ad populum,dicens:Quoniã tres menſes ſta
tui facere vobiſcum,ſi quis veſtrũ deſiderat baptizetur, vt exutus prioribus
malis,de reliquo pro bonis actibus hæres bonorũ cœleſtiũ,ex geſtis proprijs
fiat.Accedat ergo qui vult ad Zachæum,& ipſi det nomen ſuum,atq; ab eo
myſteria audiat regni cœlorum.Ieiunijs frequentibus operã impendat ac ſe-
metipſum in omnibus probet,vt tribus his menſibus conſummatis,in die fe-
ſto poſſit baptizari.Baptizabitur aũt vnuſquiſque veſtrûm in aquis perenni-
bus,nomine trinæ beatitudinis inuocato ſuper ſe, perunctus primò oleo per
orationé ſanctificato,vt ita demũ per hæc cóſecratus,poſſit percipere de ſan-
ctis.Et cũ multa dixiſſet de ratione baptiſmi,dimiſſis turbis,ad ſolitã ſe rece
pit manſionem:Ibiq; adſtãtibus ſibi duodecim,id eſt,Zachæo & Sophonia,
Ioſepho & Michæa,Eleazaro & Phinees,Lazaro & Heliſæo,me Clemente & H
Nicodemo,Niceta & Aquila,hoc modo proloquutus eſt:Conſideremus fra
tres quod iuſtũ eſt:debemus enim auxiliũ aliquod ferre gentibus,quæ ad ſa-
luté vocatæ ſunt.Ipſi audiſtis quod Simon præcedere volens iter noſtrum ꝓ-
fectus eſt,qué oportuerat & è veſtigio inſequi , vt ſic vbi aliquos ſubuertere
tentaret,continuò confutaretur à nobis.Sed quoniã iniuſtũ mihi videtur, vt
derelictis his qui iã conuerſi ſunt ad Deũ,eorũ qui adhuc longè ſunt curam
pręferamus,rectum puto,tribus menſibus permanere me cum his, qui in hac
ciuitate conuerſi ſunt ad fidem,& firmiores eos efficere:nec tamen illos, qui
adhuc longè ſunt,penitus negligere,ne fortè ſi diu venenis peſſimæ doctrinę
inficiãtur,difficiliùs reuocétur.Et ideo volo,ſi tamé etiã vobis iuſtũ videtur,
vt ꝓ Zachęo,qué hic ordinauim⁹ Epiſcopũ,ſubijciatur in numero Beniamin
filius

Zachæus ordinatus Epiſcopus apud Cæſaream à Petro.

Manuũ impoſitio.

Quales debeant eſſe Epiſcopi.

Compendium præceptorum Petri ad diſcipulos ſuos.

Oleo in baptiſmo uſi ſunt in primitiua Eccleſia.

A filius Saba,& pro Clemente,quem decreui mecum ſemper eſſe,quia ex genti bus veniens,audiendi verbiDei grande deſiderium gerit. Ananias filius Safra. Pro Niceta verò,& Aquila,qui nuper conuerſi ſunt ad fidem Chriſti, Rubelus Zachæi frater,& Zacharias ſtructor. Iſtis ergo quatuor pro his quatuor ſubſtitutis expleri volo duodecim numerũ, vt me in ipſis ſemper ſecum eſſe ſentiat Simon. Sequeſtratis igitur me Clemente,& Niceta & Aquila,ad illos duodecim ait: Volo vos poſt diẽ caſtrinũ proficiſci ad gẽtes,& veſtigia Simonis inſeq́,vt oĩa quæ agit,manifeſta mihi faciatis: ſed & propoſitum ſingulorum diligenter requirite,& me ad futurũ ſine mora eis adnunciate & ne multa vobis dicam,per omnia inſtruite gentiles expectare aduentum meũ. Cúq; hæc atq; his ſimilia dixiſſet,etiam vos,inquit,fratres,ſi quid vobis ad hæc videtur,dicite: ne fortè non ſit rectum quod mihi ſoli placet. Tum omnes vna

B voce collaudantes eum, Rogamus magis,aiebant,vt pro arbitrio tuo cuncta diſponas,& quod tibiipſi videtur iubeas: hoc enim putamus eſſe op⁹ integrũ pietatis,ſi quę tu iuſſeris,impleamus. Igitur ſtatuto die cùm ſtetiſſent ante Petrũ,ne arbitreris,aiunt,Petre,paruum nobis indici mœrorem, quòd ſtaudamur,non audientes te per menſes tres,ſed quoniã hoc expedit agere quod tu iubes,obediemus promptiſſimè: ſemper ergo vultũ tuum in noſtro corde retinentes,ſicut iuſſiſti,alacres proficiſcimur. At ille oratione pro eis ad Dominum fuſa,emiſit eos. Et cũ profecti fuiſſent illi duodecim,qui præmiſſi ſunt, Petrus ingreſſus,ex more in loco diſputationis ſtetit. Conuenerat aũt populi multitudo,copioſior numerus quàm ſolebat,& oẽs cũ lachrymis intuebantur eũ,pro eo,quod pridie ab eo audiſſent,profecturũ ſe Simõis gratia. Sed & ipſe lachrymantes eos videns ſimilia patiebatur,licet conaretur occultare,&

XII diſcipuli Petri mittuntur ad prædicandum.

C inhibere lacrymas: prodebatur tamẽ ex tremore vocis,& interruptione ſermonis,quod ſimili augeretur affectu. Verũtamẽ manu confricans frontẽ,æquo animo,inquit,eſtote fratres,& miſericordes animas veſtras cõſilij ratõe ſolamini,referentes omnia ad Deum,cuius ſolius implenda,& omnibus præferẽda volũtas eſt. Nã ſi verbi gratia ponamus,quod pro affectu quẽ erga vos gerimus,cõtra volũtatẽ eius agentes,reſideamus vobiſcum,nunquid non poteſt miſſa in me morte,profectionẽ mihi à vobis inducere longiorẽ? Et ideo meliùs eſt,vt hanc breuiorẽ cum voluntate ipſius impleamus,vt pote quibus definitum eſt,in omnibus obedire Deo: vnde & vos debetis ſimili obedientia parere ei,quippe qui etiam me,non alia ex cauſa,niſi pro ipſius amore diligatis. Vt ergo amici Dei,voluntati eius obtẽperate,ſed& vos ipſi probate quòd iuſtum eſt. Nunquid non impium videbatur,ſi cùm vos Simon deciperet,ego

D non veniſſem ad vos,detentus à fratribus qui erãt in Hieruſalem, & quidem cùm haberetis apud vos Zachæum,virum bonum, & in ſermone expeditũ? Ita ergo & nunc impium iudicate,ſi cum exierit Simon ad gentes impugnãdas,quibus nullus omninò defenſor eſt,ego nõ ſubſequar, detentus à vobis. Propter quod obſeruemus,ne fortè affectu iniuſto ,voluntatẽ maligni faciamus. Interim tribus,vt dixi,menſibus permanebo apud vos: eſtote aſſidui ad audiendum verbum: & conſumatis his,ſi qui poſſunt,& volunt ſequi nos,pmittitur eis,ſalua pietate. Quod autem dico ſalua pietate,hoc eſt,ne quem diſceſſu ſuo contriſtet qui contriſtari non debet,vel parentes relinquens,quos non oportet,vel vxorem fidelem,vel ſi quæ ſunt huiuſmodi perſonæ, quibus propter Deum deferri ſolatium conuenit. Intereà per dies ſingulos diſputans & docens,propoſitum tempus in doctrinæ labore cõpleuit. Et cùm aduenifſet dies

Non facile relinquendi ſunt parentes aut uxores Euangelij prætextu.

ſet diẽs feſtus,ſuper decem millia baptizati ſunt.In illis autem diebus epiſto E
la mittitur à fratribus qui præceſſarant, in qua Simonis ſcelera continebantur,
tur,quomodo per ciuitates deciperet turbas,& Petrum per ſiugula laceraret,
ut cùm fortè aduenìſſet, nullus ei accommodaret auditũ. Adſrebat enim
eum Magum eſſe,& ſine Deo,iniurioſum,callidum,imperitum,& impoſſibi
lia profitentẽ.Mortuos enim reſurrecturos adſerit, quod eſt,inquit,impoſſi-
bile. Si qui verò eũ confutare velit,occultis ab eo inſidijs perimitur per ſatel-
lites eius:propter quod,inquit,& ego cũ eum ſuperâſſem, & triumphâſſem,
inſidias eius veritus, fugi, ne fortè maleficijs me perimeret,aut mortem meã
per inſidias elocaret:indicabant autem maximè eum apud Tripolim demo-
rari.Igitur Petrus epiſtolam recitari populo iubet,& poſt lectionẽ adloqu-
tus eos,de oĩbus pleniſſimè inſtruxit:præcipuè tamen vt obedirent Zachæo,
quem eis ordinauit Epiſcopum.Sed & presbyteros & diaconos populo,& ip F
ſis nihilominus populum cõmendauit:ſimulque denuncians,quòd apud Tri
polim hyematurus eſſet.Commendo vos,inquit,gratiæ Dei,craſtino cũ vo-
luntate Domini profecturus.Per totos autem tres menſes quos apud Cæſareã
Negotiũ doctrinæ cauſa exegimus quæcunq; apud populum diſſerebat per diem,hæc
ſcribendià nobis ſecretò lucubrantibus ſecum,pleniùs & perfectiùs explanabat,tanquã
Petro iniũ fidelioribus,ac ſibi liquidò probatis.Simul & imperat mihi, quia intellexit
ctum Cle me ſtudioſiùs quæ audirem memoria cõmendare,libris ſingula quæque quę
menti. memoratu digna videbantur comprehẽdere, & mittere ad te mi Domine Ia
Librireco cobe,ſicut & feci,parens eius præceptis.Primus ergo liber ex his quos priùs
gnitionũ. miſi ad te,continet de verbo Prophetæ,& de proprietate intelligentiæ legis,
ſecundum id quod Moyſi traditio docet.Secundus de principio continet,v-
trum vnum ſit principium,an multa: & quod non ignoret Hebræorum lex, G
quid ſit immenſitas. Tertius de Deo,& his quæ ab eo inſtituta ſunt.Qartus
quod cũ multi dicantur Dij,vnus ſit verus Deus ſecundum teſtimonia ſcrip-
turarũ.Quintus quòd duo ſint cœli,quorũ vnũ ſit iſtud viſibile firmamentũ
quod & tranſibit:aliud verò æternum & inuiſibile.Sextus de bono & malo
& quod bono cũcta ſubijciantur à patre,malum aũt quare,& quomodo, &
vnde ſit,& quòd cooperetur quidem bono,ſed non propoſito bono,& quæ
ſint ſigna boni,quæ verò mali,& quæ ſit differentia dualitatis & coniugatio
nis.Septimus,quæ ſint quæ proſequuti ſunt duodecim Apoſtoli apud popu-
lũ in tẽplo.Octauus de verbis Domini quę ſibi videntur eſſe contraria,ſed nõ
ſunt,& quæ ſit horũ abſolutio.Nonus,quia lex à Deo poſita eſt,iuſta ſit,& p-
fecta,& quę ſola poſſit facere pacẽ.Decimus de natiuitate hoĩnũ carnaliũ,&
de generatione quę eſt per baptiſmum,& quę ſit in homine carnalis ſeminis H
ſucceſſio,& quæ animæ eius ratio, & quomodo in ipſa eſt libertas arbitrij:
quæ quoniã nõ eſt ingenita,ſed facta eſt,immobilis à bono eſſe non poterat.

De his ergo ſingulis quæ apud Cęſaream diſſerta ſunt à Petro,iubente,
vt dixi,ipſo,decem conſcripta ad te tranſmiſi volumina.Nos au-
tem die poſtera, vt ſtatutum fuerat, cum aliquantis
qui Petrum ſequi decreuerant, fide-
libus viris,à Cæſarea pro-
ficiſcimur.

RECOG-

A

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER QVARTVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

PRofecti à Cæſarea, vt Tripolim pergeremus, apud Dorã breue oppidum, primã fecimus mãſionẽ, quia nec longè aberat. Et omnes penè, qui per ſermonẽ Petri crediderant, diuelli ab eo ſatis ęgrè habebant, ſed pariter incedẽtes, dum iterũ videre, iterũ cõplecti iuuat, iterum conferre ſermonẽ, ad diuerſorũ peruenimus.

B

Sequẽti verò die venimus Ptolomaidã, vbi decẽ dies demorati, cùm aliquanti verbũ Dei recepiſſent, nonnulli eorũ qui adtentiores videbantur, & diutiùs detinere nos doctrinæ gratiã cupiebant, Tripolim, ſi hoc velint, vt ſequerentur indicauimus. Similiter & apud Tyrum ac Sydonam & Berythum fecimus, & his qui pleniùs deſiderabant audire ſermonem, apud Tripolim nobis hyemandum denunciauimus. Igitur cùm ex ſingulis ciuitatibus ſtudioſe quiq; comitarentur Petrum, electorum multitudo plurima ingredimur Tripolim. Continuò autem ante portas ciuitatis fratres, qui pręmiſſi fuerant, occurrunt, & ſuſcipientes nos abducunt per hoſpitia quæ præparauerant. Commotio autem & concurſus plurimus fiebat in ciuitate, deſiderantium videre Petrum. Et cùm veniſſemus

C

ad Domum Maronis, in qua Petro fuerat præparatum, conuerſus ad turbas, poſt diem craſtinum ſermonem ſe ad eos promiſit facturum. Igitur qui præmiſſi fuerant fratres, omnibus qui nobiſcum venerant hoſpitia diuidunt. Petrus verò Maronis Domum ingreſſus, cùm rogaretur cibum ſumere, neq̃ ſe facturum reſpondit, niſi priùs ſciſſet, ſi omnes qui eum fuerant comitati, hoſpitijs requieſcerent. Comperit autem à fratribus qui præmiſſi ſunt, quia à ciuibus, pro deſiderio quod erga Petrum conceperant, non ſolum hoſpitijs, ſed & omni humanitate ſuſcepti ſint, in tantùm, vt & contriſtarentur aliquãti, quibus defuêre quos ſuſciperent. Ita enim omnes paratos fuiſſe, vt ſi multò plures veniſſent, adhuc tamen ſuſcipiendos magis quàm ſuſcipientes fuiſſe defuturos. Super his Petrus valde delectatus, collaudauit, & benedixit eos, ac ſecum manere iuſſit. Ipſe verò cùm lauiſſet in mari, cibo ſumpto, quieuit

D

in veſpera. Et ex more, pullorum cantibus ſurgens, veſpertino adhuc lumine perdurante, cunctos inuenit vigilantes: eramus autem omnes cum eo ſedecim, Petrus & ego Clemens, Niceta & Aquila, & illi qui præceſſerãt duodecim. Salutans itaque, vt ſolebat, Petrus ait: Hodie quia alijs occupati non ſumus, nobis ſimus. Et ego quidem vobis, quæ apud Cæſaream, poſt digreſſum veſtrum geſta ſunt, enarrabo. Vos autem mihi quæ hìc à Simone perpetrata ſunt indicate. Et cùm de his ab alterutro ſermo crederetur, illuceſcente die, ingreſſi quidam de familiaribus, nunciant Petro, quòd Simon vbi eum didiciſſet ingreſſum, per noctem profectus eſſet, Syriam tendens. Turbæ autem diem hanc, inquiunt, quam interpoſuiſti eis, deſiderio tui longiſſimum ſibi eſſe tempus opinantur: denique non ferentes ſtant ante ianuam, inter ſe inuicem de his quæ audire cupiunt, conferentes, & te ante præfinitum tempus

Simon reformidans Petri conſpectum dilabitur in Syriam.

omnimodis ſe viſuros ſperant, quantoque magis dies clareſcit, multitudi- E
nes colliguntur, & audituros ſe ſermonem tuum, neſcio vnde præſumentes,
certiſſimè confidunt. Nunc ergo quod tibi videtur, iube vt dicamus eis: ab-
ſurdum nanque eſt tantam multitudinem conueniſſe, & diſcedere cum mœ-
ſtitia, quippe ſi reſponſa eis nulla reddantur. Non enim cogitabunt, quòd
Matth.9. ipſi ſtatutum non expectauerint diem, ſed quòd à te magis videantur eſſe
contempti. Tum Petrus admirans ait: Videtis fratres, quomodo vnuſquiſ-
que ſermo Domini propheticæ dictus, impletur. Memini enim dixiſſe eum:
Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis,
Matth. 8. vt eijciat operarios in meſſem ſuam. Ecce ergo nunc quæ in myſterio prædi-
cta ſunt, adimplētur. Sed & quod dixit, multi veniēt ab oriente, & occidēte,
à ſeptentrione, & meridie, & recumbēt in ſinibus Abrahā, & Iſaac, & Iacob:
etiam hoc pariter, vt videtis expletur. Propter quod deprecor vos cōſeruos, F
& adiutores meos, vt diſcatis attentiùs prędicandi ordinem, & abſolutionū
vias, vt poſſitis ſaluare animas hominum, quæ occulta dei virtute, quem de-
beant diligere, prius etiam quam doceantur, agnoſcunt. Videtis enim eos,
quaſi bonos ſeruos deſiderare eum quem ſibi ſperant aduentum ſui Domini
Proprium Hebræorū munus ſa ctum eſt et gentibus commune. nunciare, vt poſſint voluntatem eius, didicerint implere. Deſiderium ergo au
diendi verbi Dei, & voluntatem eius quærendi, ex Deo habent: & hoc eſt ini
tium doni Dei quod gentibus datur, vt poſſint per hoc doctrinā recipere ve-
ritatis. Sic enim & Hebræorum populo ex initio datum eſt vt diligerēt Moy-
ſen, & crederent verbo eius. Quod ergo fuit proprij muneris à Deo erga He-
bræorum gentem, hoc nunc videmus dari etiam his qui ex gentibus conuo-
cantur ad fidem. Operum verò ratio, proteſtati & arbitrio vniuſcuiuſq; per-
Matth.7. mittitur: & hoc ipſorum eſt proprium, hoc à patre cœleſti donatum eſt, vt vo G
luntatem eius, cuius amorem & deſiderum, Deo largiente, conceperis, facias:
ne dicatur ad te ille ſermo eius quem dixit: Quid autem dicitis mihi Domi-
ne Domine, & non facitis quæ dico? Eſt ergo proprij muneris à Deo cōceſſi
Matth.11. Hebręis, vt Moyſi credant: gentibus autem, vt Ieſum diligant. Hoc enim indi-
cabat & magiſter, vbi ait: Confitebor ribi pater Domine cœli & terræ, quia
occultâſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelâſti ea paruulis, per quod
Saluantur non qui agouerint Deum ſed qui uoluntatem eius fecerint. vtiq; declaratur, quia Hebræorum populus qui ex lege eruditus eſt, ignorauit
eum. Populus autem gentium agnouit Ieſum & veneratur, propter quod &
ſaluabitur, non ſolùm agnoſcens eum, & voluntatem eius faciens. Debet au-
tem is qui ex gentibus eſt, & ex Deo habet, vt diligat Ieſum, proprij habere
propoſiti, vt credat & Moyſi. Et rurſus Hebræus qui ex Deo habet, vt credat
Moyſi: habere debet, & ex propoſito ſuo, vt credat in Ieſum, vt vnuſquiſque H
Matth.33. eorum, habens in ſe aliud diuini muneris, aliud propriæ induſtriæ, ſit ex vtro
que perfectus. De tali enim dicebat Dominus noſter viro diuite, qui profert
de theſauris noua & vetera. Sed de his ſatis dictum: vrget enim tempus, &
populi religioſa deuotio inuitat nos, ad ipſos facere ſermonem. Et cum hæc
dixiſſet, requirebat vbi oportunus eſſet locus ad diſputandum. Et Maro ait:
Eſt mihi ædes ampliſſima, quæ plus quàm quingētos recipiat viros: eſt & hor
tus intra Domum: aut ſi in publico aliquo placet loco, hoc magis omnes de-
ſiderant, nemo enim eſt, qui non cupiat vel faciem tuam vadere tantum. Et
Petrus: Oſtende mihi, inquit, ædem vel hortum. Et cùm vidiſſet ædem ingre-
diebatur, vt & hortum perſpiceret, & ſubitò omnis multitudo, quaſi ab ali-
quo euocata, cum feſtinatione ingreſſa eſt Domum, atque inde ad hortum
prorupit

A prorupit,vbi iam ſtabat Petrus,conſiderans quis eſſet aptus ad diſputandum locus. Vt autem vidit turbas velut ingentis fluuij inundâſſe lenem meatum, aſcendens ſupra baſim quandam,quæ fortè iuxta horti parietem ſtabat, primò,religionis more,populum ſalutauit : quidam autem ex his qui aderant, & multo tempore à dæmonibus fuerant fatigati,in terram proruunt, obſecrantibus ſpiritibus immundis,vt vel vno die indulgeretur eis in obſeſſis corporibus permanere:quos Petrus increpans,iuſſit abſcedere, & ſine mora diſceſſerunt.Poſt hos alij longis afflicti languoribus, rogabant Petrum,vt reciperent ſanitatem, pro quibus ſe ſupplicaturũ Domino pollicetur, cũ prius ſermo doctrinæ fuiſſet expletus.Sed ſtatim vt promiſit,languoribus reſoluti ſunt, & iuſſit eos ſeorſim reſidere cum his qui à dæmonibus fuerant curati, quaſi poſt laboris fatigationem.Intereà dum hæc aguntur, plurima multitudo

B conuenit,quos non ſolùm deſiderium Petri,ſed & ſanitatum,quæ perpetratæ fuerant,fama pertraxerat.At Petrus manu quieſcere populum docens, & turbas in tranquillitate componens,hoc modo fecit exordium.Incipienti de vero Dei cultu facere ſermonem,neceſſarium mihi videtur,eos qui non dum de hoc aliquid ſcientiæ conſequuti ſunt , primò omnium docere, per omnia inculpabilem ponendam eſſe diuinam prouidentiam,per quam mnudus regitur & gubernatur. Hunc autem nobis exordij titulum dedit præſentis operis ratio , & eorum quos Dei virtus ſanauit occaſio,vt oſtendamus,quòd recta ratione quamplurimi à diuerſis dæmonibus obtinentur, vt per hoc appareat iuſtitia Dei . Inuenietur enim omnium penè malorum mater eſſe ignorantia.Sed iam veniamus ad cauſam.Deus cùm feciſſet hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam,operi ſuo ſpiramen quoddam , &

Oratio Petri.

Principiũ Chriſtiãiſmi eſt, credere puidentiã diuinam, eãq; inculpabilem.

C odorem ſuæ diuinitatis inſeruit,vt per hoc participes facti mortales vnigeniti eius , per ipſum etiam amici Dei & filij adoptionis exiſterent : vnde & qua via id poſſint adipiſci,ipſe eos,vt Propheta verus edocuit,ſciens quibus actibus hominum delectaretur pater. Vnus itaque apud homines tunc Dei cultus erat,mens pura & ſpiritus incorruptus. Et ob hoc,omnis creatura humano generi fœdus inuiolabile conſeruabat.Ob reuerentiam nanq; creatoris,nulla ægritudo in eos,nullũ vitium corporis,nulla ciborũ dominata corruptio eſt:ex quo fiebat,vt mille annorũ ætas in fragilitatem non incideret ſenectutis . Sed vbi vita laboris expers,bonorũ perſeuerantiam non putauit diuina largitiõe,ſed rerũ ſorte conceſſam,& ſine vllo ſudore diuinæ amœnitatis delitijs pfrui,Naturæ debitũ, & nõ Dei bonitatis munus accepit,in cõtrarias p hæc hõines & impias cogitationes,ocio docente, perueniunt,putã-

Præcipu9 cultus Dei cõſiſtit in mente pura.

D tes Deorũ ſibi vitam,nullis laboribus,nulliſq; meritis natã. Hinc proficiunt in deteriùs,vt neq; prouidentia Dei mundum regi crederent,neq; virtutibus eſſe aliquem locum quandoquidẽ ſemetipſos ſcirent,nullis prius bonis operibus adſignatis,ocij ac deliciarum ſummã tenere , & amicos Dei abſq; vllis laboribus haberi.Iuſtiſſimo itaq; Dei iudicio,in huiuſmodi cogitationũ vanitate languentibus,labores & adflictiones pro remedio conferuntur. Vbi ergo adfuit labor ac tribulatio,deliciarum & amœnitatis excluſi ſunt loco. Terra aũt cœpit nihil eis ſine labore producere,& tunc conuerſa in hominibus cogitatio creatoris ſui requirere cõmonetur auxilium,& orationibus ac votis præſidia inuitare diuina.Et ita factũ eſt,vt cultum Dei quem pro bonis neglexerant,recuperarent pro malis,& cogitationes in Deũ , quas puerterat indulgentia,emẽdaret adflictio.Sic ergo diuina prouidentia hoc eſſe vtilius

Afflictiones dantur aliquando pro remedio.

hominibus videns,vias benignitatis & abundantiæ, tanquam quæ læderent, E ſubtrahit ab hominibus, & vexationis iter ac tribulationis inducit. Sed vt oſtenderet,quia hæc pro ingratis agerẽtur,vnũ quendã ex illis, qui primitus

Enoch. cœperant eſſe mortales,quod eum gratiæ ſuæ non immemorẽ vidit, & quia ſperauit inuocare nomen Domini, ad immortales tranſtulit: cæteris,qui in tantum ingrati extitere,vt nec laboribus & tribulationibus emendari & corrigi poſsint,grauiſsima morte damnatis. Inuenit tamẽ & inter ipſos vnũ quẽ

Noe. dam cum domo ſua iuſtum,quem reſeruaret,præcepto ei dato, vt fabricaret arcam,& in ea cum diluuio cuncta necarentur,ipſe cum his quibus pręceptũ fuerat,poſſet euadere,quo impijs inundatione aquarũ peremptis,purificationem mundus acciperet, & is qui ad proſperitatem generis fuerat reſeruatus,

Lex viuẽdi à Deo data poſt diluuium. per aquam mundus effectus,mundum denuò repararet. Sed his omnibus geſtis,rurſus homines ad impietatem vertuntur,& propter hoc à Deo ponitur F lex quæ viuẽdi modũ doceret:ſed procuſſu tẽporis,Dei quidẽ cultus & iuſtitia,ab infidelibus & impijs corrũpitur,ſicut paulò pòſt apertiùs oſtendemus. Peruerſæ autem & erraticæ religiones introducuntur, quibus ſe plurima pars hominũ per occaſionem feriarum,& ſolennitatũ dederunt. Potus

Feſti dies Ethnicorum. inſtaurantes,& conuiuia,tibiáſque ac fiſtulas, & citharas, ac diuerſa genera muſicorum ſectantes,& ſemetipſos per omnia temulentiæ,ac luxuriæ propinantes.Hinc omnis error accepit originem,hinc lucos,& aras,hinc coronas & victimas reperêre,& poſt ebrietatẽ,quaſi limphaticis motibus agi: ex hoc iã poteſtas dęmonijs data,ingrediendi huiuſcemodi mẽtes, vt choros ducere inſanos,& Baccho furere viderentur:hinc fremere dentibus,& mugire de profũdis viſceribus inuẽtũ:hinc terribilis vultus,& ferus in hominibus aſpectus,vt is quẽ temulẽtia ſubuerterat,ac dæmõ inſtigauerat, numine repletus G à deceptis & errãtibus crederetur. Vnde cũ tã multæ in hunc mundũ falſæ & erraticæ religiones eſſent introductæ,miſsi ſumus nos,deferẽtes vobis tãquã boni negotiatores,à patribus traditum & conſeruatum veri Dei cultum,cuius quaſi ſemina quædã vobis hæc verba reſpergimus,& in veſtro iudicio ponimus quod rectum videtur eligere:Si enim recipiatis quæ noſtra ſunt, non ſolùm ipſi incurſiones dæmonis effugere,ſed & ex alijs eas effugare poteritis, ſimul & æternorũ bonorum præmia conſequimini.Qui autem contempſe-

Bacchi numen. rint recipere quæ dicuntur à nobis,in præſenti quidem vita,diuerſis dæmonibus & ægritudinũ vitijs ſubiacebunt:Poſt exceſſum autẽ corporis, etiam animæ eorũ cruciabuntur in perpetuũ. Deus enim non ſolum bonus, ſed & iuſtus eſt:nam ſi ſemper bonus ſit & nunq̃ iuſtus eſt, vt reddat vnicuiq; progeſtis ſuis,bonũ inuenietur iniuſtũ.Iniuſtũ nanq;eſt,ſi ita apud eũ habeatur impius,ſicut & pius.Igitur dæmones,ſicut paulò antę diximus,cùm occaſionibus acceptis,ingerere ſe potuerunt per malos & turpes actus corporibus ho- H

Quamobrem dæmões gaudeant immergi humanis corporibus. minum,ſi multo tempore permaneant in eis per negligentiã ipſorum,quia animæ ſuæ quod eſt vtile,non requirunt,neceſſariò cogunt eos habitantium in ſe dæmonum de reliquo facere voluntates.Quod autem eſt omnium deteriùs,in conſummatione ſeculi,cùm dæmon ille igni tradetur æterno,neceſſariò & anima quæ ei paruit, cum ipſo ęternis ignibus cruciabitur, vna cum corpore ſuo quod polluit. Dęmones autem habere deſiderium immergendi ſe corporibus hominum hęc cauſa eſt.Spiritus ſunt habentes propoſitum conuerſum ad malitiam:per cibos ergo & potus immoderatos, ac libidinẽ perurgent homines ad peccatum:eos tamen qui peccandi propoſitum gerunt:

A runt: qui dum videntur neceſſaria naturæ velle complere, non tenentes modum per nimietatem, ingrediendi in ſemetipſos dæmonibus faciunt locum. Donec autem naturæ menſura ſeruatur, & modus legitimus cuſtoditur, Dei clementia ingrediēdi in homines nō eis tribuit facultatē. Vbi verò aut mens ad impietatem declinauerit, aut corpus immoderatis cibis ac potibus adimplebitur, tanquam voluntate & propoſito eorum qui ſe ita negligunt, inuitati, quaſi aduerſum eos qui à Deo poſitam legem ſoluerint, accipiunt facultatem. Videtis ergo quantum valeat agnitio Dei, & diuinæ religionis obſeruantia, quę non ſolùm defendit credentes ab incurſionibus dæmonij, verùm & imperare eos facit his qui cæteris dominantur. Et ideo neceſſarium vobis eſt qui eſtis ex gentibus, confugere ad Deum, & obſeruare vos ab omī immūditia, vt expulſis dæmonibus, Dei habitatio fiat in vobis. Simul & ora-
B tionibus commendate vos Deo, & interpellate eum aduerſum impudentiam dæmonum: credentes enim, quæcunq; petieritis, accipietis. Sed & ipſi dæmones quantò viderint fidem creſcere in homine, tantò ab eo refugiunt, in ea ſolum parte reſidētes, in qua adhuc aliquid infidelitatis reſederit: ab his verò qui plena fide credunt, abſq; vlla remoratione diſcedunt. Anima eñ cùm venerit ad fidem Dei, cœleſtis aquæ virtutem conſequitur, per quam dæmonem tanquàm ſcintillam ignis extinguat. Eſt ergo fidei menſura, quæ ſi integra ſit, ex integro de anima dæmonē fugat: ſi verò minus aliquid habeat, reſidet adhuc aliquid de portione dæmonis in portione infidelitatis: & eſt plurimus labor, vt intelligat anima, quando, aut qualiter, ſi plenè, aut minus plenè ex ſe fugatus ſit dæmon. Si enim in aliqua parte reſederit, cum tempus inueniet, cogitationes ſubijcit cordibus hominum, & illi neſcientes vndè hæc
C veniant, ſuggeſtionibus dæmonū, quaſi animæ ſuæ ſenſibus credūt: ſuggerūt ergo alijs, occaſione corporeæ neceſſitatis delitias ſequi, aliorū iracundiam excuſant per abundātiā fellis, aliorū inſaniā nigri fellis vehemētia colorāt, ſed & ſtultitiā quorundā pro multitudine phlegmatis extenuāt. Quod & ſi ita eſſet, tamen hæc ſingula moleſta corpori eſſe non poſſent, niſi ex ciborū potuumq; nimietate, qui cum iuſto amplius ſumūtur, abundantia eorū quā decoquere naturalis nō ſufficit calor, crudeſcit in venenū quoddā, idq; viſceribus venisq; omnibus ſentinę in modum redundās, motus corporis inſanos reddit & turpes. Propter quod in omnibus eſt obtinenda parſimonia, vt neq; dæmonibus locus detur, neq; aīa ab eis obſeſſa vnà cum ipſis tradatur æternis ignibus crucianda. Eſt & alius error dæmonum, quem ſubijciūt ſenſibus hominum, vt putent ſe ab his qui dicuntur Dij, perpeti quæ patiuntur, quo ꝑ
D hæc, ſacrificia offerentes & munera, quaſi repropitiantes eos, cultū falſæ religionis adfirment, nos verò refugiant qui pro ſalute eorum ſatagimus, vt ab errore liberentur: ſed hoc, vt dixi, faciunt, ignorantes quod dæmones iſta ſibi ſuggerant ne ſaluentur. Eſt ergo in poteſtate vniuſcuiuſq;, quia liberi arbitrij factus eſt homo, vtrum nobis velit audire ad vitam, an dæmonibus ad interitum. Alijs etiam dæmones in viſu per diuerſas imagines apparentes, interdum minas intendunt, interdum ſanitates incommoditatibus pollicentur, vt his quos decipiunt, Deorum nihilominùs de ſe inſerant opinionem, & quod ſint dæmones ignoretur. Sed nos non latent, ſcientes myſterium creaturæ, & quam ob cauſam dæmonibus hæc agere in præſenti ſeculo permittatur, vt vel transformari eis liceat in quas volunt imagines, vel ſuggerere prauas cogitationes, & inſerere ſe per cibos & potum ſibi conſecratum

Mat. 21.

Fides dæmones fugat.

mentibus vel corporibus eorum, qui ex eo ſumpſerint, vel ad idoli alicuius E
venerationem ſomnia vana confingere. Et tamẽ quis ita ſine ſenſu inuenitur,
cui perſuaderi debeat, vt idolũ colat, ſiue illud ex auro, ſiue ex quolibet metallo
factum ſit, cui nõ palàm eſt id eſſe illud metallum quod artifex voluit?
Quomodo ergo ineſſe ibi diuinitas putanda eſt, quòd ſi noluiſſet artifex, omninò
non eſſet? aut quomodo inde futura ſibi adnunciari ſperent, vbi nec
prӕſentium aliquis intellectus eſt? Quamuis etiamſi aliquid diuinarent, non
cõtinuò Dij haberi poſſint: quia aliud eſt diuinatio, aliud diuinitas. Nam &

Phytones diuinatorij ſpiritus.

Phytones diuinare videntur, & non continuò Dij ſunt: deniq; à Chriſtianis
hominibus effugantur: & quomodo Deus eſt, qui fugatur ab homine? Sed
dicis fortaſſe: quid, quòd ſanitates efficiunt, & quomodo quis curetur oſtendunt?
Hac ratione colendi ſunt etiam medici vt Dij, multos enim ſanant,
& quantò quis peritior fuerit, tantò plures ſanabit. Vnde conſtat, iſtos cùm F
ſint dæmonici ſpiritus, & multò citiùs, ſcire aliqua, & multò perfectiùs: nõ
enim ad diſcendum tarditate corporis degrauantur. Et ideo quæ medici lon
go tempore, & labore plurimo adſequuntur: hæc illi, tanquam ſpritus, abſq;
mora vlla, & abſq; difficultate cognoſcunt. Non ergo mirum eſt, ſi plus aliquid
quàm homines ſciunt: ſed hoc intuendum eſt, quòd ea quӕ ſciunt, non
ad ſalutem ſed ad deceptionem proferunt animarum, vt per hæc eas cultum
falſæ religionis edoceant. Sed Deus, ne tantæ deceptionis error lateret, & errantibus
ipſe cauſa videretur exiſtere, qui tantũ eis licere permiſit, vt per diuinationes,
& per curationes, per ſomnia decipere homines poſſint, clemẽtiӕ
ſuæ remedium prouidit hominibus, & diſtinctionem falſi veriq; ſcire cupientibus,
in propatulo poſuit. Eſt ergo iſta diſtinctio: Quod à vero Deo dici-

Verum à falſo quo modo diſcernatur.

tur, ſiue ꝑ Prophetas, ſiue per viſiones diuerſas, ſemper verum eſt: quod aũt à G
dæmonibus prædicitur, nõ ſemper verum eſt. Eſt ergo euidentis indicij, non
à vero Deo dici ea in quibus aliquãdo mendacium eſt, in veritate enim nunquam
mendacium eſt: in his autem qui mentiuntur, poteſt aliquando & veritatis
aliqd admiſceri, per quod mendacia condiantur. Quòd ſi dicat aliqs:
quid enim opus erat hoc ipſum, vt eis permitteretur, vel aliquãdo verũ dicere
& per hoc tantũ errorẽ mortalibus introduci? Audi adhӕc: ſi eis nunq̃ fuiſſet
indultũ veri aliqd dicere omninò, nec ꝓdicerent aliqd: nõ ꝓdicentes aũt, nec
quòd eſſent dӕmones, cognoſcerẽtur. Quòd ſi ignorarẽtur eſſe dæmones in
hoc mũdo, agõis noſtri & certaminis nos cauſa latuiſſet, & pateremur palàm
quӕ geruntur in occulto: quippe ſi agendi tantùm aduerſum nos, & nihil loquendi
facultas eis conceſſa videretur. Nunc aũt vbi aliquando vera, aliquando
falſa dicuntur, debemus agnoſcere, vt ſuperius dixi, dæmonũ, & non Dei H
eſſe reſponſa, apud quem mendaciũ nunquã eſt. Quòd ſi curioſius quis progrediens
dicat: Quid enim opus erat huiuſmodi mala à Deo fieri, quibus ad
ſubuertendas mentes humanas tanta eſſet intentio? Hæc proponenti reſpõdebimus
requirendum eſſe primò omnium, ſi eſt aliquid in ſubſtantia malũ.

Iniquũ eſt creatorẽ à creatura iudicari.

Et quamuis ſufficeret dicere ad eum, quia non eſt conueniens, vt creatura iudicet
creatorẽ, ſed illius eſt iudicare opus alienũ, qui aut ſimilis artificij, aut
ſimilis potẽtiæ eſt, tñ circuitiõibus vtamur: abſolutè dicimus in ſubſtãtia nihil
eſſe mali. Quòd ſi ita eſt ſubſtantiarũ cõditor fruſtrà culpatur. Sed occur
res mihi & dices: Etiãſi ex arbitrij libertate in hoc ventũ eſt, nunqd ignorabat
ille q creabat eos, ꝙ in malũ declinaturi eſſẽt quos creabat? oportuit ergo
nec creari eos, quos deuiaturos ab itinere iuſtitiæ ꝓuidebat. Audiãt ad hæc q

ita

A ita propponunt,quod huiuſcemodi adſertionibus illud volũt oſtẽdere, cur
non malitia eorum qui nondum erant, bonitatem vicerit creatoris. Si enim
volens implere numerum & menſurã creationis ſuæ, extimuiſſet eorum qui
fururi erant,malitiam,& quaſi qui aliam nullã inuenire viam remedij ac me-
dicinę potuiſſet,niſi hoc ſolum vt retraheret ſe à proproſito creandi, ne ſibi
adſcriberetur malitia eorum qui futuri erant, quid aliud per hæc doceretur,
niſi indigna paſſio,& indecora fragilitas conditoris? quia ita pertimuit eorũ
actus qui nondũ erant,vt à propoſita cõditione ceſſaret.Sed his procul amo-
tis,illud animo contemplemur:quia Deus vniuerſitatis conditor, conditio-
nis ſuæ futuras differentias prǫuidens,vnicuiq; creaturæ ſecundum proprios
motus,quos ex arbitrij libertate ꝓferebat,ꝓſpexit,& præuidit diuerſos ordi
nes, atq; officia differentia,& cùm vnius eſſent ſubſtantiæ oẽs ſecundũ crea-
B turæ rationẽ,eſſet tñ diuerſitas in ordinibus & officijs ſecundũ proprios ani
morũ motus,ex arbitrij libertate proferendos. Præuidebat ergo futuras in
creaturis culpas,& iuſtitiæ eius ratio poſcebat,vt emendationis cauſa culpas
pœna ſequeretur.Oportuit ergo eſſe & pœnarum miniſtros, quos tantum li *Dæmones*
bertas arbitrij in hunc ordinem traheret:præter hæc autem & debuerunt ha *miniſtri*
bere quos vincerent hi,qui agones ſuſceperant, cœleſtium præmiorum. Sic *pœnarũ.*
ergo nec ea quæ putãtur mala,vacant ab vtilitate,dum victi his à quibus vin-
cuntur,licet inuiti,præmia æterna cõquirũt.Sed de his iſta ſufficiãt, proceſſu
eñ temporis etiã ſecretiora pãdentur. Nunc ergo quoniã nondũ intelligitis
quãta vos ignorantiæ caligo circũſtet, interim vobis volo exponere,vnde co
lẽdi idola exordiũ mũdo huic datũ ſit. Idola aũt dico exanima ſimulacra q́ *Idola.*
colitis, ſiue lignea,ſiue fictilia,ſiue lapidea,vel ęrea,vel ex ꝗbuſcũq; alijs ſum-
C pta ſunt metallis: horũ ergo initiũ tale eſt. Angeli ꝗdã, relicto ꝓprij ordinis
curſu, hoĩm fauere vitijs cœpere,& libidini eorũ quodãmodo indignũ p̃be-
re miniſteriũ, quo illorum opera, ſuis magis voluptatibus morem gererent:
quiq́; ne ſponte inclinati viderentur ad indigna miniſteria,docuerunt homi
nes, quod dæmones artibus quibuſdam obedire mortalibus, id eſt, magicis *Magicæ*
inuocationibus,poſſent,ac velut ex fornace quadam & officina malitiæ to- *illuſiones*
tum mundum,ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt. Pro *unde natæ*
his & alijs nonnullis cauſis diluuium mundo introductum eſt, ſicut iam in
alijs dictum eſt & dicemus:& omnes qui erant ſuper terras,deleti ſunt,exce-
pta Noë familia,qui cum tribus filijs, eorumq́; vxoribus ſuperfuit: ex ꝗbus
vnus Cham nomine, cuidam ex filijs ſuis, qui Meſraim appellabatur, à quo
Aegyptiorum & Babyloniorũ & Perſarum ducitur genus,malè compertam *Non mul-*
D magicæ artis tradidit diſciplinam: hunc gentes quæ tunc erant Zoroaſtrem *tò ſecus Be*
appellauerunt,admirantes primum magicæ artis autorem,cuius nomine etiã *roſus ſcri-*
libri ſuper hoc plurimi habentur.Hic ergo aſtris multũ ac frequenter inten- *bit.*
tus, & volens apud homines videri Deus, velut ſcintillas quaſdam ex ſtellis *Zoroa-*
producere,& hoĩbus oſtentare cœpit,quo rudes atq; ignari,in ſtuporẽ mira *ſtris libri*
culi traherentur: cupienſq́; augere de ſe huiuſmodi opinionẽ,ſæpiùs iſta mo *de Magia.*
liebatur,vſquequo ab ipſo dæmone, quem importuniùs frequentabat, igni
ſuccenſus cõcremaretur.Sed ſtulti hoĩes qui tũc erant,cum debuiſſent vtiq; *Zoroa-*
opinionẽ, quã de eo conceperant abijcere,quippe q̃ pœnali morte eius vide- *ſtres ful-*
rant confutatã,in maius eum extollunt.Extructo eñ ſepulchro ad honorem *mine ictus*
eius, tãquam amicum Dei,ac fulminis ad cœlũ vehiculo ſubleuatũ, adorare *interijt.*
auſi ſunt,& quaſi viuens aſtrum colere. Hinc enim & nomen poſt mortem
eius

eius Zoroaſter,hoc eſt,viuum ſidus appellatum eſt, ab his qui poſt vnam ge- E
Fulmine icti habiti pro dijs.
nerationem Græcæ linguæ loquela fuerant repleti.Hoc deniq; exemplo,eti
am nũc multi eos qui fulmine obiecerint, ſepulchris honoratos tanquã ami
cos Dei colunt. Hic ergò cum quartadecima generatione cœpiſſet, quinta-
decima defunctus eſt, in qua turris ædificata eſt,& linguæ hominum multi-
pliciter diuiſæ ſunt. Inter quos primus magica nihilominùs arte quaſi co-
Nemroth in hiſtoriis Ninus uocatur. Niniue.
ruſco ad eum delato,Rex appellatur quidam Nemroth,quem & ipſum Græ-
ci Ninum vocauerunt: ex cuius nomine Niniue ciuitas vocabulum ſumpſit.
Sic ergo diuerſæ & erraticæ ſuperſtitiones ab arte magica initium ſumpſêre.
Etenim quoniam difficile erat humanum genus ab amore Dei abſtrahi, &
abſurda atq; exanima ſimulacra deduci, idcirco excelſioribus vſi ſunt Magi
molitionibus,vt aſtrorũ ſignis ac motibus, tanquã cœlitus & voluntate Dei
delatis,ad ſuadendos cultus erraticos verterentur. Et eius quem ſupra dixi- F
mus indignatione dæmonis,cui nimis moleſtus fuerat conflagrâſſe, buſti ci-
neres,tanq̃ fulminei ignis reliq̄as colligẽtes hi,qui erant primitus decepti de-
Vndè Perſis ignis, quem tantoperè coluerunt.
ferunt ad Perſas,vt ab eis tanquam diuinus è cœlo lapſus ignis,purpetuis cõ-
ſeruaretur excubijs,atq; vt cœleſtis Deus coleretur.Simili exemplo etiam per
cætera loca reliqui homines his, quos vel in artibus aliquibus, vel in virtute
fuerant admirati,vel certè in amore plurimo habuerant, templa conſtruere,
imagines collocare,myſteria & cęremonias, ac ſacrificia inſtituere,& per o-
mnia Deorum de his famam poſteris tradere geſtierant, eò præcipuè quòd,
vt ſuprà diximus,phantaſijs aliquibus magicæ artis fulti videbantur,vt inuo
catione dęmonum agi ab his aliquid ad deceptionem hominum, moueriq́;
videretur.His adijciunt & ſolennitates quaſdam,ac temulẽta conuiuia, qui-
bus & homines libentiùs indulgerent, & dæmones crapulis tanquam vehi- G
culis illati,ipſis eorum viſceribus miſcerentur, in quibus collocati ad omnẽ
voluntatem ſuam actus hominum,cogitationesq́; deflecterent. Huiuſmodi
igitur ex initio erroribus introductis, eisq́; libidine & temulentia, qua car-
nales homines maximè delectantur,adiutis, religio Dei, quæ per continen-
tiam ſobrietatemq́ue conſtabat,rareſcere inter homines, atque aboleri pro-
pemodum cœpit.Nam cùm ex initio homines,vtpote iuſtum,& omnia con
tuentem Deum colentes,neq; peccare auderent, neq; iniuriam facere proxi-
mis ſuis,certi quod vniuſcuiuſq; actus & motus aſpiceret Deus:vbi religiõis
cultus ad ſimulacra exanima conuerſus eſt, tanquam de quibus certi eſſent,
quod neq; viderẽt,neq; audirent,neq; mouerentur in aliquo,licenter pecca-
re,& in omne facinus progredi cœpêre: quippe qui nihil pati vererentur ab
his,quos colebant vt Deos.Hinc bellorum rabies exarſit,hinc prędę,rapinę, H
captiuitates,&libertas in ſeruitutem redacta,prout quiſq; potuit,libidini &
cupiditati ſuæ ſatisfecit,quamuis ſatisfacere cupiditati nulla vis poſſit. Sicut
enim ignis quantò magis ligna acceperit,tantò ampliùs accenditur,& inua-
leſcit:ita & cupiditatis rabies,per ea quæ adipiſcitur auctior & vehementior
efficitur.Propter quod incipite iam meliore intellectu vobiſmetipſis reſiſte-
re,in his quæ non rectè cupitis, ſi quo fortè modo reparare in vobis ac reſti-
tuere poſſitis illam,quæ ex initio mortalibus à Deo tradita eſt,religionis pu-
ritatem,& innocentiam vitæ,vt per eam vobis etiam ſpes bonorum immor-
talium reparetur:& agatur gratias largitori omnium patri,per eum quem po
ſuit Regẽ pacis, & theſaurum ineffabilium bonorum,vt in præſenti quidem
tẽpore diluãtur peccata veſtra per aquam fontis,aut fluminis, aut etiã maris,
inuo-

A inuocato ſuper vos trino beatitudinis nomine:vt per hoc non ſolùm fugen-
tur,ſi intra vos habitant ſpiritus maligni,verumetiam cùm deſtiteritis à pec-
catis,& tota fide,totaq; mentis puritate Deo credideritis, etiam ex alijs vos
malignos ſpiritus & dæmones effugetis, atq; à paſſionibus & languoribus
alios liberare poſſitis.Ipſi enim dæmones ſciunt & agnoſcunt eos qui ſe tra- *Dæmones*
diderint Deo,& interdum ſola eorum præſentia propellũtur ſicut paulò an- *exhorreſcũt uerè*
tè vidiſtis,quomodo cùm vocem tantùm ſalutationis feciſſemus ad vos,cõ- *credentes.*
tinuò dæmones propter honorem religionis noſtræ,exclamare cœperunt:&
ne parum quidem temporis potuerunt ferre præſentiam noſtram. Nunquid
nos alterius ſumus Naturæ ſuperioris alicuius,& propterea nos dæmones ti-
ment? Vnius eiuſdem vobiſcũ Naturæ ſumus, ſed religiõe differimus. Quod
& ſi vos eſſe vultis,nõ inuidemus:quin potiùs & hortamur, certoſq; eſſe vos
B volumus,quòd cùm fuerit in vobis eadem quæ in nobis eſt fides & religio,
ac vitæ innocentia,remunerante Deo fidem veſtram,erit par vobis atq; eadẽ
etiam contra dæmones poteſtas & virtus. Sicut enim is qui acceperit ſub ſe
milites,etiamſi ipſe iuferior,& illi ſuperiores ſint viribus,tamẽ dicit huic va-
de,& vadit:& alij veni, & venit: & alij fac hoc,& facit. Hoc autem poteſt *Matt.8.*
nõ propria virtute, ſed Cæſaris metu. Ita & fidelis quiſq; dæmonibus impe-
rat,etiamſi videantur illi multò eſſe hominibus fortiores, non propter ſuam
virtutem ſed propter Dei qui eos ſubiecit poteſtati. Nam & quod diximus,
vt Cæſar apud omnes milites,& in omnibus caſtris,atq; in omĩ regno timea-
tur,cùm ſit vnus & fortaſſis exiguus viribus,nõ niſi poteſtate Dei agitur, qui
timorem dat omnibus vt vni obtemperẽt.Hoc ſanè ſcire vos volumus, quòd
dæmon,niſi quis voluntatibus eius ſe ſponte ſubdiderit, poteſtatẽ aduerſum
C hominem non habet.Vnde & ipſe qui eſt princeps malitiæ, ad hunc quẽ di- *Mat.4.*
ximus à Deo deſtinatum Regem pacis,acceſſit,tentans, & polliceri ei cœpit
omnem gloriam mundi:quod cùm alijs obtuliſſet decipiendi cauſa,adoratũ
ſe nouerat.Impius & immemor ſui,quod eſt propriũ & ſpeciale malitiæ, ad-
orandum ſe ab eo præſumebat,à quo ſe nouerat deſtruendum, Dominus er-
go noſter vnius Dei cultum confirmans, reſpondit ei:Scriptum eſt Dominũ
Deum tuum adorabis & illi ſoli ſeruies: qua reſponſione deterritus, & me-
tuens ne vnius & veri Dei repararetur vera religio,feſtinat continuò emitte-
re in hunc mundum pſeudoprophetas,& pſeudoapoſtolos, falſoſq; docto- *Pſeudo-*
res,qui ſub nomine quidem Chriſti loquerentur,dæmonis autẽ facerent vo- *prophetæ*
luntatem.Propter quod obſeruate cautiùs, vt nulli doctorum credatis, niſi *à diabolo.*
qui Iacobi fratris Domini ex Hieruſalem detulerit teſtimoniũ, vel eius qui-
D cunq; poſt ipſum fuerit.Niſi enim quis illuc aſcenderit, & ibi fuerit proba-
tus quod ſit doctor idoneus,& fidelis ad prædicandum Chriſti verbum:niſi,
inquam,inde detulerit teſtimonium, recipiendus omninò non eſt:ſed neque
Propheta, neq; Apoſtolus in hoc tẽpore ſperetur à vobis aliquis alius præter
nos.Vnus enim eſt verus Propheta,cuius nos duodecim Apoſtoli verba præ- *Chriſtus*
dicamus:Ipſe enim eſt annus Dei acceptus, nos Apoſtolos habẽs duodecim *annus eſt,*
menſes. Qua autem cauſa vel mundus ipſe factus ſit,vel diuerſitates quæ ſunt *cuius XII.*
in eo,acciderint,& quur ad reparationem eius veniens Dominus noſter,ele- *menſes ſunt Apo*
gerit nos duodecim Apoſtolos,& miſerit, aliâs latiùs explanabitur. Interim *ſtoli.*
nos iuſſit exire ad prædicandum, & inuitare vos ad cœnam Regis cœleſtis,
quam præparauit pater in nuptijs filij ſui, & vt demus vobis indumenta nu-
ptialia, quod eſt, gratia baptiſmi, quam qui fuerit conſequutus, tanquam

Veſtis nuptialis in Euãgalio gratiã baptiſmi ſignificat.

veſtimentum mundum,cum quo ei ingrediendum eſt ad cœnam Regis: ob- E
ſeruare debet,ne peccato aliqua ex parte maculetur, & ob hoc tanquam indignus & reprobus abijciatur.Cauſæ autẽ quibus maculetur iſtud indumentum, hæ ſunt, ſi quis recedat à patre,& conditore omnium Deo, alium recipiens doctorem præter Chriſtũ,qui eſt ſolus fidelis ac verus Ptopheta,quiq; nos duodecim Apoſtolos miſit ad prædicandum verbum. Et ſi quis de ſubſtantia diuinitatis,quæ cuncta præcellit,aliter q̃ dignum eſt ſẽntiat,hęc ſunt quę vſq; ad mortẽ baptiſmi polluũt indumentũ.Quę verò in actibus polluũt, iſta ſunt,homicidia,adulteria,odia, auaritia,cupiditas mala. Quæ aũt animã ſimul & corpus polluũt,iſta ſunt,participare dęmonũ menſæ,hoc eſt,immo lata deguſtare,vel ſanguinẽ, vel morticiniũ,quod eſt ſuffocatũ, & ſi q̃d illud ẽſt quod dæmonibus oblatũ eſt. Hic ergo vobis ſit primus gradus ex tribus, qui gradus triginta ex ſe gignit mandata.Secundus verò qui ſexaginta. Ter- F
tius qui centum, ſicut aliàs vobis de his pleniùs exponemus. Et hæc cùm dixiſſet,ac præcepiſſet vt die poſtera ad eundem locum maturiùs conuenirent, turbas dimiſit,quibus recedere nolentibus,ait Petrus:Donate mihi hanc gratiam,propter heſterni itineris labores, & nunc diſcedentes, die craſtina maturiùs conuenite:& ita cum lætitia diſceſſère. At Petrus paululum me ſecede re præcipiens orationis cauſa iubet poſt hæc in loco horti,quem vmbra con tegebat,accubitum ſterni, & vnuſquiſq; ex more recognoſcens proprij ordinis locum,cibum ſumpſimus. Tum deinde quia ſupererat adhuc aliquantulum diei de mirabilibus Domini colloquutus nobis, cum veſpere facto ingreſſus in cubiculum quieuit.

RECOGNITIONVM G

DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER QVINTVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

SEQVENTI autem die,paulò citiùs quam ſolebat conſurgens Petrus,inuenit nos dormiẽtes: Quod vbi ſenſit,quaſi ipſe adhuc dormire volens,ſilentium ſibi fieri iuſſit,vt nobis quieſcendi facultatem daret. Vbi aũt refecti ſomno exurreximus, inuenimus eum oratione facta,intra cubiculũ operientẽ nos.Et cùm iam H
eſſet crepuſculũ,ſalutans ex more, breuiter adloquutus eſt,& continuò ad conſuetum locum docẽdi gratia procedit: vbi cùm vidiſſet ad audiẽdum plurimos conueniſſe,primo religionis ritu pace eis inuocata,dicere hoc modo cœpit: Deus creator omnium,ex initio ad imaginem ſuam hominem fecit:eiq; dominationem terræ,mariſq; & aëris ipſius dedit,ſicut & verus nobis Propheta narrauit,& ipſa rerum ratio docet:ſolus em̃ eſt rationabilis, & conſequẽs eſt,vt ratio irrationabilis dominetur. Hic ergo ab initio cum adhuc iuſtus eſſet,cunctis vitijs,& omni fragilitate ſuperior erat:vbi autem peccauit,ſicut heſterno die docuimus,& factus eſt ſeruus peccati, ſimul & fragilitati efficitur obnoxius. Quod idcircò ſcriptum eſt, vt ſciant hoĩes, quia ſicut ex impietate

A pietate paſſibiles facti ſunt, ita per pietatem poſſunt eſſe impaſſibiles: verùm & parua in Deum fide, aliorum paſſiones curantes. Ita enim verus Propheta nobis promiſit, dicens: Amen dico vobis, quia ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc, & tranſibit. *Matt. 7.* Huius vocis etiam vos ipſi documenta accepiſtis: heſterno enim die vidiſtis quomodo adſtantibus nobis, dæmones cum paſſionibus quas hominibus inuexerãt, tranſierũt & fugati ſunt. Quia ergo alij quidem hoĩes patiũtur, alij patientes ſanãt, cauſa ſine dubio vel patiendi, vel curãdi noſcenda eſt, quæ nõ alia eſſe, q̃ patientibus qdem infidelitatis, curantibus verò fidei demõſtratur. Infidelitas enim dum nõ credit futurũ iudicium Dei, peccãdi licentiã præbet, peccatum verò hoĩem paſſionibus obnoxium facit. Fides aũt futurũ eſſe Dei iudiciũ credẽs, cõtinet hoĩes à peccato: nõ peccãtes verò, nõ ſolùm liberi, ſunt à dęmonibus *Ignorãtia* B & paſſionibus, verùm & aliorũ dæmones & paſſiones fugare poſſunt. *mater oĩm* Ex his ergo omnibus colligitur, quòd origo totius mali ab ignorãtia deſcendat, & *malorum.* ipſa ſit malorum oĩm mater, quæ incuria quidem & ignauia gignitur, negligẽtia verò alitur & augetur, atq; in ſenſibus hoĩm radicatur: quã ſi quis fortè doceat effugandam, velut antiquis & hęreditarijs ſedibus, moleſtè & indignãter auellitur. Et ideo paululum laborandum nobis eſt, vt indagãtes ignorantiæ præſumptiones ſcientiæ ratione reſecemus, *Ignorãtiæ præſumptio ſcientia reſecanda eſt.* in his præcipuè qui in aliquibus minùs rectis opinionibus præuenti ſunt, per quas, quaſi ſub ſpecie alicuius ſcientiæ, ignorãtia in eis vehementiùs radicata eſt, nihil eñ grauiùs q̃ ſi id quod ignorat quis ſcire ſe credat, & defendat verum eſſe quod falſum eſt, quod tale eſt, quale ſi quis ebrius ſobrium ſe putet, & agat quidem cũcta vt ebrius, ſobrium ſe tñ & ipſe putet, & dici à cæteris velit. Ita ſunt ergo & hi C qui ignorãtes quod verum eſt, ſpeciẽ tñ alicuius ſcientię tenent, & mala quaſi bona gerunt, atq; ad pernitiem, quaſi ad ſalutem feſtinãt. Propter quod ante oĩa properandum eſt ad agnitionem veritatis, vt poſſimus quaſi lumine *Agnitio ueritatis.* nobis inde ſuccenſo, errorum tenebras depellere: grande enim malum eſt, vt diximus, ignorantia, ſed quia ſubſtantiã nõ habet, facile ab his qui ſtudioſi ſunt, effugatur. Nõ enim aliud eſt quidem ignorãtia, niſi nõ agnouiſſe, quod expedit: vbi aũt agnoueris, perit ignorãtia. Quæri ergo magnope debet agnitio, quam nemo alius poteſt adſignare, niſi verus Propheta. Hæc eñ porta eſt vitæ, volentibus ingredi: & iter operum bonorum, pergentibus ad ciuitatem ſalutis. Si quis ſanè audiens ſermonem veri Prophetæ, velit recipere aut nolit & amplexiones eius, id eſt, mandata vitæ, habet in ſua poteſtate: liberi enim ſumus arbitrij. Nam ſi hoc hoc eſſet, vt audientes eum iam non haberent D in poteſtate aliud facere quàm audierant, vis erat quadam naturæ, per quam liberum non eſſet ad aliam migrare ſententiã. Aut ſi rurſus ex audientibus nullus omninò reciperet, & hoc naturæ vis erat, quæ vnum aliquid fieri cogeret, & alteri parti nõ daret locum. Nunc aũt quia liberũ eſt animo in quã velit partem declinare iudicium ſuum, & quam probauerit eligere viam, conſtat euidenter ineſſe hominibus arbitrij libertatẽ. Igitur priuſquã audiat qs, quod ei expedit: certum eſt quia ignoret, & ignorans vult & deſiderat quod non expedit agere, propter quod pro hoc non iudicatur. Cùm verò audierit cauſas erroris ſui, & rationem veritatis acceperit, tunc ſi permãſerit in his erroribus, quibus dudum præuentus, rectè iam vocabitur ad iudicium pœnas daturus, cur vitæ eius ſpatium, quod ad bene viuendum accepit, in ludibrijs conſumpſit errorũ. Qui verò audiens hæc libenter accipit, & gratulatur bo-

norum ſibi doctrinam fuiſſe delatam, requirit intẽtius, & diſcere nõ deſinit E vſquequo cognoſcat, ſi eſt verè aliud ſeculum, in quo bonis præmia ꝑparata ſunt: & cùm certus de hoc fuerit, gratias agens Deo, quòd ſibi veritatis lumẽ oſtenderit, de cætero dirigit actus ſuos in omnibus operibus bonis, quorum ſibi in futuro mercedem certus eſt ꝑparatam per omnia, demirãs & ſtupens cæterorũ hoĩm errores, & quòd ante oculos poſitam veritatem nemo videat. Ipſe tamen gaudens ſuper diuitijs ſapientiæ, quas inuenit, inſatiabiliter eis perfrui cupit, & exercitio bonorũ operum delectatur, feſtinans ad ſeculũ futurum mũdo corde, & pura cõſcientia peruenire, vbi etiã videre Deum Regẽ oĩm poſſit. His aũt oĩbus carere nos & fraudari, ſola facit ignorãtia, Deũ eñ ignorãt, hoĩes quantũ boni habeat ſcientia, ignorantiæ malum de ſe non patiuntur excludi, neſciunt enim quanta ſit in horũ permutatione diuerſitas. Propter quod conſilium do vnicuiq; diſcentium, libenter prębere aurẽ ver- F bo Dei, & cum amore veritatis audire quæ dicimus, vt mens optimo ſemine ſuſcepto, per bonos actus lætos adferat fructus. Nam ſi me docente ea quæ ad ſalutem pertinent, recipere quis abnuit, & animo prauis opinionibus occupato obſiſtere nititur, nõ ex nobis, ſed ex ſemetipſo habebit pereundi cauſam. Debet eñ iuſto iudicio examinare quæ dicimus, & intelligere quia verba loquimur veritatis: vt cognitis his quæ ſunt, vt ſunt, & in bonis actibus dirigens vitam ſuam, regni cælorum poſſit particeps inueniri, ſubijciẽs ſibi carnis deſideria, & Dominus eorum factus, vt ita demum etiam ipſe fiat dominatoris omnium iucunda poſſeſſio. Nam qui permanet in malo, & ſeruus eſt mali, non poteſt effici portio boni, donec permanet in malo: quia ab initio, vt antè diximus, duo regna ſtatuit Deus, & poteſtatem dedit vnicuiq; hominum, vt illius regni fiat portio, cui ſe ad obediendum ipſe ſubiecerit. Et quia G definitum eſt apud Deum, non poſſe vnum hominem vtriuſque regni eſſe ſeruum, omni ſtudio date operam, in boni Regis fœdus ac iura concurrere. Propter hoc denique verus Propheta cùm eſſet præſens nobiſcum, & quoſdam ex diuitibus negligentes erga Dei cultum videret, huius rei ita aperuit veritatem: Nemo poteſt, inquit, duobus Dominis ſeruire: non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ: mammona patria eorum voce diuitias vocãs. Hic ergo eſt verus Propheta, qui in Iudæa nobis apparuit, vt audiſtis: qui ſtans publicè ſola iuſſione faciebat cæcos videre, ſurdos audire, fugabat dæmones, ægris ſanitatem reddebat, & mortuis vitam. Cumq; nihil ei eſſet impoſſibile, etiam cogitationes hominum peruidebat, quod nulli eſt poſſibile niſi ſoli Deo: hic adnunciauit regnum Dei, cui nos de omnibus quę dicebat, tanquã verò Prophetæ credidimus, firmitatem fidei noſtræ, non ſolùm ex verbis eius, ſed & H ex operibus adſumentes, quia & dicta legis, quæ ante multas generationes de pręſentia eius expoſuerant, in ipſo conſignabantur, & imagines geſtornm Moyſi, & ante ipſum Patriarchę Iacob, ipſius per oĩa typũ ferebãt. Tempus quoq; aduentus eius, hoc eſt, ipſum in quo venerat, prędictum ab eis cõſtat: & ſuper omnia quod eſſet à gentibus expectãdus, ſacris literis cõprehenſum eſt, quæ in eo pariter vniuerſa completa ſunt. Quòd autem Iudæorum Propheta prędixit eum à gentibus expectandum, ſupra modum in eo fidem veri confirmat. Si enim dixiſſet à Iudęis expectandum, non aliquid eximium prophetâſſe videretur, quòd à contribuli populo, & à propria gente ſperaretur is cuius aduentus ad ſalutem mundi fuerat repromiſſus: videretur eñ magis conſequentię ratio eſſe, vt hoc fieret, q̃ magnificentia prophetalis. Nunc autem

Mat. 6.

Mãmona quid ſignificet.

Moyſes & Iacob typum Chriſti tulerũt

A autẽ cũ Prophetæ dicunt omnẽ illam ſpem quæ de ſalute mũdi repromittitur,& nouitatem regni,quæ inſtituenda perChriſtũ eſt,atque omnia quæ de eo indicãtur,ad gentes eſſe trãſferenda,iã nõ ſecundum conſequentiã rerum ſed incredibili quodã vaticinationis euentu magnificentia Prophetica cõfirmatur.Iudæi nanq; ex initio adfore aliquando hunc virũ, per quẽ cuncta repararentur,veriſſima traditione ſuſceperant,& quotidie meditantes ac ꝓſpiciẽtes, quãdo eius fieret aduẽtus:vbi adeſſe eũ viderũt,& ſigna ac ꝓdigia, ſicut de eo ſcriptũ fuerat,adimplẽtem,inuidia excæcati agnoſcere nequerũt præſentẽ,in cuius ſpe lætabãtur abſentis:intelleximꝰ tamẽ pauci nos q ab eo electi ſumus.Hoc aũt prouidẽtia Dei factũ eſt,vt agnitio boni huius etiã gẽtibus traderetur,& hi qui nunquã de eo audierãt,nec à Prophetis didicerãt, agnoſcerent eũ:illi verò q quotidianis meditationibus agnouerãt,ignorarẽt. *Inuidia Iudæorũ erga Chriſtum.*

B Ecce enim per vos nũc qui præſentes eſtis,& deſideratis audire doctrinã fidei eius,& agnoſcere quis,& quõ,& qualis ſit eius aduentus, Prophetica veritas adimpletur.Hoc eſt enim quod prædixerunt Prophetæ,qui à vobis quęrendus eſſet,qui de eo nunquã audiſtis.Et ideo vidẽtes in vobis ipſis Prophetica dicta cõpleri,huic vni rectè creditis,hunc rectè expectatis, de hoc rectè inquiritis,vt nõ ſolũ expectetis eũ,ſed & hæreditatẽ regni eius credentes cõfe- *Ioan. 8.*
quamini,ſecundũ quod ipſe dixit,quia vnuſquiſq; illius ſit ſeruus,cui ſe ipſe ſubiecerit.Propterea ergo euigilate,& Dominũ,Deumq́; noſtrum vobis adſcribite:Dominũ q & cœli ac terrę Dominus eſt,ad ipſius vos imaginẽ ac ſi- *Lucæ. 6.*
militudinẽ reformate,ſicut ipſe verꝰ Propheta docet,dicẽs:Eſtote miſericordes,ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt,qui oriri facit ſolẽ ſuũ ſuꝑ bonos & malos,& pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.Hunc ergo imitamini,& hunc *Matth.4.*

C timete,ſicut mandatũ datur hominibus: Dominũ Deũ tuũ adorabis,& ipſi ſoli ſeruies.Expedit enim vobis huic vni Domino ſeruire,vt per ipſum cognoſcẽtes vnũ Deũ,à multis quos inutiliter timebatis, liberemini. Qui enim creatorẽ oĩm nõ timet Deũ,ſed eos timet quos ipſe manibus ſuis fecit, quid niſi vano & inutili ſemetipſum obnoxiũ facit timori?vilioreḿq; ſe & abiectiorẽ reddit,q̃ ſunt illa ipſa,quorũ timorẽ mẽte cõcepit.Quin potius ꝑ bonitatem eius,q vos inuitat,redite ad priorẽ nobilitatẽ veſtrã,& ex bonis actibus, quod ipſius creatoris veſtri imaginẽ portetis,oſtendite, vt ex contẽplatione ſimilitudinis ipſiꝰ etiã filij eius eſſe credamini.Incipite ergo à ſenſibꝰ veſtris abijcere vanas idolorũ ſpecies,atq; inutiles & inanes timores,vt ſimul etiã cõditionẽ poſſitis iniquę ſeruitutis effugere. Dñi etenim veſtri effecti ſunt illi, q ne ſerui quidẽ vtiles vobis eſſe potuiſſent. Quomodo eñ ſimulachra exani *Colẽtes ſimulacra exanima ſunt ipſis ſtatuis ſtupidiores.*

D ma,vel ad ſeruitutẽ vobis viderentur idonea,cùm neq; audiant,neq; videant, neq; aliquid ſentiant?niſi quod ipſa ſaltẽ materia ex qua facti ſunt,ſiue auri, ſiue argẽti,vel etiam æris aut ligni,cùm poſſit vobis ad vſus neceſſarios prodeſſe,vos ex ea formando Deos, ocioſam per omnia eam atq; inutilem reddidiſtis.Nos ergo adnunciamus vobis verum Dei cultum,ſimulq; monemus & hortamur cultores,vt per bonos actus imitentur eũ quẽ colunt,& ad imaginẽ ac ſimilitudinem eius,vt ſuperiùs diximus,redire feſtinent . Velim autẽ dicerent mihi hi qui idola colunt,ſi optãt ſimiles fieri his quos colũt,vúltne aliquis veſtrûm ſic videre,quomodo illi vident ? & ſic audire quomodo illi audiunt?ſic habere ſenſum quomodo illi habent?Abſit hoc ab vnoquoque audientium:hoc enim maledictum potiùs & conuitium credendũ eſt hõini qui imaginẽ Dei in ſe gerit,etiamſi ſimilitudinẽ perdidit.Quales ergo Dij ha- *Similes erimus Deo, ſi opera eius imitamur.*

 bendi

bẽdi ſunt iſti, quos imitari execrabile ſit cultoribus ſuis, quorũ ſimilitudinẽ habere contumelia eſt? Quid ergo? ſoluite ſimulacra inutilia, & facite vaſa vtilia: ſoluite ocioſam pigramq; materiã, & facite humano vſui apta miniſteria. Sed non ſinunt, inquit, leges humanæ. Benè, quia humanæ leges, & nõ ipſorũ virtus. Quomodo ergo Dij ſunt qui humanis legibus & nõ ſuis viribus defenduntur? ſicq; & à furibus, canum vigilijs, & clauſtrorum munitionibus conſeruantur, & hoc ſi fuerint argentea, vel aurea, vel etiã ærea: nã lapidea & fictilia, ipſa ſui vtilitate muniuntur, nemo enim lapideũ aut fictilẽ Deum furatur. Vnde miſerabiliores videntur, hi, quibus precioſius metallũ pericula viciniora conquirit. Qui ergo furari poſſunt, qui ab hominibus cuſtodiri, q conflari & appendi, & malleis cædi, iſti hõibus ſenſum habentibus Dij debent videri? O in quantã miſeriam mortaliũ decidit intelligentia. Nã ſi mortuos timere ſummæ ſtultitiæ ducitur, quid iudicemus de his q deteriùs aliqd quã ſunt mortui timent? Iſta enim ſimulacra nec in mortuorũ numero habẽda ſunt, quia nunquã vixerunt: præferenda ſunt eis etiã ſepulchra mortuorũ, quoniam licet nunc mortui ſunt, habuerunt aũt aliquando vitam. Iſti autẽ quos colitis, nec eam quidem, quæ eſt omnibus teterrima, ranarum ac bubonum vitam aliquãdo geſſerunt. Sed quid opus eſt de his plura memorare, cũ ſufficiat dicere ei qui adorat ea: Non vides quia quem adoras non videt? audi quia quem adoras, non audit? & intellige, quia non intelligit? opus enim mortalis manus eſt, & neceſſario ſenſu caret. Tu ergo adoras inſenſibilẽ, cũ vnuſquiſque habens ſenſum, nec ea quidẽ credat adoranda quæ à Deo facta ſunt & habẽt ſenſum, id eſt Solem, & lunam, vel ſtellas, omniaq; quę in cœlo ſunt & ſuper terram. Iuſtum enim putãt, non ea quæ pro mundi miniſterio facta ſunt, ſed ipſorum, & mundi totius creatorem debere venerari: gaudent enim etiã hæc, cũ ille adoratur & colitur, nec libenter accipiũt, vt honor creatoris creaturæ deferatur. Exceptus enim eſt Dei ſolius cultus, q ſolus increatus eſt, omnia autem cætera factura eius ſunt. Sicut ergo proprium eſt eius qui ſolus non eſt factus, Deum eſſe, ita omne quod factum eſt, Deus verè non eſt. Ante omnia ergo intelligere debetis deceptionem ſerpentis antiqui, & callidas eius ſuggeſtiones, qui quaſi per prudentiam decipit vos, & velut ratione quadam ſerpit per ſenſus veſtros, atq; ab ipſo vertice incipiens, per interiores dilabitur medullas, lucrum magnum computans deceptionem veſtram. Interſerit ergo ſenſibus veſtris opiniones quorumcunque Deorum, tantum vt vos ab vnius Dei reuocet fide, ſciens peccatum veſtrum, ſuum eſſe ſolatium. Ille enim pro nequitia ſua, ab initio terram edere condemnatus eſt, propter eum quem de terra adſumptum, iterum reſolui fecit in terram, vſque ad tempus quo animæ veſtræ per ignẽ traductæ reparentur, ſicut aliàs de hoc pleniùs edocebimus. Ex ipſo ergo ſunt omnes errores & ambiguitates, quibus ab vnius Dei fide & crudelitate conturbamini. Et primò oĩm ſubijcit cogitationibus hominũ, vt ne audiant verba veritatis, per quæ malorum ignorantiã fugent. Et hoc facit quaſi occaſione alterius ſcientiæ, adſeuerans eis illam opinionẽ qua vtuntur plurimi, vt putent ſe reos futuros non eſſe, ſi in ignorantia fuerint, nec reddituros eſſe rationem pro his quæ nõ audierint, & ideo à verbo declinare eos ſuadet auditum. Sed accipit econtrà hæc, ipſa perſemetipſam ignorantia, validiſſimum venenum eſt, quod ſuffitiat animam, nulla extrinſecus quæſita adiectione, perimere. Et ideo nemo eſt qui ignorans, p hoc quod ignorat euadat, ſed certũ eſt quod intereat. Naturaliter enĩ peccatorũ vis interi

Dij gentium ocioſi.

Ranæ præferendæ Dijs gentilium.

Honor creatoris non debet creaturæ deferri.

Quare ſerpens condemnatus ſit terram comedere.

Ignorãtia non excuſabit in die iudicij

E F G H

A interimit peccatorem. Sed quoniã iudicium rationabile erit, tã ignorantiæ, quã vnuſcuiuſque peccati cauſa & origo requiretur. Is ergo qui ſcire noluit, quomodo poſſit venire ad vitã, ſed maluit ignorare, ne per hoc reus fieri vide retur, ex hoc ipſo iam quaſi qui ſcierit & habuerit ſcientiã, iudicatur. Agnouit enim quid eſſet quod nolebat audire, & nihil ei cõferet ad excuſationem ſerpẽtis artificio quæſita calliditas, cũ eo enim erit ei ratio quẽ nõ latet cor. Vt aũt ſcias quia ignorantia per ſemetipſam generat interitum, anima cũ diſceſſerit à corpore, ſi talis exeat quæ ignoret eũ à quo creata eſt, à quo in mũdo omnia quæ vſibus ſuis erãt neceſſaria, conſequuta eſt, tanquã ingrata & infidelis à regni eius luce proijcitur. Subijcit iterum nequiſſimus ſerpens aliã hominibus opinionẽ, quam plures veſtrûm proferre ſolent. Vnũ eſſe & nos dicimus Deum, qui eſt omnium Dominus: ſed & iſti, inquiunt, Dij ſunt. Sicut

B enim vnus eſt Cæſar, & habet ſub ſe multos iudices, verbi gratia, præfectos, conſules, tribunos, & cæteras poteſtates: ſimili arbitramur modo, cũ vnus ſit maior omniũ Deus, etiã iſtos ad ſimilitudinẽ earũ, quas diximus, poteſtatem ordinatos eſſe in hoc mundo Deos, illi quidem maiori ſubiectos, nos tamen, & quæ in hoc mũdo ſunt, diſpẽſantes. Audite ergo ad hæc, quomodo in his ipſis quæ ad deceptionẽ proponitis, veritatis rationibus cõfutemini. Dicitis quia locum Cæſaris teneat Deus, iudicium verò eius & poteſtatum ſpeciem ſeruent hi qui dicunt Dij: ſeruate ergo, vt propoſuiſtis exemplum Cæſaris, & ſcitote quia ſicut nulli ex iudicibus, vel adminiſtratoribus Cæſaris, id eſt, prę fectis, vel proconſulibus, vel ducibus, vel tribunis, fas eſt Cæſaris nomen imponi, alioquin & ille qui ſuſceperit, & illi qui detulerint, pariter interibunt: Ita & de hoc debetis aduertere: quod ſi quis nomẽ Dei alicui quã præter ip-

Loqui de Deo per comparationes humanas nefas eſt.

C ſum impoſuerit, & ille receperit, vnũ eundemq; ſortientur interitũ, multò deteriore ſorte quàm miniſtri Cæſaris. Hic enim qui deliquit in Cæſarem, interitũ ſuſcipiet tẽporalẽ: qui verò in vnũ, qui ſolus & verus eſt Deus, delinquit, in ſeculũ luet pœnas, & merito, vt qui nomẽ quod eſt vnicũ, iniurioſa conditione violauerit. Quãuis hoc ipſum Deus nõ nomẽ ſit Dei, ſed hominibus interim vocabulũ iſtud quaſi ꝑ nomine eius cõceſſũ eſt: quod tamẽ, vt dixi, cũ contũelioſe tractatur, ad veri eius nominis refertur iniuriã. Denique veteres Aegyptiorũ qui de cœleſti curſu, & aſtrorũ Natura rationẽ ſibi viſi ſunt reperiſſe, obſidente ſenſus eorum dęmone, omnibus nihilominus contumelijs nomen incõmunicabile ſubiecerent. Nam alij eorũ bouem, qui Apis dicitur colendum tradidêre, alii Hircum, alij Gattas, nõnulli Ibin, quidam Serpentẽ Piſcem quoque, & Cæpas, & Cloacas, Crepitus ventris, pro numinibus habẽ-

D dos eſſe docuerunt, & alia innumerabilia, quæ pudet etiã nominare. Hæc dicente Petro, riſerũt omnes qui audiebamus. Et Petrus: Ridetis, inquit, vos aliorum dedecora, quia longa conſuetudine propria non videtis. Nam Aegyptiorũ quidẽ ſtultitiã merito ridetis, qui muta animalia, ipſi cũ ſint ratiõabiles colunt. Audite tamẽ quomodo & illi vos irrideant, aiunt enim: Nos viuẽtia colimus animalia, licet moritura: vos verò quæ nũquam omnino vixêre, hęc colitis, & adoratis. Addunt prętereà etiam illud, figuras eſſe, & allegorias virtutum quarũdam, quibus adiutricibus regatur hominũ genus, ſed pudoris ꝑfugio hæc & nonnulla his ſimilia connectentes, errorẽ ſuum velare nituntur Sed non eſt nunc tempus Aegyptijs reſpondere, & derelicta cura præſentiũ, abſentium medicari languores. Certũ nanque indicium eſt, vos ab huiuſmodi ægritudine haberi alienos, qui eam non doluiſtis vt propriã, ſed riſiſtis vt alienam.

Animalia quæ ſint, uirtutum ſymbola melius eſt colere quã ſtatuas ex animes.

alienam.Sed redeamus ad vos,quibus placet haberi Deum vt Cæſarem, Deos E
autem vt miniſtros,& procuratores Cæſaris:ſequimini me attentiùs, & modò vobis oſtendam latebras ſerpentis,in argumenti huius curuis anfractibus collocatas.Certũ apud omnes eſſe debet,& indubitatum de Deo,quia,à nullo factus eſt,ſed ipſe fecit vniuerſa,nihil ex facturis ſuis poſſe coæquari: neq; enim ita quis irrationalis inueniri poteſt, qui putet quod conferri poſſit factura factori: Si ergo humana mens non ſolum ratione,ſed & naturali quodam motu,rectè hanc opinionẽ tenet,illud dici Deum,cui conferri aut exæquari nihil poteſt:ſed quod cunctis emineat, & cuncta repellat: quomodo nomen illud quod ſuper omnia eſſe creditur,rectè his creditur dari, quos ad miniſterium & procurationem humanæ vitæ putatis eſſe diſpoſitos: Sed & illud addemus: mundus hic ſine dubio factus eſt,& eſt corruptibilis, ſicut etiam poſt mundum latiùs oſtendemus: interim & factum eum & corruptibilem conſtat.Si ergo mundus Deus dici non poteſt,& rectè non poteſt,quia F
corruptibilis eſt,quomodo partes mundi Dei nomen accipient? quod enim totus non poteſt eſſe mundus,multò magis non erit pars eius.Igitur ſi redeamus ad exemplum Cæſaris,videte quàm longè erretis. Cæſari, eiuſdem licet Naturæ hominẽ cuius ipſe eſt(conferri tamẽ neminẽ licet Deo, q hoc ipſo quod à nullo factus,ſed ipſe fecit omnia,cuncta ſupereminet) conferri debere aliquem creditis?Sed Cæſaris quidem nomen nulli alij audetis imponere,

Verè colere imaginem Dei, eſt homini benefacere.

quia reum ſuum ſtatim punit: Dei verò audetis,quia reum ſuum punire propter pœnitentiam differt?Per alios item ſerpens ille proferre verba huiuſcemodi ſolet:Nos ad honorem inuiſibiles Dei imagines viſibiles adoramus: quod certiſſimè falſum eſt.Si enim verè velitis Dei imaginem colere,homini benefaciẽtes,verã in eo Dei imaginẽ coleretis. In oĩ enĩ hõini eſt imago Dei: G
nõ in oĩbus verò ſimilitudo, ſed vbi benigna aĩa eſt,& mẽs pura.Si ergo verè vultis honorare imaginẽ Dei,nos vobis quod verũ eſt,aperim⁹, vt hõini q ad imaginẽ Dei factus eſt,benefaciatis,honorẽ & reuerentiã deferatis, eſurienti cibum,ſitienti poculum, nudo indumentum, ægro miniſterium, peregrino hoſpitium, & in carcere poſito neceſſaria miniſtretis, & hoc eſt quod verè Deo delatum reputabitur.Hæc autem in tantum ad honorem Dei imaginis

Fuiſſe ergo Chriſtianis legem hanc præcipuam,teſtatur Aelius Lamp. Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris.

cædunt,vt qui iſta non fecerit,contumeliam imagini diuinæ intuliſſe credatur.Quis ergo iſte honor Dei eſt,per lapideas & ligneas formas diſcurrere,& inanes atque exanimes figuras,tanquam numina venerari,& hominẽ in quo verè imago Dei eſt ſpernere?imò potiùs certi eſtote, quòd qui homicidium facit,aut adulterium,& quicquid in hominum pœnam, vel iniuriã geritur, in his omnibus Dei imago violatur.Magna enim impietas in Deum eſt,lædere hominem:omne ergo quod ipſe pati non vis,cum facis alij,imaginem Dei H
iniquis mœroribus fœdas.Intelligite ergo, quia latentis intrinſecus ſerpentis eſt iſta ſuggeſtio,quæ perſuadet pios vos videri poſſe,cùm inſenſibilia colitis:& non videri impios,cum ſenſibiles & rationabiles læditis. Sed ad hæc alio nobis ſerpens ore reſpondet,& dicit:Si nolebat hæc eſſe Deus,vtiq; non erant.Nondum vobis dico,quomodo ad vniuſcuiſque mentis probationẽ, in hoc mundo permittuntur eſſe multa contraria:ſed illud eſt quod nunc interim conuenit dici,ſi ſecundum vos omne quod adorandum erat, eſſe non debuit,nihil penè futurum erat,in hoc mundo.Quid enim eſt quod reliquiſtis,quod non adoratis?ſolem,lunam,ſtellas,aquam,terram,montes,arbores lapides,hõines,nihil horũ eſt quod nõ adorâſtis.Oportuit erga,iuxta vocem

A veſtrã,nihil horum fieri à Deo,ne haberetis quod poſſetis adorare:ſed ne homines quidē ipſos eſſe oportuit,qui adorarent. Verè hoc eſt quod deſiderat ille qui intra vos latet ſerpēs,nulli veſtrûm parcit,nullũ vult effugere de interitu:ſed non ita erit.Audite,enim,qa nõ delinquit illud quod adoratur,ſed ille q adorat.Iuſtũ nãq; eſt apud Deũ iudiciũ,& aliter iniuriã patientē iudicat, aliter inferentē.Sed dicis,oportebat ergo eos q adorant,quod nõ licet adorari,ſtatim perimi à Deo,ne &alius hoc faceret.Sed nónne es tu prudētior Deo vt ei conſilia ſuggeras?ſcit ille quid faciat.Omnibus etenim in ignorantia poſitis patientiam præſtat, quia miſericors & pius eſt,& præuidet,quia ex impijs multi efficiuntur pij,& ex ipſis q impura figmenta,& pollutas imagines venerantur,nonnulli conuerſi adDeum,& reuocantes ſe à peccatis,& agētes bona opera,perueniunt ad ſalutem.Sed debuimus,inquit,omnino nec ad co- *Quis conſiliarius eius fuit. Roma.11.*

B gitationem iſtam venire,vt hæc faceremus.Ignoratis qd eſt libertas arbitrij, & latet vos qa ille verè bonus eſt,qui ſuo propoſito bonus eſt?Qui autē neceſſitate retinetur in bono,bonus non poteſt dici, quia non eſt ſuum quod eſt. Quia ergo in vnoquoque libertas eſt in electione bonorũ vel malorũ, ipſe ſibi vel præmia,vel interitũ quærit.Imò,inqt,quicquid cogitamus, Deus nobis adducit ad mentē.Quid agitis ô homines?blaſphematis:ſi enim oē quod cogitamus ipſe nobis adducit ad mentē,ipſe ergo nobis cogitationes adulterij ſuggerit,& auaritiæ,& blaſphemiæ,omniſq; luxuriæ? Definite quæſo ab huiuſmodi blaſphemijs,& qui ſit Deo dignus honor intelligite.Nec dicatis vt ſolēt quidã veſtrũ,quia Deus mortaliũ honore nõ indiget. Ille quidē verè nulli⁹ indiget,ſed vos debetis agnoſcere,quia vobis prodeſt honor, quē Deo defertis. Quid enim tam execrabile, quàm ſi gratiam referre neſciat homo *Deus malorum nõ eſt auctor.*

C proprio cõditori? Sed melius,inquit,facimus nos,qui & ipſi,& omnibus cũ ipſo gratias agimus.In hoc ſubuerſionē ſalutis veſtræ nõ intelligitis? Tale eſt enim hoc quale ſi quis æger ad medelã ſui medicũ pariter & venenarios inuitet,cùm illi nocere quidē poſſint,curare non poſſint:verus aũt medicus,venenis illorũ recuſet ſua medicamēta miſcere,ne aut pernicies bono, aut ſanitas nocentibus adſcribatur.Dicis ergo:indignatur,aut inuidet Deus,ſi cùm ipſe benefaciat,alijs gratiæ referantur?Etiamſi non indignetur,non vult tamē erroris auctor exiſtere,vt ſui operis beneficio inani idolo fides detur. Quid certè tã impium,tã ingratum,quàm à Deo beneficium conſequi,& reddere lignis ac lapidibus gratiã?Propter quod expergiſcimini,& intelligite ſalutē veſtrã.Deus enim nullius indiget,neq; aliquid requirit,neq; in aliquo læditur, ſed nos ſumus q aut iuuamur,aut lædimur in eo quo grati,aut ingrati ſumus.

D NãDeo quid cõfertur ex laudibus noſtris?aut quid aufertur ex blaſphemijs? niſi quod Deus animam ſibi gratias agentem,proximã ſibi & familiarem facit,ingratam verò,malus poſſidet dæmõ.Sed & illud ſcire vos volo,quod aduerſum huiuſmodi animas,non ipſe Deus per ſe vltionem profert,ſed vniuerſa creatura eius inſurgit,& pœnas de impijs ſumit:& quamuis in præſenti ſeculo Dei bonitas æqualiter pijs & impijs,mundi lucē ac terræ miniſteria largiatur,tamē nõ abſq; dolore ſui lucē ſol impijs præbet,cæteraq; elemēta exhibent ſeruitutē.Deniq;interdũ etiã contra bonitatē conditoris,fatigata ſceleribus impiorum vincuntur elementa:& inde eſt quod aut terræ fructus corrumpitur,aut aëris temperies temeratur,aut ſupra modum ardor ſolis incenditur,vel imbriũ , ac frigorũ vis immenſa diffunditur.Inde lues & fames, & mortis facies diuerſa percurrit,feſtinat enim creatura in impios mouere vin- *Creaturæ ſe ab impijs ulciſcuntur.*

 dictam

dictam. Dei tamen bonitas reprimit ea, & ab indignatione impiorũ refrenat E ac ſuæ miſericordiæ obedire cogit, magis quàm peccatis hominum & ſceleribus inflãmari: expectat enim patientia Dei, dum in hoc corpore ſunt, hominum conuerſionem. Quòd ſi quid ad exitum vitæ in impietate perſtiterint, tum iam diſcedens anima quæ immortalis eſt, pro impietatis ſuæ perſeuerãtia luet pœnas. Immortales nanq; ſunt etiam impiorum animæ, quas ipſi fortaſſe velint pariter cũ corporibus ſuis finiri: ſed non ita eſt, perfert enim ignis æterni ſine fine ſupplicia, & ad perniciẽ ſui naturã non habet moriendi. Sed fortaſſe dicetis mihi, terres nos Petre. Et quõ vobis dicemus quæ in re ſunt? nunquid tacentes adnunciare poſſumus veritatem? quæ ſunt, aliter quã ſunt proferre neſcimus. Quòd ſi taceamus, cauſam vobis pernitioſæ ignoranriæ nos dabimus, & ſatisfaciemus latenti intra vos, & obſidenti ſenſus veſtros ſerpenti, qui hæc vobis callidè ſuggerit, vt ſemper vos inimicos faciat Deo. F Sed nos ad hoc miſſi ſumus, vt prodamus vobis latebras eius, & abſoluentes inimicitias, reconciliemus vos Deo, vt ad ipſum conuertamini, & placeatis ei in operibus bonis. Inimicitiæ nanq; ſunt homini ad Deũ, irrationabilis & impius ſenſus, prauumq; propoſitum, maximè cùm videtur ſibi ſcire aliquid & eſt in ignorantia. Vbi autem abiectis his, eadem vobis placere cœperint, quæ Deo placent, & eadẽ diſplicere vobis, atque ea cœperitis velle, quæ vult Deus, tũc verè amici eius dicemini. Sed fortaſſis aliqui ex vobis dicent: nihil curæ eſt Deo de rebus humanis, & cuius ne ad notitiã quidẽ poſſumus peruenire, quõ ad amicitias perueniemus? Quòd Deus curã gerat humanarũ rerũ, ipſius mundi gubernatio teſtis eſt, cui Sol quotidie deſeruit, cui imbres miniſtrant, cui fontes, flumina, ventiq;, & omnia famulãtur elementa, quæ quãtò potiora ab hominibus vidẽtur, tantò curã Dei eſſe erga homines indicãt. G Niſi enim poteſtate excelſi, nunquã potiora inferioribus miniſtrarent: & ꝑ hoc non ſolùm curam Deus erga homines, ſed & grandem quendam habere docetur affectum, quorum miniſterio tam præclara mancipauit elementa. Quòd aũt etiam ad amicitias Dei perueniant homines, exẽplo nobis ſunt hi, quorum precibus tantum indulſit, vt clauderet imbribus cœlum cũ vellent, & rurſum cùm peterent, relaxeret: & multa alia volũtatem ſuam facientibus præſtitit, quæ non niſi amiciſſimis præſtarẽtur. Sed dices, quid enim læditur Deus, ſi & iſta colantur à nobis? Si quis veſtrûm honorem patri debitum, à quo plurima beneficia conſequutus eſt, alij deferat, & alienum atq; extraneum quaſi patrem colat, non tibi videtur impius exiſtere in patrem, & exhæredatione digniſſimus? Alij dicũt, impiũ eſt ſi nõ colamus ea quæ nobis tradita ſunt à patribus noſtris, & religionem prevaricamur à maioribus datã. Hac ratione ſi cuius pater latro fuit, aut ſi cuius leno, à patribus ſibi traditã conſuetudinem mutare non debet, nec ad meliorem viam à paternis erroribus reuocari: & impium ducitur, ſi quis non cum parentibus peccet, aut cum ipſis impius perſeueret. Alij dicunt, non debemus moleſti eſſe Deo, ipſum ſemper aut miſeriarum querelis, aut petitionum noſtrarũ neceſſitatibus onerare. Quã ſtulta & abſque omni ſale reſponſio: moleſtum Deo putas, ſi ei pro beneficijs ſuis gratias agas? cui moleſtum non putas, ſi pro ipſius muneribus, lignis & lapidibus gratias referas? Et quomodo, cum fortè imber longa ſerenitate ſuſpenditur, omnes ad cœlum oculos tendimus, & ab omnipotente Deo pluuiarum munera flagitamus, omneſque cũ paruulis ad Deum fuſis precibus, miſerationes ipſius exoramus? Sed reuera ingratæ animæ cũ impetrauerint, citò obliuiſ-

Epiſcopis non eſt tacendum.

Amicitiã cum Deo quomodo adipiſcamur.

Dictũ eſt hoc de Helia, de quo 3. Regum.

Maiorum inſtituta ſunt imitãda, ſi Chriſto nõ repugnent. H

A obliuiſcuntur: collectis enim meſſibus aut vindemijs, continuo ad ſurda & muta ſimulacra primitias frugum deferunt, & pro his quę Deus conceſſit, in templis aut lucis vota perſoluunt, & ibi ſacrificia dæmonijs offerunt, atque accepta gratia, permutant gratiæ largitorem. Sed quidam dicunt, hæc lætitię gratia, & ad releuandos animos inſtituta, & ad hoc inuenta, vt humana mens aliquantulum curis & mœroribus relaxetur. Videte quomodo ipſi accuſatores eſtis eorũ quæ geritis. Si hæc leuandi mœroris & lætitiæ capiendæ cauſa reperta ſunt, quomodo in lucis & ſyluis inuocationes dæmonum fiunt? quomodo inſani rotatus hominum, ſectioneſque membrorum, & abſciſiones verendorum? quomodo in his furor rabidus concipitur? quomodo inuitatur inſania? quomodo mulieres ſparſis crinibus furibundæ iactantur? vnde ſtridor & fremitus dentium? vnde mugitus cordis & viſcerum, & omnia illa *Feſti dies gentiliũ.*

B quæ vel ſimul vel etiã miniſterio dæmonũ cõpaginata, ad terrorẽ ſtultorũ, & ignorantium hominum proferuntur? hæc leuandi animi gratia fiunt, an potiùs opprimendi? Nondũ ſentitis neque intelligitis, latentis intra vos ſerpẽtis hæc eſſe conſilia? qui vos per irrationabiles errorũ ſuggeſtiones, à ratiõe veritatis abducit, vt vos libidinis & concupiſcentiæ, ac totius dedecoris ſeruos teneat ac miniſtros. Sed ego clara vos oẽs prædicationis voce conteſtor, quod è contrario religio Dei ad ſobrietatẽ vos reuocat & pudicitiã, à luxuria ac furore iubet eſſe continentes, & per patientiã ac manſuetudinem, reſecare lapſus iracundiæ, proprijs eſſe contentos, & virtute parſimoniæ, ne egeſtate quidẽ compulſos aliena diripere, ſed in oĩbus ſeruare iuſtitiã: ab idolorũ vos immolatione penitus remouere: per hæc enim inuitatis dæmones ad voſmetipſos, & introeundi eis aditũ ſponte præbetis, & ex hoc iam vel furo- *Vera religio Dei in quibus ſita.*

C ris cauſas, vel illiciti amoris accipitis. Hinc omnis impietatis origo deſcẽdit, hinc homicidia, adulteria, furta, & ſeminariũ malorũ omniũ flagitiorumq; concipitur, dũ profanis libaminibus & odoribus indulgetis, ac locũ dominandi in vos, & ius quodãmodo obtinendi malignis ſpiritibus datis. Ingreſſi enim ſenſus veſtros, quid niſi quæ libidinis, quæ iniuſtitiæ, quæ crudelitatis ſunt operentur, & ad omnia vos quibus ipſi delectantur, ſubigant obedire? permittẽte reuera hoc Deo pati vos ab eis iuſto quodã iudicio, vt ex ipſo dedecore actuum ſenſuumque veſtrorũ, intelligatis quàm indignũ ſit dæmonibus, & nõ Deo eſſe ſubiectos. Hinc & ad indecoros & fœdos actus per amicitias dęmonũ peruenitur. Hinc vſque ad ipſius vitæ perniciẽ, vel per flammã libidinis accenditur, vel per iracundiæ rabiẽ, aut nimietatẽ triſtitię peruenitur, vt ſępe notum eſt, etiã manus ſibi intuliſſe nonnullos: quod, vt diximus,

D iuſta quadam Dei ſententia fieri ab his nõ prohibetur, vt & quibus ſe ſubdiderint intelligant, & quẽ deſeruerint, recognoſcant. Sed dicet aliquis, paſsiones iſtę interdum accidunt etiam his qui Deũ colunt. Nõ eſt verum: etenim nos illum Dei dicamus eſſe cultorem, qui voluntatem Dei facit, & legis pręcepta cuſtodit. Apud Deum enim, nõ ille qui apud homines Iudęus dicitur, Iudęus eſt: neque qui gentilis vocatur, ille gentilis eſt, ſed qui Deo credens legem impleuerit, ac voluntatẽ eius fecerit, etiamſi non ſit circunciſus. Verus Dei cultor eſt is, qui nõ ſolũ ipſe à paſsionibus liber eſt, verũ & alios ab eis liberos reddit, etiamſi ſint ita graues, vt montibus coæquentur, per fidem qua credit Deo, transfert eas: ſed & montes verè cum arboribus ſuis, ſi neceſſe ſit, per fidem transfert. Qui autem videtur quidẽ colere Deũ, ſed neque fide plena, neque operibus mandatorum munitur, ſed eſt peccator, pro peccatis lo- *Roma. 2.*

cum dedit in ſemetipſo paſſionibus,quę ad pœnā peccantiū conſtitutæ ſunt E
à Deo,vt ab eis per illata ſupplicia, exigant debita peccatorū, & purgatiores
eos ad iudiciū illud omniū generale perducant,ſi tamen caſtigationē eorum
non deſerat fides.Nam infideliū caſtigatio in præſenti vita indicium eſt,quo
alieni exiſtere incipiunt à futuris bonis:Deum verò colentium caſtigatio,cū
pro peccatis quæ acciderint eis infertur,cōmiſſi ab eis exigit debitū: vt præ-
uenientes iudiciū,in pręſenti ſeculo peccati debitū ſoluāt,& liberētur vel ex
parte media ab æternis,quæ illic præparatæ ſunt,pœnis.Sed hæc ita eſſe non
recipit,qui nō credit futurū eſſe iudicium Dei,& ob hoc præſentis ſeculi vo-
luptatibus obligatus,ab ęternis excluditur bonis.Et ideo nos nō negligimus
prædicare vobis,quæ ſaluti veſtrę ſcimus eſſe neceſſaria, & qui ſit verus Dei
cultus oſtendere,vt credentes Deo,per opera bona poſſitis vnà nobiſcum fu-
turi ſeculi hęredes exiſtere.Quòd ſi nondū apud vos certum eſt,vera eſſe quę F
dicimus,interim pro hoc primò non debetis ægrè accipere & infeſti eſſe,qa-
quæ putamus,bona,hęc vobis adnunciamus,& quod vobis ſalutare eſſe cre-
dimus,hoc etiā vobis conferre nō inuidemus,omni, vt dixi, ſtudio laboran-
tes,quo cohæredes vos bonorum, quæ ipſi nobis euentura credimus, habea-
mus. Vtrum autem pro certo vera ſint quæ adnunciamus vobis, non aliter
ſcire poteritis,niſi vt obedientes his quæ mandantur,ipſo rerum exitu,& be
atitudinis certiſſimo fine doceamini.Et ideo etiamſi latens intrinſecus ſer-
pens,ſenſus veſtros mille deprauandi artibus occupet,& impedimenta mille
ſubijciat,quibus à ſalutari doctrina veſtrum declinet auditum,eo magis ob-
ſiſtere ei debetis,& ſpretis eius ſuggeſtionibus ad audiendum à nobis verbū,
ſuſcipiendamque doctrinam frequentiùs conuenire,quia nemo poteſt diſce
re aliquid qui nō docetur. Cumq; hęc dixiſſet,iuſſit ſibi eos qui languorib. G
vel dæmonibus vrgebantur,offerri,&impoſuit eis manus cum oratione atq;
ita turbas dimiſit,admonēs,vt ad audiendū verbū,diebus quibus inibidē mo
raturus eſſet,frequētarent.Ideo vbi turbæ abſceſſēre,Petrus aquis quæ in hor
to fluebant corpus diluens,vnà cum cæteris volentibus,humi ſterni iuſſit ſub
arbore quadam,cuius vmbra erat plurima,& recumbere nos ſecundum ordi
nem apud Cæſaream ſtatutum præcepit.Atq; ita cibo ſumpto, Hebræorum
ritu gratias agens Deo,quia adhuc aliquantulū diei ſupererat,iubet nos de q;
bus velimus percontari. Cumq; eſſemus omnes cum eo viginti vnicui-
que de quo quęrere voluit explanauit,quorum ſingula quę-
que libellis comprehenſa tibi ante iam miſi.Ve-
ſpere autem iam facto ingreſſi hoſpi-
tium cum ipſo, ſuis qui-
que locis requie-
uimus.

Infidelium dānatio in hoc ſeculo.

Libelli iſti non extant.

H

RECOG.

A RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER SEXTVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

VBI verò rareſcẽtibus tenebris plurimũ dies cœpit ꝓ-
ferre crepuſculum, Petrus orationis gratia hortũ in-
greſſus,exinde egrediens atq; ingrediens,velut excu-
ſare nobis videbatur, quòd tardius ſolito euigilans
B veniſſet ad nos.Aiebat ergo: Vbi Veris tẽpus lõgiorẽ
fecerit diem,neceſſe eſt vt nox breuior fiat: ſi quis er-
go ſtudiorũ cauſa noctis aliquid occupare deſiderat,
non in omni tempore eaſdem horas obſeruare de-
bet ad vigilandum, ſed eadem temporis ſpatia,ſiue breuior, ſiue longior ſit
nox,dormiendo conſumere,& curare magnoperè,ne præſumens ex his ſpa-
tijs quæ habere ad ſtudendum ſolet,addat ſomno,& vigilandi tempus immi
nuat.Obſeruandum nanq; & illud eſt,ne fortè ſi nondum decoctis cibis in-
terrumpantur ſomni,indigeſtum corpus adgrauet mentem,& crudos adhuc
exhalans ſpiritus,interiorem ſenſum confuſum reddat ac turbidum.Rectum
ergo eſt,vt competenti etiam pars iſta quiete foueatur, quo poſſit ſufficien-
ter his,quæ ſibi debentur,corpus expletis,iuſtum in reliquis menti exhibere
C miniſteriũ.Et cùm hæc dixiſſet,plurimis iam cõſueto in horti loco ad audi- *Concio Petri.*
endũ congregatis,proceſſit Petrus,&ſalutatis ex more turbis,dicere hoc mo-
do cœpit.Quoniãquidem ſicut terra cultore neglecta ſpinas & tribulos ne- *Euangelium colonus cordis noſtri eſt.*
ceſſariò producit,ita ſenſus veſter longi temporis incuria, multas & noxias
opiniones rerũ & intelligẽtias falſæ ſcientiæ germinauit.Opus eſt nũc multa
diligẽtia ad excolendũ rus mentis veſtræ, vt id ſermo veritatis,ꝙ eſt verus &
diligẽs cordis colonus,adſiduis excolat diſciplinis. Veſtrũ ergo eſt ꝓbere ei
obedientiã,& occupatiões ac ſollicitudines ſuꝑfluas amputare,ne bonũ ver-
bi ſemen enecet noxiũ germẽ. Poteſt eñ fieri,vt multi tẽporis negligentiã,
breuis & adſidua reparet diligẽtia:incertũ nanq; eſt vniuſcuiuſq; vitæ tẽpus,
& ideo feſtinandũ eſt ad ſalutem,ne fortè cunctantẽ mors repentina præue-
niat.Et ob hoc acriùs intendendum eſt,vt dum eſt temporis ſpatium, colle-
D cta malæ conſuetudinis vitia reſecentur. Quod nõ aliter facere poteritis,niſi
vt iraſcamini quodammodo aduerſum voſmetipſos, pro his quæ inutiliter
geſſiſtis ac turpiter.Hęc enim eſt iuſta & neceſſaria iracũdia,qua vnuſquiſq;
in his quibus errauit & perperam geſſit, indignatur, & ſemetipſum incuſat:
ex qua indignatione accenditur in nobis ignis quidam, qui velut agro ſteri-
li immiſſus,cõſumptis & excoctis radicibus peſſimæ voluptatis,bono ſemi-
ni verbi Dei fœcundiorẽ cordis pręparat glebam.Puto aũt quòd ſatis dignas
habeatis cauſas iracũdię, ex quibus iuſtiſſimus ignis iſte coaleſcat, ſi cõſide-
retis in quãtos vos errores deduxit ignorãtię malũ,quantoſq; lapſus,& quã-
ta præcipitia ad peccandũ dedit,à quãtis vos bonis abſtraxit & in quę ꝓcipi-
tauit mala,& quod eſt ſuꝑ oĩa grauius,ꝙ vos in futuro ſeculo æternis pœnis
obnoxios fecit. Nónne pro his oĩbus vbi vobis veritatis lumẽ obfulſit ignis

iuſtiſſimæ indignationis accenditur,& iracundiæ Deo placitæ intra vos cõ- E
ſurgit incendium? quo conſumatur, & radicitùs intereat omne germen, ſi quod fortè intra vos malæ concupiſcentiæ pullulauit. Vnde & ipſe qui miſit nos,cùm veniſſet,& omnem mundum vidiſſet ad malitiam declinâſſe, nõ continuò pacem ei in erroribus poſito dedit, ne eum confirmaret in malis, ſed ignorantiæ eius ruinis ſcientiã veritatis oppoſuit, vt ſi fortè reſipiſcerẽt, & lumen veritatis aſpicerent,deceptos ſe, & in præcipitia erroris abſtractos merito dolerent, & iracundiæ ſalutaris ignem aduerſum deceptricem ſui conciperent ignorantiam. Ob hoc itaque dicebat: Ignem veni mittere in terram, & quem volo vt accendatur. Eſt ergo pugna quædam,quæ gerenda nobis eſt in hac vita: ſermo enim veritatis & ſcientiæ, neceſſariò ſeparat homines ab errore & ignorãtia,ſicut ſæpè vidimus putrefactas & emortuas corporis carnes,à cõnexione viuentiũ membrorũ ferro ſecante ſeparari. Tale ergo aliquid eſt quod agit veritatis agnitio, neceſſe eſt enim, vt ſalutis cauſa filius,verbi gratia,qui ſermonẽ receperit veritatis,à parentibus ſeparetur incredulis:aut rurſum,pater ſeparetur à filio , aut filia à matre.Et hoc modo inter propinquos & conſanguineos credentes,atq; incredulos, ſcientiæ & ignorantiæ,veritatis & erroris pugna cõſurgit.Et ob hoc iterum dicebat qui nos miſit:Non veni pacem mittere in terram,ſed gladium.Quod ſi dicit aliquis, & quomodo iuſtum videtur ſeparari à parentibus ? Audi quomodo : quia ſi cum ipſis in errore permaneant,neq; illis proderunt,& ipſi cum illis pariter interibunt.Iuſtum igitur & valde iuſtum eſt,ſeparari eum qui ſaluari vult,ab eo qui non vult.Sed & illud aduerte,quia non ex illis qui rectius intelligũt, venit iſta ſeparatio,illi enim volunt eſſe,pariter & prodeſſe eis,&docere meliora:ſed eſt iſtud proprium ignorãtiæ vitium, vt confutantem ſe veritatis lucem nõ ferat habere de proximo,& ideo ex illis iſta naſcitur ſeparatio.Nam qui ſcientiã veritatis accipiunt,quia bonitatis plena eſt, tanquã à bono Deo datã,cupiũt eam,ſi fieri poteſt,cum omnibus habere cõmunem, etiã cum his qui oderũt eos & perſequuntur:ſciunt enĩ,quia peccati ipſorũ cauſa ignorãtia eſt.Propterea deniq; ipſe magiſter cum ab his qui ignorabãt eum,duceretur ad crucem,orabat patrem pro interfectoribus ſuis,& dicebat:Pater remitte eis peccatum,neſciunt enim quid faciũt. Imitantes quoq; diſcipuli magiſtrum, etiam ipſi cum paterentur, ſimiliter pro interfectoribus ſuis orabant. Quod ſi diſciplina nobis eſt,orare etiam pro interfectoribus,& pſequutoribus noſtris,quomodo non etiam parentum & propinquorum perſequutiones ferre,& pro conuerſione eorum orare debemus?Tum deinde etiam illud diligentiùs conſideremus,quæ ſit nobis cauſa parentes diligendi. Pro eo,inquit,quod vitæ noſtræ videntur autores.Autores quidem vitæ noſtræ parentes non ſunt,ſed miniſtri:nõ enim vitã præbent, ſed ingrediẽdi nobis ad hãc vitam exhibẽt miniſterium:auctor autem vitę,vnus & ſolus eſt Deus.Si ergo auctorem vitæ diligere voluerimus, illum nobis ſciamus eſſe diligẽdum.Sed illum,inquit,cognoſcere non potuimus,iſtos autem & nouimus, & in affectu habemus.Eſto,non potueris cognoſcere quid ſit Deus, quid tamen non ſit Deus,perfacilè ſcire potuiſti.Nam quomodo latere potuit hominẽ quod lignũ,aut lapis,aut æs,vel alia huiuſmodi materia,Deus nõ ſit?Quod ſi in his quę facilè dęphendere potuiſtis, aĩm ad diſcutiendũ noluiſtis intẽdere,certum eſt,quia in agnitione Dei impediti eſtis,nõ impoſſibilitatis ſed ignauiæ vitio:nam ſi voluiſſetis,ex his ipſis inutilibus ſimulacris,ꝓfectò accepiſſetis intelligen-

Vita militia eſt. (margin, beside "terram, & quem volo")

F (margin, beside "poris carnes")

Matt. 10. (margin, beside "rantiæ,veritatis")

Gladius Euãgelij. (margin)

G (margin, beside "liora:ſed eſt")

Luc. 23. (margin, beside "tur ad crucem")

H (margin, beside "diligentiùs conſideremus")

Hoc eſt quod opinor impulit Dionyſium ſcribere de Theologia negatiua. (margin)

A intelligentiæ viam. Certum eſt enim quia per ferrum facta ſunt ſimulacra, ferrum verò per ignem confectum eſt, qui ignis aqua extinguitur, aqua autẽ per ſpiritum mouetur, ſpiritus autem à Deo initiũ habet. Sic enim dicit Moyſes Propheta: In principio fecit Deus cælum & terram, terra autem erat inuiſibilis & incompoſita, & tenebræ erant ſuper abyſſum, & ſpiritus Dei erat ſuper aquas, qui ſpiritus iuſſu Dei, quaſi ipſa conditoris manu lucem ſeparauit à tenebris, & poſt illud inuiſibile cœlum, iſtud viſibile produxit, vt ſuperiora quidem habitaculum faceret Angelis, inferiora verò hominibus. Propter te ergo Dei iuſſu, aqua quæ erat ſuper faciẽ terræ ſeceſsit, vt terra tibi ꝓduceret fructus: cui etiam humorum venas latenter inſeruit, vt tibi ex ea profluerent fontes, & flumina. Propter te producere iuſſa eſt animãtia, & omnia quæ tuo vſui voluntatique ſeruirent. Aut non propter te venti ſpirant, vt ex B ipſis concipiens fructus tibi terra parturiat? Non propter te imbres profluunt, & tempora viciſſitudines mutant? Non propter te Sol oritur, & occidit, & mutationes Luna perpetitur? Propter te mare exhibet famulatũ ſuum, vt tibi ingrato cuncta ſubiaceant. Nónne pro his omnibus iſta erit vltionis pœna, quia horum omnium largitorem, quem ante omnia & agnoſcere & venerari debuiſtis, ſolum præ cæteris ignorâſtis? Sed & nunc eiſdem vos ad intelligentiam vijs duco: videtis etenim quòd omnia gignuntur ex aquis, aqua verò per vnigenitum ex initio facta eſt, vnigeniti verò omnipotens Deus caput eſt, per quem tali ordine, quo ſuprà diximus, peruenitur ad patrem: cùm autem perueneris ad Patrem, agnoſces hanc eſſe voluntatem eius, vt per aquas quæ primæ creatæ ſunt, denuò renaſcaris. Qui enim regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus adimpletis, hæres efficitur eius à quo in incorruptio- C ne regeneratus eſt. Propter quod paratis animis accedite, quaſi filij ad Patrem, vt peccata veſtra diluantur, & cauſa eorum ſola ignorantia fuiſſe probetur apud Deum. Nam ſi poſt agnitionem horum permanetis in incredulitate, vobis iam perditionis veſtræ cauſa & non ignorantiæ reputabitur. Nec putes quod etiamſi omnem pietatem colas, omnemq; iuſtitiam, baptiſmum verò non accipias, ſpem poſſis habere apud Deum: imò potius maiore pœna dignus erit, qui bona opera non bene operatur: confertur enim meritum homini ex bonis geſtis, ſed ſi ita gerantur ſicut Deus iubet. Deus autem iuſſit omnem colentẽ ſe baptiſmo conſignari: quod ſi tu reniteris, & tuæ voluntati magis q̃ Dei obtemperas, contrarius ſine dubio & inimicus es volũtati eius. Sed dices fortaſſe, quid confert aquæ baptiſmus ad Dei cultum? Primò quidem, quia quod Deo placuit impletur: ſecundo, quia regenerato ex aquis, & D Deo renato, fragilitas prioris natiuitatis, quæ tibi per hominem facta eſt, amputatur, & ita demum peruenire poteris ad ſalutem, aliter verò impoſſibile eſt. Sic enim nobis cum ſacramento verus Propheta teſtatus eſt dicens: Amen dico vobis, niſi quis denuò renatus fuerit ex aqua, nõ introibit in regna cœlorũ. Et ideò accelerate, eſt eñ in aquis iſtis miſericordiæ vis quædã, quæ ex initio ferebatur ſuper eas, & agnoſcit eos qui baptizantur ſub appellatione triplicis ſacramenti, & eripit eos de ſupplicijs futuris, quaſi donum quoddã offerens Deo, animas per baptiſmum conſecratas. Confugite ergo ad aquas iſtas, ſolæ ſunt enim quę poſſint vim futuri ignis extinguere: ad quas qui moratur accedere, cõſtat in eo infidelitatis adhuc idolum permanere, & ab ipſo prohiberi ad aquas quæ ſalutẽ conferunt, ꝓperare. Siue eñ iuſtus ſis ſiue iniuſtus, baptiſmus tibi per oĩa neceſſarius eſt. Iuſto quidẽ, vt adimpleatur in eo perfectio,

Gene. 1.

Propter hominem oĩa creata ſunt.

Baptiſmus neceſſarius.

Opera tũ ſunt bona ſi fiunt ita ut Deus præcepit.

Ioan. 3.

perfectio,& regeneratur Deo:iniuſto verò,vt peccatorum quę geſſit in ignorantia remiſſio cõcedatur.Omnibus ergo feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo,quia incertus eſt vniuſcuiuſq; exitus vitæ.Cùm autem regeneratus fueris per aquam ex operibus bonis, oſtende in te ſimilitudinem eius, qui te genuit patris.Agnouiſti enim Deum,honora patrem:honor autem eius eſt, vt ita viuas ſicut ipſe vult. Vult autem ita viuere, vt homicidium, adulterium neſcias:odium,auaritiam fugias:iram,ſuperbiam,iactantiam reſpuas,& execreris inuidiam,cęteraq; his ſimilia penitus à te ducas aliena.Eſt ſanè propria quædam noſtræ religionis obſeruãtia,quæ non tam imponitur hominibus, quàm propriè ab vnoquoq; Deum colente cauſa puritatis expetitur. Caſtimoniæ dico cauſa,cuius ſpecies multæ ſunt,ſed primò vt obſeruet vnuſq́ſq;, ne menſtruatæ mulieri miſceatur,hoc enim execrabile ducit lex Dei. Quod etſi lex de his nõ admonuiſſet, nos vt Cantari libenter volueremur in ſtercore? Debemus amplius aliquid habere animalibus,vtpote rationabiles homines,& cœleſtium ſenſuum capaces,quibus ſummi ſtudij eſſe debet, ab omni inquinamento cordis conſcientiam cuſtodire.Bonum eſt autem & puritati conueniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum verò dico, non quaſi principale illud in quo mens purificatur, ſed quod ſequela ſit illius boni, hoc in quo caro diluitur. Sic enim & magiſter noſter quoſdam Phariſæorum & Scribarum, qui videbantur eſſe cæteris meliores, & à vulgo ſeparati, increpabat,dicens eos hypocritas, quia ea ſolùm quę hominibus videbantur,purificabant, corda verò quæ ſolus Deus aſpicit, inquinata relinquebant & ſordida. Ad quoſdam ergo ex ipſis non ad omnes dicebat: Vę vobis Scribę & Phariſęi hypocritę,quia mundatis calicis & paropſidis quod deforis eſt, intus autem plena ſunt ſordibus. Phariſæe cæce, emunda prius quod intus eſt,& quod deforis eſt erit mundum. Verè enim ſi mens mũdetur luce ſcientię,cum ipſa fuerit munda ac ſplendida,tunc etiam eius qui deforis eſt hominis,ipſa neceſſariò curã gerit,id eſt carnis ſuæ, vt & ipſa purificetur. Vbi aũt iſta quæ deforis eſt purificatio carnis negligitur,certum eſt ibi neq; de puritate mentis,ac mũditia cordis curã geri. Ita ergo fit vt is quidem qui intrinſecus mundus eſt,mundetur ſine dubio & extrinſecus.Non ſemper autẽ is qui mundatur extrinſecus, etiam intrinſecus mũdus eſt, videlicet cùm agit hæc vt hominibus placeat.Sed & illa ſpecies caſtimoniæ obſeruanda eſt,vt ne paſſim,& libidinis ſolius cauſa fœminis coëatur, ſed poſteritatis reparandæ gratia.Quæ obſeruantia cum in nonnullis etiam pecudibus inueniatur,pudoris eſt,ſi non ab hominibus rationabilibus, & Deum colentibus obſeruetur. In tantum autem caſtimonia,verum Dei cultum tenentibus, per has quas ſuprà diximus,aliasq́; horum ſimiles ſpecies, conſeruanda eſt, vt etiam apud eos q̃ à diabolo adhuc in erroribus detinentur, attentiùs obſeruetur:eſt enim & apud illos nonnulla obſeruantia caſtimoniæ. Quid ergo quòd errantes cuſtodiebatis,hoc non obſeruabitis emendati? Sed fortaſſe dicet aliquis veſtrûm: Oportet ergo nos omnia quæ fecimus dum coleremus idola cuſtodire?Non omnia,ſed quęcunq; bene fiebant,hæc etiam nunc conuenit obſeruari:quia ſi quid rectè fit ab his, qui in errore ſunt, certum eſt id à veritate ſumptum. Quia & ſi quid in vera religione non rectè fit: non eſt dubium quin ab errore mutatum ſit:bonum nanq; etiamſi ab errãtibus geſtum fuerit, bonum eſt: & malum,etiãſi ab his qui veritatẽ ſequuntur geſtum fuerit,malum eſt. Aut, nunquid ita deſipiemus,vt ſi videamus eum qui idola colit,eſſe ſobrium,nos qui

Leuit.18.

Vetus exemplar cantari habebat,in alio nõ erat omnino, ſuſpicor autem legendum canterij.

Matt. 23.

E F G H

A qui Deum colimus, ſobrij eſſe recuſemus,ne eadem facere quę ille qui colit
idola videamur?Non ita eſt, ſed ſit nobis ſtudium,vt ſi illi qui errant,homi-
cidium non faciunt,nos ne iraſcamur quidem:& ſi illi adulterium nō admit
tunt,nos ne concupiſcamus quidem alienam mulierem : ſi illi amant proxi-
mos ſuos,nos diligamus etiam inimicos noſtros:ſi illi mutuo dant his qui ha
bent vnde reddant,nos etiam his demus à quibus recipere non ſperamus.Et
per omnia nos qui æterni ſeculi hæreditatem ſperamus, debemus præcellere
eos qui præſens tantum ſeculum nôrunt, ſcientes quia ſi opera illorum no-
ſtris operibus collata,in die iudicij ſimilia inueniantur ac paria, confuſio no
bis erit,quod æquales inuenimur in operibus, his qui propter ignorantiam
condemnantur,& nullam ſpem futuri ſeculi habuerunt. Et verè digna confu
ſio eſt,vbi nihil amplius geſſimus ab his quibus ampliùs intelleximus. Quòd
B ſi confuſio nobis erit,æquales eis inueniri in operibus bonis,quid erit nobis
ſi inferiores nos,ac deteriores examinatio futura reperiat? Audite ergo quo-
modo de his nos ipſe verus Propheta docuerit: ad eos enim qui negligunt au
dire verba ſapientiæ, ita ait:Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione
hac,& condēnabit eam,qa venit à finibus terrę,audire ſapientiā Salomonis, *Luc.11.*
& ecce plus q̄ Salomō hic,& nō audiūt. Ad eos verò q̄ de malis actibus gerere
pœnitentiā detrectabāt,ita ait: Viri Niniuitæ ſurgēt in iudicio cum genera-
tione hac,& condēnabunt eam,qui pœnitentiā egerunt in prædicatione Io-
næ,& ecce plus quàm Iona hic. Vides ergo quomodo eos qui erudiebantur
ex lege, adductis ad exemplum illis qui ex gentili ignorantia veniebant, &
oſtendens eos nec illis æquales eſſe, qui in errore poſiti videbantur, ex ipſa
tantum comparatione condemnat. Ex quibus omnibus ſermo quem pro-
C poſuimus adprobatur,vt caſtimonia, qui aliquatenus etiam ab his,qui in er-
rore ſunt poſiti,cuſtoditur, multò puriùs & attentiùs per ſingulas quaſque,
ſicut ſuprà oſtendemus,ſpecies à nobis,qui veritatem ſequimur,teneatur, eò
magis quo apud nos obſeruantiæ eius præmia æterna poſita ſunt.Hæc & his
ſimilia cùm dixiſſet, turbas dimiſit, & ex more cum familiaribus ſuis cibo
ſumpto,quieuit.Hoc autem modo per tres continuos menſes, cum verbum
Dei doceret,& plurimos conuerteret ad fidem, ad vltimum ieiunare me iuſ-
ſit,& poſt ieiunium in fontibus, qui contigui habentur mari,perennis aquæ
mihi baptiſmum dedit.Cumq; pro regenerationis gratia diuinitus mihi col
lata,feriati cum fratribus & laicis læti egiſſemus,Petrus eos qui ad præceden
dum fuerant ordinati, proficiſci Antiochiam iubet, atq; ibi tres alios expe-
ctare menſes:quibus profectis,ipſe eo qui fidem Domini plene receperāt,de-
D ducens ad fontes,quos mari contiguos ſuprà diximus,baptizauit,& eucha-
riſtiam frangens cum eis, Maronem qui eum hoſpitio receperat, perfectum
iam in omnibus, conſtituit eis Epiſcopum, & duodecim cum eo presbyte-
ros,ſimulq; diaconos ordinat.Inſtituit etiam ordinem viduarum,atq; omni
Eccleſiæ myſteria diſponit. Vniuerſoq; admonet Maroni Epiſcopo,
in omnibus quæ præciperet obedire, & ita cunctis compe-
tenter diſpoſitis,cùm trium mēſium tempus fuiſ-
ſet expletum,valedicētes his qui erant
apud Tripolim, Antiochi-
am proficiſci-
mur.

Chriſtiani quibus modis Ethnicos uincere debeant.

Clemens baptizatur à Petro.

Miniſteria Eccleſiæ diſpoſitá à Petro

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER SEPTIMVS, RVfino Torano Aquileienſe interprete.

EGRESSI tandem etiam Tripolim Phœnicis vrbem, primã in Hortoſiade, haud procul à Tripoli, facimus manſionem: vbi ſequenti quoque die remorati, quia omnes penè qui Domino crediderant, dum diuelli à Petro nequeunt, illò vſque ſequuti ſunt: inde Antharadum venimus. Sed quòd multi nos comitarentur, E
ait Petrus ad Nicetam ſimul atq; Aquilam: Quoniãquidem plurimæ fratrum turbæ nobiſcum ſunt, & ingredientes ſingulas quaſq; vrbes, nõ parum inuidiæ contrahimus, videtur mihi prouidendum, vt neq; ipſis ingratum ſit, ſi prohibeantur ſequi, neq; nobis pompæ alicuius excitet malignus inuidiam. Cenſeo itaq; te Nicetã atq; Aquilam præcedere nos cum ipſis: ita, vt etiã vos in duas partes diuiſam multitudinem ducatis, vt ſparſim magis quàm ſub vna congregatione iter agentes, ſingulas quaſq; introeamus gentium ciuitates. Scio autem quia triſte vobis videtur, quòd videmini à me, duorum ſaltem dierum ſpatio ſeparari: credite mihi, quia qua menſura diligitis me decuplo amplior mihi quoq; erga vos affectus eſt: ſed ſi pro affectu, quem adinuicem gerimus, non faciamus G
quæ conuenientia & honeſta ſunt, irrationabilis huiuſmodi amor videbitur. Et ideo nequaquam titulo charitatis imminuto, quæ vtilia videntur ac neceſſaria procuremus, maximè cùm nullus dies poſſit intercedere, quo non diſputationibus meis intereſſe poſſitis. Per ſingulas enim quaſq; nobiliores prouinciarum ciuitates, propoſui, ſicut etiam vos ſcitis, tres nos docẽdi gratia reſidere menſes. Nunc ergo Lodiciam, quæ eſt vrbs proxima, præcedite me, & ego poſt biduum aut triduum, quantum ad propoſitum meum ſpectat, inſequar vos. Operimini autem me ad proximum portæ ciuitatis ſtabulum: & inde iterum ſimiliter, cum dies ibi aliquot tranſegerimus, præcedetis me ad vlteriores ciuitates: & hoc vos facere per ſingulas cupio, declinandæ quantum in vobis eſt, inuidiæ gratia, & vt fratres qui nobiſcum ſunt, veſtri prouidentia, per ſingulas ciuitates parata inuenientes hoſpitia, minus vagari H
videantur. Hæc dicente Petro, neceſſariò adquieſcunt, dicentes: Non valde nos contriſtat hoc agere quæ à te iubemur, quia omnia & bene agere, & bene conſulere, per Chriſti prouidentiam electus es: ſed & vna die, aut ſi multũ biduo, quanuis grande ſit, in hoc omni ſpatio non videre Dominum noſtrũ Petrum, tamen tolerabile eſt. Conſideramus enim quid patiantur illi duodecim fratres noſtri, qui præcedunt nos, & menſem penè integrum ex tribus menſibus, quibus per vnamquanque vrbem reſides, tanto bono auditus tui, viſioniſque fraudantur. Vt ergo iubes, quia rectè omnia iubes, agere non morabimur. Et his dictis, præceſſere, acceptis mandatis, vt extra vrbem alloquerentur fratres qui ſecum iter agebant, ne conſtipati & quaſi cum tumultu, ſed ſparſim & in binos diuiſi, ingrediantur ciuitates. Verùm vbi illi profecti

ſunt,

A ſunt, ego Clemens valde gauiſus ſum, quod me ſecum eſſe fecit, & aio ad eum: Deo gratias ago, quod me non præmiſiſti cum alijs, nam triſtitia interiſſem. Tum Petrus: Et quid fiet, inquit, ſi neceſſitas exegerit mittere aliquò doctrinæ gratia, ſeparatus à me pro vtilitate morieris? nec tibimetipſi imperabis ferre patienter quæ neceſſitas impoſuerit? Aut ignoras, quia amici ſemper ſimul ſunt, & licet corporibus ſeparenrur, memoria tamen iunguntur? ſicut è contrario nonnulli corporibus vnà poſiti, animis diuiduntur. Et ego reſpondi: non putes mi Domine, hæc me irrationabiliter pati, ſed certa & cauſa & ratio eſt, huius erga te affectus mei. Te enim ſolùm pro omnibus meis affectibus habeo, pro patre, pro matre, pro fratribus: ſuper hæc autem omnia eſt, quod mihi ſalutis cauſa, & agnoſcendæ veritatis tu ſolus exiſtis. Sed & illud non mihi in poſtremo habetur loco, quod iuuenilis ætas

Cauet Petrus ne peregrinatio ſua ſpeciem ullã tumultus, id quod facilè poterat fieri, præberet.

B quæ in me eſt, concupiſcẽtiarum inſidijs ſubiacet, & vereor eſſe ſine te, cuius ſolam præſentiam omnis luxuria, quanuis ratione careat, erubeſcit. Licet cõfidam de miſericordia Dei, quod etiã ſenſus meus, ex his quæ ꝑ doctrinã tuam concepit, aliud iam aliquid ad cogitationem recipere nõ poſſit. Prętereà memini te apud Cæſaream dixiſſe, vt ſi quis vult me ſalua pietate comitari, comitetur. Salua autem pietate dicebas, vt neminem contriſtaret, cui ſecundum Deum deberet adhærere: verbi gratia, ne vxorem fidelem relinqueret, vel parentes, vel alias huiuſcemodi perſonas, à quibus ego valde liber ſum, & ideo aptus ad ſequendum te, atque vtinam mihi concedas, vt tibi etiam ſerui miniſterium exhibeam. Tum Petrus adhęc ridens, ait: Et quid putas Clemens, quod non te ipſa neceſsitas mihi faciat ſeruum? Nam quis mihi poterit alius ſternere ſindones, & ſtragula pulchra componere? Quis ſer-

C uare ãnulos & indumenta, quæ aſſiduè mutare debeam, præparabit? Quis etiam cocis imperabit, & diuerſa atque electa pulmenta prouidebit, quæ arte ſcitiſſima & varia præparentur? & omnia illa quæ hominib. molliter inſtitutis, imò potiùs cupiditati eorũ velut immaniſſimæ cuidam beſtiæ, iniuſtis quæſita ſumptibus conuectantur. Sed fortaſſe quanuis mecum poſitus videaris, non agnoueris vitã meam: panis mihi ſolus cum oliuis, & rarò etiã cum oloribus in vſu eſt. Indumentum autem hoc eſt mihi quod vides, tunica cum pallio: & hæc habens, aliud nihil requiro, hoc mihi ſufficit, quia mens mea non ad hæc præſentia, ſed ad illa quæ ęterna ſunt, aſpicit, & ideo nihil me rerum præſentium, viſibiliumque delectat. Vnde tuum quidem erga me bonum animũ amplector & miror, ac te magis ludo, quomodo cùm ſis vir, ex conſuetudine multæ abundantiæ veniens, tam citò transferre &

Tenuitas & parſimonia Petri.

D aptare te potueris, ad hanc vitam noſtram, quæ ſolis neceſſarijs vtitur. Nos enim à puero, id eſt, ego & frater germanus meus Andreas, non ſolùm orphani, ſed & valde pauperes creuimus, & neceſſitate operarij eſſe conſueuimus. Vnde & nunc facilè vexationes itinerum ferimus: ſed potiùs ſi mihi adquieſceres & permitteres, ego magis homo operarius, faciliùs tibi poſſem ſerui implere miniſterium. Ad ego hæc audiens, contremui, & lachrymæ mihi continuò proruperunt, quod talem mihi ſermonem dixerit vir tantus, quo omnis mundus habetur inferior. Tum ille lachrymantem me videns, cauſam percontatur. Cui ego reſpondi: Quid tantum in te peccaui, vt me tali ſermone onerares? Et Petrus: Si malum eſt, inquit, quod dixi vt ſeruiam tibi, tu prior peccaſti hoc mihi dicendo. Et ego: Non eſt, inquam, ſimile: me enim decet hoc tibi facere: tu autem qui Dei ſummi præco ad ſaluandas animas

Petri & Andreæ paupertas

hominum miſſus es, graue eſt vt hoc mihi dicas. Et Petrus: Acquieſcerem tibi, inquit, niſi Dominus noſter, qui ad ſalutem totius mundi venit, & qui erat omni creatura nobilior, ſeruire paſſus eſſet, vt nos ſuaderet, non erubeſcere fratribus noſtris ſeruorum exhibere miniſterium. Tum ego: Si puto quòd poſſim te vincere, valde ſtultus ſum: veruntamen ago gratias prouidentiæ Dei, quod parentum loco habere te merui. Tum Petrus: Nemo enim, inquit, verè ex genere tibi ſupereſt? Reſpondi: ſunt quidem multi potentes viri ex Cæſaris proſapia venientes: nam patri vtpote propinquo ſuo, & vnà educato, nobilis adæquè familiæ Cæſar ipſe iunxit vxorem, ex qua duos geminos ante me filios ſuſcepit, non valde, vt aiebat pater, ſibi inuicem ſimiles, ego enim eos non adeò ſciebam. Sed ne matris quidem valde memor ſum, ſed quaſi per ſomnium, ita tenuiter vultus eius ſpeciem recolo. Mater ergo mea Mattidia, pater Fauſtinianus vocitatus eſt: fratrum autem meorum alter Fauſtinus, alter Fauſtus dicebatur. Interea cùm ego quinque vix dum eſſem annorum, mater ſicut à patre didici ſomnium vidit, quo moneretur, niſi cum duobus filijs ſuis geminis, confeſtim vrbem fuiſſet egreſſa, & abfuiſſet annis decem, ipſam pariter cum liberis interitu exitiabili perituram. Tum pater, qui tenerè diligeret filios, adiunctis ſeruis & ancillis, ac ſumptibus ſufficienter præbitis, naui impoſitos cum matre filios, Athenas mittit erudiendos, me ſibi ſolum filium ad ſolatium retinens, & in hoc quidem gratias agens, quia non etiam me imperauit ſomnium pariter cum matre diſcedere. Anno autem completo, Pater miſit ad eos Athenas homines & ſumptus, ſcire ſimul cupiens quid agant, nec tamen redeunt qui miſſi ſunt. Tertio rurſus anno, mœſtiſſimus pater mittit alios cum pecunijs, qui quarto anno regreſſi, nunciant neque matrem ſe, neque fratres vidiſſe, ſed neque Athenas eos omninò perueniſſe neq; vſquam alicuius ſaltem qui cum ipſis fuerant, veſtigium repertum. Pater hæc audiens, & multa triſtitia obſtupefactus, neſciens quò tenderet, aut vbi quæreret, vnà mecum deſcændit ad portum, & requirere à nautis cœpit ſic, vbi aliquis eorum vidiſſet aliquando ante quatuor annos corpus mulieris, cum duobus paruulis eiectum. Cùm multi multa dicerent, nec aliquid nobis rati eluceſceret, tam immenſum pelagus perſcrutantibus, pro multo tamen affectu pater quem erga ſuos gerebat, paſcebatur vanis ſpebus, donec viſum eſt ei, vt me ſub procuratoribus ordinatum Romæ relinqueret, annorum cum eſſem duodecim, & ipſe pergeret ad requirendum: flens itaque deſcendit ad portum, & nauem conſcendens profectus eſt: ex eo vſq; in hodiernum, neq; literas eius accepi, neq; ſi viuat, aut defunctus ſit, noui. Sed magis ſuſpicor, quia & ipſe obierit, aut triſtitia victus, aut naufragio: anni etenim viginti elapſi ſunt, quibus hæc geruntur, & ne nuncius quidem de eo ad me aliquis venit. Petrus hæc audiens, ex affectu lachrymas fudit, & ad eos qui aderant familiares ait: Hæc ſi quis in Dei cultu poſitus pertuliſſet, quæ huius pertulit pater, ſtatim homines religioni adſcriberent ærumnarum cauſam: quæ cùm accidunt miſeris gentilibus, malorum cauſam fato adſcribunt. Miſeros autem dico eos, quia & hic vexantur erroribus, & ab ſpe futura fraudantur: Dei enim cultores cùm hæc patiuntur, ad purgationem peccatorum cædit eis, quod perferunt patienter. Poſt hæc dicta, vnus ex adſtantibus Petrum rogare cœpit, vt die craſtina maturiùs ad inſulam proximam, quæ ſex non ampliùs ſtadijs aberat, Aradum nomine, pergeremus, videndi in ea gratia mirum aliquod opus

columnas

Matt. 20.

Clementis proſapia.

Religioni enim ſicut & hodie imputata ſunt incõmoda, ſi quæ euenerant.

E F G H

In uetuſtiſsimo codice legitur Aradũ, quæ lectio mihi probatur. Quamuis non ignorem, uel ex libro quinto Plinij poſſe & Anataradum legi.

A columnas vitreas magnitudinis immenſæ:cui Petrus,vt erat clementiſſimus,
acquieſcit,ſed monuit nos,vt cùm nauem deſcendiſſemus,nõ vnà omnes cõ
currere ad videndum:nolo enim,inquit,notari vos à turba.Cùm ergo die po
ſtera naui ſub momento horæ veniſſemus ad inſulam,continuò ad locum in
quo erant columnæ mirabiles properamus.Erant autem in æde quadam po-
ſitæ,in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento vnuſ-
quiſque noſtrûm detinebatur aſpectu.Petrus verò,vbi ſolas columnas mira-
tus eſt vitreas, nequaquam raptus picturæ gratia, egreſſus vidit pro foribus
mulierculam quandam ſtipem ab introeũtibus depoſcentem,quam atten-
tiùs conſiderans ait:Dic mulier,quod tibi membrum corporis deeſt, quod
huic te iniuriæ ſubieciſti,vt ſtipem petas, & non potiùs manibus tuis,quas à
Deo accepiſti,operans,cibum quæras?At illa ſuſpirans ait:Vtinam mihi qui-
B dem eſſent manus quæ moueri poſſent: nunc autem ſpecies tantum ſeruata
eſt manuũ,nam ipſę ſunt emortuæ:& meis morſibus debiles & ſine ſenſu red
ditæ.Et Petrus: Quæ,inquit,fuit cauſa,vt hoc tibi tantum mali ipſa confer-
res?Ignauia,inquit,nec aliud quicquam:ſi enim fuiſſet in me aliquid virtutis
potui vel præcipitio vti, vel profundo maris inijcere memetipſam, & finem
dare doloribus meis.Tum Petrus:Ecquid putas,ait,mulier quòd qui ſemet-
ipſos perimunt,à ſupplicijs liberantur?niſi quia maioribus ſubiaceant pœnis
animæ eorum, qui ſibijpſis intulerint manus. At illa: Vtinam, inquit,iſtud
mihi certum fieret,quia viuunt animæ in inferno,libenter amplecterer etiam
pœnas ferre mortis illatæ, tantum vt dulces mihi natos horam ſaltem vnam
viderem.Et Petrus:Quid tantum iſtud eſt, quod te tam graui afficit triſtitia,
ſcire velim.Si enim doceres me cauſam, poſſem tibi & ego euidenter oſten-
C dere ô mulier, quod in inferno viuãt animæ:& pro pręcipitio vel profundo,
poſſem tibi dare medicamẽtum aliquod, vt ſine cruciatu valeas vitam finire.
Tunc mulier promiſsione hac gratanter accepta,cœpit dicere: Genus quidẽ
mihi & patria quæ ſit,nec credi facile,nec dici neceſſarium puto:ſed cauſam
tantum ſufficit doloribus exponere, cur morſibus meis, meas ipſa debiles
reddiderim manus. Ego generoſis orta parentibus, & potentis adæquè viri
ſortita matrimonium,duos ſuſcepi geminos liberos, & poſt hos vnum aliũ.
Sed frater viri mei,illicito in me amore vehementer exarſit:mihi autem cum
ſuper omnia chara eſſet pudicitia, & neque tanto ſceleri acquieſcere,neque
viro vellem flagitium fratris aperire, cogitaui quatenus & ego impolluta e-
uaderem,& fratrem inimicum & hoſtem non facerem fratri,ne genus om-
ne,quod erat nobilis familiæ,in obprobriũ darem. Patria ergo & vrbe,cum
D duobus meis geminis diſcedere ſtatui, donec inceſtus amor conquieſceret,
quem fortè præſentiæ meæ palparet & inflammaret aſpectus,alius ſanè filius
quatenus patri maneret ad ſolatium cogitaui. Sed vt hæc ita fieri poſſent,
ſomnium finxi,quaſi adſiſtente mihi per viſum quodam numine,& dicen-
te,vt confeſtim cum geminis meis vrbe diſcederem, & tandiu abeſſem, do-
nec redire me ipſe præciperet: quòd ſi non facerem, cum liberis omnibus
me pariter perituram, & ita factum eſt. Statim enim vt ſomnium viro enar-
raui,extimuit,& ſociatis mihi duobus filijs,ſeruis quoq; & ancillis,pecunia
etiam abundanti data,nauigare Athenas iubet, vbi ſimul & erudire liberos
poſſem,manſura, inquit, ibi vſquequo viſum fuerit ei qui præcepit exire,vt
redeas ad nos. Interea nauigans vnà cum meis natis, ventorum violentia ad
hos infœlix nocturno naufragio depulſa ſum locos,& cũ omnes interiſſent,

Exemplũ pudicitiæ in matre Clemẽtis.

Athenæ.

 adreptam

adreptam me crudelem, ſupra ſaxum quoddam vehementior fluctus eiecit: E
vbi cum ſederem ea ſola ſpe, qua meos poſſem fortè natos inuenire, in pro-
fundum me non præcipitaui, tunc cùm adhuc perturbata anima, & dolori-
bus ebria facere hoc & audebat & pôterat. Verũ vbi dies exortus eſt, & ego
cũ clamore & vlulatu infœliciũ natorũ circumſpicerẽ, ſicubi vel eiecta poſ-
ſim videre cadauera, miſeratione cõmoti quidã ex his qui me viderãt, primò
per pelagus, tum etiam circa littora requirunt, ſi quem fortè de meis infanti-
bus inuenirent. Sed vbi nuſquam vllus inuentus eſt, miſerantes me mulieres
loci, conſolari cœperunt, enarrantes ſingulæ ſuas quæq; miſerias, vt ex ſimi-
litudine calamitatum ſolatium caperem: quod me magis contriſtabat: non
enim tale mihi erat ingenium, vt aliorum mala, mea eſſe ſolatia ducerem.
Et cùm me multæ hoſpitio cuperent recipere, vna quædã paupercula hîc ha-
bitans, extorſit mihi tugurio eius ſuccedere, dicens, fuiſſe ſibi virum nautam F
eumq; in mari adoleſcentem defunctum, ſibique ex eo die cùm multi eam
accipere in cõiugiũ cuperent, amore viri viduitatem fuiſſe chariorem. Erunt
ergo, inquit, nobis cõmunia, quæcunque manibus noſtris operantes, quære-
re poterimus: & ne longa ac minus vtili narratione vtar, libenter habitaui cũ
ea, propter affectum fidei quam ſeruauerat viro. Sed non multò poſt, mihi in-
fœlici laceratæ dudum morſibus, reſolutæ ſunt manus, & illa quæ me ſuſce-
perat, incurrit paralyſin, & domi in lecto iacet. Illarum autem mulierũ quæ
prius miſerabantur, refrixit affectus: nos ambæ debiles, ego vt vides, ſedeo ſti
pem petens, & ſi quid fortè quæſiero, ſit vnus duarum infœlicium cibus. Ec-
ce iam quæ mea ſunt, ſufficienter audiſti: tu nũc, quid moraris implere quod
promiſeras, & dare medicamentum, quo poſſit abſque cruciatu, vt ais, vtraq;
noſtrûm miſerabilis vitæ ſortẽ finire? Hæc dicente muliere, multa Petrus co- G
gitatione diſtractus, velut attonitus ſtabat: & ego Clemens ſuperueniens, du-
dum inquam, per omnia diſcurrens, quærebam te, & nunc quid facimus? At
ille præcepit mihi vt ad nauiculam præcederem, ibi me, inquit, operire: &
quia contradici ei non poterat, quod iuſſit, impleui. Ipſe verò, vt mihi cũcta
poſterius enarrauit, ſuſpicione quadã pulſatus, requirebat à muliere genus, et
patriã ſimul, & nomina filiorum, quæ ſi mihi, inquit, dixeris, dabo cõtinuò
medicamentum. At illa, quaſi vim ſuſtinens, quia neque fateri, & medicamẽ
ti cupida erat, finxit alia ex alijs, & ait ſe quidem eſſe Epheſiam, virum autem
Siculum: ſed & filiorum nomina, ſimiliter immutauit. Tum Petrus, putans
eam verum reſpondiſſe, ait, Heu mulier, putabã, inquit, grande aliquod gau-
dium hodierna nobis die oriturum, ſuſpicabar enim te eſſe quandam mu-
lierem, de qua ſimilia quædam nuper ad fidem didici. At illa adiurabat eum, H
dicens: Rogo te, vt indices mihi quę iſta ſit, vt ſciam, ſi eſt vlla inter mulieres
me infœlicior. Tum Petrus, fallere neſciens, & miſeratione commotus, cœ-
pit dicere: Eſt quidam adoleſcens inter eos, qui me ſequuntur, religionis &
ſectæ gratia, Romanus ciuis, qui mihi enarrauit, quod patrẽ habuerit, & du-
os geminos fratres, ex quibus nullus ei ſupereſt. Mater, inquit, mea, ſicut à pa-
tre didici, ſomnium, vidit, vt Romana vrbe ad tempus excederet cùm duob.
geminis natis, ne fortè exitiali interitu deperirent: quæ cum diſceſſiſſet, nuſ-
quam terrarum vltra comparuit. Pater verò ſuus, poſt hæc ad inquiſitionem
vxoris ac filiorum profectus, nec ipſe inuenitur Hæc cùm dixiſſet Petrus, mu
lier ſtupore percuſſa corruit. Tũ Petrus continere eam, & cõſolari cœpit, ac
requirere quid eſſet cauſæ, aut quid pateretur. At illa vix aliquando ſpiritum
reuocans,

Naufragium mulierculæ.

A reuocans,ac ſemetpſam ad gaudij,quod ſperabat,magnitudinem reparans, ſimulq; adfricans vultum,hic,inquit,eſt quem dicis adoleſcens? At Petrus,vbi rem intellexit:Dic,inquit,mihi tu prior,nam videre eum non poteris. Tú illa:Ego ,inquit,ſum adoleſcentis mater.Et Petrus:Quod ei nomen eſt? At illa Clemens,ait.Petrus:Ipſe eſt,& ipſe erat, qui paulò ante mecum loquebatur, & quem iuſſi ad nauem præcedere. Tum illa, procidens ad pedes Petri, rogare cœpit,vt feſtinaret ad nauem.Et Petrus:Si mihi, inquit, ſeruas fidem,vt facias quod dico.At illa:Omnia,inquit,facio,tantum mihi,inquit, oſtende vnicum meum natum,puto enim me per ipſum,& geminos meos videre. Et Petrus:Cum videris,inquit, eum, modo interim diſſimula paululum,vſquequo egrediamur ab inſula.Ita,inquit,faciam . Et tenens manum eius Petrus, adducebat eam ad nauem.Quem ego videns manum dantem mulieri,ridere

B cœpi accedens tamen honoris eius gratia,pro ipſo cœpi velle ſubijcere manum meam,& ſuſtentare mulierem:ſimul autem,vt manum eius contigi,vlulatu ingenti reddito,in amplexus meos irruit,& maternis me conſectari oſculis cœpit.At ego ignorans omne negotium, quaſi inſanientem mulierem repellebam,ſimul & cum verecundia licet, indignabar tamen quodãmodo aduerſum Petrum,At ille:Deſine,inquit,quid agis ô fili Clemens,noli repellere tuam matrem. Ego verò, vbi hæc audiui, continuò lachrymis ſuffuſus, concidi ſupra iacentem matrem,& oſculari eam cœpi.Simul enim vt audiui, paulatim vultum eius reuocabam ad memoriam & notior mihi intuenti tãtò magis fiebat.Multitudo interim conueniebat plurima,audiens quod mulier quæ ad ſtipem petendam ſedebat, recognita eſſet à filio ſuo, viro quodã bono.Et cũ velimus confeſtim enauigare ex inſula,mater ait ad me: Fili dul-

C ciſſime,rectũ eſt,vt valedicã mulierculæ,quæ me ſuſcepit, eſt enim egens, & paralytica,iacens in lectulo.Quibus auditis Petrus,& oẽs qui aderant,admirati ſunt bonitatem,ac prudentiam fœminæ, & continuò iuſſit Petrus abire quoſdam,& deferre mulierem in lectulo,vbi iacebat.Cumq; fuiſſet allata, & in medio turbæ adſtantis poſita,in conſpectu omnium Petrus ait:Si veritatis ego ſum præco,ad confirmandam fidem horum omniũ qui adſiſtunt,vt ſciant,& credant,quia vnus eſt Deus,qui cœlum fecit,ac terram, in nomine Ieſu Chriſti filij eius,ſurgat hæc mulier.Et ſtatim,vt hæc dixiſſet,ſurrexit ſana, & procidit ad pedes Petri,atq; amicam ſuam, ac familiarem oſculis petens, percõtabatur ab ea,quid iſtud eſſet negotij.At illa breuiter omnem ei ordinẽ agnitionis expoſuit,ita vt etiam turbæ adſtantes mirarentur.Tum Petrus:De fide Dei ac religionis inſtitutis,quod ad ſe pertinebat,in quantũ tempus pa-

Petrus ſanat paralyticam.

D tiebatur loquutus ad turbas,addit etiam hoc, vt ſi quis vellet de his diligẽtius noſcere,Antiochiam veniret,vbi tribus,inquit,menſibus ſtatuimus reſidere,vt quæ ad ſalutem pertinent,diſcat.Si enim,inquit, negociandi cauſa, aut militandi,patriam relinquũt homines,ac parentes,& longas peregrinatiões ſubire non metuunt:pro vita æterna tribus ſaltem menſibus peregrinari, cur oneroſum videatur ac difficile? Cũq; hæc & alia his ſimilia dixiſſet,ego mulieri quæ ſuſceperat matrem,& ſanitatem receperat per Petrum,mille drachmas donaui,& præſentibus cunctis,cõmendaui eam cuidam viro bono,primario illius oppidi,qui & libenter ſe facturum,quod imperabamus ſpopondit.Sed & alijs quibuſdam aliquantulum pecuniæ diſtribui, & illis mulieribus,quæ aliquando ſolatæ dicebantur in miſerijs matrẽ meã, quibus & gratias retuli,& poſt hæc vnà cum matre enauigabamus Antharadum.Cumque

Quæ ſumma paulò plus conficit, quàm 33 aureos Rhenẽſes.

veniſſemus

Vxor Petri unà erat in peregrinatione.

veniſſemus ad hoſpitium, mater requirere cœpit à me, quonam deueniſſet E
pater. Cui ego: Ad te, inquam, requirendam profectus, vltra non redijt. At illa audiens, ſuſpirauit tantum, grande enim pro me gaudium habens, reliquos ſolabatur mœrores. Die autem poſtera ſedens vnà cum vxore Petri, iter agebat nobiſcum, & venimus Balaneas, vbi triduo remorati, inde acceſſimus Patho, & poſt hoc Gabala, & ſic Laodiciam peruenimus, vbi ante portas occurrunt nobis Niceta & Aquila, & oſculantes nos abducunt in hoſpitium. Petrus autem videns amplam ciuitatem & ſplendidam: Dignum eſt, inquit, remorari nos in hac diebus decem, aut etiam amplius. Tum Niceta cum Aquila requirebãt à me, quæ eſſet mulier hæc ignota. Et ego reſpondi: mater mea eſt, quam mihi redonauit Deus per Dominũ meum Petrum. Hæc cùm ego dixiſſem, cũcta eis Petrus per ordinem cœpit exponere, & ait: Cum veniſſemus Aradum & ego vos præcedere iuſsiſſem, profectis vobis eadem die Clemens cùm incidiſſet ſermonis occaſio, genus ſuum mihi expoſuit ac familiam, & quod parentibus eſſet orbatus, duosq; habuiſſet priores ſe geminos F
fratres: & ſicut mihi, inquit, pater enarrauit, ſomnium vidit aliquando mater quo iuſſa eſt cum geminis ſuis, ex vrbe Roma proficiſci, ne ſubito & pariter interirent. Cumq; ſomnium patri indicâſſet, ille qui tenero filios diligeret affectu, ne quid fortè mali paterentur, vxorem pariter ac filios, naui cum omnibus neceſſarijs impoſitos, emittit Athenas erudiendos. Poſt hæc miſit ſemel & iterum qui requirerunt, nuſquam vllius ne veſtigium quidem reperit. Ipſe ad vltimum pater ad inquirendum proficiſcitur, & vſque ad præſens, ne ipſe quidem vſquam eſt. Hæc cum mihi Clemens enarrâſſet, acceſsit ad nos quidam, rogans, vt ad inſulam Aradum, quæ vicina erat, accederemus videndi gratia columnas vitreas miræ magnitudinis: acquieui, ventum eſt ad G
locum, cæteri omnes interiora ædis ingreſsi, mihi animus, neſcio ob quam cauſam, ingrediundi vltra non dedit. Sed dum illos foris operior, mulierem hanc conſiderare cœpi, qua parte membrorum eſſet debilis, vt nõ labore manuum victum quæreret, ſed mandicitatis pudorem ſubiret: requiro ergo ab ea cauſas. Illa nobili ſe ortã genere, & nobili nihilominus viro in matrimonio fuiſſe iunctam fatetur, cuius frater, inquit, in me illicito amore inflammatus fraternum thorum polluere cupiebat. Quod ego abhorrens, & rurſum de tãto ſcelere viro indicare non audens, & ne bellum fratribus, & obprobrium generi indicerem, magis ex patria diſcedere iudicaui, cum duobus geminis filijs meis, iuniore puero ad ſolatium patri relicto. Et vt hæc, inquit, honeſta ſpecie fierent, cogitaui ſomnium fingere, & dicere viro, adſtitiſſe mihi numẽ quoddam per viſum & dixiſſe vt cum duobus geminis meis confeſtim ex vr H
be proficiſcerer, vſquequo ab ipſo audirem, quando redire deberem. Quib. auditis, credidiſſe aiebat virum, & Athenas ſe geminis cum liberis emiſiſſe inibi erudiendis: ſed tempeſtate graui ad hanc inſulam fuiſſe depulſos, vbi confracta naui, ſe fluctu excuſſam ſupra ſaxũ quoddam, ob hoc ſolum mortem diſtuliſſe, donec, inquit, infœlicium natorum meorum ſaltem emortua membra complecterer, ac ſepulturæ mandarem. Sed cùm dies fuiſſet exortus, & turbæ conueniſſent, miſeratione moti proiecerunt mihi indumentum: At ego infœlix fletibus multis rogabam, vt requirerent, ſicubi infœlicium natorum poſſint inuenire corpuſcula. Ego autem omne corpus meum dentibus lanians, planctibus & vlulatibus nihil aliud clamabam, niſi, Vbi mihi infœlici Fauſtus eſt, vbi Fauſtinus? Et cùm hæc diceret Petrus, Niceta & Aquila ſubito

A ſubitò adſurgunt,& ſtupefacti perturbari cœperunt, dicentes: Dominator
Domine & Deus omnium,verá ne hæc ſunt, an ſomnium eſt, quod agitur?
Tũ Petrus:Niſi inquit,nos inſani ſumus,hæc vera ſunt.At illi paululũ remo-
rati,& confricantes faciẽ,aiũt:Nos ſumus Fauſtinus Fauſtus.Sed & ab initio,
cum narrare cœpiſti,ſtatim in ſuſpicionem incidimus,ne fortè ad nos perti-
nerent,quæ dicebantur:rurſus tamen conſiderantes, multa ſimilia accidere
in via hominum,reticuimus,licet cor noſtrũ ſpe aliqua pulſaretur: aſpicieba
mus ergo ad finem ſermonis, vt ſi ad integrum de nobis eſſe conſtaret, tum
fateremur. Et cùm hęc dixiſſent, lacrymantes ingrediebantur ad matrem:
cùm reperiſſent quieſcentem,& complecti vellent,prohibuit Petrus,dicens:
Sinite me prius præparare animos matris, & ita vos afferre ei,ne fortè multo
& ſubito gaudio mente excidat,& ſenſus eius turbetur, maximè,quia nunc
B etiam ſomno occupata ſtupet. Igitur vbi mater exurrexit è ſomno, alloqui
eam Petrus cœpit,dicens:Scire te volo mulier religionis noſtræ obſeruantiã.
Nos vnum colimus Deum,qui fecit mũdum, huius & legem ſeruamus,qua
mandat in primis,ipſum colendum,& nomen eius venerandum,parentes ho
norandos,pudicitiam iuſtitiamq; ſeruandam.Sed & illud obſeruamus, men
ſam cum gentilibus non habere communem,niſi cùm crediderint,& recep-
ta veritate baptizati fuerint,ac trina quadam beati nominis inuocatione cõ
ſecrati,& tunc cum eis cibum ſumimus.Alioquin etiã ſi pater aut mater ſint,
aut vxor,aut filij,aut fratres,non poſſumus cum eis menſam habere commu
nem.Quia ergo religionis cauſa præcipua hoc facimus, non tibi iniurioſum
videatur,quod non poteſt filius tuus vnà tecum ſumere cibum,vſquequo ea-
dem tibi ſit,quæ illi ſententia fidei. Quibus illa auditis, Et quid,inquit,vetat
C hodie me baptizari? quę etiã priùs,quàm te viderem,illos quos dicũt Deos,
penitus auerſata ſum,quod mihi frequenter & penè quotidie ſacrificãti ſibi,
præſtare potuerunt nihil.Nam de pudicitia quid dicam?cum me neq; cunc
delitiæ deceperint,neq; nunc egeſtas peccare compulerit. Satis autem puto
innotuiſſe tibi,quantus mihi exinde fuerit amor pudicitiæ, quæ vt euaderẽ
illiciti amoris inſidias,ſomnium finxi,vt cum duobus meis geminis peregri-
narer,& hunc ſolum filium meum Clementem,ad ſolatium,patri reliqui: Si
enim mihi duo vix ſufficiebant, quantò magis contriſtâſſet patrem,ſi nul-
lum penitus habuiſſet?Erat enim miſer,grandi affectu erga filios,ita,vt vix ei
ſomni auctoritas extorqueret,Fanſtinum & Fauſtum Clemẽtis huius fratres,
mihi concedere,& ipſe ſolus contentus eſſet Clemente. Hæc illa cũ diceret,
vltra non ferentes fratres mei, irruunt in cõplexus matris,cum multis lacry-
D mis,& oſculantur eam. At illa,quid vult,inquit,hoc eſſe?Tum Pettus: Nolo
turberis mulier,cõſtans eſto,iſti ſunt Fauſtinus & Fauſtus filij tui,quos in pro
fundo periſſe dicebas:quomodo autem viuant,& quomodo in illa horribili
nocte de profundo euaſerint,& quemadmodum alius ipſorum Niceta,& ali
us Aquila dicatur,ipſi tibi exponere poterunt,& vnà tecum etiam nos audie
mus. Vbi hæc Petrus dixit,mater nimio gaudio intercepta corruit, & tandẽ
aliquando reparata,atq; in ſemetipſam,regreſſa,ait: Obſecro vos dulciſsimi
filij,dicite mihi,quæ acciderint vobis poſt illam feralem, & crudeliſſimam
noctem. Tum Niceta cœpit dicere:In illa nocte ô mater,cùm nauis fuiſſet re
ſoluta,& nos innitentes fragmẽto cuidã tabularum, per pelagus iactaremur,
viri quidã,quib. per profundũ latrocinari artificiũ eſt,repertos impoſuerũt
nos nauiculæ ſuæ,& remis vndarum vortices ſuperantes diuerſis itineribus

Niceta et Aquilla fratres Clementis ante hac dicti ſunt Fauſtinus et Fauſtus.

Mortuos enim legimus aliquot ſubito gaudio.

Fidei Chriſtianæ cõpendium.

Cæſaream Stratonis perduxerunt, ibique adfligentes nos fame, verberibus, E
metu, vti ne quod eſſet in vero proderemus: immutatis etiam noſtris nominibus vendiderunt nos cuidam viduæ, honeſtæ admodũ fœminæ, Iuſtæ nomine: quæ cùm emiſſet, habuit loco filiorum, ita, vt etiam Græcis nos literis, & liberalibus attentiſſimè erudiret. Vbi verò adoleuimus, etiã philoſophorum ſtudijs operam dedimus, quo poſſimus religionis diuinæ dogmata, philoſophicis diſputationibus adſerentes, cõfutare gentiles. Simoni autem cuidã Mago, qui nobiſcum vnà educatus eſt, pro amicitijs & puerili conſuetudine adhæſimus, ita, vt penè ab eo decipi poſſemus. Fertur enim in religione noſtra ſermo de Propheta quodam, cultus ab omnibus, qui religioni huic deſeruiunt, ſperaretur aduent⁹, per quem immortalis & beata vita credentibus dãda promittitur. Hunc ergo nos putabamus Simonẽ, ſed hæc tibi mater, oportunius exponẽtur. Nòn interim cũ penè iam deciperemur à Simone, quidã collega Domini mei Petri Zachæus nomine, monuit ne falleremur à Mago, ſed obtulit nos aduenièti Petro, vt ab ipſo quæ erãt ſana & perfecta doceremur: quod & tibi optamus euinire, ſicut & nobis conceſſit Deus, vt poſſimus etiam cibum, & menſam habere communem, hinc ergo fuit mater, quod nos à piratis raptos, tu in mari defunctos eſſe credidiſti. Cùm hæc dixiſſet Niceta, mater noſtra procidit ad pedes Petri, rogans & obſecrãs, vt & ſeipſam & hoſpitam ſuam euocaret ſine mora, ac baptizaret, vti ne vnà, inquit, die damnũ patiar conſortij & ſocietatis natorum meorum. Similiter autem & nos filij eius rogabamus Petrum. At ille: Quid putatis, inquit, quia ego immiſericors ſum ſolus, & nolo vos matris cõuiuio ſociari? ſed neceſſe eſt eam vel vnà die ieiunare priùs, & ita baptizari, & hoc quia ſermonẽ ab ea quendã audiui, per quem mihi fides eius claruit, & qui indicium dedit credulitatis eius: alioqui multis eam diebus oportebat antè inſtrui & doceri. Et ego quæſo te inquã, Domine mi Petre, dic quis eſt iſte ſermo, quem dicis dediſſe tibi indicium fidei eius? Et Petrus: Ille ſermo eſt, quo rogauit, vt & hoſpita ſua, cuius beneficijs vicem reddere deſiderat, ſimul baptizetur cum ipſa. Non autem rogaret, vt illi quam diligit præſtaretur hæc gratia, niſi crediſiſſet, quòd magnum aliquod in baptiſmate munus eſſet. Vnde & ego reprehendo plurimos, qui cũ ipſi baptizentur & credant, nihil tamen dignum fide agunt, cum his quos diligunt, id eſt vxoribus, vel filijs, vel amicis, quos non ad hoc hortantur, quod ipſi adſequuti ſunt, ſi quidem verè crediderint, quòd ęterna vita per hoc donatur. Denique ſi eos ægrotare videãt, aut periculo alicui carnaliter ſubiacere, dolent & lugent, quia in hoc certi ſunt eis imminere perniciem. Ita ergo, ſi & de hoc certi eſſent, quòd qui Deũ non colũt, manet eos pœna ignis æterni quando ceſſarent monentes & cohortantes? Aut ſi obſiſterent, quomodo non lugerent eos & plangerent, certi ęterna eis imminere ſupplicia? Nunc ergo illam quidem mulierem euocabimus, poſtmodum & videbimus, ſi amat fidem religionis noſtræ, & prout conſequens fuerit agemus. Hæc autem quoniam fideliter ſenſit de baptiſmo, ieiunet vel vna die ante baptiſmum. At illa cum iuramento ſatisfaciebat, pręſente vxore Domini mei Petri, quia ex quo recognouerit filium, præ multo gaudio cibum capere omnino nequiuerit, niſi heſterna die calicem aquæ ſolum biberit. Teſtabatur autem & vxor Petri, dicens ita eſſe. Et Aquila ait: Quid ergo obſtat, cur non baptizetur? Tum Petrus ſubridens: Sed non eſt, inquit, hoc ieiuninm baptiſmi, quod non propter baptiſmum ieiunatum eſt. Et Niceta: Sed fortè, inquit, volens Deus matrẽ noſtram

Philoſophiæ ſtudia perdiſcenda ſũt ad refutãdos hæreticos.

F G H

A noſtram nec vna die agnitis nobis ſeparari à conſortio menſę noſtræ,præordinauit hoc vt antè ieiunaret.Sicut enim pudicitiam ſeruauit in ignorantia, vt proficeret ei ad baptiſmi gratiam,ita ieiunauit antequam ſciret ieiunij rationem,vt proficeret ei ad baptiſmum,& ſtatim ab initio agnitionis noſtræ nobiſcum pariter menſæ conſortio frueretur.Tum Petrus: Non nos,inquit, vincat malignus,occaſione accepta, per affectum matris: ſed magis vos & ego vobiſcum,hodie ieiunemus cum ipſa,& craſtino baptizabitur : neque enim iuſtum eſt ad gratiam perſonæ alicuius & amicitiæ,reſolui & extenuari præcepta veritatis.Non ergo pigeat nos magis laborare cum illa,quia omne mandatum præterire,peccatum eſt.Doceamus autem ſenſus noſtros corporales,qui extrinſecus ſunt,ſeruire interioribus ſenſib: & nõ interiores ſenſus,q quæ Dei ſunt ſapiunt,cogamus ſequi exteriores,qui quæ carnis ſunt ſapiunt. *Ieiunium ante baptiſmum.*

B Propter hoc enim & Dñs mandatum dedit,dicens:Quicunq;viderit mulierẽ ad cõcupiſcendã eã,iam mœchatus eſt eã in corde ſuo. Et his addidit:Si ocu tuus dexter ſcandalizat te,erue eum,& abijce abs te:expedit enim tibi vt vnum membrorum tuorum pereat,quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis.Non dixit,ſcandalizauit te,vt poſteaquam peccaueris tũc abijcias cauſam peccati:ſed ſi ſcandalizat te,hoc eſt, vt antequam pecces, cauſam peccati prouocantis te & irritantes,abſcidas.Ne quis autem veſtrûm putet fratres,quod membrorum amputationem mandauerit Dominus:propoſitum in hoc vult reſecari,non membra,ſed cauſas quæ ad peccandum illiciunt,quo cogitatio noſtra aſpectus vehiculo ſubuecta,ad amorem Dei ſenſibus corporeis inuiſa contendat.Nec carnalibus oculis, velut laſciuientibus equis,& extra mandatorum viam currum declinare cupientibus, relaxet fre *Matth. 5.* *Eruere oculũ quid ſit.*

C na,& habenas indulgeat:ſed reuocet aſpectum corporis ad arbitrium mentis,& oculos noſtros,quos Deus operis ſui inſpectores eſſe voluit & teſtes,nõ patiatur fieri lenones mali deſiderij.Et ideo cedant legi Dei, tã corporei ſenſus,quàm interna cogitatio, & illius voluntati miniſtrent,cuius ſe opera eſſe intelligunt.Igitur vt ordo myſterij poſcebat & ratio, die poſtera baptizatur in mari,& regreſſa ad hoſpitium,omnibus conſequenter myſteijs religionis imbuitur.Aderamus autem & nos filij ſui,Niceta & Aquila,& ego Clemens. Et poſt hæc ſimul cum ea prandimus,& ſimul glorificauimus Deum,referentes gratiam ſtudijs,& doctrinæ Petri,qui nobis oſtendit per occaſionem matris,quõ pudicitiæ bonum non pereat apud Deum,ſicut è contrario impudititia,inquit,etiam ſi non ſtatim,tamen licet tardè, non effugit pœnam. In tantum autem pudicitia, inquit, Deo placita eſt , vt etiam his qui in errore *Poſt baptiſmũ imbuitur. Matidia religionis myſterijs.*

D ſunt poſiti,nonnihil gratiæ in præſenti conferat vita.Nam futura beatitudo illis ſolum repoſita eſt,qui per gratiam baptiſmi pudicitiam iuſtitiamq; ſeruauerint.Denique exemplo eſt huic rei etiam hoc,quod erga matrem veſtrã geſtum eſt,cuius ſalus hæc omnis pro mercede pudicitiæ reparata eſt,ad quã cuſtodiendam & conſeruandam,non ſufficit ſola continentia,ſed vbi ſenſerit quis inſidias,& deceptionem parari,cõtinuò ſicut ab ignis impetu ,aut in curſu canis rabidi refugiat : nec confidat quod huiuſmodi inſidias poſſit facile aliquis philoſophando,aut palpando cohibere:ſed,vt dixi,effugiendum eſt,& longè abſcedendum , ſicut fecit & veſtra mater, verè & integrè bonũ diligens pudicitia.Propter quod & conſeruata vobis eſt,ac vos illi , inſuper autem,& æternæ vitæ agnitione donata . Cùm hæc & multa alia his ſimilia dixiſſet,veſpere facto,requieuimus.

RECOGNITIONVM[E]

DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER OCTAVVS. RVfino Torano Aquileienſe interprete.

POSTera autem die Petrus manè aſſumptis fratrib. meis & me,deſcendit ad portum,vt in mari lauarem, & poſt hoc ad locum quendam ſecretiorem ſeceſſimus,orationis gratia.Senex autem quidam pauper,et vt apparebat ex habitu operarius,curioſe ex occulto obſeruare nos cœpt,vt videret quid ageremus in ſecreto poſiti.Cumq́; nos orantes vidiſſet,expectauit donec exiremus,& ſalutans nos,ait:Si non ęgrè accipitis,& quaſi curioſum me,aut importunum notatis, velim vobiſcum conferre ſermonem:quia habens miſerationem veſtri,ſub ſpecie veritatis errare vos nollem,& habere metum de his quæ non ſunt :aut ſi putatis eſſe aliquid veri,tradite etiam mihi . Si ergo patienter accipitis, poſſum vos paucis edocere,quæ recta ſunt:ſi verò moleſtum eſt, pergam , & meos actus agam. Cui Petrus reſpondit:Dic age,quod tibi videtur bonum,& libenter accipimus,ſiue id verum,ſiue etiam falſum ſit:amplectendus enim es, quia quod tibi bonum videtur,tanquam pater pro filijs ſolicitus,commonere voluiſti. Tum ſenior cœpit dicere:In mari vos lauiſſe vidi , & poſt hoc ad ſecretum ſeceſſiſſe locum:obſeruans ergo de occulto,quid in ſecreto ageretis, orantes inſpexi: miſeratus igitur errorem veſtrum,operiri cœpi, vſquequo egreſſos alloquerer , & docerem , ne erretis in huiuſmodi obſeruantia, quia neque Deus eſt, neque cultus hic aliquis eſt,neque Prouidentia in mundo, ſed fortuitus caſus,& geneſis agunt omnia,ſicut ego ex meipſo manifeſtiſſimè cõperi,in diſciplina Matheſeos præ cæteris eruditus.Nolite ergo errare, ſiue enim oretis, ſiue non oretis,quod Geneſis veſtra continet,hoc erit vobis.Et ego Clemens neſcio quid corde pulſabar,multa quaſi nota mihi recolens in eo:bene enim ait quidam , quia quod ex aliquo natum eſt,etiam ſi multo tempore abfuerit,nunquam tamen ſcintilla propinquitatis extinguitur.Cœpi ergo interrogare ab eo,quis,& vnde eſſet,vel quomodo ortus. At ille ad hæc reſpondere nolens:Quid,ait,hoc pertinet ad ea quæ dixi vobis?Sed primo,ſi videtur,ſermo de his quæ propoſuimus,habeatur,& poſt hæc,ſi ita res popoſcerit , nomen,& genus,ac patriam,& cætera quæ hæc ſequuntur,inuicem nobis,vt amici amicis,poterimus aperire.Mirabamur tamen omnes eloquentiam viri, & grauitatem morum,tranquillitatemq́; ſermonis .Petrus autem ſenſim ſermocinando incedens,oportunũ ad colloquendum proſpicit locum.Et cùm peruidiſſet iuxta portum receſſum quendam ſecretum,reſidere nos fecit, & ita primus ipſe incipit,nec contemptum ſenis habuit,neq; deſpexit,quod vilis ei amictus eſſet & ſordidus.Ait ergo : Quoniam quidem videris mihi vir eruditus eſſe,& miſericors ex eo quod adiſti nos,& quod tibi bonum videbatur,celatum nobis eſſe noluiſti : volumus & nos tibi quæ nobis bona & recta creduntur,exponere , quæ ſi tibi minus vera videbuntur , etiam tu noſtrum

Lauant in mari priuſquam orarent diſcipuli.

Geneſis.

Petrus nõ deſpexit eos qui uel parum idonea adferrent.

G

H

A noſtrum erga te bonum propoſitū,libēter ſuſcipe,ſicut & nos tuum. Et cùm hæc diceret Petrus,plurima multitudo cōuenit.Tum Senex:Fortaſſis,inquit, contriſtat vos præſentia multitudinis.Et Petrus:Nequaquā,inquit, niſi hoc ſolùm vereor,ne fortè diſputantibus nobis,cum palàm facta fuerit veritas,tu verecundiam patiaris,pro præſentia multitudinis cedere & acquieſcere his, quæ vera dici intellexeris.Ad hæc Senex ait: Ego non ita ſtultus conſenui,vt intelligens quod verum eſt,abnuam id ad vulgi gratiam. Cœpit ergo Petrus dicere:Videntur mihi hi qui loquuntur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, ſimiles eſſe radijs Solis, qui vt proceſſerint, & aperuerint mundo, celari vltra aut occultari nullatenus poſſunt, dum non tam videntur ab hominibus,quàm videre omnibus præſtant. Vnde & bene à quodam dictum eſt ad veritatis præcones: Vos eſtis lux mundi, & non poteſt ciuitas B abſcondi ſupra montem poſita,neq; accendunt lucernam,& ponūt eam ſub modio,ſed ſuper candelabrū,vt omnibus luceat qui in domo ſunt. Et Senex: Bene valde dixit,quiſquis ille eſt.Sed exponat aliquis veſtrûm, quod ſibi ſequendum videtur, vt ad certum proſpectum emittamus ſermones noſtros. Non enim ſufficit ad inueniendam veritatem deſtruere ea, quæ è diuerſo dicuntur,ſed & ipſum proferre in medium,quod poſſit,qui è diuerſo eſt,impugnare.Vt ergo partium ſit æqua congreſſio,rectū mihi videtur,vt priùs,quid vterq; noſtrûm defendat,enunciet,& ſi placet,ipſe primus incipiam.Ego dico,non ſecundum Dei Prouidentiam gubenari mundum, quia multa in eo iniuſtè & inordinatè geri videmus:ſed Geneſim dico eſſe,quæ omnia agit & continet.Ad hæc cum Petrus reſpondere vellet,Niceta præueniens ait:Indulgeat mihi Dominus meus Petrus ad hęc reſpondere,& nō videatur proteruū, C quòd iuuenis cum ſene habear, ſed vt filius cum Patre colloquar. Et Senex: Non ſolùm tu,inquit,fili quod tibi videtur,vt proſequaris volo,ſed & ſi qui ex ſodalibus tuis,ſi qui etiam de adſtantibus videtur ſcire aliquid,incūctanter proferat,libenter accipimus: collatio enim plurimorum faciliùs ea quæ ignorantur,inueniet.Tum ergo Niceta reſpondit:Non me æſtimes pater temerè feciſſe,quod inſerui me ſermonibus Domini mei Petri, ſed magis pro honore eius hoc mihi facere viſus ſum.Homo enim Dei eſt plenus totius ſcientiæ,quem ne Græca quidem latet eruditio, quia ſpiritu Dei repletus eſt, quem nihil latet.Sed quia ipſi de cœleſtibus loqui conuenit, ego de his quæ ad Græcorum lòquacitatem pertinent,reſpondebo.Poſtea verò,quàm à nobis Græcorum more fuerit diſputatum, atq; ad id ventum, vbi exitus nullus appareat,tunc ipſe quaſi ſcientia repletus, apertè & dilucidè rerum nobis o- D mnium patefaciet veritatem,vt non ſolùm nos,ſed & omnes qui præſtò ſunt auditores,viam veritatis agnoſcant. Et ideo nūc ipſe quaſi arbiter ſedeat, vt cum vnus aliquis ex nobis ceſſerit, tunc ipſe ſuſcipiens,indubitatā ſententiā ferat.Hæc cum dixiſſet Niceta,hi qui cōuenerāt, inter ſemetipſos colloquebātur.Hícne eſt ille quem audiebamus Petrus,illius qui in Iudæa apparuit,& ſigna ac virtutes plurimas fecit,diſcipulus ꝓbatiſſimus? Et intendētes in eū, cum timore ac veneratiōe ingenti ſtabant,tanquā boni ſerui honorem Dño deferentes. Quod vbi Petrus ſenſit,ait ad eos:Attentiùs audiamus,rectū tenētes iudicium de his quæ dicentur ab vtroque, & poſt ipſorum conflictum, quod neceſſariū viſum fuerit,addemus & nos.Et cùm hęc dixiſſet Petrus, gauiſę ſunt turbæ. Niceta verò dicere hoc modo adgreſſus eſt. Definîſti pater quod nō per Dei prouidentiā mundus regatur,ſed oīa Geneſi ſubiaceāt,vel

Hec opinor fuit cauſa cur uulgum ea ruditi à diſputationibus abeſſe uoluerūt.

Matt.5.

Epicureorū ſunt hæc commenta.

Petri eruditio.

Petrus arbiter inter cōgredientes.

quæ ad mores vniuſcuiuſq;,vel quæ ad geſta pertinent.Ad quæ ſtatim quidẽ E potui reſpondere,ſed quia iuſtum eſt ſeruare ordinem,definimus & nos quid teneamus,ſicut ipſe fieri rogâſti.Ego dico Prouidentia Dei gubernari mundum,his duntaxat quæ gubernatione eius indigent. Vnus eſt enim omnia tenens,qui & mundum fecit,iuſtus Deus,vnicuiq; ſecundum geſta ſua quandoq; redditurus.Ecce habes & noſtram definitionem, nunc quod vis proſequere,vel mea deſtruens,vel tua adſerens, vt & ego his quæ à te proſequẽtur, occurram.Aut ſi me vis priorem dicere, non morabor. Et Senex reſpondit: Siue tibi placet fili priùs dicere,ſiue hoc magis placet vt ego dicam, nihil intereſt,apud eos pręcipuè,qui bona venia diſputant.Dic tamen tu prior,libenter accipio,atq; vtinam poſſis etiã quæ à me dicenda ſunt proſequi, atq; his quæ contraria ſunt,obijcere,& ex vtrorumq; collatione oſtendere veritatẽ. Niceta reſpõdit:Si vis,inquit,poſſum etiã tuas partes dicere,& ad hęc reſpõdere.Et Senex: Oſtende mihi priùs,quomodo potes ſcire ea quę nondum loquutus ſum?& ita tibi credam,quod partes meas proſequi poſſis.Et Niceta: Secta,inquit,tua & ſentẽtia quam definîſti,manifeſta eſt his qui eruditi ſunt in huiuſmodi diſciplinis,certaq; eſt eius conſequentia. Et quia ego nõ ſum ignarus quæ ſint definitiones Philoſophorum, ex his quæ propoſuiſti, quid conſequatur agnoſco,maximè quia præ cæteris Philoſophis, Epicuri ſcholas frequẽtaui.Frater aũt meus Aquila,magis Pyrrhonios ſequutus eſt. Alius frater noſter Platonicos & Ariſtotelicos: itaq; cum eruditis tibi auditoribus ſermo eſt.Tum Senex:Bene, inquit, & conſequenter docuiſti, quomodo ex his quæ propoſitæ ſunt definitionibus,etiam ea quæ conſequuntur aduerteres.Sed ego ampliùs aliquid profeſſus ſum,quàm ſentit Epicurus,quia introduxi Geneſim,eamq; cauſam omniũ geſtorũ hominibus poſui. Cumq; hæc G Senex dixiſſet,ego Clemens aio ad eum : Audi pater, ſi te frater meus Niceta obtinuerit,quia nõ ſine Dei Prouidentia mundus agitur,in iſta parte quę ſupereſt de Geneſi,ego tibi potero reſpondere, eſt eñ mihi notitia huius ſcientiæ.Et cùm hæc dixiſſem,frater meus Aquila:Quid neceſſe eſt,inquit,vt eum patrem vocemus,cum in mandatis habeamus,neminem ſuper terrã patrẽ vocare?Et poſt hæc reſpiciens ad Senem : Non iniurioſe, inquit, accipias pater, quod fratrem meum culpaui,quia te patrem vocaret:habemus enim tale mãdatum,ne aliquem nomine iſto vocitemus.Cumq; hæc dixiſſet Aquila, riſit omnium adſtantium cœtus vnà cum Sene,& Petro.Aquila autem requirẽte cauſam,cur omnes riſerint,aio ad eum,quod tu in quo alios culpas id ipſe facis,qui ſenem appellaueris Patrem.At ille negabat, dicẽs: Verè neſcio ſi eum patrem vocaui.Intereà Petrus mouebatur ſuſpitionibus quibuſdã, ſicut ipſe H nobis enarrauit poſtmodum,& reſpiciens ad Nicetam,expedi, inquit, quod propoſuiſti.Tum Niceta hoc modo exorſus eſt : Oĩe quod eſt,aut ſimplex eſt,aut cõpoſitum.Quod ſimplex eſt,caret numero,diuiſione,colore,differẽtia,aſperitate,lenitate,põdere,leuitate,qualitate,quãtitate, & ob hoc etiã fine.Quod verò compoſitũ eſt, aut ex duobus aut ex tribus,aut etiã ex quatuor compoſitum eſt,aut certe ex pluribus: & quæ compoſita ſunt, neceſſariò etiam diuidi poſſunt. Et Senex audiens hæc : Optimè, inquit, & doctiſſime dicis fili. Et Niceta : Igitur illud quod ſimplex eſt, & his omnibus caret, quibus ſolui quod ſubſiſtit,poteſt,ſine dubio incomprehenſibile & immenſum eſt,neq; initium vllum neq; finem ſciens,& ideo vnum & ſolum eſt, & ſine auctore ſubſiſtens.Quod autem compoſitũ eſt,& numero ac diuerſitate diuiſioni

Adſertiones Nicetæ contra Senem.

Niceta Epicureus olim Pyrrhonius fuit: Aquila .i. Pyrrhonis aſſecla, qui delectum rerũ ſuſtulit.

Matt.23

Simplex.

Compoſitum.

A diuiſioni quæ ſubiacet,neceſſariò auctore aliquo compoſitũ eſt,atq; in vnã ſpeciem diuerſitas congregata.Quod ergo immenſum eſt,bonitate pater eſt, virtute conditor. Neq; ergo cõdendi virtus in immenſo ceſſare potuit,neq; bonitas ociari,ſed ad ſubſtituenda ea quæ ſunt,bonitate,ad componenda & firmanda,virtute prouocatur.Subſtituuntur ergo & componuntur quędam vt diximus, ex duobus,vel ex tribus,quædam verò ex quatuor, alia eſt pluribus.Sed quoniam nunc nobis de mundi ratione quæritur, & de ſubſtantia eius,quam ex quatuor elementis eſſe cõpoſitam conſtat, cui omnes illæ decem differentiæ,quas ſuprà comprehendimus accidunt, ab his inferioribus incipientes gradibus,ad ſuperiora veniemus. Via enim nobis ad intellectualia & inuiſibilia, ab his quæ videmus & contrectamus datur, ſicut continetur in Arithmeticis diſciplinis,vbi cum de diuinis quæritur, ab inferioribus *Immenſum.*

B ad ſuperiores numeros aſcenditur.Cùm verò de præſentibus & viſibilibus ratio exponitur,de ſuperioribus ad inferiores numeros ordo dirigitur.Aut nõ ita eſt?Et Senex ait: Valde bene proſequeris. Et Niceta: De mundi nunc ergo ratione proſequendũ eſt,cuius prima quæſtio in duas partes diuiditur.Quæritur enim,vtrum factus ſit,an non,& ſi quidem non eſt factus,ipſe erit illud ingenitũ ex quo omnia.Si verò factus eſt, de hoc rurſus quæſtio in duas partes ſcinditur:Vtrum nam ex ſeipſo factus eſt,an ab alio:& ſi quidem à ſemetipſo eſt,excluditur ſine dubio Prouidentia. Si prouidentia non recipitur,fruſtra animus ad virtutem prouocatur,fruſtra iuſtitia cuſtoditur, quippe ſi nõ eſt qui iuſto pro meritis aliquando reſtituat. Sed ne anima quidem ipſa immortalis videbitur,ſi eam poſt abſolutionem corporis, nullius prouidentiæ excipiat diſpenſatio. Nam ſi doceatur eſſe Prouidentia, & per ipſam factus *Per inferiora ad ſuperiora peruenitur.*

C eſſe mundus,alia rurſus quæ diſcutiantur occurrunt: requiretur enim quomodo ſit Prouidentia,vtrum generaliter erga omnia,an ſpecialiter erga partes,an & generaliter erga partes,an & generaliter erga omnia,& ſpecialiter erga partes. Generalis autẽ intelligitur hoc modo,quaſi ab initio Deus faciens mundum,ordinem dederit rebus,& curſum ſtatuerit,& vltra eorũ curã quæ geruntur,habere ceſſauerit.Specialis verò erga partes,hoc modo eſt, vt quorundam quidem vel hominũ, vel locorũ prouidentiã gerat, quorũdam verò non gerat.Generalis aũt oĩm,& ſpecialis partiũ ſimul,hoc modo eſt,quaſi & ab initio oĩa fecerit Deus, & vſq; ad finem per ſingulos quoſq; prouidẽtiam gerat,& vnicuiq; reddat pro actibus ſuis.Prima ergo illa propoſitio quæ dicit,quia ab initio Deus fecerit omia,& curſu atq; ordine rebus impoſito, de reliquo nihil ad ſe reuocet, ſecundum Geneſim geri cuncta confirmat. Ad *Contra Geneſim ratio.*

D hoc ergo primò reſpõdebimus, & his præcipuò qui Deos colũt,& Geneſim defendunt,qui vtiq; cùm immolant dijs, & exorant eos, ſine dubio contra Geneſim ſe imperaturos aliquid ſperant, & per hoc Geneſim ſoluunt. Cùm verò rident qui ad virtutem prouocant, & ad continentiam cohortantur & dicunt,quia nemo poteſt facere aliquid,aut pati,niſi quod ei fato decretum eſt,omnem profectò cultum diuinitatis abſcindunt. Quid enim colas eos, à quibus promereri nihil poſſis,quod non patiatur ratio decreti?Hæc interim aduerſus illos dicta ſint.Ego verò mundum dico à Deo factũ,& ab ipſo quãdoq; eſſe ſoluendum,vt ille appareat,qui æternus eſt,& ad hoc factus,vt ſemper ſit, & dignos ſe, recipiat iudicio Dei. Quòd autem ſit alius inuiſibilis mũdus, qui hũc viſibilẽ intra ſemetipſum cõtineat, poſtea, quàm de viſibili mundo diſcuſſerimus,tunc & ad illum veniemus.Nunc interim qa factus ſit

mundus

Philoſophi etiam aliquot mundum eſſe creatum confitentur.

Atomos intelligit. Materia.

mundus iſte viſibilis,teſtantur etiam philoſophorum plurimi ſapientes viri. E
Sed ne videamur quaſi egentes adſertionibus,vti voluiſſe teſtibus,de principijs eius,ſi videtur quæramus. Corporeum eſſe mundũ hunc viſibilẽ eo ipſo quòd eſt viſibilis,ſatis conſtat. Omne autẽ corpus duas recipit differentias: aut enim connexum eſt & ſolidum, aut diuiſum & ſeparatum. Et ſi quidem connexum fuit & ſolidum corpus,ex quo mundus factus eſt,& per diuerſas ſpecies parteſq; ſecundum differentias ſui,corpus illud partitum eſt & diuiſum, neceſſe eſt intelligi, fuiſſe aliquem, qui corpus quod erat connexum & ſolidum dirimeret, atque in partes multas duceret, formaſque diuerſas. Aut ſi ex diuerſis diſperſiſq; corporum partibus,om̃is mundi hæc moles cõpoſita eſt & compaginata,neceſſe eſt nihilominùs intelligi, fuiſſe aliquẽ qui in vnum diſperſas colligeret,& diuerſas rebus ſpecies induceret. Equidẽ plures philoſophorũ hoc magis ſenſiſſe ſcio, quod ex vno corpore quã illi materiam vocant,diuiſiones ac diſcretiones cõditor fecerit Deus, quod tamen F
ex quatuor ſimplicibus,& in vnum temperamento quodã diuinę prouidentiæ admixtis,conſtaret elementis. Nam illud ſuperfluò à quibuſdam dictum puto,quod ſimplex corpus,id eſt abſq; vlla cõiunctione,ſit mundi,cùm conſtet nec corpus poſſe eſſe quod ſimplex eſt,neq; miſceri poſſe, aut propagari, vel ſolui:quæ omnia vtiq; mundi corporibus videmus accidere. Quomodo enim ſolueretur, ſi eſſet ſimplex, nec haberet intra ſe aliud à quo reſolui ac diuidi poſſet? Quòd ſi ex duobus aut tribus, vel etiam ex quatuor conſtare corpora videntur, cui non etiam exiguum habenti ſenſum manifeſtum ſit, quòd fuerit aliquis,qui in vnum plura collegerit, & temperamenti moderatione ſeruata,ex diuerſis partibus ſolidum corpus effecerit? Hunc igitur nos conditorẽ mũdi dicimus Deum,hunc agnoſcimus vniuerſitatis autorẽ. Nam G
Gręcorum Philoſophi de principijs mundi quærentes, alius alia inceſſit via. Deniq; Pythagoras elementa principiorum,numeros eſſe dicit, Calliſtratus qualitates,Alcmęon contrarietates,Anaximandrus immenſitatẽ,Anaxagoras æqualitates partium,Epicurus atomos,Diodorus amere,hoc eſt,ex his in quibus partes non ſunt,Aſclepiades oncos, quod nos tumores vel elationes poſſumus dicere,Geometrę fines, Democritus ideas, Thales aquã,Parmenides terram,Zenon,Empedocles,Plato,ignem,aquam,aërem,terram:Ariſtoteles etiam quintum introducit elementũ,quod acotonomaſton,ideſt,incõpellabile nominauit,ſine dubio illum indicans,qui in vnũ quatuor elementa coniungens,mundum fecerit. Siue igitur duo,ſiue tria,ſiue qutuor,aut etiam plura ſint,vel innumera,ex quibus mundus conſtat, om̃i ex parte,qui plura in vnum collegerit,& rurſus collecta in diuerſas ſpecies duxerit, oſtenditur Deus: & probatur per hæc, non potuiſſe machinam mundi ſine opifice, H
& prouiſore conſtare. Sed & hoc ipſo quod in coniunctione,elementorum deficiente altero,aut abundante, cætera reſoluuntur & cõcidunt,oſtenditur ex nihilo accepiſſe principiũ. Nam verbi gratia,ſi deficiat in aliquo humor, nec aridum ſtabit,humore em̃ paſcitur aridum,ſicut & frigus calido,in quibus,vt diximus,ſi alterum deficiat,penitus cuncta ſoluuntur,& in hoc originis ſuæ,quę ex nihilo facta ſunt,prodũtur indicia. Quòd ſi materia ipſa probatur eſſe facta,quomodo partes eius & ſpecies, ex quibus mundus conſtat, videbuntur infectæ? Sed de materia & qualitatibus, non eſt nunc dicendi locus:hoc ſolùm docuiſſe ſufficiat, Deum eſſe omnium cõditorem : quia neq; ſi ſolidũ & connexũ fuit corpus,ex quo mundus conſtat, dirimi & diſcerni

ſine

A ſine conditore,neq; ſi ex diuerſis & diſcretis partibus in vnum collectū eſt, congregari & miſceri ſine artifice potuit.Igitur ſi mundi conditor Deus eſſe à me euidenter oſtenditur, quî erit Epicuro locus introducendi atomos, & adſerendi quòd ex corpuſculis inſenſibilibus,non ſolùm ſenſibilia corpora, ſed & mentes intellectuales & rationales fiant?Sed dices, vt Epicuro viſum eſt cōtinuationes atomorū indefinenti curſu venientiū,per immenſa & ſine fine tēpora miſcentiū ſe,atq; in vnū conglobantiū corpora ſolida efficiūtur. Nō venio ad hæc vt rem fabuloſam,& ineptè cōpoſitā dicā: videamus magis ſi qualecunq; iſtud eſt,poteſt ſtare quod dicitur. Aiūt enim corpuſcula ipſa quæ atomos appellant,diuerſis eſſe qualitatibus,& alia quidem humida, & hoc grauia ac deorſum tendentia:alia verò arida & terrena, atq; ob hoc nihilominùs grauia:alia autem ignea, & ob hoc rurſum ſemper nitentia: alia B verò frigida,& ob hoc pigra & ſemper media.Quomodo ergo cùm alia ſemper ſurſum tendant,vtpote ignea,& alia ſemper deorſum, vtpote humida & arida, alia verò media,& non æquali curſu incedant, coire ſimul potuerunt, & vnum corpus efficere?Si quis enim de ſuperioribus,verbi gratia, minutiſſimas paleas,& ad eandem magnitudinē minutiſſimi plumbi particulas deorſum iaciat,nunquid poterant,quanuis æquales ſint magnitudine,leues paleæ partes plumbi particulas conſequi? longè enim velotiùs ad imum grauiora perueniunt.Ita ergo & atomi etiam,ſi magnitudine æquales ſint,pondere tamen inæquales,nunquam poterunt, quæ leues ſunt,cōſequi grauiores: quòd ſi conſequi nō poſſunt,ſine dubio nec miſceri,nec corpus efficere. Tum deinde ſi indeſinenter ferūtur, & ſemper veniunt,& rebus quarū iam menſura integra conſtat addūtur,quomodo ſtare vniuerſitas poteſt,cum tam immen C ſis ponderibus noua ſemper pondera cumulentur?Sed & illud requiro:ſi paulatim coeuntibus corpuſculis extruebatur hic quem videmus ambitus cœli, quomodo non in eo ilicò cùm cōſurgeret corruit?ſiquidem hians machinę ipſius ſummitas nullis ſuffulta repagulis ſtringeretur. Sicut enim hi qui ædificiorum tholos in circulū inſtruunt niſi concluſionē medij verticis ſtrinxerint,vniuerſum pariter ſoluitur:Ita & mundi circulus quē tam decora ſpecie collectū videmus,ſi non ſubitò & ſub vno diuinæ virtutis rotatu, potētia cōditoris effectus eſt,ſed paulatim cōcurrentibus atomis & inſtruentibus,non vt ratio patebat,ſed vt fortuitus incidiſſet euentus,quomodo nō priùs,quàm colligi poſſet & concludi,dilapſus eſt & diſſolutus?Ad hæc etiā illud requiro,quod ſit munimen,ſuper quod tam immenſæ molis iacta ſint fundamenta?Et rurſus illud ipſum quod dixeris munimē,ſuper quid iaceat? Et item il- D lud aliud ſuper quid?& eo vſq; interrogando progrediar, donec reſpōſio ad nihil & inane perueniat. Quòd ſi dicat aliquis, quia atomi igneæ qualitatis coniunctę,ſibi corpus vnum fecerūt,& quia ignis qualitas non deorſum,ſed ſurſum tendit,impoſitā mundi molem, ad ſuperiora ſemper nitens ignis Natura ſubuectat.Ad hæc reſpondebimus: Quomodo potuerunt atomi igneæ qualitatis,quæ ſemper ad ſuperiora cōtendunt, in inferiora deſcēdere, & in profundo,ac ſub omnia demerſo inueniri loco?Cum itaq; grauiores queq;, id eſt terrenæ vel humidæ qualitates pręueniant,vt diximus,leuiores,vnde & cœlum velut ſuperiorem fabricā igneis atomis, quæ & leuiores ſunt,& ſurſum ſemper fugiunt,adſerunt ſtructam:neq; ergo fundamenta ignis,aut alia vlla habere mūdus poteſt, neq; atomis grauoribus cum leuioribus,id eſt, his quæ deorſum ſemper præcipitātur,& his quæ ſemper ſurſum fugiūt,ſocietas

Rationes cōtra atomos Epicuri.

O aut

aut compaginatio vlla conueniat. Igitur quod impoſſibile ſit ex atomorum E
coniunctione, corpora mundi ſolidari, ſufficienter dictũ, & quod nõ potue-
rint inſenſibilia corpora, etiãſi vlla ratione coire & connecti potuiſſent, for-
mas dare corporibus & menſuras, vel membra fingere, vel qualitates efficere
vel exprimere quantitates, quę vtiq; omnia modulatione ſui manum teſtan-
tur artificis, & opus rationis oſtendunt, quam ratione͂ ego verbum & Deum
appello. Sed dicet aliquis hæc à Natura fieri: iam in hoc de nomine cõtrouer
Naturam eſſe parentem rerũ, quomodo intelligendum.
ſia eſt. Cùm enim conſtet mentis eſſe & rationis opus, hoc quod tu Naturam
vocas, ego Deum cõditorem voco, conſtat nec potuiſſe nec poſſe vel corpo-
rum ſpecies tam neceſſarijs diſtinctionibus inſtitutas, vel animorum ſenſus
irrationabili opere, & quod ſenſu careat effici. Quòd ſi idonei tibi teſtes vi-
dentur Philoſophi, Plato de his teſtatur in Timæo, vbi de mũdi factura diſcu
Plato in Timæo mundũ teſtatur creatum.
tiens requirit, vtrum nam ſemper fuerit, an initium ſumpſerit: & pronunciat F
quia factus ſit: Viſibilis enim, inquit, eſt & palpabilis atq; corporeus: omnia
autem quæ huiuſmodi ſunt, facta eſſe cõſtat: Quod autem factum eſt, alique͂
habet ſine dubio auctorem, à quo factũ eſt: hunc ergo, inquit, factore͂ paren
temq; omnium, & inuenire difficile eſt, & inuentum vulgo enarrare impoſſi
bile. Hæc quidem Plato dicit: ſed & ſi ipſe alijq; Græcorũ Philoſophi, de fa-
ctura mundi ſilere voluiſſent, nónne omnibus intellectum habe͂tibus, palàm
eſſet? Quis enim eſt exigui ſaltem ſenſus homo, qui cùm cernat domũ, om͂ia
quę ad vſus neceſſaria ſunt habentem, cuius cameram in ſphærę gyrum vide-
at collectam, eamq; vario ſplendore, & diuerſis imaginibus depictam, lumi-
naribus præcipuis & maximis adornatam: quis: inquam, eſt, qui huiuſmodi
fabricam videns, non ſtatim pronunciet, à ſapientiſſimo & potentiſſimo ar-
tifice eſſe conſtructam? Et ita quis inuenietur inſipiens, cùm cœli opus inſpi- G
ciat, ſplendorem Solis cernat, ac Lunę, aſtrorum curſus, & ſpecies, & vias cer-
tis rationibus & temporibus videat definitas, nõ tam à ſapiente hæc artifice,
& rationabili, quàm ab ipſa ſapientia & ratione clamet effecta? Quod & ſi
ſecundum alios Græcorum Philoſophos audire vis, & mechanicis imbutus
tus es diſciplinis, de excelſis quæ traduntur, non te ſine dubio latent. Ponunt
em͂ ſphærã æqualiter ex omni parte collectam, & ad omnia ſimiliter reſpici-
entem, atq; à centro terræ æquis ſpatijs diſtinctam, ipſaq; ſui æqualitate ita
ſtabilem, vt eam in nullã partem declinare vndiq; æqualitas collecta permit-
tat, & ita à nullo fulcimento ſubuecta ſuſtentatur ſphæra. Quòd ſi verè hanc
habeat ſimilitudinem mundi machina, euidens eſt opus in ea diuinum. Si ve-
rò, vt alijs viſum eſt, ſuper aquas poſita ſphęra, vel ſuper ipſas fertur, vel in ipſis
voluitur, etiam ſic magni in ea artificis opus declaratur. Sed ne de his quę nõ H
omnibus palàm ſunt, incerta videatur adſertio, ad ea veniamus quæ nemine͂
A curſu aſtrorum ꝓbat Prouide͂tiam.
latent. Quis aſtrorum curſus tanta ratione diſpoſuit, ortuſq; eorum & occa-
ſus inſtituit, certiſq; & demenſis temporibus vnicuiq; tenere cœli ambitum
dedit? Quis ad occaſum alijs etiam redire in ortum permiſit? Quis impoſuit
modum curſibus Solis, vt horas, & dies, & menſes, & temporum viciſſitudi-
nes, diuerſis motibus ſignet? & nunc hyemem, indè ver, æſtatem, pòſt & au-
tumnum, certa curſus ſui dimenſione diſcernat, & ſemper eiſde͂ vicibus anni
orbem in confuſa varietate conſtringat? Quis inquam tanti ordinis modera-
tricem, non ipſam Dei pronunciet ſapientiam? Et hæc quidem ſecundum illa
nobis dicta ſint, quæ de excelſorum diſciplinis traduntur à Gręcis. Quid aũt
& de his quæ vel in terris, vel in mari videmus, nónne euidenter edocemur,

Dei

A Dei in his non ſolùm opus eſſe,ſed & Prouidentiam?Nam quòd in terra mõtes excelſi,certis quibuſq; habentur in locis,vt ex his velut compreſſus & coanguſtatus aër,ordinatione Dei cogatur & exprimatur in ventos,ex quibus & fructus germen concipiant,& æſtiuus ardor temperiem ſumat, cum pleiades ignitæ Solis,ardoribus incanduerint.Sed dices:Cur & ador Solis vt temperies requiratur? & quomodo fruges humanis vſibus neceſſariæ matureſcerent?Sed & illud aduerte,quod ad axem meridianum,vbi plus eſt caloris, nõ multa datur nubium conſtipatio,nec abundans copia imbrium funditur, ne morbus habitantibus generetur: humidæ enim nubes, ſi calore rapido coquantur,aërem corruptum & peſtiferum reddunt. Sed & terra calidum imbrem ſuſcipiens, non nutrimenta ſegetibus, ſed perniciem præbet, in quo quis dubitat opus eſſe diuinæ prouidentiæ? Denique Aegyptus, quia Ae- *Raræ pluuiæ ad axem meridianũ quæ ſint.* *Calidi imbres peſtilẽtes ſunt.*
B thiopicis è vicino flagrat ardoribus, ne inſanabiles corruptelas aëris imbrium neceſſitate ſuſciperet,campi eius non pluuiam nubibus miniſtratam, ſed terrenũ quodammodo imbrem Nilo inundate ſuſcipiunt. Quid de fontibus dicemus, & fluuijs? qui perenni in mare fluunt meatu, & per diuinam Prouidentiam,nec illis abundans deficit curſus, nec mare tantas aquarũ recipiens copias,vllum ſentit augmentum,ſed in eadem menſura,& ea quę cõferunt,& ea quæ ibi conferuntur elementa perdurant.Sed dicis mihi,ſalſa aqua naturaliter conſumit fluentum dulce,quod ei fuerit infuſum. Et in hoc ergo manifeſtum eſt Prouidentiæ opus,vt ſaſum faceret illud elementum,in quod curſus omnium aquarum,quas ad vſum hominibus præſtiterat, declinauit,vti ne per tanta ſeculi ſpatia,repletus maris alueus, inundationem perallbniti oſam terris & hominibus redderet. Nec ita quiſquam inſipiens erit, vt *Aqua marina ineffabili pruidentia ſalſa eſt.*
C hanc tantam ratione,tantamq; Prouidẽtiam ab irrationabili natura arbitretur eſſe diſpoſitam.Quid autẽ de virgultis?quid de animalibus dicam?nónne per Propidentiam factum eſt,vt cùm ſenecta temporis reſoluerentur,virgulta quidẽ vel plantis, vel ſeminibus quæ ipſa dederint,animalia verò per progeniẽ reparentur,& mira quadẽ diſpenſatione Prouidẽtiæ, naſcituro pecori lac prę̨paratur in vberibus,ac ſtatim vt natũ fuerit,nullo docente,ſcit vbi alimoniæ ſuæ horrea requirat?Gignuntur aũt nõ ſolùm mares,ſed & fœminæ, vt ex vtroq; poſſit rurſus conſtare poſteritas.Sed ne,vt putant homines,viderentur hæc Naturæ quodam ordine, & non diſpenſatione fieri conditoris, pauca quædam ad indicium & documentum Prouidentiæ ſuæ, mutato ordine genus ſeruare iuſſit in terris,verbi gratia,vt per os conciperet Coruus,& per aurem Muſtela generaret,vt aues nonnullæ,ſicut Gallinæ, interdum oua *Virgulta.* *Quædam mutato naturæ ordine gigun tur.*
D vel vento,vel puluere concepta parerent, alia quædam animalia marem vicibus alternis in fœminam verterent & ſexum per annos ſingulos commutarent, vt Lepores & Hyænæ, quas Belluas vocant. Alia etiam ex terra orirenrur, atque inde ſumerent carnem, vt Talpæ,alia ex cinere, vt Viperæ,alia ex putrefactis carnibus, vt Veſpæ quidem equinis, Apes autem bubulis, alia ex fimo boum,vt Scarabæi,alia ex herbis, vt de ocimo Scorpius, & rurſus herbæ ex animalibus, vt ex cornu cerui vel capræ apij & aſparagi. Et quid opus eſt plura enumerare,in quibus diuina Prouidẽtia,mutato ordine eo,qui à natura datus putatur, multimodis differentijs natiuitatem animalium conſtare voluit,ex quibus non irrationabilis rerum curſus,ſed ipſius diſpenſatus ratione doceretur? Aut non & in hoc pleniſſimum demonſtratur opus diuinæ Prouidentiæ, vbi ex terra & aqua,ad vitam hominum ſemina iacta re- *Terra humorẽ tanq̃ uberibus concipit.*

parátur? Quæ cùm terræ fuerint mandata, voluntate Dei humorem, quem ſuſceperit gleba, velut vberibus ſuis ſeminibus immulget: aquis ineſt quædam vis ſpiritus à Deo dati ex initio, cuius opere, habitus futuri corporis, in ipſo ſtatim ſemine formari incipit, & per culmum ſpicamque reſtitui: turgefacto etenim ex humore ſeminum grano, per anguſtos quoſdam venarum meatus vis illa ſpiritus, quæ ineſſe aquis data eſt, vtpote incorporea tranſcurrens, ad incrementum, ſemina ſuſcitat, & creſcentium ſpecies format. Miniſterio igitur humidi elementi, cui vitalis ille ſpiritus inſitus ſemper & ingenitus eſt, efficitur, vt non ſolùm reparetur, ſed vt per omnia ſimilis ſpecies & forma his quæ iacta fuerint ſeminibus, redeat. Quæ ratio, cui vel breuem ſenſum habenti, per irrationabilem naturam, & non per diuinam ſapientiam conſtare videbitur? Deniq; etiam hæc ad ſimilitudinem humanæ natiuitatis formata ſunt: videtur enim terra vuluę locum tenere, cui ſemen iniectum per aquæ & ſpiritus vim, ſicut ſuprà diximus, & formatur, & alitur. Sed & in hoc admiranda eſt diuina prouidentia, quod videre nos quidem & agnoſcere fecit, quæ fiunt: quomodo autem & qualiter fiant, in ſecreto poſuit & in occulto, vt non indignis ad agnitionem ſubiaceant, ſed dignis & fidelibus, cùm meruerint, pateſiant. Vt autem rebus ipſis & exemplis probemus, nihil omnino ex terrena ſubſtantia ſeminibus dari, ſed totum ex elemento aquæ & ſpiritus qui ineſt ei, virtute conſtare: pone mihi verbi gratia in cratere aliquo ampliſſimæ magnitudinis, inijci terræ talenta centum, & ſeminentur in eo diuerſæ ſpecies ſeminum, vel olerum, vel etiam virgultorum, his præbeatur ad rigandum aqua ſufficientes, & per annos plures habeatur iſta diligentia: congregentur autem ſemina quæ collecta fuerint, verbi gratia frumenti, vel hordei, aliarumque ſpecierum per ſingulos annos ſeorſim, donec vnuſcuiuſque ſeminis aceruus, ad centum talentorum pondus aſcendat, tum etiam arbores auulſæ radicitus adpendantur, & his omnibus ex craturæ ſumptis, ſi adpendatur terra, centum ſua nihilominus talenta ſalua reſtituet. Vnde ergo dicemus omne illud pondus, omnemque quantitatem ſeminum diuerſorum atque arborum ſurrexiſſe? nónne euidenter apparet quia ex aquis? Terra enim quod ſuum eſt integrum tenet: aqua verò quæ per ſingula iniecta eſt, nuſquam prorſus eſt, ob potentem diuinæ conditionis virtutem, quę per vnam aquæ ſpeciem tantorum ſeminum virgultorumque & ſubſtantias reparat, & ſpecies format, & genus fœnore multiplicato cuſtodit. Ex quibus omnibus ſatis abundeque patere puto, artifici ſenſu, & non irrationabili naturæ opere cuncta effici, & in vniuerſa conſtare. Sed veniamus adhuc, ſi videtur etiam ad noſtram, id eſt ad hominis ſubſtantiam, qui eſt paruus in alio mundus, & conſideremus quanta ſit ratione compoſitus: & ex hoc præcipuè ſapientiam conditis intelliges, qui cùm ex diuerſis ſubſtantijs conſtet, id eſt, mortali & immortali, per artificem prouidentiam conditoris, ſocietatem diuerſitas non refugit, & quidem longè à ſe ſubſtantijs. Alia nanq; de terra ſumitur, & à cõditore formatur: alia verò ex immortalibus ſubſtantijs datur, nec tamen ei per huiuſcemodi coniunctionem honor immortalitatis infringitur, nec, vt quibuſdam videtur, affectus quibus ad hęc ſingula moueri poſsit. Nã corpus quod ex oſſibus & carnibus cõſtat, initiũ ſumit ex ſemine viri, quod è medullis calor eliciens, vuluæ, quaſi terrę cõſignat: cui inhęrẽs ex fonte ſanguinis, pulatim rigatum in carnem & oſſa producitur, atque in ſpeciem auctoris iacti ſeminis reformatur. Et vide in hoc

Terra vuluæ habet ſpeciem.

Experimẽtum, aqua & ſpiritu oĩa conſtare.

Semen ex medullis.

A hoc artificis opus,quomodo oſſa velut columnas quaſdam, quibus caro ſuſtentetur ac portetur,inſeruit.Tum deinde æqualis ex vtraq; parte,id eſt dextera ac læua, menſura ſeruetur, vt congruat pes pedi, & manus manui,digiti quoq; digitis,vt ſinguli ad ſingulos tota æqualitate concordent: ſed & oculus oculo,& auris auri,quæ non ſolùm conſona ſibi & concordantia, ſed & vſibus neceſſarijs apta formantur.Manus quidem vt operi commodæ ſint,pedes vt greſſibus,oculi vt viſibus ſeruiant,ſuperciliorum excubijs cuſtoditi:aures ad audiendum ita formatæ,vt cymbalo ſimiles,ſuſcepti verbi repercuſsũ ſonitum altiùs reddant,& vſque ad ſenſum cordis emittant. Lingua autem ad loquendum illiſa dentibus,plectri reddat officium:ipſi verò dentes,alij vt incidant & diuidant cibos,& interioribus tradant:interiores verò vt in modum molæ conficiant & cõminuant,quo opportuniùs ſtomacho traditi co-

Oſſa in corpore humano ſunt p columnis. *Proportio corporis humani.* *Ideo præciſores dicti.* *Molares.*

B quantur,vnde & molares appellati ſunt.Sed & nares cõmeandi flatus,& reddendi ac recipiendi gratia factę ſunt,vt innouatione ſpiritus,calor naturalis qui ex corde eſt,vel accendi vel refrigerari cùm res popeſcerit,queat pulmonis officio,q̃ pectori inhærere datus eſt,vt mollitie ſui palpet & foueat cordis vigorem,in quo videtur vita conſiſtere:vita dico,non anima. Nam quid dicã de ſubſtantia ſanguinis,quam velut fluuius ex fonte procedens, & vno prius alueo inuectus,tum deinde per innumeras venas, quaſi per areas deriuatus,totam humani corporis terram,vitalibus rigat fluentis, iecoris opere miniſtratus,quod ad efficaciam digeſtionis ciborũ,atq; in ſanguinem mutandorum in dextro latere iacet.In ſiniſtro verò ſplenis eſt locus, qui trahere ad ſe & purgare quodammodo ſordes ſanguinis poſſit.Inteſtinorũ quoq; ratio quanta eſt?quæ idcirco longis nexibus in circulorum ordinata ſunt mo-

Iecur. *Splen.* *Inteſtina quare humida.*

C dum,vt ſuſceptas digeſtionis ciborũ paulatim egerant,quo neq; ad ſubitum inanes efficiant lucos, & his qui ſuperadditi fuerint non impediantur cibis. Membranæ aũt in modũ idcirco facta ſunt,vt ex ipſis ea quæ intrinſec' ſunt, humorẽ ſenſim ſuſcipiant,quo neq; ſubito effuſus exinaniſſet interna, neq; denſiore cute prohibitus,arida quæ intrinſecus habẽtur efficeret,& totã hominis fabricã ſitis neceſſitate turbaret.Porrò verò fœminea poſitio,& vulue ſinus ad recipiendũ germẽ,& confouendũ viuificandũq; cõmodiſſim', quẽ non ratione & prudentia effecta eſſe quæ facta ſunt,ſuadeat,quòd in ea ſolũ parte membrorũ,à virili ſpecie fœmina diſcrepat,qua poſteritas ſata ſuſcipitur,& fouetur?& rurſus virilis habitus ea tantũmodo membrorũ parte immutetur,qua ei vis ſerendi &generãdi hominis ineſt.Et in hoc magnũ quidẽ teſtimoniũ Prouidentię datur,ex neceſſaria diuerſitate mẽbrorũ,ſed ibi ma-

Vulua.

D ius vbi in habitus ſimilitudine, vſus diuerſitas, & officij varietas inuenitur. Nam mamille viris æquè ſunt ac fœminis, ſed fœminarũ ſolæ ſunt, quæ lactis munere replentur,vt ſtatim vbi genuerint,apta ſibi paruulus inueniat nutrimenta.Quòd ſi tanta ratione videmus in homine membra diſpoſita,vt cũ in cæteris oĩbus ſimilis habitus videatur,in his tantũmodo diſcrepent,in q̃bus vſus diuerſitatem requirit,& neq; in viro aliquid ſuperfluum aut egens, neq; in fœmina quod deſit,videamus,vel quod abundet:quis ex his omnib. non euidenter agnoſcat rationis opus,& ſapientiam conditoris?His adſtipulatur etiam cæterorum animalium rationabilis diuerſitas, & ſuo quodque vſui miniſterioq; conueniens.Hæc teſtatur &arborum varietas herbarumq; diuerſitas,tã ſpecie variata,q̃ ſuccis.Hęc aſſerit & permutatio tẽporũ,in quatuor diſtincta viciſſitudines,& certis horis,diebus,mẽſibus,annum circulus

claudens,& ne vnam quidem horam ſtatutæ rationis excedens, hinc deniq; E
etiã mundi ipſius ætas certa & ſtabili ratione,concepto annorũ numero cen-
ſetur.Sed dices,quando mundus factus eſt,& quare tam tardè?Hoc poſſis ob
tendere etiamſi antè factus fuiſſet : diceres enim, cur non & ante hoc & ita
immenſa ſecula tranſcendens, ſemper poſſis requirere, cur non & ante hoc?

Quæſtiones inutiles & curioſæ omittantur.

Sed nobis nunc ſermo non de eo eſt, ſed ſi omnino factus eſt.Si enim factum
conſtat,neceſſariò potentis & ſummi artificis opus eſt:quod ſi conſtat, quã-
do eum facere voluerit,ſapientis artificis arbitrio iudicioq; relinquendum
eſt.Niſi videatur tibi omnis hæc ſapientia,quæ tam immanem mũdi machi-
nam ſtruxit,& ſingulis quibuſque rebus,formas & ſpecies dedit, quarum ha
bitum non decori ſolùm conuenientem,ſed & futuris vſibus aptiſſimum &
neceſſarium poneret,hoc eam ſolum fugerit,quo tam magnificæ conditio-
nis oportunum tempus adſumeret.Eſt apud illum profectò certa ratio,ſunt F
euidentes cauſæ,cur,& quando,& qualiter fecerit mundum,quas hominib.
quibus hæc quæ ante oculos poſita ſunt,& de eius Prouidentia cõteſtantur,
inquirere & intelligere pigrum fuit,aperiri vtiq; non oportuit:quæ enim in

Ignorãtur quædam ab hominibus cum laude.

occulto habentur,& intra ſapientiæ ſenſus,velut intra regios theſauros recõ
dita ſunt,nemini patét,niſi his qui ab illo didicerint,apud quem ſignata ſunt
hæc & repoſita.Deus ergo eſt qui fecit omnia,& ipſe à nemine factus eſt:qui
aũt Naturam pro Deo nominant,& per Naturã facta eſſe cuncta teſtantur,la
tet eos appellationis ſuæ error.Si enim Naturã irrationabilem putãt, ſtultiſſi-
mum eſt,rationabilẽ facturã ab irrationabili factore progredi. Si verò ratio
eſt,id eſt logos,per quã facta conſtat vniuerſa,ſuperfluò nomẽ immutãt, vbi
de conditoris ratione profitentur. Ad hæc ſi quid habes pater, proſequere.
Hæc cùm Niceta dixiſſet,Senex ita reſpondit:Tu quidem fili prudenter, & G
fortiter ſequutus es,in tantum vt meliùs dici poſſe de Prouidentia non pu-
tem.Sed quoniam hora iam multa eſt, craſtino,ad hæc quæ perſequutus es,
reſpondere aliqua volo,de quibus ſi mihi ſatisfeceris,gratiæ me fateor debi-
torẽ.Et his à Sene dictis,ſurrexit Petrus.Quidam verò ex adſtantium Laodi-
cenſium primas,rogabat Petrũ & nos,vt Senis indumenta quæ habebat ſor-
dida & ſciſſa mutaret:quẽ Petrus & nos amplexi,& collaudãtes pro honeſta
& optima voluntate ſua,dicebamus:Quia nec nos ita inſipientes ſumus ,&
impij,vt cui tam precioſa verba concredimus , non multò magis etiam hæc
quæ ad vſus corporeos ſunt neceſſaria præbeamus,quæ eum & libenter ſuſ-
cepturum credimus,tanq̃ à filijs patrem,ſed & tectum nobis & vitam cómu-
nem fore credimus.Hæc cũ nos diceremus,& ille primarius ciuitatis,ſumma
vi,& blandimentis plurimis auellere à nobis cuperet Senem, nos verò eò ve- H
hementiùs retineremus,oĩs populus acclamauit vt illud magis fiat,quod ip-
ſi placet Seni:& còm ſilentium factum fuiſſet,Senex iuramento præuenit,di-
cens:Hodie apud nullum manebo,neq; ab aliquo quicquam ſuſcipiã, vti ne
alteriùs delectio alteriùs triſtitia fiat,hæc enim poſtmodũ ſi viſum fuerit, fie
ri poſſunt.Et cũ hæc dixiſſet Senex,Petrus ait ad primariũ ciuitatis: Quoni-
am noſtri præſentia,bonam voluntatem tuám oſtẽdiſti,triſtem te non opor
tet abſcedere, ſed accipiemus abs te gratiam pro gratia,domum tuam nobis
oſtende,& præpara eam vt craſtino diſputatio,quæ futura eſt habeatur,& ſi
qui volunt adeſſe ad audiendum permittantur. Quæ cùm audiſſet primas
ciuitatis, valde gauiſus eſt, ſed & omnis populus libenter audiuit . Cum-
que diſceſſiſſent turbæ,domũ ſuam oſtendit: diſcedere autẽ & Senex cœpit.

Ego

A Ego tamen vni ex pediſſequis meis imperaui clàm ſubſequi veſtigium Senis, & diſcere vbi maneret. Nos autem cùm rediſſemus ad hoſpitium, enarrauimus omnia fratribus, quæ nobis cum Sene habita ſunt: & ita, ex more cibo ſumpto requieuimus. Die autē poſtera Petrus maturè ſurgens, ſuſcitauit nos & perreximus pariter ad locum ſecretum, in quo & pridie orationis cauſa fueramus, atque inde poſt orationem dum veniremus ad conſtitutam domum, in itinere monebat nos, dicens. Audite me conſerui dilectiſsimi, bonū eſt vt vnuſquiſque veſtrûm ſecundum quod poteſt, proſit accedētibus ad fidem religionis noſtræ, & ideo non vos pigeat ſecundū ſapientiam, quæ vobis per Dei prouidentiam collata eſt, differentes inſtruere ignaros & docere, ita tamen vt his quæ à me audiſtis & tradita ſunt vobis, veſtri tantum ſermonis eloquentiam ſocietis. Nec aliquid proprium, & quod vobis non eſt traB ditum proloquamini, etiam ſi vobis veriſimile videatur. Sed ea, vt dixi, quæ ipſe à vero Propheta ſuſcepta vobis tradidi, proſequamini, etiam ſi minus plenæ adſertionis eſſe videbuntur. Hinc enim ſæpe contingit declinare quoſdam à veritate, dum ſpeciem ſibi verioris & validioris veritatis, proprijs cogitationibus reperiſſe ſe credunt. His à Petro dictis, libenter annuimus, dicentes ei, nihil nos acturos, niſi quod ipſi videretur. Tum ille: Vt ergo, inquit, ſine periculo exerceamini, me coràm diſputate ſinguli, ita vt vnus alij ſuccedat ac ſuas vnuſquiſque explicet quæſtiones. Nunc ergo, quō heſterno die Niceta ſufficienter diſſeruit, hodie ſermonem faciat Aquila, & poſt Aquilam, Clemens, inde ego, ſi tamen etiam me res popoſcerit aliquid addere. Intereà dum huiuſcemodi ſermones cedimus, ad domum ventum eſt, in qua ſuſcipiens nos paterfamilias, introducit ad locum quendam, in ſimilitudinē C theatri collectum, & pulchrè exædificatū, in quo turbas plurimas ex tempore noctis operientes nos reperimus, inter quos & Senex qui pridie nobiſcum diſputauerat. Itaque medium habentes Petrum, ingredimur etiam nos, circūſpicientes ſicubi cerneremus Senem: quem prior Petrus videns in medio turbæ latitantem, euocauit ad ſe, dicens: Clariorem multis animam poſſidens, cur in occulto lates, & verecundia contegeris? accede huc magis, & quæ tibi videntur exequere. Vbi hæc dixit Petrus, ſtatim turbæ locum dare cœperunt Seni. Cumque acceſſiſſet, ita cœpit: Eorum quæ die heſterno proſequutus eſt iuuenis, etiamſi verba non memini, ſenſum tamen & ordinem teneo, & ideo neceſſarium puto propter eos qui heſterno non adfuerunt, Anacephalæoſin facere eorum quæ dicta ſunt, & breuiter cūcta repetere, vt etiamſi me aliquid effugerit, ab eo qui proſequutus eſt præſente, commonear. Hic D ergo fuit heſternæ diſputationis ſenſus, quòd omnia quæ videntur, quoniam certa menſura & arte, formaque ac ſpecie conſtant, ſine dubio à ſapiente virtute facta eſſe, vt rationis ipſius Prouidentia mundus regatur, etiamſi uobis ea quæ geruntur in mundo, minus rectè geri videantur. Conſequitur autem, vt ſi creator omnium Deus eſt ac mens, ſit etiam iuſtus: quòd ſi iuſtus eſt, neceſſario iudicat: ſi iudicat, neceſſe eſt vt homines de ſuis actibus iudicentur: & ſi de actibus ſuis vnuſquisque iudicatur, erit ergo inter iuſtos & peccatores iuſtum quandoquē diſcrimen. Hæc fuit, vt opinor, totius verbi continentia. Si ergo oſtendi poteſt, quod mens ac ratio cuncta condiderit, conſequens eſt, & ea quæ ſequuntur ratione & Prouidentia geri. Si verò Natura imprudens & cæca gignit vniuerſa, perimitur ſine dubio iudicij ratio, nec diſcuſſio peccatorū, ac benefactorum remuneratio ſperabitur, vbi iudex

Pediſequi Clemētis.

Petrus ſermoni ueritatis nihil uult addi niſi eloqētiam.

iudex non eſt. Quia ergo omnia in hoc pendent,& huic capiti adhærent,nō E
indignemini,ſi fortè paulò latiùs diſcuti hæc & pertractari voluero . In hoc enim mihi ad omnia quæ proponuntur,velut prima ianua clauditur,& ideo hanc mihi ante omnia aperiri volo.Nunc ergo audite quæ dico,& reſpondę at mihi ſi quis veſtrûm volet : non enim erubeſcam diſcere,ſi audiero quod verum eſt,& rectè dicēti acquieſcere.Igitur heſterno à te habitus ſermo, qui adſerebat quòd arte,& menſura,& ratione cuncta conſtarent, non valde me ſuadet,mentem rationemq; eſſe quæ fecerit mūdum:multa enim habeo,quæ oſtendam competenti menſura , ac forma , & ſpecie conſtare,nec tamen per mentem condita ac rationem.Tum præter ea video multa inconditè, inconſequenter,iniuſtè geri in mundo, & ſine Geneſis curſu nihil fieri poſſe,quod poſt omnia etiam ex meipſo manifeſtiſſimè adprobabo.Hæc cùm Senex diceret,Aquila reſpondit:Quoniam ipſe propoſuiſti , vt ad ea quæ diceres ha- F
ret copiam reſpondendi qui velit, concedit mihi frater meus Niceta hodie facere ſermonem . Et Senex : Proſequere,ait, fili,vt vis.Et Aquila reſpondit: Promiſiſti quòd oſtenderes multa eſſe in mundo quæ formam ac ſpeciē æquali ratione collectam gerant,quæ tamen conſtet non effici per conditorē Deum. Nunc ergo quod promiſiſti oſtende . Et Senex:Ecce arcum videmus in cœlo circulum tenere omni menſura collectum , & habere ſpeciem veri, quam fortaſſis nec mens condere,nec deſcribere ratio potuiſſet, nec tamen hic ab aliqua mēte fit.Ecce in breui totum propoſui,reſponde ad hæc. Tum Aquila:Non continuò,inquit,ſi quid ex typo & forma exprimitur,id intelligitur à ratione eſſe,ac ſine mente non fieri poſſe,quoniam typus ipſe qui exprimit figuras ac formas,non ſine mente factus eſt. Verbi cauſa ; cera ſi adfigatur ſculpto annulo,imaginem quidē & figuram ſumit ex annulo , qui ſine G
dubio ſenſu caret,ſed annulꝰ qui exprimit effigiē,manu artificis ſculptus eſt, & mēs fuit ac ratio,quæ typum annulo dedit.Ita ergo & arcus exprimitur in aëre:Sol enim nubibus rareſcentibus radios ſuos imprimens,& humori nubilo velut ceræ molli adfigens orbis ſui typum, arcus ſpeciem reddit ,& efficit hoc ipſa,vt dixi,repercuſſio ſplendoris Solis in nubibus,atque ex illis fulgorem circuli eius reddens:fit autem hoc non ſemper, ſed cum oportunitatem ſui,humectæ nubes rareſcendo preſtiterint. Vnde & rurſus cùm denſantur nubes & coëunt,arcus forma reſoluitur,& exoleſcit:denique nunquam ſine Sole & nubibus arcus apparet, ſicut nec ſine typo & cera,& alia huiuſmodi materia exprimitur imago.Non ergo mirum eſt , ſi conditor Deus ex initio fecit typos,ex quibus nunc formæ exprimātur ac ſpecies . Simile autem hoc & illi,quod ab initio Deus elementa inſenſibilia creauit , quibus ad reliqua H
omnia formanda,& explicanda vteretur.Sed & qui ſtatuas formant, typum prius luci vel ceræ fingunt,& ex ipſo redditur ſtatuæ effigies:tum deinde & vmbra redditur ex ſtatua,quæ vmbra per omnia formam ac ſimilitudinem ſtatuæ gerit . Quid ergo , dicemus inſenſibilem ſtatuam formare vmbram, tam diligenti,quàm ipſa ſtatua eſt , ratione collectam:an illi ſine dubio adſcribetur vmbræ collectio , qui & ſtatuā finxit ? Si ergo tibi videtur hoc ita ſe habere, & ſufficit quod de hoc dictum eſt , ad alia inquirenda veniamus, aut ſi aliquid adhuc deeſſe putas, repetamus.Et Senex ait: Volo vt repetas de hoc,ſunt enim & alia multa quę ſimiliter fieri video : nam & fructus arborum ſimili modo pulchrè formati, & in rotundum mirè collecti naſcū tur:& foliorum ſpecies ingenti decore formatur , atque exquiſita arte viridis mem-

Prima ianua ad agnitionem Dei.

Arcus in cœlo ex repercuſſione ſolis

A dis mẽbrana contexitur. Tum prætereà pulices, mures, lecertas, & his ſimilia, nunquid & hæc dicemus à Deo fieri? Vnde ex his vilioribus, coniectura capitur meliorum, quòd nequaquam mentis arte formentur. Benè, inquit Aquila, de foliorum textura, & de paruis animalibus colligis, quod ex his fides etiam melioribus deroganda ſit: ſed non te iſta decipiant, vt putes quaſi duabus ſolis manibus operantem Deum, non poſſe vniuerſa complere quæ fiunt, ſed memento quomodo heſterno tibi frater meus Niceta reſpondit, & myſterium ante tempus aperuit, verè quaſi cum patre loquens, & cur & quo modo fiāt, hæc, quæ inutilia videtur, expoſuit. Et Senex: Cur iſta inutilia voluntate illius ſummæ mentis fiant', velim à te audire. Si inquit, liquidò apud te conſtat, quòd mentis & rationis opus in ipſis eſt, tum demum tibi etiam cur facta ſunt, dicere non pigebit, & quod iuſtè facta ſint edocere. Ad hæc

Contemptiſſima quæq; animalia à Deo creantur.

B Senex reſpondit: Non poſſum fili, ea quæ videntur ex arte formata, dicere per mentem fieri, propter cætera quæ iniuſtè & inordinatè fieri videmus in mundo. Si te, inquit, Aquila, ea quæ inordinatè fiunt, dicere quòd per prouidentiā Dei facta ſint, non ſinunt, cur nõ ea quæ ordinatè fiũt, dicere te quòd à Deo facta ſint, cogunt? & quia irrationabilis Natura, opus rationabile proferre non poſſit? Certum eſt enim, nec omnino negamus, quia in hoc mundo quædam ordinatè, quædam inordinatè fiant: ea ergo quæ rationabiliter fiunt, crede quòd per Prouidentiā fiant: quæ verò irrationabiliter & inordinatè, quia naturaliter eueniant & fortuitò accidant: Miror autem nõ aduertere homines, quia vbi ſenſus eſt, poſſunt res ordinatè fieri & inordinatè, vbi autem nullus eſt ſenſus, neutrum omnino effici: nam ratio ordinem facit: ordinis autem curſus, ſi contrarium quid acciderit, quòd ordinem turbet,

C neceſſario inordinatum aliquid profert. Et Senex: Hoc ipſum mihi à te oſtẽdi volo. Non, inquit, morabor Aquila. Duo viſibilia ſigna monſtrantur in cœlo, vnum Solis, aliud Lunæ: hæc ſequuntur & aliæ quinque ſtellæ, diuerſos & proprios ſingulæ explicantes curſus. Hæc ergo Deus poſuit in cœlo, quibus aëris temperies pro ratione temporum diſpenſetur, & ordo viciſſitudinum permutationumque ſeruetur. Horum autem ipſorum miniſterio & ſi quando pro peccatis hominum plaga & correptio terris iniicitur, perturbatur aër, lues animantibus, corruptio frugibus, peſtilens per omnia mortalibus annus inducitur: & ita fit, vt vno eodemque miniſterio, & ſeruetur ordo & corrumpatur. Etenim palàm eſt incredulis & imperitis, quòd curſus Solis vtilis & neceſſarius mundo, per Prouidentiam datus ſemper ordinatus habeatur. Lunæ verò ad comparationem curſus

D Solis, in augmentis & detrimentis ſuis apud imperitos inordinati curſus videntur & incompoſiti. Nam Sol certis diſtinctionibus & ordinatis mouetur: ex ipſo enim ſunt horæ, ex ipſo dies cùm aſcenderit, ex ipſo etiam nox cum occiderit, ex ipſo menſes & anni numerantur, ex ipſo viciſſitudines temporum fiunt, dum ad ſuperiora conſcendens ver temperat: vbi autem ad ſummum cœli venerit, æſtiuos accendit calores: decidens rurſus autumni temperiem reddit: vbi verò ad inferiorem redierit circulum, ex glaciali compage cœli, rigorem nobis hyberni frigoris derelinquit. Sed de his aliâs latiùs diſſeremus. Nunc interim, cum ſit iſte miniſter bonus, ad viciſſitudines temporum moderandas, tamen vbi ſecundum voluntatem Dei correptio mortalibus datur, incandeſcit acrius, & vrit mundum vehementioribus flammis. Similiter autem & Lunæ curſus, atque hæc quæ imperitis videntur

dentur inordinata permutatio, incrementis frugum, & pecudum, omnium- E que animantium commoda eſt: agmentis enim eius detrimentiſque mira quadam prouidentiæ arte, omne quod gignitur, alitur & creſcit: de quibus latiùs proſequi poſſemus, & aperire de ſingulis retionem, niſi nos propoſitæ quæſtionis ordo reuocaret. His tamen ipſis eiſdemque miniſterijs, quibus gignuntur, aluntur, augentur vniuerſa, cùm fuerit iuſta aliqua ex cauſa ordinis inſtituti mutata temperies, corruptio oritur & intemperantia, vt in homines, ſicut ſuprà diximus, caſtigatio Dei voluntate procedat. Sed fortaſſe dices: quid? quòd in iſta communi caſtigatione ſimilia impij patiuntur & pij? Verum eſt, etiam nos fatemur: ſed pijs caſtigatio ad profectum cedit, vt in præſenti vita adflicti, purgatiores veniant ad futuram, in qua perpetua eis requies præparata eſt. Simul autem vt & impij aliquantulum ex ipſorum caſtigatione proficiant, aut iuſta in eos feratur iudicij futuri ſententia, cùm in eiſdem caſtigationibus, iuſti quidem gratias egerint Deo, iniuſti autem blaſphemauerint. Igitur cùm in duas partes rerum diuidatur opinio, quòd alia per ordinem, alia contra ordinem fiant: ex his quidem quæ ſecundum ordinem fiunt, oportuit credi eſſe prouidentiam: de his verò quæ contra ordinem geruntur, cauſas require ab his, qui eas per doctrinam propheticã didicère: quibus enim innoteſcere potuit ſermo propheticus, ſciunt quando, & ob quam cauſam ærugo, grando, peſtilentia, & horum ſimilia per ſingulas quaſque generationes exorta ſint, & ex quibus peccatis hæc ad vindictam data ſint: vnde humano generi cauſa triſtitiæ, vnde gemitus ac dolores acciderint, vnde etiam tremoris languor aduenerit, & quòd hæc ab initio fuerit vindicta parricidij. Nam ab origine mundi nihil horum fuit, ſed ex impietate hominum initium mala iſta ſumpſère, & inde ſemper creſcentibus iniquitatibus, & malorum numerus creuit. Sed idcirco diuina Prouidentia iudicium erga omnos ſtatuit, quia præſens ſeculum non erat tale, in quo vnuſquiſque poſſit pro meritis diſpenſari. Non ergo ex his, quæ pro peccatis hominum mundo acciderunt, malis, illa contemplanda ſunt, quæ ab initio cùm nullæ malæ cauſæ exiſterent, bene & ordinatè inſtituta ſunt: denique ad inditium eorum quæ ab initio fuère, inueniuntur nonnullæ gentes alienæ ab huiuſmodi malis. Nam Seres, quia caſtè viuunt, expertes habentur horum omnium, quia neque poſt conceptum adiri vltrà apud eos fœminam fas eſt, neque cùm purgatur, carnibus ibi immundis nemo veſcitur, ſacrificia nemo nouit, ſecundum iuſtitiam omnes ſibiipſis iudices fiunt. Idcirco igitur neque caſtigantur iſtis plagis quas ſuprà diximus, & plurimum temporis in vita durantes, abſque ægritudine finiunt vitam. Nos autem miſeri velut cum ſerpentibus peſſimis habitantantes, cum hominibus dico iniquis, preferimus neceſſariò cum ipſis afflictionum plagas in hoc mundo, ſed ſpem gerimus, ex conſolatione futurorum bonorũ. Si propter iniquitates, inquit, Senex, aliorum cruciãtur etiam iuſti, oportuit Deum tanquam prouiſorem iubere hominibus, vt non facerent ea, ex quibus neceſſe eſſet cũ iniuſtis affligi etiã iuſtos, aut facerent emendationem aliquã, aut purificationem mũdo adhiberẽt. Iuſſit, inquit, Aquila, Deus hæc, & dedit præcepta per Prophetas, quomodo homines viuere deberent: ſed & hæc cuntempſerunt, imò verò & eos, ſi qui fortè obſeruare cupiebant, diuerſis iniurijs afflixerunt, donec etiam ipſos à propoſita obſeruatiõe deijcerẽt, & ad incredulitatis nihilominus verterent turbam, ſibiq; ſimiles efficerent.

Quãobrẽ pij cũ impijs aliquã do affligantur.

Calamitates nobis in uindictam datæ ſunt. G

Seres innocentes.

H

Propterea

A Propterea denique ab initio cũ fuiſſet omnis terra maculata peccatis, Deus diluuium mundo iuduxit, quod vos ſub Deucalione factum dicitis, & tunc vnum quendam iuſtum cum filijs ſuis in Arca reſeruauit, & cum eo omnium ſeminum, omniumq; animantium genus. Et tamen etiã qui ex ipſis nati ſunt tempore intercedente, rurſus ſimilia prioribus agunt: obliuioni enim quæ acciderant data ſunt, ita, vt poſteri ne hoc ipſum quidem crederent, quod diluuium factum eſt: Vnde & ſtatuit Deus in præſenti ſeculo vltra non fieri diluuium, alioqui ſecundum rationem peccatorum, neceſſe erat etiam per ſingulas generationes hoc fieri infidelitatis gratia, ſed magis indulſit per ſingulas gentes, angelos quoſdam agere principatum, qui malis gaudent, quibus tamen ea conditione poteſtas aduerſum vnumquemq; mortalium data eſt, ſi priùs ſe ipſe quis peccando eis feciſſet obnoxium, donec adueniret ille qui B bonis gaudet, & compleretur per ipſum numerus iuſtorum, & per omnem mundum creſcente multitudine piorum, aliqua ex parte reprimeretur impietas, & innoteſceret omnibus, quia omne quod bonum eſt, à Deo ſit. Ex arbitrij autem libertate vnuſquiſque hominum, dum incredulus eſt de futuris, per malos actus incurrit mala. Et hæc ſunt quæ videntur in mundo contra ordinem geri, quibus cauſas, vt eſſent, infidelitas dedit. Miranda igitur per omnia eſt diuinæ Prouidentiæ diſpenſatio, quæ his qui initio fuerint, bonam quidem viam vitæ incedentibus, bonis incorruptibilibus dedit perfrui: vbi verò peccauerint, mali originem peccato pariente ſumpſerunt. Et vnicuique bono quaſi quodam coniugij fœdere, ex parte peccati ſociatum eſt malum: quoniam quidem humano ſanguine terra polluta eſt, & aræ dæmonibus ſuccenſæ, aërem quoque ipſum inceſto ſacrificiorum fumo temerârunt, & C ita demum corrupta priùs elementa, hominibus corruptelæ vitium, velut radices ramis ac fructibus tradiderunt. Vide ergo in hoc, vt dixi, quàm iuſtè vitiatis rebus Prouidentia diuina ſuccurrit, vt quoniã bonis Dei, mala quæ ex peccato originem ſumpſerant, ſociata ſunt, duabus his partibus, duos principes poneret, & ei qui bonis gaudet, bonorum ordinem, qui ad fidem Prouidentiæ ſuæ, credentes adducere ſtatuit: ei verò qui malis gaudet, ea quæ contra ordinem & inutiliter geruntur, ex quibus ſine dubio etiam Prouidentiæ fides in dubium veniat, & habita eſt per hoc à iuſto Deo iuſta diuiſio. Hinc ergo eſt quod cùm ordinatus aſtrorum curſus, fidem faciat manu artificis conditum mundum, rurſum conturbatio aëris, aura peſtilens, fulminum vagi ignes, Prouidentiæ opus refellant. Habent enim, vt diximus, ſingula quęque bona, contraria & coniuncta ſibi mala, vt fœcundis imbribus, gran- D do inimica eſt vt rori placido, rubiginis eſt ſociata corruptio, vt ventis lenibus, procellarum turbines iuncti ſunt, fructuoſis arboribus, infructuoſæ, herbis vtilibus, noxiæ, animalibus mitibus, fera & pernicioſa connexa ſunt: Hæc autem omnia poſita ſunt à Deo, pro eo quod hominibus voluntas arbitrij à bonorum propoſito diſceſſit, & declinauit ad mala. Igitur in omnibus mundi rebus habetur iſta diuiſio: & ſicut ſunt pij, ita & impij: vt ſunt Prophetæ, ita & falſi Prophetæ. Sed & apud Gentiles ſunt philoſophi, ſunt & falſi philoſophi. Iudæorum quoq; circuncíſionẽ Arabicæ gentes, aliæq; plurimę ad miniſterium ſuæ impietatis imitati ſunt: Sic & diuino cultui eſt contrarius dæmonum cultus, & baptiſmo baptiſmus, & legi leges, & Apoſtolis pſeudapoſtoli, & doctoribus falſi doctores. Et inde eſt vnde apud philoſophos, alij aſſerãt prouidentiam, alij negant, alij vnum Deum, alij plures defendunt.

Peccatũ diluuio vltus eſt Deus.

Omne bonũ à Deo.

Malũ bono tanquã ex fœdere adhæret.

Arabes circumciſionem Iudæorum ſunt imitati. Abuſus multarum rerum.

Vſque ad hoc res deniq; acceſſit, vt cum verbo Dei fugentur dæmones, per E
quòd eſſe prouidentia declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem con
firmandam, quó etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic ſerpentum venena mi-
tigare carminibus inuentum, & verbo ac poteſtati Dei contrarias inducere
ſanitates. Angelis quoq; Dei contraria reperit ars magica miniſteria, anima-
rum ſuſcitationes contra hæc, & figmẽta dæmonũ ponens. Et ne multa enu-
merando, ſermonem longiùs traham, nihil omninò eſt quod fidem proui-
dentiæ facit, & non habeat è contrario aliud ad infidelitatẽ paratum: & ideo
qui ignorant iſtam diuiſionem rerũ, pro his quæ a ſemetipſis diſcordant in
mundo, non putant eſſe Prouidentiam. Sed tu pater, quaſi vir ſapiens, ex iſta
diuiſione elige partem, quæ ordinẽ ſeruat, & fidem Prouidentiæ facit, & nõ
ſolũ ſequaris illã partẽ quæ contra ordinẽ currit, & prouidentiæ derogat fi-
dẽ. Ad hæc Senex reſpondit: Da mihi viam fili qua poſſim ex duobus iſtis or F
dinibus, quorum alter aſſerit, alter refutat prouidentiam, vnum aliquẽ in me
is ſenſibus confirmare. Rectum, inquit, Aquila, habenti iudicium facile diſ-
crimen eſt: nam & hoc ipſum, quod ais, ordo & inordinatio, ab artifice fieri
poteſt: nam verbi gratia ponamus de excelſa rupe abruptum ſaxũ in præceps
ferri, idq; illiſum ſolo in multa fragmenta comminui, nunquid euenire vllo
modo poteſt, vt in illa multitudine fragmentorũ, inueniatur vnũ ſaltem frag
mentum, in quo perfecta aliqua ſpecies per omnia habeatur ac forma? Et Se-
nex reſpondit: Non poteſt. Quod ſi adſit, inquit, Aquila ſignorum artifex,
exciſum de monte ſaxum manu artifici & ſenſu rationabili formare in quã
velit ſpeciem, poteſt. Et Senex. Verum, inquit, iſtud eſt. Ergo, ait Aquila,
vbi ſenſus nõ eſt rationabilis, nulla ſpecies ex integro formari poteſt: vbi aũt
ſenſus eſt artifex, ibi & forma, & informitas eſſe poteſt: verbi gratia, ſi exci- G
dat è mõte ſaxum artifex, cui formam velit imponere, neceſſe eſt vt id primò
informe cædat & barbarum, tum deinde paulatim excudens, & ad libram
ſuæ artis exculpens, exprimat formam quam mente conceperit. Ita ergo ex
informitate vel deformitate, artificis manu peruenitur ad formã, & vtrunq;
ab artifice procedit: ſimili igitur modo, & ea quæ in mundo geruntur per ar
tificis prouidentiam fiunt, etiamſi minus ordinata videantur. Et ideo, quia
tibi duæ iſtæ innotuerunt viæ, earumq́; accepiſti diuiſiones, fuge infidelita-
tis viã, ne fortè perducat te ad illum principem, qui malis gaudet: ſequere fi-
dei viam, vt peruenire poſſis ad Regem illum qui bonis hominibus gaudet.
Ad hæc Senex reſpondit: Cur autem & princeps ille qui malis gaudet, factus
eſt, & vnde factus eſt, aut non eſt factus? Aquila ait: Alterius temporis eſt iſte
tractatus: verùm ne expers abeas etiam huius reſponſionis, pauca tibi de hoc H
quoq; inſinuabo. Præſcius oı̃m Deus ante conſtitutionem mundi, ſciens qꝫ
futuri homines alij quidem ad bona, alij verò ad contraria declinabunt, eos
qꝫ bona elegerint ſuo principatui, & ſuæ curæ ſociauit, atq; hæreditatem ſibi
eos propriã nominauit: eos verò qui ad mala declinarẽt, Angelis regendos ꝑ-
miſit, his qui non per ſubſtantiã, ſed per propoſitũ cũ Deo permanere nolue-
runt, inuidiæ & ſuperbiæ vitio corrupti: dignos ergo dignorum principes fe
cit. Ita tamen eos tradidit, vt non habeant poteſtatem in eos faciendi quod
volunt, niſi ſtatutum ſibi ab initio terminum tranſeant. Hic eſt autem ſtatu-
tus terminus, vt niſi quis priùs fecerit dæmonum voluntatem, dæmones in
eo non habeant poteſtatem. Et Senex ait: Magnificè proſequutus es fili, ſuper
eſt nunc vt dicas vnde eſt ſubſtantia mali: ſi enim à Deo facta eſt, fructus
malus ra-

A malus radicem culpabilem docet: videtur enim & ipſa malæ naturæ: ſi verò coæterna fuit hæc ſubſtantia Deo,quomodo poteſt quod æqualiter ingenitum & coæternum eſt,alteri eſſe ſubiectum? Non ſemper fuit,inquit Aquila:ſed neq; ſi ex Deo facta eſt, continuò neceſſe eſt, etiam conditorem eius talem videri,quale eſt illud,quod ab eo factum eſt: nam ſubſtantias quidem Deus fecit omnium.Sed ſi rationabilis mens quæ à Deo facta eſt, nequaquã conditoris ſui legibus acquieſcit,& modum ſtatutæ ſibi temperantiæ excedit?quid hoc ad cõditorem ſpectat?vel ſi aliqua eſt ratio hac ſuperior,ignoramus:neque enim de ſingulis ad perfectum ſcire poſſumus,& de his præcipuè pro quibus non ſumus iudicandi cur ignoremus.Ea verò pro quibus iudicandi ſumus,facillima ſunt ad intelligendum,& penè vno ſermone abſoluuntur.Omnis enim propemodum actuum noſtrorum in eo colligitur obB ſeruantia,vt quod ipſi pati nolumus, ne hoc alijs inferamus: ſicut enim ipſe occîdi non vis,caueas oportet,ne alium occîdas. Et ſicut tuum non vis violari matrimonium,nec tu alterius macules thorum: furtum pati non vis, nec ipſe facias: & intra hanc regulam humanorum geſtorum ſingula quæque cõcurrunt.Tum Senex:Næ ægrè,inquit,accipias fili,quod dicturus ſum:ſermones tui quanuis validi ſint,non poſſunt tamen flectere me vt credam,fieri aliquid poſſe extra Geneſim.Scio enim oĩa mihi neceſſitate Geneſis accidiſſe,& ideo ſuaderi mihi non poteſt,quia vel bene, vel male agere in noſtra poteſtate ſit:& ſi actus noſtros in poteſtate nõ habemus,non poteſt credi futurum eſſe iudicium, per quod vel malis pœnæ, vel bonis præmia tribuantur. Deniq; quoniam te imbutum video in huiuſcemodi diſciplinis, pauca tibi ex ipſa arte proferã.Si,inquit Aquila,ex ipſa diſciplina adſtruere aliquid cu-C pis,frater meus Clemens tibi diligentiùs reſpõdebit, qui pleniùs ſcientiã mathesis adtigit: ego eñ alijs vijs adſerere poſſum, quod actus noſtri in noſtra ſint poſiti poteſtate: iſta autem quæ non didici,præſumere nõ debeo. Cùm hæc Aquila dixiſſet,ego Clemens,craſtino,inquã,dices pater vt voles,& audiemus libenter,nam & te puto gratè habiturum, quòd cum his tibi erit ſermo,qui expertes non ſunt eius quam protuleris diſciplinæ.Cùm ergo placuiſſet inter me & Senem, vt ſequenti die diſputatio nobis de ratione Geneſis haberetur,vtrum omnia ex ea fierent,an eſſet aliquid in nobis,quod nõ Geneſis,ſed animi iudicium gereret,Petrus ſurrexit,& ſermonẽ facere hoc modo cœpit:Mirum mihi admodum eſt,quòd res quæ facilè inueniri poſſunt, homines exquiſitis cogitationibus ac verbis difficiles faciunt, & hi maximè qui videntur ſibi ſapientes,quiq; volentes Dei voluntatem comprehenD dere,quaſi homine vtuntur Deo,imò & ſi quid minùs: nam hominis conſilium vel ſenſum ſcire nemo poteſt,niſi ipſe prodat quid cogitauerit:ſed neq; artẽ quis diſcere poteſt,niſi multo tempore à magiſtro fuerit imbutus:quantò magis inuiſibilis & incomprehenſibilis Dei,neque ſenſum neq; opus ſcire quis poteſt,niſi ipſe mittat Prophetam,qui enarret cõſilium ſuum, & viam conditionis exponat,in quantũ diſcere hominibus fas eſt.Vnde ridiculum puto,cum naturalibus vijs de virtute Dei homines iudicant, & putant hoc quidem ei eſſe poſſibile,illud verò impoſſibile,aut hoc maius,illud minus,ignari omnium,qui cùm ſint homines iniuſti,iudicant Deum iuſtum,artificem imperiti,incorruptibilem corrupti, factura factorem. Et nolo putetis,qa hęc dicens iudicãdi de rebus perimo facultatẽ, ſed conſiliũ do, ne per diuina qs incedẽs,ſine fine incurrat errores. Et ideo nõ ſolùm ſapiẽtibus,ſed

Chriſtiani quædã tutius ignorant, quàm inueſtigant.

Clemens matheſeos fuit doctus.

& omnibus hominibus,qui deſiderium gerunt agnoſcendi,quod ſibi expedit,ſuadeo,vt requirant verum Prophetã,quia ipſe ſolus eſt,qui nouit om̃ia, & ſcit quid,& quomodo vnuſquiſq; quærat. Ineſt enim intra vniuſcuiuſq; noſtrũ mentem,ſed in illis quidem,qui deſideriũ Dei agnitionis, & iuſtitiæ eius nullum gerunt,ociatur.In his verò qui quod animæ ſuę expedit quęrũt, operatur & ſcientiæ lumen accendit.Propter quod primo oĩm hunc requirite,quẽ ſi nõ inueneritis,ab alio vos agnituros aliquid non ſperetis.Inueniтur aũt citò ab his qui veritatis amore perquirunt,& quorũ anima præoccupata nõ tenetur in malitia.Adeſt enim his qui eum in innocentia ſpiritus ſui deſiderant,qui per patientiã ſuſtinent,& ſuſpiria de profundo cordis,veritatis amore producũt: fugit aũt maleuolas mẽtes,quia vt Propheta,cognoſcit cogitatiões vniuſcuiuſq;.Et ideo nemo putet eum per prudentiã ſuã inuenire poſſe,niſi,vt ſuprà diximus,mentem ſuã om̃i nequitia vacuã effecerit,atq; agnitionis eius deſideriũ purũ & fidele cõceperit. Vbi em̃ talem ſe quis præparauerit,ipſe vt Propheta,vidẽs præparatã mentẽ,ſpõte ſe adhibet ad agnoſcendum.Si quis igitur vult om̃ia diſcere,nõ per ſingula diſcutiens, neq; em̃ poterit,cùm ſit mortalis,Dei inueſtigare conſiliũ,& ipſam immenſitatẽ perſcrutari:ſed ſi diſcere,vt diximus,oĩa deſiderat,verũ Prophetã requirat. Quẽ cum inuenerit,nõ quæſtionibus & diſputationibus,neq; argumẽtis cum eo agat,ſed ſi quid reſpõderit,ſi quid pronũciauerit,hoc certum eſſe,nõ poteſt dubitari.Et ideo quæratur verus Propheta ante om̃ia, & eius verba teneãtur: in quibus illud tantũmodo diſcutiendũ vnicuiq; eſt, vt ſatisfaciat ſibi,ſi verè Prophetica eius verba ſunt,id eſt,ſi indubitatã fidem continent futurorũ, ſi tempora definita conſignãt,ſi rerũ ordinem ſeruant,ſi nõ quæ prima ſunt, nouiſſima,& quæ in nouiſſimis geſta ſunt, prima narrãrunt,ſi nihil verſutũ, nihil magica arte ad decipiendum cõpoſitum continent,aut ſi non quę alijs reuelata ſunt,ad ſe tranſtulerit,admixtis mendacijs.Et cum his omnibus recto iudicio diſcuſſis,verba conſtiterit eſſe prophetica, ita demum credi eis de omnibus quibus dixerint,& reſponderint,debet. Etenim cõſideremus diligentiùs opus diuinæ Prouidentiæ. Nam quod Philoſophi introduxerunt verba ſubutilia quædã & difficilia,ita vt ne ipſa quidẽ vocabula ſermonum, nota eſſe omnibus poſſent & intelligibilia,Deus eos qui ſibi artifices verborum videbantur, per omnia imperitos eſſe erga agnitionẽ veritatis oſtendit. Simplex enim eſt,& manifeſta,ac breuis rerũ ſcientia,quæ per verũ Prophetam traditur, quam iſti per deuia incedentes, ſcrupeas verborũ dificultates, tota ignorauerunt via.Igitur verecundis & ſimplicibus mentibus,cùm viderint fieri quæ prædicta ſunt,ſatis abundeq; ſufficit,vt de certiſſima præſcientia,certiſſimam ſcientiã capiant,& de cætero requieſcant,euidenti agnitiõe veritatis adſumpta:cætera omnia æſtimatione tractãtur,in quibus firmũ nihil eſſe poteſt.Quis em̃ ſermo eſt,qui nõ recipiat contradictionẽ?& quę argumentatio eſt,quæ nõ poſſit alia argumẽtatione ſubuerti?& inde eſt quod ad nullum finem ſcientiæ & agnitionis per huiuſmodi diſputationem peruenire hoĩes poſſunt,priuſq; finem vitæ inueniũt,q̃ quæſtionũ.Et ideo cùm in his omnia habeantur incerta,ad verum Prophetam veniendum eſt: quẽ Deus pater volens ab omnibus diligi,hæc quæ homines induxerunt,in quibus nihil poteſt adprehendi,voluit penitus extinguere,vt eò magis iſte quęreretur,& q̃ illi obcluſerant,hic hominibus viã veritatis aperiret. Propter hunc enim Deus etiam mundum fecit,& ab ipſo mundus repletur, vndè & quærentibus

Chriſtus in nonnullis hominibus ocioſus eſt.

Prudentia humana cæcutit in rebus diuinis.

Habes albã,ut ita dixerim, lineam ad quã exigas prophetias.

Logodædalus & architectos uerborum appellat Cicero.

A rentibus ſe adeſt vbiq;,etiamſi in vltimis terræ finibus quæratur.Si verò non purè eum quis,nec ſanctè,neq; fideliter quærat,intra ipſum quidem eſt,quia vbiq; eſt,& intra ſenſus omniũ inuenitur: ſed,vt ſuprà diximus, infidelibus dormit,& abſens habetur his,à quibus eſſe non creditur.Cumq; hæc & alia huiuſmodi Petrus de vero Propheta proſequutus eſſet,turbas dimiſit.Senem verò cùm rogâſſet plurimum permanere nobiſcum,obtinere non potuit,ſed & ipſe diſceſſit,alia die,ſicut placuerat,rediturus. Et poſt hæc nos vnà cum Petro ingreſſi hoſpitium cibo & quiete ſolito vtimur.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER NONVS. RVfino Torano Aquileienſe interprete.

B SEQVENTI die Petrus vnà nobiſcũ maturè ad locum,in quo pridie habita fuerat diſputatio,properauit,atq; ibi cum plurimas iam ad audiendum conueniſſe turbas,& Senem cùm eis videret,ait ad eum:Heſterno die ô Senex,cum Clemente placuerat vt hodie ſermo fieret,& aut tu oſtenderes nihil extra Geneſim fieri,aut Clemens doceret Geneſim non eſſe. Ad hæc Senex reſpondit: Et quid placuerit memini, & tua

C verba teneo, quæ poſt pactiones loquutus es, quibus docuiſti impoſſibile eſſe homini ſcire aliquid, niſi à vero Propheta didicerit.Et Petrus;Neſcis,inquit,quomodo dixerim, ſed nunc te ego commonebo:de voluntate dixi,& conſilio Dei, quam habuit priuſquàm mũdus eſſet, & quo conſilio fecerit mundũ,tempora ſtatuerit, legẽ dederit,iuſtis bonorũ remuneratione͂ futurum ſeculũ promiſerit, iniuſtis pœnas ex iudicij ſententia ſtatuerit:hoc ego dixi conſilium,& hanc voluntatem Dei, ab hoībus inueniri non poſſe,quia nemo hominũ poteſt ſenſum Dei cõiecturis & ęſtimatione colligere,niſi Propheta ab eo miſſus enunciet. Non ergo de quibuſcunq; diſciplinis, aut ſtudijs dixi, quia inueniri Propheta, aut ſciri non poſſint: quippe qui ſciam & artificia,& diſciplinas ſciri, & exerceri ab hominibus,quas non à vero Propheta, ſed à magiſtris hominibus didicerint.

D Quoniam ergo te profeſſus es gnarũ eſſe poſitionis ſiderũ,& ſtellarũ curſus, ex quibus conuinceres Clementem, quòd Geneſi omnia ſubiaceant, aut ab ipſo diſceres,quòd per Prouidentiam regũtur vniuerſa, & eſt etiam aliquid in nobis,hoc expedire vos conuenit. Ad hæc Senex reſpondit:Iam quidem neceſſarium non erat huiuſmodi mouere quæſtiones, ſi poſſibile eſſet nobis à vero Propheta diſcere,& audire definita ſentẽtia,quia ſit aliquid in nobis & in arbitrij poſitum libertate:valde enim me ſermo tuus mouit heſternus, in quo de virtute prophetica diſputâſti:vnde & ego aſſentio,& cõfirmo ſententiam tuam,quia nihil poteſt ab homine certũ indubitatumq; cognoſci, cui & exiguũ vitæ tẽpus eſt,& breue ac tenue ſpiramen,quo retineri videtur in vita. Veruntamen qm̃ priuſquã de prophetica virtute aliquid audire͂, pollicitus videor Clemẽti,vt oſtendere͂, qa oĩa ſubiecta ſunt Geneſi,aut ab ipſo

diſcerem

diſcerem, quia eſt aliquid & in nobis, præſtet mihi ipſe in hoc gratiam, vt E primus incipiat, & quæ obijci poſſunt, proponat & abſoluat: ego enim, ex quo paucis à te audiui de virtute prophetiæ, magnitudinem præſcientiæ conſiderans, obſtupui fateor, nec omnino recipiẽdum quicquam cenſeo, quod coniecturis & æſtimatione colligitur. Et cùm hæc Senex dixiſſet, ego Clemens dicere ita cœpi: Deus per filium ſuum creauit mundum, tanquam duplicem domum, interiectu firmamenti huius, quod cœlum appellatur, diſtinctam, & in ſuperiori quidem angelicas habitare virtutes, in iſto autem viſibili mundo, naſci hominum multitudinem dedit, ex quibus eligeret amicos filio ſuo, cum quibus lætaretur, & qui ei tanquam ſponſo, dilecta ſponſa pararentur. Verùm vſque ad nuptiarum tempus, quod eſt præſentia ſeculi venturi, ſtatuit virtutem quandam, quæ ex his quæ in in mundo naſcuntur, eligat, & cuſtodiat meliores, ac ſeruet filio ſuo, ſequeſtratos in loco quodam F mundi, qui extra peccatum eſt, in quo iam ſunt aliquanti, qui ibi velut ſponſa, vt dixi, decora, ad ſponſi præſentiam præparantur. Nam mundi huius & præſentis temporis princeps, adultero ſimilis eſt, qui mentes hominum corrumpit, ac violat, & à deſiderio veri ſponſi ſeducens, illicit ad aliena deſideria. Sed dicit aliquis: Quid ergo neceſſe erat iuſtum principem fieri, qui à vero principe mentes hominum declinaret? Quoniam Deus qui, vt dixi, filio ſuo amicos voluit præparare, nõ eos tales eſſe voluit, qui neceſſitate naturæ, aliud quid eſſe non poſſent, ſed qui arbitrio ſuo, & voluntate, boni eſſe deſiderarent: quia nec laudabile eſt, quod non eſt deſiderabile: nec bonum iudicatur, quod nõ propoſito expetitur: nihil enim laudis eſt id eſſe, à quo te mutari naturæ neceſſitas non ſinat. Prouidentia ergo Dei, hominum multitudinem naſci in hoc mundo voluit, vt ex pluribus eligerentur qui iuſtam diligerent vitam. Et quia præſentem mundũ præuidit non aliter poſſe, niſi diuerſitate & inæqualitate conſtare: ſecũdum præſentium rerum diuerſitates, vnicuiq; menti libertatẽ motuũ dedit, & hunc principẽ poſuit, quo ea quæ contraria videntur agitante, electio meliorum virtutis opere cõſtaret. Sed vt planiùs fiat quod dicimus, per ſingula exponemus. Nunquid omnes, verbi gratia, oportebat eſſe in hoc mundo Reges, aut Principes, aut Dominos, aut pędagogos, aut legiſperitos, aut geometras, aut aurifices, aut piſtores, aut fabros, aut grammaticos, aut diuites, aut agricolas, aut olitores, aut piſcatores, aut pauperes? hæc certum eſt, quia oẽs eſſe non poterant. Omnia tamen hæc officia, & multò plura, præſens vita hominũ requirit, & ſine his tranſigi non poteſt: eſt ergo neceſſaria in hoc mundo inæqualitas. Non enim poteſt eſſe Rex, niſi habeat quos regat, & qbus imperet: neq; poteſt eſſe Dominus, niſi H habeat cui dominetur: & cætera ſimiliter. Sciens ergo cõditor à nullo ſponte veniri ad agonem, dum refugitur labor, hoc eſt, ad excerdendas artes iſtas quas ſuprà diximus, per quas vel iuſtitia vniuſcuiuſq;, vel miſericordia manifeſtari poteſt, corpus homini fecit, quod famẽ, & ſitim, & frigus reciperet, vt reficiendi corporis cauſa compulſi homines, ad omnes, quas ſuprà expoſuimus, artes, victus neceſſitate deſcenderent. Cibi enim & potus atq; indumenti gratia, ſingulas quaſq; artes expetere edocemur. Et hic iam vniuſcuiuſq; mentis propoſitum declaratur, vtrum neceſſitatẽ famis & frigoris, per furta & homicidia, ac periuria ſarciat, perq; alia huiuſmodi ſcelera: an iuſtitiam, miſericordiã, continentiamq; cuſtodiens, artis ſtudio & manuum labore, imminẽtis neceſſitatis expleat miniſteriũ. Si eñ cum iuſtitia & pietate, ac miſeri-

Coniecturis non relinquitur locus in rebus diuinis.

Venter artis magiſter eſt.

A ac miſericordia, neceſſitatem corporis tranſigat, velut propoſiti agonis victor, amicus filij Dei, & electus abſcedit. Si verò per fraudes, per iniquitates, & ſcelera, concupiſcentijs deſeruit corporalibus, principibus mundi, atque omnium dæmonum amicus efficitur: à quibus etiam hoc edocetur, vt ſtellarum curſibus, malorum ſuorum adſcribat errores, quod non niſi propoſito ac voluntate delegit. Etenim artes cogente, vt diximus, cibi ac potus voluptate diſcuntur & exercentur: quæ voluptas, cùm acceſſerit vnicuiq; veritatis agnitio, infirmior efficitur, ſuccedente parſimonia: quantus enim ſumptus eſt, aqua & pane vtentibus, & hunc à Deo ſperantibus? Eſt ergo, vt diximus, neceſſaria quædam in diſpenſatione mundi inæqualitas, dum omnes quidem homines, non omnia poſſunt ſcire, vel implere artificia, vſu tamẽ & miniſterio omnium penè omnes indigent: & ob hoc neceſſe eſt alium operari, alium operanti præbere mercedem, alium ſeruire, alium dominari, aliũ regi, alium regere: ſed hanc inæqualitatem quæ mortalium vitam neceſſariò ſubſequuta eſt, diuina prouidentia in occaſionem iuſtitiæ, miſericordiæ, humanitatiſq; conuertit, vt dum hæc inter homines aguntur, ſit vnicuiq; cauſa iuſtè agendi cum eo, cui merces operis exoluenda eſt, & faciẽdi miſericordiam cum eo, qui debilitate fortaſſis, aut penuria intercedente, debitum ſoluere non poteſt. Sed & humanæ agendi cum his qui cõditione videntur obnoxij: manſuetudinem quoq; conſeruandi erga ſubiectos, & omnia prorſus gerendi ſecũdum legem Dei: dedit eñ legem, iuuans per hoc humanas mentes, vt faciliùs erga vnumquodq;, qualiter agi deberet, aduerterent, qua via effugerent malum, & qua ad futura tenderent bona, & vt in aqua regenerati per opara bona, ignem vetuſtæ natiuitatis extinguerent. Prima enim noſtra natiuitas, per ignem concupiſcentiæ deſcendit, & ideo diſpenſatione diuina. Secũda hæc per aquam introducitur, quæ reſtinguat ignis naturã, & cœleſti ſpiritu anima illuminata, metum primæ natiuitatis abijciat: ſi tamen ita de reliquo viuat, vt nullas omnino mundi huius voluptates requirat, ſed ſit tanquam peregrinus & aduena, atque alterius ciuitatis ciuis. Sed fortaſſe dicas, quia in his quidẽ, in quibus naturalis neceſſitas, exigit artiũ operumq; miniſterium, poteſt vnuſquiſq; habere in poteſtate, ſeruare iuſtitiam, & modum, vel deſiderijs, vel actibus quem velit imponere: quid de ægritudinibus dicemus, & infirmitatibus, quæ accidunt hominibus, & quod dæmonibus nonnulli vrgentur, & febribus, & frigoribus, nonnulli etiam furore agũtur, & mente excidunt, & omnia illa, quæ innumeris caſibus premunt mortaliũ genus? Ad hæc dicemus, ſi conſideret quis totius miniſterij rationem, hæc illis, quę ſuprà expoſuimus, iuſtiora eſſe pronũciabit: Deus enim hominibus naturam dedit, per quam & doceri poſſint de bono & obſiſtere malo, id eſt, vt & artes poſſint diſcere, & obſiſtere voluptatibus, ac præferre in omnibus legem Dei, & ob hoc virtutes quaſdam contrarias, oberrare mundum hunc, & obluctari nobiſcũ permiſit, propter cauſas quæ iam ſuperiùs dictæ ſunt, vt ex earum certamine, oriatur iuſtis palma victoriæ, & meritum præmiorũ. Ex iſtis ergo accidit interdum, vt ſi qui incontinenter egerint, & non tantũ obſiſtere, quam cedere atq; in ſemetipſis dare eis voluerint locum, noxia earum adſpiratione generetur intemperata, & vitioſa progenies. Dum enim totum libidini indulgetur, & obſeruatio nulla coëundi eſt, illorũ ſine dubio dæmonum, quibus hæc perurgentibus fiunt, vitia & fragilitates ſuſcipit importuna generatio. Et ideo pro huiuſmodi vitijs natorum, obnoxij erunt

Parſimonia Chriſtianis magnum vectigal eſt.

B

Duæ natiuitates hominum.

C

Mundus nobis pro hoſpitio eſt, nõ domo.

D

Natura hominum capax boni.

Hæreditaria ſunt liberis multa uitia corporis à parẽtibus.

parentes, qui legem ſeruare concubitus noluerunt: licet ſint & aliæ cauſæ E ſecretiores, quibus his malis obnoxiæ efficimur animæ, quas nunc proferre temporis non eſt. Tamen oportet vnumquenq; agnoſcere legem Dei, vt ex ea generandi obſeruantiam ſumat, & immũdicitię cauſas declinet, vt poſſit mundũ eſſe quod gignitur. Neque enim fas eſt, vt non in plantandis quidẽ virgultis, vel in ſeminandis frugibus, oportunum tempus quæratur, terra purgetur, atque omnia quæ conuenit, præparẽtur, ne fortè ſemen iactum lædatur & pereat, & in ſolo homine, qui eſt ſuper hæc omnia, ſerendi obſeruatio nulla habeatur, nulla cautela. Sed quid? quod nonnulli, inquit, cùm in prima ætate abſque vitio fuerint corporali, proceſſu temporis incurrunt hæc mala, ita vt aliquanti etiam violenter præcipitentur in mortem? Etiam de his vicina, & penè eadem ratio eſt: illæ enim, quas diximus contrarias humano generi poteſtates, ad vniuſcuiuſque cor, per multas diuerſas concupiſcentias F inuitantur quodammodo, & ingrediendi accipiunt locum: eſtq; hæc in illis vis & poteſtas, quæ hortetur & incitet tantũ, non quæ cogat, & perficiat. Si ergo quis adquieſcat eis, vt etiam agat ea quæ male deſiderat, conſenſus ſui & actus, mercedem perditionis & peſsimæ mortis inueniet. Si verò futurum iudicium cogitans, metu ipſo fuerit repreſſus, & reuocauerit ſe, ne actu impleat, quod mala cogitatione concepit, effugiet non ſolùm perniciem præſentem, ſed & futura ſupplicia. Omnis enim cauſa peccati, ſimilis videtur eſſe ſtuppæ pice oblitæ, quę vbi calorem ignis acceperit ſtatim inflammatur: huius verò ignis incendium opera eſſe dæmonum intelligantur. Si ergo inueniatur quis peccatis & concupiſcentijs tanquam pice oblitus, ignis ei facillimè dominatur. Si verò non peccati pice, ſed aqua purificationis & regenerationis infuſa ſit ſtuppa, ignis in ea dæmonum non valebit accendi. Sed dicet G aliquis: Et quid faciemus iam nos, quos contigit peccatis ſicut pice oblitos? reſpondebo, nihil aliud niſi vt feſtinetis ablui, quo expurgetur à vobis ignis materia, per inuocationem ſancti nominis, & de reliquo futuri iudicij metu, concupiſcentias refrenetis, atque aduerſarias poteſtates, cùm fortè ad ſenſus veſtros acceſſerint, tota obſtinatiõe pellatis. Sed dicis: ſi in amorem quis inciderit, quomodo ſe poterit continere, etiamſi ante oculos ſuos, ipſum ignis fluuiũ, quẽ pyriphlegetonta nominãt, videat? Hæc excuſatio eſt eorum qui conuerti ad pœnitentiam nolunt. Deniq; nunc nolo pyriphlegetonta adducas in medium: hominum tibi propone pœnas, & vide quantum valeat metus: potéſtne quiſquam, cum pro amoris crimine ad ſupplicium ducitur, & ad ſtipem colligatur vrendus, in illo tempore eius quam amauit, vel deſiderium capere, vel ſpeciẽ ante oculos proponere? Nequaquã, H inquies. Vides ergo, quia pręſens metus, reſecat iniqua deſideria. Quod ſi credentes Deo, & futurum iudicium, pœnamq; ignis æterni confitentes, non ſe continent à peccato, certum eſt, quòd non plena fide credũt: ſi enim certa ſit fides, certus ſit & timor: ſi verò minus aliquid eſt in fide, relaxatur & metus, & tunc locum inueniunt introeundi contrariæ poteſtates, quarum perſuaſionibus cùm acquieuerint, neceſſe eſt, vt & poteſtati earum obnoxij fiant, & ipſis perſuadentibus agantur ad præcipitia peccati. Igitur Aſtrologi ignorantes huiuſmodi myſteria, putant ſtellarum curſibus iſta contingere: vnde & his qui accedunt ad eos, vt de futuris aliquid conſulant, reſpondentes falluntur in plurimis: nec mirum, non enim ſunt Prophetæ, ſed vſu multi temporis auctores eorum perfugium quoddã, in his quibus decipiebãtur, inueniunt,

Cauſa peccati ſimilis eſt ſtuppæ oblitæ pice.

Metus ſidei cõiunctus.

A niunt,& climateras quaſdam introducunt,vt de rebus incertis ſcientiam fingant.Climateras enim dicunt,quaſi periculi tempus, in quo interdum perimatur quis,interdum non perimatur,ignorantes quòd non ſtellarum curſus hæc,ſed dęmonum gerit operatio,qui ad aſtrologiæ errorem confirmandũ, deſeruientes, calculis matheſis decipiunt homines ad peccandum,vt cùm vel Deo permittente,vel legibus exigentibus,peccati dederint pœnas,verum dixiſſe videatur aſtrologus:& tamen falluntur etiam in hoc: ſi enim cito conuerſi fuerint ad pœnitentiã, & futuræ pœnæ recordationem conceperint ac metum,conuerſis ad Deum per gratiam baptiſmi, reſoluitur pœna mortis.Sed dicet quis:Multi & homicidium,& adulteriũ,& alia ſcelera commiſerunt,& nihil mali paſſi ſunt.Hoc quidem raro accidit hominibus, tamen neſcientibus conſiliũ Dei, frequenter videtur accidere: Deus aũt qui nouit vniuerſa,ſcit quomodo,& quare peccet, q peccat,& quæ vnumquenq; cauB ſa ducat ad peccatũ.Hoc tamen generaliter agnoſcendũ eſt:quòd ſi qui non ita mente,vt actibus mali ſunt,propoſito incitato ad peccandum deuoluuntur,his velocior & magis in præſenti vita redditur pœna,vbiq; enim & ſemper Deus prout competere iudicat,vnicuiq; pro actibus ſuis reddit. Eorum verò,qui propoſito exercent malitiã,ita vt interdũ etiã in eos ſæuiant,à quibus bona conſequuti ſunt,& nullã recordationẽ capiũt ad pœnitentiã, differt pœnas in futurũ:nõ em̃ merentur iſti,ſicut illi,de quibus ſuprà diximus, in præſenti vita ſcelerum ſuorũ finire vindictam, ſed permittitur eis præſens tempus implere,vt volunt,quia emendatio eorũ nõ eſt iam talis,quæ temporalibus indigeat caſtigationibus,ſed quæ æterni ignis in inferno exigat pœnas,quorum animæ ibi pœnitentiã quærent,vbi inuenire nõ poterũt.Quod C ſi in hac vita poſiti,illas quas ibi patientur pœnas,ante oculos poſuiſſent,refrenâſſent vtiq; deſideria,& nullo pacto decidiſſent in peccatum . Multum enim poteſt ſenſus in anima, ad reſecãdas om̃es eius cupiditates,maximè cũ cœleſtium ſcientiam cœperit, per quam lumine veritatis accepto, ab omni obſcuritate malorum actuum declinauit.Sicut enim Sol omnes ſtellas ſplẽdore ſui fulgoris obtundit,& contegit:ita & mens per ſcientiæ lucem , omnes concupiſcentias animæ inefficaces reddit & ocioſas, futuri iudicij memoriam ſuper eas tanquam radios ſuos emittens,ita vt ne apparere quidem vltra in anima queant.Quòd autem timor Dei multum valeat ad deprimendas cõcupiſcentias,cape humani timoris exemplũ.Quotuſquiſq; eſt, qui nõ inter homines concupiſcat aliena, & tamen metu pœnæ quæ legibus ſtatuta eſt,refrenatur,& continentiùs agit?Regi propter metum gentes ſubiacẽt, & D armatus paret exercitus.Serui cùm ſint validiores Dominis ſuis,propter metum tamen imperia perferunt Dominorũ. Beſtiæ ipſæ feræ metu miteſcunt. Tauri validiſſimi iugo colla ſubmittunt,& immanes elephãti magiſtris obtemperant per timorem.Sed cur humanis vtamur exemplis, cùm etiã diuina non deſint?nónne terra ipſa ſub præcepti metu permanet,quod etiam motu ſui & tremore teſtatur?Mare ſtatutum terminum ſeruat, Angeli pacem cuſtodiunt,ſtellæ ordinem tenent,& fluuij meatus,dæmones quoq; certum eſt timore in fugam verti.Et ne per ſingula ſermonem longiùs producamus, intuere quomodo vnumquenque timor Dei continens, cuncta in harmonia propria,& ordinis ſui compage cuſtodiat. Quantò magis ergo certi eſſe debetis,quia & dæmonum concupiſcentiæ,quæ in cordibus veſtris oriuntur, admonitione timoris Dei extingui poſſunt,& penitus aboleri, cùm etiam

Climacterici anni Aſtrologorum.

Deus ſolus nouit queadmodum fiant peccata: nõ ergo in his quicquam temerè ab homine definiendum eſt.

Cognitio ueritatis ut Sol,mẽtem illuminat.

ipſi incentores concupiſcentiæ,metu ſibi dominante diffugiant. Hæc ita ſe habere ſciens,ſi quid tibi reſpondendum videtur,incipe.Tum Senex:Sapienter,inquit, filius meus Clemens aptauit proſequutionem ſuam, ita vt nihil nobis ad hæc dicendum reliquerit:verùm omnis eius ſermo, quem de natura hominis diſſeruit,hanc habet continentiam: quia cum eo quod ineſt libertas arbitrij,eſt extrinſecus & aliqua cauſa mali, ex qua per diuerſas concupiſcentias incitantur quidem homines,non tamen coguntur ad peccatũ, pro eo, inquit, quòd multò his validior eſt timor qui obſiſtat, & impetus deſideriorum refrenet, vt cùm naturales motus deciderint, effugatis his,qui eos incitant & inflammant dæmonibus, peccatum non poſſit admitti. Sed me hæc non adducunt ad fidem:conſcius enim mihi ſum quorundã,ex quibus bene noui,quia compaginatione ſtellarum,homines aut homicidæ,aut adulteri fiunt,cæteraq; perpetrant mala. Similiter autem & honeſtæ ac pudicæ fœminæ,vt bene agant inde coguntur. Deniq; cùm Mars centrum tenens,in domo ſua ex tetragono reſpexerit Saturnum cum Mercurio ad centrum,Luna veniente ſuper eum plena,in Geneſi diurna,efficit homicidas,& gladio caſuros,ſangninarios,ebrioſos,libidinoſos,dęmonioſos,ſecretorum perſcrutatores,maleficos,ſacrilegos,& ſi qua ſunt his ſimilia,præcipuè cùm bonarum ſtellarum nulla reſpexerit.Sed & ipſe rurſus Mars ad Venerẽ ſchema tetragonum habens,ex parte ad centrum non reſpiciente aliquo bonorum,adulteros efficit, & ſorores & filias & matres in coniugium adducit. Venus cum Luna in finibus & domibus Saturni cum Saturno,ſi fuerit adteſtante Marte,efficit mulieres viragines,ad agriculturam,ad ſtructuram,&ad omne opus virile promptas,miſceri quibuſcunq; voluerint, & non argui à viris pro adulterio,nulla vti mollitie,nõ vnguentis,non veſtibus, nõ calciamentis mulieribus,ſed virorum ſorte agentes: viros autem eſſe vt fœminas, nec quicquam virile gerere. Cacodæmon Venus cum Marte ſi ſit in ariete, efficit è cõtrario mulieres,ſi ſit in Capræcorno aut Aquario. Cumq; multa de his Senex proſequutus eſſet, & vnumquodq; ſchema matheſis, ſtellarum quoque poſitiones enumeraſſet, volens per hæc oſtendere, quia timor non ſufficiat refrenare cõcupiſcentias, ego rurſus reſpondi: Verè pater doctiſſimè & eruditiſſimè proſequutus es,& ipſa mę ratio inuitat,aliquid ad ea quę à te diſſerta ſunt,reſpondere, quoniamquidem ſcientia mihi matheſis nota eſt, & libenter cum erudito viro habeo ſermonem. Accipe ergo ad ea quæ dixiſti,& euidẽter agnoſcas Geneſim ex ſtellis omninò nõ eſſe,& quia poſſibile ſit obſiſti aduerſum impugnationẽ dæmonũ,ab his qui cõfugiunt ad Deũ,ac ſicut pręd ixi,non ſolùm per timorem Dei naturales cohiberi cõcupiſcentias poſſe,ſed & per timorẽ hominũ,ſicut iam nũc edocebimus, leges ſunt in vnaquaq; regione vel regno ab hominibus poſitæ,ſiue ſcriptura, ſiue etiam vſu durantes,quas nemo facilè tranſgreditur. Deniq; primi Seres, qui initio orbis terræ habitant,neque homicidium, neque adulterium, neque ſcortum noſſe,neque furtum committere,neque idola venerari, & in illa omni regione quæ eſt maxima,neq; templum inuenitur, neque ſimulacrum, neque meretrix,neq; adultera,neq; fur ad iudicium deducitur,ſed neq; occiſus ibi homo fertur aliquando,& tamen nullius libertas arbitrij ſecũdum vos à ſtella Martis ignita,vt ferro vteretur ad hominis necẽ, nec Venus cum Marte poſita, alienum matrimonium compulit vitiari, cum vtiq; apud eos, per ſingulos dies Mars medium cœli circulum teneat.Sed eſt apud Seres legũ metus

Genethliacorum de aſpectibus uanitas.

Timent peccare mali formidine pœnæ.

Seres.

A metus vehementior,quàm Geneſis conſtellatio.Sunt ſimiliter & apud Bactras in regionibus Indorum immenſæ multitudines Bragmanorum,qui & ipſi ex traditione maiorum,moribus,legibusq́; concordibus,neq; homicidiũ neque adulterium committunt,neque ſimulacra colunt,neq; animantia edere in vſu habent,nunquã inebriantur,nunquã malitioſè aliquid gerũt,ſed Deũ ſemper timẽt:& quidem cùm cæteri Indorũ & homicidia, & adulteria committant,& ſimulacra colant,& inebrientur, atque alia huiuſmodi flagitia exerceant.Sed & in ipſius Indiæ nihilominus occiduis partib.regio quædam eſt,vbi hoſpites cum inciderint,capti immolantur & comeduntur, & neque bonæ ſtellæ vetuerunt eos ab huiuſmodi flagitijs,& ab execrandis cibis:neque malignæ ſtellæ compulerunt Bragmanas,vt aliquid agerent mali. Et rurſus mos apud Perſas,matres accipere in coniugiũ,& ſorores & filias,et B ſub illo omni axe inceſta Perſæ ineũt matrimonia. Ac ne fortè liceat his q mathefim ſequuntur,vti illo perfugio quo dicunt, certas quaſdam eſſe plagas cœli,quibus propria quædam habere conceditur, ex ipſa Perſarum gente aliquanti ad peregrina profecti ſunt,qui Maguſæi appellantur, ex quibus vſque in hodiernum ſunt alij in Media,alij in Parthia,ſed & in Aegypto nõnulli,plures autem in Galatia,& Phrygia,qui omnes inceſtæ huius traditionis formam indeclinabilem ſeruant,ac poſteris cuſtodiendam tranſmittunt, etiam cùm plagam cœli mutauerint,nec tamen eos Venus cum Luna in finibus & domibus Saturni,cum Saturno adteſtante etiam Marte, compulit habere inter cæteros Genſim.Apud Gelos quoq; mos eſt,vt mulieres agricolẽtur,ædificent,& omne opus virile perficiant,ſed & miſceri quibus volunt licet,nec incuſantur à viris,aut adulteræ appellantur:paſſim enim concubitus C miſcent,& præcipuè cum hoſpitibus,vnguẽta neſciunt,non induuntur veſte fucata,non calceis:è contra viri Gelonum ornantur,pectuntur, indumentis mollibus & varijs induuntur,auro compoſiti, vnguentisq́; delibuti, & hæc nõ pro diſſolutione virium:ſunt enim bellicoſiſſimi, & venatores acerrimi, nec tamen vniuerſæ Gelonũ mulieres,in Capræcornu aut Aquario cacodæmonem Venerem naſcentes habuêre,neq; viri eorũ in ariete cum Marte Venerẽ poſitam,per quod ſchema,effœminatos & diſſolutos naſci aſſerit viros Chaldaica diſciplina.Porrò verò in Suſis,mulieres vnguentis,& quidem optimis vtũtur ornamentis,comptæ ex lapidibus precioſis, miniſterijs quoque ancillarum fultę procedunt,multò maiore ambitione quàm viri, nec tamẽ pudicitiam colunt,ſed indifferens eis cum quibuſcunque voluerint,vſus eſt, & ſeruis & hoſpitibus,tali licentia à viris permiſſa:& non ſolum nõ culpan- D tur pro hoc,ſed & dominantur in viros.Nec tamen omnium Geneſis mulierũ Suſidarium in medietate cœli,cum Ioue & Marte Venerẽ in Iouis domib. habent.In vlterioribus oriẽte partibus,ſi puer muliebri ſe ſubſternat iniuriæ, cùm agnitum fuerit,à fratribus,aut parentibus,vel quibuſlibet proximis,interficitur,nec ſepultura donatur.Et rurſus apud Gallos lex priſca conſtituit, nuptum tradi publicè pueros,nec obprobrium ex hoc aliquod duci: & nũqd poſſibile eſt,vt omnes qui tam turpiter ſuccumbunt apud Gallos, Luciferum cum Mercurio in domib.Saturni & finibus Martis habuerint? In Britanniæ partib.plures viri vnã habẽt vxorem:in Parthia multæ mulieres vnũ habent virum,& vtraq; orbis pars,moribus ſuis atq; inſtitutis obſeqtur. Amazones oẽs non habẽt viros,ſed ſicut animalia,ſemel in anno circa vernale æquinoctiũ proprios egreſſæ terminos,finitimæ gẽtis viris miſcẽtur, ſolenni-

Bactræ. *Bragmani*

Schythotauros eos eſſe ex libro quinto Plinij adparet.

Perſæ.

Maguſæi.

Gelonum gens talis, qualis eſt apud Soli. Pandea,

Suſidæ mulieres.

Britanni multi unã uxorẽ habent.

tatem quandam per hoc obſeruantes, ex quibus cùm conceperint, redeunt, & ſi marem pepererint, abijciunt, fœminas nutriunt. Cumq́; vnius temporis ſit omnium partus, abſurdum eſt, vt in maribus quidem putetur Mars cùm Saturno in tẽpore æquis eſſe portionibus, in fœminarũ verò Geneſi nunquã. Sed neque Mercurium cum Venere habuiſſe in domibus proprijs poſitũ, vt vel pictores ſibi, vel ſculptores, vel trapezitas efficiat: aut in domibus Veneris, vt vnguentarios, vel vocales, vel poëtas producat. Apud Saracenos & ſuperiores Libes & Mauros, & circa ora maris Oceani habitantes, ſed & in extremis Germaniæ partibus, & apud Sarmatas, & Schythas, atque omnes quæ ſub axe Septentrionis iacent, Pontici littoris gentes, & in Chryſea inſula, nũquam inuenitur trapezita, nec ſculptor, aut pictor, aut architectus, aut geometres, aut tragœdus, aut poëta: ergo deficit apud eos Mercurij, Veneriſq́; cõſtellatio. Ex omni orbe terrarum Medi tantummodo ſumma obſeruantia, adhuc ſpirantes homines, canibus deuorandos abijciunt, & nõ ob hoc Martem cum Luna per diurnam Geneſim in Cancro poſitos habent. Indi mortuos ſuos incendunt, cum quibus & vxores defunctorum, ſponte ſe offerentes exuruntur. Sed non ideo omnes quæ viuæ incenduntur Indorũ mulieres, in nocturna Geneſi ſub terra habent Solem cum Marte in partibus Martis. Germanorum plurimi laqueo vitam finiunt, nec idcirco omnes Lunam cum hora, Saturno & Marte circuncinctas habent: ſed non in omni gente, & in omni die per omnem diuerſitatem Geneſis naſcuntur homines. Ex quibus omnib. apparet, quia metus legum in vnaquaq́; regione dominatur, & arbitrij libertas, quæ eſt hominibus inſita per ſpiritum, obtemperat legibus, nec cogere poteſt Geneſis aut Seres homicidium committere, aut Bragmanos carnib. veſci, aut Perſas inceſta vitare, vel Indos non exuri, aut Medos non à canibus deuorari, Parthos non habere plures vxores, aut mulieres Meſopotamiæ non ſeruare pudicitiam, Græcos non exerceri palæſtris, Gallorum pueros nõ pati muliebria, vel gentes barbaras Græcorum ſtudijs inſtitui, ſed, vt diximus, vnaquæq́; gens ſuis legibus vtitur pro libertatis arbitrio, & decreta Geniſis legũ ſeueritate depellit. Sed dicet aliquis eorũ qui in diſciplina matheſis eruditi ſunt, Geneſim in ſeptem partes dirimi, quæ illi climata appellant, dominari verò vnicuique climati, vnam ex ſeptem ſtellis, & iſtas quas expoſuimus diuerſas leges, non ab hominibus poſitas, ſed ab iſtis principibus ſecundum vniuſcuiuſque voluntatem, & hoc quod ſtellę viſum eſt, legem ab hominibus obſeruatã. Ad hæc ergo reſpondebimus, quòd primò quidem non eſt, in ſeptem partes orbis terræ diuiſus: tum deinde, & ſi ita eſſet, in vna parte & in vna regione inuenimus multas differentias legum, & ideo neque ſeptẽ ſunt ſecũdum numerum ſtellarum, neque duodecim ſecundum numerum ſignorum, neq; XXX. & VI. ſecundum numerum decanorum, ſed ſunt innumeræ. Meminiſſe autem debemus eorum quæ ſuprà enumerata ſunt, quod in vna Indię regione ſunt, & qui hominum carnibus veſcantur: * & ſunt qui etiam à pecudibus vel auibus, omnibuſq́; animantibus abſtineant. Et quia Maguſæi non ſolum in Perſide matres ac filias accipiunt in matrimonium, ſed & in omni gente, vbicunque habitauerint, malorũ ſuorum inceſta inſtituta cuſtodiunt. Tum præterea & innumeras gentes memorauimus, quæ penitus ſtudia neſciunt literarum, ſed & aliquanti ſapientes viri, ipſas leges in nonnullis cõmutauerunt locis, aliæ verò etiã ſponte pro ſui vel impoſſibilitate, vel inhoneſtate derelictæ ſunt, certe quod in prõptu eſt noſcere, quanti Imperatores gẽtium, quas vi-

Mauri. Germani. Sarmatæ.

Canes Medis ſunt ꝓ ſepultura. Indi exuunt mortuos.

Septẽ climata.

Schitothauri.

** Bragmanes eos eſſe conſtat ex Euſeb. præ. euãg lib. 6. in quẽ ex Clemente ad uerbum multa trãſtulit.*

E F G H

A quas vicerant leges & inſtituta mutârunt, & ſuis eas legibus ſubiecerunt: quod euidenter a Romanis factū docetur, qui omnem penè orbem, omnesq; nationes propriis primò & variis legibus inſtitutisq; viuentes, in Romanorum ius & ciuilia ſcita verterunt. Supereſt ergo vt & ſtellæ gentium, quæ à Romanis victæ ſunt, climata ſua partesq; perdiderint. Addam adhuc rem, quæ poſſit etiam valde incredulis ſatisfacere. Iudæi omnes qui ſub lege Moyſi viuunt, filios ſuos octaua die abſque vlla dilatione circuncidunt, & infātis teneri ſanguinem fundunt: à ſeculo aūt nullus ex gentibus hoc die octaua perpeſſus eſt, & è contra Iudæorum nullus omiſit. Quomodo ergo in hoc ratio Geneſis ſtabit, cū per cunctas orbis terræ partes, omnes Iudæi admixti gentibus viuant, & octaua ferrum preferant die, vnius in membri loco, & nemo gentilium, ſed ipſi ſoli, vt dixi, hoc faciunt, non ſtella cogente, nec per-

B ſuſione ſanguinis perurgente, ſed lege religionis adducti, & in quocunque orbis loco fuerint, hoc eſt eis inſigne vernaculum? Sed & quòd vnum nomē oībus ineſt vbicunque fuerint, nunquid & hoc per Geneſim venit? & quòd nunquā apud eos infans natus exponitur, & quod ſeptimo quoq; die omnes vbicunq; fuerint, ocium gerunt, nec iter incedūt, nec igni vtuntur. Quid eſt ergo, quod nullū Iudæorum in illa die cogit Geneſis, aut iter agere, aut ædificare, aut vendere aliquid, aut emere? Quinimò & maiorē fidē rerū præſentium dabo: ecce enim ex aduētu iuſti & veri Prophetæ, vixdum ſeptem anni ſunt, in quibus ex omnibus gentibus cōuenientes homines ad Iudæam, & ſignis ac virtutibus quæ viderant, ſed & doctrinæ maieſtate permoti, vbi receperunt fidem eius, abeuntes ad regiones ſuas, illicitos quoſq; gentiliū ritus, & inceſta ſpreuêre coniugia. Deniq; apud Parthos, ſicut nobis Thomas, qui

Vernaculum inſigne Iudæis eſt circuncisio.

Sabbatum Iudæorū.

C apud illos euangelium prędicat, ſcripſit, non multi iam erga plurima matrimonia diffunduntur, nec multi apud Medos canibus obijciunt mortuos, ſuos, neq; Perſæ matrum cōiugiis, aut filiarum inceſtis matrimonijs delectātur, nec mulieres Suſides illicita ducūt adulteria, nec potuit ad crimina Geneſis compellere, quos religionis doctrina prohibebat. Ecce ex hoc ipſo conijce, & de quibus ſumus locis, coniecturam cape, quomodo fama tantum perferente ad aures hominū, quod Propheta in Iudæa apparuit, qui ſignis & virtutibus doceret homines vnum colere Deum, omnes paratis intentisq; animis expectabant, etiam ante aduentum Domini mei Petri, vt ſibi aliquis quę docuiſſet ille qui apparuit, nunciaret. Sed ne multa enumerare videamur, dicam quo debeant cuncta concludi, cùm Deus iuſtus ſit, & ipſe fecerit hominū Naturam, quomodo poterat fieri, vt ipſe poneret Geneſim contrariā no-

Thomas apud Parthos euangelizauit.

D bis, quæ nos cogeret ad peccatū, & rurſus vlciſceretur ipſe peccantes? Vnde certum eſt, quòd non aliā ob cauſam Deus ſiue in præſenti, ſiue in futuro ſeculo peccatorem punit, niſi quia ſcit eum potuiſſe vincere, ſed neglexiſſe victoriam: infert enim & in præſenti ſeculo vindictam in hōines, ſicut in eos fecit, qui diluuio perierunt, qui vtiq; omnes vna die, imò vna hora extincti ſunt, cū certū ſit non eos eſſe ſecundū Geneſis ordinem, vna hora natos: abſurdiſſimum eſt autem dicere, quia ex Natura nobis accidat pati mala, ſi nō priùs peccata præceſſerint. Et ideo ſi ſalutis curam gerimus, ante omnia ſcientiæ debemus operā dare, certi quòd ſi mens noſtra in ignorantia perſeueret, non ſolū Geneſis mala, ſed & alia extrinſecus quæcunq; dæmonib. viſa fuerint, præferemus, niſi metus legum & futuri iudicij, obſiſtat omnibus deſiderijs, & impetum peccandi refrenet. Nam & humanis timor multa

Quare Deus puniat.

bona,

Tres errorum fontes ſunt.

bona, multa etiam mala agit, quæ Geneſis neſcit, ſicut ſuprà oſtendimus. Triplici igitur modo mens noſtra erroribus ſubiacet, ex his quæ per malam cõſuetudinem veniunt, vel ex his quæ corpus naturaliter ſuggerit deſiderijs, vel ex his quæ contrariæ poteſtates perurgent: ſed his ſingulis obſiſtere & repugnare habet in Natura ſua mens, cùm ei obfulſerit veritatis agntio, per quam ſcientiam timor futuri iudicij datur, qui ſit idoneus animæ gubernator, & qui eã poſſit à concupiſcentiarum præcipitijs reuocare. Quia ergo ſint hæc in noſtra poteſtate, ſufficienter dictum eſt. Nunc & tu Senex, ſi quid habes quod ad hęc reſpondeas, incipe. Pleniſſimè, ait, oſtẽdiſti fili: ſed ego, ſicut dixi ex initio, omni huic incomparabili aſſertioni tuæ, à propria conſcientia prohibeor accommodare conſenſum. Noui enim & meam Geneſim, & coniugis meæ, & ſcio ea quæ vnicuiq; noſtrũ dictabat Geneſis, accidiſſe, & ab his quæ rebus & operibus cõperta ſunt mihi: nunc verbis transferri nõ poſſum. Deniq; quoniam te adprimè imbutum video in huiuſmodi diſciplinis, audi coniugis meæ thæma, & inuenies ſchema, cuius exitus accidit: habuit enim Martem cum Venere ſuper centrum, Lunam verò in occaſum in domibus Martis, & finibus Saturni, quod ſchema adulteras facit, & ſeruos propri os amare, in peregrinátione, & in aquis defungi, quod & ita factũ eſt: incidit nanque in amorem ſerui, & periculum ſimul atque obprobrium metuens, fugit cum ipſo, & peregrè profecta, vbi amori ſuo ſatisfecit, perijt in mari. Et ego reſpondi: Vnde ſcis quia peregrè ſeruo ſuo ſociata eſt, & in eius conſortio poſita defungitur? Et Senex: Certiſsimè, inquit, ſcio reuera non quia nupſerit ſeruo, quippe qui neq; hoc quidem quòd eum amaret, agnoueram, ſed poſtquam profecta eſt, frater meus mihi enarrauit, dicens, quòd primò quidem ipſum adamâſſet, ſed ille quia erat honeſtus vtpote frater, noluit thorũ fratris inceſti macula polluere. Sed illa me verens, & obprobrium non ferẽs infœlix (neque enim imputandum ei eſt, quòd eam Geneſis facere compulit) finxit ſomnium, & ait ad me: Adſtitit mihi quidam per viſum, qui iuſſit me cum duobus geminis meis ſine mora ex vrbe proficiſci. Hæc ergo cùm audiſſem, pro ſalute eius filiorumq; ſollicitus, confeſtim ipſam & liberos exire feci: vnum qui erat iunior, mihi retinui: hoc enim qui reſponſa in ſomnis dederat, permiſiſſe dicebat. Tum ego Clemens intelligens quòd ipſe fortaſſis eſt & pater meus, lacrymis oppletus ſum: fratres quoque meos volentes proſilire & aperire rem, prohibuit Petrus dicens: Quieſcite quoaduſq; mihi placuerit. Reſpondens ergo Petrus, ait ad Senem: Quod nomen erat iuniori filio tuo? At ille ait: Clemens. Et Petrus: Si tibi, inquit, hodie coniugem tuam caſtiſſimam conſignauero, cum tribus filijs tuis, credis quia poteſt pudica mens motus irrationabiles ſuperare, & quòd omnia quæ à nobis dicta ſunt, vera ſint, & Geneſis nihil ſit? Et Senex: Sicut impoſſibilè eſt, inquit, te exhibere quod promiſiſti, ita impoſſibile eſt extra Geneſim fieri aliquid. Tum Petrus: Teſtes, inquit, habere volo oẽs hos, qui præſentes ſunt, me tibi hodie cõiugem tuam, cum tribus veſtris liberis viuentem pudiciſſimè traditurum: & iam nunc accipe fidem rerum ex eo, quòd omnem cauſam multò diligentius ſcio, quàm tu, cunctaque tibi per ordinem quæ geſta ſunt, enarrabo, vt & tu cognoſcas, & qui præſentes ſunt, diſcant. Et cùm hæc dixiſſet, conuerſus ad turbas, ita cœpit: Hic quem videtis ô viri in hac veſte pauperrima, Romanæ vrbis eſt ciuis, ex genere ipſius Cæſaris deſcẽdens, nomen ei Fauſtinian⁹, vxorem quoque nobiliſſimam Mathidiam nomine ſortitus eſt, ex qua tres filios ſu-

Senex ille qui Fauſtinianus dicebatur, inuenitur pater Clemẽtis.

E F G H

A filios ſuſcepit, quorum duo gemini, vnus autem qui erat iunior, cui nomen Clemens, hic eſt. Et cùm hoc dixiſſet, digito me oſtendit: gemini autem filij eius, ſunt iſti, Niceta & Aquila, quorum alius Fauſtinus vocabatur prius, & alius Fauſtus. Simul autem vt nomina noſtra enunciauit Petrus, Senex reſolutis membris omnibus, quaſi interceptus concidit: Nos autem filij irruentes ſuper eum, complectebamur & oſculabamur, verentes ſimul ne ſpiritum reuocare non poſſit. Et cùm hæc fierent, populus quidem admiretione ipſa obſtupefactus eſt. Petrus autem ſurgere nos à complexibus patris, ne eum necaremus iubet, & ipſe adprehenſa manu eius, quaſi de ſomno quodam profundo eleuans eum, & paululum recreans, omnia quę geſta fuerant, ſecundũ veritatem cœpit exponere, quomodo frater eius in amorem inciderit Mathidiæ, & illa cùm eſſet pudiciſſima, illicitum fratris amorem viro indicare B noluerit, ne vel bellum fratribus, vel obprobrium generi indiceret, ſed ſapienter ſomnium finxerit, quo ex vrbe iubetur excedere cum geminis filijs, iuniore apud patrem relicto. Vtq; nauigantes naufragium vi tempeſtatis incurrerint, & ad inſulam Antharadum nomine expulſi, Mathidia quidem ſupra ſaxum quoddam fluctu iactante proiecta ſit: gemini verò liberi rapti à piratis & Cæſaream perducti, religioſæ cuidam fœminæ venundati ſunt, quæ eos in filiorum loco habens, liberaliter edocuerit & erudiri fecerit, eorumq; nomina piratæ immutauerint, & Nicetam alium, aliũ Aquilã vocitauerint. Vtq; poſt hæc ſtudiorum & conſuetudinis cauſa Simoni adhæſerint, atque ab eo vbi magum & deceptorem viderunt, auerſi acceſſerint ad Zachæum, & vt poſt hæc ſociati ſunt ſibi. Sed & Clemens quomodo ex vrbe agnoſcendæ veritatis cauſa profectus, per Barnabæ notitiam Cæſaream venerit, ſibiq; in- C notuerit & adhæſerit, vtq; ab eo ſit de fide religionis edoctus. Sed & qualiter apud Antharadum mendicantem repererit & recognouerit matrem, vtq; omnis inſula in eius recognitione gauiſa ſit, & de pudiciſſimæ hoſpitæ contubernio, atq; eius per ſemetipſum collata ſanitate, & de liberalitate Clemẽtis in eos qui erga matrem benefici extiterant. Vtq; poſt hæc Niceta & Aq̃la requirentes quænam eſſet peregrina mulier, cùm audiſſent à Clemente omne negotium, ſe eſſe geminos eius filios Fauſtinum exclamauerunt & Fauſtum omnemque hiſtoriam quæ eos egerit, patefecerint: vtq; poſt hæc matri cautiùs, ne ſubito gaudio interciperetur, ipſo inſinuante oblati ſint Petro. Sed cũ hæc in auditu Senis, narratione gratiſſima turbis exponeret Petrus, ita vt audientes geſtorum miraculis, & humanitatis miſeratione lacrymarent, neſcio vnde audiens mater de recognitione patris, curſu concito irruit in me- D dium noſtri cum clamore, dicens? Vbi eſt meus vir, meus Dominus Fauſtinianus, qui tam multis temporibus affligitur, ambulans per vrbes ſingulas, & me quærens? Hæc cùm illa quaſi amens clamaret, & circumſpiceret. Senex accurrens cum maltis lacrymis, amplecti & conſtringere eam cœpit. Et cum hæc gererentur, Petrus rogauit turbas vt diſcederent, dicens inuerecundum eſſe vltra perſiſtere, ſed dandum eis locum familiarius inuicem ſe videndi, craſtino autem hic, inquit ſi qui veſtrûm volunt, conueniant ad audiendum verbum. His à Petro dictis, ſeceſſerunt turbæ, & cum vellemus nos quoque ire ad hoſpitium, Dominus domus ait ad nos: Turpe eſt & impium tales ac tantos viros manere in ſtabulo, cùm ego omnem penè domum vacantem habeam, lectoſque ſtratos quamplurimos, & quæ neceſſaria ſunt parata. Sed Petro contradicente, vxor patris familias vna cum liberis ſuis proſtrabat ſe an-

Quædam enim in matrimonio licet rectè, parum tamẽ uerecũde, & decorè in publico fiunt,

R te eum,

Puella à dæmonio liberatur ex Petri ingreſſu.

te eum,& exorabat dicens:Obſecro te mane apud nos. Sed ne ſicquidem ac- E
quieſcebat Petrus,donec filia eorum qui rogabant ab immundo ſpiritu temporibus multis vexata,&catenis vincta,quæ fuerat intra conclaue clauſa,effugato à ſe dęmone, &oſtijs patefactis cum catenis ſuis veniens,procidit ad pedes Petri,dicens: Rectum eſt mi Domine, vt agas hodie hic ſalutaria mea, & non contriſtes neq; me,neque parentes meos.Petro autem requirente catenarum ſermonumq́;eius cauſam,parentes præter ſpem læti effecti de filiæ ſanitate,& velut ſtupore quodam attoniti,ipſi quidem dicere nequeunt:adſtantes autem famuli aiunt.Hæc à ſeptimo ætatis anno dæmone occupata, omnes qui accedere tentâſſent ad eam,ſcindere,dilaniare morſibus, etiam diſrumpere, & hoc per viginti annos vſque ad præſens facere nunquam deſtitit,nec ab aliquo potuit curari,ſed ne accedere ad eam quiſquā valebat:multos enim inutiles reddidit, alios & peremit, omnibus enim viris validior e- F
rat,ſine dubio viribus dæmonis niſa. Nunc autem vt vides, ex præſentia tui dæmon quidem fugit,oſtia verò quæ ſummo cum munimento clauſa fuerāt aperta ſunt,& ipſa ſana ſtat ante tè rogans,vt diem ſalutarium ſuorum lætum & ipſi,& parentibus facias,& maneas apud eos.Hæc cùm ita vnus ex famulis enarrâſſet,& ipſæ catenæ de manibus eius ac pedibus fuiſſent ſponte reſolutæ,Petrus certus quod per ipſum ſanitas hæc reddita ſit puellæ, acquieuit manere apud eos.Sed &illos qui remanſerant in hoſpitio,vnà cum vxore ſua tranſire iuſſit,& vnuſquiſq; acceptis ſeorſum cubiculis manſimus, atque ex more cibo ſumpto,redditisq́; laudibus Deo,ſuis ſinguli requieuimus locis.

RECOGNITIONVM G
DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM DOMINI, LIBER DECIMVS, Rufino Torano Aquileienſe interprete.

MANE autem exorto Sole,ego Clemens & Niceta atque Aquila vnà cumPetro,venimus ad locum in quo pater ſimul cum matre requieſcebat:& cum adhuc eos dormientes reperiſſemus, pro foribus conſedimꝰ, vbi Petrus talibus apud nos ſermonibus vtitur:Audite me dilectiſſimi cōſerui ,ſcio quia grandem habetis H
affectum erga patrem veſtrum,vereor ergo ,nè ante tēpus eum perurgeatis iugum religionis ſuſcipere,nondum ad id paratum,ad quod fortè pro veſtri gratia videatur adquieſcere:ſed

Homines non ſunt urgendi ad fidem.

hoc non eſt firmum:quod enim propter homines fit, probabile nō eſt,& cito dilabitur.Ideoque videtur mihi,vt concedatis ei anno vno viuere pro arbitrio,in quo poteſt iter agens nobiſcum,dum nos alios docemus,etiam ipſe ſimpliciter audire:& audiens,ſiquidem agnoſcendæ veritatis rectum propoſitum gerit,ipſe rogabit vt ſuſcipiat religionis iugum,aut ſi non placet ei recipere,permaneat amicus.Hi enim qui non id ex corde ſuſcipiunt,cùm cœperint ferre non poſſe,non ſolum abijciunt quod ſuſceperant, ſed quaſi pro excuſatione infirmitatis ſuæ,incipiūt viā religionis blaſphemare,& male loqui de

A qui de his quos nequaquam ſequi aut imitari potuerunt. Ad hæc Niceta reſpondit: Non contradico Domine mi Petre rectis & bonis conſilijs tuis, ſed dicere aliquid volo, vt per hoc diſcam quod neſcio. Quid ſi intra annũ hunc quo differri eum iubes, moriatur pater noſter: deſcendet in infernum vacuus, & cruciandus in æternum. Tum Petrus: Amplector, inquit, benignum erga patrem propoſitum tuum, & ignoſco tibi de his qui ignoras. Quid enim cẽſes, quia ſi quis putatur iuſtè vixiſſe, iſte continuò ſaluabitur? Non putas eum diſcutiendum ab eo qui occulta hominum nouit, quomodo iuſtè vixerit, ne forte ritu gentilium inſtitutis eorum & legibus parens, vel pro amicitijs hominum, aut pro ſola conſuetudine, aut qualibet alia ex cauſa, vel neceſſitate, & non propter ipſam iuſtitiam, neque propter Deum? Qui enim propter ſolum Deum, & iuſtitiam eius iuſtè vixerint, ipſi ad æternam requiem venient, *Qui propter ſolum, Deum iuſtè uixerit ſaluabuntur.*
B & perpetuitatem regni cœleſtis accipient. Salus enim non vi acquiritur, ſed libertate, nec per hominum gratiam, ſud per Dei fidem. Tum præterea cogitare debet, quia Deus præſcius eſt, & nouit ſi hic ſuus eſt: quod ſi nouit eum non eſſe, quid faciemus ad ea quæ ex initio ſtatuta ſunt ab eo? In quo autem poſſum, cõſilium do, cum euigilauerit, & ſederimus nos, quos quaſi aliquid diſcere volẽtes, proponite ex his duntaxat quæ illi expedit diſcere, & dũ nos loquimur inter nos, ille inſtruitur. Sed tamen primò quieſcite, vt ſi fortè ipſe videatur aliquid interrogare: quod ſi fecerit, aptior erit ſermonis occaſio: ſi verò ipſe nihil querit, nos ab alterutro, ſicut dixi, diſcere aliquid volentes, rogemus viciſſim: mihi ita videtur, etiã vobis quid placeat dicite. Cumq; collaudaſſemus eius rectum conſilium, ego Clemens aio: In omnibus rebus plurima ex parte ad initium reſpicit finis, ſimilisq; principijs rerum exitus datur:
C ſpero ergo etiã circa patrẽ noſtrũ, quoniam per te Deus bona initia dedit, his congruũ ſeq; dignũ largiatur & finẽ. Veruntamen etiã illud ſuggero, ſi vt dixiſti, cœperimus pręſente patre quaſi inter nos aliquid tactandi, vel diſcendi gratia loqui, tu mi Domine Petre non debes eum locũ agere, quaſi qui diſcere aliquid debeas, hoc enim ſi videat, fortaſſe magis offendetur, certus eſt enim, te oĩa ſcire diligenter, ſicut & verè eſt: quale ergo erit, ſi te videat ignorãtiã ſimulantẽ? hoc eũ, vt dixi, magis lædere poterit, neſcientẽ conſilium tuũ. Sed nos quidem fratres inter nos habentes, ſi in aliquo dubitemus, à te quæſtioni noſtræ finis congruus detur: nã & ſi te cunctantem videat, aut dubitantem, tunc verè putabit, quòd apud nullum erit ſcientia veritatis. Et Petrus ad hæc reſpondit: Omittamus hæc, & ſi quidem dignum eſt, vt ingrediatur ianuam vitæ, Deus occaſionem compotẽtem dabit, eritq; initiũ ex Deo, & nõ *Aduertãt theologi.*
D ex homine. Et ideo ſicut priùs dixi, permittite eum iter agentem nobiſcum, audire nos aliquid diſputantes: ſed quoniam feſtinãtes vos vidi, idcirco dixi oportunitatem quærendam, quam cùm dederit Deus, vos quoque ad ea quæ dixero obtemperate mihi. Hæc nobis ſermocinantibus, venit puer dicens, vigilare iam patrem, & cùm vellemus ingredi ad eum, ipſe venit ad nos, & oſculo nos ſalutans, cùm reſediſſemus, ait: Licét ne percunctari, ſi quid volet quis, an ſecundum Pythagoricos tacendum ſemper eſt? Et Petrus: Nos ne ſilere ſemper neque percunctari cogimus accedentes ad nos, ſed relinquimus ipſorum libertati, facere vt volunt, ſcientes quòd qui curam gerit ſalutis ſuę ſi in parte aliqua ſentit animæ ſuæ dolorem, tacere non patitur. Qui verò negligit ſalutem ſuam, ſi interrogare cogatur, nihil ex hoc vtilitati eius confertur, niſi hoc ſolum, vt ſtudioſus eſſę videatur & diligens. Quamobrem tu ſi

Hi erant qui indifferentiam inuexerũt quorum præter alios Cic. ſæpe meminit.

quid diſcere vis, require. Et Senex ait: Eſt quidam ſermo apud Græcorum Philoſophos vehemens valde, qui dicit, in vita hominum, re ipſa neq; bonũ eſſe aliquid, neq; malum, ſed quæ videntur hominibus, vſu & conſuetudine præſentis vitæ, hæc aut mala dicunt, aut bona. Nam neque homicidium reuera malum eſt, quia animam vinculis carnis abſoluit, deniq;, aiũt, & iuſti quique iudices, peccantes perimunt. Quòd ſi homicidium ſcirent malum eſſe, non vtique id iuſti homines facerent. Neque adulterium malum eſſe dicunt, ſi enim ignoret vir, aut non curet, nihil aiunt mali eſt. Sed neque furtum malum eſſe, quod enim deeſt alicui, aufert ab alio qui habet, quod quidẽ oportebat liberè ſumi & publicè: ſed quia occultè fit, in hoc magis illius à quo clã aufertur inhumanitas redarguitur. Communis enim vſus omnium quæ ſunt in hoc mũdo, omnibus eſſe hominibus debuit, ſed per iniquitatem alius hoc ſuum dicit eſſe, & alius illud, & ſic inter mortales diuiſio facta eſt. Denique Græcorum quidam ſapientiſſimus hæc ita ſciens eſſe, ait: Communia debere eſſe amicorum omnia: in omnibus autem ſunt ſine dubio & coniuges, & ſicut non poteſt, inquit, diuidi aër, neque ſplendor Solis, ita nec reliqua quæ cõmuniter in hoc mundo data ſunt, omnibus ad habendum diuidi debere, ſed habenda eſſe communia. Hæc autem dicere volui, quoniã quidem cupio me inclinare ad bene agendum, & non poſſum bene agere, niſi priùs didicero quid ſit bonũ: quod ſi intelligere potuero, ex ipſo etiam quid ſit malum, hoc eſt, huic contrarium, aduertam. Verùm ad hæc quæ dixi, vnum è vobis reſpondere volo, non Petrum: non enim dignũ eſt, ab illo verba & doctrinã cum quæſtionibus capere, ſed ille ſi quid pronunciauerit, hoc abſque aliqua retractatione teneatur. Et ideo ipſe nobis ſeruetur quaſi arbiter, vt ſicubi diſputatio noſtra exitum nõ inuenerit, ipſe quod ſibi viſum fuerit pronunciãs indubitatum finem rebus dubijs imponat. Et nunc ergo poſſem ſola eius ſententia contentus credere, ſi quid ei videretur, quod & ad vltimũ faciam, volo tamen priùs videre, ſi eſt poſſibile diſputãdo inuenire quod quæritur. Placet ergo vt Clemẽs primus incipiat, & oſtendat ſi eſt aliquid in ſubſtantia & actibus bonũ vel malũ. Ad hæc ego reſpondi. Quoniã quidẽ à me vis diſcere ſi eſt aliquid Natura, aut actu bonũ vel malum, an potius vſu præuẽtis hominibus, bona quædã, & alia videntur mala, pro eo quod diuiſionem inter ſe rerum fecere cõmunium, quæ deberẽt, vt ais, ita eſſe cõmunia, vt aër & ſplẽdor Solis, puto quod non debeã tibi aliunde aſſertiones adhibere, niſi ex his diſciplinis quibus ipſe vteris, & quas ipſe confirmas, vt indubitata tibi ſint quæ dicuntur. Omnium elementorum & ſtellarum certos ponitis fines, quaſque ſtellas dicitis in quibuſdam abſque noxia coire, ſicut in coniugijs, in alijs verò noxiè miſceri, ſicut in adulterijs. Et dicitis quædam generalia eſſe omnium, quædam verò nõ omnium, neque generalia. Sed ne prolixa diſputatio fiat, breuiter & de re dicam. Terra quæ arida eſt, coniugio & admixtione indiget aquæ, vt poſſit generare fructus, qui ſine vita hominibus non eſt: eſt ergo hæc legitima coniunctio. Econtrà ſi aut pruinæ frigus terræ miſceatur, aut calor aquis, huiuſmodi coniunctio corruptelam facit: & hoc in talibus adulterium eſt. Et Pater reſpondit. Sed ſicut elementorum vel ſtellarum inconſonæ coniunctionis ſtatim proditur noxa, ita deberet & adulterium ſtatim oſtendi quàm malum eſt. Et ego aio: hoc mihi primò confirma, ſi, vt etiam ipſe confeſſus es, ex incongrua & inconſona admixtiõe efficiuntur mala, & iſtud in conſequentibus requiretur. Et pater ait: vt ſe habet rei Natura, ita

Furtum inter Christianos appellari nõ decebat.

Amicorũ omnia cõmunia Platonis uox eſt.

Inter aquã & terram coniugium eſt.

Adulteria in elementis.

ais fili,

A ais fili. Tum ego reſpondi: quia ergo diſcere cupis de his, vide quãta ſint quæ mala eſſe apud neminem dubitantur. Non tibi videtur malum eſſe febris, incendium, ſeditio, ruina, cædes, vincula, ſupplicia, dolores, luctus, & his ſimilia? Et Pater: verum eſt, inquit, fili hæc mala eſſe, & valde mala: aut certè qui negat hæc eſſe mala, patiatur ea. Et ego reſpondi: quia ergo cum eo mihi ſermo eſt, qui in aſtrologica diſciplina eruditus eſt, ſecundum ipſam tecum agam, vt de his quæ tibi in vſu ſunt, accipiens rationem, citiùs acquieſcas. Audi nunc ergo. Confeſſus es mala eſſe ea quæ ſuprà diximus, id eſt, febres, incendia, & his ſimilia: hæc ſecundum vos à malitioſis ſtellis fieri dicuntur, id eſt, ab humido Saturno, & calido Marte: horum verò contraria, à benignis fieri ſtellis, id eſt, à temperato Ioue & humida Venere, aut non ita eſt? Et Pater reſpõdit: Ita eſt fili, nec aliter fieri poteſt. Tum ego: quia ergo à bonis ſtellis, B Ioue dico & Venere, bona fieri dicitis, videamus vnaquæq; malarum ſtellarum cùm admixta fuerit bonis, quid eſt quod efficit: & illud eſſe intelligamus malum. Etenim nuptias facere Venerem ponitis: quæ ſi Iouem habeat in ſchemate ſuo, pudicas efficiat, Ioue autem nõ reſpiciẽte, ſi adfuerit Mars, corrumpi nuptias per adulterium pronunciatis. Et Pater: Ita ſe, inquit, habet. Ego reſpondi: Ergo malum eſt adulterium, quandoquidem ex malarum ſtellarum admixtiõe committitur: & vt compendioſiùs explicemus omia, quæ dicitis ex malarũ admixtione ſtellarũ bonas perpeti ſtellas, mala eſſe ſine dubio pronuncianda ſunt. Iſtæ ergo ſtellæ quarum admixtione diximus febres, incendia, & cætera his ſimilia effici mala, ipſæ ſecundum vos etiã homicidia, adulteria, & furta operantur, propter vos etiam & ſtolidos ipſe efficiunt. Et Pater: Verè inquit, breuiter & incõparabiliter oſtendiſti, quia ſint C mala in actibus: ſed hoc adhuc velim, quomodo iuſtè iudicat Deus eos qui peccãt, ſicut vos dicitis, ſi peccare eos Geneſis cogit? Tum ego reſpõdi: Vereor dicere tibi aliquid pater, quia in omni te honore haberi à me decet, alioquin erat quod poſſim dicere ſi deceret. Et pater ait: Dic quod tibi occurrit fili, etiamſi iniurioſum videtur: non enim tu, ſed quæſtionis ratio iniuriam facit, ſicut pudica mulier intemperanti viro, ſi pro ſalute indignetur & honeſtate. Et ego reſpõdi: Si prima quæq; inter nos confirmata & cõfeſſa non bene retineamus, ſed ſemper quæ definita ſunt reſoluantur, per obliuionem videbimur telam texere Penelopes, ea quæ texuimus reſoluentes: & ideo debemus aut non facilè acquieſcere, prius quàm diligenter examinetur ſermo propoſitus: aut ſi iam adquieuimus, & confirmata ſententia eſt, ſeruare ſemper quod ſemel definitum eſt, vt poſſimus & de alijs quærere. D re. Et pater ait: Bene dicis fili, & ſcio quam ob cauſam dicis, quia heſterno die de naturalibus diſputans cauſis, oſtendiſti quia virtus quædam maligna, transformans ſe in ordinem ſtellarum, humanas concupiſcentias exagitat, diuerſis modis prouocans ad peccatum, non tamen cogens, aut efficiens peccatum. Cui ego reſpondi: Bene, quia & meminiſti, & cùm memineris erraſti. Et Pater: Ignoſce, inquit, fili, nondum em̃ vſum multũ in his habeo: nam & heſterni ſermones tui veritate ipſa concluſerunt me, vt tibi adquieſcerẽ: in conſcientia tamen mea ſunt, quaſi quædam reliquiæ febrium, quę paululum me à fide quaſi à ſanitate retrahunt: diſcrutior enim, quia ſcio multa mihi, imò penè omnia accidiſſe ſecundum Geneſim. Et ego reſpondi: Audi ergo pater quæ ſit matheſis natura, & facito ſecundum ea quæ dico tibi. Vide mathematicũ & dic ei primò, quia talia quædã mihi acciderunt mala in illo

Saturnus qui hic humidus dicitur uno omniũ & aſtrologorum & medicorũ noſtratiũ ore ſiccus putatur.

Præfatiõe honoris utitur Clemens, eo quod docenti quædam ſint aſperius dicenda quàm ut poßint boni conſuli ſine eiuſmodi lenocinio.

tempore, vnde ergo, aut quomodo, aut per quas mihi acciderint ſtellas, E
diſcere volo. Reſpondebit tibi ſine dubio, quia tempora tua malitioſus ſuſcepit Mars aut Sarurnus, aut aliquis eorum apoſtaticus fuit, aut aliquis animum tuum aſpexit ex diametro, aut coniunctus, aut in centro, vel alia his ſimilia reſpondebit: addens, quia in his omnibus aliquis aut aſyndetus fuit cum malo, aut inuiſibilis, aut in ſchemate, aut extra hæreſim, aut deficiens, aut non contingens, aut in obſcuris ſtellis, & multa alia his ſimilia, ſecundũ rationes proprias reſpondebit, & de ſingulis adſignabit. Poſt hunc alium adito mathematicum, & dicito contraria, quia illud mihi boni contigit in illo tempore, tempus autem hoc idem dicito, & require ex quibus partibus Geneſis hoc tibi euenerit boni, & tempora, vt dixi, eadem quæ de malis interrogaueras, cuſtodito. Cumq; tu fefelleris de temporibus, vide quanta tibi inueniet ſchemata, per quæ oſtendat quod tibi in illiſipſis tẽporibus, eue- F
nire debuerint bona: impoſſibile enim eſt hominum Geneſim tractantibus non in omni quam dicunt regione ſtellarum ſemper inuenire quaſdam bene poſitas ſtellas, & quaſdam male: circulus enim eſt æqualiter ex omni parte collectus ſecundum matheſim, diuerſas & varias accipiens cauſas, ex quibus occaſionem capiant dicendi quod volunt. Sicut enim fieri ſolet vbi ſomnia aliqua viderint homines, & nihil certi intelligunt, cùm aliquis occurrerit exitus rerum, tunc ad ea quæ acciderint, aptant etiam ſomnij viſum. Ita eſt & matheſis: antequam aliquid fiat, certi nihil pronunciatur: poſtea verò quàm aliquid acciderit, rei iam geſtæ colligunt cauſas. Denique frequenter cum enarrauerint, & aliter res acciderit, ſemetipſos increpant, dicentes, quia illa fuit ſtella quæ impediuit, quæ occurit & non videmus ignorantes, quia error eorum non ex artis imprudentia, ſed ex totius cauſæ incõ- G
uenientia deſcendit: ignorant enim quæ ſint, que facere quidem cõcupiſcamus, non tamen indulgeamus concupiſcentijs. Nos autem qui myſterij huius didicimus rationem, ſcimus & cauſam: quia libertatem habentes arbitrij interdum cocupiſcentijs obſiſtimus, interdum cedimus: & ideo humanorũ geſtorũ incertus eſt exitus, quia in libertate pẽdet arbitrij. Nam cõcupiſcentiam quidem, quã operatur maligna virtus, poteſt indicare mathematicus: ſed ſi concupiſcentiæ huius actus vel exitus impleri poſſit, nec ne, quia in arbitrij libertate eſt, ſciri ante effectũ rei à nullo poteſt: & hoc eſt quod ignorantes aſtrologi inuenerunt ſibi vt climacteras dicerent, rei ſcilicet incertæ perfugia, ſicut heſterno pleniſſimè oſtendimus. Ad hæc ſi quid tibi dicendum videtur, dicito. Et pater: Nihil verius, inquit, fili his quæ ꝓſequutus es.
Cumq; hæc loqueremur inter nos, nunciauit quidam plurimũ ſtare popu- H
lum foris, qui audiendi gratia cõuenerint, & Petrus iuſſit his ingrediendi copiam dari, erat enim locus opportunus & amplus. Cumq; ingreſſi fuiſſent, ait ad nos Petrus: Si quis vult veſtrûm, faciat ad populum ſermonem, & de idololatria diſſerat. Cui ego Clemens reſpondi: multa benignitas tua, & erga omnes lenitas, ac patientia indulget nobis, vt audemus loqui coram te, & rogare quæ volumus: & ideo, vt dixi, morum tuorum manſuetudo inuitat oẽs, & adhortatur ſalutaris doctrinæ præcepta ſuſcipere: hoc ego vſque ad præſens apud nullum aliũ vidi, niſi apud te ſolum, apud quem inuidia nulla eſt, neque indignatio: aut quid tibi videtur? Et Petrus: Non ſolùm hæc ex inuidia aut indignatione veniunt, ſed interdum ineſt aliquibus verecundia, ne fortè de his quæ proponuntur, plene reſpondere non poſſint, & refugiunt

imperitiæ

A imperitiæ notam. Sed non debet pro hoc quis verecundiam pati,quia nec eſt aliquis hominum,qui profiteri debeat om̃ia ſe ſcire: vnus em̃ eſt qui ſcit omnia,ipſe qui & fecit omnia.Si enim magiſter noſter diem & horam,cuius etiam ſigna prædixit,neſcire ſe profeſſus eſt, vt totum reuocaret ad patrem: quomodo nos turpe ducemus,ſi aliqua nos ignorare fateamur? cum magiſtri in hoc habeamus exemplum. Hoc tamen vnum profitemur ſcire, quæ à vero Propheta didicimus:ea autem à vero Propheta nobis eſſe tradita,quę ſufficere humanæ ſcientiæ indicauit.Tum ego Clemens dicere ita cœpi: Apud Tripolim cùm contra Gentiles diſputares,Domine mi Petre,valde miratus ſum te, qui à patribus Hebræo ritu, & obſeruantijs propriæ legis imbutus,Græcæ eruditionis ſtudijs in nullo inquinatus es,quomodo tam magnificè, & tam incomparabiliter proſequutus ſis, ita vt etiam quædam de B hiſtorijs Deorum,quę in theatris decantari ſolent,contingeres:verùm quoniam ſenſi tibi ipſas fabulas,& blaſphemias eorũ minus eſſe notas, de his ſi placet,aliqua in auditu tuo repetens,ab ipſa origine diſſeram.Et Petrus:Dic, inquit,bene facis iuuare prædicationem noſtram.Tum ego:dicã igitur quia iubes,non vt docens, ſed quam ſtultas de Dijs ſuis opiniones habeãt Gentiles,in medium proferens.Cumque vellem dicere, Niceta labrum mordicus ſtringens,innuebat mihi vt tacerem : quem cùm vidiſſet Petrus, ait : Cur ingenium liberale,& generoſam lædere vis naturam, vt in honorem mei, qui nullus eſt,tacere eum velis?Aut neſcis quia ſi omnes gentes poſtquam audierint à me prædicationem veritatis,& crediderint, velint ſe ad docendum cõferre,mihi maiorem pariunt gloriam, ſi quidem gloriæ me cupidum putas? Quid enim tam glorioſum, quàm Chriſto diſcipulos præparâſſe, non qui C taceant & ſoli ſalui fiant,ſed qui loquantur quæ didicerunt, & multis proſint:vtinam quidem & tu Niceta, ſed & tu dulciſſime Aquila iuuaretis me ad prædicandum verbum Dei,eò magis quo ea in quibus errant Gentiles,bene vobis comperta ſunt:& non ſolùm vos,ſed & omnes qui audiunt me, opto,ita audire & diſcere, vt & docere poſſint:multis nanq; adiutoribus indiget mundus, quibus homines ab errore reuocentur. Cumque hæc dixiſſet, ait ad me:Tu ergo Clemens exequere quæ cœpiſti.Et ego continuò ſubiunxi:Quoniam,vt dixi,apud Tripolim diſputans,multa de Dijs gentium vtiliter,& neceſſariò diſſeruiſti:cupio de origine eorum ridicula te coram exponere,vt neque te lateat vanæ huius ſuperſtitionis commentum, & auditores qui adſiſtunt erroris ſui probra cognoſcant.Aiunt ergo qui ſapientiores ſunt inter Gentiles, primò omnium Chaos fuiſſe,hoc per multũ tempus ex D teriores ſui ſolidans partes,fines ſibi & fundum quendam feciſſe, tanquam in oui immanis modum formamque collectum, intra quod multo nihilo minùs tempore, quaſi intra oui teſtam, fotum viuificatumque eſſe animal quoddam,diſruptoque poſt hæc immani illo globo,proceſſiſſe ſpeciẽ quandam hominis duplicis formæ, quam illi Maſculofœminam vocant: hunc etiam Phanetam nominârunt,ab apparendo, quia cùm apparuiſſet, inquiunt, tunc etiam lux effulſit, & ex hoc dicunt progenitam eſſe Subſtantiam, Prudentiam,Motum, Coitum : ex his factum Cœlum & Terram. Ex Cœlo ſex progenitos mares,quos & Titanas appellant : ſimiliter & de Terra ſex fœminas, quas Titanidas vocitârunt : & ſunt nomina eorum quidem qui ex cœlo orti ſunt,hæc,Oceanus, Coeus, Crios,Hyperion, Iapetos, Chronos,qui apud nos Saturnus nominatur. Similiter & earũ quæ è Terra

ortæ

Luc.21.

Quæ ſunt tradita à Chriſto ſufficiunt ad æternam.

Clementis oratio de genealogia Deorum gentilium.

Chaos poëticum oui ſpeciem habuit.

Maſculo fœmina.

φανίσκω enim appareo eſt.

Titanes.

ortæ ſunt,nomina ſunt hæc,Thya,Rhea, Themis, Mnemoſine,Thetis, He-be.Ex his omnibus qui primus fuerat è Cœlo natus, primam Terræ filiã accepit vxorem,ſecundus ſecundam,& cæteri ſimiliter per ordinem. Primus ergo primam duxerat,propter eam deductus eſt deorſum:ſecunda verò propter eum cui nupſerat,aſcendit ſurſum:& ita ſinguli per ordinem facientes, manſerunt in his qui eis nuptiali ſorte obuenerant locis.Ex iſtorum cõiunctionibus,alios quoq; innumeros adſerunt progenitos.Sed de illis ſex maribus,vnus qui dicitur Saturnus, qui in coniugium acceperat Rheam, & cùm reſponſo quodam cõmonitus eſſet, quod qui ex eo naſceretur fortior ipſo futurus eſſet,regnoq; eum depelleret,omnes qui ei naſcerentur filios, deuorare inſtituit.Huic ergo primus naſcitur filius,quem Aiden appellàrunt,qui apud nos Orcus nominatur,quem pro cauſis,quibus ſuprà diximus,adſumptum deuorat pater.Poſt hunc ſecundum genuit, quem Neptunum dicunt, quemq; ſimili modo deuorauit. Nouiſſimum genuit eum,quem Iouem appellãt,ſed hunc mater miſerans Rhea, per artem deuoratori ſubtrahit patri, & primo quidem ne vagitus pueri innoteſceret,Corybantas quoſdam,cymbala fecit ac tympana percutere, vt obſtrepente ſonitu,vagitus nõ audiretur infantis. Sed cum ex vteri imminutione intellexiſſet pater editum partum, expetebat ad deuorandum: tunc Rhea lapidem ei offerens magnum: Hunc genui,inquit.At ille accipiens abſorbuit,& lapis deuoratus,eos quos primò abſorbuerat filios, truſit & coëgit exire. Primus ergo procedens deſcendit Orcus,& inferiora,hoc eſt,inferna occupat loca.Secundus vtpote illo ſuperior,ſuper aquas detruditur,is quem Neptunum vocant.Tertius qui arte matris Rheæ ſuperfuit, ab ipſa,capræ ſuperpoſitus,in cœlum emiſſus eſt. Hactenus anilis gentilium fabula & genealogia proceſſerit,ſine fine enim eſt,ſi velim omnes generationes eorum quos Deos appellant,& impia geſta proferre.Sed exempli gratia,omiſſis cæteris, vnius quem maximum & præcipuum habent,quemq; Iouem nominant,flagitioſa geſta replicabo.Hunc enim cœlum dicunt tenere,tanquam cæteris meliorem, qui ſtatim vt adoleuit, ſororem propriam,quam Iunonem dicunt,duxit vxorem, in quo vtiq; ſtatim fit ſimilis pecudi. Iuno Vulcanum parit,ſed,vt tradunt, non ex Ioue conceptũ. Ex ipſo autem Ioue Medeam genuit, quam reſponſo accepto, quòd qui ex ea naſceretur fortior ipſo eſſet,& regno eum depelleret, aſſumens etiam ipſe deuorat,& rurſum genuit de cerebro quidem Mineruam,de femore verò Liberum.Poſt hæc Thetidem cùm adamâſſet,aiunt Prometheum pronunciâſſe ei, quòd ſi concubuiſſet cum ea, qui ex ea naſceretur, fortior eſſet patre & ob hoc veritus Peleo cuidam dat eam in matrimonium:dehinc Perſephone, quæ ei ex Cerere fuerat ſuſcepta miſcetur, ex qua Dionyſium genuit, qui à Titanis diſcerptus eſt:ſed recordatus,inquit,ne fortè pater ſuus Saturnus alium filium generaret, qui etiam ſe fortior naſceretur,regnoq; depelleret,oppugnare adgreditur patrem vnà cum fratribus eius Titanis:quibus oppreſſis,ad vltimum etiam patrem in vincula cõiecit, deſectaq; eius genitalia in mare proijcit,ſed cruor qui defluxit ex vulnere ſuſceptus, fluctibus & frequenti colliſione in ſpumam verſus,procreauit eam quam dicunt Aphroditen,quamq; apud nos Venerem appellant: ex cuius concubitu quæ erat vtique ſoror, hunc ipſum Iouem ferunt genuiſſe Cyprin,ex qua aiunt & Cupidinem natum.Hæc quidem de inceſtis eius:audi nunc & de adulterijs.Europam Oceani coniugem vitiat, ex qua naſcitur Dodonæus. Helenam Pandionis,

Margin: B (beside "ortæ ſunt"); *Saturnus Rhea.* (beside "bus,vnus qui dicitur Saturnus"); *Orcus.* (beside "apud nos Orcus"); *Neptunus Iupiter.* (beside "ptum deuorat pater"); F (beside "Neptunum dicunt"); G (beside "nus anilis gentilium fabula"); *Flagitia Iouis. Iuno:* (beside "habent,quemq; Iouem"); *Mineruæ.* (beside "deuorat,& rurſum genuit"); H (beside "& ob hoc veritus Peleo"); *Iouis adulteria.* (beside "que ſoror, hunc ipſum Iouem").

A dionis,ex qua naſcitur Muſæus.Eurynomē Aſopi,ex qua naſcitur Ogygias. Hermionem Oceani,ex qua naſcuntur Charites,Thalia,Euphroſyne,Aglaia.Themin ſororem ſuam,ex qua naſcuntur Horæ,Eurinomia, Dice, Irene. Themiſto Inaci,ex qua naſcitur Archas.Idean Minois,ex qua naſcitur Aſterion.Phæniſſam Alphionis, ex qua naſcitur Endymion. Io Inachi, ex qua naſcitur Epaphus.Hippodamiam & Iſionem Danai filias,quarū vnam Hippodomiam Olenus, Iſionem verò Orchomenus ſiue Chryſes habuit. Carinean Phœnicis,ex qua naſcitur Critomaris,quæ fuit ſodalis Dianæ.Calliſto Lycaonis,ex qua naſcitur Orcas.Lybeen Munanti,ex qua naſcitur Belus.Latonam,ex qua naſcitur Apollo,& Diana. Leanidam Eurymedontis, ex qua naſcitur Coron. Lyſithean Eueni,ex qua naſcitur Helenus. Hippodamiam Bellorophontis,ex qua naſcitur Sarpedon. Megacliten Magaclei,ex qua naſcitur Thebe,& Locrus.Nioben Phoronei,ex qua naſcitur Argus, & Pelaſgus.Olympiadam Neoptolemi,ex qua naſcitur Alexander. Pyrrham Promethei,ex qua naſcitur Helmetheus, Protogeniam & Pandoram Deucalionis filias,ex quibus genuit Aethelium,& Dorum,& Meleram,&Pandorum. Thaicruciam Prothei,ex qua naſcitur Nympheus. Salaminā Aſopi, ex qua naſcitur Saracō.Taygetem,Electran,Maian,Plutiden Atlantis filias, ex quibus genuit ex Taygete quidem Lacedæmonem,ex electra Dardanum,ex Maia Mercurium,ex Plutide Tantalum.Pthian Phoronei,ex qua genuit Achęum. Chalceam nympham, ex qua naſcitur Olympus. Charidiam nympham, ex qua naſcitur Alchanus. Cloridam, quæ fuit Ampegi, ex qua naſcitur Mopſus. Cotoniam Lesbi, ex qua naſcitur Polimedes. Hippodamiam Aniceti, Chryſogeniam Penei, ex qua naſcitur Thiſſæus. Sed C & alia ſunt plurima eius adulteria,ex quibus nec progeniem ſuſcepit,quæ enumerare ſatis longum eſt.Verum ex his omnibus quas enumerauimus,nonullas transformatus,vtpote Magus,vitiauit.Deniq; Antiopem Myctei verſus in Satyrum corrupit,ex qua naſcuntur Amphion & Zethus. Alcmenam mutatus in virum eius Amphitrionem, ex qua naſcitur Hercules. Aeginam Aſopi mutatus in aquilam,ex qua naſcitur Aeacus.Sed & Ganimeden Dardani,mutatus nihilominùs in aquilā, ſtuprat. Manthean Phoci,mutatus in vrſum,ex qua naſcitur Arctos. Danaēn Achryſij, mutatus in aurum, ex qua naſcitur Perſeus.Europen Phœnicis,mutatus in taurum,ex qua naſcitur Minos & Rhadamantus,Sarpedonq;.Eurymeduſam Achelai, mutatus in formicam,ex qua naſcitur Myrmidon. Thalian Aetnam nympham mutatus in vulturem,ex qua naſcuntur apud Siciliam Paliſci. Imandram Geneani apud Rhodum,mutatus in imbrem. Caſſiepiam, ex qua naſcitur Anchinos. D Lædam Theſi,mutatus in cycnum,ex qua naſcitur Helena: & iterum eandē mutatus in ſtellam,ex qua naſcuntur Caſtor & Pollux. Lamiam mutatus in vpupā. Mnemoſynen mutatus in paſtorem,ex qua naſcuntur Muſæ nouem. *Ex Mnemoſyne Muſæ.* Nemeſin mutatus in anſerem. Semelen Cadmian mutatus in ignem, ex qua naſcitur Dionyſius. Ex filia autem ſua Cerere, genuit Perſephonen, quam & ipſam corrupit mutatus in draconem: ſed & Europam Patrui ſui Oceani vxorem,& ſororem eius Eurynomen adulterat, & patrem punit: & Pluten Atlantis filij ſui adulterat filiam,ex qua natū ſibi filium Tantalum damnat. Ex Lariſſe etiam Orchomenij genuit Tityonem,quem & ipſum ſuplicijs tradidit.Dianam Ixionis filij ſui diripiens vxorem, ipſum perennibus ſubijcit pœnis? & penè omnes quos ex adulterijs genuit filios, violentæ mortis con-

ditione damnauit, quorum & ſepulchra penè omnium manifeſta ſunt. Ipſi- E
us denique parricidæ,qui & patruos peremit,& vxores eorum vitiauit,ſoro
ribus ſtuprum intulit, multiformis Magi ſepulchrum euidens eſt apud Cre-
tenſes,qui tamen ſcientes & confitentes infanda eius atque inceſta opera,&
omnibus enarrantes, ipſi eum confiteri Deum non erubeſcunt: Vnde mi-
rum mihi & valde mirũ videtur,quomodo is qui ſuper omnes mortales ſce-
lere & flagitijs eminet,ſanctum,& quod eſt ſuper omne bonum, nomen ac-
ceperit,vt pater Deorum atque hoĩm vocaretur:niſi fortè ille qui malis ho-
minum gaudet,eum quem ſceleribus eminere ſuprà cæteros vidit, ſupra cæ-
teros ei honorem conferre infœlices animas ſuaſit, vt ad imitationem ma-
lorum inuitaret vniuerſos. Sed & filiorum eius, qui apud eos Dij putantu.,
ſepulchra ſingulis quibuſque in locis manifeſtiſſimè demonſtrantur: Mer-
curij apud Hermopolim,Cypriæ Veneris apud Cyprum,Martis in Thracia,
Liberi apud Thebas,vbi decerptus traditur: Herculis apud Tyrum, vbi igni F
crematus eſt.In Epidauro Aeſculapij:quique omnes non ſolùm vt homines
defuncti,ſed vt nequam homines puniti pro ſceleribus docentur, & tamen
ab ſtultis hominibus vt Dij adorantur.Quòd ſi argumentari volunt, & ma-
gis hæc loca ortus eorum quàm ſepulturæ vel mortis adfirmant, ex vicinis
& adhuc recentibus geſtis,priora & vetera conuincentur,cùm docuerimus
adorari ab eis eos,quos etiam ipſi homines & defunctos, vel potius punitos
eſſe profitentur,verbi gratia,vt Syri Adonem,Aegyptij Oſirin, Ilienſes He-
ctorem,apud Leuconeſſum Achillem,apud Pontum Patroclum,apud Rho
dum Alexandrum Macedonem,multoſque alios per diuerſa loca, ſinguli vt
Deos colunt & adorant,quos homins mortuos fuiſſe non dubitant. Vnde
conſequens eſt etiam priores ſimili errore prolapſos, mortuis hominibus, G
qui fortè vel potentiæ aliquid, vel artis habuerunt, maximeque ſi phanta-
ſijs magicis in ſtuporem ſtolidos homines adduxerant, honorem contu-
liſſe diuinum. Iam hinc additum eſt, vt & poëtæ elegantia verborum, com-
menta erroris ornarent, & ſuauitate dicendi immortales effectos eſſe ex
mortalibus perſuaderent:imò & ampliùs aliquid, ex hominibus aiunt ſtel-
las fieri,& arbores,& animalia, & flores, & aues, fontéſque ac fluuios: &
ni verboſitas videretur,omnes penè ſtellas, quas ex hominibus effectas ad-
ſerunt,enumerare,vel arbores, vel fontes, ac fluuios poſſem: exempli tamen
cauſa ſingula ſaltem ex ſingulis memorabo. Andromedam Cephæi, in ſtel-
lam dicunt eſſe conuerſam,Danaën Ladonis fluuij filiam, in arborem com-
mutatam,Hiacynthum Apollonis dilectũ in florem,Calliſto in ſidus quod
Arcton vocant,Prognen,& Philomelam cum Tereo in aues,Thyſben apud H
Ciliciam in fontem,& Piramum inibi in fluuium reſolutos, omneſque pe-
nè,vt dixi,vel ſtellas,vel arbores,fonteſque ac fluuios, floreſque & animalia,
vel aues,aliquando homines fuiſſe confirmãt. At Petrus hæc audiens, ait:Er
go ſecundum ipſos,antequam homines mutarentur in ſtellas,vel cætera quę
enumeras,& cœlum ſine ſtellis erat, & terra ſine arboribus & animalibus,
nec fontes, nec flumina, nec aues erant; & quomodo ipſi homines vixe-
runt ſine his,qui in hæc poſtmodum mutati ſunt, cùm conſtet nec potuiſſe
prorſus ſine his vitam ducere homines in terris? Et ego reſpondi: Sed ne ip-
ſum quidem cultum Deorum ſuorum obſeruare conſequenter norunt: v-
nuſquiſque enim eorum quos colunt,habet aliquid ſibi dicatum, à quo de-
bent ſe continere cultores,vtputa Mineruæ oliuam, Ioui capram ferunt di-
catam,

Habet hoc idem Lactantius, ex hoc opinor quædam mutuatus, nã series argumẽtiq; ratio hoc omnino clamat.

Ita factũ est ut Deorum numerus ferme ultra hominum increuerit: Hæc Plin. Trãsformationes hominũ.

A catam, Cereri ſemina, Libero vinum, Oſiri aquam, Hammoni arietem, Dianæ ceruum, Syrorum dæmoni piſcem & columbam, Vulcano ignem: & vnicuique, vt dixi, eſt aliquid propriè dicatum, à quo oportebat abſtinere ſe cultores, ad honorem eorum quibus dicati ſunt. Nunc autem ſinguli ab vno aliquo ſe obſeruantes, pro vnius honore cæteros omnes iratos habent, quos vtique ſi placare velint, pro honore omnium, abſtinere ſe ab omnibus oportebat, vt ante diem iudicij iuſta à ſemetipſis ſentẽtia condẽnati, morte miſerrima per inediá deperirent. Verùm ad propoſitũ reuertamur. Quę, malum, ratio eſt, imò quæ amentia mortalium poſſidet mentes, vt hominem quem impium, ſceleſtum, profanum, Iouem dico inceſtum, patricidam, parricidam, non ſolùm ſciunt eſſe, ſed & publicè in theatris cantant, hunc vt Deum colant & adorent? Aut ſi pro his geſtis Deus eſſe meruit, ergo, & ſi

B quos audiunt homicidas adulteros, parricidas, inceſtos, etiam nunc debent vt Deos adorare. Sed quod in alijs execrantur, ſcire omninò non poſſum, cur in illo venerentur. Et Petrus reſpondit: Quoniam te neſcire dicis, diſce à me cur in illo facinoroſa geſta venerentur: primò quidem, vt cùm ipſi ſimilia egerint, acceptos ſe ei futuros ſciant, vtpote quem imitantur in flagitijs. Secundò, quod hæc literis ſcitè recondita, & verſibus eleganter inſerta veteres reliquerunt. Et nunc puerilis eruditionis obtentu, cùm eorum notitia teneris & ſimplicibus adhæſerit mentibus, reuelli ex eis atque abijci difficulter poteſt. Hæc cùm dixiſſet Petrus, Niceta reſpondit: Non putes Domine mi Petre, non habere eruditos quoſque gentilium veriſimilitudines quaſdam, quibus adſtruant hæc quæ culpabilia videntur & probroſa, quæ quidem ego nõ vt cõfirmans errores eorũ dico: abſit enim à me, vt hoc vel ad

Vel unus Terentianus Chęrea ſatis locuples erit teſtis hoc ita eſſe: is enim quod in uirginem ſibi permiſit, Iouis ſe exemplo feciſſe excuſat.

C cogitationẽ meam veniat: ſed tamen ſcio eſſe apud prudentiores ipſorũ defenſiones quaſdam, quibus adſtruere & colorare ſolent hæc, quæ videntur abſurda. Et ſi tibi placet, vt aliqua ex his proferam, quæ ex parte aliqua retineo: vt iubes faciam. Cumque Petrus permiſiſſet, Niceta hoc modo cœpit: Omnis ſermo apud Græcos, qui de antiquitatis origine conſcribitur, cùm alios multos, tum duos præcipuos auctores habet, Orpheũ & Heſiodũ. Horum ergo ſcripta in duas partes intelligentiæ diuiduntur, id eſt, ſecundum literam, & ſecundum allegoriam: & ad ea quidem quæ ſecundum literam ſunt, ignobilis vulgi turba confluxit. Ea verò quæ ſecundum allegoriam conſtat, omnis Philoſophorum & eruditorum loquacitas admirata eſt. Orpheus igitur eſt, qui dicit primò fuiſſe Chaos ſempiternũ, immẽſum, ingenitum, ex quo omnia facta ſunt: hoc ſanè ipſum Chaos non tenebras di-

Orpheus & Heſiodus.

D xit eſſe, nõ lucem, non humidum, non aridum, non calidum, non frigidum, ſed omnia ſimul mixta, & ſemper vnum fuiſſe, informe aliquando, tamen quaſi ad oui immanis modum, per immenſa tempora effectam peperiſſe, ac protuliſſe ex ſe duplicem quandam ſpeciem, quam illi Maſculo fœminam vocant, ex contraria admixtione huiuſmodi diuerſitatis ſpeciem concretã: & hoc eſſe principium omnium, quod primum ex materia puriore proceſſerit, quodq; procedẽs diſcretionẽ quatuor elementorũ dederit, & ex duobus quæ prima ſunt elementis, fecerit cœlum, ex alijs autem terrã, ex quibus iam oĩa participatione ſui inuicẽ naſci dicit & gigni. Hæc quidem Orpheus. Subiungit autem his & Heſiodus, poſt Chaos ſtatim Cœlum dicens factũ eſſe, & Terram: ex quibus ait progenitos illos vndecim, quos interdum & duodecim dicit: ex quibus ſex mares, quinq; fœminas ponit: nomina autem

Cœli & Terræ filij.

dat maribus,Oceanus,Cœus,Chrius,Hyperion,Iapetus, Chronus,qui & Sa- E
turnus.Item fœminas,Thya,Rhea,Themis,Mnemoſyne,Thetis:quę nomi-
mina per allegoriam hoc modo interpretãtur. Numerum quidem vndecim
vel duodecim,ipſam dicunt primam naturam,quam & Rheam à fluendo di
ctam volunt:reliquos autem decem accidentia eius dicunt, quas & qualita-
tes appellant:duodecimum tamen addunt & Chronum, quem apud nos Sa-
turnũ dicunt,hunc pro tempore accipiunt. Saturnũ ergo & Rheam tempus
ponunt,& materiam,quæ vbi cum humido & arido, & calido, & frigido
tempore fuerint admixta,omnia generat.Hæc ergo,inquit, primò omnium
tempore multo concretam genuit quandam quaſi bullam , quæ ex ſpiritu
qui in aquis erat,paulatim collecta intumuit,& aliquanto tempore circum-
acta per ſuperficiem materiæ,ex qua quaſi ex vulua proceſſerat,rigore frigo-
ris obdurata, & glacialibus augmentis ſemper increſcens, abrupta tandem F
demergitur in profundum,ac pondere ipſo pertracta, in infernum deſcen-
dit. Et qa inuiſibilis facta eſt, Aides appellata eſt,qui & Orcus, vel Pluto no-
minatur. Cumq́; de ſuperioribus mergeretur in inferna, locum confluendi
humido præbuit elemento,& pars craſſior,quæ eſt terra,aquis cedẽtibus pa
tefacta eſt.Hanc ergo aquarum libertatem, quæ prius bulla obtegente pre-
mebatur,poſtquàm illa inferni ſortita eſt locum, Neptunum eſſe appellatũ.
Poſt hoc cùm elemẽtum frigidum per concretionem glacialis bullæ,ad in-
feriora fuiſſet abſorptum,& aridum fuiſſet humidumq́; diſcretũ,nullo iam
impediente elementum calidum ignis,vtpote vigore & leuitate ad ſuperiora
conuolauit aëris,ſpiritu & procella ſubuectum.Hanc ergo procellam, quæ
καταιγὶς Græcè appellatur,ægam, id eſt capram dixerunt:& ignem qui ad ſu-
perna conſcendit, Iouem:& ideo eum capra ſubuectum cõſcendiſſe Olym- G
Iupiter unde dictus ſit. pum dicunt. Ipſum verò Iouem Græci quidem à viuendo,vel vitam dando:
noſtri à iuuando nominatum volunt. Hanc ergo eſſe viuentem ſubſtantiam
ferunt,quæ in ſuperioribus poſita, vi caloris velut cerebri ambitu, ad ſe tra-
hens cuncta,& cuiuſdam temperamenti moderatone cõponens,de capite di
citur genuiſſe ſapientiam, quam Mineruã vocant, quæ à Græcis ἀθάνη ꝑpter
Minerua ἀθάνη propter immortalitatem dicta eſt. immortalitatem nominata eſt: quæ quia pater omnium per ſapientiam ſuã
cuncta cõdidit,& ex ipſo capite eius, & principali oĩm genita dicitur loco,
& temperata admixtione elementorũ, vniuerſum formâſſe mundũ,& ador
naſſe perhibetur. Igitur ſpecies quæ materiæ inditæ ſunt, vt fieret mundus,
quia vi caloris conſtringuntur,Iouis viribus contineri dicuntur. Quæ quo-
niam ſufficienter ſe habent, nec vltra addi ſibi indigent aliquid noui, ſed
Saturni manus à Ioue uinctæ. vnumquodq; ſeminis ſui poſteritate reparatur,vinctæ eſſe à Ioue Saturni ma H
nus dicũtur:quia nihil noui iam,vt dixi,ex materia tempus producit,ſed ca-
lor ſeminum,ſecundum ſui ſpeciem cuncta reſtituit: nec vltra Rheæ partus,
hoc eſt,propago materię fluentis aſcẽdit,& ideo ipſam primam elementorũ
diuiſionem,abſciſionem Saturni nominant, quaſi qui vltra mundum gene-
rare non poſſit.Nam de Venere hoc modo allegoriam tradunt,vbi aiunt,æ-
theri ſubiectum eſt pelagus,cum repercuſſus aquis ſplendor,cœli gratior re-
Venus. fulſiſſet,venuſtas rerum quæ ex aquis pulchrior apparuerat. Venus nomina-
ta eſt, quæ Aetheri tanquam fratri ſuo ſociata, quod concupiſcibile decus
Cupido. effecerit,Cupidinem genuiſſe memorata eſt.Hoc ergo modo per allegoriam
Saturnus. Chronum quidem,qui eſt Saturnus, tempus eſſe diximus, tradunt: Rheam
Neptunus materiam:Aiden,id eſt, Orcum,inferni profundum, Neptunum aquam, Io-

uem

A uem ætherẽ,id eſt,caloris elementum. Venerem venuſtatem rerum, Cupidi- *Iuno.*
nem concupiſcẽtiam,quæ ineſt rebus omnibus,per quã poſteritas reparatur,
vel etiam rerum ratio,quæ ſapienter inſpecta delectat.Hera, id eſt Iuno, aër *Diana.*
iſte medius qui de cœlo vſque ad terram deſcendit,ponitur.Diana,quam ip-
ſam Proſerpinam dicunt,aërem inferne tradunt. Apollinem ipſum etiam So *Mercuri.*
lem dicunt,circumeuntem polum.Mercurium verbum,quo ratio de ſingulis
quibuſque reddatur.Martem intemperatum ignem, qui cuncta conſumat.
Sed ne ſingula enumerando immoremur,ad hanc allegoriæ ſpeciem, de vno
quoq; eorũ quos colũt,in quibus ſecretior de talibus ineſt peritia,honeſtas
ſibi videntur,& iuſtas reddere rationes.Hæc cùm Niceta dixiſſet, Aquila re
ſpondit: Valde mihi videtur quiſquis eſt auctor & inuentor horum, impius
extitiſſe,ſi hæc quæ grata et honeſta videtur abſcondit,& ſuperſtitionis ſuæ
B ritũ in dedecoroſis & turpibus obſeruantijs collocauit, cùm ea quæ ſecũdũ
literam ſcripta ſunt,manifeſta inhoneſta ſint,& turpia,& tota religionis eo
rum obſeruantia,in ipſis conſtet,vt per huiuſmodi ſcelera & impietates, De
os ſuos quos colunt,doceant imitari.Nam in iſtis allegorijs quę eis vtilitas e-
rit?quæ quamuis honeſta finguntur, nullus tamen ex eis aut vſus ad cultum
peruenit,aut ad mores emendatio.Vnde magis conſtat,quòd prudentes viri
cùm viderent communem ſuperſtitionem tam probroſam eſſe,tam turpem, *Allegoriæ*
nec tamẽ corrigendi modum aliquem,vel ſcientiam didiciſſent,quibus po- *de Dijs*
tuerunt argumentis,& interpretationibus,conati ſunt res inhoneſtas hone- *gentilium*
ſto ſermone velare,& non,vt dicunt,honeſtas rationes,inhoneſtis fabulis oc *ad velãdã*
cultare:quod ſi eſſet, nunquam vtique ipſa eorum ſimulacra, atque ipſæ de *dedecora*
eis picturæ,cum ſuis vitijs & criminibus formarentur.Nõ cygnus adulter Le *eorum in-*
C dæ,nec taurus formaretur Europæ,& in mille mõſtra eum,quem putant me- *uẽtæ ſunt.*
liorem omnibus,verterent.Quod vtique ſi magni & ſapientes,qui ſunt apud
eos viri,fictum ſcirent eſſe,non verum, nónne impietatis arguerent & ſacri-
legij eos,qui ad iniuriam Deorum huiuſmodi aut picturam ponerent, aut
ſculperent ſimulacra?denique Regem temporis ſui,depingãt in bonis forma
vel anſeris,vel formicæ,vel vulturis,& ſcribant ſuper Regis ſui nomen,atque
huiuſmodi vel ſtatuam,vel imaginem collocent, & iniuriam facti ſentient,
& vindictæ magnitudinem?Sed quoniam vera hæc magis ſunt quæ publica
turpitudo teſtatur,& ad ex excuſationem à viris prudentibus, ſermonibus
honeſtis quæſita ſunt,& concinata velamina,idcirco non ſolum non prohi
bentur,ſed & ipſis myſterijs Saturni filios deuorantis,& occultati pueri, per
Corybantum & cymbala,& tympanorũ ſonitus,exprimuntur imagines.De
D abſciſione verò Saturni,quæ maior erit probatio veritatis,quàm vt in hono
rem Dei ſui,ſimili infœlicitatis ſorte abſcidantur etiam cultores? Cum ergo
hæc manifeſtè cernantur,quis tam exigui ſenſus, imò tã ſtolidi inuenietur,
cui non palàm ſit,hæc magis vera eſſe de infœlicibus Dijs,quæ infœliciores
cultores etiam corporum ſuorum vulneribus,& abſciſione teſtantur?Quod
ſi,vt dicunt,hæc ita honeſtè & piè geſta tam inhoneſto ritu miniſtrantur &
impio,ſacrilegus profecto eſt,quiſquis ille,vel ex initio hęc tradidit,vel nũc
male tradita perſiſtit implere. Quid autem & de libris dicimus poëtarum,
nónne oportuerat eos,ſi honeſta,& pia Deorum geſta turpibus fabulis infa-
marunt,abijci protinus,atque in ignem dari,ne perſuaderẽt teneræ adhuc æ-
tati puerorum,Iouem ipſum Deorum principem,parricidam erga parẽtes,in
ceſtum erga ſorores & filias,impurũ etiã in pueros extitiſſe?Venerẽ cũ Marte

Prouidentia Dei omnia ſunt infirma & palàm inhoneſta, quæ veritati repugnant.

adulteros,& omnia illa quæ iam ſuperiùs dicta ſunt. Aut quid tibi videtur E Domine mi Petre? Tunc ille reſpondit: Certus eſto dulciſſime Aquila, quia omnia per bonam Dei prouidentiam geſta ſunt, vt non ſolùm infirma,& fragilis, verum & turpis eſſet cauſa quæ futura erat contraria veritati. Si enim validior & veriſimilior fuiſſet erroris aſſertio, haud facile quiſquam qui in eo deceptus eſſet, ad iter veritatis rediret. Si enim nunc cùm tam multa probra et dedecora de dijs gentium proferuntur, vix aliquis turpem derelinquit errorem, quantò magis ſi eſſet ibi aliquid honeſtum & veriſimile? Difficulter nāq; transfertur anima ab his, in quibus à prima ætate præuentus eſt:& ob hoc vt dixi, diuina prouidentia factum eſt, vt erroris, ſubſtantia, & infirma eſſet & turpis. Sed & cætera omnia ſimili modo, competenter & commodè diſpēſat diuina prouidentia, licet nobis ignorantibus rerum cauſas, bonæ & optimæ diſpēſationis diuinæ non liqueat ratio. Cū hæc Petrus dixiſſet, ego Cle- F mens Nicetam rogabam, vt aliqua de allegorijs gentilium, quas diligenter attigerat, agnoſcendi gratia exponeret: vtile enim eſt, vt cum gentilibus diſputamus, etiam iſta nos minimè lateant. Et Niceta: Si, inquit, permitti Dominus meus Petrus, poſſum dicere. Tum Petrus: Hodie, inquit, permiſi vobis dicere aduerſum gentiles vt noſtis. Et Niceta ait: Dic ergo Clemens, de quibus audire velis. Cui ego aio: Quomodo tradunt de Deorum cœna gentiles, quam in Pelei nuptijs habuerunt,& Thetidis, quem dicunt eſſe Paridem paſtorem,& quas ponunt in Iunone, Minerua & Venere, quæ apud eum iudicātur, quemúe Mercurium, vel quod malum,& cætera quæ per ordinem conſequuntur? enarra nobis. Tum Niceta: Cœnæ Deorum cauſa hoc modo ſe habet. Conuiuiū mundū tradunt: diſcumbendi ordinem Deorum, ſtellarū poſitionē, quos Heſiodus cœli & terræ primos filios nominat, in quibus ſex mares, & ſex G fœminas, ad duodecim ſignorum numerum referunt, quæ vniuerſum circumeunt mundum: dapes autem conuiuij, rationes eſſe & cauſas rerum tradūt, dulces & concupiſcibiles, quæ qualiter regatur & gubernetur hic mundus, ex ſignorum poſitione,& aſtrorum curſibus colliguntur. Ad libertatis tamē conuiuij modum, dicunt iſta conſtare, pro eo quod poteſtatem habeat vniuſcuiuſq; ſenſus, ſi velit deguſtare aliquid ex huiuſmodi ſcientia, aut ſi nolit:& ſicut in conuiuio nemo cogitur, ſed veſcendi libertas penes vnumquemq; eſt ita & philoſophandi ratio, pendet in voluntatis arbitrio. Diſcordiam, concupiſcentiam carnis dicunt, quæ inſurgit aduerſum propoſitum mentis,& philoſophandi impedit ſtudium: ideo denique & tempus illud eſſe aiunt, in quo de nuptijs agitur. Peleum verò & Thetidem nympham, aridum & humidū ponunt elementū, ex quorum admixitione ſubſtātia corporū cōſtat. H Mercurium verbum eſſe tradunt, per quod ſenſui doctrina confertur. Iunonem pudicitiam. Mineruam fortitudinem. Venerē libidinem dicunt. Paridē ſenſum. Si ergo aiunt, accidat in homine barbarum eſſe & imperitum ſenſum & rectum iudicium neſcientem, ſpreta pudicitia,& virtute, libidini palmā, quod eſt malum, dabit, per quod non ſolum ſibi, ſed & ciuibus & vniuerſæ genti ſubuerſio & pernicies aderit. Hæc ergo licet illis componere ex qualibet materia viſum ſit, tamē aptari ad oēm hominē poſſunt, quia ſi quis paſtoralem & ruſticum atq; imperitum habeat ſenſum, nec velit erudiri, vbi corporis calor de libidinis ſuauitate ſuggeſſerit, continuò ſpretis ſtūdiorū virtutibus,& ſcientiæ bonis, ad voluptates corporū aīm confert. Et hinc eſt vnde impacata bella cōſurgūt, vrbes ruūt, patriȩ cōcidūt, ſicut & Paris rapta Helena ad mu-

Allegoria elegantiſsima cœnæ deorū quæ apud poëtas deſcribitur. Selecti ſūt hi teſte Aug. de ciui. Dei.

Inde etiā nomē quidā Mercuriū inueniſſe teſtantur.

ad mutuum Græcos & Barbaros armauit exitium. Et Petrus collaudans proſequutionem eius, ait: Multas vt video, ingenioſi homines, ex his quæ legũt, veriſimilitudines capiunt, & ideo diligenter obſeruandum eſt, vt lex Dei cũ legitur, non ſecundum proprij ingenij intelligentiã legatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad ſuum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque ſponte præſumpſit: quod fieri non oportet. Non enim ſenſum quem extrinſecus attuleris alienum, & extraneum debes quærere, quem ex ſcripturarum actoritate confirmes, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis: & ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à maioribus, ſecundum veritatem ſibi traditam, ſeruat, vt & ipſe poſſit ea quæ rectè ſuſcepit, competenter aſſerere. Cùm enim ex diuinis ſcripturis integrã quis ſuſceperit, & firmam regulam veritatis, abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi ac de liberalibus ſtudijs, quæ fortè in pueritia attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat: ita tamen vt vbi vera didicit, falſa & ſimulata declinet. Et cùm hæc dixiſſet, ad patrem noſtrum reſpiciens, ait: Tu ergo ſenex ſi quidem ſaluti animæ tuæ conſulis, vt cum corpore fuerit reſoluta, pro breui hac conuerſione, requiem inueniat ſempiternam, require de quibus vis, & conſule vt poſſis ſi quid in te eſt dubitationis abijcere: incertum enim eſt etiam iuuenibus vitæ tempus, ſenibus autem iam nec incertum eſt: non enim dubitatur, quin quantumcunque eſt quod putatur ſupereſſe, breue ſit. Et ideo tam iuuenes quàm ſenes oportet de conuerſione, & pœnitentia valde eſſe ſolicitos, & ſatagere vt de reliquo ornent animam ſuam ornamentis digniſſimis, id eſt, dogmatibus veritatis, decore pudicitiæ, ſplendore iuſtitiæ, candore pietatis, alijsq; omnibus quibus comptam decet eſſe rationabilem mentem. Tum præterea declinare à conſortijs inhoneſtis & infidelibus, & ſocietates habere fideliũ, atque illos frequentare conuent[9], in quibus de pudicitia, de iuſtitia, de pietate tractatur. Orare ſemper Deum ex corde, & ab ipſo petere quæ decet à Deo poſci, ipſi gratias agere, veram pœnitudinem gerere præteritorum geſtorum. Aliquantulum etiam, ſi poſſibile eſt, per miſericordias pauperum iuuare pœnitentiam, per hæc enim facilior venia dabitur, & indulgenti citius indulgebitur. Quod ſi prouectioris ætatis ſit is, qui ad pœnitentiam venit, nõ magis gratias agere debet Deo, quòd poſt quam fractus eſt omnis impetus concupiſcentiæ carnalis, ſcientia veritatis accepta, nulla ei imminet pugna certaminis, per quam inſurgentes aduerſum animam, reprimat corporis voluptates. Supereſt ergo in agnitione veritatis, & miſericordiæ operibus exerceri, vt afferat fructus dignos pœnitentiæ, nec putet quia in temporis longitudine documentum conuerſionis oſtenditur, & non in deuotionis ac propoſiti firmitate: Deo enim manifeſtæ ſunt mentes, qui non temporum rationem colligit, ſed animorum: ipſe enim probat ſi quis agnita veritatis prædicatione non diſtulit, neque tempus negligendo conſumpſit, ſed ſtatim, & ſi dici poteſt eodem momento, præterita perhorreſcens, futurorum deſiderium cœpit, & in amorem regni cœleſtis exarſit. Propter quod nemo veſtrûm vltra diſſimilet, nec retro reſpiciat, ſed ad euangelium regni Dei libenter accedat. Non dicat pauper, quia cum diues factus fuero, tunc conuertar: non requirit à te Deus pecuniam, ſed animum miſericordem, & piam mentem. Neque diues conuerſionem ſuam differat, pro ſolicitudine ſeculari, dum cogitat quomodo diſpenſet abundantiam frugum: neq; dicat intra ſemetipſum, quid faciam, vbi recondam fructus meos? neque

Petrus ne quidem cognitionẽ fabularũ damnat, ſed uetat id fieri in ſcripturis quod in dulgemus noſtris etiam cũ gratia in fabulis.

Retro reſpicere, eſt moras texere, aut cauſari aliud quod prius te agere expediat.

neque dicat animæ ſuæ,habes multa bona repoſita in annos multos,epulare E
lætare:nam dicetur ei: Stulte, hac nocte auferetur abs te anima tua, & quæ
præparâſti,cuius erunt?Itaque feſtinet ad pœnitentiã omnis ætas omnis ſex-
us,omniſq; conditio,vt vitam conſequatur æternam. Iuuenes quidem in eo
grati ſint, quod in ipſo impetu deſideriorum ceruices ſuas iugo ſubijciunt
diſciplinæ:Senes & ipſi laudabiles, quia multi temporis conſuetudinem in
qua male præuenti ſunt, pro Dei timore commutant. Nemo ergo differat,
nemo cunctetur:quæ enim cauſa cunctandi eſt ad benè agendum?aut times,
ne cùm benefeceris,ibi remunerationem non inuenias vt putaſti?Et quid ſen
ties detrimenti,ſi bene feceris gratis, nónne etiam ſola in his ſufficeret con-
ſcientia?Quòd ſi inueneris,vt præſumis,nónne pro paruis,magna, & pro tẽ-
poralibus,æterna recipies?verùm ego hæc propter incredulos dixi. Nos aũt
quæ prædicamus,ita ſe habent: quia nec aliter eſſe poſſunt, quæ Prophetica F
voce promiſſa ſunt.Si quis verò cupit examuſſim veritatem noſtræ prædica-
tionis agnoſcere, conueniat ad audiendum, & quid ſit verus Propheta co-

Nonnullis non ſunt committẽda uerba uitæ,ne iniuriam patiatur prophetia.

gnoſcat,& tunc demũ omnis in eo ceſſabit ambiguitas:ſi tamen non obſti-
natis aĩs reſiſtat his,quæ vera eſſe cõpererit. Sunt enim quidã qui quolibet
modo,ad hoc tantum reſpiciunt,vt vincant,& laudem pro hoc magis quàm
ſalutem quærant,quibus non eueniat vel dici aliquid,ne & ſermo nobilis pa
tiatur iniuriam,& iniuriæ ſuæ reum æterna morte cõdemnet.Quid enim eſt
in quo aduerſari præditioni noſtrę quis debeat?aut in quo contra veri hone
ſtique fidem ſermo prædicationis noſtræ deprehenditur?qui dicit honoran-
dum eſſe Deum,& patrem omnium cõditorem,eiuſq; filium, qui ſolus eum
& voluntatem eius nouit,cuique ſoli de omnibus credendum eſt, quæ præ-
cepit:ſolus enim eſt lex,& legis lator,& iudex iuſtus, cuius lex diſcernit,ho- G
norandum eſſe Deum,Dominum omnium,per vitam ſobriam,caſtam iuſtã,
miſericordem,& in ipſo ſolo omnem collocandam ſpem. Sed dicet aliquis,

Inter ſalubria philoſophorum & Chriſti præcepta, quid inter ſit.

etiam à philoſophis huiuſmodi præcepta dari.Nihil eſt ſimile: nam de iuſti-
tia quidem ab eis,& ſobrietate mandatur:ſed remuneratorem Deum,geſto-
rum bonorum malorumque non nôrunt,& eò leges & præcepta eorum ac-
cuſatorem tantummodo publicum vitant,conſcientiam verò purificare nõ
poſſunt.Quid enim timeat in occulto peccare, qui occultorum eſſe arbitrũ
& iudicem neſcit? Addũt præterea philoſophi in pręceptis ſuis,etiam Deos,
qui ſunt dæmones,honorandos:quod ſolum, etiamſi in alijs probabiles vi-
derentur,grauiſſimæ eos poteſt impietatis arguere, & proprijs condemnare
ſententijs:qui vnum quidem eſſe pronunciant Deum,pro aſſentatione tamẽ
erroris humani,plures mandent colendos.Aiunt autem & illud Philoſophi, H

Deum nõ iraſci quorſum pertineat.

Ira nõ ſemper mala.

Deum non iraſci,neſcientes quid dicant.Ira enim mala eſt, vbi mentem tur-
bat,vt rectum conſilium perdat:illa verò quæ malos punit, perturbationem
menti non infert:ſed vnus,vt ita dixerim, idemque affectus eſt,qui & bonis
præmia,& malis retribuit pœnam:nam ſi bonis & malis bona reſtituat,& ſi
mili remuneratione erga pios vtatur, & impios, iniuſtus potiùs quàm bo-
nus videbitur.Sed ais:nec Deus debuit facere malum. Verum dicis: neque fa-
cit:ſed qui ab eo creati ſunt,dum iudicandos ſe eſſe non credunt,indulgentes
voluptatibus ſuis,à pietate & iuſtitia deuoluti ſunt.Sed dices,ſi iuſtum eſt pu

Prolixa patientia Dei.

nire malos,ſtatim vt male agunt,puniri debent.Tu quidem bene feſtinas,ſed
ille quia æternus eſt & quẽ nihil latet,& quantò nullus ei finis, tantò & pro
lixa patientia eſt,& nõ ad velocitatem vindictæ,ſed ad ſalutis reſpicit cauſas:
delectatur

A delectatur enim non tam morte, quàm conuerſione peccantis. Ideo denique & ſanctum baptiſma largitus eſt hominibus, ad quod ſi quis venire feſtinet, & de reliquo maneat emendatus, delentur ex eo omnia peccata, quę p ignorantiam commiſſa ſunt. Nam philoſophi quid contulerunt vitæ mortalium, dicendo hominibus non iraſci Deum? nempe vt docerent eos nullum habere vindictæ alicuius, vel iudicij metum, & per hoc tota peccantibus frena laxarent. Aut quid illi humanum genus iuuarunt, qui dixerunt non eſſe Deum, ſed caſu omnia, & fortuitò agi? nónne vt hæc audientes homines, & arbitrantes nullum eſſe iudicem, nullum prouiſorem rerum, ad omne facinus, quod vel furor, vel auaritia, vel libido dictâſſet, neminem verendo præcipites agerentur? Nam illi multum reuera iuuerunt mortalium vitam, qui dixerunt nihil poſſe ſine Geneſi fieri, ſcilicet vt vnuſquiſque pecB cati ſui cauſam Geneſi aſſcribens: ſemetipſum in ſceleribus ſuis pronunciaret innoxium, dum crimen ſuum non pœnitendo diluit, ſed factum culpando congeminat. Nam de illis quid dicam philoſophis, qui Deos colendos eſſe introduxerunt, & tales Deos, quales paulò antè audiſtis? Quid fuit aliud decernere, niſi vt vitia, niſi vt crimina, niſi vt flagitia colerentur? Pudet, miſeretq; me veſtri, ſi creditis quod indigna hæc eſſe & impia, atque execrabilia, aut non deprehendiſtis hactenus, aut deprenſa & intellecta, mala pro bonis & optimis coluiſtis. Tum præterea & illud quale eſt, quod præſumpſerunt nonnulli philoſophorum, vel de Deo loqui, cum ſint mortales, & opinione ſola de inuiſibilibus dicere, vel de mundi origine, vbi non aderant cũ fieret, vel de fine eius, vel de animarum in infernis diſpenſatione & iudicio, neſciẽtes, quia præſentia quidem & viſibilia noſſe, hominis eſt rationabilis? C Præterea verò, & futura, & inuiſibilia ſcire, ſolius propheticæ præſciẽtię eſt. Non ergo hæc coniecturis, & & opinionibus colligenda ſunt in quibus valde falluntur homines, ſed fide propheticæ veritatis, ſicut ſe habet hęc noſtra doctrina. Nos enim nihil ex nobis loquimur, nec humana æſtimatione collecta adnunciamus, hoc decipere eſt auditores: ſed veri Prophetæ auctoritate nobis tradita, & manifeſta prædicamus. De cuius præſciẽtia & virtute prophetica, ſi quis, vt dixi, ad liquidũ vult documenta ſuſcipere, ſolicitus conueniat, & impiger ſit ad audiendũ, & euidentes dabimus probationes, quibus vim propheticæ præſcientiæ, non ſolũ auribus audire, ſed & oculis etiam videre, ac manu contrectare ſe credat. De quo cum certam fidẽ conceperit, iugũ iuſtitiæ & pietatis abſq; vllo labore ſuſcipiet, tantamq; in eo ſentiet ſuauitatẽ, vt non ſolũ nihil ei laboris ineſſe cauſetur, verũ & amplius aliquid addi D ſibi deſideret, & imponi. Cumq; hæc & alia his ſimilia dixiſſet, & nonnullos ex his qui aderant infirmos, & dæmonibus obſeſſos curâſſet, gratulantes, & Deum collaudantes turbas dimiſit, præcipiens eis vt ad eundẽ locum, etiã conſequentibus diebus audiendi gratia conuenirent. Cumq; domi iam inter nos eſſemus, ac pręparemus ad edendum, ingreſſus quidam nunciat Appionem Pliſtonicenſem, cum Anubione nuper veniſſe ab Antiochia, & hoſpitari cũ Simone. Tum pater audiens, gauiſus eſt, & ait Petro: Si permittis, volo & ſalutare Appionem, & Anubionem, quia valde amici mihi ſunt. Fortaſſis aũt Anubionem etiam ſuadere potero, diſputare cum Clemente de Geneſi. Et Petrus: Permitto, inquit, & laudo quòd amicos colis: veruntamen conſidera, quõ per prouidentiam Dei omnia tibi ex ſententia concurrunt: ecce enim nõ ſolũ affectio tibi propria Deo præſtãte reparata eſt, ſed & amicorũ

Ioan. 12.

Vitia culta p Dijs.

De rebus diuinis loqui huma-nis coniecturis, quã friuolum.

Appion. Anubion.

T præſentia

præſentia procuratur. Et pater: Verè, inquit, aduerto ita eſſe, vt dicis. Et cùm E
hæc dixiſſet, abiit ad Anubionem. Nos autem cum Petro poſiti per totã no-
ctem interrogando de diuerſis, & diſcendo ab eo, delectatiõe ipſa doctrinæ,
& ſuauitate verborum peruigiles manſimus. Et cùm iam aroreſceret, Petrus
intuens me ac fratres meos, ait: Miror quid viſum ſit patri veſtro. Cumq́; hęc
diceret ſuperuenit pater, & inuenit Petrum nobis de ſe loquentem. Cumq́; ſa
lutaſſet, ſatisfacere cœpit, & cauſam exponere, ob quã foris manſiſſet. Nos
autem reſpicientes ad eum, expauimus, vultum in eo Simonis videntes, vocẽ
tamen patris noſtri audiebamus. Cumq́; refugeremus eum, & execraremur,
ſtupebat pater quòd tam auſterè cum eo ageremus & barbarè. Solus ta-
men Petrus erat, qui vultum eius naturalem videbat, qui & ait ad nos. Cur ex
ecramini patrem veſtrum? Cui nos vnà cum matre reſpondimus: Hic nobis Si
mon videtur, vocem habens patris noſtri. Et Petrus: Vobis quidem vox eius F
quæ maleficijs mutata non eſt, ſola nota eſt: mihi antẽ etiam vultus eius, qui
alijs arte Simonis mutatus apparet, Fauſtiniani patris veſtri notus eſt: & intu-
ens patrem ait: Cauſa quæ coniugem tuam conturbat, ac filios, hæc eſt: ſpeci-
es vultus in te non videtur illa quæ fuit, ſed facies execrandi Simonis in te ap
paret. Et cùm hæc diceret, ingreſſus quidam ex his qui Anthiochiam præceſ
ſerunt, dicebat ad Petrum: Scire te volo Dominẽ mi Petre, quia Simon apud
Antiochiam publicè multa faciens ſigna, & prodigia, nihil aliud populo per
ſuaſit, niſi quæ ad tui odium pertinent, Magum te nominans, maleficum,
homicidam, & in tantum eos aduerſum te odium concitauit, vt magnopere
deſiderent, ſi te vſquam inuenire queant, etiam carnes tuas deuorare: & ob
hoc nos qui pręmiſſi ſumus, videntes valde cõmotã contra te ciuitatẽ, occul
tè in vnũ conuenientes, conſiderabamus quid fieri oporteret. Cumq́; nullum G
videremus exitum rei, ſuperuenit Cornelius Centurio, miſſus à Cæſare ad prę
ſidem Cæſareæ, publici negotij gratia: hunc accerſimus ad nos ſolum, cau-
ſamq́; ei qua mœſti eſſemus exponimus, ac ſi quid poſſet, vt iuuaret, horta-
mur. Tũ ille promptiſſimè repromittit, ſe eum protinus fugaturum, ſi tamen
conſilio eius etiam nos adniteremur: cumq́; nos polliceremur impigrè cũcta
geſturos, ait: Cæſar in vrbe Roma, & per prouincias maleficos inquiri iuſſit
ac perimi, ex quibus plurimi iam perempti ſunt. Ego igitur diuulgabo per a-
micos, me vt iſtum Magum caperem, veniſſe, & ob hoc miſſum à Cæſare, quo
etiam hic cum cæteris ſuis ſocijs puniatur. Veſtri ergo qui cum ipſo ſunt,
occultè quaſi vndecunque audierint, dicent ei quod ego ad ipſum capien-
dum miſſus ſim, & certum eſt, quod cũ audierit, fugiat: aut ſi vos aliquid me-
lius videtis, dicite. Quid plura? ita factum eſt à noſtris, qui cum ipſo erant, ex- H
plorandi gratia ſimulati. Vbi didicit Simon ventum eſſe ad ſe, tanquam in-
gens ſibi beneficium collatum ab eis accipiens, in fugam verſus eſt. Diſcedẽs
igitur ex Anthiochia, cũ Athenodoro huc venit, ſicut audiuimus, hoc ergo vi
ſum eſt nobis omnibus qui præceſſimus, vt interim nunc aſcendas Antiochi
am, vſquequo videamus ſi illo diſcedente, odium quod de te populo ſemina
uit, aliqua ex parte vacuetur. Cùm hæc inſinuaſſet is qui de Antiochia vene-
rat, Petrus reſpiciens ad patrem noſtrum, ait: Fauſtiniane, à Simone Mago trã
formatus eſt vultus tuus, ſicut apparet: putans enim quod à Cæſare quærere-
tur ad pœnam, tertius fugit, & ſuum vultum tibi impoſuit, ſi fortè tu pro ip-
ſo capereris, & ad mortem duci poſſis, vt filijs tuis triſtitiam moueret. Pater
verò vbi hæc audiuit, cũ lacrymis exclamans: Rectè, inquit, æſtimaſti Petre,
nam &

Transformatio Simonis in Fauſtinianum in altera editione quam Rufinus ut meliorem ſequut' eſt non continetur, & quæ nec mihi ſatis probetur. Sed quia uetuſtiſſimus codex qui Baſilee eſt in bibliotheca, Canonicorum, id habebat, libuit præmonere lectorem. Cornelius centurio is qui Act. X iuſtus & timens Deum dicitur.

A nam & Anubion, quia mihi valde amicus erat, ſub myſterio quodã mihi indicare cœperat de inſidijs eius, ſed infœlix non credebam, quia nihil in eum commiſeram mali. Cumq; omnes vnà cum parte triſtitia & lacrymis ageremur, interea & Anubion venit ad nos, indicãs nobis Simoné fugiſſe per noctem, Iudæam petentem. Videns aũt patrẽ noſtrum plangentem & lamentantem ſe, ac dicẽtem: Infœlicem me, qui eum Magum audiens non credebam: quid mihi miſero accidit, vt vna die recognitus ab vxore, & filijs, lætari non potuerim cum eis, ſed ad priores miſerias quas in errore pertuli, reuolutus ſum? Mater autem multo grauius ſparſis & laceratis crinibus plãgebat: nos quoque in permutatione vultus patris ſtupentes, nec quid rei eſſet intelligere poteramus. Sed & Anubion omnes nos ita videns affligi, velut mutus ſtabat. Tunc Petrus nos intuens filios eius, ait: Mihi credite, quòd hic ipſe eſt B pater veſter: propter quod & moneo vos, vt quaſi patrem ſeruetis eum. Dabit enim Deus occaſionem aliquam, qua depoſito Simonis vultu, euidentem patris veſtri, id eſt ſuam recuperare poſſit effigiem. Et ad patrem conuerſus ait: Ego tibi permiſeram ſalutare Appionem, & Anubionem, quos tibi amicos à puero fuiſſe dixeras, non tamen vt cum Simone loquereris. Et pater: Peccaui, inquit, fateor. Tum Anubion: Et ego, inquit, cum ipſo rogo & deprecor te, vt ignoſcas ſeni, viro bono, & generoſo: ſeductus eſt, infœlix, & ludibrio factus, à nominato Mago: dicã enim quomodo res geſta eſt. Vbi venit ad ſalutãdos nos, contigit vt in ipſa hora circunſtaremus Simonem, audientes eum dicentem quod fugere velit, in ipſa nocte audiſſe enim ſe, quod venerint quidam etiam ad hanc Laodiciæ ciuitatem, qui eum ex præcepto imperatoris comprehenderent: velle autem ſe in hunc qui nuper ingreſſus eſt Fauſti- C nianum, omnem conuertere furorem. Et ait ad nos: tantum, inquit, vos facite eum cœnare nobiſcum, & ego vngentum quoddam componam, quo cœnatus perungat faciem ſuam, vt ex eo meum vultum omnibus habere videatur: vos autem herbæ cuiuſdam ſucco facies perungemini priùs, vt non fallimini de immutatione vultus eius, ita vt exceptis vobis, alijs omnibus Simon eſſe videatur. Et cùm ille hæc diceret, aio ad eum: Et quid tibi ex hoc facto confertur lucri? Tum Simon: Primò, inquit, vt ipſum comprehendãt qui me quærunt, & me deſinant quærere. Si verò punitus fuerit à Cæſare, vt luctum maximum habeant filij ſui, qui me derelicto, confugerunt ad Petrum, & ſũt modo adiutores ipſius. Ego autem cõfiteor tibi Petre quod verum eſt: timui tunc Fauſtiniano indicare hæc: ſed neque ſpatium nobis ipſe Simon dedit, vt poſſemus ſecretius loqui, & plenius ei conſiliũ Simonis aperire. Interea cir- D ca mediam noctem, Simon in Iudæam petens cõfugere, deduxit autem eum Athenodorus & Appion, ego autem ſimulaui inæqualitatem corporis vt dormire manens, facerem hunc velocius ad vos redire, ſi fortè poſſit aliquo modo occultari apud vos, ne ab his qui Simonem quærũt comprehenſus, ad Cæſarem perducatur, & pereat gratis, & nunc ſolicitus pro ipſo, veni videre eum, & redire antequam ſuperueniant illi qui deduxêre Simonem. Et conuerſus ad nos Anubion ait: Ego Anubion patris veſtri verum vultum video reuera, quia perunctus ſum priùs ab ipſo Simone, ſicut narrauit nobis, vt oculis meis vera Fauſtiniani facies appareret, vnde ſatis ſtupeo & admiror artem Simonis Magi, quod vos ſtantes modo non agnoſcitis patrem veſtrum. Flentibus autem patre & matre, ac nobis omnibus pro his quæ acciderant, motus miſeratiõe etiã Anubiõ flebat. Tũ Petrus miſericordia permotus, reſtituturũ

Simon in Iudæam fugit.

T 2 ſepro-

ſe promittit faciem patris noſtri, dicens ad eum: Audi Fauſtiniane, cùm nobis prius vtilitatis aliquid contulerit error iſte transformati vultus tui, & miniſtrauerit ad ea quæ volumus, tunc ego veram tibi vultus tui imaginem reddam, ſi tamen priùs quæ à me tibi fuerint imparata, profligaueris. Cúq; pater meus impleturum ſe cuncta quæ iuberet, omni promitteret pacto, tantum vt propriã recuperaret effigiem, Petrus ita cœpit: Ipſe auribus tuis audiſti quòd vnus ex his qui pręmiſſi fuerant, regreſſus ex Antiochia, nunciauerit quó Simon ibi poſitus, turbas aduerſum me concitauerit, atque in odium mei totã inflammauerit ciuitatem, magum me & homicidam ac deceptorem confirmans, in tantum vt deſiderent, ſi me videant, etiam carnes meas deuorare. Fac ergo quod ego dico tibi, relinquens apud me Clementem, præcede nos Antiochiam cum coniuge tua, & Fauſto ac Fauſtino filijs tuis. Sed & alios mittã tecum, quos mihi videbitur, qui obtẽperent his quæ præcepero. Cu ergo vnà cum ipſis Anthiochiam veneris, quandoquidem Simon videris, publicè ſtãs prædica pœnitentiam tuam, & dic: Ego Simon denuncio vobis & confiteor me omnia fefelliſſe de Petro: ille enim neque ſeductor eſt, neque magus, neque homicida, neque horum aliquid quæcunque cõtra eum loquutus ſum, ſed dixi illa omnia furore commotus. Obſecro ergo vos ipſe ego qui dudum cauſas odij vobis contra eum dederam, vt nihil tale de eo ſentiatis: ſed deponite odium, ceſſate ab indignatione, quia verè à Deo ad ſalutem mundi, miſſus eſt diſcipulus veri Prophetæ, & Apoſtolus. Propter quod ſuadeo, hortor, & moneo, vt ipſum audiatis, ipſi credatis, prædicanti vobis veritatem, ne fortè ſi ſpreueritis eum, ipſa etiam ſubitò ciuitas veſtra pereat, Quã verò ob cauſam hæc nunc vobis confitear, indicabo. Hac nocte Angelus Dei corripuit me impiũ, & cur inimicus eſſem veritatis præconi, vehementiſſimè flagellauit. Deprecor ergo vos, vt etiam ſi ego ipſe poſt hæc veniens ad vos, aliquid tẽtauero aduerſum Petrum dicere, ne ſuſcipiatis nec credatis. Confiteor enim vobis, ego magus, ego ſeductor, ego deceptor fui, ſed pœnitentiam ago, licet enim per pœnitentiam priora male geſta delere. Cùm hæc Petrus intimaret patri, ille reſpondit: Scio quid velis, ne labores vltra: intellexi enim & noui, quid oporteat, cùm ad locum venero, proſequi. Et Petrus iterum ſuggerebat ei, dicens: Cùm ergo veneris ad locum, & videris populum ex ſermone tuo conuerti, & depoſitis odijs recipere deſiderium noſtri, mitte & manda mihi & ſtatim veniam. Cùm autem venero, ſine mora alienum hunc à te vultum ef fugabo, & tuum proprium qui tuis omnibus notus eſt reddam. Et his dictis fratres meos proficiſci cum ipſo iubet, ac Mathidiam matrẽ noſtrã, & quoſdam ex familiaribus ſimul. Sed mater recuſabat proficiſci ſimul, & aiebat: Quaſi adultera mihi futura videor, ſi vultui Simonis cõiuncta ſim: quod etſi cogar ſimul ire, impoſſibile tamen eſt vt in eodem lectulo cum ipſo iaceam, ſed neſcio ſi proficiſci ſimul acquieſcam. Et cum valde renueret, Anubion hortari eam cœpit, dicens: Crede mihi & Petro, ſed & ipſa vox non tibi Fauſtinianum eſſe perſuadet coniugem tuum, quem verè non minus ego diligo quã tu? Deniq; etiam ego ipſe vobiſcum veniã. Et cùm hæc dixiſſet Anubió, promiſit mater ſimul ſe profecturam. Tum ego, competenter, aio, Deus negotia noſtra componit: habentes enim nobiſcum & Anubionem aſtrologum, cum quo ſi Antiochiam venerimus, de Geneſi attentius diſputabimus. Cúq; poſt medium noctis pater noſter, cum his quos iuſſerat Petrus, & Anubione profectus eſſet, manè priuſquam procederet ad diſputandum Petrus, regreſſi ſunt

Nec illa habentur in nonnullis codicibus, nec mihi arrident.

A ſi ſunt illi qui deduxerunt Simonē, id eſt, Appion & Athenodorus, & venerunt ad nos requirentes patrem meum. Petrus verò vbi cognouit, iuſſit eos introire. Et cùm conſediſſent, vbi eſt, aiunt, Fauſtinianus? Petrus reſpondit, neſcimus: veſpere enim poſtquam ad vos venit, vltra nulli ſuorum viſus eſt: heſterno tamen die manè Simon venit, quærens eum, & quia nihil illi reſpōdimus, neſcio quid ei viſum ſit, Fauſtinianū ſe eſſe dicebat: quod cùm ei nemo crederet flens & dolens comminabatur perempturum ſemetipſum, & poſt hæc abijt ad mare verſus. Hæc cùm audiſſet Appion & qui cum ipſo erant, vlulatum dederunt grandem, dicentes: Quid hoc feciſtis, cur non recepiſtis eum? Et cùm velit Athenodorus dicere mihi, quia ipſe erat Fauſtinianus pater tuus, Appion præueniens eum: Comperimus, inquit, à quodā qui cum Simone profectus eſt, ipſo Fauſtiniano deprecante eum, pro eo quòd B nollet filios ſuos videre, quia Iudæi erant. Nos ergo cùm audiſſemus hæc, venimus eum hic requirere: ſed quia hic nō eſt, apparet quia verè dixit, qui nūciauit eum cum Simone profectū: hoc ergo nūciamus vobis. Ego aūt Clemēs vbi intellexi conſilium Petri, quia voluerit eis ſuſpitionem dare, quod ab ipſis quærendus eſſet ſenex, vt timerent & fugerent, cœpi iuuare conſiliū eius, & aio ad Appionem: Audi chariſſime Appion, nos quod bonū credimus, etiam patri tradere volumus: quod ſi noluerit recipere, ſed magis, vt dicis, exhorreſcens nos fugit, aſperum ſit forttaſſe quod dico, nec nos de eo curamus. Et cùm hęc dixiſſet, quaſi execrantes crudelitatem meam diſcedut, veſtigia Simonis, vt ſequenti die comperimus, inſequentes. Interea cùm Petrus ex more quotidie populum doceret, & virtutes multas ac ſanitates efficeret, poſt dies decem venit quidam noſtrorū ab Antiochia, miſſus à patre, adnunC cians nobis quomodo publicè ſtaret pater, Simonem quidem qui in vultu videbatur accuſans, Petrū verò immenſis laudibus pręferens, & omni populo cōmendans, ac deſiderabilem faciens, ita vt omnes ex eius ſermone mutati, deſiderarent eum videre, multos autem tantum in Petri amorē veniſſe, vt ſæuirent in patrem, quaſi in Simonem, & manus ei velint inijcere, velut qui tantum mali commiſiſſet in Petrum: propter quod, aiebat, adpropera, ne forte perimatur: in tempore eñ magno poſitus, velociter miſit me, vt ſine mora venias, quo viuentē eum occupes, ſimul & creſcenti erga tui deſideriū ciuitati, opportunus appareas. Aiebat etiā quomodo mox vt vrbem Antiochiā pater ingreſſus eſſet, quaſi ad Simonē, omnis populus ad eum collectus eſt, & cœpit omnibus confiteri publicè ſecundum ea quæ populi reſtauratio flagitabat: nam quicunq; omnes ſimul nobiles, & diuerſi ſimul diuites ac pauD peres cōueniſſent, ſperantes aliqua ab eo more ſolito prodigia poſſe fieri, oēs hac voce adloquitur: Diu eſt quod me Simonem infœliciſsimū hominum patientia diuina ſuſtinet: nam quicquid in me mirati eſtis, non veritatis myſterio, ſed dæmonum mendacijs & artibus geſtum eſt, vt veſtram fidem euerterem, & meam animam condemnarē. Confiteor me omnia de Petro fuiſſe mentitum: ille enim neq; Magus, neq; homicida vnquam fuit, ſed à Deo ad ſalutem veſtrā omniū miſſus eſt, quem ſi ex hac hora contemnendum putaueritis, certum ſit apud vos, quòd poſſit ipſa ciuitas veſtra repente deperire. Quæ autem cauſa ſit, vt hęc vobis vltro confitear, ab Angelo Dei hac nocte vehementer correptus ſum, & cur ei inimicus extiterim, vehementiſſimè flagellatus. Deprecor ergo vos, vt ſi eo ipſe ex hac hora aperuero os meū cōtra eum, proijciatis me ab aſpectu veſtro: ille eñ immundus demō ſaluti homi-

Fauſtinianus ſubdititius Simō Antiochiæ plebem recōciliat.

num inimicus, per os meum contra ipſum loquitur, ne per eum vos pertingatis ad vitam. Quid enim ars magica per me vobis potuit virtutis oſtendere? Canes feci æreos latrare, & ſtatuas mouere, figuras mutare hominũ & ſubitò ab aſpectibus hominum abſentari, & per hæc debuiſtis artem magicam execrari, quæ vt vobis miraculũ inane prætenderẽ, animas veſtras diabolicis laqueis innodabat, ne crederetis Petro, qui & languẽtes in nomine eius, à quo miſſus eſt, curat, & dæmonas fugat, ac cæcos illuminat & paralyticis ſalutem reddit, & mortuos ſuſcitat. Hæc & his ſimilia multa proſequente, execrari cœpit populus, & dabant fletum & gemitum, quia peccâſſent in Petrum, credentes eum eſſe magum, & impium. Eodem verò die ad veſperam reſtituta eſt in Fauſtiniano facies propria, & abſceſſit ab eo aſpectus Simonis Magi. Audiens autem Simon vultum ſuum in eo ad Petri gloriam profeciſſe, feſtinus præuenit Petrum, & agere cupiens arte ſua, vt Fauſtiniano eius ſimilitudo recederet, cùm iam hoc iuxta verbum Apoſtoli ſui Chriſtus implêſſet. Videntes autem Niceta & Aquila poſt prædicationem neceſſariam, paternam faciem reſtitutam, gratias agentes Deo, non eum permiſerunt vlterius adloqui populum. Simon autem cœpit, licet occultè, per amicos ſuos & familiares ambulare, & ampliùs Petro derogare quàm antea. Tunc omnes expuentes in faciem eius, expulerunt eum de ciuitate, dicentes: Tu eris reus mortis tuæ, ſi vlterius loquutus contra Petrum, huc tibi credideris eſſe veniendum. Quibus cognitis, Petrus poſtera die conuenire populo iubet, & vno ex his qui ſequebantur eum, ordinato eis Epiſcopo; alijs etiam præsbyteris, baptizatis quoque plurimis, & omnibus qui erant vexati languoribus, vel dæmonibus ſanitati redditis, demoratus ibi aliud triduum, cunctis rite cõpoſitis, valedicens eis, proficiſcitur à Laodicia multum deſiderabilis Antiochenſiũ plebi: & cœpit per Nicetam & Aquilam tota ciuitas audire, quia Petrus aduentaret. Omnis autem populus Antiochiæ ciuitatis, audiens Petrum venire, occurrerunt ei, & penè omnes maiores natu & nobiles, cinere aſperſi in capite, pœnitentiam agentes, qui contra prædicationem eius, Magum Simonem ſuſcepiſſent. Hæc & his ſimilia proſequentes, offerũt ei vexatos languoribus, & dæmonijs fatigatos, paralyticos quoque, & diuerſa pericula patientes: & erat infinita multitudo ſimul languentium. Quos videns Petrus non ſolùm pœnitudinem agere, quod de eo male ſenſiſſent per Simonẽ, verum etiam & iam integram fidem exhibere iubebat Deo, vt etiam omnes, diuerſas ægritudines patientes, crederent per eum poſſe ſaluari, expandit ad cœlũ manus ſuas, & cum lacrymis orationem effundens, gratias referens Deo, dicebat: Benedicte pater prædicande, qui omne verbum & promiſſum filij tui adimplere dignaris, vt cognoſcat omnis creatura, quia tu ſolus Deus in cœlo & in terra. Hæc & his ſimilia dicens, aſcendit in eminentiori loco, & iuſſit ante ſe poni omnem multitudinem ægrotantium, quos omnes hac voce alloquutus eſt: Similem vobis hominem me eſſe videntes, nolite putare quòd à me poſſitis recuperare ſalutẽ veſtram: ſed per eum qui de cœlo deſcendens, oſtendit credentibus ſibi, integram animę & corporis medicinam: vnde vox veſtra teſtem habeat hunc omnem populum, quia ex toto corde creditis in Domino Ieſu Chriſto, vt ſciant etiam ſeipſos ab ipſo poſſe ſaluari. Cumque omnis multitudo Infirmantium vna voce clamaret, hunc eſſe verum Deum, quem Petrus adnunciat, ſubitò immenſum lumen gratiæ Dei in medio plebis apparuit, & cœperunt paralytici currere ad pedes Petri ſani, cæci recupe-

Fauſtiniano natiua facies reſtituitur.

Simon eiectus Antiochia.

Deo referendum acceptum ſi quid geſtum fuerit ab hominibus paulò diuinius.

rato

A rato viſu clamare, claudi reſtaurato greſſu gratias agere, languentes recepta ſanitate gaudere: nonnulli etiam ſolo flatu viuentes, iam ſine ſenſu & ſine voce recuperati ſunt omnes quoque lunatici, & pleni dæmonijs liberati ſunt. Tantam itaq; ſpiritus ſanctus in illa die gratiam ſuæ virtutis oſtendit, vt omnes à minimo vſque ad maximum vna voce confiterentur Dominum: & ne multis immorer, intra ſeptem dies, plus quàm decem millia hominum credentes Deo, baptizati ſunt, & ſanctificatione conſecrati, ita, vt omni auiditatis deſiderio, Theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate ſublimior, domus ſuæ ingentem baſilicam, Eccleſiæ nomine conſecraret, in qua Petro Apoſtolo conſtituta eſt ab omni populo cathedra, & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum conueniens. Credebat ſanè doctrinę, quam ſanitatum efficacitas adfirmabat. Tum ego Clemens cum fratribus meis & *Cathedra Pteri.*

B matre patrem adloquimur, vtrum aliquæ infidelitatis in eo reliquiæ remanſiſſent. At ille: Venite, ait, & videbitis coram Petro, quantum in me fidei creuerit incrementum. Tunc accedens Fauſtinianus, procidit ad pedes Petri dicens: Semina verbi tui quæ ager meę mentis accepit, iam nata ſunt, atq; ita ad fœcundam maturitatem prouecta ſunt, vt nihil deſit, niſi vt à paleis me ſpiritali illa tua deſeces falce, & reponas me in horreo dominico, faciens me menſæ diuinæ participem. Tum Petrus cum omni alacritate adpræhendens manum eius, tradidit eum mihi Clementi, & fratribus meis, dicens: Sicut tibi patri filios reſtituit Deus, ita & patrem filij reſtituunt Deo. Indixit autem ieiunium omni plebi, & veniente die dominica, baptizauit eum, atque in medio populo, ex conuerſione eius materiam ſumens, omnes caſus eius expoſuit, ita, vt omnis ciuitas quaſi Angelum eum ſuſpiceret, & non minorem ei gratiam quàm Apoſtolo exhiberet. *Fauſtinianus quantum promouerit.*

C

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS LIBRI DECIMI ET VLTIMI FINIS.

CANO-

CANONES Apoſtolorum iuxta veterem editionem.

CAP. I.

Epiſcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur.

CAP. 2.

Presbyter ab vno Epiſcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

CAP. 3.

Sacrificiũ Miſſæ à Domino ordinatũ.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, præter ordinationem Domini alia quędam in ſacrificio offerat ſup altare, id eſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, & confecta quædã, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, cõgruo tempore deponatur.

CAP. 4.

Offerri non liceat aliquid ad altare, præter nouas ſpicas & vuas & oleũ ad luminaria, & thymiama, id eſt, incenſum, tempore quo *ſancta celebratur oblatio.

**al. ſacra.*

CAP. 5.

Reliqua poma omnia ad domum primitiæ Epiſcopo & presbyteris dirigantur, non offerantur in altari. Certum eſt autem, quod Epiſcopus & preſbyteri *diuidant & diaconis, & reliquis clericis.

**al diuidunt.*

CAP. 6.

Diſtin. 28 Si quis docuerit. & Diſt. 13.

Epiſcopus, aut presbyter vxorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abijciat: ſi verò reiecerit

ΚΑΝΟνες τῶν ἁγίων καὶ πανσέπτων ἀποστόλων.

α.

Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

β.

Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί

γ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἢ τινα ἐπιτηδευτὰ ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, ὡς παρὰ τὴν διάταξιν κυρίου ποιῶν, καθαιρείσθω. πλὴν νέων πυρῶν ἢ σταφυλῆς, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς λυχνίαν, καὶ θυμίαμα καιρῷ τῆς προσφορᾶς.

δ.

Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω, ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον, δῆλον δὲ ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ε.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλα-

CANONES APOSTOLORŨ ſanctorũ per Clementem à Petro Apoſtolo Romæ ordinatũ Epiſcopũ, in unũ congeſti: & Gregorio Haloandro interprete, in Latinam linguam è Græca uerſi.

CAP. I.

Epiſcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinator.

CAP. 2.

Presbyter ab vno Epiſcopo ordinator. itẽ diaconus & reliqui clerici.

CAP. 3.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter præter ordinationẽ Domini, quam de ſacrificio inſtituit, alia q̃piã, puta aut mel, aut lac, aut ꝓ vino ſicera, aut confecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit, vt qui contra ordinatiõem Domini faciat, deponitor, excepto nouo frumento, & vua opportuno rempore, Pręterea licitũ non eſto, aliud quippiam admonere ad altare, quàm oleum in candelabrum & incenſum oblationis tempore.

CAP. 4.

Omnium aliorum pomorum primitiæ Epiſcopo & presbyteris domũ mittuntor, nõ ſuper altare. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ Epiſcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.

CAP. 5.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vxorem ſuam prætextu religionis non abijcito. ſi abijcit, ſegrega-

A gregatorà communione: ſi perſeuerat, deponitor.

CAP. 6.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſeculares curas non ſuſcipito, alióqui deponitor.

CAP. 7.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſanctum diem paſchę ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, B deponitor.

CAP. 8.

Si quis Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali cóſortio, oblatione facta, non communicauerit, cauſam dicito: Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minùs dixerit, à com- C munione excluditor, tanquam, qui populo auctor offenſionis fuerit, mota contra eum ſuſpicione, qui obtulit.

CAP. 9.

Quicunque fideles Eccleſiam ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, neque apud preces & ſanctam communionem permanent, D eos, tanquam qui ordinis in Eccleſia perturbationem inducant, à cómunione arceri oportet.

CAP. 10

Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iſte communione priuator.

CAP. 11.

Si quis cum depoſito clerico,

εὐλαβείας. ἐὰν δὲ ἐκβάλλει, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

ε.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω. εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

ζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρείσθω.

η.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γινομένης, μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω. καὶ ἐὰν εὔλογος ᾖ, συγγνώμης τυγχανέτω. εἰ δὲ μὴ λέγει, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν ποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος.

θ

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς, καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή.

ι.

Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.

ια.

Εἴ τις καθῃρημένῳ κληρικῷ,

iecerit, excommunicetur: * ſed ſi perſeuerauerit, deijciatur.

CAP. 7.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam ſeculares curas adſumat: ſin aliter, * deijciatur.

CAP. 8.

Si qs Epiſcop⁹ aut preſbyter, aut diaconus, ſanctum paſchæ diem ante vernale æquinoctiú cum Iudæis celebrauerit, abijciatur.

CAP. 9.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex ſacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicauerit: aut cauſam dicat, vt ſi ratióabilis fuerit, veniá conſequatur: aut ſi nó dixerit, communióe priuetur, tanquam qui populo cauſa læſionis extiterit, dans ſuſpicionem de eo qui ſacrificauit, quòd recté non obtulerit.

CAP 10.

Omnes fideles * qui ingrediuntur Eccleſiam, & ſcripturas audiunt, non autem perſeuerant in oratione, nec ſanctam communioné percipiunt, velut inquietudines Eccleſię commouentes, conuenit communione priuari.

CAP. 11.

Si quis cum excommunicato ſaltem in domo * ſimul orauerit, iſte cómunione priuetur.

CAP. 12.

Si quis cum damnato clerico,

Quicunq; declarãdo ca. Et in dec. Iuo li. 3.

*al. &.

Diſt. 88. c Epiſcopus aut ſacerdos.

*al. eijciatur.

Miſſam eſſe ſacrificium & oblationē qua facta, oēs olim communicabãt, qui intererãt.

De cōſec. diſt. 1. c. omnes fideles.

al. q conueniũt in ſolennitatibus ſacris ad eccleſiã, & ſcripturas Apoſtolorum & euangeliũ audiant: Qui autē non perſeuerant in oratione, uſq; dum miſſa pagatur, nec

In dec. Iuo. lib. 5.

*al. locutus fuerit, uel

2. Ioã. 1. c.

clerico, veluti cum clerico, ſimul orauerit, iſte damnetur.

κῷ ὡς κληρικῷ, συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

clerico, vt cum clerico, preces coniunxerit, deponitor & ipſe. E

CAP. 13.

In dec. Iuo. lib. 3. Si quis clericus, aut laicus, à cõmunione ſuſpenſus, ſeu communicans, ad aliam properet ciuitatẽ, & ſuſpiciatur pręter commendatitias literas, & qui ſuſceperunt, & qui ſuſceptus eſt, communione priuentur. Excommunicato verò proteletur ipſa correptio, tanquã qui mentitus* ſit, & Eccleſiam Dei ſeduxerit.

**al. ſic*

ιβ.

Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει, δεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς. εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός.

CAP. 12.

Si quis clericus, aut laicus à communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatẽ, ſine commendaticijs literis receptus fuerit, à cõmuniõe excluditor, tam qui recepit, quàm qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor. F

CAP. 14.

Nic. cõ. c. 15. Antio. cõ. ca 21. Epiſcopo non licere alienam parœciam, propria relicta, peruadere, licet cogatur à plurimis. Niſi fortè quis* cum rationabili cauſa* compellat, tanquam qui poſſit ibidem* conſtitutis plus lucri conferre, & in cauſa religionis aliquid* profecto proſpicere. Et hoc nõ à ſemetipſo pertentet: ſed multorum Epiſcoporum iudicio & maxima ſupplicatione perficiat.

**al. cum *al. compellatur. *al. conſtitutus. *al. profectus.*

ιγ.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν αὐτοῦ παροικίαν, ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾷν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι, καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ.

CAP. 13.

Epiſcopo, qui parœciam ſuam dereliquerit, alteri inſilire nephas eſto, licet à pluribus ad hoc cõpellatur, niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat: nempe quod plus lucri, & vtilitatis his, qui illîc conſtituti ſint, verbo pietatis conferre poſſit: neq; hoc tamen à ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima. G

CAP. 15.

Nice. concil. cap. 16 Antio cõcil. cap. 3. Si quis Presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parœciam, pergat ad alienam, & omninò demigrans præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in aliena parœcia commemoretur, hunc vlteriùs miniſtrare non patimur: præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo, redire con-

ιδ.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβοι ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, μάλιστα εἰ προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου

CAP. 14.

Si quis presbyter aut diaconus, aut quicunque tandem de clericorũ conſortio, relicta parœcia ſua in aliam conceſſerit, & omninò tranſmigratiõe facta, præter voluntatem ſui Epiſcopi in alia parœcia moram traxerit, hunc iubemus, ne porrò in miniſterio publico ſit Eccleſiæ, maximè ſi accerſente ipſum H

A ipſum Epiſcopo eius, redire contemnat, peruerſo illîc ordine perſeuerãs. vt laicus tamen ibi locorum in communionem admittitor.

ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.

contempſerit, in ſua inquietudine perſeuerans. Veruntamen tanquã laicus ibi communicet.

CAP. 15.

Quòd ſi Epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vocationis à miniſterio eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos B ſuſceperit, à communione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.

ιε.

Εἰ δὲ ἐπίσκοπος, ᾧ παρὰ τυγχάνουσι, παρ᾽ οὐδὲν λογισάμενος τὴν κατ᾽ αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν δέξεται αὐτοὺς ὡς κληρικοὺς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

CAP. 16.

Epiſcopus verò, apud quẽ *memoratos eſſe conſtiterit, ſi cõtra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam clericos fortè ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis, communione priuetur.

*al. moratos.

CAP. 16.

Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit, is Epiſcop⁹ aut preſbyter, aut diaconus, aut deniq; in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

ιϛ.

Ο δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

CAP. 17.

Si quis poſt baptiſma ſecundis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non presbyter aut diaconus, aut prorſus ex numero eorum, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

Diſtin. 33. c. Si quis poſt.

C CAP. 17.

Qui viduam duxit, aut diuortio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis, Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut denique ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

ιζ.

Ο χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

CAP 18.

Si quis viduam aut eiectam accceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de ijs, quæ publicis ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

Diſtinct. 34. c. Si quis uiduam.

D CAP. 18.

Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, clericus eſſe non poteſt.

ιη.

Ο δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

CAP. 19.

Qui duas in coniugium ſorores acceperit, vel *filiam fratris, clericus eſſe non poterit.

*al. uiduã fratris, uel filiam patris. *al. filiam fratris.

CAP. 19.

Cleric⁹, qui fideiuſſiones dat, deponitor.

ιθ.

Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς, καθαιρείσθω.

CAP. 20.

Clericus fideiuſſionibus inſeruiens, abijciatur.

CAP. 20.

Si quis humana violentia eunuch⁹ factus eſt, aut in

κ.

Εὐνοῦχος εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις, ἢ ἐν δι-

CAP. 21.

Eunuchus ſi per inſidias hoĩm factus eſt, vel ſi in

Diſt. 55. c. Eunuchus ſi per.

in perſequutiōe eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, efficiatur Epiſcopus.

διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶν, ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος, γινέσθω ἐπίσκοπος.

in perſecutione amputata ei ſunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt, efficitor Epiſcopus. E

CAP. 22.

*Ibidem c. Si quis abſciderit. al. *ſui ipſius.*

Si quis abſcidit ſemetipſum, id eſt, ſi quis amputauit ſibi virilia, non fiat clericus: quia * ſuus homicida eſt, & Dei conditionis inimicus.

κα'.

Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν, μὴ γινέσθω κληρικός. αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

CAP. 21.

Qui ſibijpſi virilia amputauit, clericus non efficitor: ſui enim ipſius homicida eſt, & inimicus creationi Dei.

CAP. 23.

Nic. con. c. 1.

Si qs cùm clericus fuerit, abſciderit ſemetipſū, omninò damnetur, quia ſuus eſt homicida.

κβ'.

Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω. φονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

CAP. 22.

Si quis cùm clericus eſſet, virilia ſibijpſi amputauerit, deponitor. Homicida etenim ſuijpſius eſt. F

CAP. 24.

Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus cōmunione priuetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit.

κγ'.

Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. ἐπίβουλος γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ ζωῆς.

CAP. 23.

Laicus qui ſeipſum mutilauit, per tres annos à communione ejcitor, puta quia ipſe vitæ ſuæ poſuit inſidias.

CAP. 25.

Diſt. 81 c. presbyter aut Diaconus.

Epiſcopus aut præsbyter, aut diaconus, qui in fornicatiōe, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur: non tamen communione priuetur. Dicit enim ſcriptura: Non * vindicabit Dominus bis in idipſum.

*Naum 1. c. ſecundū aliā literā. al. *uindicauit.*

κδ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλοὺς, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν.

CAP. 24.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehenſus, deponitor, non tamen à communione excluditor. Dicit enim ſcriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni conſimiliter & reliqui clerici ſubduntor. G

CAP. 26.

Similiter & reliqui clerici huic conditioni ſubiaceant.

κε'.

CAP. 27.

In decr. Iuo. lib. 3.

Innuptis autem qui ad clerum prouecti ſunt, præcipimus, vt ſi voluerint, vxores accipiant: ſed lectores cantoresque tantummodo.

Τῶν εἰς κλῆρον προελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους.

CAP. 25.

Ex his, qui cœlibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tātùm, & cantores (ſi velint) nuptias contrahant. H

CAP. 28.

Diſt. 45. c. Epiſcopū aut presbyterum.

Epiſcopum, aut presbyterū, aut diaconū percutientē fideles delinquētes, aut infideles iniquè agen-

κς'.

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδι-

CAP. 26.

Epiſcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriā inferentes percutit, & terrorē ipſis per huiuſmodi vult incutere,

A incutere, deponi præcipimus. Nuſquam enim Dominus hoc nos docuit. Imò verò contra, cùm ipſe percuteretur, non repercutiebat: cùm laceſſeretur conuicijs, non regerebat conuicium, cùm pateretur, non comminabatur.

CAP. 27.

Si quis Epiſcopus, aut B presbyter aut diaconus ob certa crimina iuſtè depoſitus, attingere miniſteriũ quod aliquãdo tractauerat, præſumpſerit, omninò hic ab Eccleſia abſcinditor.

CAP. 28.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diacon⁹ pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit, C deponitor tamipſe, quàm qui eum ordinauit, & omninò à cõmunione abſcinditor, quemadmodũ Simon Magus à me Petro.

CAP. 29.

Si quis Epiſcopus ſecularium magiſtratuum familiaritate vſus, per ipſos Eccleſiam nactus fuerit, deponitor: ſegregantor quoque à communione, D quicunque cum ipſo cõmunionem habent.

CAP. 30.

Si quis presbyter, proprium aſpernatus Epiſcopum, ſeorſim conuenticula egerit, & altare erexerit, cùm de nullo crimine Epiſcopum in pietate ac iuſtitia condemnarit, deponitor quaſi qui prĩcipatũ ambiat: tyrannus enim eſt.

δικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν θέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. οὐδαμοῦ γὰρ ὁ κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε. τοὐναντίον δὲ αὐτὸς, τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει.

κζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

κη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντάπασιν, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπὸ ἐμοῦ Πέτρου.

κθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθωσαν, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

λ.

Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγωγὴν καὶ θυσιαστήριον πήξῃ, μηδὲν καταγνοὺς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος, τύραννος γάρ ἐστιν.

agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, deijci ab officio ſuo præcipim⁹, quia nuſquam nos hoc Dominus docuit. E contrario verò, ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur, non remaledicebat: cùm pateretur, non comminabatur. *Eſa. 53. c* *2. Pet. 2. d*

CAP. 29. *Antio. cõ. cap. 4.*

Si quis Epiſcopus, aut diaconus, depoſitus iuſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi cõmiſſum, hic ab Eccleſia penitùs abſcindatur.

CAP. 30. *Chal. cõc. cap. 2.*

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, per pecunias hãc obtinuerit, dignitatẽ: deijciatur & ipſe, & ordinator eius, & à communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon Magus à Petro. *Act. 8. d*

CAP. 31. *16. q. 7. c. Si quis Epiſcopus.*

Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus vſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes, *qui illi cõmunicant. *al. * quiq.*

CAP. 32. *Antio. cõc. cap. 5.*

Si quis presbyter contemnens Epiſcopum ſuum, ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat Epiſcopum in cauſa pietatis & iuſtitiæ, deponatur, quaſi principatus amator exiſtens: eſt enim ty-

tyrannus, & cæteri clerici quicunque tali conſentiunt, deponantur, laici verò ſegregentur. Hæc autẽ poſt vnam & ſecundam & tertiam Epiſcopi obſecrationem, fieri conueniat.

CAP. 33.

Nic.cõ.c.5 Antio.con. cap.6.

Si quis presbyter aut diaconus ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non licere ab alio recipi, ſed ab ipſo qui eũ ſequeſtrauerat, niſi forſitan obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregâſſe cognoſcitur.

Antio.cõ. cap.7.

CAP. 34.

Nullus Epiſcoporũ peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, ſine commendatijs ſuſcipiatur epiſtolis. Et cùm ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs, & ita ſuſcipiantur, & ſi prædicatores pietatis extiterint. Sin minùs, nec quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrentur eis, & ad communionem nullatenus admittátur, quia per ſubreptionẽ multa proueniunt.

CAP. 35.

Antio.cõ. cap.9.

Epiſcopos gẽtium ſingularum ſcire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput exiſtiment, & nihil ampliùs præter eius conſcientiam gerant, quàm illa ſola ſinguli, quæ parœciæ propriæ, & villis quæ ſub ea ſunt, competunt. Sed

ἔστιν. ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω.

λα'.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γίνεται ἀφωρισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.

λβ.

Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. καὶ ἐπιφερομένων αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν. καὶ ἐὰν μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν. εἰ δὲ μήγε, τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε. πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

λγ.

Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς

eſt. Cõſimiliter & reliqui E
clerici, qui ſuum illi calculum apponunt: laici verò à communione ſegregantor. Atq; hæc poſt vnam, & item alteram, ac tertiã Epiſcopi exhortationem fiunto.

CAP. 31.

Si quis presbyter, aut diaconus per Epiſcopum à communione excluſus F
ſit, hunc neutiquam ab alio fas eſto ſuſcipi, quàm ab eo, qui ipſum à communiõe excluſit, niſi fortè fortuna Epiſcopus, qui ipſum à communione ſegregauit, defunctus ſit.

CAP. 32.

Nemo peregrinorum Epiſcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum ſine commendatitijs ſuſ- G
cipitor literis, & ſi eas obtulerit, attentiùs in diſquiſitionem vocator. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint, ſuſcipiũtor: ſin minùs, vbi neceſſaria ipſis ſuppeditaueritis, ad communionem & vlteriorem ipſos conſuetudinẽ non admittote, multa eñ per obreptionem fiunt. H

CAP. 33.

Cuiuſq; gentis Epiſcopos oportet ſcire, quínam inter ipſos primus ſit, habereque ipſum quodammodo pro capite, neque ſine illius voluntate quicquam agere inſolitum: illa autem ſola quenq; pro ſe tractare, quæ ad parœciam eius, & loca ipſi ſubdita attinent. Sed neque ille

A ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in ſancto ſpiritu.

παρὰ πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσαι, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

Sed nec ille præter omnium conſcientiam faciat* aliquid: ſic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in ſpiritu ſancto.

* al. aliqd in eorum parœcijs.

CAP. 34.

Epiſcopus extra terminos ſuos in ciuitatibus & regionibus ſibi non ſubiectis ordinationes facere non præſumito. Si verò præter voluntatem eorum B qui ciuitatetes illas, aut regiones detinent, id feciſſe conuictus fuerit: deponitor tam ipſe, quàm etiam hi quos ordinauit.

λδ.

Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν αὐτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.

CAP. 36.

Epiſcopũ nõ audere extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus & villis, quæ illi nullo iure ſubiectæ ſunt. Siverò cõuictus fuerit hoc feciſſe præter eorũ cõſcientiam, qui ciuitates ipſas & villas detinent: & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati.

Antio. cõ. ca. 13.

CAP. 35.

Si quis ordinatus Epiſcopus miniſterium & curam populi ſibi commiſſam non ſuſceperit, hic à communione ſeiunctus eſto tamdiu, donec ſuſceperit C (obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter, & diaconus) Si verò non præ voluntate ſua, ſed præ malitia populi non ſuſceperit: maneto ipſe quidẽ Epiſcopus: clerus verò eius ciuitatis à cõmunione ſegregator, eo quòd tam inobedientem populum non corripuerint.

λε.

Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. εἰ δὲ μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μενέτω ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

CAP. 37.

Si quis Epiſcopus non ſuſceperit officium, & curam populi ſibi commiſſam, hic communione priuetur, quoaduſque conſentiat, obedientiam commodans: ſimiliter autem & presbyter, & diaconus. Si verò perrexerit, nec receptus fuerit, non pro ſua ſententia, ſed pro malitia populi ipſe quidem maneat Epiſcopus: clerici verò ciuitatis cõmunione priuentur, eo quòd eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Antio. cõ. cap. 18.

D

CAP. 36

Bis in anno Epiſcoporum celebrator ſynodus, & pietatis inter ſe dogmata in diſquiſitionem vocãto, neque non in Eccleſijs incidentes contradictiones dirimunto, ſemel quidem quarta feria pentecoſtes, ſecundò duodecima Hyperberetæi.

λς.

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας. καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

CAP. 38.

Bis in anno Epiſcoporũ concilia celeberentur, vt inter ſe inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoueant, ſemel quidem quarta ſeptimana pentecoſtes, ſecũdò verò duodecimo die menſis Hyperberetæi, id eſt, iuxta Romanos quarto Idus Octobris.

Ni. cõ. c. 5
Antio. cõ. cap. 20.

Hyperberetæus apud Aſiæ populos, & Macedones October Græce dictus.

CAP   λζ πάν-   CAP.

CAP. 39.

Omnium negociorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei liceat ex his aliquid omninò contingere, aut parentibus proprijs quæ Dei ſunt, condonare. Quòd ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret, * nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia * deprædetur.

*al. ne

*al. deprædentur.

λζ.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτά, ὡς θεοῦ ἐφορῶντος. μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

CAP. 37.

Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam Epiſcopus gerito, & eas diſpenſato: quaſi inſpectante Deo. Non licitum autem ei eſto, quippiam ex ijs ſibi tanquam proprium aſſumere, aut cognatis ſuis elargiri, quæ Deo dicata ſunt. Quòd ſi pauperes illi ſint, vt pauperibus ſubminiſtrato: non tamē horum prætextu res Eccleſiæ venúndato. E F

CAP. 50.

12. q. 1. ca. Sint manifeſtæ.

Presbyteri & diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipſi cōmiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem. Sint autem manifeſtę res propriç Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, vt poteſtatem habeat de proprijs, moriens Epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. * Nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant: fortaſſis enim aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſeruos. Et iuſtum eſt hoc apud Deum & homines, vt nec Eccleſia detrimentum patiatur, ignoratione rerum pontificis: nec Epiſcopus vel eius propīqui, ſub obtentu Eccleſiæ proſcriban-

*al. ne.

λη.

Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

λθ.

Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴγε καὶ ἴδια ἔχει) καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται, καταλεῖψαι, καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἔσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν, ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησίας πημαίνεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας;

CAP. 38.

Presbyteri & diaconi abſq; voluntate Epiſcopi nihil peragunto. Ipſius enim fidei populus Domini commiſſus eſt, & pro eorum animabus ab ipſo repetetur ratio.

CAP. 39

Manifeſtæ ſunto priuatæ res Epiſcopi, (ſi modò & priuatas habet) manifeſtæ item ſunto Dominicæ, vt priuatas quidem res Epiſcopus, cùm moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occaſione Eccleſiaſticarum rerum intercidāt res Epiſcopi, qui nonnunquam vxorem & liberos, aut cognatos, aut ſeruos habet. Iuſtum enim eſt apud Deum, pariter & homines, ſimul, ne Eccleſia per ignorationem rerum Epiſcopi damni aliquid ſuſtineat, ſimul, ne Epiſcopus, aut cognati eius prætextu Eccleſiæ oblædantur, aut etiam, qui illum generis proximitate contingunt, G H

A tingunt, incidant in negocia, eiusque mors implicetur diffamationibus.

τας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι.

ſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, morsq́; eius iniurijs malæ famæ* ſubijciatur. *al. ſubiaceat.

CAP. 40.

Præcipim⁹, vt Epiſcop⁹ res Eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi precioſæ hominum animæ fidei ei⁹ committendæ ſunt, multo vtique magis oportuerit & de pecunijs mandatum dare, vt illius arbitratu diſpenſentur, neque nõ B cum timore Dei, ſummaq́; ſolicitudine per presbyteros, ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe (ſi modo indiget) quantum ad neceſſarios ſuos, & hoſpitio exceptorum fratrum vſus opus habet, ne quomodo ipſe poſteriore loco habeatur, quàm cęteri. C Ordinauit enim lex Dei, vt qui altari inſeruiunt, de altari nutriantur, quando nec milites vnquam ſuis annonis arma hoſtibus inferant.

μ.

Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῷ ἂν μᾶλλον δέοι ἐπὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν διοικεῖσθαι ἐπὶ τοῖς δεομένοις διὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι, μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας. μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ χρείας, καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. ὁ γὰρ νόμος τοῦ θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ ὑπηρετοῦντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου διατρέφεσθαι, ἐπείπερ οὐδὲ στρατιῶταί ποτε ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρονται.

CAP. 41. 12. q. 1. c. Præcipimus, ut.

Præcipimus, vt in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum precioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt poteſtate eius indigentib⁹ omnia diſpenſentur per presbyteros & diaconos, & cum timore omniq́ue ſolicitudine miniſtrentur. Ex ijs autem quibus indiget, (ſi tamẽ indiget) ad ſuas neceſſitates & ad peregrinorum fratrum vſus ipſe percipiat, vt nihil eis poſſit omninò deeſſe. Lex enim Dei præcipit, vt qui altari deſeruiunt, de altari paſcantur: quia nec miles ſtipendijs proprijs cõtra hoſtes arma ſuſtulit. *Ibidem. c. Ex ijs aut.* *Leuit. in pluribus capit. & Deu. 18. & 1. Cor. 9. &*

CAP. 41.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget: vel deſinito, vel deponitor.

μα.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

CAP. 42. *Diſt. 35. c. Epiſcopus aut presbyter.*

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aleæ atque ebrietati deſeruiens: aut deſinat, aut certè* damnetur. *al. deponatur. *al. cõmunione priuetur.

D CAP. 42.

Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui conſimilia facit, vel deſinito, vel à communione ſeiungitor. Similiter & laici.

μβ.

Ὑποδιάκονος, ἢ ψάλτης, ἢ ἀναγνώστης τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφοριζέσθω. ὡσαύτως καὶ οἱ λαϊκοί.

CAP. 43.

Subdiacon⁹, aut lector aut cantor ſimilia faciens: aut deſinat, aut communione priuetur. Similiter etiam laicus. *Diſt. 47. Epiſcopus aut presbyter. Et in dec. Iuo lib. 3. ubi additur, damnetur & cõmunione priuetur.*

CAP. 43.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vſuras à mutuum accipientibus exigit: vel deſinito, vel deponitor.

μγ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

CAP. 44.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras à debitoribus exigens: aut deſinat, aut certè dãnetur.

CAP. 45.

Epiſcopus, presbyter & diaconus, qui cum hæreticis orauerit tãtummodo communione priuetur: ſi verò tanquã clericos hortatus eos fuerit agere vel orare, damnetur.

μδ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος μόνον, ἀφοριζέσθω. εἰ δὲ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω.

CAP. 44.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit duntaxat, à cõmunione ſuſpẽditor. Si verò etiã ipſos tanquam clericos aliquid agere permiſerit, deponitor.

CAP. 46.

Epiſcopum aut presbyterum hæreticorum ſuſcipientem baptiſma, damnari præcipimus. Quæ eñ conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cũ infideli?

2. cor 6. c

με.

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν δεξάμενον βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. τίς γὰρ συμφώνησις τῷ Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστοῦ μετὰ ἀπίστου;

CAP. 45.

Epiſcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptiſma, aut ſacrificium ſuſceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conuentio inter Chriſtum & Belial? Aut quæ particula fideli cum infideli? F

CAP. 47.

Di. 32. ca. præter. §. ſciendum ſentẽtialiter.

Epiſcopus, aut presbyter, ſi eũ qui ſecundũ veritatem habuerit baptiſma, denuò baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit: deponatur, tanquam deridens crucẽ & mortem Domini, nec ſacerdotes à falſis ſacerdotibus iure diſcernens.

μϛ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδιερέων.

CAP. 46.

Epiſcopus, aut presbyter, ſi eum qui verum baptiſma habeat, iterum baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit: deponitor, vt qui crucem & mortem Domini derideat, neque diſcernat veros ſacerdotes à ſacerdotibns impoſtoribus. G

CAP. 48.

Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimiſſam duxerit, communione priuetur.

μζ.

Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων, ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

CAP. 47.

Si quis laicus cum à ſe vxorem abijcit, alterã duxerit, aut ab alio dimiſſam: à communione ſegregator.

CAP. 49.

Si quis Epiſcopus aut presbyter iuxta præceptũ Domini nõ baptizauerit, in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ſed in tribus ſine initioprincipijs, aut in tribus filijs, aut in tribus paracletis, abijciatur.

Mat. 28. d

μη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱούς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

CAP. 48.

Si quis Epiſcopus aut presbyter ſecundum ordinationem Domini nõ baptizauerit in patrem, & filium, & ſpiritũ ſanctum, ſed in tres principio carẽtes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor. H

CAP. 50.

De conſecrat. diſt. 4. c. Si qs presbyter Et in dec. Iuo. lib. 1.

Si quis Epiſcopus aut presbyter, nõ trinam merſionem vnius myſterij ce lebret

μθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσει, ἀλλ'

CAP. 49.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter in vna initiatione non tres immerſiones, ſed

A ſed vnam duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Nō enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate, ſed profecti docete omes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

ἀλλ' ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος, εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

lebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Domin⁹, in morte mea baptizate: ſed, Euntes docete oēs gētes, baptizātes eos ī nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Matt. vlt.

ν.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου οὐ διὰ ἄσκησιν, ἀλλὰ βδελυ-B ρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

CAP. 50.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quiuis omninò de ſacerdotali conſortio nuptijs & carnibus et vino abſtinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem oblitus quod omnia pulchra valde, & quòd maſculum & fœminā Deus creauit hominem, ſed diffamationibus lacesſens creationē Dei vocat ad calumniā: aut corrigitor, aut deponitor, & ex Eccleſia reijcitor. Conſimiliter & laicus.

να.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλὰ C ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν εἰπόντα, χαρὰ ἐπιγίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

CAP. 51.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, eū qui à peccato reuertitur, non recepit, ſed reijcit: deponitor, eò quòd Chriſtum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cœlo.

νβ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου βδελυσσόμενος, καὶ οὐ διὰ ἄσκησιν, καθαιρείσθω, ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινό-D μενος.

CAP. 52.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus carnibus & vino feſtiuis diebus non vtatur, idq; per abomnationē, non propter exercitationem ad cultū pietatis: deponitor, tanquàm qui cauterio notatam habeat conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi,

νγ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ χωραθείη ἐσθίων, ἀφοριζέσθω, πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ διὰ ἀνάγκην καταλύσαντος.

CAP. 53.

Si quis clericus in caupona cibum capere deprehenſus fuerit, à communione excluditor, excepto tamen eo, qui neceſſariò in itinere in commune diuerterit hoſpitium.

νδ.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω, ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

CAP. 54.

Si quis clericus Epiſcopum contumelia affecerit, deponitor: principi em̄ populi tui non maledices.

νέ.

CAP. 55. — νε'.

Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum aut diaconum, à communione ſegregator.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω. E

CAP. 56. — νς'.

Si quis mancũ aut mutum ſurdúmue aut cæcum, aut eum cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſannauerit, communione priuator. Conſimiliter & laicus.

Εἴ τις χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω, ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

CAP. 57. — νζ'.

Epiſcopus aut presbyter, qui negligentiùs circa clerum vel populum agit, neq; in pietate eos erudit, à cõmunione ſegregator. Si verò in ea ſocordia pſeuerauerit, deponitor.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ τῇ ῥᾳθυμίᾳ, καθαιρείσθω. F

CAP. 58. — νη'.

Si qs Epiſcop⁹ aut presbyter clerico ex inopia laborãti neceſſaria nõ ſuppetauerit, à cõmuniõe reijcitor. Sin pſeuerat, deponitor, vt q fratrẽ ſuũ necauerit.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

CAP. 59. — νθ'.

Si quis falſo inſcriptos impiorũ libros tanquã ſacros in Eccleſia ad populi & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρείσθω.

CAP. 60. — ξ'. G

Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & cõuictus fuerit in clerũ nõ producitor.

Εἴ τις κατηγορία γίνεται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ ἀγέσθω.

CAP. 61. — ξα'.

Si quis clericus per metum humanũ vel Iudæi vel Græci vel hæretici negauerit, ſiquidem nomen Chriſti, ab Eccleſia reijcitor: ſi verò nomen clerici, deponitor. Pœnitentia tamen ductus, vt laicus recipitor.

Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω. μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

CAP. 62. — ξβ'. H

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omninò quicunq; ex ſacerdotali conſortio, comederit carnes in ſanguine animæ eius à beſtijs abreptũ, aut ſuffocatum, deponitor. Hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus fuerit, à communione excluditor.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

CAP. 63. — ξγ'.

Si quis clericus aut laicus ſynagogã Iudæorũ aut hæreticorũ conuenticulũ ingreſſus fuerit, vt preces cũ illis cõiungat depõitor, et à cõmuniõe ſecluditor.

Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν συνεύξασθαι, καὶ καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

CAP. — ξδ'.

A

ξδ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνει, καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

CAP. 64.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulſauerit, & vno ictu ac pulſatione interemerit: deponitor propter temeritatem ſuam. Sin verò laicus ſit, arcetor à communione.

ξε.

Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω. εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

CAP. 65.

Si quis clericus dominicum diem aut ſabbatum, vno ſolo dempto, ieiunare deprehẽdatur, deponitor. Sin laicus, è communione eijcitor.

B

ξς.

Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ᾽ ἐκείνην κατέχειν, ἣν ᾑρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

CAP. 66.

Si quis virginem ſibi non deſpõſatam, admota vi detinet, à communione ſuſpenditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere, ſed eam detineto quã ſolicitauit, quãuis paupercula ſit.

ξζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μή γε ἄρα συσταίη, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει χειροτονίαν. τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

CAP. 67

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſecundam ab aliquo ordinatiõem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quàm qui ipſum ordinauit, niſi forte conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptizati aut ordinati ſunt, hi neque fideles neq; clerici eſſe poſſunt.

C

ξη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν τοῦ πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν μὴ νηστεύσει, καθαιρείσθω ἐκτὸς εἰ μὴ δι᾽ ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

CAP. 68.

Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor, ſacram quadrageſimã paſchæ, aut quartam feriam, aut paraſceuem non ieiunauerit: deponitor, præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione priuator.

ξθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύει

D

μετὰ τῶν ἰουδαίων, ἢ συνεορτάζει μετ᾽ αὐτῶν, ἢ δέχεται παρ᾽ αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τοιοῦτον, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

CAP. 69.

Si quis Epiſcop[9], aut presbyter, aut diaconus, aut omninò quicunq; ex clericorũ cõſortio cũ Iudęis ieiunauerit, aut cõmunẽ feſtũ diẽ cũ ipſis egerit, aut lautia feſti, nẽpe azyma, aut aliud hui[9] generis, ab eis ſuſceperit, deponitor, ſi laicus, à cõmunione ſegregator.

ο.

Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς ἱερὰ ἐθνῶν ἢ εἰς συναγωγὴν ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτει, ἀφοριζέσθω.

CAP. 70.

Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Iudęorũ in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à cõmunione excluditor.

οα.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας

CAP. 71.

Si quis clericus aut laicus cerã aut oleum

oleum ex ſancta ſurripiat Eccleſia, à communione ſeiungitor.

σίας ἀφέληται κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω. E

CAP. 72.

Vas aureum & argenteũ,ſanctificatũ,aut velamẽ linteumúe nemo ampliùs in ſuos vſus aſſumito : iniquũ enim eſt. Cæterùm ſi quis deprehenſus fuerit,excommunicatione mulctator.

οβ.

Σκεῦος χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. παράνομον γάρ, εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

CAP. 73.

Epiſcopũ de aliquo per fide dignos accuſatum hoĩes,ab Epiſcopis vocari neceſſariũ eſt. Et ſi quidẽ cõparuerit, & cõfeſſus cõuictúſue fuerit,cẽſura irrogator eccleſiaſtica. Si verò vocatus non obtemperauerit,ſecũda quoq; vice vocator, miſſis duobꝰ ad ipſum Epiſcopis:quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit,ſynodus ſuam contra ipſum pronunciato ſententiã,ne quid,tergiuerſando detrectandoq; iudicium, lucri facere videatur.

ογ.

Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ ἐπισκόπων. κἂν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθείη, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον. εἰ δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ᾽ αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ᾽ αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν. F

CAP. 74.

In dictionẽ teſtimonij contra Epiſcopũ hæreticus non admittitor, ſed neq; fidelis,ſi ſolꝰ ſit.In ore eñ duorũ aut triũ teſtium cõſiſtet om̃e dictum.

οδ.

Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. G

CAP. 75.

Itẽ nõ oportet Epiſcopũ fratri, aut filio,aut alteri cognato,humano gratificari affectu. Neq; eñ Eccleſiã Dei cõferre debet in hęredes.Eñuerò ſi qs id fecerit, irrita ꝑmaneto ordinatio, ipſe aũt excõmunicatione ꝑcellitor.

οε.

Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ υἱῷ, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι πάθει ἀνθρωπίνῳ. οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει ἄκυρος μενέτω ἡ χειροτονία. αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

CAP. 76.

Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat, & dignus ſit, Epiſcopus efficitor.Non enim mutilatio corporis ipſum polluit,ſed inqnatio animę.

ος.

Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δέ ἐστιν, ἐπίσκοπος γινέσθω, οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός. H

CAP. 77

Qui verò mutus,ſurdúſue & cæcus eſt,Epiſcopus non efficitor:non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne eccleſiaſtica impediantur munia.

οζ.

Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς βεβλαμμένος, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

CAP. 78.

Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor, ſed neq; cum fidelibus preces fundito. Mundatus verò recipitor,& ſi dignus fuerit,efficitor.

οη.

Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω, καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ἄξιος, γινέσθω.

CAP. 79.

Qui ex vita gentili aduenerit, & baptizatus

οθ.

Τὸν δὲ ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα,

A θέντα, ἢ ἐκ φαύλου διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον. ἄδικον γὰρ τὸν μηδὲ προπεῖραν ἐπιδεξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον. εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνεται.

btizatus eſt, aut ex conuerſatione praua, eum iuſtum non eſt protinus promoueri in Epiſcopum. Iniurium enim eſt, eum, qui non prius ſpecimen & documentum de ſe præbuerit, aliorum doctorē exiſtere, niſi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

π.

Εἴπομεν, ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ, προσδυναίρειν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω.

B οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ κυριακὴν παρακέλευσιν.

CAP. 80.

Dicimus, quod non oporteat Epiſcopum, aut presbyterum, publicis ſe adminiſtrationibus immittere, ſed vacare, & commodum ſe exhibere vſibus Eccleſiaſticis. Animum igitur inducito, hoc nō facere, aut deponitor. Nemo enim poteſt duobus Dominis ſeruire, iuxta præceptū dominicū. Matt.6.c.

πα.

Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσουσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσουσι, καὶ τοῦ οἴκου ἐξαποστελοῦσι, γινέσθω.

C

CAP. 81.

Serui ſi in clerum promoueātur citra dominorū volūtatem, hoc ipſum operatur redhibitionem. Si quando verò ſeruus quoq; gradus ordinatione dign⁹ videatur, qualis & noſter Oneſimus apparuit, & Domini conſenſerint, manuq; emiſerint, & domo ſua ablegauerint, efficitor.

πβ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. τὰ γὰρ τοῦ καίσαρος, καίσαρι. καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, θεῷ.

CAP. 82.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diacōnus qui militiæ vacauerit, & ſimul vtrunq; retinere voluerit, tam officium Romanum, quàm functionem ſacerdotalem deponitor. Quæ enim Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ Dei, Deo. Luc.20.d

πγ.

Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, τιμωρίαν τιννύτω. καὶ εἰ μὲν κληρικὸς, καθαιρείσθω. εἰ δὲ

D λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

CAP. 83.

Quiſquis imperatorem aut magiſtratum contumelia affecerit, ſupplicium luito. & quidem ſi clericus ſit, deponitor: ſi laicus, à cōmunione remouetor.

πδ.

Ἔστω πᾶσιν ὑμῖν κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης, Μώσεως πέντε, γένεσις, ἔξοδος, λευιτικὸν, ἀριθμοὶ, δευτερονόμιον. Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ ἕν. κριτῶν ἕν, ῥοὺθ ἕν. βασιλειῶν τέσσαρα. παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο. ἐσθὴρ ἕν. Μακκαβαϊκῶν τρία. Ἰὼβ ἕν. ψαλτήριον ἕν. Σολομῶν-

CAP. 84.

Sunto omnibus vobis, clericis ſimul & laicis venerandi ac ſacri libri, veteris quidem teſtamenti, Moiſis quinq; Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiū, Ieſu filij Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Heſter vnus, de Machabæorum geſtis tres, Iob vnus, Pſalterium vnus, Salomonis tres, Prouerbia, Eccleſiaſtes

cleſiaſtes, Canticum cãticorum, Prophetarũ duodecim, Eſaiæ vnus, Hieremiæ vnus, Iezechiel vnꝰ, Daniel vnus. Inquiritor autẽ à vobis extrinſecus, vt adoleſcentes veſtri addiſcant item ſapientiam eruditi Syrach.

Noſtra verò, hoc eſt, noui teſtamẽti, Euãgelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, Pauli epiſtolæ quatuordecim, Petri epiſtolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epiſtolę duæ, & pręceptiones, quę vobis Epiſcopis per me Clementem in libris octo nuncupatę ſunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quędã arcana quæ in ſe continent. Et actiones noſtras Apoſtolorum.

μῶντος τρία, παροιμίαι, ἐκκλησιαστής, ᾆσμα ᾀσμάτων. προφητῶν δεκαδύο. ἓν Ἡσαΐου. Ἱερεμίου ἕν. Ἰεζεκιὴλ ἕν. Δανιὴλ ἕν. ἔξωθεν δὲ προσιστορείσθω ὑμῖν μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς συράχ. E

Ἡμέτερα δὲ, τουτέστι τῆς καινῆς διαθήκης, εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες. Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο. Ἰωάννου τρεῖς. Ἰακώβου μία. Ἰούδα μία. Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο. καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, ἃς οὐ δεῖ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων, διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά. F καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων.

τέλος τῶν ἀποστολικῶν κανόνων.

FINIVNT APOSTOLORVM CANONES PER Gregoriũ Haloandrum è Græco in Latinũ recẽter verſi. De quibus ita ſcribit Gregorius Haloander in epiſtola ad ampliſſ. reip. moderatores Norinbergen. Apoſtolicos canones, quos ſanctus Clemẽs Petri in Epiſcopatu ſucceſſor, quo veluti amanuenſi vſus eſt etiã Paulus Apoſtolus, adiicere compulit neceſſitas. In nullis autem libris Latinis (quos G equidem viderim (extat perfectus illorum numerus, tametſi multoties in linguam latinam verſi legantur. Inter cæteros verò à Dionyſio quodam ad Stephanum Pontificem, precibus Laurentii fratris adducto, qui priſcæ tranſlationis imperitia offendebatur. Sed quæ calamitas eos Romanis hominibus ademerit, non meum eſt dicere. Illos certè non audimus, qui ab hæreticis incerto auctore compoſitos eſſe ſcripſerunt, quando vltra longæuam & conſtantem in Eccleſia opinionem, ſancta etiam ſexta ſynodus, cùm in controuerſiam denuò vocarentur, grauiſſima ſententia eos agnouerit, cuius ſynodi omnia capitula poſtea approbauit Hadrianus Papa, vt de Iuſtiniano taceam qui expreſſis verbis eos Apoſtolis tribuit. H

Hæc ille Gregorius Haloander

A IN ERVDITAS SIMVL ET CHRISTIANAS ALIQVOT EPISTOLAS VETERVM PONTIFICVM, QVI A CHRISTO nato annis CCC. Romanæ Eccleſiæ præfuerunt Io. Sichardi præfatio.

INTER eos quorum egregia ſunt in noſtra ſecu-
la merita, humaniſsime lector, hi mihi potiſsi-
mum videntur bene nobis conſulere, qui huc
operam ſuam condicunt, vt pietas, cuius iam-
B diu ne nomen quidem ſatis tenuimus, quam
proximè hominibus commendetur: & inde hau
riatur maximè, vbi de impoſtura ne quidem tan-
tula poſsit in mentem venire ſuſpicio. Eiuſ-
modi verò ſunt libri quos nunc bibliacos vocamus, & vt quiſque his
proprius acceſſerit, quales fuiſſe in animum nobis inducimus eos, qui
ipſis partim Apoſtolorũ temporibus vixêre, partim tam fuere vicini,
vt id quod ad Chriſti Eccleſiam, moresq́ue piè formandos pertine-
ret, ab ipſis Apoſtolis, tanquam per manus acceperint. In quorum
numero hauddubiè antiquiſsimi quique Pontifices Ro. fuêre, eos di-
C co qui à Chriſto nato annis plus minùs CCC. ſedi præfuerunt, viri
cùm vitæ ſanctimonia inſignes, tum ſingulari eruditione præditi: in
quorum vita, doctrina, moribus, vt non ſit cuiquam procliue quic-
quam arrodere, ita videntur mehercle digni, quorum ſcripta in
hunc vſque diem, quod ego ſaltem ſciam, orbi incognita, in manibus
habeantur: perſertim cùm pleraq; hodie Eccleſiæ eiuſmodi videantur,
quæ cùm ferri diutius non poſſint, vix tamen appareat, ita rebus paſ-
ſim exulceratis, ratio qua poſsint corrigi. Et qui id agere ingrediantur,
non paulò ſint & impudentiores & ſtolidiores, quàm illi ipſi qui vul-
gò creduntur, legibus in nos ſuis plus ſibi ſatis indulſiſſe, atque in his
omnibus & ferendis & antiquandis, magis in conſilio ambitionem,
D auaritiam, tyrannidisq́ue affectationem habuiſſe, quàm rei Chriſtia-
næ bene adminiſtrandæ ſtudium. Quod vt donem de nonnullis, nec
enim obſcurum id eſt, nec tale quod à quouis negari poſsit, non tamẽ
largiar, omnibus fuiſſe eandem mentem, iisq́ue præcipuè qui diuum
Petrum ſecuti, in extrema rerum omnium inopia, cum deſperatiſsi-
mis hominum moribus confligentes, contra inſidias, inſultus impro-
borum, atque exquiſita tormentorum genera, in quæ pro Chriſti glo-
ria volentes inciderunt, nihil animi habuiſſe mihi perſuadeo, quàm
vt officium, quod tot nominibus viderant Chriſtum Petro commen-
daſſe, pro dignitatate adminiſtrarent. Quos epiſtolæ illæ, locuple-

tiſsimi animorum teſtes ſatis vindicant ab his vitiis, à quibus, fateor, E non ita multum abhorruerunt hi qui annis ab hinc aliquot, vicarios ſe Chriſti profeſsi ſunt. Eos verò noſtra ætate cùm quidam in ordinem cogere inſtituunt, à cæremoniis tanquam auſpicato exordiuntur, & quod minimè oportebat, malarum cauſam cum optimis quibuſque coniungunt, vt videantur fruſtra laboraturi, quicunque iam populo perſuadere contendant, fuiſſe vnquam bonum Pontificem, eò quod quædam cùm eſſent antiquitus honeſtis de cauſis recepta, & libere, ea cœperint durius exigere tanquam penſum nouitii Pontifices. Nec interim conſiderant, quod ea quæ tum ſunt à Chriſtianæ religionis proceribus conſtituta, ad iſtius ætatis genium ita fuerunt attemperata, vel cæremoniis, vel affectata etiam pietatis ſpecie, paucitati Chriſtianorum duxerint ſuccurrendum. Nunc verò cùm huc ventum eſt Dei benignitate, vt lenociniis eiuſmodi ampliùs non debeat eſſe locus, quis neget, poſſe quædam iure optimo, adeoque bono noſtro mutari? Nec enim hac vita in re tam ſtultè veterum debemus eſſe tenaces, vt præ his, quæ humanitus ad hoc poterant ſeculum magis è re noſtra accommodari, faſtidiamus. Imò hoc vel vnicum debebat eſſe Eccleſiæ antiſtitibus ſtudium, ne quid hic inoleſcere per negligentiam ſinerent, quod fidei noſtræ remoram adferret, & inolita per occaſionem abrogarent, ſi qua modo eius eſſent generis, quibus iam cum vſus nullus eſſet, ſuperuacaneum nihilo tamen minus locum vſu cœpiſſent, ne cum fœdus nonnullis abuſibus patrocinamur, de his etiam in dubium veniamus, ſine quibus ne quidem vllo pacto id quod Chriſtiani dicimur, tueri poterimus. Nam abrogandarum cęremoniarum tanta nonnullos libido inceſsit, vt in vniuerſum citraque delectum omnes peſſundare geſtiant, Quod vt conſequantur, nunquam tamen defuturi ſunt, qui tanquam loco motis, alias ſuccenturiant, easque, vt ferè fit, deteriores. Etenim inter multos hodie ſacra tractantes, quotus quæſo quiſque eſt, qui non angue peius oderit id omne, quod vel cæremoniæ ſpeciem habet? eò quod aliò ſunt fortè detortæ, quàm eſſent ab initio inſtitutæ. At quid non potius rem ad fontes reuocant, & in viam redigunt, H quod ſuapte natura frugi erat, at ſeculi vitio fermentatum eſt? Mea ergo in his, aliisque id genus rebus hæc eſt ſententia, vt principio ſpectandum putem, ſit ne vel mica honeſtæ frugis in his: quod ſi vel tantulam deprehenderis, non id tolli è medio, quemadmodum ingreſſi ſunt nonnulli facere, ſed quoad fieri poteſt quàm emendatiſsimum prorogari cupiam. Ad hoc verò vtamur epiſtolis illis tanquam amuſſi, quæ, vt alia taceam ſanè plurima tanta ſunt ſcriptæ eruditione ac ac prudentia, vt planè magnam me à bonis omnibus gratiam initurum confidam, nimirum ea proferens, quæ citra inuidiam, in quod

fuit

fuit mihi magnoperè optandum, poterant Pontifices, Epiſcopos, presbyteros, demùm omnes ſui officii admonere, & ſimul veluti digito viam oſtendere, qua poſſint, ipſis etiam Pontificibus auctoribus nõnulla tollere, in quæ tanto videmus quoſdam ſtomacho vociferari: & deſinant tandem rerum imperiti impetum facere in ea, quæ ſunt tantummodo ſeculorum, ſed & Eccleſiarum inter ſe conſenſu aſſerta. Nec interim puto quenquam eſſe paulò cordatiorem, qui neget per cæremonias quaſdam veluti nebulas ſtare, ne clarè agnoſcatur Chriſtus, ita vt maximè expediebat. Eas tamen ſi tollas, cogas plebem per ſe animi, iudiciiq; expertem, planè obruteſcere, dum altiſſimarum rerum, vt quas aſſequi nequeat cogitationem abiicit, & illis vtcunque Chriſtum eis adumbrant, interdicitur.

Vale.

ARGVMENTVM PRIMAE EPISTOLAE CLEMENTIS, PER IOAN. SICHARDVM. E

NOn admodum his repugnauerim qui Epiſtolam iſtam Clementis, recognitionibus præfigendam cenſuerunt, ut quæ à Rufino latinitate donata ſit ante recognitiones. Attamen cùm in præfatione ad Gaudentium Epiſcopum, Rufinus eius rei ipſe meminerit, nolitq́; uerſionis tempus obſeruari, uiſum fuit ſubiniquum, auctori iniuriam facere, præſertim huc nos ſeriè hiſtoriæ inuitante. Nam quid eſt ueriſimilius, quàm tum demùm ad conſtituendum Eccleſiæ ſtatum Petrum animum adieciſſe, cùm iam uideret mortis diem adpetere? Quod uerò Clemens hic ſe primum à Petro Epiſcopum Romæ ordinatum aſſerit, à Rufino eſt ſatis ſuperq́; excuſatum, dum Apoſtoli & Epiſcopi peculiaria munera, inter ſe differre dicit.

INCIPIT EPISTOLA F
CLEMENTIS PRIMA AD IACOBVM fratrem domini, Rufino Torano Aquilienſe interprete.

CLEMENS Iacobo fratri Domini, & Epiſcopo Epi-
ſcoporum regenti Hebrę orũ ſanctam Eccleſiã Hiero
ſolymis, ſed & omnes Eccleſias quæ vbique Dei pro
uidẽtia fundatæ ſunt, cum presbyteris & diaconibus,
& cæteris omnibus fratribus pax ſit ſemper. Notum
tibi facio Domine, quia Simon Petrus, qui verę fidei
merito, & integræ prędicationis obtẽtu, fundamentũ G
eſſe Eccleſiæ definitus eſt, qua de cauſa etiam Domini
ore cognominatus eſt Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini Apoſto-
Ioan.1.f lorum primus, cui & primo Deus pater filium reuelauit, cui & competenter
beatitudinem contulit, qui & vocatus eſt & electus & conuiua Domini &
Mat.16.c comes effectus tanquam bonus & probatiſsimus diſcipulus, qui obſcuriorẽ
mundi plagam occidentis (velut omnium potentior) illuminare præceptus
eſt, quique & integrè potuit implere præceptum. Sed quouſque ſermonem
protraham, refugiens indicare quod triſte eſt. Quod quidem neceſſe eſt,
licet tardè proferre. Hic denique ipſe Petrus, qui pro immenſa charita-
te (quam erga omnes homines gerebat) palam cum omni fiducia (aduer-
ſante etiam tyranno totius mundi) bonum prædicare non deſtitit, & Re-
gem omnium ſeculorum per orbem terræ, & vſque ad ipſius Romanæ vr- H
bis huius notitiam, vt etiam ipſa ſaluaretur, inuexit. Hic, inquam, pro pieta-
te pati volens, præſentem vitam finiuit. In ipſis autem diebus (quibus vitæ fi-
nem ſibi imminere præſenſit) in cõuentu fratrum poſitus, apprehenſa ma-
nu mea repente conſurgens, in auribus totius Eccleſiæ hęc protulit verba:
Audite me fratres & conſerui mei, quoniam vt edoctus ſum ab eo, qui mi-
ſit me, Domino & magiſtro meo Ieſu Chriſto, dies mortis meæ inſtat, Cle-
mentem hunc Epiſcopum vobis ordino, cui ſoli meæ prædicationis &
**al. credo* doctrinæ cathedram * trado. Qui mihi ab initio vſque in finem comes
**al. uirtutem.* in omnibus fuit, & per hoc * veritatem totius meæ prædicationis agnouit.
**al. ex* Qui in omnibus tentationibus meis ſocius extitit, fideliter perſeuerans.
præteritis Quem * præ cæteris expertus ſum Deum colentem, homines diligentem
caſtum

A caſtum, diſcendi ſtudijs deditum, ſobrium, benignum, iuſtum, patientem, & ſcientem ferre nonnullorum (etiam ex his qui in verbo Dei inſtituuntur) iniurias: Propter quod ipſi trado à Domino mihi traditam poteſtatem ligandi & ſoluendi, vt de omnibus quibuſcunq; decreuerit in terris, hoc decretũ ſit & in cœlis. Ligabit enim quod oportet ligari, & ſoluet quod expedit ſolui, tanquam qui ad liquidum Eccleſiæ regulam nouerit. Ipſum ergo audite, ſcientes, quia quicunque contriſtauerit doctorem veritatis, peccat in Chriſtum, & patrẽ omnium exacerbat Deum, propter quod & vita carebit. Ipſum autem qui præeſt cæteris, oportet medici vicem agere, & non feræ beſtiæ furore commoueri: Hæc eo dicente, ego procidens ad pedes eius, rogabam, excuſans me, & declinans honorem cathedræ vel poteſtatem. At ille reſpondens, Pro hoc, inquit, nẽ me rogaueris. Hoc enim fieri ſta-

In dec. Iuo. lib. 5.

15. q. 3. Quicunq; contriſt. Et infra epi. 1. Alexandri pap. 1.

B tutum eſt mihi, & eo magis quo te excuſas, quia hæc cathedra eum (qui cupit eam & audacter expetit) non requirit, ſed ornatum moribus & in uerbis eruditum. Quòd ſi eſſet alius melior, ſi quis mihi alius adiutor tam ſedulus aſtitiſſet, ſi quis tam plenæ doctrinæ meæ rationem cœpiſſet, ſed & Eccleſiaſticas diſpoſitiones à me tã plenè didiciſſet, habens alium talem, non te *cogerem opus bonum ſuſcipere nolentem. Superfluum eſt ergo alium quærere, quum primitias eorum (qui ex gentibus per me ſaluantur, & præcipuè huius vrbis) te primum obtulerim Deo. Sed & illud intuere, quia ſi periculum peccati timens, ſuſcipere refugis Eccleſiæ gubernacula, certus eſto, quia amplius peccas, quam ſi populum Dei velut in fluctibus poſitum & periclitantem (quùm iuuare poſſis) ſubterfugis, tui tantummodo habens conſiderationem, & non quod in commune omnibus expedit, prouidens. Sed

**al. eligerem.*

C certus eſto, quòd neceſſe eſt, te ſuſcipere omne periculum, quia nec ego pro ſalute omnium ab obſecrando ceſſabo. Quanto ergo mihi citius acquieueris, tanto me citius *laboris & triſtitiæ meæ mœrore releuabis. Noui etiam hoc, ô Clemens, quòd tibi tædia & moleſtias, pericula etiam & opprobria inerudti vulgi indocilisq; conciliem, quæ tu tamen, ſcio quòd conſtanter & fortiter feras, reſpiciens ad illam ſpem, quæ tibi apud Deum patiẽtiæ præparat coronam. Sed & illud cupio, te mecum iuſta ratione perſpicere, quando maximè opera tua indiget Chriſtus, nunc quùm inimicus aduerſus ſponſam eius commouet bellum, an in futuro tẽpore, quando iam Chriſtus poſt victoriam triumphabit, nec vltra vllius opera indigebit? Quis non etiam parui ſenſus intelligat? quod iſtud eſt tempus in quo operam tuam Chriſtus requirit? Tota igitur mente in præſenti neceſſitate præbe operam

Videtur polliceri interceßionem poſt mortem.

**al. mœroris & triſtit. meæ labore rele.*

D tuã, & auxilium in prælijs exhibe Regi optimo, remunerationes magnificas poſt victoriam redditvro. Libenter ergo ſuſcipe Epiſcopatus officium, eò maximè quo Eccleſiaſticas diſpoſitiones à me probabiliter didiciſti, vt ſalus eorum, qui per nos confugerunt ad Deum, nequaquam vacillet. Veruntamen & breuiter te de ipſius diſpenſationis ordine coram omnibus commonere neceſſarium duxi. Te quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias, ne fideiuſſor exiſtas, ne aduocatus litium fias, neúe in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris, mundialis negotij occaſione perplexus. Neque enim iudicem aut cognitorem ſecularium negotiorũ hodie te ordinare vult Chriſt[9], ne præfocatus præſentib. hominũ curis nõ poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos à malis. Iſta nanque opera, quæ tibi minus cõ-

11. q. 1. Te quidem.

gruere ſuperius expoſuimus,exhibeant ſibi inuicem diſcentes,id eſt laici, & E
te nemo occupet ab his ſtudijs,per quæ ſalus omnibus datur. Scut enim tibi
11.q.1. Si impietatis crimen eſt(neglectis verbi Dei ſtudijs) ſolicitudines ſuſcipere ſe-
cut enim. culares,ita & vnicuiq; laicorum peccatum eſt,niſi inuicem ſibi etiam in his
quæ ad cõmunis vitæ vſum pertinent,operam fideliter dederint. Te verò ſe-
curũ facere ex his quib. nõ debes vacare,omnes cõmuniter elaborent.Quod
ſi fortè à ſemetipſis hoc laici non intelligunt, per Diacones edocendi ſunt,
vt tibi ſolius Eccleſiæ ſolicitudines derelinquãt,quod ipſam(vt dignum eſt)
diſpenſare ſufficias,& veritatis verbo abundantius & ſtudioſius deſeruire.Si
enim mundialibus curis fueris occupatus, & teipſum decipies, & eos qui te
audiunt.Non enim poteris,quæ ad ſalutem pertinent, plenius ſingulis qui-
buſque diſtinguere.Et ex eo fiet,vt & tu tanquam,qui non docueris quæ ad
*al. punia ſalutem hominum pertinent,*deponaris,& diſcipuli per ignorantiam pere- F
ris Idẽ in ant.Idcirco tu quidem ad hoc ſolum vacato,vt oportunè & ſine intermiſſio
epiſt. ne doceas verbum Dei,per quod ſalutem conſequi poſſint.Illi verò cum tan-
Euariſti ta reuerentia tua verba ſuſcipiant,tanquam qui ſciant legatum te & præco-
papæ. nem eſſe veritatis,& quodcunque ligaueris ſuper terrã,eſſe ligatum & in cœ-
Indecr.Iu. lo,& quodcunque ſolueris ſuper terram,etiam ibi eſſe ſoluendum.Quoniã
lib.5 quidem & tu (vt dixi) quæ oportet,ligabis, & quæ expedit,ſolues.Et ad te
Mat.16.c quidem qui præes iſta ſint monita,& his ſimilia.Ad presbyteros verò ſint i-
ſta,Ante omnia,vt pudicitiæ ſtudentes,adoleſcentes nuptijs iungant, quo ca
lorem feruentis ętatis coniugali lege pręueniãt.Sed ne in prouectioribus qui
dem curam habere huiuſcemodi negligant, quia in multis (etiam quum ſe-
nuerit corpus)concupiſcentia viget.Ne fortè ergo fornicationis labes (oc-
caſione accepta(tanquam venenum peſſimum ſerpat in vobis, cauere & an- G
32.quæ 7 teuenire neceſſarium eſt,ne quod in vobis adulterij occultum caleſcat incen
Quid in o dium.Et quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Secundum nanque in
mnib. Et pœnis obtinet locum,quoniam quidem primum illi habent qui abbarrant à
in decre. Deo,etiam ſi ſobriè vixerint. Propter quod vos ô presbyri,Eccleſiam exco-
Iuo.lib. 7 lite,& adornate ſponſam Chriſti ad pudicitiam, Sponſam autẽ dico omnem
Eccleſiæ congregationem. Quę ſi pudica inuenta fuerit à ſponſo ſuo, in-
gentibus ab eo donis & muneribus honorabitur,& vos velut miniſtri ſpon-
*al. extru ſæ & amici ſpõſi ingenti gaudio & lætitia profruemini.Si verò ſponſa hæc re
detur à re perta fuerit cõmaculata peccatis,ipſa quidẽ tanquã indigna*non tradetur re
galibus galibus thoris.Vos autem pœnas dabitis,ſi fortè per veſtram negligentiam
vel deſidiam obrepſerit contagio ſæua peccati.Idcirco ante omnia ſobrie-
tatis & pudicitiæ ſolicitudinem gerite. Valde enim apud Deum graue cri- H
men ducitur fornicatio,cuius ſpecies ſuntquidem plures, ſicut vobis & ipſe
Clemens diligenter exponet.Veruntamen prima ſpecies adulterij eſt, virum
propria vxore ſolummodo non eſſe contentum, & mulierem non proprio
1.Co.13.d tantum ſeruare ſe viro.Si ergo caſtus fuerit quis, poteſt & humanus et miſe-
ricors fieri,per quod et ipſe æternam à Deo miſericordiam cõſequatur.Sane
ſicut adulterij venenum cunctis malis pernitioſius eſt, ita amor fraternus et
charitas totius boni faſtigium tenet. Et ideo diligite omnes fratres veſtros,
et cum religione ac miſericordia reſpicite ad omnes. Orphanis exhi-
bete voſmetipſos parentes. Viduis virorum curam impendite cum omni
caſtitate, quæ neceſſaria ſunt, præbentes. Iuniores tamen viduas nuptijs
copulate.His qui ignorant artificia,exquirite honeſtas aliquas occaſiones,
quibus

A quibus victum neceſſarium quærant. Artificibus verò operam præuidite, de- 1.Pe.4.b.
bilibus miſericordiam facite. Scio autem hæc omnia facturos vos, ſi charitatem præ cæteris, & ante omnia in veſtro corde figatis. Cuius charitatis & recipiendæ & habendæ maximum erit fomentum, ſi frequenter inter voſmetipſos communem cibum veſtrum menſamque faciatis, & in quantum vnuſquiſque præualet, crebrius panes ac ſales ſuos cum fratribus ſuis ſumat. Per hęc enim præcipuè charitas comparatur, & cauſa totius boni in huiuſmodi communione conſiſtit. Vbi autem pax & bonitas, ibi & ſalus. Propter quod communes facite cibos veſtros cum his, qui ſecundum Deum fratres ſunt, quia per hæc temporalia officia, pacis & charitatis fructibus gaudia æterna merebimini. Multo autem ſolicitius eſurientes reficite, & ſitientibus Mat. 25.d
potum date, nudis veſtimentum, ægros viſitate, & eos qui in carcere ſunt Itē in epi.
B (prout poſſibile eſt) iuuate, peregrinos ſatis promptè in domibus veſtris ſuſ- Euariſti
cipite, Et ne omnia nunc ſingulatim dicam, omne bonum ipſa per ſe (ſi in papæ. 11.
vobis fuerit) charitas facere vos docebit, ſicut & contrario eos, qui à ſalute q.Siqui ex
alieni ſunt, omne malum facere odium docet. Si qui ex fratribus negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non iudicentur, ſed apud presbyteros Eccleſiæ (quicquid illud eſt) dirimatur, & omni modo obediant ſtatutis eorum. Super omnia autem auaritiam fugite, quæ homines occaſione præſentis lucri ab æternis ſeparat bonis. Pondera, menſuras, ſtateras, pro locis quibuſque æquiſſima cuſtodite, depoſita fideliter reſtituite. Quæ omnia (& ſi qua ſunt ſimilia his) ita demum ſolicitè & diligenter implebitis, ſi futurum iudicium Dei ſine intermiſſione in veſtro corde voluatis. Quis enim peccare poterit, ſi ſemper ante oculos ſuos Dei iudicium ponat? Eccl:7.d.
C Quod in fine mundi certum eſt agitandum, vt tandem qui bene in hac vita
egerunt, conſequantur bona repoſita, peccatores autem vt conſequantur Ma.25.cd
præparatas pœnas, de quibus ita futuris dubitare omnino non poſſumus. Si quidem hæc omnia ita eſſe ventura, verus nobis Propheta prædixit. Vnde & vos, qui eſtis veri Prophetæ diſcipuli, abijcite à cordibus veſtris antè omnia diſcordias & animorum diſſenſiones, ex quibus omne malum opus proce- Nota de
dit, & benignitatem ac ſimplicitatem tota mente ſeruate. Quod ſi fortè ali- confeſſiōe
cuius vel cor, vel liuor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his (quæ ſuperi- ſacramen-
us memorauimus) latenter irrepſerit, non erubeſcat (qui animæ ſuæ curam tali.
gerit) confiteri hæc huic qui præeſt, vt ab ipſo per verbum Dei & conſilium ſalubre curetur, quo poſſit integra fide & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire. Diaconi verò Eccle- Diſt. 93.
D ſiæ tanquam oculi ſint Epiſcopi, oberrantes, & circunluſtrantes cum vere- Diaconi Eccleſiæ.
cundia actus totius Eccleſię, & perſcrutantes diligentiùs, ſi quem videant vicinum fieri pręcipitio, & proximum eſſe peccato, vt referant hęc ad Epiſcopum, & commoneri ab eo poſſit is, qui in pręcipitium lapſurus eſt, vti reuocetur, & non corruat in peccatum. Negligentiores quoq;, & eos qui rarius ad audiendum verbum Dei accedunt, nec ſolicitè ad Epiſcopi tractatum conueniūt, ipſi cōmoneāt, & hortentur. Si enim aſſidui ſunt ad audiendū, nō ſolū vitę ęternę ex ſalubri commonitione capiunt lucra, verum & quęcunq; illę ſunt triſtitię vel mœrores, quę ex pręſentis vitę neceſſitatibus & cladib.
temporum veniunt* quęcunque ſermonibus ſuis in corde velut iacula defi- *al. quæq; malorū ſermonib. in corde ſuo.
xa circunferunt, abijciuntur omnia prędicatione veritatis, & vitę ęternę doctrina, & eruditione purgata. Alioquin, ſi multo tēpore auditum ſubtrahant

à verbo

*al.Deum amiſerũt, ſpinis. à verbo Dei, & remaneant in cultu vitiorum, ſine dubio*ſpinis erunt ac ſentibus occupati Et quid aliud niſi ad ignem talis hæc terra præparabitur? De his ergo (vt diximus) diaconis cura ſit. Sed & eos qui ſecundum carnem ægrotant, ſolicitè perquirant, & plebi (ſi fortè plebs ignorat) indicent de his, vt et ipſi viſitent eos, & quæ neceſſaria ſunt præbeant eis, cum conſcientia eius q̃ præeſt. Quod tamen etiam ſi clã fecerint, non peccabunt. Sed & de peregrinis, ſimiliter Epiſcopo ſuggerant, refouendis, & cætera his ſimilia, quæ ad cultum Eccleſiæ & diſciplinam eius pertinent, diaconis curæ ſint. Qui catechizant, id eſt, qui verbo inſtruunt, incipientes, primò oportet, quòd ipſi inſtructi ſint. De anima enim agitur hominum. Et oportet eum qui docet & inſtruit animas rudes, eſſe talem, vt pro ingenio diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipſe præcipue apprime eſſe eruditus, & doctus, irreprehenſibilis, maturus, impauidus, ſicut ipſi probabitis fore Clementem hunc poſt me. Multum eſt autem, ſi ego nunc de ſingulis, quæ vnuſquiſque habere debeat, proſequar. Veruntamen illud eſt, quod præ cæteris ab omnibus vobis cupio in commune ſeruari, vt concordiam teneatis, per quod ſolum poteſtis portum quietis intrare, & ciuitatem ſummi Regis (quæ pax nominatur) habitare. Similis namque eſt omnis ſtatus Eccleſiæ magnæ naui, quæ per vndoſum pelagus diuerſis è locis & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes. Sit ergo nauis huius Dominus, ipſe omnipotens Deus, gubernator verò ſit Chriſtus. Tum demum proretæ officium Epiſcopus impleat, presbyteri nautarum, diaconi diſpenſatorum locum teneant, hi qui catechizant, nautologis conferantur, epibatis autem totius fraternitatis multitudo ſimilis ſit, ipſum quoque mare hic mundus habeatur, ventorum verò varietates & turbinum, diuerſis tentationibus conferantur, perſequutiones, tribulationes & pericula fluctibus exquantur. Terreni verò ſpiritus, qui vel de torrentibus, vel de conuallibus ſpirant, pſeudoprophetarum & ſeductorum, ſeu * prauæ doctrinæ verba ducantur: promontoria verò & loca confragoſa hi qui in poteſtatibus ſeculi ſunt iudices, & pericula minantur & mortes. Bithalaſſa verò loca, quæ duplicibus vndę fallacis æſtibus verberantur, dubijs mente, & de repromiſſionum veritate nutantibus conferantur, atque his qui irrationabili fidem noſtram ratione diſcutiunt. Hypocritæ autem & doloſi, piratis ſimiles habeantur. Iam verò rapidus vortex, & tartarea charybdis, & ſaxis illiſa naufragia, ac mortiferæ * ſubuerſiones, quid aliud æſtimanda ſunt, quàm peccata? Reſtat igitur, vt hæc nauis curſu proſpero, tuta poſſit portum deſideratæ vrbis intrare, ita Deo precem fundere conuenit nauigantes, vt mereantur audiri. Audiri autem à Deo ita demũ merebitur quis, ſi orationes ipſæ bonis moribus & bonis operib. adiuuentur. Sed ante omnia cum quiete & ſilentio, epibatæ (id eſt, laici) in ſuis vnuſquiſque reſideant locis, ne forte per inquietudinem, & inconditos inutilesq; diſcurſus, ſi paſſim vagari cœperint, vel ab officio ſuo nautas impediant, vel in alterum latus, per inquietudinem eorum, nauis preſſa demergatur. Nautologi de mercedibus commoneant, & nihil omnino, quod ad diligẽtiam, vel ad diſciplinam pertinet, diaconi negligant. Ptesbyteri velut nautæ aptent ſingula ad inſtructionem nauis diligenter, & inſtruant, quæ in ſuo tẽpore requirenda ſunt. Epiſcopus tanquam proreta vigilanter & ſolicitè, gubernatoris verba cuſtodiat Chriſti. Saluator Dominus, gubernator Eccleſiæ ſuæ dili

Margin notes: Diſt. 93. Diaconi Eccleſiæ. — *al. improbæ — *al. ſubmerſiones.

Section letters: E, F, G, H

A ſuæ diligatur ab omnibus, & ipſius ſolius præceptis ac iuſſis credat & obediat oīs Eccleſia. Deo quoque indeſinenter ſupplicetur à cunctis de proſperitate ventorum, vt nauigantes omnem tribulationem, & omne periculum ſuperent, tanquam in mare profundum mundi iſtius, & vitæ humanæ pelagus nauigantes, in qua eſuriendum ſit & ſitiendum, nuditatem quoque ferendam, morbos etiam corporis & ægritudines tolerandas. Inſuper & hominum inſidijs, ac dolo ſæpe laborandum, quippe qui diſpergendos ſe nonnunquam nouerint, ſed aliquando etiam congregandos, vomitus quoque & ſuggillationes ferendas, quùm ex confuſione peccatorum & reiectione criminum, velut male congregatis in viſceribus, fellis iactura facienda eſt, & abijcienda prorſus è corde, omnis intrinſecus, quæ latet amaritudo peccati, ſi qua fortè ex deſiderijs iniquis, velut ex cibis noxijs, congregata eſt. Quã

B vtiq; quũ euomuerit quia & abiecerit, ingentis ægritudinis liberabitur morbo, ſi tamen poſt vomitum, quæ ad ſanitatem pertinent, ſumat. Veruntamen ſcitote cuncti, quòd ſupra omnes vos laboret Epiſcopus quia vnuſquiſq; veſtrum ſuũ laborem fert, ille verò & ſuũ & ſingulorum. Propter quod, ô Clemens, tãquam qui oĩbus præeſſe te noueris, ſingulos (prout potueris) iuua, & ſingulos releua, & ſingulorũ onus, & ſolicitudinem portas. Vnde & ego nũc hanc tibi iniũgens diſpenſationem, ſcio, quia accipio gratiam magis, quam præſto. Sed eſto confidens, & fortiter ferens, certus quia laboris tui meritum recipies, quum ad portum quietis incolumem hanc prouexeris nauem, vbi mercedes & præmia pro omnium ſalute ſuſcipies, ſi hic pro omnium incolumitate vigilaueris. Itaque ſi te multi è fratribus propter rigorem iuſtitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, ſed ex huiuſmodi odijs amor

C tibi conciliabitur Dei. Et ideo ſatage magis, & refuge, ne lauderis ab iniquis, & ne à peſſimè agentibus diligaris, ſed potius propter iuſtitiæ diſpenſationẽ, & æquiſſimam regulam diſciplinæ, à Chriſto collaudari merearis. Hæc quũ dixiſſet, & his ſimilia quam plurima, rurſum reſpiciens ad populum, dixit. Sed & vos chariſſimi fratres, & conſerui mei, huic qui præſidet vobis ad veritatem docendam, in omnibus obedite, ſcientes, quòd ſi quis hunc contriſtauerit, Chriſtum qui ei docendi credidit cathedram, non recipit. Et qui Chriſtum non ſuſceperit, nec Deum patrem ſuſcepiſſe iudicabitur, & ideo nec ipſe ſuſcipietur in regno cœlorum. Propter quod ſatagite, ad omnem collectam & congregationem ſemper conuenire, vt non velut negligentes & deſides à iudice Chriſto condẽnemini: Conuenientes verò ſemper ad Clementem date omnes operam pro ipſo ſentire, & ſummo ſtudio fauorem ve-

D ſtrem erga ipſum dependere, ſcientes, quia propter ſingulos veſtrum ipſi magis ſoli infeſtus eſt inimicus, & in ipſum maiora ſuſcitat bella. Oportet ergo vos ſummo ſtudio niti, vt omni erga illum vinculo amoris innexi, pleniſſimo erga eum inhęreatis affectu. Sed & vos quoque ipſi vnanimes in omni concordia perdurate, quo facilius etiam illi obedire omnes pari & conſenſu & vnanimitate poſſitis. Propter quod & nos ſalutẽ conſequi, & ille poſſit, obtemperantibus ſibi vobis, prõptius impoſiti oneris pondus euehere. Quædam ex vobis etiam ipſis intelligere debetis, ſi qua ſint, quæ ipſe propter inſidias hominum malorum non poteſt euidentius & manifeſtius proloqui. Verbi gratia, Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe, ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſq; commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo cui

Diſt. 93. Ex epi. decret. 3 Anacle, papæ cuius initiũ eſt, Benedict' Deus. Et ſimiliter Fab. papæ quæ incipit, Diui nis præceptis.

ipſum ſentitis aduerſum, ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur, vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrûm amicitias ferre, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnib. pręeſt, vt per hoc redeat ad ſalutem, quùm obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & loquutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur, vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare volunt Eccleſiam Dei, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multò nequior hoſtis hic, quàm illi, qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpecem, quæ* inimica ſunt, gerit, & Eccleſiam diſpergit ac vaſtat. Et quùm hæc dixiſſet in medio coram omnibus manum mihi impoſuit, & in cathedra ſua ingenti verecundia fatigatum, ſedere me compulit. Quumq; ſediſſem, hæc ad me rurſum loquutus eſt. Deprecor te ô Clemens, coram omnibus, qui præſentes ſunt, vt poſteaquam (ſicut Naturæ debitum eſt) vitæ pręſentis finem fecero, Iacobo fratri Domini, deſcripta breuiter, vel quæ ad initium fidei tuæ ſpectant, vel etiam quos ante fidem* animos geſſeris, ſed qualiter mihi ab initio vſque ad finem comes itineris, & actuum fueris, quæq; per ſingulas ciuitates (me diſputante) ſolicitus auditor exceperis, quique in prædicationibus meis vel verborum fuerit ordo vel actuum, ſed & qui me finis in hac vrbe repererit (ſicut dixi) omnia, quàm poteſt, breuiter comprehenſa, ad ipſum te deſtinare non pigeat. Nec verearis, ne fortè multum de meo exitu conſtriſtandus ſit, quum id me pro pietate ſubſtinere non ambigat. Erit autem ei grande ſolatium, ſi didicerit, quod poſt me non imperitus aliquis, aut indoctus, aut ignorans, diuini verbi* myſterium, Eccleſiaſtici ordinis diſciplinam, vel doctrinæ regulam neſciens, ſuſceperit cathedram meam. Scit enim, quia ſi indoctus & inſcius officium doctoris accipiat, ſine dubio diſcipuli, & auditores ignorantiæ tenebris obuoluti, in interitum demergentur. Vnde & ego, mi Domine Iacobe, quum hæc ab eo pręcepta ſuſceperim, neceſſe habui implere, quod iuſſerat, indicans tibi, & de hiſipſis, ſimul & de illis breuiter comprehendens, quæ per ſingulas quaſque vrbes digrediens, aut in prædicationis ſermone protulit, aut in geſtorum virtute perfecerit, quamuis tibi de his plurima iam, & plenius antè deſcripta, ipſo iubente tranſmiſerim, ſub eo ipſo titulo, quem ipſe præcepit affigi, id eſt, Clementis itinerarium, non prædicationis Petri. Sed & nunc exponere iam, quæ præcepit (Domino opem ferente) incipiam. Pœnitemi, inquit, & veram agite pœnitentiam. Omnes ergo homines, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum vnum Deum, & Dominum veraciter credere, & confiteri, eumque tota mente, & toto corde, & tota virtute diligere, & proximos ſuos tanquam ſemetipſos, docibileſque eſſe vſque ad perfectam doctrinam, ad hæc perficienda ſummopere oportet. Fides enim & dilectio, totius bonitatis eſt fundamentum. Sine fide autem placere Deo nemo poterit. Chriſto itaque reſurgente & aſcendente in cœlum, miſſo ſancto ſpiritu, collata Apoſtolis ſcientia linguarum, adhuc in vno poſiti, ſymbolum, quod fidelis nunc tenet Eccleſia, vnuſquiſque, quod ſenſit, dicendo, condiderunt, vt diſcedentes ab inuicem, hanc regulam per omnes gẽtes prædicarent. Summam ergo totius fidei catholicæ recẽſentes, in qua & integritas credulitatis oſtenditur, & vnius Dei omnipotentis (id eſt, ſanctæ trinitatis) æqualtas declaratur, & myſterium incarnationis filij Dei, qui pro ſalute humani generis à patre de cœlo deſcendens, de virgine naſci

dignatus

*al. inimici
*Sal. annos
*al. miniſterium
Heb. 11. 4.
Act. 1. 2.

A dignatus eſt, quoque ordine, vel quando mortem pertulerit quomodo ſepu tus ſurrexerit, & in carne ipſa cœlos aſcenderit, ad dexteramq; patris conſederit, & iudex venturus ſit, ac qualiter remiſsionem peccatorum ſacro baptiſmate renatis cõtulerit, & reſurrectionem humani generis in eadem carne in vitam æternam futuram, ſic docuerunt. Symbolũ enim Gręcè, Latinè collatio dicitur. Et hoc prædicti ſancti Apoſtoli inter ſe per ſpiritum ſanctum ſalubriter (vt dictum eſt) condiderunt. Dicitur & indicium, quod per hoc, qui rectè crediderit, indicatur. Ergo cunctis credentibus quæ continentur in præfato ſymbolo, ſalus animarum & vita perpetua bonis actibus præparatur Et quod in primordio eiuſdem ſymboli pręponitur, Credo in Deum patrem omnipotentem, præclarum fidei teſtimonium, & fundamentum in prima fronte mõſtratur, quia ſaluus eſſe poterit, qui rectè crediderit. Credere enim

B oportet accedentem ad Deum, quoniam corde creditur ad iuſtitiam, & ore confeſsio fit ad ſalutem. Vnde ait Propheta: Credidi propter quod locutus ſum. Et illud: Iuſtus ex fide viuit. Et: Niſi credideritis, non intelligetis. Ergo in rebus humanis nullum opus incipitur, niſi labor omnis ad effectum venire ctedatur. Vnde credendum eſt in Deum, à quo tam præſens vita, quam futura tribuatur. Deus autem appellatio eſt ſubſtãtiæ ſempiternæ, ſiue timoris diuini. Igitur Deus ſine principio, ſine fine, ſimplex, incorporeus, & incomprehenſibilis. Patrem autem cum audis, agnoſce quod habet filium veraciter genitum, ſicut poſſeſſor dicitur, qui aliquid poſſidet, et Dominus, qui habet cui dominetur. Deus ergo pater ſecreti ſacramenti vocabulum eſt, cuius verè filius eſt verbum & ſpeculum, & character, & imago viuens patris viuentis, in omnibus patri ſimilis, eiuſdem Naturæ. In diuinitate genitus, & genitori per

Roma 10. Pſal. 115. Roma. 1. Abac. 2. Eſaiæ. 7.

C omnia coæqualis. Nec quæratur, quomodo genuit filium; quod & Angeli neſciunt, Prophetis incognitum eſt. Vnde illud dictum eſt: Generationem eius quis enarrabit? Quam ſecretam originem cum proprio filio, nouit ipſe ſolus qui genuit. Nec Deus à nobis diſcutiendus eſt, ſed credẽdus, q in nobiſ ipſis neſcimus, quod ſapimus, quomodo ſapientia, ingenium, aut intellectus aut conſilium, aut mens noſtra generat verbum. Sed ſufficit noſſe, quia lux genuit ſplendorem, ſicut ait Propheta. In ſplendoribus ſanctorum ex vtero ante Luciferum genui te. Et illud: Hic Deus noſter, non reputabitur alter ad eum. Et pòſt: In terra viſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt. Diligere ergo Deum, vnumquemque ex toto corde, & ex tota anima (vt præfixum eſt) et ex tota fortitudine oportet, et proximum tãquam ſemetipſum, reſpondente Domino cuidam Scribarum, ac dicente. Primum omnium mandatum eſt:

Eſaiæ. 53. Pſal. 109. Baru. 3. Ibidem. Matt. 22.

D Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus. Et diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, hoc eſt primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuuum tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum nõ eſt quod maius eſt omnibus holocauſtomatibus & ſacrificijs. Vnde & in veteri teſtamento ſcriptum habetur: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Et Dominus ait: Omnia quęcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite ſimiliter illis. Quibus vtriuſq; mandatis, per vnum malitia compeſcitur, & per* aliud benignitate propagatur, vt ne malum quis inferat, ſed bonum impendat. Primum, vt caueat lædere. Secũdum, vt norit bonum pręſtare. Si enim fratrem quem vides nõ diligis, Deum quem non vides, quomodo potes diligere? Sic ergo nos docet exercere curã noſtram, vt nõ dimitamus curã veſtrã,

*Marc. 12. Tobi. 4. Matt. 7. Lucæ. 6. * alterum. Ioan. 4.*

& ſic diligere nos,ne negligatur dilectio proximi. Quia Dei dilectio morti F
Canti. 8. comparatur,dicente Sapientia:Valida eſt dilectio vt mors, idcirco quia ſicut
mors violenter ſeparat animam à corpore , ita dilectio Dei ſeparat animam
violenter à mundano & carnali amore.Qui enim,Dominus, inquit, diligit
Ioan. 14. me,mandata mea ſeruabit.Nam qui præcepta contemnit,Deum non diligit
Ioelis.14. Vnde ſcriptum eſt: Nolite putare,quod maneatis in dilectione mea , ſi non
Ioan. 15. ſeruaueritis præcepta mea.Neque enim Regem diligimus, ſi odio leges eius
habemus.Neq; enim ex toto corde poterit ille Deum diligere, qui noſcitur
in proximi corruere dilectione,quia per dilectiõem proximi peruenitur ad
charitatem Chriſti,quoniam(vt prælibatum eſt)in his duobus præceptis to
Ma.22.d. ta lex pendet & Prophetę.Docibiles ergo,qui perfectè docti nõ ſunt ad hęc
peragenda,oportet oẽs eſſe,& vt ipſi docti ſint,& alios prudẽter inſtruere &
Dan.11.e. perfectèpoſſint docere,iuxta Danielẽ Prophetã,q ait,Populus autẽ ſciens De
Nat.15.b. um ſuum,obtinebit & faciet,& docti in populo docebũt plurimos. Omnes
Mat.5.b. docibiles(vt iam dictum eſt)qui docti ſunt,eſſe oportet, ſed ſacerdotes do-
Diſt.93. ctiores cæteris populis neceſſe fore docebat Chriſtus dicens. Quia ſi cæcus
Sacerdotes uerò. cæco ducatum prędtet,ambo in foueam cadunt.Sacerdotes vero ſal terræ &
Mat.5.o. mundi lumen docens,præcepit in ſplendore bonorum operum patrem glo-
rificare Deum , de quibus Dominus ait,Beati eſtis , quùm maledixerint vo-
bis homines,& perſequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum
vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra
copioſa eſt in cœlis.Sic enim perſequuti ſunt Prophetas, qui fuerunt ante
vos. Vos eſtis ſal terrę:Quòd ſi ſal euanuerit,in quo ſalietur?Ad nihilum va-
let vltra,niſi vt foras mittatur,& conculcetur ab hominibus. Non poteſt ci-
uitas abſcondi ſupra montem poſita,neque accendunt lucernam,& ponunt G
eam ſub modio , ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo
ſunt, vt qui ingrediuntur , lumen videant. Sic luceat lux veſtra coram ho-
minibus,vt videant bona opera veſtra, & glorificent patrem veſtrum , qui
in cœlis eſt.Epiſcopos autem per ſingulas ciuitates, quibus ille non miſerat,
perdoctos,& prudentes ſicut ſerpentes,ſimplicesque ſicut columbas (iuxta
Domini præceptionem)nobis mittere præcepit. Quod etiam facere incho-
auimus, & (Domino opem ferente) facturi ſumus. Vos autem per veſtras
diœceſes Epiſcopos ſacrate,& mittite,quia nos ad alias partes (quod idem
iuſſit)agere curabimus.Aliquos verò ad Gallias , Hiſpaniasq; mittemus, &
quoſdam ad Germaniam & Italiã atq; ad reliquas gentes dirigere cupimus.
Vbi aũt ferociores & rebelliores gentes eſſe cognouerimus,illuc dirigere ſa-
pientiores & auſteriores neceſſe habemus , qui quotidie non ceſſent diuina H
Diſt. 80. ſaminare ſemina,& multos Chriſto lucrari,& ad rectam fidem & viam ve-
In illis ciuitatibus. ritatis perducere,vt plures manipulos Domino valeant præſentare.In illis ve
*al.primi rò ciuitatibus,in quibus olim apud Ethnicos * archiflamines eorum, atque
ſacerdotes primi legis doctores erant,Epiſcoporũ primates poni, vel Patriarchas ordi-
flamines, nauit,qui reliquorum Epiſcoporũ iudicia & maiora(quoties neceſſe foret)
aliâs pri- negotia in fide agitarent,& ſecundũ Dei voluntatẽ,ſicut conſtituerunt ſan-
mi flamines. cti Apoſtoli,ita vt ne quis iniuſtè periclitaretur definirent.In illis autem ciui
tatibus,in quibus dudum apud prædictos erant archiflamines (quos tamen
minores tenebãt q̃ memoratos primates) Archiepiſcopos inſtitui præcepit
q non tamẽ primatũ,ſed & Archiepiſcoporũ fruerentur nomine,Epiſcopo-
rũ quoq; iudicia(vt ſuperius memoratũ eſt)& maiora Eccleſiarũ negotia, ſi
ipſi recla-

A ipſi reclamauerint,aut aliquem timoré,aut iuſtos vel alios ſuſpectos habuerint,ad iam dictos primates vel patriarchas,ne*aliqs nocéter periret,trãsferri perdocuit. In ſingulis verò reliquis ciuitatibus, ſingulos & non binos vel ternos aut plures Epiſcopos cóſtitui præcepit,qui nó primatũ,aut Archiepiſcoporũ,aut metropolitanorũ nomine(quia matres ciuitatũ non tenent)ſed Epiſcoporũ tantũ vocabulo potirétur,quoniã nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit,ſed vnus omnibus pręfuit. Hoc tamen præuidendum inſtituit, ne in villis aut caſtellis vel modicis ciuitatibus inſtituerentur Epiſcopi, ne vile eorum nomen fieret. Epiſcopos ergo vicem Apoſtolorum gerere Dominum docuiſſe dicebat,& reliquorum diſcipulorum vicem tenere presbyteros debere inſinuabat.Et ſi quis aliqué ex his ſcandalizaret, grauiſſimã illi pœnã inferri debere prædicabat. Cunctos ſe inuicé diligere,& adiuuare debere,& neminem ab adiutorio fratris ſe ſubtrahere inſtruebat. Homicidas verò & adulteros ac cunctos criminalibus nexibus alligatos,& qui eis coæquales non erant,ab eorũ vexatione &accuſatione(docente Dño)prohibebat & nó niſi à coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat,quia diſcipulũ ſupra magiſtrũ eſſe, aut vllã ei iniuriã inferre,nullatenus *debere oportet. Infames etiã oẽs, & quos primates & leges ſeculi nó ſuſcipiũt, ſed & laicos ab eorũ accuſatione & vexatione ſemper repelli debere rogabat,& cunctos illis ſubditos eſſe pcipiebat. Cũctorũ ſacerdotũ vitã ſuperioré ſanctioremq; ac diſcretã à ſecularibus & laicis hoĩbus eſſe,& ſpirituales quoſq; atq; ſacerdotes ſuper carnales ac laicos ſemper conſtituendos docebat,qm pro minimo nobis eſſe debet,vt à talibus arguamur & iudicemur, vel ab alio humano die.Maiores verò à minoribus nec accuſari,nec iudicari, vllatenus poſſe

C dicebat:qm nó ſolùm hoc diuinas,ſed & leges ſeculi inhibere docebat.Oẽs ergo legũ diuinarũ libenter violatores & ſacrarũ inſtitutionum voluntariè pturbatores,Eccleſiaſtica indignos regula & ſancta cõmunione, iudicabat. Operatores verò earundé,eiſq; obedientes, vtrarumq; ac cæterorũ bonorũ dignos eſſe dicebat. Vndè & Prophetas in teſtimoniũ ſumebat. Audite cœli & auribus percipe terra,qm Dñs loquutus eſt.Filios enutriui & exaltaui,ipſi aũt ſpreuerũt me.Cognouit bos poſſeſſoré ſuũ,& aſinus præſepe Dñi ſui,Iſraël aũt nó cognouit me,& populus meus nó intellexit. Væ géti peccatrici,populo graui iniquitate,ſemini nequã,filijs ſceleratis. Dereliquerũt domũ,blaſphemauerunt ſanctũ Iſraël,abalienati ſunt retrorſum.Super quo percutiam vos vltra addétes præuaricationé? Omne caput languidũ, & omne cor mœrés, à planta pedis vſq; ad verticé nó eſt in eo ſanitas,Vulnus & liuor & plaga tu-

D mens nó eſt circunligata,nec curata medicamine,neq; fota oleo. Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ igne ſuccenſæ, regionem veſtram coram vobis alieni deuorant,&deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili,& derelinquetur. Væ (inquit) qui dicitis bonũ malum,& malum bonum, ponentes tenebras lucem,& lucem tenebras,ponentes amarum in dulce,& dulce in amarũ.Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia nó habuit ſcientiã, & nobiles eius interierunt fame,& multitudo eius ſiti exaruit.Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino. Et deſcendent fortes eius,& populus eius, & ſublimes glorioſiq; eius ad eum. Et incuruabitur homo,& humiliabitur vir,& oculi ſublimiũ deprimentur.Et exaltabitur Dñs exercituũ in iudicio,& Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſtitia. Carnales ſpiritualib. reſiſtere phibebat.Et de his q ceruices ſuas cõtra magiſtros

*al. quis innocéter.
*al. iuſſit.
In decr. Iuo lib. 2.
7. q. 1. Beatus Petrus
Mat. 10. c
*al. oportere decet.
2. q. 7. Laici in accuſatione.
1. Cor. 4. a
Eſa. 1. a
Eſa. 5. e
Ibidé. c. d.

Eſa.14.c & ſeniores ſuos erigebant,hæc in exemplum adducebat. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua,concidit cadauer tuum. Subter te ſternetur tinea & operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer,qui mane oriebaris,Corruiſti in terram,qui vulnerabas gentes,qui dicebas in corde tuo. In cœlum conſcendam,ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium,ſimilis ero altiſſimo. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint,ad te inclinabuntur,teq; proſpicient:Nunquid iſte eſt vir,qui conturbauit terram,qui concuſſit regna,qui poſuit orbem deſertum,& vrbes eius deſtruxit,vinctis eius non aperuit carcerem?Ebrietatē oppido prohibebat, & ebrioſos corpore & animo mortuos eſſe prædicabat. De quibus & in exemplum aiebat: Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem

Eſa.5.c ſectandam & potandum vſque ad veſperam,vt vino æſtuetis. Cithara & lyra & tympanum & tybia & vinum in conuiuijs veſtris,& opus Domini non reſpicitis,nec opera manuum eius conſideratis. Et iterum. Væ qui potentes

Eſa.5.c eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. Propter hoc, ſicut deuorat ſtipulam lingua ignis & calor flammæ exurit, ſic radix eorum quaſi fauilla erit,& germen eorum vt puluis aſcendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum,& eloquium ſancti Iſraël blaſphemauerūt. Ideo iratus eſt furor Domini in populo ſuo, & extendit manum ſuam ſuper eum & percuſſit eum. Et conturbati ſunt montes. Et facta ſunt morticinia eorum quaſi ſtercus in medio platearum. In omnibus his non eſt auerſus furor eius,ſed adhuc manus eius extenta. Nullum etiam presbyterium in alicu-

*al. uolebat. ius Epiſcopi parœcia aliquid agere debere,abſq; eius permiſſu*docebat, ſed & cunctos presbyteros proprijs Epiſcopis in omnibus abſq; mora obedientes (inſtituente Domino) eſſe debere docebat. Nullum item aliena concupiſcere aut præſumere,quæ eorum erant, ſed vnumquemq; ſuis ſibiq; cōmiſſis

*al. contentum abire oportere. *contentos eſſe docebat. Neminem etiā alicui aliquid facere,niſi quod ſibi vellet fieri,inſtruebat. Sanctā quoq; Eccleſiam immaculatā omēs ſeruare debere euangelizabat,cuius claues Epiſcopos eſſe dicebat. Ipſi enim habent po-

Tob.4.c

Mat.16.c teſtatem,claudere cælum,& aperire portas eius, quia claues cœli facti ſunt.

Zach.2.c Amouere aūt eos neminem debere docebat,quia oculi Domini ſunt,& qui eos tangit,tangit pupillam oculi eius. Et quanta pœna dignus ſit,qui eos ſcan-

Mat.18.a.b.c. dalizat, ipſum Dominum docuiſſe dicebat, vbi ait. Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt,expedit ei,vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo ab ſcandalis. Neceſſe eſt enim,vt veniant ſcandala. Veruntamen, væ homini illi per quem ſcandalum venit. Si autem manus tua ſcandalizat te,abſcinde eam, & proijce abs te. Bonum eſt tibi,ad vitam ingredi debilem, quàm duas manus habētem mitti in gehennam ignis. Et ſi pes tuus ſcandalizat te,abſcinde eum & proijce abs te. Bonum eſt tibi,introire ad vitam claudum,quàm duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proijce abs te. Bonum eſt tibi,vnum oculum habentem in vitam introire,quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne cōtemnatis vnum ex his puſillis. Amen dico vobis: Quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt alligata in cœlo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Iterum dico vobis,quia ſi duo ex vobis conſenſerint

A ſenſerint ſuper terram de omni re quamcunq; petierint,fiet illis à patre meo
qui in cœlis eſt. Vbi eñ ſunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibi ſum
in medio eorũ. Et iterum per Prophetã loquitur dicens,Expauit,inquit,cœ Hier.2.e
lum ſuper hoc,& horruit ampliùs vehementer,dicit Dominus. O intolera-
bilem malignitatem.O linguam iniquitatem loquentem contra Deum, &
mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterum. Impone homo tuæ Eccl.28.d
linguæ oſtium & ſerã. Ceſſa cornu & in altitudinem extollens, & loquens
aduerſus Deum iniquitatem & proximum tuum. Quouſq; inſultas patienti
Chriſto & fratribus? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum
infirmã conſcientiã,in Chriſtum grauiter peccatis,& rei iudicio effecti, in-
fames efficiemini,& iuſtè repellemini.Et iterum per Prophetam loquitur di
cẽs. Vos aũt ſacerdotes Domini vocabimini,miniſtri Dei noſtri,dicetur vo-
B bis.Fortitudinẽ gentiũ comedetis,& in gloria eorũ ſuperbietis. Pro confu- Eſa.61.b cd
ſione veſtra duplici & rubore laudabunt patrem eorum.Propter hoc in terra
ſua duplicia poſſiddebunt,& lætitia ſempiterna erit eis. Quia ego Dominus
diligens iudicium,& odio habens rapinam in holocauſtum. Et dabo opus
eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. Et ſcietur in gentibus
bus ſemen eorum,& germen eorũ in medio populorum. Omnes qui vide-
rint eos,cognoſcent eos,quia iſti ſunt ſemen,cui benedixit Dominus.Gau-
dens Gaudebo in Domino,&exultabit anima mea in Deo meo. Quia induit
me veſtimento ſalutis & indumento iuſtitiæ circundedit me. Quaſi ſpõſum
decoratũ corona,& quaſi ſpõſam ornatã monilibus ſuis.Sicut eñ terra pro-
fert germen ſuũ,& ſicut hortus ſemẽ ſuum germinat,ſic Dñs Deus germina-
bit iuſtitiã,& laudem coram vniuerſis gentibus. Eos autem à ſolo Domino
C aut iudicandos aut remouendos, & nõ ab alijs* eſſe dicebat,quia ſui ſunt,&
non alterius.Et quis eſt,qui alterius iudicet ſeruum? Nam ſi iſta non patiun- *al.ideirco aſtruebat.
tur homines, nec Deus Deorũ & Dñs dominantium hæc vllatenus patitur.
Vnde & Prophetas* ſibi teſtes eſſe dicebat,per quos Dñs loquitur dicens.Ec *al.eius
ce excoxi te,ſed non quaſi argentum,elegi te in camino paupertatis.Propter rei teſtes
me faciã,vt nõ blaſphemet,& gloriã meam alteri non dabo. Audi me Iacob proferebat.
& Iſrael,quẽ ego voco.Ego ipſe, ego primus,& ego nouiſſimus.Manus quo-
que mea fundauit terrã,& dextera mea menſa eſt cœlos.Ego vocabo eos, & Eſa.48.b
ſtabunt ſimul.Me inſulæ expectabunt, &brachium meum ſuſtinebunt.Salus Eſa.51.c
autem mea in ſempiternũ erit,&iuſtitia mea non deficiet,Audite me,qui ſci
tis iuſtum,populus meus lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobriũ
hominũ,& blaſphemias eorũ ne metuatis.Sicut eñ veſtimentum ſic come-
D det eos vermis,&ſicut lanam ſic deuorabit eos tinea.Salus autem mea in ſem
piternum erit,& iuſtitia mea in generationes generationũ.Et iterum.Abſcõ Eſa.40.g
dita eſt vita mea à Dño meo& à Deo meo iudiciũ meũ*tranſibit. Nunqd ne *al.tranſiuit.
ſcis,aut nõ audiſti? Deus,ſempiternus Dñs,qui creauit terminos terræ, nõ de
ficiet,neq; laborabit,nec eſt inueſtigatio ſapientiæ eius. Qui dat laſſo virtu-
tem,& his(qui non ſunt)fortitudinem & robur multiplicat.Deficient pue-
ri,& laborabunt,& iuuenes in infirmimatate cadent. Qui autem ſperant in
Domino,mutabunt fortitudinem,& aſſument pennas ſicut aquilæ,current,
& non laborabunt,ambulabunt,& nõ deficient.Tranſeant ad me inſulæ,&
gentes mutent fortitudinem. Accedant,& tunc loquantur, ſimul ad iudi- Eſa.41.a
cium propinquemus.Hos autem qui eos vetant,aut amouere vel dãnare ni-
tuntur,Dñs per Prophetã damnat,&vſque ad ſatisfactionẽ eorum & Eccle-

ſiæ

ſię damnatos eſſe docebat,vbi ait:Talia elegerunt in vijs ſuis,& in abomina- E
Eſa.66.b tionibus ſuis anima eorum delectata eſt. Vnde & ego eligam illuſiones eo-
rum,& damnationem adducam eis,quia loquutus ſum eis,& non audierũt,
feceruntq; malum in oculis meis,& quæ nolui,elegerunt.Audite verbũ Do-
Eſa.65.d mini,qui tremitis ad verbum eius.Dixerunt fratres veſtri, odiẽtes vos & ab-
ijcientes propter nomen meum.Glorificetur Dominus,& videbimus in lęti-
tia veſtra,ipſi autem confundentur.Non enim laborabunt fruſtra in contur
batione præſules mei,quia ſemen benedictorum Domini eſt.Antequam cla
ment,ego exaudiam,adhuc illis loquentibus ego audiam. Ad glorificãdum
ſe,& diuina mandata ſeminanda & euãgelizanda eos Dominus elegit,& nõ
vt prohibeantur aut perturbentur,ſuggerebat, quoniam qui eos lædit, eum
lædit, cuius legatione funguntur.Prædicare eos aſſiduè,& mandata Domi-
ni ſine intermiſſione annunciare rogabat. Opera eorum bona coram homi F
nibus monſtrare, & conſcientiam bonam coram Deo habere inſinuabat.
Omnes principes terræ & cunctos homines eis obedire, & capita ſua ſub-
mittere,eorumq; adiutores exiſtere præcipiebat, vt omnes pariter fideles &
Eſa.41.c cooperatores legis Dei monſtrarentur,ne de eis dicatur:Confundentur & e-
rubeſcent omnes,qui pugnant aduerſum te,& erunt quaſi non ſint, & peri-
bunt viri,qui contradicunt tibi. Quæres eos, & non inuenies viros rebelles
tuos,Erunt,quaſi non ſint,& veluti conſumptio hominis bellãtis aduerſum
11.q.3.Si te.Omnes ergo qui eis contraueniunt,ita damnatos & infames vſq; ad ſatiſ-
aũt uobis. factionem monſtrabat,& niſi conuerterentur, à liminibus Eccleſiæ alienos
De pœni eſſe præcipiebat.Homicidiorum verò tria genera eſſe dicebat,& pœnã eorũ
ten.di. parilem fore docebat.Sicut enim homicidas interfectores fratrum,ita & de-
1. Homici diorũ tria tractores eorum eoſq; odientes, homicidas eſſe manifeſtabat. Quia & qui G
occidit fratrem ſuum, & qui odit, & qui detrahit ei,pariter homicidæ eſſe
monſtrantur. Omnes etiam à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus
animam abſtinere,& bonam eorum conuerſationem ac innocentem omni-
bus monſtrare,rogabat. Ex corde enim cunctos attentiùs inuicem diligere
inſinuabat,& veram fraternitatem inter ſe habere docebat. Quotidiana em̃
illius prædicatio inter cætera diuina mandata hæc erat,quam in eius exem-
plum etiam tibi frater chariſſime ſignificare curaui. Bonorum, inquit,ope-
rum inter cætera ſemina ac negotia ſunt, quantum vnuſquiſq; ſapit & po-
Mat.22.d teſt,totius intimi cordis (vt prælibatum eſt) viſceribus Deum diligere, &
Luc.10.e proximum velut ſeipſum.Abnegare ſeipſum ſibi,vt Ieſum Chriſtum Domi-
Luc 9,c num noſtrum ſequatur, & nihil eius amori præponere, veritatem corde &
ore proferre debere,& totam ſpem ſuam Deo ſemper cõmittere. Inſtruebat H
Nota de confeſſio actus ſuæ vitæ omni hora cuſtodire,& in omni loco Deum reſpicere,firmi-
ne pœnitẽ ter ſcire cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, mox ad Chriſtum alli-
tiali. dere,& ſacerdotibus Domini manifeſtare. Os ſuum à multo vel prauo col-
Sap.1,.c loquio cuſtodire,& verba vana aut mendacia non loqui,quia os quod men
titur,occidit animam.Verba diuina libenter audire, & ſacerdotibus ſuis li-
benter obtemperare atq; obbedientes eſſe docebat.Prædicationi & oratio-
ni ac lectioni frequenter incumbere, & eleemoſynas veras perficere. Deſide
Galat.5.c ria carnis non perficere, ſed propriã frangere voluntatem, boni aliquid in ſe
**a. attri* quùm viderit,Deo*applicare, nõ ſibi,& malum à ſe factũ cognoſcat,& ſibi
buere. imputet.Multum loqui non amare, ſed cuſtodire labia ſua,ne dolum aut ma
Pſal.33. lum loquãtur,diem iudicij timere, gehennam cxpaueſcere vitam æternam
omni

A nam expaueſcere,vitam æternam omni concupiſcentia deſiderare, non occidere,non adulterari, non furtum facere, non rem proximi concupiſcere, *Deut.5.* non falſum teſtimonium dicere, ſed omnes homines honorare, corpus cuſtodire,vanas & caducas non amplecti delitias, ieiunium & vigilias ſanctas amare,pauperes recreare,nudos veſtire,infirmos viſitare,ſitiẽtes potare,mortuos ſepelire,& diligenter eorum exequias peragere, pro eiſque orare, & eleemoſynas dare. *De exequijs.* Dolentes conſolari, & ſuis bonis refouere, & à malis actibus ſe alienum facere. Non eſſe ſuperbum, non vinolentum, nec multum edacem,non ſomnolentum,non pigrum , non murmuratorem,nec detractorem, *1.Tim.3.* quia qui detrahit, non ſe, ſed & multos alios occidit. Iram non perficere,nec iracundiæ tempus reſeruare. Dolum in corde non tenere, nec pacem falſam *dare.Charitatem non derelinquere,nec iurare,ne fortè periu- ** prætendere.*
B rium(quod abſit) *fiat.Malum pro malo non reddere, nec iniuriam facere, ſed factam patienter ſufferre.Inimicos diligere,maledicentes ſe non remaledicere,ſed magis benedicere,& perſequutionem pro iuſtitia ſuſtinere.*Charitatem amare,& nullum odio habere,quia qui odit fratrem ſuum,homicida eſt. ** incurratur.* ** caſtitatem.* Elationem fugere,zelum malum non habere, inuidiam non exercere, *1.Ioan.3.* nec cõtentionem amare.Cum diſcordantibus ante Solis occaſum in pacem redire,& de Dei miſericordia nunquam deſperare. Seniores venerari, & iuniores diligere.Epiſcopos,ſacerdotes ſuos ac cunctos reliquos Eccleſiæ miniſtros atq; omnem plebem ſibi commiſſam, verbo diuino & mandato inſtruere & dirigere, hoſq; omnes & eorum Epiſcopos tota animi virtute diligere vt oculos ſuos,quia oculi ſunt illorum. *2.q.7.Sacerdotes* *Matt.21* Eorum præceptis in omnibus obedire,etiam ſi ipſi aliter(quod abſit)agant,memores ſcilicet illius domi-
C nici præcepti:Quæ dicunt facite,quæ autem faciũt, facere nolite.Ipſi autem *Matt.10.* Epiſcopi,ſi exorbitauerint,ab iſtis non ſunt reprehendi vel arguendi,ſed ſup *Luc.10.* portandi,niſi in fide errauerint. Illi ergo ſuper iſtos ſunt, non autem iſti ſuper illos,quoniam maior à minori nec argui nec iudicari poteſt. Nullus ſe extollat erga doctores ac magiſtros ſuos, quia diſcipulus ſuper magiſtrum eſſe non debet,nec poteſt.Nullus velit diei ſanctus, antequã ſit,ſed prius ſit, vt veriùs dicatur.Præcepta Domini,doctorumq;,ac magiſtrorũ, factis quotidie adimplere,& in Chriſti nomine pro inimicis orare oportet. Obedien- *Eccl.1.b* tia eñ,& humiliatio,quæ magiſtris agitur, Domino exhibetur.Timor Domini delectabit cor,& dabit lætitiam & gaudium in longitudinem dierum. *Eccl.2.b* Timenti Deũ, bene erit in extremis,& in die defunctionis ſuæ benedicetur. Væ diſſolutis corde,qui non credunt Deo, & reſiſtunt mandatis eius,& in-
D obedientes ac contumaces ſunt his, qui eius legatione funguntur, & ideo non protegentur ab eo. Væ his,qui perdiderunt ſuſtinẽtiam, qui dereliquerunt vias rectas,& diuerterunt in vias prauas.Et quid facient,quùm inſpicere cœperit Dominus? Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius& qui diligunt illum,conſeruabunt viam illius.Qui timent Dñm,inqrent,quæ beneplacita ſunt illi, & qui diligunt eum, replebuntur lege ipſius. Qui timent Dñm,pręparabunt corda ſua,& in conſpectu illius ſanctificabũt animas ſuas.Qui timent Dñm,cuſtodiunt mandata illius,& patientiã habebunt vſq; ad inſpectionem illius,dicentes:Si pœnitentiã non egerimus,incidemus in manus Dei,& non in manus hominum:ſecundum enim magnitudinem illius,ſic & miſericordia ipſius cum ipſo eſt.Venite,inquit,filij,audi- *Pſal.33.* te me,timorẽ Dñi docebo vos. Currite dum lumen vitæ habetis,ne tenebræ *Ioan.12.f*

Pſal.33. mortis vos comprehendant. Omnis, qui vult vitam,& cupit videre dies bo- F
nos, prohibeat linguam ſuam à malo,& labia eius ne loquantur dolum. Di-
uertat à malo,& faciat bonũ,inquirat pacem,& perſequatur eam,quia oculi
Pſal.31. Dñi ſuper iuſtos,& aures eius ad præces eorum. Vultus aũt Dñi ſuper facien-
Mat.8. tes mala,vt perdat de terra memoriã eorũ. Propterea nolite fieri ſicut equus
& mulus,in quibus non eſt intellectus. Sed lętamini in Domino,& exultate
iuſti,& gloriamini omnes recti corde. Quia multi venient ab oriente & oc-
cidente (Domino dicente) & à ſeptentrione atq; meridie,& recumbẽt cum
Abraham,& Iſaac,& Iacob. Propter quod, deprecor te frater chariſſime, vt
doceas attentiùs hunc prædicationis ordinem,& abſolutionũ dies,vt ſaluen
tur animæ hoĩm,quæ occulta Dei virtute,quem debeant diligere, priuſquã
doceantur,agnoſcant. Operum verò ratio poteſtati,& arbitrio vniuſcuiuſq;
permittitur,& hoc ipſorum eſt proprium. Deſiderium verò habere erga do- F
ctorem veritatis,hoc à patre cœleſti donatum eſt. Sed ſalus in eo eſt,vt volũ-
tatem eius,cuius amorem & deſiderium (Deo largiente) conceperis, facias,
Luc.6.g ne dicatur ille ſermo eius ad nos,quem idem dixit. Quid aũt me dicitis Dñe,
Domine,& non facitis,quæ dico? Eſt ergo poprij muneris, vt vnuſquiſq; ſit
(prout Dñs noſter dederit) perfectus in Eccleſia,mittensq; ſemina diuina vt
Mat.13.g de nobis,non prædictus ſermo,ſed ille dicatur,quem alibi Dñs noſter dixit,
ideò,inquit,oĩs ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifa-
milias,qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Nullus ergo,inquit, impe
diat ordinem,aut locum occupet irrationabiliter, vel temporum permutet
vices,ſed primò,quæ ſit iuſtitia eius,quæ voluntas,requiramus,vt bonis ope
ribus ac Dei gratia repleamur. Deus enim his,qui rectè ſentiunt, & bona a-
gunt,præſto eſt,quoniam his manifeſtat ſeipſum. Nam ſi quis velit (antequã G
actus ſuos emendet) de his requirere,quæ non poteſt inuenire,ſtulta & inef-
ficax erit huiuſmodi inquiſitio. Tempus enim breue eſt,& in iudicio Dei
geſtorum cauſa agitur,non quæſtionum. Ideoq;,ante omnia hoc quęramus,
quid nos,aut qualiter agere oporteat,vt æternam vitam cõſequi mereamur.
Nam ſi exiguũ hoc tempus vitæ per inanes occupemus & inutiles quæſtio-
nes,inanes ſine dubio,& vacui ab operibus bonis pergemus ad Deum,vbi iu
dicium operum noſtrorum fiet. Vnaquæq; etenim res ſuum tempus habet,
& locum. Operũ hic locus,hoc tempus eſt,meritorum ſeculum futurũ. Cur-
ratur igitur per viam mandatorum Dei,& ab eorum, & præceptorũ Dñi in-
ſtitutis,& à ſpiritus ſancti doctrina non recedatur. Quapropter præparanda
ſunt corda noſtra,ac corpora,ſanctę mandatorũ eius,ſuorumq; Epiſcoporũ
ac prædicatorũ obedientiæ militatura, vt ſuæ gratiæ iubeat nobis auxilium H
miniſtrari,& fugientes gehennę pœnam,ad vitam valeamus omnes perueni-
re æternã. Hæc itaq;,frater chariſſime Iacobe,ab ore ſancti Petri iubentis ac-
cepi,tibiq; (vt optabas) inſinuare ſtudui,vt ſeruari omnia immaculata præ-
cipias,quia Eccleſiaſtica non oportet negligenter, ſed diligenter expleri ne-
gotia. Hæc ergo præcepta nemo credat abſq; ſui periculo negligere, vel diſ-
ſimulare,quia in iudicio Dei ignis æterni tormenta ſuſtinebit, qui Eccleſia-
al. ut, quod per petuũ eſt, expetet, &c. ſtica decreta neglexerit. Qui verò te audierit (vt iuſſerat miniſter Chriſti Ie-
ſu) gloriam accipiet. Qui autem non audierit,imò loquentem Dominũ per
te,ipſe ſibi damnationem accipiet. Curandum ergo,& attendendum eſt no-
bis omnibus,*quod in perpetuum expedit,vt Chriſti paſſionibus per patien
tiam participemus,atq; regni eius mereamur eſſe conſortes, Amen.

EPISTO-

A EPISTOLA SECVNDA CLEMENTIS PAPAE, AD IAcobum fratrem Domini, de ſacris veſtibus vel vaſis.

CLEMENS Romanæ Eccleſiæ pręſul, Iacobo chariſ-
ſimo Hieroſolymorum Epiſcopo. Quoniã, ſicut à
beato Petro Apoſtolo accepimus, omniũ Apoſtolo- De conſe.
rum patre, qui claues regni cœleſtis accepit, qualiter di.2. Tri-
tenere debemus de ſacramentis, quæ geruntur in ſan- bus gradi-
ctis, te ex ordine nos decet inſtruere. Tribus enim gra bus.
B dibus commiſſa ſunt ſacramẽta diuinorũ ſecretorũ,
id eſt, præsbytero, diacono, & miniſtro, qui cum ti- *al. Dei.
more & tremore *clericorum, reliquias fragmentorũ corporis dominici cu-
ſtodire debent, ne qua putredo in ſacrario inueniatur, ne quùm negligenter
agitur, portioni corporis Dñi grauis inferatur iniuria. Cõmunio eñ corpo-
ris Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſi negligenter erogetur, & presbyter minora non
curet admonere officia, graui anathemate, & digna humiliationis plaga fe- De conſ.
riatur. Certè tanta in altario holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere diſ. Tribus
debeãt. Quod ſi remãſerint, in craſtinũ nõ reſeruentur, ſed cum timore & tre gradibus
more, clericorũ diligentia cõſumantur. Qui aũt reſidua corporis Dñi, quę in uel, Tanta
ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad cõmunes accipiendos cibos in. Et in
cõueniant, ne putent ſanctæ portioni cõmiſcere cibum, qui per aqualiculos decre. Iuo.
C digeſtus in ſeceſſum funditur. Si ergo mane dominica portio editur, vſq; ad lib.1.
ſextam ieiunent miniſtri, qui eam cõſumpſerunt. Et ſi tertia vel quarta hora De conſ.
acceperint, ieiunent vſq; ad veſperã. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſto- diſ.1. Alta
dienda ſunt ſacramenta. De vaſis ſanè ſacris ita gerendum eſt. Altaris palla ris palla.
*cathedra, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio *al. cãtera
dentur, quoniam nõ licet ea, quæ in ſanctuario fuerint, male tractari, ſed in-
cendio vniuerſa tradantur. Cineres quoq; eorũ in baptiſterio inferantur, vbi
nullus *tranſitum habeat, aut in pariete, aut in foſſis pauimentorũ iactentur, *al. tranſitus habeatur.
ne introeũtium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla
mortuum credat obuoluendum, aut diaconus ſcapulas operire velit, quæ fu- De conſ.
it in altari, aut certè quæ data eſt in menſam Domini. Qui hæc fecerit, vel le- diſ.1.
uiter quaſi nihil, & negligenter habuerit diuina *myſteria. Diaconus trien- Nemo per
D nio, ſexq; menſibus à dominico alienus erit altari, graui percuſſus anathema *al. miniſteria.
te. Quod ſi clericum presbyter non cõmonuerit, decem annis & quinq; men
ſibus excõmunicatus ſit, propter quod de dominicis ſacramentis ſubiecta
ſibi non cõmonuerit miniſteria, & poſtea cum grandi humilitate matri re-
concilietur Eccleſiæ. Pallas verò & vela, quæ in ſanctuarij ſordidata fuerint
miniſterio, diaconi cum humilibus miniſtris *iuxta ſacrarium lauent, nõ e- *al. nõ habet, iuxta ſacrariũ.
ijciẽtes foras à ſacrario velamina dominicæ menſę, ne fortè puluis dominici
corporis male decidat, à ſindone foris abluto, & erit hęc operãti peccatum,
idcircò, intra ſacrarium, miniſtris præcipimus, hæc ſancta cum diligentia cu
ſtodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed
nec ipſa peluis velis apponatur lauandis, niſi quæ ad dominici altaris cultum
pertinent. Pallæ altaris ſolę in ea lauentur, & in alia, vela ianuarũ. De velis aũt

De conſ. di.2.Trib. grad.per ag. Tanta in. ianuarũ cura ſit oſtiarijs ex admonitione maiorũ,ne quis negligens aut igna- E
rus,ad velum ianuæ domus Dñi manus inconditè tergat,ſed ſtatim, coerci-
tus,diſcat oĩs homo,quia velũ atrij domus Dñi ſanctũ eſt. Præcipimus etiã,
ne* excommunicato Eccleſiæ,ſiue laico,de fragmentis oblationũ Dñi pona
**al.extero.* tur ad menſam. Vnde ſcis tu,qui paſſim*ſacrarij panes indignis impendis,vn
de noſti,ſi à mulieribus mundi ſunt hi,quibus impendis?Hinc & Dauid, ab
**al.externo.* Abimelech ſacerdote interrogatus, quùm panes ſibi ad comedendũ poſce-
ret,ſi mundus eſſet à muliere,quùm ſe mundum ante triduum ꝓfiteretur,pa-
**al.ſanctuarij.* nes propoſitionis manducauit. Ad dominica autem*myſteria tales eligãtur,
1.Re.21.b qui ante ordinationẽ ſuã coniuges ſuas nõ *nouerint. Quod ſi poſt ordina-
**al.miniſteria.* tionẽ,miniſtro altaris cõtigerit propriũ inuadere cubile vxoris,ſacrarij non
intret limina,nec ſacrificij portitor fiat,nec altare contingat,nec ab offeren
**al.reliquerunt.* tibus holocauſti oblationẽ ſuſcipiat,nec ad dominici corporis *portationẽ F
accedat,nec aquã ſacerdotibus porrigat ad manus.Sed oſtia forinſecus clau
**al.portionem.* dat,minora gerat officia,vrceum ſiue calicem,ad altare*non ſufferat,Si fortè
**al.ſuggerat.* quiſpiã presbyter,ſiue diaconus,ſacrarij ſindonẽ,vel velũ,ſubtracta vendide
rit,Iudæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatẽ fecerit hoc
16.q.4.Si forte. opus,nouerit ſe ſuprà dicti Iudæ ſuſcepturũ pœnã.Clericus verò ſolus ad fœ
minæ tabernaculum nõ accedat,nec ꝓperet,ſine maioris natu principis iuſ-
Mat.27.a ſione.Nec presbyter ſolus cum ſola adiũgatur,ſed duobus adductis teſtibus,
viſitet infirmã.Nec ſolus cum ſola fœmina fabulas miſceat,Nec archidiaco
nus,aut diaconus,ſub prætextu officij humilitatis frequentet domicilia ma
tronarum,aut fortè per clericos,aut domeſticos eius,matronę mãdent ſecre
ti aliquid.Si cognitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur
Eccleſiæ.Sed,ſi fortè aliqua interceſſio fuerit,Epiſcopo ſuggeratur.Et ſi talis G
eſt,ad quam debeat ire pro interuentu,ipſe pergat.Sin aũt,de latere ſuo diri-
**al.ſcire.* gat,cum duobus aut tribus,qui hoc*ſanare debeant.Sanè ad viſitandã mulie
rẽ infirmã,nullus clericus ingrediatur,niſi cum duobus aut tribus. Nemo tñ
2.Cor.2.c clericorum cum extranea habitet fœmina, niſi proxima,aut ſoror fuerit. Et
hoc cum magna ſollicitudine fiat.Nõ ignoramus malitias Satanæ, Vniuerſa
hæc cum manſuetudine Eccleſiaſtica,cõplenda ſunt miniſteria.Negotiũ eñ
Dei non decet negligenter expleri. Iterum atque iterum de fragmentis do-
minici corporis demandamus:Calicem verò,ad perferendum ſanguinẽ Do-
mini,præparatum cum tota munditia miniſterij, miniſter præparet, ne non
Diſt.23. Tales ad. bene lotus calix,diacono peccatũ fiat offerẽti.Ita cum oñi honeſtate cũcta
(quę ſuprà expoſuimus)oportet impleri.Tales ad miniſterium eligantur cle
rici,qui dignè poſſunt dominica ſacramẽta tractare.Melius eſt eñ Dñi ſacer H
doti,paucos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quàm
multos inutiles,q onus graue ordinatori adducant.A principio epiſtolę vſq;
ad hunc locum de ſacramentis delegaui bene intuendis, vbi nõ muriũ ſter-
cora inter fragmenta dominicæ portionis appareãt, neq; putrida per negli-
gentiã remaneãt clericorum,& cõuenientes,qui accipere ſibi medicinã deſi
derant,putrida quùm viderint,magis cum ridiculo & faſtidio videãtur acci
pere & in peccatum magis decidant,per negligentiã clericorũ.Quapropter,
nemo clericorum vltra hæc diſſimulet,aut negligere vllatenus audeat,ſed li-
benter,quæ iuſta ſunt,expleat,& ſacramenta diuina nequaquam negligẽter
contrectet.Ideoq; tam iuuenes,q̃ ſenes,de his,& de omni conuerſatione ſua,
& conuerſione,& pœnitẽtia valde eſſe ſolicitos oportet,ſatiſq; agere vt hæc
condignè

A condignè agant,& de reliquo ornent tam clerici,quàm ſeculares, animas ſu
as ornamētis digniſſimis,dogmatib.ſcilicet veritatis, decore pudicitiæ,ſplē
dore iuſtitiæ,candore pietatis,alijſq; omnibus,quibus cōpoſitam*decet eſſe *al.cōptā.
rationabilem mentem . Tum præterea declinare à conſortijs inhoneſtis &
infidelibus,& ſocietates habere fidelium, atq; illos frequentare conuentus,
in q̄bus de pudicitia,de iuſtitia, de pietate tractatur.Orare ſemper Deū ex to
to corde,&ab ipſo petere,quæ decet,ipſi gratias agere,veram pœnitudinem
gerere præteritorum geſtorum,aliquantulum etiam(ſi poſſibile eſt)per miſe
ricordias pauperum iuuare pœnitentiam.Per hæc enim facilior venia dabi-
tur,& indulgenti citius indulgebitur.Quòd ſi prouectioris ætatis ſit is, qui *al. fract.
ad pœnitentiam venit,eo magis gratias agere debet Deo ,quòd poſtquam* fi
nis eſt omnis impetus concupiſcentiæ carnalis,ſcientia veritatis accepta,nul
B la ei imminet pugna certaminis,per quam,inſurgentes aduerſus animam,re-
primat corporis*volūtates.Super eſt ergo ei,in agnitiōe veritatis,et miſericor *al. uolup-
diæ operibus exerceri,vt afferat fructus dignos pœnitentiæ.Nec putet, quia tates.
in temporis longitudine documentum conuerſionis oſtenditur, & non in
deuotionis ac propoſiti firmitate.Deo enim manifeſtę ſunt mentes,*quia nō *al. qui.
temporum rationem colligit,ſed animorum.Ipſe enim probat,ſi quis agnita
veritatis prædicatione,nō diſtulit,neq; tempus negligendo conſumpſit, ſed
ſtatim,&(ſi dici poteſt)eodem momento præterita per horreſcens,fururorū
deſiderium cœpit,& in amorem regni cœleſtis exarſit. Propter quod nemo
veſtrum vltra diſſimulet,nec retro reſpiciat,ſed ad Euangelium regni Dei li-
benter accedat.Non dicat pauper,quia quùm diues factus fuero,tunc cōuer
tar.Non requirit à te Deus pecuniam, ſed animum miſericordem , & piam Luc.12.c.
C mentē.Neq; diues conuerſionem ſuam differat, pro ſollicitudine ſeculari,
dum cogitat,quomodo diſpenſet abundantiam frugum.Neq; dicat intra ſe
metipſum.Quid faciam,vbi recondam fructus meos?Neq; dicat animę ſuæ.
Habes multa bona repoſita in annos multos,epulare,& lætare.Nam dicetur
ei,Stulte,hac nocte auferetur abs te anima tua,& quæ paraſti, cuius erunt?Ita
que feſtinet ad pœnitentiā om̄is ætas om̄is ſexus, omniſq; conditio,vt vitā
conſequatur æternam.Iuuenes quidem in eo grati ſint, quòd in ipſo impetu
deſideriorum,ceruices ſuas iugo ſubijciunt diſciplinæ.Senes & ipſi laudabi-
les,quia multi temporis conſuetudinem,in qua male præuenti ſunt ,pro Dei * timore.
*amore commutant.Nemo ergo differat,nemo cunctetur.Quæ enim cauſæ
cunctandi eſt,ad benè agendū?Animus ſibi male conſcius, dum videtur ſibi
nullam pœnam pati,credit,quia non iudicet Dominus,quùm abuti patien-
D tia Dei,& non intelligere parcentis benignitatem,iam ſit magna damnatio.
Vnde ſcriptū eſt.Maledictus omnis, qui opus Domini negligenter agit: qua
propter,paſtoralis ordinis eſt,infatigabiliter reuocare,quicquid ad correcti
onē populorum,imò magis filiorum ſpiritualiū (quantū eſt fas intelligere)
cognouerit pertinere,& non(quod abſit)cum ſuo periculo alienæ ſpei p̄ ſo
lā negligentiā,facere detrimeutū,ſed quod ad generalis ſalutis ſpectat cōpen
diū,ſalubri neceſſe eſt prouidere tractatu.Homini religioſo parū eſſe debet,
inimicitias aliorū non exercere,vel non augere,male loquendo ; niſi eas etiā
extinguere,bene loquendo ſtuduerit . Ecce oris noſtri buccina ad aures ho- Hie.48.b
minum perſonamus,neque ſe deinceps excuſabit non monitū,qui quod ſeq̄
debeat,tam verbis,quàm literis edocetur.Qualis autē condemnatio, & qua-
lis imminet maledictio his,qui in patres peccant,diuina nos docet ſcriptu-

2.q.7.Sacerdotes et reliqui. Gen.9.c. ra.Si enim Cham filius Noë, quùm vidiſſet nudum ſuum patrem, quoniam E
non cooperuit patris corporalis nuditatem,ſed egreſſus,nunciauit eam fratribus,& illi veſtimento eum cooperuerunt,ipſe quidem Chã, & illi,qui ex eo nati ſunt,ſub maledicto facti ſunt,qui autem cooperuerunt:magnam benedictionem meruerunt,multò magis iſti maiore & ampliore condemnatione digni ſunt,qui patribus obuiare,aut contra eos inſurgere nituntur,aut iniuriã vel contumeliã eis inferre moliuntur,quoniam,qui eis reſiſtit,Deo reſiſtit.Et qui eis iniuriã vel contumeliã facit,Deo cuius legatione funguntur,
Hier.2.c. facit.Expauit cœlum ſuper hoc, & horruit amplius vehementer, dicit Do-
Ec. 28.d. minus.O intolerabilem malignitatem. O linguam loquentem iniquitatem contra Deum,& mentem in altitudinem cornu extollentem.Et iterũ. Impone homo tuæ linguæ oſtium & ſeram.Ceſſa,in altitudinem cornu extollens, & loquens aduerſus Deum iniquitatem,& proximum tuum.Quouſq; inſul F
1.Pe.3.b. et Iac.4.b tas patienti Chriſto,& fratribus?Hæc nos familiarius docebat,& hæc nobis publicitus prædictus magiſter & inſtructor atq; ordinator noſter princeps Apoſtolorum Petrus,in Eccleſia prædicabat,exemplũ dans, vt & nos ſimiliter faciamus.Humiliamini,inquit,in cõſpectu Domini,& exaltabit vos.Nolite detrahere alterutrum,quoniam qui detrahit fratri,aut qui iudicat fratrẽ ſuum,detrahit legi,& iudicat legem.Qui autem iudicat legẽ, non eſt factor legis,ſed iudex.Vnus eſt enim legiſlator & iudex,qui poteſt perdere & liberare.Tu autem quis es,qui iudicas proximum?Non oportet. Non præcepit nos iudicare inuicem,ſed magis auxiliũ ferre.Væ erit,inquit, his qui fratres tribulant,& eis,qui eos perſequuntur.Vos autem, quantò amplius tribulamini,tantò purgatiores atq; beatiores efficiemini,ſi tamẽ ipſa tribulatio pa-
Matt.5.a. tienter fuerit ſupportata.Quod etiam ipſe nos Dominus docuit.Beati qui ꝑſequutionem patiuntur propter iuſtitiam.Et item.Beati eritis,quùm vos oderint homines,& perſequuti vos fuerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquã G
Mat.22.d malum. Gaudete in illa die exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cœlo.Vnde & ipſe ait.Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota anima tua,& ex totis viribus tuis, & proximum tuum ſicut teipſum. Non enim, inquit, rectè diligit Deum, qui fratrem inſequitur, nec diligit proximum,qui ei detrahit,vel qui illum accuſat,quia quod ſibi quis fieri nõ
Tob.4.c vult,hoc alteri nullatenus facere debet. Diſcite,inquit, filij mei ſapientiam,
Sap.6.a & tenetote fidem rectam,& amplectimini charitatem,vt non excidatis. Data eſt enim vobis à Domino poteſtas & virtus ab altiſſimo,qui interrogabit
Ibidem.b opera veſtra,& cogitationes ſcrutabitur veſtras.Qui autem cuſtodierint iuſtitiam,iuſtè iudicabuntur,& qui crediderint iuſta,iuſtè inuenient, quid reſpondeant,Semper cauetote.Præcepit enim, ne aliquando peccato conſen- H
16.q.7.Eccleſias per & de cõſ. diſt.1.Eccleſias. *al. quas. tiamus,& prætermittamus præcepta Dei noſtri. Eccleſias per congrua & vtilia facite loca*quæ diuinis precibus ſacrare oportet, & in ſingulis ſacerdotes,diuinis orationibus Deo dicatos,poni.Quos ab omnibus venerari oportet,& non à quoquam grauari.Semper vitate mala, & pro animabus veſtris ne confundamini dicere verũ.Mendacia fugite,& veritatem corde proferte,
Luc.10.c. Marci.9. *al.nos, ꝓ vobis. quoniam multos iam ſupplantauit ſuſpicio. Charitatem ſemper diligite, & fratres adiuuate.Erunt enim, quaſi non ſint, & peribunt viri,qui contradicunt vobis.Vnde & Dominus ait.Qui vos audit,me audit,& qui vos ſpernit me ſpernit,& qui ſpernit me,ſpernit eum, qui me miſit. Et item, Qui enim non eſt aduerſum*vos, pro vobis eſt. Quiſquis enim potũ dederit vobis calicem aquæ

licem aquæ

A licem, aquæ in nomine meo (quia Chriſti eſtis) amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. Et qui ſcandalizauerit vnum ex his puſillis, credentibus in me, bonum eſt ei magis, ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et ſi ſcandalizauerit te manus tua, abſcinde illam, bonum eſt tibi, debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis nõ extinguitur. Et ſi pes tuus ſcandalizat te, amputa illum. Bonum eſt tibi, claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eijce eum. Bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Om-

B nis enim homo igne ſalietur, & omnis victima* ſalietur. Bonum eſt ſal. Quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo illud ſalietis? Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos, quia quiſquis veſtrum rectè docuerit, & iuſtè vixerit, habebit gloriam. Qui autem ſecus egerit, indubitanter pœnam ſuſtinebit. Ideo bona agere vos ſemper oportet, vt brauium æternæ vitæ percipiatis. His ergo bene parete ſententijs.* Ne quis hæc præcepta minimè credat implenda, & iudicio Dei æterni ignis tormenta ſuſtineat, qui Eccleſiaſtici operis ſacra neglexerit. Hæc igitur, frater Iacobe, de ore ſancti Petri iubentis audiui. Si quis præcepta hæc non integra cuſtodierit, ſit anathema vſque ad aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hæc præcepta à ſancto Petro Apoſtolo accepi, & tibi, frater chariſſime, inſinuare curaui, vt ſeruari omnia præcipias ſine macula. Si quis verò audierit te, vtilis erit miniſter Ieſu Chriſti. Qui autem non

*al. ſale. ſalitur.

*al. Nec.

C audierit te, imò loquentem Dominum per te, ipſe ſibi damnationem accipiet. Omnipotens Deus, chariſſime, ſua te protectione cuſtodiat, atque ad cœleſtis remunerationem patriæ, multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterum iterumq; incolumẽ cuſtodiat reuerẽtiſſime frater.

Amen.

ARGV-

ARGVMENTVM TERTIAE EPISTOLAE CLEMENTIS, PER IOAN. SICHARDVM. E

POSTquam ordines miniſteriorum in Eccleſia, quos per capita, ut uiſum fuit naſcenti Chriſtianiſmo conuenire, Clemens digeſſerat: proprius aliquanto nunc officia docet, & ſummā Chriſtianæ uitæ totam compēdio complectitur. Præter alia tamen, eorum officium, quale eſſe debeat oſtendit erga Epiſcopos, qui uitæ ab his præcepta capiunt. Per occaſionem hic principes, magiſtratus, plebē, ipſosq́; adeo Epiſcopos obteſtans, ne ſcripturæ diuinæ ita ſe accommodent, ut alienum aliquem ſenſum, & Chriſto indignum aliunde afferant, ſed ex ipſa ſcriptura, auctore uero Propheta, exculpant. Vnde uidetur planè epiſtola illa, præter alias faciē habere ſynceræ illius doctrinæ primitiuæ Eccleſiæ, quā tamē hac tempeſtate tantis errorū & diſsidiorū fluctibus iactati, uix per tranſennam agnoſcimus amplius. Porrò admonendus eſt lector, ea quæ hic leguntur pulcherrimè commixta, tanquam cumulo, hæc eadē in Recognitionem libris ſparſim legi, ut ueriſimile uideatur mihi, hanc à ſtudioſo aliquo Clementis cōſcriptam potius, quam ab ipſo Clemente: quod tamen nec urgere nos magnopere debet, magis de re ſolicitos, quàm auctore, cùm extra controuerſiam ſit, eiuſmodi hanc eſſe epiſtolam, quæ uel publicè in Eccleſijs legi poſsit. F

EPISTOLA TERTIA

CLEMENTIS PAPAE PRIMI, DE OFficio ſacerdotis & clericorum, Rufino Torano Aquilienſe interprete.

CLEMENS vrbis Romæ Epiſcopus, omnibus Coepiſcopis, presbyteris, diaconibus, ac reliquis clericis & cunctis principibus, maioribus minoribúſue, omnib. generaliter fidelibus benedictio, claritas & gloria in gratia Dei, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Vrget nos fratres, multus amor veſter, & religioſa inuitat deuotio, quia debitores ſumus, vt quædam vobis ſcribamus. Vos ergo, qui ſacerdotio Domini fruimini, & in ſpecula eſtis poſiti, plus ſcire oportet, vt ſubditos vobis populos pleniter docere poſſitis, eiq́; ad regna cœlorum ducatum præbere, G
Ma. 13. b. Mar. 4. b. Deo annuente, valeatis. Vnde & ipſa per ſe veritas ait. Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, cæteris aūt in parabolis, & reliqua. Propter quod cōſilium do vnicuiq; veſtrum, conſtanter docere verba diuina, diſcentibus li- H
Luc. 8. b. & eſt ibi in forma. 11. q. 3. Si aūt uobis. benter accommodare aurem verbo Dei. Veſtrum enim, quia legatione Domini fungimini, eſt docere populos, eorum verò eſt, vobis obedire vt Deo. Si autem vobis Epiſcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac ſub diaconi, & reliqui clerici, omneſq́ue principes, tam maioris ordinis, quàm inferioris, atque reliqui populi, tribus & linguæ non obtemperauerint, non ſolum infames, ſed & extorres à regno Dei, & conſortio fidelium,
Luc. 10. c Ma. 10. d. ac à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt. Nam veſtrum eſt, eos inſtruere, eorum eſt, vobis obedire vt Deo, cuius legatione fungimini dicente Domino. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Et qui vos recipit, me recipit, et qui me recipit, recipit eum, qui me miſit. Nihil enim iniuſtius vel inhoneſtius eſt, quàm filios patribus rebelles, aut clericos

vel laicos

A vel laicos doctoribus, ſeu diſcipulos magiſtris inobedientes vel proteruos Iacob.4.b
exiſtere. Nouimus enim primum hominem per obedientiam cecidiſſe, idcir et.1.P.5.b
co omnes hoc vitium ſummopere cauere monemus. Et quia Dominus ſuper
bis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, Dominus noſter mittens vos vi-
ce ſua in loco Apoſtolorum ad prædicandum, præcepit vobis docere om-
nes, omnesque vobis fideliter obedientes, vt ipſi exiſtere, quoniam nec aliter
terra pariet fructus ſuos, niſi culta receperit ſemen, & irrigata germinauerit
& pariat, quæ eſt paritura. Sic & omnis homo, qui libenter non receperit ver
bum Dei, illudq; in corde ſuo germinare non ſiuerit, ac minimè crediderit
doctoribus & Epiſcopis ſuis, non beneuolus, ſed rebellis atq; inobediens ex
titerit, fructum non germinabit, nec pariet, ſed ſimilis eſt arbori illi, de qua
Dominus ait: Oīs arbor quę nō facit fructū bonū, excidetur & in ignē mitte Mat.3.c
B tur. Primus enim Pontifex Aaron, chriſmate compoſitionis perunctus, prin-
ceps populi fuit, & tanquam Rex primitias, & tributum per capita accepit à
populo, et iudicādi populū ſorte ſuſcepta, de mūdis inmūdisq; iudicabat. Sed
et ſi alius ex ipſo vnguento perunctus eſt, virtute inde concepta, etiā ipſe Rex
aut Propheta aut Pontifex fiebat. Quòd ſi temporalis gratia & ab homini-
bus compoſita, tantum potuit, intelligere iam, quantum ſit illud vnguentum
quod à Deo de virgulto vitæ prolatum eſt, quùm hoc quod ab hominibus
factum eſt, tam eximias inter homines conferat dignitates. Quid enim in
præſenti ſeculo Propheta glorioſius, Pontifice clarius, Rege ſublimius? Om-
nis enim pontifex ſacro chriſmate perunctus, & in ciuitate cōſtitutus, ſcrip
turis ſacris* conditus, charus & pretioſus hominib. oppidò eſſe debet. Quē, *al. eruditus.
quaſi Chriſti locū tenentē, honorare oēs debēt, eiq; ſeruire, & obedientes ad
C ſalutē ſuā fideliter exiſtere, ſcientes quòd ſiue honor, ſiue iniuria, quæ ei de- Diſt.25.
fertur, in Chriſtum redundat, & à Chriſto in Deum. Audire ergo eū attenti⁹ Audire Epiſcopū.
oportet, & ab ipſo ſuſcipere doctrinā fidei, monita aūt vitæ à presbyteris in-
quirere, à diaconib. verò ordinē diſciplinæ. Propter quod deprecor vos con
ſeruos & adiutores meos, vt diſcatis attētius animarū curā gerere, & pro oī-
bus ſtare, maximè tamē pro his qui in cultu diuino laborant. Eccleſiarū oīm
curā habetote, ſeruiſq; earū adiutoriū præbete, viduarū religioſam curam
gerite, pupillos enixius* liberate, pauperibus miſericordiā facite, iuuenes pu- *al. iuuate
dicitiam docete. Et (vt breuiter totū dicam) alterutrū vos in quibus res po-
poſcerit, ſuſtētate, Deum colite, qui creauit cœlū & terrā, & Chriſto credite,
inuicem vos diligite, & miſericordes eſtote in oēs, non verbo ſolo, ſed opere
& rebus implete charitatē. Agite pro viribus, conſerui dilectiſſimi, quia bo
D nū eſt, vt vnuſquiſq; veſtrū, ſecundū quod poteſt, proſit accedentibus ad fi-
dē religionis noſtræ. Et ideo nō vos pigeat, ſecundum ſapientiā, quæ vobis p
Dei prouidentiam collata eſt, inſtruere ignaros, & docere. Deſiderium ergo
habere omnes erga doctorē veritatis, eumq; vt oculos ſuos amare oportet,
quia et ipſum populū ſibi cōmiſſum, ceu proprios filios amare & docere cō-
decet. Hoc enim ei à patre cœleſti donatū eſt. Sed & ſalus in eo eſt, vt volun-
tatē eius, cuius amorē & deſideriū, Deo largiente, cōceperint, faciant. Si quis
ergo fidelis voluerit exiſtere, & deſiderat baptizari, exutis prioribus malis,
de reliquo pro bonis actibus hæres bonorum cœleſtium ex geſtis proprijs
fiat. Accedat aūt, qui vult, ad ſacerdotem ſuum, & ipſi det nomen ſuū, atque
ab eo audiat myſteria regni cœlorum, ieiunijs frequentib. operā impendat,
ac ſemetipſum in omnib. probet, vt tribus mēſibus iā conſummando, in die

 feſto poſ-

feſto poſſit baptizari: baptizetur autem vnuſquiſq; in aquis perennibus, no- E
Di.38 Nullus Epiſcopus. mine trinæ beatitudinis inuocato ſuper ſe, perunctus primò oleo per oratio
nem ſanctificato, vt ita demum, per hæc conſecratus, poſſit percipere locum
cum ſanctis. Nullus enim propter opprobrium ſenectutis, aut iuuentutis, vel
nobilitatē generis, à paruulis & minus eruditis, ſi quid fortè eſt vtilitatis aut
ſalutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & diſcere atq; agere bo
na recuſat, magis diaboli quàm Chriſti membrum eſſe oſtenditur, & potius
Gene.1.d. infidelis, quàm fidelis monſtratur. Quó ergo non omnib. hoc amabile eſt, cū
ctiſq; exoptatū, vt quæ ignorat, diſcat, & quæ didicerit, doceat: Certiſſimū
nanq; eſt, quod neq; amicitia, neq; propinquitas generis, neq; regni ſubli-
mitas, homini debet eſſe pretioſior veritate, quia nihil eſt pretioſius aĩa. Do-
minus aūt creator omniū, ex initio ad imaginē ſuam hominē fecit, eiq; do-
minationē terræ, mariſq;, & aëris ipſius dedit, veritatēq; inquirere præcepit, F
ſicut & verus nobis Propheta enarrauit, & ipſa rerū ratio docet. Solus enim
homo ratiōalis eſt, & conſequēs eſt, vt ratio irrationalibus dominetur. Hic
enim ab initio, quū adhuc iuſtus eſſet, cūctis vitijs et om̄i fragilitate ſuperior
erat. Vbi aūt peccauit, et factus eſt ſeruus peccati, & fragilitati efficitur debi-
tor, & obnoxius. Quod idcirco ſcriptū eſt, vt ſciāt hoīes, qa ſicut ex impieta
te paſſibiles facti ſunt, ita ꝑ pietatē poſſunt eſſe impaſſibiles & nō ſolū impaſ
ſibiles, verū & parua in Deū fide aliorū paſſiōes curantes. Ita enim verus ipſe
Mat.17.c. et Lu.17.b Propheta promiſit, dicēs: Amē dico vobis, ſi habueritis fidē ſicut granū ſina
pis, dicetis mōti huic, trāſi hinc et trāſibit. Hui⁹ vocis etiā voſipſi documēta
cœpiſtis, et iā facta quædā ꝑ magiſtros noſtros, ipſos videlicet Apoſtolos, nō
ignoratis, qa, aſtātib. nobis, eorū meritis dæmões cū paſſionib. quas hoībus
inuexerāt, tranſierūt, & fugati ſunt. Quia ergo alij quidē hoīes patiūtur, alij G
patiētes ſanant, cauſa ſine dubio vel patiendi vel curādi noſcēda eſt. Quæ nō
alia eſſe, quā patientib. quidē infidelitatis, curātibus verò fidei demōſtratur.
Infidelitas enim, dū nō credit futurū Dei iudiciū, peccandi licentiā prębet,
peccatū vtrò hominē paſſionibus obnoxium facit. Fides aūt, futurū Dei iu-
diciū eſſe credens, cōtinet homines à peccato. Nō peccantes verò, nō ſolū li-
beri ſunt à dæmonibus & paſſionibus, verū, & aliorū dæmones & paſſiones
fugare poſſunt. Ex his ergo omnibus colligitur, quod origo totius mali ab
ignorantia deſcendat & ipſa ſit omniū malorū mater, quæ incuria quidē &
ignauia gignitur, negligentia verò alitur & augetur, atq; in ſenſibus hominū
radicatur, dū amatur, quā ſi quis forte doceat effugandā, velut antiquis et hę
reditarijs ſedibus, moleſtè & indignanter auellitur. Et ideo paululū laboran-
dū nobis eſt, vt indignātes, ignorantiæ præſumptionē ſcientiæ ratione reſe- H
cemus: in his præcipuè, qui in aliquibus minus rectis opinionibus præuenti
ſunt, per quas, quaſi ſub ſpecie alicuis ſciētiæ, ignorātia in his vehementius
radicata eſt. Nihil enim eſt grauius, quā ſi id, quod ignorat quis, ſcire ſe cre-
dat, & defendat verū eſſe, quod falſum eſt, quod tale eſt, quale ſi quis ebrius
ſobriū ſe putet, & agat quidē cuncta vt ebrius, ſobriū ſe tamen & ipſe putet,
& dici à cęteris velit. Ita ſunt ergo & hi, qui ignorātes quod verū eſt, ſpeciem
tamē alicuius ſcientiæ tenēt, & mala quaſi bona gerūt, atq; ad pernitiē qua-
ſi ad ſalutē feſtināt. Propter quod ante oīa properandū eſt ad agnitionē veri
tatis, vt poſſimus, quaſi lumine nobis inde accenſo, errorum tenebras depel-
lere. Grande enim malū eſt (vt diximus) ignorantia, ſed quia ſubſtantiā non
habet, facile ab his, qui ſtudioſi ſunt, effugatur. Nō enim aliud eſt ignorātia,

niſi

A niſi nõ cognouiſſe,quod expedit.Vbi aũt cognoueris,perit ignorãtia.Quęri ergo magnopere debet veritatis agnitio, quam nemo alius aſſignare poteſt, niſi verus Propheta.Hæc enim via eſt,vitã volentibus ingredi,& ſummũ iter bonorũ operũ pergentibus ad ciuitatem ſalutis.Si quis ſanè audiens ſermonẽ veri Prophetæ,velit recipere,aut nolit,& amplecti onus eius (id eſt,mandata vitæ)habet in ſua poteſtate.Liberi enim ſumus arbitrij. Nã ſi hoc eſſet, vt videntes ea, * iã nõ haberent in poteſtate aliud facere,q̃ audierant,vis erat quædã Naturæ,per quam liberum nõ eſſet,ad aliam migrare ſentẽtiam. Aut ſi rurſus ex audientibus nullus omninò reciperet,& hoc Naturę vis erat,quę vnũ aliquid fieri cogeret,& alteri parti non daret locũ.Nunc autem quia liberũ eſt animo, in quã velit partem declinare iudicium ſuum,& quam probauerit,eligere viam,conſtat euidenter,ineſſe hominibus arbitrij libertatem. *al. audiẽtes eum.

B Igitur priuſquam audiat quis,quod ei expedit,certũ eſt, quia ignoret,& ignorans vult & deſiderat,quod non expedit agere, propter quod pro hoc nõ iudicatur.Quùm verò audierit cauſas erroris ſui & rationem veritatis acceperit,tunc ſi permanſerit in his erroribus,quibus dudum fuerat præuentus, rectè iam vocabitur ad iudicium,daturus pœnas,quia vitæ huius ſpatiũ,quod ad bene viuendum accepit,in ludibrijs conſumpſerit errorum. Qui vero audiens hæc libenter accepit,& gratulatur bonorum ſibi doctrinam fuiſſe delatam,requirat intentius,& diſcere non deſinat, vſquequo cognoſcat, ſi eſt verè aliud ſeculum ,in quo bonis præmia præparata ſint. Et quùm certus de hoc fuerit,gratias agat Deo,quòd ſibi veritatis lumen oſtenderit,ac de cætero dirigat actus ſuos in omnibus operibus bonis,quorum ſibi in futuro mercedem certus eſt præparatam,demirans per omnia & ſtupens,cæterorum ho

C minum errores,& quòd ante oculos poſitam veritatem nemo videat.Ipſe tamen gaudens ſuper diuitijs ſapientiæ,quas inueuit, * ſatiabiliter his perfruatur,& exercitio bonorum operum delectetur feſtinans ad ſeculum futurum mundo corde,& pura conſcientia peruenire,vbi etiam videre Deum Regem omnium poſſit.His autem omnibus carere nos, & fraudari,ſola facit ignorantia.Dum enim ignorant homines,quantum boni habeat ſcientia,ignorãtiæ malum de ſe non patiuntur excludi.Neſciunt enim, quanta ſit in horum permutatione diuerſitas.Propter quod,conſilium do vnicuique diſcentium libenter præbere aurem verbo Dei & cum amore veritatis audire, quæ dicimus,vt mens optimo ſemine ſuſcepto,per bonos actus lætos afferat fructus. Nam ſi,me docente ea,quæ ad ſalutem pertinent,recipere quis abnuit,& animo prauis opinionibus occupato obſiſtere nititur,nõ ex nobis,ſed ex ſemet *al. inſatiabiliter.

D ipſo habebit pereundi cauſam.Debet enim iuſto iudicio examinare,quæ dicimus,& intelligere,quia verba loquimur veritatis,vt cognitis his quę ſunt, vt ſunt,in bonis actibus dirigens viam ſuam,regni cœlorum poſſit particeps inueniri,ſubijciens ſibi carnis deſideria,& Dominus eorum factus,vt ita demũ etiam ipſe fiat dominatoris omnium iucunda poſſeſſio.Nam qui permanet in malo,& ſeruus eſt mali,nõ poteſt effici portio boni, donec permanet in malo,quia ab initio(vt antè iam diximus)duo regna ſtatuit Deus,& poteſtatem dedit vnicuique hominum,vt illius regni fiat portio, cui ſe ad obediendum ipſe ſubiecerit.Et quia definitum eſt apud Deum,non poſſe vnum hominem,vtriuſque regni eſſe ſeruum,omni ſtudio date operam,in boni Regis aulam ac iura concurrere.Propter hoc denique verus Propheta, quùm eſſet præſens nobiſcũ,& quoſdam ex diuitibus negligentes erga Dei cultum vide Mat. 6. c.

Ibidem. ret,huius rei ita aperuit veritatem. Nemo poteſt, inquit, duobus Dominis E
ſeruire,& non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Mammona patria eorum voce,diuitias vocans.

Hic ergo verus Propheta,qui in Iudæa nobis apparuit(vt audiſtis)qui,ſtãs publicè,ſola iuſſione faciebat cæcos videre,ſurdos audire,fugabat dæmões, ægris ſanitatem reddebat,& mortuis vitam,quumque nihil eſſet ei impoſſibile,etiam cogitationes hominum peruidebat,quod nulli eſt poſſibile, niſi ſoli Deo, hic annunciabat regnum Dei,cui nos de omnibus, quæ dicebat, tanquam vero Prophetæ credimus, firmitarem fidei noſtræ non ſolum ex verbis eius,ſed ex operibus aſſumentes,quia dicta legis,quæ ante multas generationes de præſentia eius expoſuerant,in ipſo deſignantur, & imaginem geſtorum Moyſi,& ante ipſum Patriarchæ Iacob,ipſius per omnia typum ferebant. Tempus quoque aduentus eius,hoc eſt,ipſum,in quo venerat,prædi- F
ctum ab his conſtat,& ſuper omnia,quòd eſſet à gentibus expectandus, ſa-
Hag.2.b. cris literis comprehenſum eſt, quæ in eo pariter vniuerſa completa ſunt. Quod autem Iudeorum Propheta prædixit eum à gentibus expectandum, ſupra modum in eo fidem veram firmat. Si enim dixiſſet à Iudæis expectandum, non aliquid eximium Prophetaſſe videretur,quòd à contribuli populo,& à propria gente ſperaretur,cuius aduentus ad ſalutem mundi fuerat repromiſſus. Videtur enim magis conſequẽs ratio eſſe, vt hoc fieret,quã quod prædicebat magnificentia prophetalis. Nunc autem quùm Prophetæ dicant omnem illam ſpem,quæ de ſalute mundi repromittitur,& nouitatem regni quæ inſtruenda per Chriſtum eſt,atque omnia,quæ de eo indicantur, ad gentes eſſe transferenda,iam non ſecundum conſequentiam rerum,ſed incredibili quodam vaticinationis euentu, magnificentia prophetica confirmatur. G
Iudæi nanq; ex initio,affore aliquando hunc virum,per quem cuncta repararentur,veriſſima traditione ſuſceperunt,& quotidie meditantes ac proſpicientes,quando eius fieret aduẽtus,vbi adeſſe eũ viderunt,& ſigna ac prodigia (ſicut de eo ſcriptũ fuerat)adimplentẽ,inuidia excæcati agnoſcere nequiuerũt præſentẽ,in cuius ſpe lætabantur abſentis. Intellexerũt tantũ ſancti Apoſtoli,qui à Deo electi ſunt,& nos,qui pòſt ab eis electi ſumus. Hoc aũt prouidentia Dei factũ eſt, vt agnitio boni huius etiã gentib. traderetur, & hi,qui nunquã de eo audierant,nec à Prophetis didicerãt,agnoſcerent eũ, illi verò qui quotidianis meditationibus euanuerant,ignorent. Ecce enim nunc per vos,qui præſentes eſtis,& deſideratis audire doctrinã fidei eius,& agnoſcere quis,& quomodo,& qualis ſit eius aduentus,prophetica veritas adimpletur.
Hoc enim Prophetæ prædixerãt,quia à vobis quærendus eſſet,qui de eo nũ- H
Eſa.6.5.a quã audiſtis. Et ideo videntes in vobiſipſis,prophetica dicta cõpleri huic vni rectè creditis,hũc rectè expectatis,de hoc rectè inquiritis,vt nõ ſolũ expectetis eũ,ſed & hæreditatẽ regni eius credentes conſequamini,ſecundum quod
Ioan.8.d. ipſe dixit,quia vnuſquiſque illius ſit ſeruus,cui ſe ipſe ſubiecerit. Propterea ergo vigilate,& Dominum Deũq; noſtrum vobis conſcribite Dominũ, qui & cœli ac terræ Dominus eſt. Et ad ipſius vos imaginem ac ſimilitudinem
Luc.6.f. reformate,ſicut ipſe verus Propheta docet,dicens: Eſtote boni & miſericordes,ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt, qui oriri facit Solẽ ſuũ ſuper bonos & malos,& pluit ſup iuſtos & iniuſtos. Hũc ergo imitamini,& hũc
Mat.3.g. timete,& ſicut mandatum datur hominibus, Dominũ Deum tuũ timebis, & illi ſoli ſeruies. Infidelib. quidẽ dormit Dominus, & abſens habetur his à

quibus

A quibus eſſe nõ creditur,& mandatis eius non obediunt,atq; ob id illis videtur quaſi dormire Dominus, quia pro peccatis ſuis nõ axaudiũtur.Quapropter,cunctis fidelibus,& ſummopere omĩibus presbyteris,& diaconibus, ac reliquis clericis attendendum eſt,vt nihil abſq; Epiſcopi proprij licentia agãt.Nõ vtiq; miſſas ſine eius iuſſu quiſqã presbyterorũ in ſua paroecia agat, nõ baptizet,nec quicquam abſq; eius permiſſu faciat.Similiter & reliqui populi maiores,ſcilicet,ac minores,per eius licentiã,quicquid agendũ eſt,agãt. nec ſine eius permiſſu à ſua paroecia abſcedãt, vel in ea aduentantes morari præſumãt.Animæ verò eorum ei creditæ ſunt.Ideo omĩa eius conſilio agere debent,& eo inconſulto nihil.Quicunq; enim obediunt Epiſcopis ſuis, vidẽtur quidẽ aliquid gratię cõferre Deo.Qui autem eis nõ obediunt,indubitanter rei,& reprobi exiſtunt.Porrò ipſi à Deo donum ſummi muneris cõſe
B quũtur, qui per iuſtitię & præceptorum eius ſemitas incedẽtes, doctoribus ſuis(qui rectè Epiſcopi intelliguntur)libenter obediunt. De quibus & beatus Petrus,inſtructor & ordinator noſter,& princeps Apoſtolorum manifeſtè cunctos audientes inſtruebat,dicens: Videntur mihi, qui loquuntur verba veritatis, & qui illuminant animas hoĩm,ſimiles eſſe radijs Solis. Qui vt proceſſerint,& aperuerint mundo, celari vltra aut occultari nullatenũs poſſunt,dum,nõ tam videntur ab hominibus,q̃ videre omnibus præſtant.Vnde & bene ipſa per ſe veritas,ad veritatis præcones ait: Vos eſtis lux mundi. Et non poteſt ciuitas abſcõdi ſuprà montem poſita, neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub medio,ſed ſupra candelabrum,vt luceat omnibus,qui in domo ſunt.Si quis ergo his obedierit, Deo (vt dictum eſt) magnum munus offert.Qui autem his reſtiterit,aut inobediens extiterit,nõ his, ſed Domino
C ſaluatori noſtro,cuius legatione funguntur, reſiſtit. Propter quod primum eſt omnium iuſtitiam Dei,regnumq; eius inquirere,& ſuis iuſſionibus obtẽperare.Iuſtitiam quidem,vt rectè agere doceamur, regnum verò, vt quæ ſit merces poſita laboris & patientiæ,nouerimus,in quo eſt bonis quidem æternorum bonorum remuneratio, his autem, qui contra voluntatem eius egerint,pro vniuſcuiuſq; geſtis pœnarum digna reſtitutio. Hic ergo,hoc eſt, in præſenti vita poſitos,oportet nos agnoſcere voluntatem Dei, vbi & agendi, & ſacrificandi eſt locus.Quoniãm in alijs locis ſacrificare,& miſſas celebrare õn licet,niſi in his,in quibus Epiſcopus proprius iuſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato,tenente videlicet ciuitatem,conſecratus fuerit. Aliter enim non ſunt hæc agenda,nec rite celebranda, docente nos nouo & veteri teſtamento.Hæc Apoſtoli à Dño acceperũt,& nobis tradiderũt,hæc nos do
D ceamus vobiſq;,& omnibus,abſq; reprehenſione tenere,& docere, quibus agendum eſt,mandamus.Vnaquæq; etenim res,tempus ſuum habet & locũ. Operum hic locus eſt,tempus verò meritorum eſt ſeculum futurum. Ne ergo impediamur, ordinem locorum ac temporum permutantes, primò, quæ ſit Dei iuſtitia requiramus, & tanquam iter aucturi, abundanti viatico bonis operibus repleamur, quo poſſumus, ad regnum Dei, tanquam ad vrbem maximam peruenire. Deus enim his, qui rectè ſentiunt, per ipſa opera mundi quæ fecit,manifeſtus eſt ipſius creaturæ ſuæ vtens teſtimonio, & ideo,qùm de Deo dubitatio eſſe non debeat,de ſola nunc eius iuſtitia requiramus,& regno. Idcirco perſuadeo primùm iuſtitiã eius eſſe requirendã, vt per hanc iter agentes, & in via veritatis poſiti,verum Prophetam inuenire poſſimus,non velocitate pedum, ſed bonorum operũ velocitate currẽtes,vt

16.q.1. Cunctis fidelibus.

Hæc beati Petri Apoſtoli uerba habentur in libro Recognitionũ.

Mat.5.b

De conſ. diſ.1. Hic ergo, id eſt.

ipſo duce vſi, nullum viæ huius patiamur errorem. Si enim ipſum ſequentes, ingredi meruerimus illam, quò peruenire cupimus, ciuitatem, omnia iam (de quibus quæritur) oculis videbimus, tanquam hæredes omnium facti. Intelligite itaq; viam eſſe hunc vitæ noſtræ curſum, viatores eos, qui nos inſtruunt vel bona opera gerunt, Portam verò prophetam, de quo dicimus, vrbem regnum eſſe, in quo reſidet omnipotens pater, quem ſoli videre poſſunt hi, qui mundo ſunt corde. Non ergo nobis difficilis videatur huius itineris labor, quia in fine eius requies erit. Nam & ipſe verus Propheta, ab initio mundi per ſeculum currens, feſtinat ad requiē. Adeſt enim nobis omnibus diebus, & ſi quando neceſſe eſt, apparet, & corrigit nos, vt obtemperantes ſibi, ad vitam perducat æternam. De his autem, qui negligunt viam ſuæ ſalutis, & *adhuc non bene fideles, & præceptis eius, ſuorumq; Pontificum iuſſionibus, inobedientes vel contumaces eis exiſtunt. Dñs noſter Ieſus Chriſtus, mittens diſcipulos ſuos, præcepit nobis, dicēs, vt in quamcunq; ciuitatem aut domū introierimus, dicamus, pax huic domui. Et ſi quidem, inquit, fuerit ibi filius pacis, veniet ſuper eum pax veſtra. Si verò nō fuerit, pax veſtra ad vos reuertetur. Exeuntes aūt de domo vel de ciuitate illa, etiā puluerem, qui adhæſerit pedibus veſtris, excutiatis ſuper eos. Tolerabiliùs erit terræ Sodomorum, & Gomorrheorū in die iudicij, q̃ illi ciuitati vel domui. Quod vtiq; ita demū fieri præcepit, ſi priùs in ciuitate vel domo, veritatis ſermo prædicetur, ex quo vel recipientes veritatis fidem filij pacis, & filij Dei fiant, vel nō recipientes, arguantur, quaſi inimici pacis & Dei. Ita ergo & nos, magiſtri inſtituta ſectātes, primò pacem proponimus auditoribus, vt abſq; vlla perturbatione poſſit via ſalutis agnoſci. Quòd ſi qs pacis verba nō ſuſcipit, neq; acquieſcit veritati, ſcimus aduerſus eum pugnam verbi mouere, & arguere acriùs, cōfutando ignorātiam, & redarguendo peccata. Neceſſariò igitur pacem proponimus, vt ſi quis eſt filius pacis, pax noſtra veniat ſuper eum, ab eo aūt, qui ſe alienū pacis effecerit, regredietur ad nos pax noſtra. Et ſi iterum in mandatis habemus, vt venientes ad ciuitatem, diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus, quātò magis conuenit noſcere, quis qualíſue ſit is, cui immortalitatis verba credenda ſunt. Solliciti eñ, & valde ſolliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & alias ob cauſas, vtile eſt viri huius habere me notitiam. Sic eñ ſciam, quia in his, de quibus non poteſt dubitari, quòd bona ſint, emendatus eſt, & inculpabilis, hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis, & humanus eſt, quæ vtiq; bona eſſe, nullus ambigit, tūc cōſequens videbitur, vt ei, qui obtinet bona virtutū etiam, quod deeſt fidei & ſcientiæ, conferatur, & in quibus maculari videtur eius vita, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si verò in his, quæ palam ſunt, peccatis inuolutus, permanet inquinatus, non me oportet aliquid de ſecretioribus & remotis diuinæ ſcientiæ proloqui, ſed magis proteſtari, & conuenire eum, vt peccare deſinat, & actus ſuos à vitijs emendet. Quod ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere, quæ eum, minus rectè agentem, non oporteat audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihi omninò reſpondere auditorum cauſa, vtile nō videtur, ne fortè exiſtiment, nos reſponſionis penuria declinare certamen, & fides eorū lædatur, nō intelligētia ꝓpoſiti noſtri. Magna contumelia, & graue nobis erit peccatum, ſi ita deſipiamus, vt videamus, eū, qui idola colit, eſſe ſobriū, nos qui Deū colimus, ſobrij eſſe recuſemus. Nō hoc ſit inter nos, ſed magnū habeamus ſtudiū, vt ſi illi, q errāt, homicidium

Marginalia: E (beside line 1); Mat 5.a (beside "quia in fine eius requies erit"); *al. ob hoc (beside "tam perducat æternam"); F (beside "inobedientes vel contumaces"); Mat. 10.b & Luc. 10.b (beside "introierimus"); G (beside "veritati, ſcimus"); Mat. 7.a (beside "is, cui immortalitatis"); H (beside "etiam, quod deeſt fidei").

A micidium non faciunt, nos ne iraſcamur quidem. Et ſi illi adulterium non committunt,nos nec concupiſcamus quidem alienam mulierē.Si illi amant proximos ſuos,nos etiam diligamus inimicos noſtros. Si illi mutuo dāt his, qui habent,vnde reddant,nos etiam his demus, à quibus recipere non ſperamus. Et per omnia nos, qui æterni ſeculi hæriditatem ſperamus,debemus præcellere eos, qui præſens tantum ſeculum nouerunt, ſcientes, quia ſi opera illorum noſtris operibus collata, in die iudicij ſimilia inueniantur, ac paria, confuſio nobis erit, quòd æquales inuenimur in operibus his, qui propter ignorantiam condemnantur, & nullam ſpem futuri ſeculi habuerunt.. Et verè digna confuſio eſt, vbi nihil ampliùs geſſimus ab his, quibus ampliùs intelleximus.Quòd ſi confuſio nobis erit,æquales his inueniri in operibus bonis,quid erit nobis,ſi inferiores nos,ac deteriores, examina-
B tio futura reperiat? Audite ergo quomodo de his nos ipſe verus Propheta docuerit.Ad eos autem, qui negligunt audire verba ſapiētiæ,ita ait:Regina Au-
ſtri ſurget in iudicio cum generatione hac,& condemnabit eam,quia venit Matt.12.d
à finibus terræ audire ſapientiā Salomonis, & ecce pluſquam Salomon hic, Luc.11.d
& non audiunt.Ad eos verò,qui de malis actibus gerere detrectabant pœnitentiam,ita ait:Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac,& cō-
demnabunt eam,quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce Matt. &
pluſquam Iona hic. Videtis ergo,quomodo eos, qui erudiebantur ex lege, Luc ubi
adductis ad exemplum illis, qui ex gentili ignorantia veniebant, & oſten- ſuprà.
dens,eos nec æquales illis eſſe, qui in errore poſiti videbantur, ex ipſa tantū comparatione condemnatos. Ex quibus omnibus, ſermo, quem propoſuimus,approbatur, vt caſtimonia, quæ aliquatenùs etiam ab his, qui in errore
C ſunt poſiti,cuſtoditur,multo puriùs,& attentiùs,& per ſingulas quaſq; (ſicut ſuprà oſtendimus)ſpecies à nobis,qui veritatē ſequimur,teneatur, eo magis,quo apud nos obſeruantiæ eius præmia æterna ſunt poſita. Aliter enim nemo ſaluus eſſe poterit, niſi his obſeruationibus pro viribus operā dederit. Deus vos in ſua voluntate vnumquemq; in ſuo ordine ſemper cuſtodiat,fratres,& ſibi placere in omnibus concedat.Amen.

IN QVARTAM EPIST. DIVI CLEMENTIS, ARG. PER IOAN. SICHARDVM.

D *Contra inſidias hæreticorum,quibus iam tum cœperant omnia eſſe infeſta,attentos iubet Clemens eſſe Epiſcopos,ut doctrina ueritatis obſtruatur aditus lupis,qui poterant per occaſiones in gregem Domini graſſari: eos uerò qui aliò iam fuerant quorundam perſuaſionibus traducti,quàm Chriſtianæ regulæ præſcriptum ferret, & palàm quorundam pſeudoprophetarum decretis ſubſcripſerant,obteſtatur,ne tanquam transfugæ,ab eorum ſtent partibus,quorum tota profeßio,ignorantiæ nebulis adumbrata,nullo pertineat,niſi ut ſubuertantur qui iam pulchrè uidebantur ſibi in cognitione ueri Prophetæ promouiſſe. Atque hic in ignorantiam,ut qua uix ſit peſtis ulla capitalior,totis uiribus inuehitur,eiq; deberi dicit,quod à uero,erga quod noſtropte ſumus ingenio melius affecti, abhorreamus,& noſtra culpa æternis nos ſupplicijs obnoxios faciamus Per contentionem uerò cognitionem ueritatis nobis ita commendat, ut putet parentum, quibus alioqui uita debeatur,reſpectum nō tanti eſſe oportere,ut in eorum gratiam diutiùs quàm ſit noſtræ ſaluti integrum, in ignorantia permaneamus. Ne uerò habeant contentionum ſtudioſi,quod morbo ſuo prætexant,addit, eam dißidij anſam non eos,qui iam uero Prophetæ nomen dederint,quæſituros,ſed qui ignorantiā præoptātes, alijs hoc ipſum inuident,unde inuiti licet,coguntur tamen profiteri ſalutem pendere.*

EPISTO-

EPISTOLA QVARTA E

SANCTI CLEMENTIS PAPAE, SCRIPTA diſcipulis ſuis, Iulio & Iuliano, qui malorum hominum perſuaſionibus aliquatenus deuiârant, & gentibus, inter quas habitabant directa.

CLEMENS Romanæ vrbis Epiſcopus, chariſſimis fratribus Iulio & Iuliano, ac reliquis conſodalibus noſtris, gentibusq;, quæ circa vos ſunt.

Oportet, fratres, omnes doctores, qui ad ſalutem F animarum inſtituti ſunt, & ad lucrandas animas Epiſcopi ſunt conſecrati, pro cunctis ſollicitudinem gerere, & errantes ad viam veritatis, & ad portum ſalutis reducere. Et licet propter gẽtes, quæ circa vos ſunt in modico vos erraſſe contigerit, melius eſt tamen redire ad veritatis viam quàm diutiùs in ipſo errore *perſeuerare. Quoſcunq; enĩ de his, qui vos errare fecerũt, vel de his, qui adhuc verbũ prædicationis nõ audierunt, poteſtis, vobiſcũ aſſumite, & ad viam veritatis adducite, ne infructuoſi, ſed fructuoſi Dño inueniamini. Et quoniãquidem, ſicut à cultore neglecta terra, ſpinas & tribulos neceſſariò producit, ita ſenſus veſter longi temporis incuria, multas & noxias opiniones rerum & intelligentias falſæ ſcientiæ germinauit, opus eſt nunc multa diligentia, ad excolendum rus mentis veſtræ, vt hic ſer- G mo veritatis (qui eſt verus, & diligens cordis colonus) aſſiduis excolat diſciplinis. Veſtrum ergo eſt præbere obedientiam, & occupationes ac ſolicitudines ſuperfluas amputare, ne bonum verbi ſemen enecet noxium germen. Poteſt enim fieri, vt multi temporis negligentiam breuis & aſſidua reparet diligentia. Incertum nanq; eſt vniuſcuiuſq; tempus vitæ. Et ideo feſtinandum eſt ad ſalutem, ne fortè cunctantem mors repentina præueniat. Et ob hoc acriùs adnitendum eſt, vt (dum eſt temporis ſpatium) collecta malæ cõſuetudinis vitia reſecentur. Quod non aliter facere poteritis, niſi vt iraſcamini quodammodo aduerſum voſmetipſos pro his, quæ inutiliter geſſiſtis ac turpiter. Hæc enĩ eſt vtilis vita, & iuſta, & neceſſaria iracundia, vt vnuſquiſq; in quibus errauit, & perperam geſſit, indignetur, & ſemetipſum accuſet. Ex qua indignatione accenditur in nobis ignis quidã, qui velut agro ſterili im- H miſſus, conſumptis & excoctis radicibus peſſimæ voluntatis, bono ſemini verbo Dei fœcundiorem cordis præparet glebam. Puto autem, quòd ſatis dignas habeatis cauſas iracundiæ, ex quibus iuſtiſſimus ignis iſte coaleſcat, ſi conſideretis, in quantos vos errores deduxerit ignorantiæ malum, quãtosq; lapſus, & quanta præcipitia ad peccandum dederit, à quantis vos bonis abſtraxit, & in quæ præcipitauit mala, & quod eſt ſuper omnia grauius, quòd vos in futuro ſeculo æternis pœnis obnoxios fecit. Nónne pro his omnibus, vbi vobis veritatis lumen effulſit, ignis iuſtiſſimæ indignationis accenditur, & iracundiæ Deo placitæ intra vos conſurgit incendium, quo conſumatur, & radicitus intereat omne germen, ſi quod fortè intra vos malæ cõcupiſcentiæ pullulauit? Vnde & ipſe, qui miſit nos, quùm veniſſet, & omnem mundum

*ali. perdurare.

A mundum vidiſſet ad malitiã declinaſſe,non continuò ei pacem, in erroribus poſito,dedit,ne eum confirmaret in malis, ſed ignorantiæ eius ruinis ſcientiam veritatis oppoſuit,vt ſi qui fortè reſipiſcerent, & lumen veritatis aſpicerent,deceptos ſe,& in præcipitia erroris abſtractos, merito dolerent,& iracundiæ ſalutaris ignem aduerſus deceptricem ſuam conciperent ignorantiam. Ob hoc itaque dicebat.Ignem veni mittere in terram, quem volo,vt accendatur.Eſt ergo pugna quædam,quæ gerenda nobis eſt in hac vita. Sermo enim veritatis & ſcientiæ neceſſariò ſeparat homines ab errore & ignorantia,ſicut ſæpe videmus,putrefactas & emortuas carnes corporis, à cõnexione viuentium membrorum,ferro ſecante,ſeparari. Tale ergo aliquid eſt, quod agit veritatis*ignoratio. Neceſſe eſt enim, vt ſalutis cauſa filius (verbi gratia)qui ſermonem receperit veritatis, à parentibus ſeparetur incredulis, Luc.12.f *.al.agnitio.

B aut rurſum pater ſeparetur à filio, aut filia à matre. Et hoc modo inter propinquos atque conſanguineos, credentes atque incredulos, ſcientiæ atque ignorantiæ,veritatiſque & erroris pugna *conſiſtit. Et ob hoc iterum dicebat,qui nos miſit.Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium. Quòd ſi dicat aliquis.Et quomodo iuſtum videtur, ſeparari filios à parentibus?Audi quomodo.Quia cum ipſis,ſi in errore permaneant, neque illis proderunt,& ipſi cum illis pariter interibunt. Iuſtum igitur, & valde iuſtum eſt, ſeparari eum,qui ſaluari vult,ab eo qui non vult.Sed & illud aduerte,quia nõ ex illis, qui rectiùs intelligunt,venit iſta ſeparatio.Illi enim volunt intereſſe, patiter & prodeſſe his,& docere meliora.Sed & iſtud proprium eſt ignorantiæ vitium,vt confutantem ſe,veritatis lucem non ferat habere de proximo.Et ideo ex illis iſta naſcitur ſeparatio.Nam qui ſcientiam veritatis accipiũt(quia bo *al. cõſurgit. Mat.10.d

C nitatis plena eſt) tanquam à bono Deo datam, cupiunt eam (ſi fieri poteſt) cum omnibus habere communem,etiam cum his,qui oderunt eos,& perſequuntur.Sciunt enim,quia peccatum ipſorum cauſa ignorantiæ eſt. Propterea denique ipſe magiſter,quùm ab his,qui ignorabãt eum, duceretur ad crucem,orabat patrem pro interfectoribus ſuis,& dicebat,Pater,dimitte eis peccatum,quia neſciunt quid faciunt. Imitantes quoque diſcipuli magiſtrum, etiam ipſi,quùm paterẽtur,ſimiliter pro interfectoribus ſuis orabant. Quod ſi diſciplina nobis eſt, orare etiam pro interfectoribus & perſequutoribus noſtris,,quomodo non etiam parentum & propinquorum perſequutiones ferre,& conuerſione eorum orare credimus? Tum deinde etiam illud diligentiùs conſideremus, quæ ſit nobis cauſa parentes diligendi, pro eo, inquiunt, quia vitæ noſtræ videntur auctores. Auctores quidem vitæ no- Luc.23.e

D ſtræ parentes non ſunt,ſed miniſtri.Non enim vitam præbent, ſed ingredien di nobis ad hanc vitam exhibent miniſterium,auctor autem vitæ vnus,& ſolus eſt Deus. Si autem auctorem vitæ diligere volumus, illum nobis eſſe diligendum ſciamus,Sed illum, inquiunt, cognoſcere non potuimus, iſtos autem & nouimus, & in affectu habemus. Eſto,nõ potuiſtis cognoſcere, quis ſit Deus, *quid tamen non ſit Deus,perfacilè ſcire potuiſtis. Nam quomodo latere potuit hominem quòd lignũ, aut lapis,aut æs,vel alia huiuſmodi materia Deus non ſit?Quòd ſi in his,quæ facilè deprehendere potuiſtis,animum ad diſcutiendum noluiſtis intendere, certum eſt, quia & in agnitione Dei impediti eſtis, non impoſſibilitatis,ſed ignauiæ vitio. Nam ſi voluiſſetis, ex hiſipſis inutilibus ſimulacris profectò accepiſſetis intelligentiæ viam.Certum eſt,quia per ferrum facta ſunt ſimulacra,ferrum verò per ignem *al.qui.

confectum eſt, qui ignis aqua extinguitur, aqua autem per ſpiritum moue- E
tur,ſpiritus autem à Deo initium habet.Sic enim dixit Moyſes Propheta,In
Gen.1.a principio fecit Deus cœlum & terram.Terra autem erat inuiſibilis & incō-
poſita,& tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, & ſpiritus Dei erat ſuper aquas.
Qui ſpiritus,Dei iuſſu,quaſi ipſa manus cōditoris lucem ſeparauit à tenebris
& poſt illud inuiſibile cœlum, iſtud viſibile produxit, vt ſuperiora quidem
habitaculum faceret Angelis, inferiora verò hominibus. Propter vos ergo,
iuſſu Dei,aqua,quæ erat ſuper faciem terræ, ſeceſſit, vt terra vobis produce-
ret fructus. Cui etiam humorum venas latenter inſeruit, vt vobis ex ea pro-
fluerent fontes & flumina. Propter vos producere iuſſa eſt animantia, & o-
mnia,quæ veſtro vſui voluntatiq;,ſeruirent. An nō propter vos venti ſpirāt,
vt ex ipſis concipiens, fructus vobis terra parturiat? Nonne propter vos im-
bres profluunt,& tempora viciſſitudines mutant?Num propter vos Sol ori- F
tur,& occidit,& mutationes Luna perpetitur? Propter vos mare exhibet fa-
mulatum ſuum,vt vobis ingratis cuncta ſubiaceant. Nónne pro his omni-
bus iuſta erit vltionis pœna,quia horum omnium largitorem,quem ante o-
mnia & agnoſcere & venerari debuiſtis,ſolùm præ cæteris ignoratis? Sed &
nunc per idem vos adhuc in intelligentiam eius duco. Videtis etenim, quòd
omnia gignuntur ex aquis,aqua verò per vnigenitum ex initio facta eſt,vni-
geniti verò omnipotens Deus caput eſt, per quem tali ordine(vt ſupra dixi-
mus) peruenitur ad patrem. Quùm autem perueneritis, agnoſcite hanc eſſe
voluntatem eius, vt per aquas, quæ primæ creatæ ſunt, denuò renaſcamini.
Qui enim regeneratus fuerit per aquam,bonis operibus repletus, hæres effi-
citur eius à quo in incorruptione regeneratus eſt.Propter quod,paratis ani-
mis accedite quaſi filij ad patrem,vt peccata veſtra diluantur, & cauſa eorū G
ſola ignorantia fuiſſe probetur apud Deum. Nam ſi poſt agnitionem horum
permanetis in incredulitate,vobis iam perditionis veſtræ cauſa, & non igno
rantiæ reputabitur. Nec putetis, quòd etiam ſi omnem pietatem colatis, o-
mnemq; iuſtitiam, baptiſmum verò non accipiatis,ſpem poſſitis habere a-
pud Deum,imò maiore pœna digni eritis, qui bona opera non bene opera-
ti eſtis.Confertur enim meritum homini ex bonis geſtis, ſed ſi ita gerantur,
Iac.3.d & Mar.ult.d ſicut Deus iubet. Deus autem iuſſit, omnem colentem ſe, baptiſmo conſi-
gnari.Quod ſi nos renueritis,vt veſtræ voluntati magis quàm Dei obtempe-
retis,contrarij ſine dubio,& inimici eſtis voluntati eius.Sed dicitis fortaſſe.
Quid confert aquæ baptiſmus ad Dei cultum? Primò quidem, quia quòd
Deo placuit,impletur.Secundò,quia regeneratio ex aquis,& Deo renato,fra
gilitas prioris natiuitatis,quæ vobis per hominem facta eſt,amputatur,& ita H
demum peruenire poteritis ad ſalutem.Aliter impoſſibile eſt.Sic enim nobis
Ioan.3.a cum ſacramēto verus Propheta teſtatus eſt, dicens:Amen dico vobis,niſi qs
denuò renatus fuerit ex aqua viua,non introibit in regnum cœlorum. Et
ideo accelerate.Eſt enim in aquis iſtis miſericordia eius quædā, quæ ex ini-
tio ferebatur ſuper eas,& agnoſcit eos,qui baptizantur ſub appelatione tri-
plicis ſacramenti,& eripit eos de ſupplicijs futuris,quaſi donum quoddam,
offerens Deo animas,per baptiſmum conſecratas. Confugite ergo ad aquas
iſtas,ſolæ ſunt enim, quæ poſſint vim futuri ignis extinguere.Ad quas, qui
moratur accedere,conſtat, in eo adhuc infidelitatis idolum permanere, &
ab ipſo prohiberi,ad aquas properare,quæ ſalutem conferunt.Siue enim iu-
ſtus,ſiue ſit iniuſtus,baptiſmus ei per omnia neceſſarius eſt.Iuſto quidem,vt
adim-

A adimpleatur in eo perfectio,& regeneretur Deo, iniuſto verò,vt peccatorũ, quæ geſſit,remiſſio concedatur. Omnibus ergo feſtinandum eſt, ſine mora renaſci Deo,&demùm conſignari ab Epiſcopo,id eſt,ſeptiformem gratiam ſpiritus ſancti percipere, quia incertus eſt vniuſcuiuſq; exitus vitæ. Quùm autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformi ſpiritus gratia ab Epiſcopo (vt memoratum eſt) confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos ſi nõ neceſſitate,ſed incuria aut voluntate remanſerit(vt à beato Petro accepimus, & vt cæteri ſancti Apoſtoli,præcpiente Domino, docuerunt)& demum ex operibus bonis oſtendat in ſe ſimilitudinẽ eius,qui eum genuit, patris.Poſt hæc verò agnoſcat,Deum honorare.Honor autem eius eſt,vt ita viuat,ſicut ipſe vult. Vult enim vnumquemque ita viuere,vt homicidium & adulteriũ
B neſciat, odium & auaritiam fugiat, iram, ſuperbiam, iactantiam reſpuat & execretur,inuidiã quoq;,& cętera his ſimilia,penitus à ſe ducat aliena.Eſt ſane propria quędã noſtræ religionis obſeruantia,quæ nõ tam imponitur hominibus, quàm propriè ab vnoquoq; Deum colente,cauſa puritatis expetitur, de caſtimoniæ dico cautela,cuius ſpecies multæ ſunt. Sed primò, vt obſeruet vnuſquiſq;,ne mẽſtruatę mulieri miſceatur, hoc eñ execrabile ducit lex Dei.Quod etſi lex de his non admonuiſſet nos, vt*catuli libenter volueremur in ſtercore. Debemus aliquid ampliùs habere animalibus, vtpote rationales homines & cœleſtium ſenſuum capaces, quibus ſummum ſtudiũ eſſe debet,ab omni inquinamento cordis conſcientiam cuſtodire. Bonum eſt autem,& puritati conueniens,etiam corpus aqua diluere.Bonum verò dico,non quaſi principale illud, in quo mens purificatur, ſed quòd ſequela ſit
C illius boni hoc,in quo caro diluitur. Sic enim & magiſter noſter quoſdam phariſæorum & ſcribarum, qui videbantur eſſe cæteris meliores, & à vulgo ſeparati,increpabat,dicens eos hypocritas,quia ea ſolummodo, quæ hominibus videbantur,purificabant,corda verò quæ ſolus Deus aſpicit,inquinata relinquebant,& ſordida.Ad quoſdam ergo ex ipſis, non ad omnes dicebat. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis,intus autem plena ſunt ſordibus.Phariſæe cæce,mũda prius,quod intus eſt,&quod deforis eſt,erit mundum.Verè enim,ſi mens mundetur luce ſcientiæ,quùm ipſa fuerit munda ac ſpendida, tunc etiã eius, qui deforis eſt hominis,ipſa neceſſario curã gerit carnis ſuæ, vt & ipſa purificetur.Vbi autem iſta,quæ deforis eſt,purificatio carnis,negligitur,certũ eſt, neq; de puritate mentis ac munditia cordis curam geri.Ita ergo fit,vt is, qui
D intrinſecus mundus eſt,mũdetur ſine dubio & extrinſecus. Nõ ſemper autẽ is,qui mundatur extrinſecus, etiã intrinſecus mundus eſt, videlicet quũ agit hęc,vt hominibus placeat.Sed & illa ſpecies caſtimoniæ obſeruãda eſt,vti ne paſsim & libidinis ſolius cauſa, cũ fœminis coëat quis, ſed poſteritatis reparãdæ gratia,quæ obſeruantia,quũ etiam in nonnullis pecudibus inueniatur, pudoris eſt, ſi non ab hominibus rationalibus & Deum colentibus obſeruetur. Ergo omnes peccauerunt, & egent auxilio Dei. Propter quod charìſsimi, ſectamini ſemper charitatem, & æmulamini meliora, & ſpiritualia, & adiuuate vos inuicem, vt Deo ſemper in omnibus placere valeatis.

Amen.

Leui,18,e

*al.cantharides.

Mat.23,e

1.Co.12.d & 14.a

MIremur uerò, ſi libet, quædam tanto ſeculorū interuallo aliò decidiſſe, quàm ſunt inſtituta, quæ-
dam uerò penitus in deſuetudinem abijſſe, cùm ex hac epiſtola non obſcurè liceat cognoſcere,
illam menſæ totiusq; cultus rationem, quam inter ſe chriſtiani peculiarem habuere, paulatim
ſenuiſſe, ipſis etiam Clementis temporibus: apparetq; eam obſoleuiſſe citiùs, quàm eſſet paulò propius
cognita: magna enim epiſtolæ pars in eo conſumitur, ut in memoriam redigat id uictitandi genus, quod
non temere à dilectione apud Græcos nomen inuenit, qua refrigeſcente ſenſim precia uitæ peſſum iere,
& ut quidq; fuit honeſtiùs inſtitutum. At Deum immortalem quantulo poſt Apoſtolos tempore? Eiu-
ſmodi autem tum fuit Chriſtianorum uita, quemadmodum in actis Apoſtolicis deſcribitur, ut ſublata
priuatarum rerum nomenclatura, in publicum quicquid uſpiam eſſet abierit, indeq; ut uiſa fuit cuiuſq;
neceſſitas poſtulare, expenſum ab Epiſcopo tanquam œconomo. Res fuit per ſe honeſta, ut uix alia æquè,
ſed quæ lucri cupidioribus feneſtram quodammodo aperuerit, qua ad diuitias, quas pro ruderibus
ducere debebant, per fas atque nefas aſpirarent. Diſpertiebant enim ueteres illi Pontifices, ut de quo- F
rum fide nemini eſſe dubium poſſet, prout omnium ratio tulit, tantúmque abfuit, ut eorum quicquam
abraderent, ut etiam uitam ſi quo opus fuiſſet, impendere nihil eſſent grauati. Vſi ſunt re honeſtiſſi-
ma poſteriores aliquot pontifices ad quæſtus aucupium, & quod in hunc uſum publico addiceretur,
cœptum eſt primo decimari, paulò poſt, ubi res ſucceſſit, & uita illa lautior arriſit, & ſordium
eos piguit, abiecta fronte palàm pro ſuo omne id habuerunt, quod erat uſibus omnium deſtinatum.
Nihil addam ampliùs, ne argumentum ſcribens, imprudentiùs hic, quod nolim, Camarinam iſtam
commoueam.

Menſa enim illa chriſtianorum ἀγάπη dicitur.

EPISTOLA QVINTA
SANCTI CLEMENTIS PAPAE, DE COMmuni vita, & reliquis cauſis, ſuis diſcipulis ſcripta, Hieroſolymisque directa. G

12.q,1. Dilectiſſ. fratribus.

DILECTISSIMIS fratribus, & condiſcipulis Hie-
roſolymis, cum chariſſimo fratre Iacobo coepiſco-
po habitantibus, Clemens Epiſcopus.

Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt,
& maximè his, qui Deo irreprehenſibiliter milita-
re cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumq; diſcipu-
lorum imitari volunt. Communis enim vſus omnium H
quæ ſunt in hoc mundo, omibus eſſe hominibus de-
buit, ſed per iniquitatem, alius hoc ſuum eſſe dixit, & alius * iſtud: & ſic in-
ter mortales facta diuiſio eſt. Denique Græcorum quidam, ſapientiſſimus
hęc ita ſciens eſſe ait. Communia debere eſſe amicorum omnia. In omni-
bus autem ſunt ſine dubio & coniuges. Et ſicut non poteſt, inquit,
diuidi aër, neque ſplendor Solis, ita nec reliqua, quæ communiter in hoc
mundo omnibus data ſunt ad habendum, diuidi debere, ſed habenda eſſe
communia. Vnde & Dominus per Prophetam loquitur, dicens: Ecce
quàm bonum & quam iucūdum, habitare fratres in vnum, & reliqua. Iſtius
enim conſuetudinis more retento, etiā Apoſtoli, eorumq; diſcipuli (vt præ
dictum eſt) vna nobiſcum & vobiſcum communem vitam duxêre. Vnde (vt
bene noſtis) erat multitudinis eorum cor vnum, & anima vna, nec quiſquam
eorum

** al. aliud*

Pythagoras Philoſophus.

Pſal. 132.

Acto. 4. g

A eorum aut noſtrum de his quæ poſsidebat,aliquid ſuum eſſe dicebat,ſed omnia illis & nobis erant cõmunia, nec quiſquam egens erat inter nos. Omnes autem,qui domos vel agros poſsidebant,vendebant eos, & pretia eorum,& reliquas res,quas habebant,afferebãt,ponentes ante pedes Apoſtolorũ,ſicut nobiſcum quidam veſtrum cognouerunt & viderunt,& diuidebatur ſingulis,prout cuiq; opus erat. Ananias autem vir auſterus,& Sapphira vxor eius, qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorũ,ſuorũ quos vendiderant, nobis præſentibus in conſpectu omnium circunſtantium,à conſpectu Apoſtolorũ,propter peccatum eorũ & mendacium quod fecerunt,mortui delati ſunt ambo.Cæteraq;,quæ de talibus cognouimus & vidimus, nec recordatione nec demonſtratione digna ſunt.Quapropter hæc vobis cauenda mandamus & doctrinis,& exemplis Apoſtolorum obedire præcipimus,quia hi,qui mã- *Act.5.a.b*
B data eorum poſtponunt,non ſolùm rei,ſed extorres fiunt. Quæ non ſolòm vobis cauenda,ſed & omnibus prædicanda ſunt.Relatum eſt etiam nobis,ꝙ quidam in veſtris partibus commorantes, aduerſantur ſanis doctrinis, & (prout eis videtur)non ſecundum*traditionem patris, ſed iuxta ſenſum ſuũ docere videntur.Multas enim,quidam(vt audiuimus) veſtrarum partium,ſecundum ingenium hominum,ex his,quæ legunt,veriſimilitudines capiunt, & ideo diligenter obſeruandum eſt,vt lex Dei,quùm legitur,non ſecundum propriam*ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum,quem ſibi vnuſquiſq; ſponte præſumpſit,ſed fieri non oportet.Non enim ſenſum,quem extrinſecus adulteretis,alienũ & extraneum debetis quærere,aut quoquo modo ipſum ex ſcripturarum auctoritate confirmare,ſed ex ipſis ſcripturis ſen- *Di.37.Relatum eſt.* **al.traditiones patrum.* **al. ingenij uirtutem,uel.*
C ſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum,qui eam à maioribus,ſecundum veritatem ſibi traditam,ſeruauit, vt & ipſe poſſit ea quæ rectè ſuſcepit,competẽter aſſerere.Quùm enim ex diuinis ſcripturis integram quis & firmam regulam veritatis ſuſceperit, abſurdum non erit,ſi aliquid etiam ex eruditione ac liberalibus ſtudijs,quæ fortè in pueritia attigit,ad aſſertionem veri dogmatis conferat,ita tamen,vt vbi vera didicit,falſa & ſimulata declinet. Incertum eſt enim etiam iuuenibus vitæ tẽpus,ſenibus autem iam nec incertum eſt,non enim dubitatur,quod quantũcunque eſt,quod putatur ſupereſſe,breue ſit.Et ideo tam iuuenes quàm ſenes oportet de conuerſione & pœnitentia valde eſſe ſolicitos, & ſatagere,vt de reliquo ornent animam ſuam ornamentis digniſſimis id eſt dogmatibus veritatis,decorè pudicitiæ,ſplendore iuſtitiæ, candore pietatis, alijsq; omnib.
D quibus comptam debet eſſe rationabilem mentem. Vnde conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur,vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis,ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè intelligentes, quæ Domino vouiſtis adimplere ſatagatis. Et quùm, oratione aſſidua Dei gratiam obtinere merueritis, tunc,ſine ſuſpitione mali*interitus,vota poſſint celebrari feſtiua.Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis.
Amen. *2.q.1.Dilectiß.fratribus.* **al. inter nos.*

ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

*MAGNI referre D. Paulus non ab re exiſtimat, quem quiſque ſuæ doctrinæ habeat auctorẽ. Nec
ita multo ſecus Tertullianus, de præſcriptionibus contra hæreticos, hoc plus eſſe cuiq; deferen-
dum cenſet, quo ſaniore ſit is, atq; meliore nixus ſuæ ſententiæ principe. Indeq; eſſe quod Cle-
mentem pro ſe quiſq; pluris facere debeat: nam is ut doctrinæ ſuæ inſtituta è Petro hauſit, ita prærogatĩ
uam quodammodo docendi ab eo tulerit. Atque ita demum cuiuslibet Eccleſiæ dignitatem eſſe colligen-
dam, ſi quàm plurimos auctorum habuerit ſimiles. Ea in re quis non uidet Anacletum eſſe, qui cum Cle-
mente ſit antiquior, quem hoc nomine uel maximè ſuſpicere debeamus? Eius enim Epiſcopatus, cui ma-
gna innocentia XII. annis præfuit, cùm in Domitiani cruentiſsimi Imperatoris tempora incidiſſet, qui
hanc ſibi operam popoſcerat, ut ferro igneq;, quod in ſe erat, Chriſtianorum penuriam ad internecionẽ
redigeret, eſsentq; non pauci defectionem iam, ob diutinum periculorum metum, cogitantes: eos ad patiẽ
tiam Anacletus animat, adfirmans eam eſſe, qua ueluti militari teſſera, eius nos imperatoris eſſe milites
teſtemur, ad cuius ſumus imaginem creati. Vbi autem hoc ſe euiciſſe putat dilectionem proximi, ut quæ* F
*patientiæ umbra ſit, illis commendat, exemplo Chriſti, qui cùm fratrum nomen unicè nobis cõciliare ſtu
deret, ex æquo uoluit & dici, & eſſe omnium parens.*

DIVI ANACLETI
EPISTOLA PRIMA OMNIBVS EC-
cleſiis ſcripta.

ANACLETVS ſeruus Chriſti Ieſu, in ſede, Apoſto- G
1. Petri. 1. ca Domino ſeruiens, Epiſcopis omnibus, & cæteris
cunctis fidelibus, qui coæqualẽ noſcum ſortiti ſunt
fidem, gratia vobis & pax, atq; conſolatio multipli-
cetur à Domino in ſecula. Benedictus Deus, & pater
Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundum magnã mi
ſericordiam ſuam regenerauit nos in ſpẽ viuam per
reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis in hæredita-
*al. exultatis. tem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilẽ, conſeruatam
in cœlis, in vobis, qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem, in ſalutem paratã
al. tribulationib. reuelari in tempore nouiſſimo, in quo exultabitis, modicum nunc ſi opor-
Roma. 5. a tet conſtritari in varijs* tentationibus, vt probatio veſtræ fidei multò precio
Iacob. 5. a ſior ſit auro, quod per ignem probatur, ſi tamen in tribulationibus experti, H
probati inueniamini. Patientes eſtote, dilectiſſimi, quia patiẽtia probationẽ
operatur, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Ecce agricola ex-
Ibidem. pectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporane
Iacob. 5. b. um, & ſerotinũ. Si agricolæ hæc patienter ferunt pro tẽporalibus fructibus,
quantò magis vos pro æternis patientes eſſe debetis? Eſtote ergo patientes, &
confirmate corda veſtra, vt aduenĩete iudice Chriſto, læti & probati eſſe va
leatis. Nolite ingemiſcere in alterutrum, vt non iudicemini. Ecce iudex ante
ianuam aſſiſtit. Exemplum accipite, chariſſimi, laboris & patientiæ Prophe-
*al. ueſtros. tas, qui loquuti in nomine Domini ſunt. Et beatificamus, qui ſuſtinuerunt.
Sufferentiã Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis, qm̃ miſericors & miſera-
tor Dominus eſt. Tribulationes veſtras audiuimus, fratres, tam per* noſtros,

quàm &

A quàm & per aliorum apocryſarios,ſuper quibus valde dolemus,vobiſq́; cõpatimur,&auxilium ferre(prout ipſe largitus fuerit,qui pro nobis non ſolũ tribulatus, ſed etiam paſſus eſt)parati ſumus. Nolite mirari, chariſſimi,qui perſecutiones patimini,quaſi noui vobis aliquid contingat,ſed cõmunicantes Chriſti paſſionibus,gaudete vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis, exultantes.Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis,quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius ſpiritus,ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur quaſi homicida,aut fur, aut maledicus,aut alienorum appetitor.Si autem vt Chriſtianus non erubeſcat. Glorificet autẽ Deum in iſto nomine,quoniam tempus eſt,vt incipiat iudiciũ à domo Dei. Si autem à nobis primum,quis finis eorum,qui non credunt Dei Euangelio? Et ſi vix iuſtus ſaluabitur,impius &peccator,vbi parebunt?Itaq; & hi,qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei,fideli creatori commendent animas ſuas in benefactis. Nam(vt ait beatus Clemens anteceſſor noſter) ſimilis eſt omnis Eccleſiæ ſtatus naui magnæ, quæ per vndoſum pelagus diuerſis è locis & regionibus viros portat,ad vnam potentis regni vrbem properare cupiẽtes.Sit ergo nauis auctor huius Dominus ipſe omnipotens Deus,gubernator verò ſit Chriſtus.Tum deinde proretæ officium Epiſcopus impleat,presbyteri nautarum,diaconi diſpenſatorum locum teneant,hi qui cathechizant, nautologis conferantur.Epibatis autem totius fraternitatis multitudo ſit ſimilis.Ipſum quoq; mare hic mundus habeatur. Ventorum verò varietates, & turbinum,diuerſis tentationibus conferantur,perſequutiones, tribulationes,ſiue pericula,fluctibus exequentur.Terrenni verò ſpiritus,qui vel de torrentibus, vel de conuallibus ſpirant, pſeudoprophetarum, & ſeductorum, C ſeu prauæ doctrinæ verba*doceantur .Promontoria verò & loca confragoſa,hi qui in poteſtatibus ſeculi ſunt iudices,&qui pericula minantur,ac mortes.Bithalaſſa verò loca, quæ duplicibus vndæ fallacis æſtibus verberantur, dubijs mente, & de repromiſſionum veritate nutantib.conferantur,atq; his qui irrationabili fidem noſtrã ratione diſcutiũt. Hypocritæ verò & doloſi, piratis ſimiles habeantur.Iam verò rapidus vortex,& tartarea charybdis, & ſaxis illiſa naufragia,ac mortiferę ſubmerſiones,quid aliud æſtimãda ſunt,q̃ peccata?Reſtat igitur,vt hæc nauis curſu proſpero,tuta poſſit portum deſideratę vrbis intrare,&ita Deo precem fundere,vt nauigantes mereantur audiri. Audiuimus,fratres,quod quidam detrahũt,& accuſant ſacerdotes Dei,cupientes eos damnari,non intelligẽtes forſitan,quod iniuria ſacerdotũ ad Chriſtũ pertinet,cuius vice fungũtur.Nec hoc aſpiciũt,quod beatus Petrus prin-D ceps Apoſtolorũ,inſtructor noſter,ait:Deponentes igitur om̃em malitiam, & omnem dolũ, ſimulationes,& inuidias,& omnes detractiones,ſicut modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo lac concupiſcite,vt in eo creſcatis in ſalutem.Et Dominus per Prophetam inquit:Qui vult vitam diligere, & videre Dies bonos,coërceat linguam ſuam à malo,& labia eius, ne loquantur dolũ,&c.Qui autem iſta tranſgrediuntur,profectò tranrgreſſores legis Dei, & contemptores,atq; inobedientes eius præceptis exiſtunt. Vnde & beatus Iacobus Apoſtolus ait:Si diligitis proximos ſicut voſipſos,bene facitis.Si autem perſonas accipitis,peccatũ operamini,redarguti à lege, quaſi tranſgreſſores,&c.Et beatus prædeceſſor noſter Clemens,vir Apoſtolicus, & ſpiritu Dei plenus,vna cũ reliqs ſanctis collegis ſuis ſtatuit,dicens: Accuſandi vel teſtificãdi licẽtia denegẽt his,q Chriſtianæ religionis & nominis dignitatẽ,& ſuæ le-

Marginal notes: 1.Pe.4.d. — In epi.1.ad Iacobum. — *al.dicantur. — 1.Pe.2.a. — Pſal.33. — Iacob.2.b. — In epi. ſua ad Iacobũ ſententia-liter.3.q4

beatuspræ deceſſor. Et in decr Iuo. li. 4.

ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. E
Tranſgreſſio enim ſponte legis ſuæ, eiuſq; violatores, & recedentes, apoſtatæ
nominantur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam,
non in accuſatione rectè agentium, ant teſtimonio ſuſcipiendus, quia vir du
Iacob.1.d. plex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs ſui. Quicũque aũt(vt ait Apo-
ſtolus Iacobus)totam legem ſeruauerit, offenderit autem in vno, factus eſt re
Iacob.2.b us om̃um. Qui enim dixit, non mœchaberis, dixit, & non occides. Quòd ſi
non mœchaberis, occidas aũt, factus es tranſgreſſor legis. Sic loquimini, &
ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes iudicari: Iudicium enim ſine
Ezech.18 miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam. Super exaltat aũt miſeri-
g.33.c. cordia iudicio. Et Dominus ait: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur
Ro.14.b. & viuat. Et multa talia, horumq; ſimilia. Nemo enim(inquit Apoſtolus no-
Iac.4.c. ſtrũ ſibi viuit, & nemo ſibi moritur. Siue ergo viuimus, ſiue morimur, Domi F
Eſa.45.d. ni ſumus. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reuixit, vt viuorũ & mortuorũ
Phil.2.b. dominetur. Tu aũt quid iudicas fratrem tuũ, aut in qua re ſpernis fratrem tu-
um? Omnes enim ſtabim⁹ antè tribunal Dei. Scriptũ eſt enim: Viuo ego dicit
Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebi-
tur Deo. Itaque vnuſqiuſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo. Nõ ergo
amplius inuicem iudicemus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ
fratri, vel ſcandalum. Scimus enim, quia multum derogatio prævalet, quan-
do derogator creditur fide dignus. Ideo, fratres, varijs detractionibus & accu
ſationibus non oportet labefactari iudices et primates Eccleſiæ, ſed magis A-
poſtolorum & doctorum regulis informari & roborari. Vnde iuſtum eſt, o-
**al. cõfun dere.* mnes in vniuerſo Romanorum orbe doctores legis ea, quæ legis ſunt, rectè
ſapere, & operari, & non regulas naſcentis Eccleſiæ * confundi aut fi- G
6.q.1. Si omnia in. dem, aut doctrinam Apoſtolorum, varijs maculare doctrinis, nec fratres in-
feſtare. Si autem omnia in hoc ſeculo * vindicata eſſent, locum diuina iu-
**al. iudicata.* dicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui So
lẽ certat facibus adiuuare. Ideo ſi aliquis putat, ſe Deo in hoc placere, quòd
ſeruos ſuos accuſat, & vt meliores fiant, dicit ſe hoc agere, in vanũ laborat
& plus inuidiæ ſtimulis agitatur, q̃ charitatis, quoniam gratiæ plenitudo ad-
iectione non indiget, nec vlla requirit commendationis augmenta. Erigunt
ergo doctores conſcientias ſuas, & ſi quando incertis temporum flatibus op
**al. ætatibus.* ponuntur, ſuſtinẽt mala, quæ* ſeculis magis ſunt adſribenda, quàm meritis.
Datum enim ſcimus Satanæ poteſtatem, vt ſeruos Chriſti cribraret, vt quod
Luc.12.c. Luc.12.d. de tritico inueniri poſſet, horreis ingereretur, & quod de paleis, ad igniũ ali- H
menta tranſiret. Ad uos ſpecialiter dictum eſt: Nolite timere puſillus grex.
quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Venit inter vos gladius per-
fidorum, vt marcida Eccleſiæ membra reſecaret, & ad cœleſtem gloriam ſa-
Diſt. 43. Scimus autem mul. na perduceret. Quos habeat Chriſtus milites, certamen oſtendit. Qui trium-
phũ mereantur, per bella congnoſcuntur. Scimus aũt, multos ob id infeſtare
doctores, vt eos perdant, & propriæ voluntatis placita adimpleant. Nõ pro-
pterea tamen doctores(in quantũ vires ſuppetunt)à recta æmulatione, & bo
**al. inſtitutione.* na*intentione recedere debent, ſcientes, quia beati, qui perſequutionem pati
Mat.5.a. untur propter iuſtitiam. Nihil autem illo eſt paſtore miſerius, qui luporum
Diſt. 89. Nihil illo. laudibus gloriatur. Quib. ſi placere voluerit, atq; ab his amari delegerit, erit
hinc ouibus magna pernicies. Nullus ergo paſtorum placere lupis, & gregib.
ouiũ poteſt. Perdit enim laboris memoriã mens, terrenis obligata carcerib.
Sicut

A Sicut artiū in ſuo quoq; opere inuenitur mater inſtantia,ita nouerca eruditi
onis eſt negligentia.Nullus ergo præiudicium alteri faciat, neque quod ſibi *Tob.4.c.*
fieri non vult,exerceat.Nemo dictum de aliquo inueniat, quod in eius acti-
bus non agnoſcat.Ego autem labefactatam non ſolum quietem meam, ſed *1.Pe.4.d.*
& ſalutem inimicorum valetudine, & rumorum procellis agnoſco. Potens
eſt diuinitas immenſa,tempeſtatis incerta bono ſerennitatis amouere. Et qd
aliud ſi Chriſtus paſſus eſt pro nobis,nobis relinquens exemplū,vt ſequantur
veſtigia eius,& ſi Apoſtoli paſſi ſunt,ſequētes eius exemplum,& reliq patres
niſi vt ſequamur tam doctrinam eorum,quàm & exemplum,& patiamur ad
uerſa pro Chriſto,& cum patribus,atq; cum fratribus crucem portemus,eo-
rumq; tribulationibus compatiamur, vt Chriſti veri diſcipuli inueniamur,
qui dixit:Qui vult poſt me venire,abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuā, *Mat.16.d.*
B & ſequatur me, & reliqua.Pręſumptio eſt,ſi Dominorū beneficia famuli nō *Luc.9.c.*
ſequantur.Obſequiū ergo æſtimandū puto,quod pariturus impendo.Quid
eſt enim,quod plus creditur filij vocabulū valere,quàm obſequium,& non
quæritur,quid in amoris lance promoueas, ſed quale ad præiudicium æſti-
manti nomen opponas,quùm apud prudenter fruſtrà ſobolem dicimus,niſi
exhibeat, quod vocatur?Ego verò nolo, errore meo alienas culpas aſſerere,
vt factum, quod doleo, admiſiſſe conuincar. Odiſti (inquit Dominus per *Pſalm. 5.*
Prophetam) omnes operantes iniquitatem, perdes loquentes mendacium. **al. abomi*
Virum ſanguinum, & doloſum *abominabitur Dominus, ego autem in mul *naberis*
titudine miſericerdiæ tuæ introibo in domum tuam,adoraboque in templo *Deus.*
ſancto tuo in timore tuo. Domine deduc me in iuſtitia tua propter *incan- **al. inſidi*
tatores meos, dirige ante faciem tuam viam meam.Non eſt enim in ore eo- *atores.*
C rum rectum,interiora eorum inſidiæ.Sepulchrum patens guttur eorum,lin-
guam ſuam lenificant.Condemna eos Deus, decidant à conſilijs ſuis, iuxta
multitudinem ſcelerum eorum expelle eos, quoniam prouocauerunt te. Et
lætentur omnes,qui ſperant in te,in æternum laudabunt.Et proteges eos, &
lætabuntur in te, qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices iuſto.
Domine,vt haſta placabilitatis coronabis eum. Deo enim ſacrificantes per-
fectè,non debent vexari,ſed portari,conſolari, atque ab omnibus venerari.
Ipſi autem,quando Domino ſacrificant,non ſoli hoc agere debent,ſed teſtes
ſecum adhibeant, vt Domino perfectè in ſacratis Deo ſacrificare locis pro-
bentur.Ait nanque auctoritas legis diuinæ: Vide, ne offeras holocauſta tua *Deu.12.b.*
in omni loco,quem videris,ſed in loco,quem elegit Dominus Deus tuus. E-
piſcopus Deo ſacrificās,teſtes(vt præfixū eſt)ſecū habeat,& plures,quàm ali *De cōſ.di.*
D us ſacerdos.Sicut enim maioris honoris gradu fruitur,ſic maioris teſtimonij *1.Epiſco-* *pus Deo*
*incremētatione indiget.In ſolenniorib.qppe dieb. aut ſeptē aut quinq; ,aut *ſacr.*
tres diaconos,qui eius oculi dicūtur,et ſubdiaconos,atq; reliquos miniſtros, **al. incre-*
ſecum habeat,qui ſacris induti veſtimentis,in fronte, & à tergo, & bresbyte *meno.*
ri è regione dextra, leuaq; contrito corde, & humililiato ſpiritu,ac prono
ſtent vultu cuſtodientes eum à maliuolis hominibus & cōſenſum eius præbe
ant ſacrificio.Peracta autem conſecratione,omnes communicent, qui nolu
erint Eccleſiaſticis carere liminibus:Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt,& ſan-
cta Romana tenet Eccleſia.Seruite(inquit Dominus per prophetam Dauid) *Pſalm. 2.*
in timore & exultate ei cum tremore. Adorate purè,ne fortè iraſcatur,& pe-
reatis de via.Ille enim non perit de via,q rectè graditur, & præcepta cuſtodit
maiorū.Doceri ergo omnes oportet,qui Domini ſacerdotio funguntur, vt

Dan.12.b & cæteros inſtruant, & ſibi proficiant. Scriptũ eſt aũt. Qui docti fuerint, ful- E
gebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, qua
Dan.11.c. ſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Et alibi. Populus autem ſciens Deum ſuum
Mat.11.a obtinebit, & faciet, & docti in populo docebunt plurimos. Ipſa enim veritas
Luc.7.d. per ſe infert, & dicit. Beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me. Ille pro-
Di.93.il culdubio ſcandalizatur in Deum, qui rectè nõ docet, & qui eius ſcandalizat
le procul- Epiſcopũ vel ſacerdotẽ. Impiè nanq; agentes ſunt impij, neq; intelligent oẽs
dubio. impij, porrò docti intelligent. Omnes enim inuicem humilitatem inſinuate,
Iaco. 4.b. quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Nolite (inquit Io-
1.Pe 5.b. annes Apoſtolus) omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt,
1.Ioa.4.a. quoniã pſeudoprophetæ exierunt in mũdum. Et idẽ ipſe alibi ait. Vos quod
1.Ioa.2.d audiſtis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permanſerit, quod ab initio
audiſtis, & vos in filio & patre manebitis. Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe F
al. nobis pollicititus eſt* vobis, vitam æternam. Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducunt
uita æter- vos. Et vnctio, quàm accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis
na. vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio eius docet vos de omibus, & verum eſt
& non eſt mendacium, Et ſicut docuit vos, manete in eo. Et nunc, filioli,
1.Ioan.3.a manete in eo, vt quùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur
ab eo in aduentu eius. Si ſcitis, quoniam iuſtus eſt, ſcitote, quoniam & omnis
qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt. Videte, qualem charitatem dedit nobis
pater, vt filij Dei nominemur, & ſimus. Propter hoc mundus non nouit nos
quoniam non nouit eum. Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus, & nondum appa
ruit, quid erimus. Scimus, quoniam quùm apparuerit, ſimiles ei erimus, qm̃
Eſa.53.b videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis, qui habet ſpem hanc in eo, ſanctificat ſe,
ſicut & ille ſanctus eſt. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & G
peccatum eſt iniquitas. Et ſcitis, quia ille apparuit, vt peccata tolleret, & pec-
1.Pe.2.d catum in eo non eſt. Omnis, qui in eo manet, nõ peccat, & omnis qui peccat,
non vidit eũ, nec cognouit eũ. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam,
iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt, quoniam
ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diabo
li. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius
in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. In hoc mani-
feſti ſunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo, et
qui non diligit fratrem ſuum. Quoniam hęc eſt annunciatio, quam audiſtis
ab initio, vt diligamus alterutrum. Non ſicut Cain, qui ex maligno erat, et oc
Gen.4.b cidit fratrem ſuum. Et propter hoc occidit eum, quoniã opera eius maligna
erãt, fratris aũt iuſta. Nolite mirari, fratres ſi odit vos mundus. Nos ſcimus H
quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui nõ
diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis
quoniam omnis homicida nõ habet vitam æternam in ſe manentem. In hoc
cognouimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit,
& nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit ſubſtantiam hu-
ius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera
ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus ver
bo, neque lingua, ſed opere & veritate. In hoc cognoſcimus, quoniam ex ve
ritate ſumus, & in conſpectu eius ſuademus cordi noſtro. Quoniam, ſi repre-
henderit nos cor noſtrum, maior eſt Deus corde noſtro, & nouit omnia.
Chariſſimi, ſi cor noſtrũ non reprehenderit nos, fiduciã habemus ad Deũ, &
quicquid

A quicquid petierimus,accipiemus ab eo,quoniã mandata eius cuſtodimus,et ea,quæ ſunt placita coram eo,facimus.Et hoc eſt mandatum eius, vt credamus in noĩe filij eius IeſuChriſti,& diligamus alterutrũ,ſicut dedit mandatũ nobis.Et qui ſeruat mandata eius, in illo manet, & ipſe in eo. Et in hoc ſcimus,quoniã manet in nobis,de ſpiritu,quem dedit nobis.Et ſicut Deus creator,qui hominem ad ſimilitudinem ſuam creauit,eſt charitas,eſt bonus,iuſtus,patiens,atq; mitis,& miſericors,& cętera ſanctarum virtutum inſignia, quæ de eo leguntur,ita homo creatus eſt,vt charitatem haberet,vt bonus eſſet & iuſtus,vt patiens,atq; mitis,mundus,& miſericors foret.Quas virtutes quantò plus quiſq; in ſeipſo habet,tãtò proprior eſt Deo,& maior eſt, ac ſui conditoris gerit ſimilitudinem.Si verò(quod abſit)aliquis per deuia vitiorũ & diuortia criminum,ab hac nobiliſſima ſui conditoris ſimilitudine dene- *Gene. 1.d*

B ger*oberret,tunc fiet de eo,quod ſcriptum eſt.Et homo cum in honore eſſet **al. aberret.* non intellexit,comparatus eſt iumentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis.Quis maior honor potuit homini eſſe , quàm vt ad ſimilitudinem ſui factoris conderetur,& eiſdem virtutum veſtimentis ornaretur,quibus & conditor?De quo legitur,Dominus regnauit,decorem indutus eſt,id eſt,omniũ virtutum ſplendore,& totius bonitatis decore ornatus.Vel quod maius homini poteſt eſſe dedecus , aut infœlicior miſeria, quàm vt hac ſimilitudinis gloria ſui conditoris amiſſa,in informem &irrationabilem brutorum,iumẽtorumq; ſimilitudinem delabatur?Qua propter,quiſq; diligentiùs attendat primæ conditionis ſuæ excellentiam,& venerandam ſanctæ trinitatis in ſeipſo imaginem agnoſcat,honoremq; ſimilitudinis diuinæ, ad q̃ creatus eſt, nobilitate morum,exequutione virtutum, dignitate meritorum habere cõ- *Pſal.48.* *Pſal.92.*

C tendat,vt quando apparuerit qualis ſit,tunc ſimilis ei appareat,qui ſe mirabiliter ad ſimilitudinẽ ſuam in primo Adam condidit, mirabiliuſq; in ſecundo reformauit. Omnis ergo homo qui ad imaginẽ Dei factus eſt,illum debet imitari,cuius ad imaginem conditus eſt, illius debet ſequi veſtigia,qui eum ad imaginem ſui condidit.Conſiliarium verò,ac protectorem,meliorẽ reperire non poterit,quàm illum,qui eum ad imaginem ſui condidit,qui eũ pretioſo ſanguine ſuo redemit, & propter eum homo fieri non eſt dedignatus.Quẽ proculdubio inueniet,ſi in eum totam ſpem ſuam, iuxta Pſalmiſtæ vocem proiecerit.Ait namq;:Proijce ſuper Dominum charitatem* tuam, et ipſe te enutriet,nec dabit in æternam fluctuationem iuſto.Omnis enim homo in ſua cauſa deficiens,& in ſuis hæſitans conſilijs,quærit ſibi amicũ fidelẽ,in cuius conſilijs confidat,qui in ſuis confidebat*,& talẽ fiduciã habet in *Gene. 1.d* *Pſal. 54.* **al. curã.* **al. diffidebat.* *Cicero de amicitia.*

D illo, vt omne ſecretum ſui pectoris ei pãdat,& aperiat.Quid dulcius eſt, quã vt habeas illũ,cũ quo omnia poſſis loqui vt tecum ? Si iſta cũ hominib. fiũt, quantò magis cũ Deo hoc eſt agendum,qui omnes vult ſaluos fieri,& neminem perire?Nam ſi veraciter Deum credimus, eumq; diligimus,vt debemus & proximos ſicut noſmetipſos,in eum quoq; totam ſpem proiecerimus noſtram,ipſe nos eripiet,& conſolabitur.Et ſicut per Angelũ ſuũ Abacuc Prophetam cum prandio in lacum leonum ad Danielem vatem miſit,& Philippum, vnum de ſeptem diaconibus ad Eunuchum, ita dabit nobis conſolationem & liberationem.Hæc ſectamini,chariſſimi, & nulli vnquam nocete. Fratres eſtis,inuicem vos diligite,vt veri Domini diſcipuli effici mereamini. Nam,qui rancida corda*virorum inficit,malitiam inter homines ſpargit,et qui detrahit fratri ſuo, homicidæ eſt. Et qui abſtulerit aliquid patri vel ma- *1.Tim-2.a* *Dan. 14.f* *Acto. 8.e* **al. uiuorum.*

tri dicitq́; hoc peccatum non eſſe, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine E
12.q.1.qui abſtulerit. dubio Deus eſt, qui nos creauit, mater verò noſtra Eccleſia, quæ nos in bap-
Et partim tiſmo ſpiritualiter regenerauit. Ergo qui Chriſti pecunias, & Eccleſiæ rapit,
Ibidem. aufert vel fraudat, homicida eſt, atq; homicida ante cõſpectum iuſti iudicis
c. Qui eſſe deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur, qui
Chriſti pe aũt pecuniam vel res Eccleſię abſtulerit, ſacrilegium facit. Priuilegia enim Ec
cunias Et ĩ cleſiarum, & ſacerdotũ, ſancti Apoſtoli iuſſu ſaluatoris intemerata, & inuio
decre. lata, eius omnibus decreuerunt manere temporibus. Leges Eccleſiæ Apoſto-
Lucij pap. lica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia ſubmouemus. Vnde & Domi
17. q. 4. Qui rapit nus mentionem faciens Loth, per Moſen loquitur, dicens. Ingreſſus es quidẽ
Et in decr. inquiunt, vt aduena, nunquid vt iudices? Vnaquæq; prouincia tam iuxta Ec
Lucij pap. cleſiaſticas, q̃ iuxta ſeculi leges, ſuos debet iuſtos, & nõ iniquos habere iudi-
25. q. 2. ces, & nõ externos, niſi Apoſtolicæ ſedis huius decreuerit *auctoritas, quate F
Priuilegia nus, quicunq; cauſam habuerit, apud ſuos iudices iudicet, & non ad alienos,
Eccleſiarũ cauſa vagandi, ſtimulante proteruia, ſuam deſpiciens patriã, tranſeat, ſed ad
ad ſacerd. duodecim eiuſdem prouinciæ iudices, ad quorum iudiciũ omnes cauſæ ci-
Et. 3. q 6. uitatum referuntur, deferatur negotiũ. Si aũt fuerit Eccleſiaſticũ, apud Epiſ-
Leges Ec copos (interueniente Primate) ſi quidem maior cauſa fuerit, ſi verò minor,
cle. 3. q. 6. Metropolitano, ſi verò fuerit ſeculare, apud eiuſdẽ ordinis viros, iudicio tan
leges Eccl. tum Epiſcoporũ, quùm Apoſtolus priuatorũ Chriſtianorũ cauſas magis Ec-
Gen. 19. b cleſijs deferri, & ibidem ſacerdotali iudicio terminari voluit. Omnis enim
*al. cẽſura oppreſſus, liberè ſacerdotum (ſi voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohi-
3. q. 6. una beatur, ſed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem difficiles cauſæ, aut maiora
quæq; pro uincia. negotia orta fuerint, ad maiorem ſedem referantur. Et ſi illic facile diſcerni
nõ poterint, aut iuſtè terminari, vbi fuerit ſummorũ congregata congratio, G
2. q. 6. Oĩs quæ per ſingulos annos bis fieri ſolet, & debet, iuſtè & Deo placitè corã Pa-
oppreßus. triarcha aut Primate Eccleſiaſtico, & coram Patricio ſecularia iudicentur
negotia in commune. Quòd ſi difficiliores ortæ fuerint quæſtiones, aut Epiſ
coporum vel maiorum iudicia, aut maiores cauſæ fuerint, ad ſedem Apo-
ſtolicã (ſi appellatum fuerit) referantur, quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt
iuſſione ſaluatoris, vt maiores & difficiliores quæſtiones, ſemper ad ſedẽ de
Mat. 16. c ferantur Apoſtolicam, ſuper quam Chriſtus vniuerſam conſtruxit Eccleſiã,
dicente ipſo ad beatum principem Apoſtolorum Petrum. Tu es, inquit, Pe-
Matt. 10. c trus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã, & reliqua. Sit ergo, fra-
Lucæ. 12. a tres, conſtantia veſtra aduerſus contentiones eorũ, qui aduerſa ſapiũt, & nõ
quæ Dei ſunt ſapiunt, & erit fortior petra conſtantia veſtra, ſicut ſcriptũ eſt:
Ne timueritis ab his, neq; terreamini à facie eorũ, qui corpus occidunt, ani- H
mam autem non poſſunt occidere. Quod aũt in aure auditis, prædicate in lu-
mine, illum timentes, qui poteſt animam & corpus occidere, & mittere in ge
2. C. 10. a hennam. Fratres mei, in carne ambulantes, non ſecundũ carnẽ militamus. Ar
ma enim militiæ noſtræ non carnalia, ſed potentia Deo, ad deſtructionem
munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem exaltationem extollentem
ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omẽm cogitationẽ,
& in obſequium Chriſto perducentes. De cætero, fratres conformamini in
Ephe. 6. b Domino, & in potentia fortitudinis eius, vt pax vobis multa, & gratia à Deo
2. Pet. 3. d & Domino noſtro Ieſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur, & oſculamur, ac
ſi præſentes, charitatẽ veſtrã, in vnitate ſpiritus, in vinculo pacis & charitatis
Chriſti. Propter quod, chariſſimi, expectantes ſatagite, immaculati & inuio-
lati inue-

A lati inueniri in pace,& Domini noſtri longanimitatem ſalutem arbitramini, ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis,ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas,ad ſuam perditionem. Vos ergo,fratres,præſcientes cuſtodite,ne inſipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Creſcite verò in gratia,& cognitione Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſaluatoris. Vos autem Chariſſimi,memores eſtote verborum, quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dicebant vobis, quoniam in nouiſſimo tempore,venient illuſores, ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietate.Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos,animales, ſpiritum non habentes. Vos autem chariſſimi,ſuper ædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ *In epi. Iudæ Apoſt.ſ*
B fidei,in ſpiritu ſancto orantes,ipſos vos in dilectione Dei ſeruate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.Et hos quidem arguite iudicatos,illos verò ſaluate, de igne rapientes. Alijs autem miſeremini in timore,odientes eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam. Ei autem,qui potens eſt vos conſeruare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione, ſoli Deo ſaluatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria, magnificentia & imperium, & poteſtas ante omnia ſecula, nunc, & per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

C
EPISTOLA SECVNDA ANACLETI PAPAE, DE ORDINAtione Archiepiſcoporum,& reliquorum Epiſcoporum, atque ſacerdotum, & de fide, cæteriſque cauſis, ad Epiſcopos Italiæ ſcripta.

ANACLETVS Epiſcopus vniuerſis Epiſcopis in Italia conſtitutis.

D Quoniam Apoſtolicæ ſedis debitam reuerẽtiam erga me charitas veſtra diſtribuit, & quia plurimũ venerationis, chariſſimi filij, præbuiſtis (nam licet Eccleſiæ,in qua ſanctus Apoſtolus reſidens docuit, quo nam modo nos gubernacula teneamus, tamen profitemur nos honore & ſanctitate minores eſſe, & propterea omninò feſtinamus,vt ad gloriam eius beatitudinis peruenire poſſimus) igitur conſultationibus veſtris pleniùs reſpondiſſemus, ſi licuiſſet, ſed infirmitatis, ac reliquorum oppreſſionum, onere preſſi breuiter (prout Dominus tribuit & vt à beato Petro principe Apoſtolorum ſumus inſtructi, à quo & presbyter ſum ordinatus) ſcribere vobis (ſicut petiſtis) non denegauimus. Ordinationes Epiſcoporum, authoritate Apoſtolica, ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia Epiſcopis, ſunt cælebrandæ. Qui ſimul conuenientes, ſcrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum

Dd 3 omnibus

Diſ.64. Ordinationes Epiſcoporũ Diſt.75. Ordinationes Epiſcoporum. Et in dec. Iuo. lib.3. Diſt. 64. Ordinationes Epiſcoporũ Et in dec. Iuo. lib.3. Diſt. 66. Porrò &c. Et in dec. Iuo. lib.3. Diſt. 67. Reliqui ſacer. 2.q.7 Accuſatio quoque. Et in dec. Iuo lib.4 Ioan.2.c Mat.21.b Mar.11.b Ioan.2.c *al. diſcernit. *Pſalm.81. Ibidem. 2.q.7. Accuſatio quoq;. Pſal.93. Rom.14.a 2.q.7. Accuſatio quoq;. Ro.14.c. Zach.2.c Pſal.100 Pro.26.c*

omnibus celebrent precibus,& manus cum ſanctis Euangelijs,quæ prædicaturi ſunt, imponentes ,dominica die hora tertia orantes,ſacraq; vnctione exemplo Prophetarum, & Regum capita eorum (more Apoſtolorũ & Moyſi) vnguentes,quia omnis ſanctificatio conſtat in ſpiritu ſancto,cuius virtus inuiſibilis,ſancto chriſmati eſt permixta,& hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.Quod ſi ſimul omnes conuenire minimè potuerunt,aſſenſum tamen ſuis præcibus prębeant,vt ab ipſa ordinatione animo non deſint.Porro & Hieroſolimitarũ primus Archiepiſcopus beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur,& ſecudum carnem,Domini nuncupatus eſt frater,à Petro,Iacobo,& Ioãne Apoſtolis eſt ordinatus,ſucceſſoribus videlicet dantibus formam eorum,vt nõ minus quàm à tribus Epiſcopis,reliquisq; omnibus aſſenſum prębentibus,vllatenus epiſcopus ordinetur,& cõmuni voto ordinatio celebretur.Reliqui verò ſacerdotes à proprio ordinẽtur Epiſcopo,ita vt ciues & alij ſacerdotes aſſenſum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent,ſimiliter & diaconi ordinentur.Cæterorũ autem graduum diſtibutioni trium veracium teſtimoniũ, cum Epiſcopi ſcilicet approbatiõe, ſufficere poteſt. Accuſatio quoq; eorum,ſuper qua nos conſulere voluiſtis, non niſi ab idoneis & probatiſsimis viris,qui & ſuſpitionibus & ſceleribus careant,fieri debet, quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus & reprobis,ac nõ idoneis perſonis infirmari noluit, nec calumniari permiſit, ſed ipſi proprio flagello peccãtes ſacerdotes à templo eiecit.Vnde liquet,quòd ſummi ſacerdotes,id eſt,Epiſcopi,à Deo ſunt iudicandi,non ab humanis aut praue vitæ hominibus lacerandi,ſed potius ab omnibus fidelibus portandi, ipſo Domino exemplum dãnte,quando per ſeipſum,& non per alium,vendentes & ementes eiecit de templo,& menſas numulariorum & cathedras vendentiũ proprio euertit flagello,&eiecit de templo.Et ſicut alibi ait,Deus ſtetit in ſynagoga Deorum in medio autem Deos*decernit.Et alibi.Ego dixi,dij eſtis, & filij excelſi omnes.Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit ſuum ſeruum ab alio,quàm à ſe iudicari.Quod ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur,aut potius vltionem quærit ſuper eum. Si verò hoc inter homines agitur,quid putatis faciet Deus Deorũ & Dominus Dominantium, qui vltionem ſuorum promiſit non differre ſeruorum?Vnde & ipſe per Prophetam loquitur,dicens, Deus vltionum Dominus, Deus liberè egit,& reliqua.Et Apoſtolus inquit,Tu quis es,qui iudicas ſeruum alienum? Suo enim Domino ſtat aut cadit.Et ipſe. Nolite iudicare inuicem ſed hoc iudicate magis,ne ponatis offendiculum fratri,vel ſcandalũ.EtDominus per Prophetam inquit.Qui vos tangit,tangit pupillam oculi mei.Nam ſi aliquis nunc in malum oculos alicuius principis incipit tractare,manifeſtè reus maieſtatis iudicatur, & infamis efficitur,aut potius capitali ſententiæ ſubiacet. Hæc,fratres,valde cauẽda ſunt,&quod homines nolunt ſibi fieri,Deo Deorum non debent inferri,ne fortè iraſcatur Dominus,&faciat vindictã eorũ, etiam in eos,qui nõ peccauerunt,quia perit ſæpiſſimè iuſtus pro impio .Imitandus eſt etiam Propheta,per quem Dñs ait. Perambulabo in ſimplicitate cordis mei,in medio domus meæ. Non proponebam coram oculis meis verbum os Belial.Detrahentem in abſcondito ſodalẽ ſuum, hũc interficiebam. bam. Et hi cauendi ſunt, de quibus Salomon ait.Sicut noxius eſt,qui mittit lanceas & ſagittas in mortem,ſic vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & quùm fuerit depræhenſus,dicit,ludens feci. Sicut carbonas ad prunas, & ligna

A ligna ad ignem,ſic homo iracũdus ſuſcitat rixas. Verba ſuſurronis quaſi ſim
plicia,& ipſa perueniunt ad intima* ventris. Et ſi detractores quorumcunq; *al.cordis
grauiter iudicantur,& in perditionis laqueum cadunt,multò magis lacera- 2.q.7.Ac-
tores & detractores atq; accuſatores memoratorum Dei famulorum, atque cuſatio
perſequutores damnantur,& in barathrum,niſi ſe correxerint,& per eorum quoq;.
ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam, indubitanter vadunt,&
vindicibus flammis exuruntur.Quapropter oportet omnes ab his cauere,& Rom.1.d
non ſolùm non facere,ſed nec facientibus conſentire, quia non ſolum, qui
faciunt,damnantur,ſed qui conſentiunt facientibus.De talibus, & his ſimi- Mat.8.c
libus, ipſa veritas ait. Vulpes foueas habent,& volucres cœli nidos,filius au- Luc.9.g
tem hominis non habet,vbi caput ſuum reclinet,id eſt,in talibus nõ habitat
Dominus,nec ipſi manent in eo,Et Salomon loquitur,dicens.Qui fodit fo- Eccl.27.d Pro.26.d
B ueam,incidet in eam,&qui voluit lapidem,reuertetur ad eum.Lingua fallax Pro.27 a
non amat veritatem,& os lubricum operatur ruinas. Graue eſt ſaxum,& o- Pro.28.
neroſa harena,ſed ira ſtulti vtroque grauior.Hominem, qui calumniatur a- c.d
nimæ ſanguinem,ſi vſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet. Qui ſe iactat,& *al.ſalua-
dilatat,iurgia cõcitat.Qui ſperat in Domino,*ſanibatur. Qui cõfidit in cor- bitur. Pro.30.d
de ſuo,ſtultus eſt,qui autem graditur ſapienter, ipſe *ſaluabitur.Qui fortiter *al.lauda-
premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, qui vehementer emun- bitur.
git,elicit ſanguinem,& qui prouocat iras, producit diſcordias. Hæc & alia 2.q.7 Ac-
periculoſa conſiderantes Apoſtoli,ſtatuerunt,ne facile commouerentur,aut cuſatio
lacerarentur,vel accuſarentur colũnæ ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ Apoſtoli & quoq;
ſucceſſores eorũ, nõ immerito dicũtur.Sed ſi quis aduerſus eos,vel Eccleſias Et in dec. 1uo.lib. 4
eorum cõmotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis
C ſtudio,vt familiari colloquio cõmoniti,ea ſanent,quæ ſananda ſunt,& cha
ritatiuè emendent, quæ iuſtè emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos,
priuſquam hoc egerint,lacerare,accuſare,aut infeſtare præſumpſerint,excõ-
municentur,& minimè abſoluantur, antequam per ſatisfactionem (vt iam
dictum dictum eſt) condignam egerint pœnitẽtiam, quoniam iniuria eorũ
ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur. Nec hoc mirum, quia ſi *al. ſuorũ
quiſq; noſtrũ cuidam*ſeruorum legationem iniungeret,& à quoquã impe-
diretur,aut ab aliquo ſubditorũ ſuorũ deſpiceretur, mox indignatus iraſce-
retur,aut talia(prout poſſet)vindicaret & ad iniuriã, ac contumeliã ſuã,hoc
factum reputaret, & talionẽ (ſi in præſenti non poſſet) futuris temporibus
redderet.Nam ſi in hominis cauſa hæc fiũt, quid putatis Deus faciet de ſuis, Luc.21 d
ꝗ nec capillũ capitis eorũ perire dixerit? Vnde & Dñs per Naum Prophetã Num.1 a
D loquitur, dicens,Deus æmulator,& vlciſcens Dñs,& habẽs furorẽ,vlciſcens ibidem b
Dñs in hoſtes ſuos,&iraſcens ipſe inimicis ſuis,ante faciem indignationis e-
ius quis ſtabit,&quis reſiſtet in ira furoris eius?Indignatio eius effuſa eſt ſic-
ut ignis,& petræ diſſolutæ ſunt ab eo .Bonus eſt Dominus,& confortans in
die tribulationis,& ſciens ſperantes in ſe,& reliqua. Quædam autem ex his
iam alijs fratribus ſcripſimus,quæ toties ſunt replicanda,quoties fuerint ne-
ceſſaria.Eiectionem quoque(vt ſuprà memoratum eſt)ſummorum ſacerdo- Diſt.80
tum ſibi Dominus reſeruauit,licet electionem eorum bonis ſacerdotibus & Eiectionẽ
ſpirtualibus populis conceſſiſſet. Electionem enim illorum taliter Apoſto- uerò
lus fieri iubet. Si quis ſine crimine eſt , vnius vxoris virum, filios habentem *al.eie-
fideles,non in acuſatione luxuriæ, aut non ſubditos, & reliqua. Si enim ſine ctionem ſummorũ.
crimine ſacerdos eligi pręcipitur,nullatenus ab hoĩbus,criminibus irretitis,

accuſari,

accuſari,aut calumniari,permittitur,nec ab alijs quàm ab his, qui ſine crimi E
7.q.1.Si ne ſunt,& iuxta electionem,ſi neceſſitas fuerit,aut ipſi volendo Domino ſer
ſacerdos uire elegerint,ſacerdotesq; ſine crimine fieri & ordinari poſſint, & tales per
ſine omnia fuerint,quales elegi ſacerdotes,iubentur.Porrò & Moyſi præcipitur,
Diſ.84. vt eligat presbyteros. Vnde & in Prouerbijs dicitur,Gloria ſenum canities.
Porrò Hæc verò canities ſapientiam deſignat,de qua ſcriptum eſt. Canities homi-
Moyſi num prudentia eſt. Cumq; nongentos & ampliùs annos ab Adam vſque ad
Exo.29.d Abraham vixiſſe homines legerimus,nullus alius prius appellatus eſt presby-
Num.11. ter,id eſt,ſenior,niſi Abraham,qui multo paucioribus vixiſſe annis conuin-
Pro.20.d citur.Non ergo propter decrepitā ſenectutem, ſed propter ſapientiā presby-
Iob.12.b teri nominantur.Initiū enim ſacerdotij Aaron fuit, licet Melchiſedech pri-
Sap.4.b. or obtulerit ſacrificium,& poſt hunc Abraham,Iſaac & Iacob. Sed hi ſpon-
Abraham tanea voluntate,non ſacerdotali auctoritate iſta fecerunt. Cæterùm Aaron F
primus ap primus in lege ſacerdotale nomen accepit, primuſq; pontificali ſtola indu-
pellatus tus,victimas obtulit, iubente Domino, ac loquente ad Moyſen:Accipe, in-
presbyter quit, Aaron & filios eius, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij.
Gen.14.d Cumq; laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt,
Aaron pri lineam & tunicam,& ſuperhumerale,& rationale,quod cōſtringes baltheo.
mus pont. Et pones tyaram in capite eius,& laminam ſanctam ſuper tyaram, & oleum
ue.teſt. vnctionis fundes ſuper caput eius, atque hoc ritu conſecrabitur Domino.
Exo.29.d Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque baltheo
Aaron & liberos eius, & impones mitras eis, eruntque ſacerdotes mihi re-
ligione perpetua. Quo loco contemplari oportet, Aaron ſummum ſacer-
dotem,ideſt,Epiſcopum fuiſſe, porrò filios eius presbyterorum demōſtraſ-
ſe figuram. Hoc enim fuit inter Aaron ſummum ſacerdotem & filios eius G
21.diſ. In qui ſacerdotes erant, quod Aaron ſuper tunicam accipiebat poderem,ſtolā
nouo.teſt. ſanctam & coronam auream,mitram,& zonam auream & ſuper humerale,
& in dec. & reliqua quæ præfixa ſunt. Filij autem Aaron ſuper tunicas lineas cincti
Iuo.li.3 tantummodo,& tyarati aſſiſtebant ſacrificio Domini. In nouo autem teſta-
Mat.16.c mento,Poſt Chriſtum noſtrum Dominnm à Petro ſacerdotalis cœpit ordo,
quia ipſi primo pontificatus in in Eccleſia Chriſti datus eſt, dicente Domi-
no ad eum. Tu es, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam
meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues
regni cœlorum.Hic ergo ligandi,atque ſoluendi poteſtatem primus accepit
à domino,primuſq; ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit.
Cæteri verò Apoſtoli cum eodem pari conſortio honorem & poteſtatem
acceperunt, ipſumq; principem eorum eſſe voluerunt. Qui etiam,iubente H
Mat.10.b Domino,in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt, ipſis quoq; de-
Mar.ult. cedentibus,in locum eorum ſucceſſerunt Epiſcopi,quorum ordinatio præ-
Luc.10 a tacto fieri debet ordine & modo,quos, qui recipit, & verba eorum, Deum
Luc.10 c recipit.Qui autem eos ſpernit,eum,à quo miſſi ſunt, & cuius funguntur le-
gatinone,ſpernit,& ipſe indubitanter ſpernetur à Domino.Videntes autem
Mat.9.d ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam,& operarios paucos, rogauerunt Domi-
Luc.10.a num meſsis,vt mitteret operarios in meſſem ſuam. Inde electi ſunt ab eis*ſe-
*al. lxxij. ptuaginta diſcipuli, quorum typum gerunt presbyteri,atq; in eorum locū
ſunt conſtituti in Eccleſia,de quorum ordinatione & reliquorum miniſtro
rum,dixiſſe ſuprà ſufficiat. Porrò quod Epiſcopus non ab vno,ſed à cūctis,
conſenſu, aut præſentia comprouincialium eſt ordinandus, & nullatenùs
minus

A minus quàm à tribus cæteris cōſentientibus cunctis, idcircò, inſtituēte Do-
mino, fieri iubetur, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ vnius tyrannica aucto-
ritas moliretur, & regula, vel fides confunderetur credentium. Prouinciæ
autem multo ante Chriſti aduentum tempore diuiſæ ſunt maxima ex parte, *Diſt. 90.*
& poſtea ab Apoſtolis, & beato Clemente prædeceſſore noſtro, ipſa diuiſio *Prouinciæ*
eſt renouata. Et in capite prouinciarū, vbi dudum primates legis ſeculi erant, *multo. Et* *in. de. Iuo.*
ac prima iudiciaria poteſtas, ad quos, qui per reliquas ciuitates commorabā- *lib. 4.*
tur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere
non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſio-
nibus vel iniuſtitijs ſuis, ipſosq; appellabant, quotiēs opus erat, ſicut in lege
eorum præceptum erat, ipſis quoq; in ciuitatibus, vel locis noſtris, Patriar-
chas, vel Primates, qui vnam formam tenent, licet diuerſa ſint nomina, leges
B diuinæ & Eccleſiaſticę poni, & eſſe iuſſerūt, ad quos Epiſcopi (ſi neceſſe fue-
rit) confugerent, eosq; appellarent, & ipſi primatum nomine fruerentur, &
non alij. Reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habe-
bant (licet maiores comitibus eſſent) haberēt Metropolitanos ſuos, qui prę-
dictis *iuſtè obedirent primatibus, ſicut & in legibus ſeculi olim ordinatū
erat, qui non primatum, ſed aut Metropolitanorum, aut Archiepiſcoporum
nomine fruerentur. Et licet ſingulæ Metropoles ciuitates ſuas prouincias ha *al. iure.*
beant, & ſuos Metropolitanos iudices habere debeant Epiſcopos, ſicut pri-
us Metropolitanos iudices habebant ſeculares: primates tamen (vt præfixum
eſt) & tunc, & nunc habere iuſſæ ſunt, ad quos, poſt ſedem Apoſtolilicam
ſumma negotia conueniant, vt ibidem, quibus neceſſe fuerit, releuentur, &
iuſtè reſtituantur, & hi, qui iniuſtè opprimuntur, iuſtè reformentur, atq; ful-
C ciantur. Epiſcoporumq; cauſę, & ſummorū negotiorū iudicia (ſalua Apoſto
licę ſedis auctoritate) iuſtiſſimè terminētur. Hęc ab antiquis, hęc ab Apoſto
lis, hæc à ſanctis patribus accepimus, vobiſq; (vt poſtulâſtis) rimāda, & futu-
ris tenēda tēporibus mittimus, & reliquis fratribus prædicāda, ac cunctis fi-
delibus tradenda, mandamus, ne paſtorum imperitia, qui ſequuntur, deterio
res fiant, dicente Domino per Prophetam: Ipſi paſtores ignorauerunt intelli *Eſa. 56. d*
gentiam. Quos rurſus Dominus deteſtatur, dicens: Et tenentes legem neſcie- *Hier. 2. b*
runt me. Neſciri ergo veritas ſe ab eis conqueritur, & neſcire ſe principatū
neſciētium proteſtatur, quia profecto hi, qui ea, quæ ſunt Domini, neſciūt,
à Domino neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait: Si quis ignorat, ignorabitur.
Hinc & Pſalmiſta, nō optántis animo, ſed prophetantis myſterio, denūciat, *1. Cor. 14 f*
dicens: Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper in-
D curua. Obſcuratis ergo oculis, dorſum flectitur, quoniam cùm lumen ſcien- *Pſal. 68.*
tiæ perdunt, qui præeunt, ſine dubio, ad portanda peccatorum onera incli-
nantur ſequentes. Hic ergo inter manus latronum, & dentes furentium lu-
porum, vtcunq; verſamur. Ideo & docere alios, & noſipſos (prout Dominus *Diſt. 45.*
dederit) prouidere debemus. Sanè percuſſor ille doctor dicitur, qui ſermone *Sanè per-*
inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles, *cuſſor.*
oportet, eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit
conſolari in doctrina ſancta, & contradicentes redarguere, & rectè viuentes,
atq; rectam fidem tenentes, conſolidare. Illis ergo, qui dicunt, quòd filius in
eo minor eſt, quia Propheta, inquit, verbū faciet Dominus breuiatū vniuer-
ſo orbi, ita reſpondendum eſt diuinis teſtimonijs. Verbum breuiatum quod
Dominus faciet ſuper terram, non minutionem deitatis in filio Dei ſigni- *Eſa. 10. f*

Ee ficat

ficat, ſed diſpenſationem ſuſceptæ carnis annuncias, in quali diſpenſatione, E
non ſolùm patre, hominis filium, ſed etiam Angelis, legimus minoratũ. Pau-
lo atteſtante Apoſtolo: Eum autem, inquit, modice minùs ab Angelis mino-
Heb. 2. d ratũ, vidimus Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatũ.
Ibidem. c Et infra: Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens:
Pſal. 21. Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſiæ laudabo te. Et
Pſal. 8. Propheta inquit: Minoraſti eum paulominùs ab angelis, gloria & honore co
ronaſti eum. Et vt verbum Dei patris, breuiatum in filio non eſſe, doceamus,
Eſa. 50. a hanc Eſaiæ Prophetæ volumine approbamus ſententiam. Nunquid abbre-
uiatus factus eſt ſermo meus, aut ita paruus eſt, vt non poſſim redimere, aut
Eſa. 59. a non eſt in me virtus ad liberandum, dicit Dominus omnipotens. Et iterum:
Hæc dicit Dominus omnipotens. Nunquid abbreuiata eſt manus mea, vt ſal
uare non poſſit? Aut non poteſt viuificare cor humilium, & ſpiritum contri F
Eſa. 52. c torum? Et vt brachium patris, quæ manus eſt, filium eſſe doceret, intulit, di-
cens: Parauit Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium gentiũ,
& videbunt omnes fines terræ ſalutare eius. Nam & in nouiſſimo tẽpore hic
ſenſus non inaniter poterit coaptari, in quo tempore Dominus ex cœleſti
aula, ac empyreo domicilio, peſſimi dæmonis iam ferre dedignans tyranni-
Hebr. 2. d dem, in creaturas ſuas crudeliſſimè ſæuientem, plaſmati cõdolens, ac ſuæ im-
Ioan. 12. e menſæ charitatis theſaurum reſerare volens in caſtiſſimæ virginis puriſſimũ
vterum, omnis thori virilis neſcium, inenarrabili myſterio, pro redemptiõe
noſtra carnem ſuſcipiẽs, aduenit, vt & illum, qui habebat mortis imperium,
ſua morte deſtrueret, & eos, quos in tenebris, & vmbra mortis, captiuos ſub-
egerat, virtutis ſuæ potẽtia in ipſo paruo & exigui temporis ſpatio, liberaret.
De hoc etiam exiguo tempore diſcipulos inſtruebat, dum eos in lucem (cùm G
adhuc tempus haberent) incedere præmonebat. Pueri, inquit, nouiſſima ho
Ioan. 12 c ra eſt, dum lucem habetis, ambulate in lucem, ne vos tenebræ comprehen-
1. Ioan. 2 c dãt. Et in canonicis Apoſtolorũ legitur epiſtolis: Filioli, nouiſſima hora eſt,
1. Cor. 4 c quia multi Pſeudoprophetæ exierunt in hunc mundum. Et Paulus Apoſto-
Ibidem f lus: Tempus enim breue eſt. Et iterum: omnia hæc ad * correctionem noſtrã
1. Cor. 10 c facta ſunt, in quos fines ſeculorum obuenerũt. Nam Dñs in ipſa oratione do
*al. corre minica breuiauit nobis ſermonem, dum nos à multiloquio prohibens, pau-
ptionem.
Mat. 6 b ca loqui docuerit, quæ pertinent ad ſalutem. Cùm oratis, inquit, nolite mul-
tum loqui. Et infra: Vos autem, cùm oratis, dicite. Pater noſter, qui es in cœ-
lis, & cætera. Non enim Propheta filium Dei in hoc capitulo minoratũ deſi-
gnauit in verbo, quoniam ipſe in Prophetis retro tempore loquebatur, qui-
Eſa. 52 b etiam nunc per Apoſtolos & Apoſtolicos viros nouiſſimo tẽpore loquitur. H
Eccl. 42 d Ego, inquit, qui loquebar in ſeruos meos Prophetas, ecce aſſum. Et alius Pro-
Eccl. 36 c pheta. Sicut eſt ab initio vſque in ſeculum, neque adiectum eſt ei, neque mi-
nuetur illi, quoniam ipſe eſt Dominus creaturæ ſuæ. Ecce quale verbum bre
uiatum fecit Dominus in orbe terrarum. Non, quia (vt illi putant) inferio-
rem patri intimaret hominibus filium, ſed quia nouiſſimum eius annuncia-
ret aduentum. Si ergo (vt prædictum eſt) Aaron filij presbyterorum figuram
1. Tim. 2 b geſtabant, & Aaron ſummi ſacerdotis, id eſt Epiſcopi, Moyſes indubitanter
Chriſti tenebat formam, quoniam fuit ſimilitudo mediatoris Dei, qui eſt
inter Deum, & hominem Ieſus Chriſtus, qui eſt verus dux populorum, & ve-
rus princeps ſacerdotum, & Dominus Pontificum, cui eſt honor, & gloria,
in ſecula ſeculorum, Amen.

A EPISTOLA EIVSDEM ANACLETI PAPAE TERTIA, DE PAtriarchis & Primatibus ac reliquis Epiſcopis, & quod Eccleſia Romana, cardo & caput omnium Eccleſiarum ſit.

ANACLETVS Seruus Chriſti Ieſu, in apoſtolica ſede à Domino conſtitutus, & à ſancto Petro Apoſtolorum principe presbyter ordinatus, omnibus Epiſcopis, ac reliquis Chriſti ſacerdotibus, ſalutem.

B Benedictus Deus, & pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mũdi conſtitutionẽ, vt eſſemus ſancti, & immaculati in cõſpectu eius, in charitate, prædeſtinãs nos in adoptionẽ filiorum per Ieſum Chriſtũ in ipſum, ſecundum propoſitũ voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua *gratificatus eſt nobis in dilecto filio ſuo, in quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, remiſſionem peccatorum ſecundum diuitias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis in omni ſapientia & prudentia, vt notum nobis faceret ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitum eius, quod propoſuit in eo, in diſpenſatione plenitudinis temporum, C inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis & quę in terra ſunt in ipſo. In quo etiam ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui omnia operatur ſecundum *conſilium voluntatis ſuæ, vt ſimus nos in laudem gloriæ eius, qui ante ſperauimus in Chriſto. De Primatibus, chariſſimi, ſuper quibus me quidam veſtrum conſuluerunt, & apoſtolicæ auctoritatis (qua, licet indigni, Domino diſpenſante, fungimur) decretum poſtulauerunt, aut ſi eſſe deberent, aut non, quantum hactenus de his, à beato Petro, Apoſtolo, & à reliquis Apoſtolis, ac beato Clemente noſtro ſancto prædeceſſore, & martyre nouimus ſtatutum, denegare vobis minimè poſſumus. Et quis eſt, qui quærentibus fratribus denegare poſſit dubitationes, vel neceſſitates eorum? Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus eſt, &, ſicut Dominus illum conſtituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem, à Domino Apoſtolos eſſe electos, & conſtitutos, & poſteà per diuerſas prouincias ad prædicandum diD ſperſos. Cùm verò meſſis cœpiſſet creſcere, videns paucos eſſe operarios, ad eorum adiumentum ſeptuaginta eligi pręcepit diſcipulos. Epiſcopi verò Domini Apoſtolorum presbyteri quoque ſeptuaginta diſcipulorum, locum tenent. Epiſcopi autem non in caſtellis, aut modicis ciuitatibus, debent conſtitui, ſed presbyteri per caſtella, & modicas ciuitates, atque villas, debent ab Epiſcopis ordinari, & poni, ſinguli tantum per ſingulos titulos ſuos. Et Epiſcopus non ab vno, ſed à pluribus debet Epiſcopis ordinari, & (vt dictum eſt) non ad modicam ciuitatem, ne vileſcat nomen Epiſcopi, ſed ad honorabilem vrbem titulandus & denominandus eſt. Preſbyter verò ad quẽcumque locum, vel Eccleſiam in eo cõſtitutã, eſt pręficiendus, atq; in ea diebus vitæ ſuæ duraturus. Amplius, q̃ iſti duo ordines ſacerdotum, nec nobis

Eph. 1. a. b. c.

**al. gratificauit nos.*

**al. propoſitum.*

Luc. 10. a

Diſt. 80. Epiſcopi non in.

 à Deo

à Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt. Epiſcoporũ verò ordo eſt vnus, [E] licet ſint Primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibuſdam locis Patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem, qui in metropoli à beato Petro Apoſtolo, ordinante Domino, & à prædeceſſore noſtro prædicto ſancto [*Diſt.22. Sacroſancta Romana. Et in decr. Iuo. lib.4.*] Clemēte, ſeu à nobis, conſtituti ſunt, nõ omnes Primates, vel Patriarchæ eſſe poſſunt, ſed illæ vrbes, quæ præfatis, & priſcis temporibus primatum tenuere Epiſcoporum, Patriarcharum, aut Primatum nomine fruantur, reliquæ verò metropoles Archiepiſcoporum, aut metropolitanorum, & non Patriarcharum, aut Primatum vtantur nominibus, quia hæc eadem & leges ſeculi in ſu[*Mat.16.c*]is continent principibus, aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis cõſcriptas in quodam tomo mittimus, à ſanctis Apoſtolis, & à beato Clemente, ſiue à nobis Primates prædicatores acceperunt. Hæc verò ſacroſancta Romana & apoſtolica Eccleſia, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino ſaluatore noſtro, [F] primatum obtinuit, & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas Eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt, ſicut ipſe beato Petro Apoſtolo dixit: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum: Et quicunq; ligaueris ſuper terrã, erunt ligata & in cœlo, & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erũt ſoluta & in cœlo. Adhibita eſt etiã ſocietas in eadem [*Paßio beatorum Petri & Pauli uno tempore & uno die ſcribitur facta.*] Romana vrbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli vaſis electionis, qui vno die, vno quoq; tempore, glorioſa morte cum Petro, ſub principe Nerone agonizans, coronatus eſt & ambo Sanctam Romanam Eccleſiam conſecrârunt, alijsq; omnibus vrbibus, in vniuerſo mundo eam ſua præſentia, atq; venerando triumpho, prætulerũt. Et licet pro omnibus aſſidua apud Deum omniũ ſanctorum effundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatiſſimus Apoſtolus Romanis [G] proprio chirographo pollicetur, dicens: Teſtis enim mihi eſt Deus, cui [*Rom.1.b*] ſeruio in ſpiritu meo, in Euãgelio filij eius, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.

[*Et in dec. Iuo lib.4.*] Prima ergo ſedes eſt, cœleſti beneficio Romanę Eccleſiæ, quã (vt memoratum eſt) beatiſſimi Petrus & Paulus, ſuo martirio conſecrarunt.

Secunda autem ſedes apud Alexandriã, beati Petri nomine, à Marco eius diſcipulo, atq; Euangeliſta conſecrata eſt, quia ipſe & in Aegypto primum verbum veritatis, directus à Petro, prædicauit, & glorioſum ſuſcepit martyrium. Cui venerabilis ſucceſſit *Abilius. [**al. Anianus & poſt hunc Abilius.*]

Tertia autem ſedes apud Antiochiam eiuſdem, id eſt, beati Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis, quia illic, priuſquàm Romam veniret, habitauit, & *Ignatium Epiſcopum conſtituit, [**al. Zachæum, poſtea Euodium, poſt quē Ignatium.*] & illic primum nomen Chriſtianorũ nouellæ gentis exortum eſt. [H] Reliquas verò (vt prædiximus) in quodam tomo, prolixitatē vitantes epiſtolæ, vobis cõſcriptas, direximus. Inde namq; & beati Apoſtoli inter ſe ſtatuerũt, vt Epiſcopi ſingularũ ſcirent gentiũ, quis inter eos primus eſſet, quatenus ad eum potior eorum ſolicitudo pertineret. Nam & inter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio. Et licet omẽs *eſſent [*Diſt.22. Sacroſancta Romana.*] Apoſtoli, Petro tamen à Domino eſt conceſſum, & ipſi inter ſe idipſum voluerunt, & reliq̃s omnibus præeſſet Apoſtolis, & Cephas, id eſt, caput & principium, teneret apoſtolatus. Qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus, & [**al. pares eſſent.*] reliqui Apoſtoli, Epiſcopis tenendam tradiderũt. Et nõ ſolùm hoc in nouo teſtamẽto eſt cõſtitutum, ſed etiam in veteri fuit. Vnde ſcriptum eſt. [*Pſal.98.*] Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius, id eſt, primi inter vos fuerint. Et quamuis ita ordinatum

A ordinatũ fuerit, nemo tamen quod ſuũ eſt, quærat, ſed quod alterius: Vnde *Rom.15.a*
ait beatus Apoſtolus Paulus. Vnuſque placeat proximo ſuo in bonũ ad ædi- *Mat.20.d*
ficationẽ. Et ſicut ipſe ſaluator ſuis ait diſcipulis: Qui maior eſt veſtrum, erit *Mar.10g.*
miniſter veſter. Et reliqua. Et licet ſuper his aliqua dicta fuerint, repetẽtes ta-
mẽ ſæpius, admonemus, vt ſemper in omnibus, & ab omnibus vitẽtur elatio
nes mentis & corporis. Et quanto maior vnuſquiſq; videtur eſſe, tãtò ſit hu- *Ma.20.d*
milior, ſicut Dominus ſaluator noſter nõ venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Et *Galat.6.a*
ſi frater aliquis præoccupat⁹ fuerit in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis *Di.22.Sa-*
inſtruite eũ in ſpiritu lenitatis. Si quæ verò aliæ cauſæ difficiliores inter vos *croſancta.*
ortæ fuerint, ad huius ſanctæ ſedis apicem eas, quaſi ad caput, referre, vt Apo *Romana.*
ſtolico terminentur iudicio, quia ſic Dominum velle, ab eoq; ita conſtitutũ
eſſe, antedictis teſtimonijs declaratur. Hæc verò Apoſtolica ſedes cardo, &
B caput (vt prætactũ eſt) omniũ Eccleſiarũ à Domino, & non ab alio eſt con- *3.q.5 Accu*
ſtituta. Et ſicut cardine oſtiũ regitur, ſic huius ſanctæ ſedis auctoritate, omẽs *ſatores &*
Eccleſiæ, Dño diſponẽte, regũtur. Accuſatores aũt, & teſtes eſſe nõ poſſunt, *teſtes. Et*
qui ante heſternũ diẽ, aut nudiuſtertius inimici fuerũt: ne irati, nocere cupi- *in decret.*
ant, vel læſi, ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtiũ affectus *Iuo.lib.4.*
quærẽdus eſt, & nõ ſuſpectus. Cauſam enim veſtrã alieno nolite cõmittere iu
dicio. Valde enim iniquũ eſt, vt omiſſis ſuis, alij quilibet aliorũ ſe cauſis im-
miſceant, qm̃ nullis in locis ſpiritualis cura deficit, ſed ſe per oĩa, quocunq; *Ioan.13.d*
nomen Dei prædicatur, extendit. Studendũ eſt omnibus, ne (ut ſunt) æmula-
tiones malæ, ſed piæ ſint inter vos dilectiones, quia in hoc vos omnes Domi
ni diſcipulos eſſe veros noueritis, ſi dilectionem habueritis ad inuicẽ. Ex o-
mni ergo genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate
C tenebrarũ, transferat in regnũ filij charitatis ſuæ, & de vaſis irę faciat vaſa mi
ſericordiæ. Vnde nobis ſummopere ſtudendũ eſt, vt cooperatores ſimus gra
tiæ Dei, quia ad hoc vocati ſumus, eiusq; familiari colloquio ſociati, & ſa-
cerdotes ſacrati, vt fructuoſos illi manipulos reportemus, cooperante gratia
eius. Neceſſe eſt enim, vt rectores à ſubditis timeãtur, ab ipſiſq; corrigantur,
vt humana formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant,
Deteriores quippe ſunt qui doctornm vitam, moresq; corrumpunt, his qui *6.q.1.De*
ſubſtantias aliorum, prædiaq; diripiunt. Ipſi autem ea, quæ extra nos, licet no *teriores*
ſtra ſint, auferunt, noſtri quoq; detractores, & morum corruptores noſtro *ſunt.*
rũ, ſiue qui aduerſus nos armantur, propriè nos ipſos * decerpũt. Et ideo iuſtè **al. decipi*
infames ſunt, & merito ab Eccleſia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis ſę *unt.*
pe paſtores deprauantur Eccleſiæ, vt procliuiùs corruant qui ſequntur. Capi
D te videlicet langueſcente, facilius reliqua membra corporis inficiuntur, vt
ſcriptum eſt. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis *Eſaiæ.1.b*
vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas. Quapropter manifeſtum eſt, *1.Pet.5.c*
diabolum (qui, ſicut leo rugiens, circuit, quærens quem poſſit deuorare) cor
dibus plebium ſuadere, vt doctores, atq; paſtores ſuos detractionibus accu-
ſent, vt plebibus languſcentibus, vel mala agentibus, (non tenentib. paſtorib.
frena eorum) laſciuiant, atq; in ima ruant. Multum verò diſtant damna mo-
rum à damnis rerum temporalium, cum iſta extra nos ſint, illa verò in nobis. *2.q.7.Sẽ-*
Sententia quoque Cham filij Noe damnantur, qui ſuorum doctorum, vel *tentia Chã*
præpoſitorũ culpam produnt, ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, *Gene.9.c*
ſed magis deridenda monſtrauit. Doctor autem, vel paſtor Eccleſiæ, ſi à fide
exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, ſed pro reprobis moribus magis

In dec.Iuo lib. 4. Pſal. 31. eſt tolerandus quàm diſtinguendus, quia rectores Eccleſiæ à Deo iudicandi ſunt, ſicut ait Propheta: Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Vnde oportet, vnumquemque fidelē, ſi viderit, aut cognouerit, plebes ſuas aduerſus paſtorē ſuum tumeſcere, aut contra clerū detractionibus vacare, hoc vitiū pro viribus extirpare, prudenterq; corrigere ſatagat. E

24. q. 3. Tam ſacerdotes. Nec eis in quibuſcunque negotijs miſceri, ſi incorrigibiles apparuerint, antè quàm ſuo reconcilientur doctori, præſumāt, qm̄ tam ſacerdotes, quàm reliqui fideles, omnes ſummam curam habere debent de his, qui pereunt, quatenus eorum redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab Eccleſia ſeparentur. Ait ergo beatus princeps Apoſtolorum Petrus de ſancto prædeceſſore noſtro Clemente, plebibus prædicando, quando docebat eas, qualiter ei obedire deberent, eumque obſeruare, inter cetera ait. Si inimicus eſt alicui pro actib. ſuis, vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe, ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque *communicatione obſecundare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum, ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur, vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias ferre, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, vt per hoc redeat ad ſalutem, cùm obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & loquutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur, vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare Dei Eccleſiam volunt. Et reliqua. His, alijſque quam plurimis documentis, facile vnuſquiſque aduertere poteſt, qualiter obedire, & obtemperare debet præpoſitis ſuis, & qualiter circa eos agendum ſit, quibus ipſi aut amici ſunt, aut inimici. Si quis enim hæc præcepta non obſeruauerit, hoſtis eſt animæ ſuæ, & non tantum infamis, ſed & excommunicatus, atque alienus ab Eccleſia efficiatur, quoniam neceſſe eſt, ea vitia ferro abſcindere, quæ alijs medicaminibus non ſanantur. Parcat vnuſquiſque à laceratione, vel detractatione linguæ ſuæ, caueatque, ne aut linguam, aut aures, habeat prurientes, id eſt, ne aut alijs deroget, detrahatque quibuſcunque, aut alios audiat derogantes, vel detrahentes, cuſtodiatq; quiſq; ſermones ſuos, & ſciat, quia, quicunq; de alijs loquitur, ſua ſentententia iudicabitur. Caueat etiam omnis fidelis, ne derogando, quod in domo cuiuſquam agitur, alia domus per eum cognoſcat, ſed omnium Chriſtianorū domos, quaſi proprias amet. Nemo enim inuito auditori libenter refert, ſitq; vniuſcuiſq; ſtudium, non ſolū oculos caſtos ſeruare, ſed & linguā.

In Epi. 10. clementis pa. ad Iac. & di. 93. Si inimic°. Et in dec. Fab. papæ. *al. cōio ne uel cō monitiōe. F G

1. Cor. 4. a Eſa. 24. a Vos autem, chariſſimi, qui eſtis ſub Domini diſciplina conſtituti, ſic vos exhibete, vt veri miniſtri, & diſpenſatores myſteriorum eius, vt nō vituperetur miniſterium veſtrum, ne fiat in vobis, ſicut ſcriptum eſt. Et erit ſicut populus ſic ſacerdos. Sic enim vos, veſtroſq; & cunctos corrigite vt nemini noceatis, quatenus & ab hominibus bonam acquiratis famā, & à Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini. Et ſi quid aduerſi de vnitate Eccleſiæ acciderit, radicitus amputetur, vt Dei Eccleſia, fructuſque ſeruorum eius maneant inconcuſſa. Propter quod chariſſimi, expectantes ſatagite, immaculati ei inueniri in pace, & Domini noſtri Ieſu Chriſti longanimitatem ſalutem arbitramini. Eſtote ergo prudentes, atq; vigilate in orationib, ante omnia aūt mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habētes, quia charitas operit multitudinē peccatorū. Hoſpitales inuicē ſine murmuratiōe. Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiā in alterutrū illā adminiſtrātes, ſicut H

2. Pet. 3. d 1. Pe 4. b. c

A tes,ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.Si quis loquitur,ſicut ſermones Dei,ſi quis miniſtrat,tanquam ex virtute,quam adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum,cui eſt gloria, & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

IN PRIMAM EVARISTI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

DIV multumq; de receptis Eccleſiæ inſtitutis cogitantem, torſit me aliquandiu illa in ſpeciem ambitioſa,de diaconibus ceremonia,præſertim cui ne ullæ ueteris illius functionis reliquiæ apparerent. Eam tamen ut non libuit indicta cauſa condemnare, ita uiſa eſt inſolentior, quàm ut credi à quoquam facile poßit Apoſtolos habuiſſe auctores. Reliqua enim Eccleſiæ ex magna parte eius ſunt loci,ut etiamſi ocioſa pleriſq; uideantur,ipſæ tamen qualeſcunq; ruinæ ſatis declarant, quàm ab
B *honeſto principio degenerauerint. Hæc autem ſola, extra cæterarum propè omnium ſortem,regium quẽdam imitata apparatum,in eo tantum occupata eſt, ut non modo Epiſcoporum,eos dico qui in Eccleſijs hodie ſacrificant,iuſſa capeſſant,uerum & ad nutùm inſeruiant. Deoſculantur enim manus, mouent capita,deducunt,reducunt ad altaria,atq; demũ hic oĩa licet conſpicere,quæ uel in potẽtißimi Regis aula poterant accidere. Anacleti aũt Epiſtolã cùm legiſſẽ,& eã quæ nũc in manibus eſt Euariſti,ſtatim animaduerti circa diaconos uſu ueniſſe,quod nuſquã non,nimirũ ab honeſtis partibus,rem in mollitiem quãdam decidiſſe,& à loco quem poterat cum dignitate tueri,in nugas quaſdam plus quàm pueriles uocatam. Præter alia enim quæ eſſent diaconorum cura credita,hoc erat non poſtremum,ut obſeruarent tanquam excubitores, Epiſcopos omnibus modis rebus ſacris intentos, atq; hac de cauſa de ſe parum ſolicitos,ne aduerſariorum incurſione,id quod factum fuiſſe ueriſimile eſt,ſacra turbarentur,aut aliqua ipſis rei ſacræ operantibus noceretur. Proinde iſtiuſmodi inſidijs cùm eſſent omnia ſuſpecta,fuere aliquandiu ab oculis Epiſcoporum. Nunc cum altißima ſit,quod huc pertinet, ſecuritas,poterant illa pulchrè abrogari ne,quod ſolet fieri,dum illa paulò acutioribus riſum mouent,dent etiam occaſionem,qua de maximis quibusq; nihilo melius ſentiant. Hactenus de diaconis. Cæterum quod ad matrimonium pertinet, docet E-*
C *uariſtus ea tantummodo rata eſſe debere,quæ teſte populo,ſolenni ritu eſſent peracta, oblatione antea facta. Hic non dubio exorituros, qui tanquam anile, hoc quicquid eſt rei, putent vbijciendum. His uelim in memoriam ueniat noſtrorum ſeculorum ſiniſteritas, quo uix utcunque durant nuptiæ his auſpicijs quæ ab Euariſto præſcribuntur,exorſæ. Quid ergo futurum exiſtimamus. ſi clandeſtino id fiat aßenſu,remotis arbitris? cùm facile cuique eßet,quod recepißet uxori inficiari,aut pro re nata excludere omninò quam habuißet uſurariam. Oblationum uerò eiuſmodi quæ fiebant nuptiarum die,meminit etiam Tertullianus in eo libello cui titulum fecit,de corona militis,cùm ſcilicet quædam conferrent in menſam,quæ in Eccleſia tum publicè pauperibus ſeruiebat,ut & ad illos tanquam partes celebritatis huius peruenirent,unde reficerentur. Eius nimirum rei ſunt in hunc uſque diem,niſi fallor,in Germania ex ipſa uetuſtate durantia ueſtigia. A ſacro enim ut primum fuerint,cum noua nupta reuerſi domum, pro ipſis foribus,mißilia quædam in confluentem turbam,quæ officij gratia comitatur,pro cuiuſque facultatibus mittunt.*

D
PRIMA EVARISTI EPISTOLA AD ECCLESIAM Africanam.

DILECTISSINIS fratribus, vniuerſis Africæ regionis Epiſcopis, Euariſtus. Conſulentibus vobis fratres chariſſimi,quid ſuper his quæ in veſtris continebantur ſcriptis,viſum nobis eſſet, vel quid docilis ratio perſuaderet, aut quid à beatis Apoſtolis, nobis traditum aut cuſtoditum remaneret, optantes, vt retuliſtis, noſtris inſtrui documentis. Siquidem dilectio veſtra normã ſequuta prudentiũ ad ſedẽ Apoſtolicã referre maluit, quaſi ad caput,q̃d deberet de rebus dubijs cuſtodire, potiùs

VII. diaconi in qualibet ciuitate. potiùs quàm vſurpatione præſumere. Diaconi, qui quaſi oculi videntur eſſe E Epiſcopi, in vnaquaque ciuitate, iuxta Apoſtolorum conſtituta, ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant Epiſcopum prædicantem, ne aut ipſe ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædatur à ſuis, aut uerba diuina detrahendo, aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur, ſed veritas ſpiritali redoleat feruore, pax prædicata labijs, animi cum voluntatē concordet. Similiter cuſtoditum & traditum habemus, vt vxor legitimè viro iungatur: aliter enim legitimum, vt à patribus accepimus, & à ſanctis Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus traditum inuenimus, non fit coniugium, niſi ab his qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, vxor petatur, & à parentibus, propinquioribus, ſponſetur, & legibus detur, & ſuo tempore ſacerdotaliter, vt mos eſt, cum precibus & ablationibus à ſacerdote benedicatur, & à paranymphis, vt conſuetudo docet, cuſtodita, & ſociata à F proximis, tempore congruo petita, legibus detur, & ſolenniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant, vt bonæ ſoboles generentur, & domino ſuis in actibus placeant. Taliter enim & Domino placebunt, & filios non ſpurios, ſed legitimos atque hæreditabiles generabunt. Quapropter filij chariſsimi, & merito illuſtres, fide catholica ſuffragāte, ita peracta legitima ſcitote eſſe coniugia: aliter verò præſumpta, non coniugia, ſed aut adulteria, aut contubernia, aut ſtupra, vel fornicationes, potiùs quàm legitima coniugia eſſe non dubitate, niſi voluntas propria ſuffragata fuerit, & vota ſuccurrerint legitima: nam fructus diuinus eſt, pręcepta diuina cuſtodire, ea quoq; deſerere, præſumptionem fieri nulli dubium eſt. Cur ergo indignum eſt veritatem Eccleſiæ cuſtodire, cùm idem omnes pariter et ſentiamus & pronunciemus? Si aliter enim præſumpta fuerint, perdunt pro- G fectò ipſi tranſgreſſores ſeipſos, qui ſemetipſos decipiunt. Hæc cuncta, recitanda per omnes Africanas Eccleſias, ſcripta dirigite, & iſtis connectite, quas adiunximus literas præfectorum, vt de his quæ iniquè laudantur, ſi quid tale probari poterit, iudicium fiat, & inhibita coerceantur, & præterita mala & illicita coniugia ſi doceantur admiſſa, digna ſęueritate corripiantur. De cætero verò caueantur talia per omnes Eccleſias, ne Eccleſiæ ſanctitas, per noſtram fatigata negligentiam, perdat priuilegia, quæ eſt per viros venerabiles conſequuta. De his verò quibus ab inſidiatoribus fatigamini, vnde & nos cōſulere, & à nobis edoceri inter cætera voluiſtis, eo quòd ſint quidam qui arbitrantur de patre ſolo dictum eſſe, quia ipſe ſolus habet immortalitatem, et

Hæreſis de luce inacceßibili. lucem habitat inacceſſibilem, ita eos Apoſtolicis repercutite ferulis, & diuinis redarguite pręceptis. Non enim ſolus pater ſine filio, lucem inacceſſibilē H habitat, quia vbi pater eſt, ibi etiam filium eſſe indubitabili fide credendum eſt: nam ſi ſolus pater ſine filio, quod dicere nefas eſt, lucem habitat inacceſſibilem, neceſſe eſt vt ſequeſtratam pater à filio habeat manſionem. Quod ſi

Acto. 7. ita eſt, quonam modo idem filius ad dexteram patris ſtans à beato martyre Stephano dicitur conſpici? ſi ſecundum eos ſolus dicitur ſedibus lucis contineri. Abſit hoc à ſenſu fidelium, Chriſto in vnitate fidei adhærentium: quoniam ſicut non obeſt filio, cum ſolus pater dicitur lucem inacceſſibilem habitare, ita non obeſt patri cùm ſapientia, quæ eſt filius, gyrum cœli ſola dicitur circuire. Pater itaq; cū ſit inuiſibilis, & ingenitus in ſe, in filio viſus Apoſtoli teſtimonio comprobatur, & in filio, à ſe inenarrabiliter genito, manſiſſe ac requieuiſſe monſtratur, ipſo filio in Propheta loquente: Qui genuit me

requieuit

A requieuit in tabernaculo meo.Et in Euangelio:Pater in me manens facit ope Eccl. 24.
ra hęc. Et: Deum nemo vidit vnquam, niſi vnigenitus filius, qui eſt in ſinu Ioan. 14.
patris.Si in ſinu patris erat filius ab initio, & ex corde patris verbum bonum Ioan. 1.
eructatum eſt, quomodo non ex corde paterno conſiſtens,lucem cum eo- Pſal. 44.
dem inacceſſibilem habitaſſe credendus eſt? Nunquid pater abſq; vlla luce
in filio potuit commanere,aut in tabernaculo filij ſine eadem potuit requi-
eſcere?cùm idem filius candor ſit æternæ lucis,& ſpeculum ſine macula dei-
tatis,quam Salomon ſuper ſalutē ſuam dilexiſſe ſe dicit, in cuius ſpecie ſem-
per delectari geſtiuit: Super ſalutem & ſpeciem, inquit, dilexi illam, & pro Sapien. 17
luce propoſui habere eam,quoniam inextinguibile eſt lumen eius: Hanc igi
tur lucem Dauid Propheta deſiderans,anxiùs proclamabat dicens:Emitte lu Pſal. 42.
cem tuam & veritatem tuam.Et iterum:In lumine tuo videbimus lumen. In Ioan. 17.
B huius igitur luminis claritate,filius ſeipſum in monte tribus diſcipulis præ-
oſtendit,qui metu mortis perterriti,proſtatiq; in faciem,finem ſibi vitæ ad-
eſſe ſenſerunt. Hanc inquam, lucem in ſe fuiſſe demonſtrans filius procla-
mabat,& vt in eadem incederent, diſcipulos præmonebat: Dum lucem ha- Ioan. 12.
betis, inquit, ambulate in luce.Et iterum:Ego ſum lux huius mundi,qui ſe-
quitur me,non ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ æternæ. Et Euā- Ioan. 1.
geliſta: Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
mundum.Si hæc lux quæ credentibus promittitur,in filio eſſe probatur, &
cum æterno æterna eſſe dicitur, quomodo à vobis ab inacceſſibili luce pa-
tris filius ſeparatur?Si enim filius Deus verus,& vita æterna eſt, ſine dubio in
hac luce ſimul cum patre habitare credendus eſt, quam nullus modo no-
ſtrum,in hoc mortali corpore conſtitutus, potis eſt aliquatenus contueri,
C ſed cùm apparuerit, tunc verè illum videbit ſicuti eſt, qui eius conſpectibus
dignus fuerit coaptari:& non ſicut Moyſes,cæteriq; Prophetæ per ænigma-
ta & figuram, ſed ipſam veraciter in filio, ſecundum Apoſtolum,contuebi-
tur deitatis imaginem. Nam ſi hunc eundemque Prophetæ teſtimonio ſub-
ſequenter ſereno mentis intuitu inueſtigare volueris, inuenies filium non
poſſe ab hac luce patris penitus ſeparari:quoniam cùm ſolum filium dixerit
in terra cum hominibus conuerſatum, patrem ab illo non eſt credendum ſi
eri alienum Si teſtimonium enim hominum accipimus, teſtimonium Dei
maius eſt:qm̄ hoc eſt teſtimoniū Dei quod maius eſt,quia teſicatus eſt de fi- 1. Ioan. 5.
lio ſuo.Qui credit in filium Dei, habet teſtimonium quod teſtificatus eſt de
filio: & hoc teſteſt imonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus,
& hæc vita in filio eius eſt. Qui habet filium, habet vitam: qui non habet
D filium Dei,non habet vitam. Hæc ſcribo vobis,vt ſciatis,quoniam vitam æ-
ternam habetis,qui creditis in nomine filij Dei:& hæc eſt fiducia quam ha-
bemus ad eum, quia quodcunque petierimus, ſecundum voluntatem eius,
audit nos,& ſcimus quia audit nos quicquid petierimus.Scimus quoniā ha-
bemus petitiones quas poſtulemus ab eo.Qui ſcit fratrem ſuum peccare pec
catum non ad mortem,petat,& dabitur ei vita peccanti non ad mortem.Eſt
peccatum ad mortem,non pro illo dico vt roget quis: omnis iniquitas pec-
catum eſt,& eſt peccatum ad mortē.Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo
non peccat,ſed generatio Dei conſeruat eum, & malignus non tangit eum.
Scimus quia ex Deo ſumus, & mundus totus in maligno poſitus eſt. Et ſci-
mus quoniam filius Dei venit,& dedit nobis ſenſum, vt cognoſcamus verū
Deum,& ſimus in vero filio eius:hic eſt verus Deus,& vita æterna. Hæc verò

Lego doctißimorũ uirorũ iudicio, viris clarißimis conſulibus.

fratres prædicate, hæc omnib. nunciate, vos verò inuicẽ exhortamini, perfecti eſtote, ſemperque gaudete: pacẽ autẽ ſectamini in omnes, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. Deo autem & patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Data IX. Calend. Aprilis, Valente & Vetere V V. C C. COSS. E

IN ALTERAM EVARISTI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

ECCLESIAE, cuius ſancti modulatißima inter ſe proportione membra ſunt. Chriſtum conſtituit hæc Epiſtola caput & ſponſum, cuius dicto ita per omnia iubet ſponſam eſſe audientem, ut in animum nihil ſibi facere inducat, niſi id ex ſumma mariti uoluntate fiat. Eius uerò ſpõſæ paranymphos quodammodo, Epiſcopos facit, quibus hoc datum eſt negotij, dent operam ne ullæ adulterij ſpeciei obnoxia fiat. Adulterij autem tum de ſe præbet ſuſpitionem, cùm præ nugis quibuſdam hominum, ſegniùs obit quod à uero marito in mandatis habet, aut cùm paſtorum partes his credas, quorum fidem in leuiuſculis non ſis ad plenum antè periclitatus, Qui cum hoc maximè ſpectare debebant, ut à procorum lenocinijs tuta eſſet ſponſa, uolentes accerſunt diſcrimina, ex pernicie ouium, Chriſtiq́; coniuge conſtuprata pretium, atq; ſi dijs placet, popularem etiam plauſum ſperantes. Cæterùm accuſationis Epiſcoporum, quoniam nulla epiſtola non meminit, & propediem aliàs erit opportunior locus, quo id tractem exquiſitiùs ſatis fuerit ſi in præſentia rem ueluti ſuſpenſa manu attingam. Non quilibet temerè eſt ad eorum inſectationem admittendus, niſi illuſtria quædam bene actæ ſuperioris uitæ extent exempla, ne litem aliqui maleuolentia non re ipſa adducti, intendere malint, quàm iuſto ſacramento contendere. Quod autem circa Epiſcopos obſeruari uult Euariſtus, uelim poſſet eadem opera perſuaderi omnib. iudicibus: quemadmodum enim innocens eſſe nullus poterit, dicente Iuliano Cæſare, ſi accuſaſſe ſufficiet, ita tranquillè uiuere nunquam ſatis licebit, ſi quibuslibet promiſcuè ſit præbitum hoc accuſationis tãquam telum, quod impune in optimos quoſq; pro libidine detorqueant. F

ALTERA EVARISTI G
EPISTOLA AD FRATRES Aegypti.

EVARISTVS vrbis Romæ Epiſcopus, omnibus per Aegyptũ cõglutinatis fratribus in Domino ſalutem. Vnum nos fratres ſentire oportet & agere, vt ſicut legimus, in nobis vnum cor, & vna anima eſſe probetur. Scimus nanque ſicut à patribus accepimus. Chriſtum eſſe caput, cuius & membra ſumus: H ipſe enim ſponſus, & Eccleſia ſponſa, cuius filij nos ſumus, & ideo vnum patrem habemus Deum in cœlis. Sacerdotes verò vice Chriſti legatione funguntur in Eccleſia: & ſicut ei ſua eſt coniuncta ſponſa, id eſt Eccleſia, ſic Epiſcopi iunguntur Eccleſiæ vnicuique proportione ſua. Et ſicut vir non debet negligere vxorem ſuam, ſed diligere, & caſtè cuſtodire, ſic & Epiſcopus debet Eccleſiam ſuam & amare, atque prudenter regere. Et velut vxor quæ ſub manu eſt viri, obedire debet viro ſuo, eumque amare, & diligere: ita debat etiam Eccleſia Epiſcopo ſuo in omnibus obedire, eumque amare, & diligere vt animam ſuam debet, quia illud fit carnaliter, iſtud ſpiritualiter. Et ſicut vir non debet adulterare vxorem ſuam, ita nec Epiſcopus Eccleſiã ſuam, id eſt, vt illam

Collatio Epiſcopi & boni mariti.

A illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica vel regulari mutatione, & altari ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut vxori non licet dimittere virum ſuum, vt alteri ſe, viuente eo, matrimonio ſociet, aut eum adulteret, licet fornicatus ſit vir eius, ſed iuxta Apoſtolum, aut viro ſuo debet reconciliari, aut manere innupta: ita Eccleſiæ non licet dimittere, aut ab ea ſegregare Epiſcopum ſuum, vt alterum viuente eo accipiat, ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat, id eſt, ne alterum Epiſcopum ſuo viuente accipiat, vt fornicationis aut adulterij crimen incurrat. Nam ſi adulterata fuerit, id eſt, ſi ſe alteri Epiſcopo iunxerit, aut ſuper ſe alterum Epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſiderauerit, per accerrimam pœnitentiam, aut ſuo reconcilietur Epiſcopo, aut innupta permaneat. Vnde *Matth. 5.* & Dominus in Euangelio loquitur, dicens: Si quis viderit mulierem ad con-
B cupiſcendum, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Epiſcopum verò oportet opportunè, & importunè atque ſine intermiſſione Eccleſiam ſuam docere, eamque prudenter regere, & amare, vt à vitijs ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reuerentia, eius doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare & diligere, vt legatum Dei & præconem veritatis: quia atteſtante veritate, quodcunque ligauerit ſuper terram, erit ligatum & in cœlo, & quodcunque ſolueritſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Nimis ti- *Matth. 6* menda eſt fratres hæc ſententia, & præuidendum vobis, ne offendatis eos, qui tantam à Domino habent poteſtatem. Et ideo potiùs obediendi, diligẽdi, & ſummopere ſunt venerandi, non detrahendi, vel lacerandi, aut eijciendi, ſed amandi, ipſo dicente Domino: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Ideo hæc vobis omnib. fidelib. ſcribimus fratres, vt ab his vos *Lucæ 10.*
C caueatis, & poſteris veſtris non malum, ſed bonum exemplum relinquatis, quoniã iniuria Epiſcoporũ ad Chriſtum pertinet, cuius vice funguntur. Audiuimus enim quoſdam à vobis infamatos, & dilaceratos Epiſcopos, à ciuitatibus propulſos, quia alibi Epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in ciuitatibus nõ minimis, & alios in eis ipſis viuentib. cõſtitutos: Ideo hæc vobis ſcribimus, vt ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios reuocari, & integerrimè reſtitui debere: illos verò qui adulterina fœditate ſuas ſponſas, quas & vxores eorum præfixo tenore eſſe intelligimus, tenent, eijci vt adulteros atque infames fieri, eosq; ab Eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduerſus eos aliquã querelã habueritis, his peractis, inquirendũ erit & auctoritate huius ſanctæ ſedis terminandum. Et ne omnia nũc ſingillatim dicamus, om- *Charitas* ne bonum, ſi ipſa per ſe in vobis fuerit, charitas facere vos docebit, ſicut è *optim⁹ bo*
D cõtrario eos qui à ſalute alieni ſunt, omne malum facere odium docet. Vnde *norum præceptor.* & vos qui veri Dei eſtis diſcipuli, abijcite à cordibus veſtris ante omnia diſcordias, & animorum deſſenſiones, ex quibus omne opus malũ procedit, & benignitatẽ ac ſimplicitatem tota mente ſeruate. Veruntamen ſcitote cũcti, quia ſupra omnes vos laboret Epiſcopus, quia vnuſquiſque veſtrûm ſuũ proprium fert laborem, illic verò & ſuum, & ſingulorũ. Et ideo ſicut ille pro vobis omnibus, ita & vos omnes pro eo ſummopere laborare debitis, in tantũ vt ſi etiam neceſſe fuerit, animas veſtras pro eo ponatis, ſicut & ipſe animam ſuã pro vobis, ſi neceſſe fuerit, ponere debet, ipſo dicente ſaluatore: Bonus paſtor animam ſuã dat pro ouibus ſuis. Vos verò obedite eis & vigilate pro eis, quia ipſi peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, vt cum *Ioan. 10* gaudio hoc faciant, non gementes. Non eſt itaque à plebe, aut vulgaribus

hominibus arguendus, vel accuſandus Epiſcopus, licet ſit inordiatus, quia B
pro meritis ſubditorum, diſponitur à Deo vita doctorũ, exemplo Dauid peccantis ad comparationem principũ, qui ex merito plebis præuaricantur. Sacerdotes enim exquirere debent peccata populorum, & ſagaci ſollicitudine
Hiere. 6. vnumquenque probare, iuxta teſtimonium Domini ad Hieremiam dicentis: Probatorem, inquit, dedi te populo meo robuſtum, vt ſcias & probabis viam eorum. Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſæpiſſimè ſolet conuertere in malũ, & in electis ponit maculam. Vnde ſi qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reliquorum ſacerdotum, non oportet eós à iudicibus Eccleſiæ audiri, ante quàm eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua veritate, qua conſcientia quoue, merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate iſta ſumpſerint nec ne. Hæc omnia fideliter ſunt perſcrutanda, & diligenter pertractanda. Nam ſunt nonnulli qui præpoſitos ſuos peruerſè reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti extiterint: idcirco recto oculo Primatibus Eccleſia-
Marci. 9. rum præuidendum eſt, ne quiſquam eorum innocens vexetur, aut ſcandalizetur, intendentes ſententiæ Domini, quæ ait: Si quis ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, melius eſt illi vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris, & reliqua. Deus omnipotens vt nos à præcipitatæ ſententiæ prolatione cõpeſceret, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priùs quàm manifeſtè
Gene. 18. agnoſceret, quæ dicebantur. Vnde ipſe ait: Deſcendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non eſt ita, vt ſciam. Deus omnipotens cui nihil abſconditum eſt, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam ante quàm fiant, non ob aliud hæc & alia multa, quæ hic prolixitatem vitantes G
non inſeruimus, per ſe inquirere dignatus eſt, niſi vt nobis exemplum daret,
Ne ſimus ad iudicã dũ præcipites. ne præcipites in diſcutiendis & iudicandis negotijs eſſemus, & ne mala quorundam priùs præſumamus credere, quàm probare. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa queq; quoquomodo iudicemus, dicente veritatis voce: Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis,
Matth. 7. iudicabimini. Nam mala audita nullum moueant, nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquã vnq̃ credat, ſed antè audita, diligenter inquirat, ne præcipitando quiddam aliquis agat. Si enim Dominus omnium Sodomorũ mala, quorum clamor ad cœlum vſque peruenerat, omnia ſciens, priùs nec credere, nec iudicare voluit, quàm ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret: multò magis nos hu- H
mani & peccatores homines, quibus incognita ſunt occulta iudicia Dei, hæc præcauere, & nullum antè veram iuſtamque probationem iudicare, aut
Roma. 14. Pſalm. 74. damnare debemus, manifeſtè Apoſtolo dicẽte Paulo, qui ait: Tu qs es, qui iudicas alienum ſeruum? ſuo enim Domino ſtabit aut cadet. Vnde per Prophetam Dauid Dominus loquitur, dicens: Nolite exaltare in excelſum cornu veſtrũ, loquentes in ceruice veteri. Quia neq; ab oriente, neq; ab occidente, neq; à ſolicitudine montiũ: ſed Deus iudex hunc humiliabit, & hũc exaltabit, quia calix in manu Domino, & vino meraco ad plenum mixtus, & propinabit ex eo. Veruntamen feces eius potabunt bibentes omnes impij terræ. Ego
Pſalm. 75. aũt annunciabo in ſempiternũ: pſallam Deo Iacob. Et alibi idẽ ait Propheta: Ab increpatiõe tua Deus Iacob, cõſopitus eſt & currus & equus. Tu terribilis

& quis

A & quis ſtabit aduerſum te?& tūc ira tua. De cœlo auditum feciſti iudicium, terra timuit & tacebit.Cum ſurrexerit ad iudicandum Deus,vt ſaluos faciat omnes mites terræ.Et Apoſtolus ait:Mihi vindictam,ego retribuam.Et alibi Rom.12.
idem,inquit Apoſtolus:Sufficit vnicuiq; obiurgatio, quæ fit à pluribus, ita 2. Cor. 2.
vt magis donetis & conſolemini, ne fortè abundātiori triſtitia abſorbeatur is qui in anguſtia eſt.Propter quod obſecro vos,vt confirmetis in illo charitatem.Et Dominus in Euangelio ait:Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota anima tua,&ex omnibus viribus tuis,& proximum tu- Mat.22.
um ſicut teipſum:dilectio enim proximi malum nō operatur.Propter quod iuxta Apoſtolum,inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas: in quo enim iudicas alterum,teipſum condemnas:eadem enim agis quæ iudicas. Scimus Rom.2.
enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt.

B Exiſtimas autem hoc ô homo omnis qui iudicas eos qui talia agunt,& facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?an diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?Ignoras,quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?Secundum duritiam autem tuam,& impœnitens cor,theſaurizas tibi iram,in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opara eius:his quidem qui ſecundum patientiam boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem quærentibus vitam æternam: his autem qui ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati,ira & indignatio, tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum & Græci. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum.Et alibi idem Apoſtolus: Cauſati enim ſumus Rom.3.
omnes ſub peccato eſſe,ſicut ſcriptum eſt,quia non eſt iuſtus quiſquam, nō

C eſt intelligens,non eſt requirens Deum. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt,non eſt qui faciat bonum,non eſt vſque ad vnum.Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, venenum aſpidum ſub labijs eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem: contritio & infœlicitas in vijs eorum,& viam pacis non cognouerunt, non eſt timor Domini ante oculos eorum.Scimus autem quoniam quęcunque lex loquitur,his qui in lege ſunt loquitur,vt omne os obſtruatur & ſubditus fiat omnis mundus Deo, quoniam ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo: per legem enim cognitio peccati. Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt, & teſtificata à lege & Prophetis.Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti ſuper omnes qui credunt.Non enim eſt diſtinctio: omnes enim peccauerunt & e-

D gent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ in Chriſto Ieſu,quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum in ſuſtentationem Dei,ad oſtenſionem iuſtitię eius in hoc tempore, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum qui ex fide eſt Ieſu Chriſti.Item idem:Quis accuſabit aduerſus electos Dei?Deus qui iuſtificat.Quis eſt qui condemnet? Rom.8.
Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt,imò & reſurrexit, qui eſt ad dexterā Dei,qui etiam interpellat pro nobis.Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio,an anguſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?ſicut ſcriptum eſt: quia propter te mortificamur tota die, eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.Sed in his omnibus ſeparamus propter eum qui dilexit nos. Certus ſum enim quia neq; mors, neque vita, neq; Angeli,neq;

 principa-

principatus,neq; virtutes,neq; inſtantia,neq; futura, neq; fortitudo, neque E
altitudo,neque profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à charitate Dei,quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Debemus autem nos (vt ait idem Apoſtolus) firmiores imbecillitates infirmiorum ſuſtinere,& non nobis placere. Vnuſquiſque veſtrûm proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Chriſtus non ſibi placuit,ſed ſicut ſcriptum eſt,improperantium tibi ceciderunt ſuper me. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,pater miſericordiarum & Deus totius cōſolationis,qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, vt poſſimus & ipſi cōſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem qua exhortamur ipſi à Deo:quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra. Siue autem tribulamur, pro veſtra exhortatione & ſalute:ſiue exhortamur,pro veſtra exhortatione,quę operatur in vobis tole- F
rantiam eorundem paſſionum, quas & nos patimur, & ſpes noſtra firma eſt pro vobis,ſcientes quoniam ſicut ſocij paſſionum eſtis,ſic eritis & conſolationis. Fidelis autem Deus qui non patietur vos tentari ſuper id quod poteſtis,ſed faciet cum tentatione etiam prouētum,vt poſſitis ſuſtinere. Propter quod Chariſſimi ſectamini charitatem inuicem, & æmulamini meliora & & ſpiritualia,& adiuuate vos inuicem,vt Deo ſemper in omnibus placere valeatis.Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis, Amen. Data Calend. Nouembris,Gallio & Bradua Conſulibus.

EPISTOLA PRIMA
ALEXANDRI DE SACERDOTIBVS NON G
vexandis,nec ſcriptis ab eis per metum aut aliquam fraudem exigendis: de paſsione Domini in conſecratione corporis eius miſcenda: de aqua cum ſale populis benedicenda: de fide ſanctæ Trinitatis.

ALEXANDER Epiſcopus omnibus orthodoxis per diuerſas prouincias, Chriſto Domino famulantibus.Cogitantibus nobis metum diuini iudicij, fra- H
tres chariſſimi, & poſt vitam hāc vnumquenq; prout geſſerit recepturum,quid veniat in querelam, tacere non licuit, ſed nobis vobis loqui neceſſitas im-
Eſa.40. perauit,dicente Propheta: Exalta vt tuba vocem tuam:& cui omnium Eccleſiarum commiſſa eſt cura, diſſimulem,audiam,Domino dicente:Reieciſtis mandatum Dei,vt ſtatuatis
Mat.15. traditiones veſtras.Quid enim aliud eſt reijcere mandatum Dei,quàm priuato conſilio, iudicio humano nouis rebus conſtituendis liberiùs delectari?
Pro.22. Vnde & alibi ſcriptum eſt:Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui. Terminos indubitanter tranſgreditur qui ſtatuta patrum poſtponit atque confundit. Peruenit nanque ad conſcientiam Apoſtolicæ ſedis,

A ſedis,quod nõnulli ſunt tam ſtolidi qui dominica præcepta & Apoſtolorũ, eorumq; ſucceſſorum ſtatuta minimè obſeruant,& eos de quibus Dominus ait:Qui vos tangit,tangit pupillam oculi mei:non ſolùm tangere minimè dubitant,ſed etiam perſequi non formidant.Et licet nos perſequãtur,quia nec nos ſine illis,nec illos ſine nobis perſequi poſſunt,quoniã illius ſumus diſcipuli, qui animas pro fratribus præcepit ponere, tamen eis pericula & perditiones eorum non ſumus auſi celare,ne Prophetica (quod abſit) damnemur ſententia,quæ ait:Si annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam,animam tuam liberaſti.Si autem non annunciaueris ei, ſanguinem eius de manu tua requiram.Eſt etiam & hoc ad hanc ſanctam ſedem perlatum(quod pudet dicere) & nõ ſolum ſacerdotali,ſed etiã omni Chriſtiano nomini eſt inimicũ,id eſt, quod nõnullos Epiſcopos vel ſacerdotes aut metu compellunt,aut vi extorB quẽt,aut fraude decipiũt,aliquas cõfeſſionis ſuæ in alterã partem quàm debeant,aut pro ſuarum non requiſitione rerũ,aut quod deterius eſt alieni erroris ſecta,ſcripturas facere & proprijs manibus roborare,& coram populis recitare atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergaſtulis recludi, vt ſaltem his territi inſidijs deuient Domini ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus.Relatum inſuper eſt ad huius ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis apicem,cui ſummarum diſpoſitiones cauſarum & omnium negotia Eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt, quaſi ad caput, ipſoque dicente principi Apoſtolorum Petro : Tu es Petrus, & ſuper hanc petram Eccleſiam meam ædificabo:quod quidam æmuli Chriſti,eiusque ſanctæ Eccleſiæ inſidiatores,ſacerdotes Dei ad iudices publicos accuſare præſumant, cùm magis Apoſtolus Chriſtianorum cauſas ad Eccleſias deferri, & ibidem terminari præcipiat.

Zach.2. *Ezech.3.* *Mat.16.*

C Taliter præuaricantes præuaricati ſunt in Dominum ſuum, & non obediũt præceptis eius, de quibus Dominus per Prophetam Oſeæ loquitur, dicens: Quaſi vaccæ laſciuientes declinauerunt, & dilexerunt afferre ignominiam protectoribus ſuis,Et idem: Væ eis quoniam receſſerunt à me, vaſtabuntur, quia præuaricati ſunt in me,& ego redemi eos, & ipſi locuti ſunt contra me mendacia, & non clamauerunt ad me in corde ſuo , ſed vlulabant in cubilibus ſuis,ſuper triticum & vinũ ruminabant & receſſerunt à me. Ego erudiui & cõfortaui brachia eorũ,& in me cogitauerunt malitiã. Reuerſi ſunt vt eſſent abſq; iugo,facti ſunt quaſi arcus doloſus.Abijciet eos Dominus(ait idẽ Propheta)quia non audierunt eum,& erunt vagi in nationibus.De his enim clericis vel laicis qui Epiſcopos vel reliquos ſacerdotes priùs tam ad primates eorũ quàm ad reliquos accuſant iudices, quàm auribus eorũ à quibus ſe D læſos æſtimãt,inculcent,vt ab eis aut ius ſuum aut iuſtam recipiãt apologiã. Item per eundem ait Dñs Prophetam:Audi domus Iſrael, & domus Regis auſculta,& attendite ſacerdotes,quia vobiſcum iudicium eſt, quoniã laqueus facti eſtis ſpeculatiõi & rete expaſſum ſuper Thabor, victimasq; declinaſtis in profundum.Et ego eruditor omniũ veſtrûm.Et alibi:Omes calefacti eſtis quaſi clibanus,quia deuoratis iudices veſtros.Ipſi autem declinant victimas Domini in profundum,qui eos deuorant vel iniuſtè lacerant,quia oculi Domini dicũtur. Nam ſi modo quiſquam principis ſecularis oculos laceraret aut amoueret,eſſet reus maieſtatis an non?profectò aut morti traderetur,aut perpetua notaretur infamia.Si pro ſeculi poteſtatibus talia ab hominibus fiunt, quid pro his fieri putatis,de quibus Dominus ait:Qui vos tangit tangit pupillã oculi mei.Proculdubio hi qui eos perſequuntur & amouere nitũtur

Oſeæ.4. *Cap.7.* *Cap.5.* *Cap.5.*

iniuſtè

iniuſtè,contra Apoſtolicam auctoritatem, ſi à morte prohibentur, dicente Domino,Nolo mortem peccatoris,ſed vt conuertatur & viuat,perpetua tamen notantur infamia,& exilio digni iudicantur finitimo, de quibus à temporibus Apoſtolorum & infra iſta tenemus,atque decreta habemus, eorum accuſandi Epiſcopos,vel teſtificãdi in eos vocem obſtruimus,quos non humanis ſed diuinis actibus mortuos eſſe ſcimus : de quibus Dominus loquitur per eundem Prophetã : Calumniam patiens Ephrain fractus eſt iudicio, quoniam cœpit abire poſt ſordem, & ego quaſi tinea Ephrain, & quaſi putredo domui Iuda.Et vidit Ephrain languorem ſuum & Iudas vinculum ſuum,& abijt Ephrain ad Aſſur,& miſit ad Regem vltorem, & ipſe non poterit ſanare vos,nec ſoluere poterit à vobis vinculum.Qui enim ſacrilega perſequuntur perſuaſione,& lacerare nitũtur Epiſcopos, vel eos qui Domino rectè ſacrificant, indubitanter eum perſequuntur & dilaniant cuius vice fungũtur,vt ait Dominus per Iohel Prophetam : Nunquid vltionem reddidiſtis mihi?& ſi vlciſcimini vos contra me, citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum. Et per Oſeę Prophetam Dominus, inquit: Quis ſapiens,& intelliget iſta,intelligens & ſciet ea?Quia rectæ viæ Domini,& iuſti ambulabunt in eis,præuaricatores verò corruent in eis.Et ipſa per ſe veritas ait:Qui vos audit me audit,& qui vos ſpernit me ſpernit. His & alijs fulti quamplurimis dominicis præceptis vetantes hominum perditiones, cum omnibus huius ſanctæ ſedis,quam Dominus caput totius Eccleſiæ conſtituit membris,talia fieri prohibemus, ne cõfundatur populus Domini in æternũ. Nam & à prædeceſſoribus noſtris inhibitum legimus, vt nemo contriſtet doctores,neq; accuſationem aduerſus eos ſuſcipiat. Ipſe nanq; Apoſtolorũ princeps in ordinatione beati Clementis populum inſtruens ait : Quicunq; contriſtauerit doctorem veritatis,peccat in Chriſtum, & patrem omnium exacerbat Deum,propter quod vita carebit. Et doctor gentiũ inquit:Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto,vos qui ſpirituales eſtis,ſuſtentate illum,in ſpiritu lenitatis,conſiderans teipſum,ne & tu tenteris:alter alterius onera portate,& ſic adimplebitis legem Chriſti.Has conſiderantes pietates, & pericula vitantes animarum,vnà cum omnibus Domini ſacerdotibus,qui vobiſcum in hanc ſacram conuenerunt vrbem,& cum omnibus huius capitis membris,ſicut à beatis Apoſtolis, & à reliquis ſanctis patribus, & à ſucceſſoribus eorum accepimus,ſtatuentes decreuimus, omnes qui ſanctos patres perſequuntur, aut amouere, vel dilacerare manifeſtè nituntur, infames eſſe,& alienos à liminibus Eccleſiæ,vſque ad ſatisfactionem fieri:quia ſic odit Deus eos, qui aduerſus patres armantur, vt patrum inuaſores, vel deſtructores:qui ideo infames efficiuntur, quia patres perſequuntur. Quod ſi nec loqui eis licet, quibus doctores ſummi (quos Epiſcopos vocamus) propter eorum ſcelera aduerſantur, quanto magis eis,qui eos infeſtant,nec conſentiendum eſt,nec loquendum,ne participes eorum inueniãtur ſceleribus, quia non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus rei ſunt. Vnde & beatus princeps apoſtolorum Petrus in ordinatione ſancti prædeceſſoris noſtri Clementis inſtruens clerum & populum ait : Si inimicus fuerit Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe:ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque communicatione obſecundare, & auertere vos ab eo cui ipſum ſentitis aduerſum,ſed nec loqui his quibus ipſe non loquitur,vt vnuſquiſque qui in culpa

Cap.5. Cap.3. Oſee.14. Luc.19. Gal.6.

A culpa eſt, dum omnium veſtrum cupit amicitias ferre, feſtinet citius reconciliari ei qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cùm obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his quibus amicus non eſt, & locutus fuerit his quibus ipſe non loquitur, vnus eſt & ipſe ex illis qui exterminare Eccleſiam Dei volunt, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt, & eſt multo nequior hoſtis hic, quàm illi qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem quæ inimica ſunt gerit, & Eccleſim diſpergit, ac vaſtat. Similiter ſi huiuſmodi perſonis, quædam ſcripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt ſe liberare poſſent, quocunque modo ab eis conſcriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum peruenire cenſemus, neque vllam eius infamiam, vel calumniam, B aut à ſuis ſequeſtrationem bonis vnquam, auctore Domino & ſanctis Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus, ſuſtinere permittimus. Confeſſio verò in talibus non compulſa, ſed ſpótanea fieri debet, ipſo atteſtante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blaſphemiæ, & cætera quæ ſunt ad hæc pertinentia. Nec tantum attendenda ſunt quæ fiunt, quantum quo animo fiant: quorum exempla, ſi omnia ſcribere cœperimus, antè dies quàm exempla deficient. Vnde & illud eſt quòd Dominus ad munera Abel reſpexit, & non ad Cain, quia magis intendit ad offerentes animum, quàm ad ea quæ offeruntur. Inde & Dominus per prophetam inquit. Dominus ſcit cogitationes hominum. Et per Oſeæ ait: In gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Domini, & reliqua. Et Dominus, inquit, in Euangelio: Tu autem cũm oraueris, intra in cubiculum, & clauſo oſtio ora patrem C tuum. Omnis enim confeſſio quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt. Et Apoſtolus ait: Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Amplius autẽ reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt. Confeſſio enim non extorquæri debet in talibus, ſed potius ſponte profiteri: peſſimum eſt enim de ſuſpitione, aut extorta confeſſione quenquam iudicare, cum magis inſpector cordis ſit Dominus quàm operis, & potiùs requirit Dominus cogitationes puras, & voluntates bonas, quàm labia mendacia. Vnde & Dominus per Prophetam loquens ait: Populus iſte labijs me honorat, cor eorum autem longè eſt à me. Peius malum fore non æſtimo, quàm Chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibus. Nouit enim Dominus qui ſunt eius. Non poteſt autẽ humano condemnari examine, quem Deus ſuo reſeruauit iudicio. Si omnia D nanque in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina non haberent iudicia. Quod autem ad alios iudices priùs nõ debeant, quàm ad ſacerdotes, vel auditores Eccleſiæ accuſare, ita à tempore Apoſtolorum & infra obſeruatum & definitum inuenimus. Si quis erga Epiſcopum vel actores Eccleſiæ quamlibet querelam aut actionẽ iuſtè habere crediderit, ipſe redemptoris ſui (cuius actio noſtra eſt inſtitutio) viarum non immemor, ſed ſectator egregius, qui cùm malediceretur, non maledicebat, ſed tanquam ouis coram tondente ſe obmutuit, ac pro ſuis perſecutoribus in cruce pendens apud patrem interceſſit, nõ prius Primates, ſuperiores, aut alios iudices adeat, quàm ipſos à quibus ſe læſum æſtimat, conueniat familiariter, & nõ ſemel, ſed ſæpiſſimè, vt ab eis aut ſuam iuſtitiam accipiat, aut iuſtè excuſationem. Boni nempe & verè Chriſtiani hominis eſt rem ipſam omnibus amicitiæ, ac pacis legibus

Mat. 15. *Pſalm. 53.* *Cap. 8.* *Matth. 6.* *Rom. 10.* *Eſa. 29.*

priùs tentare quàm in iudicio (vbi frequenter amariſſimus animæ rancor E
innaſcitur) ſuum ius pertinaciter experiri. Si quis enim cum Deo, qui pacis
eſt auctor, habitare cupiat, ei neceſſe eſt vt pacem inquirat. Si ergo ſecus egerit, ab ipſis & ab alijs communione priuetur, tanquam Apoſtolorum, patrumq́; aliorum contemptor, de quibus ait Propheta: Erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt vobis. In ſacramentorum quoq; oblationibus, quæ inter miſſarum ſolennia Domino offeruntur, paſſio Dñi miſcenda eſt, vt eius, cuius corpus & ſanguis conficitur, paſſio celebretur: ita vt repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantum & vinum aqua permixtũ, in ſacrificio offerantur. Non debet enim, vt à patribus accepimus, & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrunque permixtum, quia vtrunque ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Ipſa verò veritas nos inſtruit calicem & panem in ſacramento offerre, F
quando ait: Accepit Ieſus panem & benedixit, deditq́; diſcipulis ſuis, dicẽs: Accipite & manducate, hoc eſt enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter poſtquam cœnauit, accepit calicem, deditq́; diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis fundetur in remiſſionem peccatorũ. Crimina enim atque peccata, oblatis his Domino ſacrificijs delentur: idcirco & paſſio eius in his commemoranda eſt, qua redempti ſumus, & ſæpiùs recitanda, atque hæc Domino offerenda: talibus hoſtijs delectabitur, & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in ſacrificijs maius eſſe poteſt quàm corpus & ſanguis Chriſti. Nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit. Quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atq; ab omnibus venerãda. Et ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli & venerari de- G
bet. Aquam enim ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur ac purificentur, quod & omnibus ſacerdotibus faciendũ eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitulæ aſperſus ſanguine populum ſanctificabat atque mundabat: multò magis aqua ſale aſperſa diuiniſq́; precibus ſacrata, populum ſanctificat atque mundat. Et ſi ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam, ſterilitas aquæ ſanata eſt, quantò magis diuinis precibus ſacratus, ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat, atq; mundat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli auertit, & à phantaſmatis verſutijs hominum defendit. Nam ſi tactu fimbriæ veſtimenti ſaluatoris, ſaluatos infirmos eſſe non dubitamus, quantò magis virtute ſacrorũ eius verborum diuinitus ſacrantur elementa, quibus ſanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas. His ergo & alijs inſtructi documentis, vo H
ta ſingulorum Domini ſacerdotes reſpicite, & in virtute ſpiritus ſancti diuinis precibus, per miniſterium vobis diuinitus collatum perficere certate. Elementa quoque tam ea quæ prædiximus, quàm cætera diuinis apta vſibus & humanis neceſſaria infirmitatibus ſacrate, infirmos curate, & cætera quæ ad vos pertinent diligenter perficite, ipſe enim ſaluator tribuendo nobis exem-
Luc.10. plum, diſcipulis ſuis ait: In nomine meo dæmonia eijcite, infirmos curate, ægros ſanate, leproſos mundate & cætera. Super infirmos etiam manus imponite & bene habebunt. Fidem quoque ſanctæ trinitatis ſic docendam à patribus accepimus, vobiſque tradendam ſubditis deſtinamus. Eſaias nanque
Eſa.6. Propheta ait: Vidi Dominum ſabaoth ſedentem ſuper thronum excelſum, & Seraphim ſtabant in circuitu eius, ſex alę vni, & ſex alæ alteri, duabus velabant

A bant faciem,duabus autem velabant pedes,& duabus volabant, & clamabāt ad alterutrũ,dicentes:Sanctus ſanctus,ſanctus Dominus Deus ſabaoth.Si trinitas non eſt,quare tertiò ſanctus dixerunt? Aut ſi vnitas non eſt, quare ſub trina repetitione vnum Deum ac dominum intimarunt? Si trinitas non eſt, cur in Geneſi dicitur,dixit Deus,fecit Deus,& benedixit Deus?Si vnitas non eſt,quare tertiò Deus,& Deos plurali numero non commendauit:Si trinitas non eſt,quare in Exodo dictum eſt tertio: Domine, domine, domine miſerator & miſericors?Si vnitas nõ eſt,quare dum tertio Domine diceret, poſtea miſerator & miſericors,ſingulariter dicit,& nõ miſeratores,vt plures oſtenderet, intimauit?Si trinitas non eſt,Cur Abraham ad ilicem Mambræ ſedens, tribusq; occurrens, vni Domine dixit, & non vt viderat,tribus ſalutationis obſequium reddidit?Si vnitas nõ eſt,cur, cùm Moyſi Deus Abraham, B Deus Iſaac,& Deus Iacob tertio diceretur,vnitatem oſtendens,hoc mihi nomen eſt dixit,nõ hæc ſunt noſtra nomina deſignauit?Si trinitas non eſt,quare Dauid tertio dixit: Benedicat nos Deus,Deus noſter, benedicat nos Deus? Si vnitas nõ eſt,quare cum Deum tertiò nominaſſet, benedicat dixit, & non benedicant adiunxit? Si trinitas non eſt,cur Eſaias denuò dicit, Dominus Deus ſabaoth, Deus Iſraël,qui ſedes ſuper Cherubim?Si vnitas non eſt,quare qui ſedes dixit, & non qui ſedetis aſtruxit? Si trinitas non eſt, quare in Regnorum libro dicitur, dominus Deus omnipotens, dominus Deus Iſraël ſermones tui fideles ſunt?Si vnitas nõ eſt,quare tui dicitur,& nõ veſtri potiùs intimatur?Si trinitas non eſt,cur in Pſalmo cantatur: dñe Deus virtutũ Deus Iſraël,intende ad viſitandas omnes gentes?Si vnitas non eſt,quare intende poſuit,& non intendite intimauit?Si trinitas non eſt, quare in Apocalypſi tertiò C dicit, ſanctus dominus Deus omnipotens,qui eſt,& qui erat?Si vnitas nõ eſt,quare non qui ſunt,& qui erant pluraliter deſignatur?Si trinitas non eſt, quare in Deuteronomio dictum eſt:dominus Deus tuus miſericors eſt,& audiet vocem tuam?Si vnitas non eſt, quare audiet, & non audient intimauit? Si trinitas eſt,quare in Hieſu dicitur libro,Deus Deus eorũ eſt?Si vnitas non eſt,quare eſt dixit,& non ſunt,more loquutionis induxit?Si non trinitas eſt, quare Helias adorando, domine domine Deus Iſrael, oſtende quia tu es Deus meus,dixit?Si vnitas non eſt,quare oſtende,& non oſtendite poſuit:Si trinitas non eſt,cur Mardochæus orando domine domine Deus omnipotens, omnia in poteſtate tua ſunt,dixit?Si vnitas non eſt,quare in tua poſuit,& nõ in veſtra ſignificauit? Si trinitas non eſt, cur etiam Iudith orando dixit, domine domine Deus omnipotens omnium virtutum, reſpice in orationem D meam?Si vnitas non eſt,quare reſpice, & non reſpicite deſignauit?Si trinitas non, quare in Hieremia dicitur dominus Deus veſter Deus verax eſt? Si vnitas non eſt,quare verax eſt dixit,& non veraces potiùs intimauit? Si trinitas non eſt,cur in Apocalypſi ſcriptum eſt,Dominus Deus & ſpiritus Prophetarum miſit Angelum ſuum, oſtendere ſeruis ſuis quæ oportet fieri cito: Si vnitas non eſt,quare cùm Patrem & filium & Spiritum ſanctum nominaſſet, miſit dixit,& non miſerunt,ſub prætaxato trium perſonarum & nominum numero introduxit?Si trinitas non eſt,quare in Deuteronomio dicitur,Dominus Deus veſter hic eſt Deus veſter hic eſt Deus? Si vnitas non eſt, quare hic eſt,& non hi ſunt,plurali numero deſignauit?Si trinitas non eſt,quare in eodem dicitur libro,Dominus Deus tuus, Deus magnus & potens eſt? Si vnitas nõ eſt, quare magnus & potens ſingulariter nominantur: Si trinitas

Exod.34. *Gen.18.* *Pſal.66.* *Pſal.59.* *Deut.4.* *3.Reg.18* *Iudith.6.* *Hier.10.* *Apoc.1.* *Deut.6.*

non eſt,cur Tobias cùm filium ſuum in Rages ciuitatem, cum Raphaële An E
gelo mitteret,benedicens eos ita dixiſſe docetur:Deus Abraham,Deus Iſaac,
Deus Iacob,ipſe impleat benedictioné ſuam in vobis?Si vnitas non eſt,quare
ipſe impleat dixit,& non ipſi impleât,intimauit?Poſtremò ſi trinitas nó eſt,
quare Dńs diſcipulos ſuos in nomine patris, & filij & Spiritus ſancti vni-
Mat.ult. uerſas gentes miſit baptizare? Si vnitas non eſt,quare in nomine dixit, & nó
nominibus præcipiendo perdocuit?Si trinitas non eſt,quare Apoſtolus Pau
lus ait:Ex ipſo,& per ipſum,& in ipſo ſunt omnia?Si vnitas non eſt,quare ex
Rom.11. ipſo poſuit,&non ex ipſis aſtruxit?Si enim certo certiùs volueritis vnitatem
2.Cor.ult trinitatis agnoſcere, à ſæpe dicto doctore gentium Apoſtolo poteritis vni-
uerſa condiſcere,& ſequi catholicam fidem,& horum reſpuere prauitatem.
Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, inquit, & charitas Dei, & communica-
tio Spiritus ſancti,ipſe eſt patris & filij & Spiritus ſancti gratia, & ſic fidem F
ſanctæ trinitatis, & intelligere,& diſcere,Domino adiuuante,pleniter pote
ſtis.Idcirco ergo chariſſimi, fidei regulas iuxta huius epiſtolæ finem poſui-
mus,vt in eius confeſſione fideliter perſeueremus, & Domino auxiliante bo
nam fidem habere mereamur.Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe ſeculi hu-
ius,inimicus Dei conſtituitur.Aut putatis,quia inaniter ſcriptura dicit? Ad
1.Pet5. inuidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis, maiorem autem dat gra
tiam:propter quod dicitur:Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gra-
tiam.Subditi igitur eſtote Deo,reſiſtite auté diabolo, & fugiet à vobis. Ap-
propinquate domino, & appropinquabit vobis: & mundate vobis manus
peccatores,& purificate corda vobis duplices animo.Miſeri eſtote, & luge-
te,& plorate,riſus veſter in luctum conuertatur,& gaudium in mœroré. Hu
Iac.4. miliamini in conſpectu domini,& exaltabit vos.Nolite detrahere alterutrú G
fratres mei,quia qui detrahit fratri,aut qui iudicat fratrem ſuú, detrahit le-
gi,& iudicat legem:ſi autem iudicat legem,non eſt factor legis,ſed iudex. V-
Iac.5. nus eſt enim legiſlator & iudex, qui poteſt perdere & liberare:tu autem quis
es qui iudicas proximum?Agite nunc diuites,plorate vlulantes in miſerijs ve
ſtris,quæ aduenient vobis: diuitię veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta ve-
ſtra à tineis comeſta ſunt.Aurum & argentum veſtrum eruginauit, & ærugo
erum in teſtimoniú vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. The
ſaurizaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus. Ecce merces operariorum, qui
meſſuerunt regiones veſtras,quæ fraudata eſt à vobis clamat,& clamor eorú
in aures domini Sabaoth introibit. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxurijs
enutriſtis corpora veſtra,in die occiſionis códemnaſtis & occidiſtis iuſtú,&
non reſiſtit vobis.Vę fratres his qui tribulát,vos verò quáto ampliùs tribula H
mini,tantò purgatiores atq; beatiores efficiamini, ſi tñ ipſa tribulatio patié
ter fuerit ſupportata.Vnde & ipſa veritas per ſe dicit:Beati qui perſecutioné
Mat.5. patiuntur,ꝑpter iuſtitiá.Et alibi:Beati eritis cùm vos oderint homines,
& perſequuti fuerint,& eiecerint nomen veſtrum tanquam ma-
lum : gaudete in illa die & exultate, quoniam merces
veſtra multa eſt in cœlo. DATA IX.
CAL. AVGVSTI, Traiano
& Eliano V V. C C.
COSS.

IN

A
IN SECVNDAM ALEXANDRI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

ORATIONVM quanti ſint fructus, declarat hæc Epiſtola, ad quas magnopere nos inuitat: eam tamen magis celebrat, quæ communi multorum inter ſe adfectione fit. Si enim Chriſtianis debent omnia eſſe communia, uotis etiam communibus quibus impetremus quod uolumus, opus eſſe docet Si qui uerò, ut neceſſe eſt in promiſcua multitudine aliquando accidere, Epiſcopos in miniſterio importunius interpellant, aut turbant, eos arcendos aliquandiu à Chriſtianorum commercio ducit, ut uel iſthoc pacto ad cor reuerſi, Chriſto lucrifiant. Proinde ad dilectionem mutuam hortatur, cùm alios, tum ipſos maximè Epiſcopos, ut communibus auxilijs, ſcuto fidei, & gladio uerbi hoſtes profligẽt, aut in ditionem redigant. In eo certamine, ut humanitus fermè fit, ſi quem ex fratribus uiderint duriùs acceptum, aut ab aduerſarijs præualentibus proſcriptum, iubet eos qui integri etiam dum ſunt condolere, ut ethnicos, ſi nullis alijs machinis debellare poßint, patientiæ tamen & concordiæ inter ſe glutino labefactent. Non enim raro patientia plus proficitur, quàm ſi uel omnia omnium generum tormenta adhi
B *beas, præſertim ſi animus nullius mali ſibi conſcius, innocentia pro muro uti poterit.*

SECVNDA ALEXANDRI EPISTOLA OMNIBVS FRATRIBUS ſcripta.

DILECTISSIMIS fratribus, omnibus Epiſcopis, per diuerſas conſtitutis regiones, Alexander Epiſcopus. Nulli fratres dubium eſt, quia boni à malis ſemper perſecutionem patiuntur & tribulantur, propter 1. Pet. 5.
C quod nos humiliari oportet ſub potenti manu Dei, vt liberet nos in tempore tribulationis: Nam ſicut leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, ſic diabolus non ceſſat circuire & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maximè illos, quos ardẽtiores in ſeruitio ſaluatoris, eiq; familiariores inuenerit. Familiariores dico eos quos ſibi ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus & oblationibu ea delent atq; conſumunt: qui quantò digniores fuerint, tantò facilius pro neceſſitatibus quibus clamant exaudiuntur. Multum enim, vt ait beatus Apoſtolus Iacobus, valet deprecatio iuſti aſſidua: Iacobi. 5. qui enim vos perſequitur, ipſum, cuius vice legatione fungimini, perſequitur. Quia ſicut ipſe filius Dei mediator fuit Dei & hominũ, ita & vos
D eius vice, in Eccleſia eſtis conſtituti, vt inter Deũ & hoĩes legatione fungimini. Si quis aũt veſtram legationẽ impedit, non vnius, ſed multorũ profectũ auertit. Et ſicut multis nocet, ita à multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate coërcendus: & quia Dei cauſam impedit, & ſtatum conturbat Eccleſiæ, ideoque ab eius liminibus arceatur. Excõmunicatio. Ab omnibus hominibus quoque talis eſt cauendus, & non in communionem fidelium, vſq; ad ſatisfactionem recipiendus. Eſt enim ſtatutum olim, vt qui ſtatum conturbat Eccleſiæ, ab eius liminibus arceatur, nec cũ fidelib. cõmunicet, qui eorũ bona auertit. Vos ergo ſi dilectionẽ habueritis ad inuicem, & vnanimes fueritis, facile tales ſuperare poteritis. Si verò, quod abſit, diſcordes fueritis, & canino dẽte vos derodere cœperitis, Canino dente arrodere. nõ ſolũ eos nõ ſuperabitis, ſed & vobis ipſis nocebitis, atq; ab eis ſuperabimini, & innocẽter fortè peribitis. Qui aũt ex veſtro collegio fuerit, &

rit,& ab auxilio veſtro te ſubtraxerit,magis ſchiſmaticus quàm ſacerdos eſ- E
ſe probabitur.Ecce,inquit,Propheta,quàm bonum & quàm iocundum ha-
bitare fratres in vnum.Illi verò non in vnum habitant, quia fratrum ſe ſola-
tio ſubtrahunt,& quod deterius eſt,fratribus inſidias præparant,aut laque-
Oſeæ.4. os ponunt. De his enim & eorum ſimilibus Dominus per Oſeam Prophetã
loquitur dicens:Propter vos lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habi-
tat in ea.In ea beſtiæ agri,& volucres cœli,ſed & piſces maris congregabun-
tur. Verũtamen vnuſquiſq; nõ iudicet,& non arguatur vir. Populus enim tu
us ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti, & corrues hodie, & corruet etiam
Propheta tecum.Nocte tacere feci matrem tuam, conticuit populus meus,
eo quod non habuerit ſcientiam .Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te,
ne ſacerdotio fungaris mihi.Et quia oblita es legis Dei tui, obliuiſcar filio-
rum tuorum qui peccauerunt mihi:gloriam eorum & ignominiam commu F
tabo,peccata populi comedent,& ad iniquitatem eorum ſubleuabunt ani-
mas eorum,& erit ſicut populus,ſic ſacerdos,& viſitabo ſuper eum vias eius,
& cogitationes eius reddam ei,& comedent,& non ſaturabuntur, fornicati
ſunt,& non ceſſauere, quoniam Dominum dereliquerunt in non cuſtodien
do.Hæc cauete fratres,& bona ſemper agere feſtinate, quia in hoc cognoſ-
cent omnes,dicit Dominus,quoniam mei eſtis diſcipuli,ſi dilectionem ha-
Ioan.13. bueritis ad inuicem.Bonum eſt nanque proculdubio,& omnibus timentib.
Deum deſiderabile, cohibere diſſenſiones & altercationes,fratribusq; ſub-
uenire,& inuicem non ridere,ſed adiuuare.Nos ergo qui diſcipuli Domini,
& dici & eſſe cupimus,portare crucem Chriſti, & compati fratribus debe-
Gala.6. mus,& non quaſcunque eis inſidias aut foueas præparare, quia tale nomen
non meretur,qui fratribus foueam parat Nolite errare fratres quia Deus nõ G
Hiere.22. irridetur.Huius rei gratia vobis Dominus commiſit Eccleſiam ſuam, vt pro
omnibus laboretis,& cunctis oppreſſis opem ferre non negligatis.Vnde &
Dominus per Prophetam loquitur dicens:Hæc dicit Dominus iudicate ma-
ne iudicium,& eruite vi oppreſſos de manu calumniantis, ne fortè egredia-
tur quaſi ignis indignatio mea,& ſuccẽdatur, & non ſit qui extinguat. Vos
ergo qui in ſumma ſpecula à Domino conſtituti eſtis,attẽdere eos,& oppri-
mere oportet,qui inter fratres ſeditiones & ſcandala excitant,ne ſimul cum
eis pereatis.Salutate omnes qui rectè laborant in Euangelio Chriſti, & iuſtè
gubernant nauem eius,ne cohabitantes in ea mergantur,aut ſuffocentur.Sa-
lutat vos om̃is Apoſtolica Eccleſia in Domino,Amen. DATA IX. CAL.
NOVEMB. Traiano & Eliano VV. CC. COSS.

IN TERTIAM ALEXANDRI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM. H

QVale debeat eſſe Epiſcoporum officium,docet hæc Alexandri Epiſtola,nempe ut omne uitæ tẽpus in cognitione diuinarum ſcripturarum collocent,atq; ex ea leges uitæ hominibus præſcribant.Sicuti enim ut credam facilè adducor, ex inſcitia ſcripturarum quædam in Eccleſiam redundaſſe, non ita ex præſcripto Chriſti, ita in ſpem uenio rem Chriſtianam & melius & conſtantius habituram, ſi id ſtudium quod in prophanis quibuſdam rebus conſeneſcit, incipiant Epiſcopi atq; presbyteri legi diuinæ addicere, ut qui Chriſti legatione funguntur, eius etiam mandata in procinctu habeant, cuius titulo præ cæteris apud homines conſpicui ſunt.

TERTIA

A TERTIA ALEXANDRI EPISTOLA OMNIBVS PRESBYteris ſcripta.

ALEXANDER Epiſcopus omnibus diuino ſa- 1.Cor.15.
cerdotio fungentibus,pax & miſericordia multipli
cetur, & ſapientia atque bona voluntas in omnibus
augeatur,& fructificetur à Domino. Gratia Dei ſu-
mus,fratres chariſſimi,id quod ſumꝰ, idcirco nobis
prouidendum eſt, & oppido decertandum, ne in ea
vacui inueniamur, ſed eadem nobis cooperante gra
tia, fructum Domino plurimum reportemus: quod
B aliter fieri non poteſt,niſi ſapientiam ſcrutando, eiusq; præcepta lectionib.
& hymnis meditando,atque eo adminiculante implendo,orando, vigilan-
do,& voluntatem eius in quantum ipſe largitus fuerit, perficere ſtudeamus.
Nec enim negligendam gratiam nobis Dominus dedit, ſed fideliter exercē-
dam tribuit. Dilectio enim ſine ſimulatione in nobis eſſe & apparere debet:
quia omnis qui odit fratrē ſuum, homicida eſt:qui verò diligit eum,in Deo
manet,& Deus in eo.Vnde Apoſtolus ait:nolite iudicare fratres in inuicem, Roma.14.
ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratribus vel ſcandalum.
Et Dominus inquit: Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.Et alibi:In hoc Ioan. 13.
cognoſcent omnes,quia mei eſtis diſcipuli,ſi dilectionem habueritis ad in-
uicē.Et Salamon ait:Sacrificiū ſalutare eſt,attendere mādatis,& diſcedere ab
omni iniquitate.Summa enim iniquitas eſt fratres,detrahere & accuſare.Vn 1.Ioan.3.
C de ſcriptum eſt:Omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt, & omnis ho-
micida non habet partem,aut hæreditatem in regno Dei.Et alibi:Cauete vos Ephe.5.
fratres chariſſimi,ne participes efficiamini,quod abſit,malis eorum:& non
ſolùm vos cauete à talibus, ſed & alios cauere ab eis, & auertere docete. De Mich. 2.
his enim Dominus ait per Prophetam Michæam: Væ qui cogitatis inutile,
& operamini malū in cubilibus veſtris,in luce matutina faciunt illud, quo-
niam contra Deum eſt manus eorum. Et concupierunt agros, & violenter
tulerunt,& domos rapuerunt,& calumniabantur virū & domum eius, virū
& hæreditatem eius Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito ſuper fa-
miliam iſtam malum,vnde non auferetis colla veſtra,& non ambulabitis ſu-
perbi,quoniam tempus peſſimum eſt.In die illa ſumetur ſuper vos parabola
& cantabitur canticum,cum ſuauitate dicētium: Depopulatione vaſtati ſu-
D mus,pars populi mei cōmutata eſt. Quomodo recedet à me cum reuertatur
qui regiones noſtras deuorat? Propter hoc non erit tibi mittens funiculum
ſortis in cœtu Domini.Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit ſuper iſtos,
non comprehendet confuſio,dicit domus Iacob. Nunquid abbreuiatus eſt
ſpiritus Dñi,aut tales ſunt cogitationes eius?Nónne verba mea bona ſunt cū
eo qui rectè graditur?Et è cōtrario populus meus in aduerſariū conſurrexit.
Deſuper tunicā,palliū ſuſtuliſtis,eos qui tranſibant ſimpliciter,conuertiſtis
ad bellū.Et contrà de his qui accuſantur vel tribulantur,per Naum Prophe- Naum. 1.
tam confortans eos,ſic loquitur Dominus?Et confortans in die tribulatio-
nis, & ſciens ſperantes in ſe. Et diluuio prætereunte conſummationē faciet
loci eius,& inimicos eius perſequentur tenebræ. Quid cogitatis contra Do-
minū?conſummationē ipſe faciet.Nō cōſurget duplex tribulatio,quia ſicut
ſpinæ ſe

ſpinæ ſe inuicem complectuntur, ſic conuiuium eorum pariter potantium. E Conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena. Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans præuaricationem. Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint & ita plures, ſic quoque attondentur & pertranſibit. Afflixi te, & non affligam te vltrà. Facile eſt fratres verbo fallere hominem, ſed non Deum: ſapiens non eſt qui nocet, nec vir linguoſus in malum ſe diriget in terra. Nihil verò mali vult qui fidelis eſt, malo enim & prauo ingenio fides aliena eſt, ait Apoſtolus de infidelium ignorantia: Si enim cognouiſſent, nũquam Dominum gloriæ crucifixiſſent: crucifigunt enim Dominum qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequuntur: quia crux à cruciatu dicitur: magnum verò cruciatum ſuſtinet qui vim patitur. Sed tamen beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiã, ecce ait Iudas Apoſtolus, veniet Dominus in ſanctis millibus ſuis facere iudicium, & perdere omnes impios, & arguere omnem carnem de omnibus operibus impietatis eorum. F Hęc fratres valde timẽda ſunt, & perpendenda, ne veniens vnuſquiſque ad iudicium, pœnam cum impijs recipiat, ſed cum iuſtis gloriam: quod pius Dominus præſtare dignetur, qui viuit & regnat per ſecula cuncta: DATA CAL. MAII, Eliano & Vetereo VV. CC. COSS.

IN XISTI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

XIStus ab Apoſtolis ſextus Rom. Epiſcopus, *trinitatis myſterium paucis attingit uerius quàm tractat, cui tanquam rei peruulgatæ, & quæ extra controuerſiæ aleam eſſe debeat, ab omnibus, quotquot Chriſtiano cenſemur uocabulo, aſſentiendum docet, apertè hoc præ ſe ferens, ut de rebus, quarum agnitio non ad plenum noſtræ imbecilitati conſtare poßit, potius piè & liberaliter ſuſpicemur, quàm ut curioſius & ob id incautius inueſtigemus.* G *Quod enim noſtræ ſalutis intereſt, id fermè totum ſitum eſt loco illuſtri, ut nec poßit ignorari etiam ab his qui uel huius profeßionis limen ingreßi fuerint. Trinitati autem ſacroſanctæ, indiuiduam coniungit unitatem, ita ut tantundem deferatur filio, quantum patri, nec ſit quicquam honorificum patris, quod non idem filio competat: quod uſq; adeo uiſum eſt indignum Ebionitis, ut gradibus aliquot ſuperiorem fecerint patrem, filium autem interuallo quodam ſequentem. Porrò nec deſunt alij, qui dum anxiè magis quàm piè huic rei inſudant, in admirabilem illam trinitatem, tanquam in ſcopulos impegerunt. Iudiciorum uerè quia hucuſq; ex induſtria non meminimus, & nulla eſt omnino epiſtola, quæ non obiter ſaltem eorum mentionem inijciat, dicam ſemel, ſed prolixius paulò. A ſecularibus, ita enim loquuntur, non donant alicuius criminis inſimulari epiſcopum, niſi de accuſatoris iam antea fide, integritate, ſit apud nos teſtatum. Eſt hoc equidem uel maximum ueteris innocentiæ argumentum, quod cùm à bonorum eſſent criminationibus ſuapte innocentia ſatis muniti, ſecularibus uerò tantum occurrendum ducerent. Ne uero hic quenquam ſecularium nomen torqueat, uideo eos hoc uocabulo dicere uoluiſſe, quos ferè ſycophantas hodie appellant, qui cum à fide Chriſtiana eſſent remoti, magni quiddam ſe conſequutos exiſtimabant, ſi conficto pro tempore crimine, negocium Epiſcopis faceſſerent, & tanquam remoram inijcerent, quo minus poſſent ex animi ſententia miniſterio uerbi inſeruire.* H

Ebionitarũ hæreſis

Seculares qui appellentur.

XISTI

A XISTI EPISTOLA DE VNITATE DEI OMNIBVS FRAtribus ſcripta.

OMNIBVS in Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto dilectis fratribus, in charitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, Xiſtus Romanæ vrbis Archiepiſcopus, ſalutem. Chariſsimi fideliter agite in omnibus, vt fideles & non infideles inueniamini. Nolite imitari malum, ſed quod bonum eſt agite, quia qui bene agit ex Deo eſt, qui autem male, non ex Deo, ſed ex diabo
B lo eſt. Fidem enim rectam vos tenere oportet, vt diſſentientes ab Apoſtolica non ſitis doctrina. Vnum enim verum Deum, patrem & filium à Prophetis & Apoſtolis oſtendimus prædicatum, à quibus etiam ſpiritum ſanctum credimus non eſſe diſcretum, Eſaia propheta dicente: Ego ſum Deus, & non eſt alius præter me. Et per meipſum iuro, quia exiuit ex ore meo veritas, & ſermo meus non reuertetur, quia mihi inclina- *Eſaiæ.45.* bitur omne genu, & omnis lingua confitebitur per Dominum, dicens: Iuſtitia & gloria ad eum veniet. Et vt in hoc teſtimonio patrem ſimul & filium fuiſſe cognoſcatis, Paulum Apoſtolum audite dicentem: Vt in nomine Ieſu *Philip.2.* omne, inquit, genu flectatur, celeſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei omnipo-
C tentis. Quòd ſi ſecundum aliquos filius minor eſt patre ſuo, ergo minorata eſt & gloria patris in filio. Et vbi eſt quod in Salomone ſcriptura loquitur, dicens: Sicut etiam in conſpectu eorũ, inquit, magnificatus es in nobis, ita in conſpectu noſtro magnificaberis in illis, vt cognoſcant te ſicut & nos cognouimus, qm̃ non eſt Deus præter te Domine. Diligenter attende, & agnoſce filium eſſe, qui magnificabitur in iudicio, dum venerit uiuos & mortuos iudi *Eſa.46.* care. Item Eſaias: Audite domus Iacob & reſidui domus Iſraël, qui egredimini ex vtero, & erudimini à puero vſque ad ſenectutem, ab initio ego ſum, & quouſque ſeneſcatis ego ſum, ego vos feci, & ego ſuſtineo, ego remittam, ego ſuſcipiam dicit Dominus. Et iterum: Ego ſum Deus, præter me non eſt alius Deus, annuncians nouiſsima priuſquàm fiant. Audite me Iacob & *Eſa.41.* Iſraël quem ego feci, ego ſum Dominus Deus tuus, & non eſt alius præter
D me. Itẽ alibi: Ego ſum Dominus primus, & ego nouiſsimus, & in ea quæ ſuper uentura ſunt in nouiſsimo ego ſum. Item ibi: Ego ſum Deus qui te creaui, qui te adiuui, & communiui dextera mea. Et unitatem patris & filij aſsignas, loquitur dicens: Ego teſtis veſter dicit Dominus Deus, & puer meus tu quem *Eſa.43.* ego eligi, vt ſciatis & credatis, quia ego ſum, & ante me non fuit alius Deus, & poſt me non erit. Vnum hi, qui non ſanè ſapiunt, eligant è duobus: aut fateantur patrem & filium vnum Deum, aut ſi ſolum patrem Deum eſſe contendunt, ergo illis Dominus Ieſus Chriſtus Deus filius, non erit Deus, quia ſcriptum eſt: Ante me non eſt alius Deus, & poſt me non erit. Si ſecundũ tales ita eſt, cur Apoſtolus talia prædicat, & eũdem filiũ Deũ ſuper omnia benedi- *Roma.9.* ctum inſinuat? quorũ patres, inquit, ex quibus Chriſtus ſecundũ carnẽ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Item Eſaias dicit: Dominus Deus Iſraël, qui liberauit eum de Aegypto: ego ſum primus, & ego poſt hęc, & prę

ter me non eſt Deus ſicut ego ſum, qui ſtet & vocet, & præparet mihi, ex quo E
hominem feci in ſeculo. Item alibi: In te eſt Deus, & neſciebamus, & non eſt
alius præter te. Tu enim es Deus, & neſciebamus, Deus Iſraël ſaluator. Vnus
Deus non ſunt pater & filius? Quis eſt hic Deus, in quo eſſe dicitur Deus pa-
ter, quem alium Deum non eſſe Propheta ſæpenumero proteſtatur? Et Hie-
remias: Hic Deus noſter, ait, & non adplicabitur alter ad eũ, qui inuenit om-
nẽ viã ſcientiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo, poſt hæc
Eccl. 36. in terris viſus eſt, & inter homines cõuerſatus eſt. Et in Salomone habetur: Mi
ſerere nobis Deus omniũ, & oſtende nobis lumẽ miſerationis, & immitte ti-
Deut. 4. morẽ tuũ ſuper gentes, quę nõ exquiſierunt te, vt cognoſcant, qm̃ non eſt ali
Pſal. 17. us Deus, niſi tu. Itẽ alibi: Domine Deus Iſraël, non eſt tibi ſimilis in cœlo ſur-
Gene. 19. ſum. Et in pſalmo: Quoniã quis Deus præter Dominũ, aut quis Deus præter
Deum noſtrũ? Et in Geneſi: Et pluit Dominus à Domino ignẽ & ſulphur ſu- F
per Sodomam & Gomorrhã, & euertit ciuitates illas. Si ſolus pater Deus eſt,
Deut. 32. quis pluit ignem & ſulphur à Domino ſuper prædictas ciuitates, vel eas euer-
Roma. 3. tit? quæſo reſponde. Et in Deuteron. Dominus ſolus deducebat eos, & nõ fu
2. Cor. 5. it cum illis Deus alienus. Et Paulus Apoſtolus: Vnus Deus qui iuſtificat circũ
Galat. 3. ſionem ex fide, & præputium per fidem. Et ad Corinth. Deus erat in Chriſto
Ephe. 4. mundũ reconcilians ſibi. Et iterum: Non eſt Deus niſi vnus. Et ad Gal. Media
tor autem vnius nõ eſt, Deus autem vnus eſt. Et vnitatẽ patris & filij & ſpiri-
tus ſancti demonſtrans, Epheſijs ſcribẽs, ita cõfirmat: Sufferentes inuicem in
charitate, ſoliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis, vnum corpus & v-
nus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ, vnus Dominus, vna
fides, vnũ baptiſma, vnus Deus. Si non ſanè ſapientes, vnitatẽ fidei voluerint
ſimplici corde recipere, ex hoc itaq; teſtimonio, in vno ſpiritu poterunt ſi- G
mul patris & filij vnitatem condiſcere. Patrũ igitur, vt ſuperiùs cõprehenſum
eſt, in diuinis literis genitum propriè poſitũ, nec legere poſſunt penitus, nec
probare: ſed quia idipſum fides exigit Chriſtiana, abſq; vlla dubitatione in-
genitus creditur, qui tamen ſecundum ſeriem ſcripturarum, in filio à ſe geni
*unus to*viſus eſſe monſtratur. Cæterum placuit propter malorũ hominũ infeſta-
In accuſantibus quæ ſint ſpectanda. tionem, vt in accuſatione Domini miniſtrorũ, primò perſona, fides, vita, &
conuerſatio blaſphemantium enucleatim perſcrutetur. Nam fides omnes a-
ctus hõinis pręcedere debet, quia dubius, in fide infidelis eſt, nec eis omnino
eſt credendum, qui veritatis fidem ignorant, nec rectè conuerſationis vitam
ducunt, quoniam tales facile & indifferenter lacerant, & criminantur rectè
& piè viuentes. Ideo ſuſpicio eorum diſcutienda eſt primum & corrigenda, H
neq; accuſatoribus ſuſpectis vel de inimicor domo prodeuntibus eſt credẽ
dum. Erant enim quidã qui prius videbantur eſſe ex nobis, ſed non erant ex
nobis: ſi verò eſſent ex nobis, manſiſſent vtiq; nobiſcũ, & non conturbaſſent
fratres. Exacuerunt enim, vt ait Propheta, linguas ſuas ſicut ſerpentes, venenũ
aſpidum ſub labijs eorum. Quapropter hi reſpuendi ſunt, ſi incorrigibiles ap
paruerint, & vitandi, ne Domino decipiant famulantes. State ergo dilectiſſi-
mi ſuper vias, aſpicientes & interrogantes de ſemitis Domini antiquis,
& videte quæ eſt via Domini bona & recta, & ambulate in
ea, & inuenietis requiem animabus veſtris.

DATA XVII. CAL. MAII.
ſub Adriano &
Vero.

A IN EPISTOLAM HYGINI ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

COMMENDATVRVS *nobis humilitatem, animique ſubmiſsionem Hyginus, ut auſpicatiùs id faciat, à capite Chriſto rē repetit, qui cùm eſſet in forma* Dei, *nō rapinā arbitratus eſt, ut eſſet* Deo *ſimilis, ſed ſemetipſum inaniuit, forma ſerui ſumpta, in ſimilitudine hominum conſtitutus, & figura repertus ut homo, humiliauit ſeipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: dicente diuo* Paulo *ad* Philippenſes: Eius *autem cùm omnis uita, rerumq́; geſtarum ſeries, ſit nobis ad imitationem propoſita, tamen ægrè reperies aliud, in quo propiùs erga nos diuinæ uoluntatis affectum agnoſcas, quàm quod extra omnem huius mundi iniuriam poſitus, uolens tamen pro hominum ſalute, omnes calamitates ſubierit, ſuo nos exemplo inuitans, ut quo ſimus ſuperiores, hoc nos geramus ſubmiſsius.*

B PRIMA HYGINI EPIſtola catholica.

HYGINVS in Chriſti nomine almæ vrbis Romæ Epiſcopus, cunctis Apoſtolica fide & doctrina vigentibus, ſalutem. Chariſſimi, Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtitia legis impleretur. Filius non ſecundum deitatem ſolam à patre miſſus eſt, ſed ſecundum carnem, quam clementer & piè pro nobis aſſumere non dedignatus eſt. Nam quòd ſemetip-
C ſum (exinanita maiaſtatis ſuæ potentia) id eſt, ſe filius miſerit, Apoſtolus te- *Philip. 2.*
ſtatur, qui ait: Semetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, & humiliauit *Eſa. 35.*
ſametipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: Et E- *Eſa. 65.*
ſaias: Non legatus neque Angelus, ſed ipſe dominus veniet, & ſaluabit eos. *Hier. 20.*
Item alibi: Palàm apparui non quærentibus me. Et Hieremias: Dereliqui domum meam, et dimiſi hæreditatem meam, veni et factus ſum illis in obprobrium. Et in Michæa: Ecce dominus veniet, et commouebuntur montes ſub
eo. Et in Zacharia: Gaude et exulta filia Sion, quia ecce venio ego, et commo *Zach. 1.*
rabor in medio tui, dicit dominus. Et Apoſtolus ad Timoth. Humanus ſer- *1. Tim. 1.*
mo, et omni acceptione dignus, quoniā Chriſtus Ieſus venit in hunc mundū, peccatores ſaluos facere. Et Michæas: Ecce ſubito veniet in templo ſancto
ſuo dominus quem vos quæritis, et Angelus teſtamenti quem vos vultis. Et *Lucæ. 5.*
D in Euangelio: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiam. Item *Matth. 8.*
alibi: Quid nobis, et quid tibi Ieſu fili Dei, veniſti ante tempus perdere nos? *Ioan. 10.*
Item alibi: Ego veni vt vitam habeant, et abundantiùs habeant. Item alibi: Nemo aſcendit in cœlū, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui eſt in cœlo. Nunquid in his tantis ac talibus teſtimonijs, quibus ſe filius Dei à ſemetipſo veniſſe teſtatus eſt, poterit quis dicere, ab alio, et non à ſemetipſo veniſſe? dum manifeſtum eſt eum qui carnem noſtram dignanter aſſumpſit, volūtariè et non ab alio miſſum adueniſſe: nam qui in patre manens, vbique potentia ſua conſiſtit, quo à patre mitteretur omninò non habuit. Quoniam
nulla pars cœlorum ac terræ, à conſpectu patris excipitur, vbi ſecūdum vos à *Ephe. 4.*
patre filius mitteretur. Et Paulus: Renouamini, inquit, ſpiritu mentis veſtræ, et induite nouum hominē, qui ſecundū Deū creatus eſt, in iuſtitia et ſancti-

Hebræ.2. tate veritatis. Et ad Hebræos: In eo enim in quo paſſus eſt, nam potens eſt E
ei qui tentatur auxiliari. Vnde ſanctæ vocationis ſemper cœleſtis participes,
conſiderate Apoſtolum, & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum fidelem
Coloſſ. 3. exiſtentem ei qui creauit eum. Et ad Coloſſ. Nunc autem deponite & vos vni
uerſa, iram, indignationē, malitiaq; ex ore veſtro non procedat. Nolite mentiri inuicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induite nouum, eum qui renouatur in agnitione ſecundum imaginem eius qui creauit eum. Nunquid is qui vniuerſam creaturam, viſibilia & inuiſibila, propria poteſtatis virtute procreauit ac fecit, ſeipſum ante aut poſtmodum, quod di
Ioan. 14. cere nefas eſt, creauit vel facere potuit? Et dominus in Euangelio ait: Qui me
Ioan. 15. videt, videt & patrem. Et iterum: Qui me odit, & patrem meum odit. Et ite-
Ioan. 5. rum: Vt omnes honorificent filium, ſicut & honorificant patrem. Et iterum:
Ioan. 14.
Ioan. 1. Vt ſint in nobis vnum, ſicut & nos ſumus vnū: tu in me, & ego in eis. Et ite- F
1 Ioan. 5. rū: Omnia mea tua ſunt. Et iterum: Ego in patre, & pater in me. Et iterum: Pater in me manens, facit opera hæc. Et Ioannes Euangeliſta ait: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et iterum ipſe alio loco: Tres ſunt, inquit. qui teſtimonium perhibēt in terra, aqua ſanguis, & caro. Tres in nobis ſunt qui teſtimonium perhibent in cœlo, pater, verbū, & ſpiritus, & hi tres vnum ſunt. Nos itaq; in Natura deitatis, quia vnū ſunt pater & filius & ſpiritus ſanctus, nec patrem credimus aliquo tēpore præceſſiſſe, vt maior ſit filio, nec filium poſtea natum eſſe, vt deitate patris minoretur. Cæterum fratres, ſaluo in omnibus Romanæ Eccleſiæ priuilegio, nullus Metropolitanus abſq; cæterorum omnium cōprouincialium Epiſcoporum inſtantia aliquorum audiat cauſas eorum, quia irritæ erunt aliter actæ quàm in cōſpectu eorum omnium ventilatæ, & ipſe ſi fecerit coërceatur à fratrib. G
Criminationes maiorum natu per alios non fiant, niſi per ipſos qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni & irreprehenſibiles apparuerint, & actis publicis docuerint, omni ſe ſuſpicione carere & inimicitia, atq; irreprehenſibilē fidem ac conuerſationē ducere, nec non & peregrina negotia & iudicia prohibemus: quia indignum eſt, vt ab externis iudicentur, qui prouinciales & à ſe electos debent habere iudices: Nos quidem ex omni parte carpendo occaſiones abſcidimus. Nos enim ſupernæ memores diſciplinæ, quibuſcunq; cadentibus dexteram porrigimus, & à ruinæ præcipitio quos poſſumus releuamus, & defenſiones atq; adminiculum totis viribus præbere cupimus. Certè vel ſi mens ſit recti conſcio, vindicta dignus eſt, qui alij exiſtit cauſa periculi: qui verò innocentem vel fratrem quocunq; ingenio perſequitur, ipſe in iugulū mortis impingit, vt ait diuinus & beatus præco: Noli detrahere ne eradi H
ceris: noli accuſare, ne accēſeris: noli iudicare, ne iudiceris: qa in quo iudicio iudicaueris, iudicabitur de te. Nemo creditur nos odiſſe, quorū relatione nō læditur. Dicit enim Dominus: Omne regnum in ſe diuiſum, nō ſtabit: & omnis ſcientia & regula aduerſum ſe diuiſa, non ſtabit. Ideoque neceſſe eſt vt cō corditer ſalubres ſuſcipiatis hortatus, nihil per contentionem agentes ſed ad omne ſtudium deuotionis, vnanimes diuinis & Apoſtolicis conſtitutionibus pareatis DATA XVII. CAL. OCTOB. Magno & Camerino COSS.

A IN ALTERAM HYGINI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

Athenienſes, quos etiam dum circa idola pueriliter ineptire uidit, familiariter admonet Hyginus hac epiſtola, ut tandem dediſcant idolorum cultum, & à putribus, ut Lactantius appellat, dijs gentium, ad uerum Deum animos adplicent. Quos uerò eo uſq; in fide promouiſſe cognouerat, ut præ uero Deo idola contemnerent, certo conſilio ab eorum commercio, qui admoniti ad ueri Prophetæ cognitionem proficere nollent, ſibi temperare iubet, ne mali huius contagio ex conuictus familiaritate clanculum ſerpens, eos etiam inficiat, qui Chriſtum quidem amplexi quauis tamen perſuaſione poterant aliorſum impelli. Si enim abluti baptiſmo, ex profeßionis præſcripto cum illotis nõ ueſcebantur: etſi commiſſum eſt Apoſtolis, ut prædicationis gratia uenientes in ciuitates, uideant qui ſint digni apud quos cibum capiant: quantò magis conuenit, ab eorum communione eſſe nos immunes, quibus gratum eſſe nihil planè poteſt, niſi quod morem ſuum reſipiat? Et quia pleriq; Chriſtianorum grauiter ob id audirent, atque aſperiùs in idola loquuti, paßim etiam exularent, iubet bono animo diem iudicij
B *expectare, ut tanta mercedis ſpe, leuiora fiant, quæ ethnici, ridiculis ſuis dijs exæcati in Chriſtiano ſtatuebant.*

ALTERA HYGINI EPISTOLA ATHENIENSIbus ſcripta.

HYGINVS Epiſcopus Athenienſibus ſalutem. Multa mihi fiducia eſt apud vos fratres, & multa gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatione, ſuperabun-
C do gaudio in omni tribulatione noſtra. Tribulor enim quando de vobis audio quod non oportet. Cõſolor verò quoties ea inter vos fieri cognouero, quæ bonos Chriſtianos decet implere. Nolite fratres iugum ducere cum infidelibus. Vnde doctor gentium
loquitur, dicens. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? quis autem tem- 1.Cor.6.
plo Dei conſenſus cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Dominus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum De-
us & ipſi erunt mihi in populos. Si enim Deus Angelis peccantibus non pe- 2.Pet.2.
percit, ſed catenis noctis in infernum detractos, in tartarum tradidit ad iudicium cruciandos reſeruari, & originali mundo non pepercit, ſed octauum Noë iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, diluuium mundo impiorum inducens,
D & ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerſiõe damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt ponens: quid putatis iniquis & impijs perſeuerantibus in nequitia eorum erit? Iuſtum verò Loth oppreſſum à nefandorum iniuria & conuerſatione eruit, aſpectu enim & auditu iuſtus erat, habitans apud eos qui in diem de die animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatiõe eripere, iniquos verò in diem iudicij cruciandos reſeruare, magis autem eos qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contẽnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas nõ metuunt facere, blaſphemantes: vnde alieni erroris ſocium à ſui propoſiti tramite recedentem, aut Apoſtolicæ ſedis iuſſionibus inobedientem ſuſcipere nõ poſſumus inter fideles, nec impedire rectè credentes, uel ſanctorum patrum ſuorũ iuſſionibus obtemperãtes permitti-

mus:quia inter fideles & infideles magna debet eſſe diſtinctio. Si Deus, fra- E
tres, iuſtis non pepercit,quid de nobis peccatoribus fieri putatis? Cuſtodite
vos ab omni inquinamento carnis & corporis,vt ſalui ſitis in aduentu do-
2.Pet.3. mini. Illud autem hoc non lateat vos,vt ait Apoſtolus,chariſſimi, quia vnus
dies apud Deum ſicut mille anni,& mille anni ſicut vnus dies:Non tardat do
minus promiſſis,ſed patienter agit propter vos,nolens aliquos perire, ſed o-
1.Theſ.5. mnes ad pœnitentiam reuerti.Adueniet autem dies domini vt fur,in qua cœ
li magno impetu tranſient,elementa verò calore ſoluentur.Cùm hæc igitur
omnia diſſoluenda ſunt,quales oportet vos eſſe in ſanctis conuerſationibus,
& pietatibus? expectantes & properantes in aduentu diei,per quem cœli ar-
dentes ſoluuntur,& elementa ignis ardore tabeſcent. Nos verò cœlum &
nouam terram,& promiſſa ipſius expectamus,in quibus iuſtitia habitat.De-
us autem oṁis gratiæ,qui vocauit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto F
Ieſu,modicũ paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitq;, ipſi gloria & im
perium in ſecula ſeculorum, Amen. DATA X. CAL. MAR. Magno
& Camerino COSS.

IN SOTERI EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

*Diuerſitas naturarũ in chriſto efficit,ut propriè loquentes alio atq; alio modo de humana natura atq; diuina dicant. Eo enim quod Deus eſt,in ſcripturis genitus, homo uerò factus dicitur. Ea autem prædicata, ut ſcholaſticorum more loquar, maximè huc conducunt, ut intelligamus de rebus diuinis circunſpectè pronunciandum eſſe.Sunt enim omnium profeßionum uſq; ad carbonariã, ſolennes dicendi ritus, quos miſcere graue ſit piaculum, Etſi quælibet ars etiam mœchanica conſecrata quædam & pecularia habet nomina, quibus inter ſe iiſdem artibus initiati utuntur, multò religioſius profectò obſeruandum eſt in ſacris, nedum illoto de tantis rebus ore loquimur,ipſis uideamur etiã cer- G
donibus ſtultiores,qui de artis ſuæ myſterijs,non niſi uerecundè loqui conſueuerunt.*

SOTERI EPISTOLA EPISCOPIS CAMPANIAE ſcripta.

SOTER Apoſtolicæ ſedis Archiepiſcopus, Campa-
nis omnibus ſalutem in domino.Gaudere vos opor-
tet fratres,quod diuina largiẽte gratia, familiares do
mini vocamini, eiusque ſacerdotij dignitate fungi-
mini. Nunc autem rogo vos, vt circa plebes vobis H
commiſſas laborare dignemini, & fructuoſos mani-
pulos domino reportare nitamini. Paulus enim Apo
Rom.1. ſtolus de fide loquitur, ita dicens: Quod ante pro-
miſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de
filio ſuo,qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Item ipſe ad
Gal.4. Galatas:poſtquam autem venit plenitudo temporis,miſit Deus filium ſuum
natum ex muliere,factum ſub lege.Et ad Philippenſes: In ſimilitudinem ho-
Phil.2. minum factus,& habitu inuentus vt homo. Et pſalm. Infirmata eſt in pau-
Pſal.3. pertate virtus mea,& oſſa mea conturbata ſunt,& ſuper omnes inimicos me-
os factus ſum obprobrium,Item :Obliuioni traditus ſum tanquam mortuus
à corde,factus ſum tanquã vas perditũ.Et idem:Tanquã prodigiũ factus ſum
multis

A multis,& tu adiutor fortis.Et idem:Vt iumentum factus ſum apud te, & e- Pſal.70.
go ſemper tecum.Et idem:Mater Sion dicet homo, & homo factus eſt in ea, Pſal.72.
& ipſe fundauit eam altiſſimus. Et idem: Factus ſum ſicut homo ſine adiu- Pſal.86.
torio,inter mortuos liber.Et idem:Et factus ſum opprobrium illis,viderunt Pſal.87. Pſal.109.
me,& mouerunt capita ſua.Et idem:Vigilaui,& factus ſum ſicut paſſer ſoli- Pſal.101.
tarius in tecto.Et in Euangelio:Verbum caro factum eſt,& habitauit in no- Ioan.1.
bis.Filius igitur ſecundum carnem dicitur factus:nam ſecũdũ diuinitatẽ,à
patre nuſquã legitur factus,ſed genitus.Dum em̃ pater loquitur,filius loqui-
tur,& cum filius loquitur,pater in illo loquẽs documẽtis cœleſtibus cõpro-
batur,Paulo atteſtante,q̃ ait:Multis partibus,multisq́; modis olim Deus lo- Heb.1.
quutus eſt patribus in Prophetis,nouiſſimè autẽ loquutus eſt nobis in filio.
Et vt eundẽ filiũ,excepto patris præcepto,doceã fuiſſe locutũ,ex Eſaiæ Pro-
B phetæ volumine proferimus documentũ.Hæc dicit Dñs, in illa die ſciet po-
pulus meus,quoniã ego ſum ipſe qui loquebar in ſeruis meis Prophetis,Euã-
gelizans auditũ pacis,& ecce adſum.Item alibi : Cogitaui & locutus ſum, & 2.Cor.13.
adduxi,& creaui,& feci.Et Apoſtolus:An experimentũ quæritis eius qui in
me loquitur Chriſti?Et in Pſalmo : Loquebar in teſtimonijs tuis in conſpe- Pſal.118.
ctu Regum, & non confundebar. Et ipſe Dñs in Euãgelio cæco à ſe illumi-
nato dicit:Et vidiſti eum,& qui loq̃tur tecũ ipſe eſt. Et Samaritanæ mulieri
ait:Ego ſum qui loquor tecũ. Et ad diſcipulos inq̃t : Verba quæ ego locutus Ioan.6.
ſum vobis,ſpiritus & vita ſunt.Et ad Patrẽ:Ego ad te venio,& hoc loquor in
mũdo. Et iterũ Iudæis dicit:loquor vobis,& nõ audiſtis,ſi aũt venerit alius,
illũ audietis.Et iterũ: Hæc loquutus eſt Dñs in gazophilacio,docẽs in tẽplo, Ioan.8.
& nemo apprehẽdit eum, quia nondũ venerat hora eius.Ecce in his om̃ibus
C quæ ſuperiùs iam enarrata ſunt,nõ docetur filius p̃cepto patris fuiſſe loquu-
tus,ſed multo magis propriũ exercuiſſe in loquẽdo ſermonem. Eſaias quoq; Eſa.48.
Propheta ait:Hæc dicit Dñs,ego feci terrã ſenſu meo,& hoĩem ſup̃ eam, ego
ſolidaui cœlũ manu mea, ego oĩbus ſideribus mãdaui vt lucerẽt in cœlo. Itẽ
ibi:Ego om̃e conſiliũ meũ ſtatui & oĩa quęcunq; cogitaui,ego feci.Item ibi
ſic dicit Dñs : Qui cõſtituit cœlum & terram, & fecit eam,& fundauit eam.
Item alibi:Ego primus,& ego in æternũ, manus mea fundauit terrã, dextera
mea ſolidauit cœlũ.Item ibi: Ego feci terrã in fortitudine mea magna, & in
brachio meo excelſo.Et in Hieremia: Dñs fecit terram in virtute ſua magna, Hier.51.
& erexit orbem terræ in ſapientia & prudentia ſua, extendit cœlum & po-
ſuit ſonũ aquæ in cœlo. Defendite chariſſimi rogamus cõtra maleuolos ho
mines inconcuſſum Eccleſiæ ſtatum,vt vos Chriſti dextera defendat in æuũ.
D DATA NON. MAII,Ruſtico,& Aquilino IIII. VV. CC. COSS.

IN EPISTOLAM VICTORIS ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

DE ſacramentorũ adminiſtratione nõ ſatis cõuenerat Epiſcopis Africæ, ob id poſt longas easq́; capitales diſſenſiões,res uidebatur in apertũ bellũ eruptura. Neceſſe eſt enim quotieſcunq; de rebus ſummis cõtrouertitur,& quæ uenerari nos decebat,ſcurriliter deridẽda propinemus,ut quod mutuæ inter nos cõcordiæ cauſa donatũ ſit,ſimultatũ fiat ſeminariũ. Nã cùm p̃ baptiſmi,corporisq́; dominici,atq; aliarũ rerũ cõmunionẽ, Chriſtus amicitias uellet coaleſcere,atq; in oẽm poſteritatẽ p̃paga ri accidit ut inexpiabiliũ odiorũ fierẽt initia. Quod tum maximè ſolet cõtingere, quãdo de adminiſtratiõe pugnatur,& uſus rei in dubio eſt. Quamobrẽ eos qui propriũ ſibi quendã adminiſtrationis ſacramentorũ modũ excogitauerãt, abhorrentẽ ab Euãgelij regula,hortatur uictor,ueluti in nullã orbis partem, pro hominũ ſalute nõ intentus,ut depoſitis cõtentionibus in gratiã redeant, potiusq́; cogitent ſacramentorum commoda, quàm litium ſtudioſi aucupentur cauſas,quibus ex induſtria diſſideant.

VICTORIS EPI- E
STOLA EPISCOPIS AFRI-
canis ſcripta.

VICTOR Romanæ Eccleſiæ & vrbis Archiepiſco-
pus,,vniuerſis Epiſcopis per Africam conſtitutis, in
Domino ſalutem. Semper enim in æterno conſilio
Dei manſit, humani generis incommutabiliter præ-
ordinata reparatio, ſed ordo rerum per Dominum Ie
ſum Chriſtum temporaliter gerēdarum, diſpoſitio-
ne diuini verbi ſumpſit exordium. Quapropter opor F
tet vos fratres vnanimes eſſe & adminiculum viciſ-
ſim ferre: in recta ergo fide, & in ſacramentis diuinis non diſcrepare, ſed con
cordes eſſe: quia licet pauci ſitis, malorū cōparatione, ſi tñ cōcordes fueritis,
facilè auxiliāte Dño veſtros inſidiatores ſuperabitis: ſi verò diſcordes, quod
abſit, fueritis, nō ſuperabitis, ſed ſuperabimini. Perlatū eſt eñ ad noſtrā ſedē
aliquos veſtrûm nocere fratres velle, & vt cadāt decertare, ſimiliter in ſacra
mētis diſcrepare, & ob id cōtentiones & æmulationes inter vos fieri: à qbus
diſſenſionib. vos auertere & in his omnibus concordare, & opem ferre viciſ-
ſim mādamus. Nam ſi hoc agere citò neglexeritis, & viciſſim recōciliari nō
ſtudueritis, ab Apoſtolicæ ſedis, & totius Eccleſiæ communione vos pel-
lere non dubitetis. Nec attenditis chariſſimi, qualiter Dominus talibus per
Eſa.24. Eſaiam Prophetam comminatus eſt, dicens: Dominus enim loquutus eſt G
verbum hoc: luxit & defluxit terra, & infirmata eſt: defluxit orbis, & infir-
mata eſt altitudo populi terræ, & terra interfecta eſt ab habitatoribus ſu-
is, quia tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempi-
ternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores
eius. Ideoq; inſanient cultores eius & relinquentur homines pauci. Luxit
vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. Ceſ-
ſauit gaudium tympanorum, quieuit ſonus lætantium, conticuit dulcedo
citharę. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam.
Attrita eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus, nullo introeunte, cla-
mor erit ſuper vino in plateis, deſerta eſt omnis lætitia, & tranſlatum eſt gau
dium terræ. Relicta eſt in vrbe ſolitudo, & calamitas opprimet portas: quia H
hæc erunt in medio terræ, & in medio populorum. Quomodo ſi paucæ oli-
uæ remanſerunt excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia.
Hi leuabunt vocem ſuam atq; laudabunt, cùm glorificatus fuerit Dominus
hinnient de mari. Propter hæc in doctrinis glorificate Dominum, in inſulis
Matt.6. nomen Domini Dei Iſraël. Et Dominus in oratione quam diſcipulos ſuos
docuit orare ait: Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum. In
Mat.5. bonis & iuſtis hominibus ſanctificatur nomen Domini, & in malis blaſphe-
matur. Et ipſa per ſe veritas ait: Si offers munus tuum ad altare, & recordatus
fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſus te, relinque ibi munus tuum
ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo & poſtea offeres munus tuū
Nullis verò liceat doctrinam Euangelicā deſerere, & ſacerdotali honore gau
dere. Data Calend. Septemb. Laterano & Rufino XIIII. V V. C C. COSS.

A IN ZEPHYRINI EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

IN legibus non ſolùm ueteribus, ſed & noſtratibus cautum eſt, ne quicquam nobis aut in rem, aut in dignitatem hominis permittamus liberiùs, prius quàm ſit iudicio de his pronunciatum. Et cùm in primis hoc ſit legum ingenium, ut uno ore omnibus loquantur, erant qui Chriſtianis hoc negari contenderent, tanquam his quos, cùm nouam & in ſpeciem ridiculam religionem inuehe rent, merito ſuo dij hominesq; odiſſent. Atq; ob id à nummarijs quibuſdam iudicibus, prædæ inhiantibus, conductitij quidam accuſatores, & circunferanei allegabantur, qui ſimul atque in uulgus abſurdum aliquod commentum, domi per inſidias confictum, ſparſiſſent de Chriſtianis, in eorum fortunas mox fiebat impetus, qui non modò criminum non feruant conuicti, ſed ne litis quidem eſſet dies denunciata. Appellat Zephyrinus leges diuinas ac humanas, quibus tanquam uinculis cùm publica tranquillitas confirmetur, non licere ait, ut eijciantur malis modis, mulctentur fortunis, conijciantur in carceres, quales quales fuerint profeßione, niſi de crimmibus iam ante conſtiterit. Et quia tot eſſent ubique paratæ inſidiæ
B præsbyteris etiam innocentibus & eruditis, facilè ſuſpicans quid demùm eſſet futurum de indoctis, & quorum uitæ ratio non conſtaret, admonet idem ut in electione nouorum presbyterorum ſint circunſpecti, adhibeantq; iudicium, ne parum eruditos huc loci prouehant, aut indignos. Vellem equidem uel ſerò paterentur ſibi Epiſcopi noſtræ tempeſtatis perſuaderi, ut aduigilarent quoad fieri poſſet, ne ſine delectu obuium quenq; in presbyterorum numerum referrent, quibus, dicam liberè, cùm debemus optimarũ quarumq; rerũ interitũ, tum & ipſi Epiſcopi contemptũ, duriùs hoc fortaßis eſt, at uerum, in quem, dũ gratioſi ſtudent uideri & clementes nimium, inciderunt. Quod ergo pro temporis ratione à Zephyrimo de eruditione & uitæ innocentia eſt dictum, quid prohibet quo minus noſtri ſeculi rationem conſiderãtes, de numero ſtatuatur? Quis enim non uidet miniſtrorum numerum? hoc enim eſt eorum nomen in ſacris receptum, propemodum creuiſſe ultra eorum numerum quibus inſeruire debebant. At hic interim uſqueadeò nihil eſt uidere ſeruile, ut ipſis ſint aliquãdo tyrannis nocentiores, mentiar uerò niſi ſatis hoc ille ſtatus rerũ per ſe clamet. Olim multitudo principum cariam, hodie ſacrificulorum indoctorũ, totum ferme orbem in bella coniecerat, à quibus ita nos aſſeruit bonus quidam genius, ut uideantur de integro capitalius exoritura, niſi tandem Epiſcopi hoc eſſe incipiant, quod nomine præ ſe ferunt.

C

ZEPHYRINI EPISTOLA DE PATIENTIA catholica.

ZEPHYRINVS Romanę vrbis Archiepiſcopus, om̃ibus fratribus per Aegyptum in Domino militantibus, ſalutem. Tantam à Domino huius ſanctæ ſedis & Apoſtolicæ Eccleſiæ fundatore, & à beato Petro principe Apoſtolorũ, accepimus fiduciam, vt pro vniuerſali, Chriſti ſanguine redempta Eccleſia, impigro laboremus affectu, & om̃ibus Domino famulantibus ſuccurramus, &
D cunctis piè viuentibus Apoſtolica authoritate opem feramus. Omnes qui in Chriſto volunt piè viuere, neceſſe eſt vt ab impijs & diſſimilibus patiantur opprobria, & deſpiciantur tanquam ſtulti & inſani, vt meliores & purgatiores efficiantur, qui temporalia bona perdunt, vt percipiant æterna. Eorum verò diſpectio & irriſio in ipſos retorquebitur qui eos affligunt, & contumelijs afficiunt, cùm & abundantia eorum in egeſtatem, & ſuperbia tranſierit in confuſionem. Nunciatum eſt enim nobis per apocryſiarios veſtros, quoſdam fratrum noſtrorũ, Epiſcoporum videlicet, ab Eccleſijs & ſedibus proprijs pelli, ſuaq; ab eis auferri ſupellectilia, & ſic nudos & expoliatos ad iudicia vocari, quod om̃i ratione caret, cùm ſtatuta Apoſtolorum, eorumq; ſucceſſorum, & præcepta imperatorum, ac conſtitutiones legũ idipſum prohibeant, & Apoſtolicæ ſedis auctoritas idipſum fieri nolit. Præceptum eſt

Accuſandi, ſunt in integrũ reſtituendi. ergo in antiquis ſtatutis, Epiſcopos eiectos atq; ſuis rebus expoliatos in Eccleſijs proprijs recipi, & primò ſua omnia eis reddi, & demùm ſi quis eos iuſtè accuſare voluerit, æquo periculo facere: Iudices eſſe decernentes, Epiſcopos recta ſapientes, & in Eccleſia cõuenientes, vbi teſtes eſſent ſinglorũ, qui oppreſſi videbantur, nec priùs eos reſpondere debere, quàm omnia ſua eis & Eccleſijs eorum legibus integerrimè reſtituantur. Nec mirum fratres, ſi vos perſequuntur, cùm caput veſtrum Chriſtum Dominum noſtrũ, vſq; ad mortem ſint perſequuti: ipſæ tamen perſequutiones patienter portandæ ſunt, vt *Mat.5.* eius diſcipuli eſſe cognoſcamini, pro quo & patimini. Vnde & ipſe ait: Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. His ſuffulti ſuffragijs non multum debemus timere obprobrium hominum, neq; eorum exprobratio- *Eſa.51.* nibus vinci, quoniam hoc nos Dominus iubet per Eſaiam Prophetã, dicens: Audite me qui ſcitis iudiciũ populus meus, in quorũ cordibus lex mea eſt. *Pſal.43.* Nolite timere obprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne timeatis. Conſiderantes quod in Pſalmo ſcriptum eſt: Nónne Deus requiret iſta? Ipſe enim nouit abſcondita cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ ſunt. Vana autem loquuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuum, labia doloſa, & in corde loquuti ſunt mala, ſed diſperdet Deus vniuerſa labia doloſa & linguam magniloquam. Qui dixerunt labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter eſt Dominus? Nam ſi hæc in Memoria retinerent, minimè ad tãtam proſilirent iniquitatem. Non enim propter probabilem & paternam doctrinã hoc faciunt, ſed vt ſuam exerceant in ſeruos Dei vindictam. Scriptum eſt *Prou.12.* namq;: Via ſtulti recta in oculis eius, & ſunt viæ quæ videntur homini iuſtæ: nouiſſima autem earum deducunt ad mortem. Nos enim qui hæc patimur, iudicio Dei, hęc reſeruare debemus, qui reddet vnicuiq; ſecundũ opera eius, qui etiam per miniſtros ſuos intonuit dicens: Mihi vindictam, ego retribuã. Vos enim in recta fide & operibus, bona voluntate ſuccurrite viciſſim, nec aliquis à ſupplemento fratri ſubtrahat manum, quoniam in hoc, ait Dominus, cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad *Ioan.13.* inuicem. Vnde & ipſe per Prophetam loquitur dicẽs: Ecce quàm bonum & quàm iocundum habitare fratres in vnum: Spiritali dico habitaculo, & concordia quæ in Deo eſt & vnitate fidei, huius delectabilis ſecundum veritatẽ inhabitaculi, qui videlicet in Aaron magis decorabatur, atq; ſacerdotalem induentibus dignitatem, ſicut vnguentum ſuper caput principalem intellectum irrigans, & vſq; ad ipſam extremam ſcientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionis æternam vitam promiſit Dominus. Huius igitur Propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, præſentem fraternam ſyllabam expoſuimus, noſtra propter charitatem minimè quærentes, aut quęſituri, non enim detrahentibus bonum eſt detrahere, aut palo, ſecundum vulgarem fabulam, excutere palum. Abſit, non ſunt noſtra iſta, hæc enim auertat diuinitas. Iuſto iudicio Dei plerunq; datur peccatoribus poteſtas, qua ſanctos ipſius perſequantur, vt qui ſpiritu Dei iuuantur & aguntur, fiant per laborum exercitia clariores, ipſis tamen qui eos perſequũtur, atq; detrahunt, erit proculdubio, væ væ væ illis qui detrahunt ſeruis Dei, quia detractio eorum ad eum pertinet, cuius miniſterium agunt & vice funguntur. Oramus autem, oſtium circunſtantiæ, qui neminem perire, aut labijs ſuis pollui volumus, eorum moribus imponi, & verbũ minimè nociuum concipere, nec ore proferre. Vnde & Dñs per Prophetam loquitur, dicens: Dixi, cuſtodiam via

A meas,vt non delinquam in lingua mea.Dominus omnipotens,& huius vni- Pſalm.38.
genitus filius,& ſaluator noſter Ieſus Chriſtus, hoc uobis tribuat incitamen
tum,vt omnibus fratribus,quibuſcunq; tribulationum moleſtijs laboranti-
bus,viribus quibus poteſtis ſuccurratis,& eorum,vt dignum eſt,iniurias,ve-
ſtras æſtimetis,maximum adminiculũ eius verbis & factis præbeatis, vt eius
diſcipuli inueniamini veri,qui fratres vt ſe,omnibus diligere præcepit. Or-
dinationes verò presbyterorum & leuitarum tempore congruo, & multis
coram aſtantibus ſolenniter agite, & probabiles ac doctos viros ad hoc o-
pus conſtituite,vt de eorum ſocietate & adiumento plurimùm gaudeatis.Po
nite indeſinẽter corda veſtra in virtute Dei,& enarrate hæc & cætera diuina
verba in progenies alteras,qm̃ hic Deus eſt noſter in æternũ,& ipſe reget nos
in ſecula.DATA VIII.CAL.NOVEMB.Saturnino & Gallicano C C.S.

B

IN VRBANI EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

IN hunc uſq; diem fuêre Chriſtianis inter ſe omnia communia,eo modo quem Acta Apoſtolorũ præſcribunt,nẽpe ut uendentes agros ac poſſeßiones, id pretij quod ex rebus diuenditis cõfla uerant,pro ſe quiſq; in medium proferret,ne eſſet uſpiam gentium quod cogitationes Chriſto per omia deſtinatas auerteret.Auſus eſt urbanus,quàm fœliciter ipſe uiderit,nonnihil immutare hic, id tamen quod exiſtimauit bono futurum Chriſtianis, & non pretium agrorum in communem uſum, ut ſolitum eſt fieri,deferri,ſed agros ipſos ſatiùs putat incorporari, hoc enim uerbo utar,Eccleſiis, ut non ſolum diùrnos ex his caperent fructus, ſed & contra ingruentem rerum penuriam, quod fortè poterat accidere,eſſent annuo prouentu ſecuri.Epiſcopos autem tanquã patresfamiliàs conſtituerunt, qui diuiderent ea quæ annuò prouenirẽt pro cuiuſq; uſu.Hic,ut opinor, nõ eſt difficilè coniectatu,qui factũ fuerit,ut ſenſim ueteri obliterato more,omnia illa apud paucos quoſdã ſub ſederint,atq; eiuſmodi plerunq;,
C *ad quos ſi rectè agerẽtur omnia,ne quidẽ eorũ minima portio peruenire debebat. Apparet & hic, niſi fallor,ratio,qua ſpes fiat,poſſe quædam longè lateq; à ueteri inſtituto delapſa reuocari ad frugem.*

VRBANI EPISTOLA DE RERVM communione.

VRBANVS Epiſcopus,omnibus Chriſtianis in ſanctificatione ſpiritus,in obedientiam & aſperſionem
ſanguinis Chriſti,ſalutem.Decet omnes Chriſtianos,
chariſſimi, vt eũ imitentur cuius nomen ſortiti ſunt.
D Quid prodeſt, fratres mei, ait Apoſtolus Iacobus, ſi Iaco.3.
fidem quis dicat ſe habere,opera autem non habeat?
Nolite plures magiſtri fieri fratres mei,ſcientes quo-
niam maius iudicium ſumpturi ſimus:in multis enim
offendimus omnes.Qui ſapiens & diſciplinatus eſt inter vos,oſtendat ex bo
na conuerſatione operam ſuam in manſuetudine ſapientiæ.Scimus vos non
ignorare,quia hactenus vita cõmunis inter bonos Chriſtianos viguit, & ad-
huc gratia Dei viget, & maximè inter eos qui in ſorte Dei ſunt electi, id eſt
clericos,ſicut in actibus legitur Apoſtolorum:Multitudinis aũt credentium Act.4.
erat cor & anima vna,nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuũ eſſe
dicebat,ſed erant illis omnia communia, & virtute magna reddebant Apo-
ſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti domini, & gratia magna erat

in omnibus illis.Neq; em̃ quiſquam egens erat inter illos.Quotquot em̃ poſ- B
ſeſſores agrorum aut domorũ erãt,vendẽtes afferebant pretia eorũ quæ vendebant,& ponebant ante pedes Apoſtolorũ.Diuidebantur aũt ſingulis prout cuiq; opus erat. Ioſes auté qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis, quod eſt interpretatum,filius cõſolationis,Leuites, Cyprius genere,cum haberet agrum,vendidit illũ,& attulit preciũ,& poſuit ante pedes Apoſtoli,& reliqua. Videntes aũt ſacerdotes ſummi,& alij,atq; Leuitæ,& reliqui fideles,plus vtilitatis poſſe afferre,ſi hæreditates & agros quos vendebant,Eccleſijs,quibus præſidebant Epiſcopi, traderent,eò quòd ex ſumptibus eorũ, tam pręſentibus q̃ futuris temporibus,plura & elegãtiora poſſent miniſtrare fidelibus,cõmunem vitã ducentibus,q̃ ex precio ipſorũ, cœperunt pręđia & agros,quos vendere ſolebant, matricibus Eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorũ viuere.Ipſæ verò res in ditione ſingularũ parœciarũ Epiſcoporũ, qui lo- F
cum tenent Apoſtolorũ,erãt & ſunt vſq; adhuc,& futuris ſemper debẽt eſſe temporibus. E quibus Epiſcopi & fideles diſpenſatores eorũ,omĩbus cõmunem vitam degere volentibus,miniſtrare cuncta neceſſaria debẽt, prout melius potuerint,vt nemo in eis egens inueniatur.Ipſę em̃ res fidelium oblationes appellantur,quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alijs vſibus q̃ Eccleſiaſticis,& prędictorum Chriſtianorũ fratrum,vel indigentiũ cõuerti, quia vota ſunt fidelium, & precia peccatorũ,ac patrimonia pauperum, atq; ad prædictum opus explendum Dño tradita.Si quis autem,quod abſit,ſecus egerit,videat ne damnationem Ananię & Sapphiræ percipiat,vt reus ſacrilegij efficiatur, ſicut illi fuerunt, qui precia prædictarũ rerum fraudabant, de quibus legitur in Apoſtolorũ actibus:Vir autem quidam nomine Ananias, cum Sapphira vxore ſua, vẽdidit agrum & fraudauit de precio agri,conſcia G
vxore ſua,& afferens partem quandam,ad pedes Apoſtolorum poſuit.Dixit autem Petrus Ananię:Cur tentauit ſatanas cor tuum mentiri Spiritui ſancto, & fraudare de precio agri? Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate?nõ es mentitus hominibus,ſed Deo.Audiens aũt Ananias hæc verba,cecidit & expirauit,& factus eſt timor magnus in omnes qui audierant.Surgentes aũt iuuenes amouerunt eum,& efferentes ſepelierunt. Factum eſt quaſi horarũ trium ſpacium, & vxor ipſius neſciens quod factum fuerat,introiuit.Reſpondit aũt ei Petrus:Dic mihi,ſi tanti agrũ vendidiſtis? At illa dixit:Etiã,tanti.Petrus aũt ad eam.Quid vtiq; conuenit vobis tentare Spiritum Domini?Ecce pedes eorum qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, & efferent te.Confeſtim cecidit ante pedes eius & expirauit. Intrãtes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam, & extulerunt ad virum ſuum. Et fa- H
ctus eſt timor magnus in vniuerſam Eccleſiam, & in omnes qui audiebant hæc.Hæc fratres valde cauenda ſunt & timenda, quia res Eccleſiæ non quaſi propriæ,ſed vt communes,& Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios quàm in præfatos vſus ſunt fideliter diſpenſandæ, ne ſacrilegij reatũ incurrant,qui eas inde abſtrahunt,quò traditæ ſunt, ne pœnam & mortem Ananiæ & Sapphiræ incurrant.Et quod peius eſt, anathema maranatha fiãt, & ſi non corpore vt Ananias & Sapphira,qui mortui ceciderũt,anima tamẽ quæ potior eſt corpore,mortua & alienata à conſortio fidelium cadat,& in profundum barathri labatur. Vnde attendendum eſt omnibus, & fideliter cuſtodiendum,& illius vſurpationis contumelia depellenda, ne prædia vſibus decretorum cœleſtium dicata,à quibuſdã inruentibus vexẽtur. Quod ſi qui

Epiſcopi diſpenſatores erãt rerum cõmunium.

Res Eccleſiarũ quo debeãt inſumi.
Act. 5.

A quis fecerit,poſt debitæ vltionis ſacrimoniam,quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt,perpetua damnetur infamia,& infernali carceri tradatur,aut exilio perpetuæ deportationis vratur:quoniam iuxta Apoſtolum,tradere oportet huiuſmodi hominem ſatanæ,vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini.Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus, in tantum Eccleſiæ, quibus Epiſcopi præſident,Domino adminiculante creuerunt & in tantis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus ſit in eis communem vitam agens,indigens, ſed omnia neceſſaria ab Epiſcopo, ſuiſque miniſtris percipit.Ideo ſi aliquis extiterit, modernis aut futuris temporibus, qui hoc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur de ſede Epiſcopi. Quod autem ſedes in Epiſcoporum Eccleſijs excelſæ conſtitutæ & præparatæ inueniuntur in throno,ſpeculationem & poteſtatem iudicandi & ſoluendi atque ligandi, à Do-B mino ſibi datam materiẽ docent.Vnde ipſe ſaluator in Euangelio ait: Quæcunque ligaueritis ſuper terram,erunt ligata & in cœlo.Et alibi.Accipite ſpiritum ſanctum,quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis, & quorum retinueritis,retenta erunt. Ideo iſta prætulimus chariſſimi, vt intelligatis poteſtatem Epiſcoporum veſtrorum, in eiſque Dominum veneremini, & eos vt animas veſtras diligatis: & quibus illi non communicant, non communicetis: & quos eijcerint, non recipiatis. Valde enim timenda eſt ſententia Epiſcopi,licet iniuſtè liget aliquem,quod tamen ſummopere præuidere debet. Vos autem hortantes monemus omnes qui Chriſtianitatem ſuſcepiſtis, & à Chriſto vocabulum Chriſtianorum ſuſcepiſtis, ne in aliquo Chriſtianitatem veſtram irritam faciatis,ſed deſponſionem, quam Domino in baptiſmo feciſtis,firmiter teneatis,ne reprobi,ſed condigni coram eo inueniami-C ni.Et quicunq; veſtrûm communem vitam ſuſceptam habet,& vouit ſe nihil propriũ habere,videat ne pollicitationem ſuam irritam faciat,ſed hoc quod Domino eſt pollicitus,fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat,quoniam ſatius eſt non vouere,quàm votum prout melius poteſt,non perficere:grauiùs enim puniuntur,qui votum fecerunt aut fidẽ perceperunt,& votum non perfecerunt,aut male vitam finierunt, quàm illi qui ſine voto aut fide mortui ſunt,& tamẽ bona egerũt opera.Ad hoc enim ſenſum rationabilem Naturæ munere & ſecundum natiuitatis reparationẽ ſuſcepimus,vt ſecundum Apoſtolũ,magis quæ ſurſum ſunt ſapiamus, non quæ ſuper terram,quia ſapientia huius mundi,ſtultitia eſt apud Deum.Quid aũt ſuadet,chariſſimi,ſapientia huius ſeculi,niſi nocitura quærere,& amare peritura,negligere ſalutaria,pro nihilo reputare perpetua?Cupiditatem commẽ-D dat,de qua dicitur,radix omnium malorum eſt cupiditas,quæ in primis hoc malum habet,quod dum ingerit tranſitoria,abſcondit æterna, & dum foris poſita conſpicit,intra ſe latentia nõ introſpicit,& dum aliena quærit,ſectatori ſuo,ſemetipſum reddit alienum.Ecce quid ſuadet ſeculi ſapientia?viuere in delitijs. Vnde dicitur:Vidua quæ in delitijs eſt, viuens mortua eſt.Suadet ergo molliſſimis ſuauitatibus,peccatis,vitijs,& flammis nutrire carnem,cibi & vini intemperantia animam premere,ac vitam ſpiritus intercludere, & cõtra ſe hoſti ſuo de ſe gladium miniſtrare.Ecce quid ſuadet ſeculi ſapientia?vt qui boni facti ſunt,mali eſſe malint,& per errorem mentis,fieri etiam ſtudeant peccatores,& non cogitant illam terribilem Dei vocẽ,cũ exurentur peccatores ſicut fœnum.Omnes enim fideles per manus impoſitionem Epiſcoporũ,ſpiritum ſanctũ poſt baptiſmum accipere debẽt,vt pleni Chriſtiani in-

1.Cor.5.

Epiſcoporum ſedes quia altiores ſunt admoneāt eos ſpeculæ.

Votũ paupertatis hinc habet à presbyteris originem.

Coloſſ. 3.

Sapientia carnis.

1.Tim. 5.

ueniantur. De ſpiritu ſancto accipimus vt ſpiritales efficiamur, quia animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, quia cũ ſpiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, ad conſtantiam dilatatur. De ſpiritu ſancto accipimus vt ſapiamus inter bonum malumque diſcernere, iuſta diligere, iniuſta reſpuere, vt malitiæ ac ſuperbiæ repugnemus, vt luxuriæ ac diuerſis illecebris, & fœdis indignisq; cupiditatibus reſiſtamus. De ſpiritu ſancto accipimus, vt amore & gloriæ ardore ſuccenſi, erigere è terrenis mẽtem ad ſuperna & diuina valeamus DATA NONIS SEPTEMB. Antonio & Alexandro VV. CC. COSS. B

IN EPISTOLAM PONTIANI ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Pacis commoda enumerat in hac Epiſtola Pontianus, atque ad eam nos ſummo ſtudio hortatur, eò quòd Angelorum hãc fuiſſe uocem in ſacris legamus, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, ut quam Chriſtus uoluerit nobis unicè commendatam. Præterea de officio Epiſcopi in fine pauca quædam dicit, quæ abundè declarant, quàm ſint alia ingreßi uia ueteres illi & germani Pontifices, atq; noſtri. F

PONTIANI EPISTOLA catholica.

Luc. 2. PONTIANVS ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, omnibus rectè Deum colentibus, & diuinum cultum amantibus, ſalutem. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hæc verba, chariſſimi, non hominum ſunt, ſed Angelorum, & non humano ſenſu excogitata, ſed ab Angelis in ortu ſaluatoris adnunciata. Quibus indubitanter ab omnibus intelligi poteſt, quòd non malæ voluntatis, ſed hominibus bonæ, pax ſit à Domino data. G

Pſal. 72. Vnde & Dominus per Prophetam loquitur, dicens: Quàm bonus Deus Iſraël, his qui recto ſunt corde. Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, quia æmulatus ſum contra iniquos pacem impiorum videns.

Matth. 5. De bonis verò ipſa per ſe veritas ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Mundi enim non ſunt corde, qui mala cogitant, aut nociua aduerſus fratres ſuos, quia nihil mali vult qui fidelis eſt. Fidelis ergo homo magis amat audire quæ oportet, quàm dicere quæ non oportet. Et ſi quis fidelis eſt, videat ne male loquatur, aut cuiquam inſidias ponat. In hoc ergo diſcernuntur filij Dei, & filij diaboli: filij namq; Dei, ſemper cogitant & agere contendunt, quæ Dei ſunt, & fratres indeſinenter adiuuant, & nulli nocere volunt: & filij diaboli è contra mala & nociua ſemper meditantur, quia opera eorum mala ſunt. H

Hier. 18. De quibus loquitur Dominus per Hieremiam Prophetam, dicens: Loquere iudicia mea cum eis ſuper omni malitia eorum, propterea iudicio adhuc vobiſcum, ait dominus, & cũ filijs veſtris diſceptabo. Ecce ego fingo cõtra vos malũ, & cogito cõtra vos cogitationẽ. Hęc, fratres

valde

A valde ſunt timenda,& ab omnibus cauenda,quoniam ſuper quem iudicium Dei ceciderit,non exiet impunitus.Et ideo vnuſquiſq; præuideat,ne hoc machinetur aut agat in fratrem, quod ipſe pati noluerit, & nec in ſuſpicionem veniat homo fidelis,vt dicat aut faciat ea quæ pati non vult. Vnde ſuſpectos aut inimicos,aut facile litigantes,& eos qui non ſunt bonæ conuerſationis, aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem accuſatores,& anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate,& nos ſubmouemus,atque temporibus futuris excludimus,ne libẽter labi poſſint, quos nos tenere & ſaluare debemus,ne quod abſit,prædictum Dei iudicium non tantùm ſuper vtroſque veniat,ſed nos eorum vitio, quod Deus auertat, pereamus.Scriptum eſt enim :Rectorem te poſuerunt, curam illorum habe, *Eccl.32.* vt læteris propter illos,& ornamentum gratiæ accipias, coronam,& dignationem conſequaris correctionis:verbum enim nequam immutabit cor, ex
B quo quatuor partes oriuntur,bonum & malum,vita & mors,& dominatrix eſt aſſidua lingua.Pro talibus prædicti vitandi admodum ſunt,& priùs quàm prædictæ enucleatim examinentur opiniones, & ab eis alieni inueniantur, non ſunt ſuſcipiendi:quoniam ſacrificium ſalutare eſt attendere mandatis, & diſcedere ab omni iniquitate:beneplacitum eſt Domino recedere ab omni iniquitate,& laudatio,recedere ab iniuſtitia.Quoniam ſcriptum eſt:Dilige proximum,& coniunge fidem cum illo,quoniam ſi denudaueris abſconſa illius,non proſequeris poſt eum.Sicut enim homo qui perdit amicum ſuum,ſic qui perdit amicitiã proximi ſui. Et ſicut qui dimtitit auem de manu ſua,ſic qui dereliquiſti proximum tuum, & non eum capies:Non illum ſequaris,quoniam longè abeſt:effugit enim quaſi caprea de laqueo, quoniam *Eccl.27.*
C vulnerata eſt anima illius. Vltra eum non poteris colligare,& maledicta eſt concordatio.Denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt animæ infidelis. Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abijciet. In conſpectu oculorum tuorum conculcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabitur. Nouiſſimè autem peruertet os ſuum, & in verbis tuis dabit ſcandalum. Multa audiui,& nõ coęquaui ei,& Dominus odiet illũ.Qui in altũ mittit lapidem,ſuper caput eius cadit,& plaga doloſi diuidet vulnera. Qui fodit foueam,decidet in illam:& qui ſtatuit lapidem proximo,offendit in eo,& qui laqueum alij ponit,peribit in illo.Facienti nequiſſimum conſilium ſuperipſum deuoluetur,& non agnoſcet vnde adueniat illi.Illuſio & improperium ſuperborũ & vindicta,ſicut leo inſidiabitur illi. Laqueo peribunt,qui oblectantur caſu iuſtorum:dolor autem conſumet illos antequam moriantur. *Eccl.27.*
D Ira & furor vtraque execrabilia,& vir peccator continens erit illorum. Qui vindicari vult,à Deo inueniet vindictam, & peccata illius ſeruans ſeruabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.Homo homini ſeruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur altiſſimum? Ipſe dum caro ſit, ſeruat iram, & propitiationem petit à Domino? Quis exorabit pro delictis illius? Memento nouiſſimorum, & deſine inimicari, tabitudo enim & mors imminent in mandatis. Memorare timorem Domini, & non iraſcaris proximo. Memorare teſtamenti altiſſimi, et deſpice ignorantiam proximi. Abſtine te à lite,et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem,et vir peccator turbabit amicos,et in medio pacem habentium immittet inimicitiã.Secũdum enim lingna ſyluæ, ſic *Eccl.28.*
ignis

ignis exardeſcet,& ſecundum virtutem eius hominis iracundia illius erit,& E
ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam. Certamen feſtinatum in-
cendit ignem,& lis feſtinans effundit ſanguinem,& lingua teſtificans addu-
cet mortem.Si ſufflaueris quaſi ignis exardebit,& ſi ſpueris ſuper illam extin
guetur,& vtraq;ex ore proficiſcuntur.Suſurro & bilinguis maledictus,mul-
tos enim turbauit pacem habentes.Lingua tertia multos cõmouit,& diſper-
ſit illos de gente in gentem. Ciuitates munitas diuitum deſtruxit, & domos
magnatorum effodit.Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſol-
unitas uit. Lingua tertia mulieres * viratas eiecit, & priuauit illas de laboribus ſuis.
Qui reſpicit illam non habebit requiem, nec habebit cum quo requieſcat.
Flagelli plaga liuorem facit,plaga aũt linguæ comminuit oſſa. Multi cecide-
runt in ore gladij,ſed non ſic quomodo qui interierit per linguam ſuam.Bea
tus qui tectus eſt è lingua nequam,& qui in iracundiam illius non tranſiuit, F
& qui non adtraxit iugum eius,& vinculis illius non eſt ligatus,iugum enim
illius iugũ ferreũ.Quia & vinculũ illius æreũ vinculũ eſt,mors illius mors ne
quiſſima,& vtilis potiùs infernus q̃ illa.Perſeuerantia illius non permanebit
ſed obtinebit vias iniuſtorum,&flamma ſua non comburet iuſtos. Qui dere
linquunt Deum incidunt in illam,& exardeſcet in illis, & non extinguetur,
& immittetur in illos, quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos. Sepi aures tuas
ſpinis,&noli audire linguam nequam,et ori tuo fac oſtia,et ſeras aurib.tuis.
Aurum tuum &argentum confla,& verbis tuis fecito ſtateram,& frenos ori
tuo rectos,& adtende ne fortè labaris in lingua tua,& cadas in conſpectu ini
micorum inſidiantium tibi,&ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.Non tar-
des conuerti ad Dominum,& ne differas de die in diem. Subito enim veniet
ira illius,& in tempore vindictæ diſperdet te. Noli anxiùs eſſe in diuitijs in- G
iuſtis,nihil enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ. Non venti-
les te in omnem ventum,et non eas in omni via, ſic enim peccator probatur
duplici lingua. Eſto firmus in via Dei, et in veritate ſenſus tui et ſcientia,et
proſequatur te verbum pacis et iuſtitiæ.Eſto manſuetus ad audiendum ver-
bum vt intelligas, et cum ſapientia fer reſponſum verum. Si eſt tibi intelle-
ctus, reſponde proximo: ſin autem ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris
in verbo indiſciplinato et confundaris. Honor et gloria in ſermone ſenſati,
lingua imprudentis ſubuerſio ipſius.Non appelleris ſuſurro, et in lingua tua
ne capiaris,et confundaris,ſuper furem enim confuſio et pœnitentia, et de-
notatio peſſima ſuper bilinguem.Suſurratoris autem odium et inimicitia et
contumelia,iuſtifica puſillum et magnum ſimiliter.Noli fieri proamico ini-
micus proximo,improperiũ enim et contumeliã malus hæreditabit, et om- H
nis peccator inuidus et bilinguis.Non extollas te in cogitatione animæ tuæ
ſicut taurus,ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiã,et folia tua comedat, et
fructus tuos perdat,et relinquaris velut lignũ aridũ in eremo. Anima enim
nequã diſperdet qui ſe habet,et in gaudiũ inimici dat illũ,et deducet in ſor-
tẽ impiorũ.Chariſſimi oppreſſos erigere ſtudete,et neceſſe habentes ſemper
adiuuare quoniã qui fratrẽ derelictũ leuat,adprehenſum eripit, mœrentem
Matth.25. conſolatur,ab illo ſibi retribui cui totũ impendit,nõ dubitet, qui ait:Quod
vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis.Talia enim bona indeſinenter age
re ſtudete,vt fructũ boni operis et hic conſequamini,et in futuro gratia Dei
perfruamini,quatenus cœleſtis regni aulã introire poſtea mereamini. DA-
TA III. CALEND. MAII. Seuero & Quintiano V V. C C. COSS.

A IN ANTHERI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

QVEMADMODVM non eſt ſitum in cuiuſuis poteſtate,ſe ipſum ultrò pro Epiſcopo Eccleſijs obtrudere,ita,ſi uitæ ſanctimonia,& eruditionis adiumento,demum populi ſuffragijs fretus quiſpiam in hunc locum peruenerit, non poterit, integra ſaltem officij ſemel ſuſcepti dignitate,ſtatione iſta ueluti deſerta miſeriarum ſatietate,aut amplioris ſpe lucri ſolicitatus,aliã ambire Eccleſiam,niſi id publicæ utilitatis ratio,cui tota Epiſcoporũ uita ſeruire debet,ſuaſerit. Quæ ſi adparet re ipſa,non modò abitionis donanda erit gratia,uerumetiam noſtrapte uoluntate,ſi uel nullum ea de re præceptum Euangelij extaret,id agere debemus, ut ſi nos feliciter iam in Chriſto adoleuerimus, eum per quem in tantum profecerimus cognitionis profectum, æquißimis animis patiamur aliò etiam properare,præſertim ſi cauſa ſit,cur ſperemus, non uulgare alibi poſſe eius præſentiam operæprecium adferre:id eſt,ubi meßis iã iã matureſcens,plena ſpei,manus operariorum nobis deſiderare uideatur. Eius rei non deſunt exempla grauißimorum uirorum, quandoquidem inter omnes conſtat,D.Petrum ab
B *Antiochia,cui annis aliquot egregiam operam nauâſſe uiſus ſibi erat, Romam iter inſtituiſſe, ut & iſthic pro uirili ſua aliquot Chriſto lucrifaceret.*

ANTHERI EPISTOLA DE TRANSLATIONE Epiſcoporum.

CHARISSIMIS atq; dilectiſſimis fratribus,per Beticam atque Toletanam prouincias Epiſcopis conſtitutis, Antherus Epiſcopus in Domino ſalutem. Optarem,fratres chariſſimi,ſemper dilectionis & pacis
C veſtræ ſynceritatis gaudia audire, ita,vt viciſſim diſcurrentibus literis, ſoſpitatis indicia iuuarentur, ſi quietos nos ab incurſione ſua vacare hoſtis antiquus ſineret,qui ab initio mẽdax,inimicus veritatis,æmulus hominis,quem vt deciperet,ſe antè decepit, pudicitiæ aduerſarius, luxuriæ magiſter,crudelitate paſcitur,abſtinentia punitur,odit ieiunia, miniſtris *1.Cor. 15.*
ſuis prædicantibus quædam ſuperflua,ſpem non habentibus de futuris,Apoſtoli ſententia repercuſſit dicentis:Manducemus & bibamus,cras enim moriemur. O infœlix audacia,ô deſperata mentis aſtutia:ipſe enim hortatur odia,& fugat concordiam, & quia facile ad deteriorem partem mens humana tranſducitur,volens magis per ſpatioſam viam ambulare, quàm arctæ viæ iter cum labore tranſire. Quare fratres dilectiſſimi ſectemini meliora,& ſem
D per relinquite deteriora,bona agite,mala vitate,vt veri diſcipuli domini eſſe inueniamini. De mutatione ergo Epiſcoporum, vnde ſanctam ſedem Apoſtolicam conſulere voluiſtis,ſcitote eam communi vtilitate atque neceſſitate fieri licere,ſed non libitu cuiuſquam,aut dominatione. Petrus ſanctus magiſter & princeps Apoſtolorum, de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam,vt ibidem potiùs proficere poſſet. Euſebius quoque de quadam parua ciuitate,Apoſtolica auctoritate mutatus eſt Alexandriam. Similiter Fœlix,de ciuitate qua ordinatus erat electione ciuium propter doctrinam & bonam vitam,quam habebat, communi Epiſcoporum & reliquorum ſacerdotũ,ac populorũ conſilio tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de ciuitate ad ciuitatem,qui non ſuo libitu aut ambitu hoc facit,ſed vtilitate quadã aut neceſſitate,aliorũ hortatu & conſilio potiorũ transfertur. Nec transfer-

Petrus ab Antiochia tranſlatus Romã eſt.

tur de minore ciuitate ad maiorem, qui hoc non ambitu, non propria volũ-
tate facit, ſed aut vi à propria ſede pulſus, aut neceſsitate coactus, aut vtilita- F
Pſal. 93. te loci, aut populi, non ſuperbè, ſed humiliter ab alijs tranſlatus & inthro-
nizatus eſt, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Et Dominus per
Prophetam loquitur, dicens: Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniã
vanę ſunt. Non ergo mutat ſedem, qui nõ mutat mẽtem, nec mutat ciuitatẽ,
qui non ſua ſponte, ſed cõſilio & electione aliorũ mutatur. Nõ igitur migrat
de ciuitate ad ciuitatem, qui non auaritiæ cauſa, non ſponte dimittit ſuam,
ſed, vt iam dictũ eſt, aut pulſus à ſua, aut neceſsitate coactus, aut electione &
exhortatione ſacerdotũ & populorũ tranſlatus eſt ad alteram ciuitatem. Nã
ſicut Epiſcopi habent poteſtatẽ ordinare regulariter Epiſcopos, & reliquos
ſacerdotes, ſic quoties vtilitas aut neceſsitas expopoſcerit, ſuprà dicto modo
Matth. 23 & mutare & inthronizare poteſtatem habent. Hęc vt petiſtis, licet vobis ig-
nota non ſint, tenenda mandamus, ne ignorantia quorundam, meliora & vti-
liora vitentur, & inutiliora ſumantur, ſicut in ſancto legitur Euãgelio: Væ vo-
bis hypocritæ, quia decimatis mentã, & anethum, & cyminũ, & reliquiſtis
quæ grauiora ſunt legis, iudiciũ, & miſericordiam, & fidem. Hæc oportuit
Exod. 7. facere, & illa non omittere, duces cæci excolantes culicem, camelum autem
glutientes: quod licet, nõ licet, & quod nõ licet, licet. Quemadmodũ Iamnes
& Mambres reſtiterunt veritati, ſic & illi mente reprobi, amantes voluptatẽ
magis quàm Deũ, quod licet, docent nõ licere, id eſt, Epiſcopos migrare de
2. Tim. 3. ciuitate ad ciuitatẽ, prætaxato modo. Et quod non licet, docẽt licere, id eſt,
miſericordiam non agere circa patientes neceſsitatem. Hoc tamen eis qui
Epiſcopum non habent, & ſacro epiſcopali indigent miniſterio, Epiſcopum
de alia ciuitate cauſa vtilitatis vel neceſſitatis tribui, & Epiſcopis perſequuti- G
onem aut neceſſitatem patientibus, aliam cathedram dari negant. Contradi-
Oſeæ. 6. cunt etiam ſacræ ſcripturæ, quæ teſtatur malle Deum miſericordiam quàm
ſacrificium. Quæ precor maior charitas, aut efficacius pietatis patrocinium
poteſt à quoquam alicui impendi, quàm ſi ignorantiæ tenebras, & imperi-
tiæ caliginem ab eo repellat? Demum veræ fidei doctrinæ pabulo, non ad
quæſtum, non ad ambitionem, ſed eruditionem, & ædificationem reficere:
tanquam enim mutilo fit manus, claudo pes, oculus cæco, qui ignorantiæ
tenebris obuoluto ſapientiæ & ſcientiæ theſaurum reſerat & candorem lu-
Oſeæ. 6. cis, viaſque Domini benigniter aperit. Vtriſque autem, id eſt, & famem verbi
Dei patientibus, & Epiſcopis neceſſitatem quandam, quando inthronizan-
tur propter communem vtilitatem in alijs ciuitatibus, non modica exhibe-
tur miſericordia. Negantes autem hæc, licet ſpeciem habeant pietatis, virtu- H
tem tamen eius abnegant: nam in tali negotio proſapiam non agnoſco. Si
quis tamen ſapientium, quos inſipientibus tempeſtatis huius procella ſocia-
uit, alijs auctoribus facinorum participatione maculatur, ſplendor ſapientis,
etſi communionem criminum incurrit, neſcit tamen ducem ſe præbere pec-
cantibus. Alia eſt quoque cauſa vtilitatis & neceſſitatis, & alia auaritiæ &
præſumptionis, atque propriæ voluntatis. Auaritiæ verò cauſa & præſump-
tionis, aut propriæ voluntatis, non ſunt Epiſcopi mutandi de ciuitate ad ci-
uitatem, ſed vtilitatis & neceſſitatis, quod nemo negat, niſi hi de quibus ſcri-
Eſaiæ. 28. ptum eſt: Errauerunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignorauerunt iudici-
um. Nam ſi enarrando conarer aperire tranſacta, oſtenderem vobis nullum
euenire ſolatium de comparatione factorum. Cæterùm ſtate chariſſimi ſu-
per vias

A per vias, aſpicientes & interrogantes de ſemitis Domini antiquis, & videte quæ eſt bona & recta via, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus Sapien. 1. veſtris. Et vt iuxta Sapientiæ vocem dicamus: Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram, ſentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum, quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Peruerſæ enim cogitationes ſeparant à Deo, probata autem virtus corripit inſipientes. Quoniam in maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Sanctus enim ſpititus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuperueniente iniquitate. Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledictum à labijs ſuis, quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cordis eius ſcrutator eſt verus, & linguæ illius audi-
B tor. Quoniam ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latêre, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit, ſermonum autem illius auditio ad Dominum veniet, & ad correptionem iniquitates illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abſcondetur. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ. Quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit, os quod mentitur occîdit animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ, neq; adquiratis perditionem in operibus manuum veſtrarum. Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim vt eſſent omnia, & ſanabiles eſſe voluit nationes orbem terrarum. Non eſt in illis medicamentum exterminij, nec infero-
C rum regnum in terra viuentium. Iuſtitia perpetua eſt, & immortalis, iniuſtitia autem mortis eſt adquiſitio. Impij autem manibus & verbis accerſierunt illam, & æſtimantes illam amicam defluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam, quoniam morte digni ſunt qui ſunt ex parte illius. Dexerũt enim apud ſe cogitantes non rectè: Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & nõ eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis. Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquam non fuerimus. Quoniam fumus & flatus eſt in naribus noſtris, & ſermo ſcintillæ ad commouẽdum cor noſtrum. Quia extinctum eſt velut cinis cor noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aër. Et tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diffundetur, quæ fugata eſt à radijs ſolis, & à calore illius aggrauata. Et nominis noſtri obliuionem accipiet per tempus, & nemo
D memoriam habebit operum noſtrorum. Vmbrę enim tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reuerſio finis noſtri, quoniam conſignata eſt, & nemo reuertetur. Propterea vnicuiq; pręuidendum eſt, vt ſummopere ſe cuſtodiat, & vtiliter ſe pręuideat, vt cùm dies extrema finiſq; vitę aduenerit, non tranſeat ad perpetuam mortem, ſed ad vitam ęternam. Facta enim ſubditorum iudicantur à nobis, noſtra verò iudicantur à Deo. Ex merito verò plebis nõnunquam Epiſcopi deprauantur, quatenus procliuiùs cadant qui ſequuntur: capite langueſcente cętera corporis membra inficiuntur. Deteriores ſunt qui vitam moreſque bonorum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorũ, prędiaq; diripiunt. Caueat vnuſquiſque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes: id eſt, ne aut ipſe alijs detrahat, aut alios audiat detrahentes. Sedens, inquit, aduerſus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduerſus filium ma- Pſal. 46

 tris tuę

tris tuæ ponebas ſcandalum,&c.Parcant ſinguli detractioni linguæ,cuſtodi- E
entes ſermones ſuos,&ſciant,quia cuncta quæ de alijs loquuntur,ſua ſenten
tia iudicabuntur.Nemo inuito auditori libenter refert officij miniſterium:
ſic dilectiſſimi,non ſolum oculos caſtos ſeruate,ſed & linguam: nec quid in
cuiuſquam domo agatur,alia domus per eos vnquam nouerit.Habeant om-
nes ſimplicitatem columbæ,ne cui machinentur dolos: & ſerpentis æſtuti-
am,ne aliorum ſupplantentur inſidijs. Non eſt humilitatis meæ neque men-
ſuræ iudicare de cæteris,& de miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrum quippiam di-
cere.Abſit vt quicquam ſiniſtrum de his loquar, qui Apoſtolico gradu ſuc-
Deut.17. cedentes,Chriſti corpus ſacro ore conficiunt,per quos nos etiam Chriſtiani
ſumus,qui claues regni cœlorum habentes,ante iudicij Deũ iudicant.Veteri
quidem lege habetur,quicunque ſacerdotibus non optemperaſſet, aut extra
caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio ceruice ſubiecta contentum F
Sap.12. expiabant cruorem.Nunc verò inobediens ſpirituali animaduerſione trun-
catur,aut eiectus de Eccleſia rabido dæmonũ ore decerpitur.Oportet enim,
vt qui Deum hæreditate poſſidẽt,abſq; vllo impedimẽto ſeculi Deo ſeruiãt,
vt dicere poſſint:Dominus pars hæreditatis meæ.O quàm bonus&ſuauis eſt
Sap.15. ſpiritus tuus Domine in omnibus:parcis autem omnibus, quoniam tua ſunt
Domine,qui animas amas.Ideoque hos qui errant ex partibus corripis,& de
quibus peccant admones & alloqueris, vt relicta malitia credant in te Do-
mine.Tu autem Deus noſter ſuauis & verus es,patiens,& in miſericordia diſ
ponens omnia:etenim ſi peccauerimus,tui ſumus,ſcientes magnitudinem tu
am,& ſi non peccauerimus, ſcimus quoniam apud te ſumus computati:ſpi-
ritus timentium Deum quærentur ab eo, & in reſpectu illius benedicentur.
Quapropter fratres chariſſimi,omnis ſermo malus ex ore veſtro non proce- G
dat,ſed ſi quis bonus eſt,ſpectet ad ædificationem opportunitatis,vt det gra-
tiam audientibus.Et nolite contriſtari ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſigna-
ti eſtis in die redemptionis.Omnis amaritudo,& ira, & indignatio, & cla-
mor,& blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicẽ
benigni,miſericordes, donantes inuicem ſicut & Deus in Chriſto donauit
vobis.Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi,& ambulate in dilecti
one,ſicut & Chriſtus dilexit vos,& tradidit ſemetipſum pro nobis,oblatio-
nem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Fornicatio autem & omnis im-
munditia aut auaritia,non nominetur in vobis,ſicut decet ſanctos,aut turpi
tudo,ſtultiloquium,aut ſcurrilitas,quæ ad rem non pertinet,ſed magis grati
arũ actio.Hoc enim ſcitote, intelligentes quòd omnis fornicator aut immũ
dus,aut auarus,quod eſt idolorum ſeruitus, nõ habet hæreditatem in regno H
Chriſti & Dei.Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propterea enim venit ira
Dei in filios diffidentiæ: nolite ergo effici participes eorum.Eratis enim ali-
quando tenebræ,nunc autem lux in Domino,vt filij lucis ambulate.Fructus
enim lucis eſt in omni bonitate,& iuſtitia,& veritate,probantes quid ſit be-
neplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarũ,
magis aũt redarguite.Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis,turpe eſt dicere.O-
mnia aũt quę arguuntur à lumine manifeſtantur:omne enim quod manifeſta
tur lumen eſt:ptopter quod dicit,ſurge qui dormis, & exurge à mortuis,&
illuminabit te Chriſtus.Videte itaq; fratres,quomodo cautè ambuletis, nõ
quaſi inſipientes,ſed vt ſapiẽtes,redimentes tẽpus,quoniã dies mali ſunt.Pro
pterea nolite fieri imprudẽtes,ſed intelligẽtes quæ ſit volũtas Dei: & nolite
inebriari

A inebriari vino,in quo eſt luxuria:ſed implemini Spiritu ſancto loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis Hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino,gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,Deo & patri,ſubiecti inuicem in timore Chriſti.State itaq; fratres,& tenete traditiones Apoſtolorum & Apoſtolicæ ſedis,vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus,& pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam,& ſpem bonam in gratia,exhortetur corda veſtra,&confirmet in omni opere & in ſermone bono.De cętero,fratres, orate pro nobis,vt ſermo Domini currat & clarificetur ſicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium eſt fides.Fidelis autem Deus eſt,qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo. Quapropter ponite indeſinenter corda veſtra in virtute Dei, & reſiſtite ſemper B malis, & enarrate hæc,iuxta vocem Prophetæ, in progenies alteras,quoniam hic eſt Deus Deus noſter in æternum, & ipſe reget nos in ſecula. Vnde vos qui in ſpecula à Domino eſtis conſtituti, comprimere & repellere eos ſummopere debetis, qui fratribus inſidias præparant, aut in eos ſeditiones, & ſcandala excitant:facilè eſt enim hominem verbo fallere,ſed non Dominum. Ideo hos reprehendere,& ab his vos auertere oportet,quatenus extincta funditus huiuſmodi caligine,Lucifer eis reſplendeat, & lætitia oriatur in cordibus eorum. Confidimus autem de vobis fratres in Domino, quoniam quæ præcepimus & facitis,& facietis. Quantò enim beneficia veſtra his ampliùs exhibetis, tantò maiorem viciſſitudinem ab omnipotenti Deo, cui ſeruiunt, expectatis. Omnipotens Deus ſua vos protectione cuſtodiat, honoremque præceptumque ſeruare concedat,& gloria honorque Deo paC tri omnipotenti,eiusque vnigenito filio ſaluatori noſtro cum Spiritu ſancto ſit in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EVTYCHIANI EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

SVb Felice Pontifice Roman. quem mox Eutychianus ſequutus,orta eſt Manichæorum hæreſis, neſcio furioſior ne an ſtultior,de Chriſti diuinitate,& permixtione naturarum. In quos quantum eſt perexiguum illud uitæ tempus,quo præfuit Roman.Eccleſiæ licitum,quod fuit,Euſebio teſte. X. menſium, ita Eutychianus inuehitur, ut appareat hoc quæſiſſe maximè optimum uirum, ut abiecto priſtino errore, ad unitatem Eccleſiæ reuerterentur, docens quædam à Chriſto ita dici, ut uideantur magis noſtro captui adcommodata,quàm D *quod ratio diuinitatis in eo ita tulerit.*

EVTYCHIANI EPI- E
STOLA BETICAE PROVIN-
ciæ ſcripta.

CHARISSIMIS fratribus Ioanni, & omnibus per Beticam prouinciã conſtitutis Epiſcopis, Eutychianus Epiſcopus in Domino ſalutẽ. Hortatur nos æquitas poſtulationis, deſiderio fraternitatis tuæ gratanter annuere, & conſultis tuis breuiter reſpondere. Et quamuis dilectionem tuam ſciam ad omne opus bonum eſſe deuotã, vt tamen efficacior fiat, ad illos qui ſanè non ſapiunt, qualiter de incarnatione ſaluatoris F

Mat.16. noſtri informare debeas, mandamus. Vnũ igitur hoc immobile fundamentum, vna hæc fœlix fidei petra Petri ore confeſſa, tu es, inquit Chriſtus, filius Dei viui, tanta in ſe argumenta ſuſtinens veritatis, quantæ peruerſitatis quæſtiones & infidelitatis calumniæ mouebuntur. Iam in cæteris diſpenſatio voluntatis paternæ ſit erga partus & corpus, poſtquam crux, mors, inferi, ſalus noſtra eſt. Humani enim generis cauſa, Dei filius natus ex virgine eſt & Spiritu ſancto, ipſo ſibi in hac operatione famulãte, & ſua, Dei videlicet inumbrante virtute, corporis ſibi initia conſeuit, & exordia carnis inſtituit, vt homo factus ex virgine, naturam in ſe carnis acciperet, per quam huius admixtionis ſocietatem, ſanctificatum in eo vniuerſi generis humani corpus exiſteret. Et quemadmodum omnes in ipſo per id quod corporeum ſe voluit, conderentur, ita rurſum in omnes ipſe per id quod eius inuiſibile erat, *re- G

*referretur. formaret. Dei igitur imago inuiſibilis, pudorem humani exordij non recuſauit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas, omnesq́; naturæ noſtræ contumelias tranſcurrit. Quid tandem dignum à nobis tanto dignationis affectui repẽdetur? Inenarrabilis à Deo ergo originis vnus vnigenitus Deus, in corporis humani formam ſanctæ virginis vtero inſertus, adcreſcit: qui oĩa cõtinet, intra quẽ & per quẽ cuncta ſunt, humani partus lege profertur: ad cuius vocem archangeli tremunt, cœlum & terra, & omnia huius mundi reſoluuntur elementa. Vagitus infantiæ auditur. Qui inuiſibilis & incomprehenſibilis eſt, non viſu, ſenſu, tactuque moderandus, cunis eſt obuolutus. Hæc ſi quis indigna Deo recolit, tanto ſe maioris officij obnoxium confitetur, quantò minùs hæc Dei conuenerunt maieſtati. Num ille indiguit homo effici, per quem homo factus eſt? ſed nos eguimus, vt Deus caro fieret, & H habitaret in nobis: id eſt, aſſumptione carnis, vnus interna vniuerſæ carnis

Humilitas Chriſti noſtra nobilitas eſt. incoleret: humilitas eius noſtra nobilitas eſt: contumelia eius, honor noſter. Quod ille Deus in carne conſiſtit, hoc nos viciſſim in Deum ex carne renouati: nam is planè vitam ſuam neſcit, qui Chriſtum Ieſum vt verum Deum, ita & verum hominem ignorat: & eiuſdem periculi eſt, Ieſum Chriſtum, vel ſpiritum ſanctum Deum, non credere, vel carnem noſtri corporis dene-

Mat.10. gare. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cœlis eſt. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum corã patre meo, qui eſt in cœlis. Hæc verbũ caro factum loquebatur, & homo Ieſus Chriſtus Dominus maieſtatis docebat. Mediator ipſe in ſe ad ſalutẽ Eccleſiæ cõſtitutus & ipſo illo inter Deũ & hominem

A hominem mediatoris ſacramento vtrinque vnus exiſtens, ex vnitis in id-
ipſum naturis. Naturæ verò vtriuſque res eadem eſt, ita tamen vt neutra care-
ret in vtroque, ne fortè Deus eſſe, homo naſcendo deſineret, & homo rur-
ſum, Deus manendo non eſſet. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera
eſt, Deum & hominem prædicare, verbum & carnem confiteri, neque Deum
neſcire quòd homo ſit, neque carnem ignorare, quòd verbum ſit. Natus igi-
tur vnigenitus Deus ex virgine homo, & ſecundum plenitudinem temporũ
in ſemetipſo profuturus in Deum hominem, hunc per omnia Euangelici ſer
monis modum tenuit, vt ſe Dei filium credi doceret, & hominis filium præ-
dicaret & admoneret, loquens & gerens homo quæ Dei ſunt, loquens & ge
rens deinde Deus vniuerſa quę hominis ſunt, ita tamẽ vt in ipſo illo vtriuſq;
generis ſermone, nunquã niſi cũ ſignificatione & hominis loquutus & Dei
B ſit. Hæc itaque fallendi ſimplices atque ignorantes, hæreticis occaſio eſt, vt
quæ ab eo ſecundum hominem dicta ſunt, dicta eſſe ſecundum diuinæ na-
turæ infirmitatem mentiantur. Et quia vnus idem eſt loquens omnia, quæ lo
quitur de ſemetipſo, omnia eum de diuinitate loquutum eſſe contendant.
Nec ſanè negamus, totum illum, qui ei manet, naturæ ſuæ eſſe ſermonem. Sed
ſi Ieſus Chriſtus, & homo & Deus, & neq; cùm homo ſit, tum primùm De-
us, neque tum cùm & homo ſit & Deus, tum non etiam Deus, neq; per homi
nẽ in Deo, non totus homo, totus Deus vnum atq; idem eſt, neceſſe eſt dica-
tur eius ſacramentum eſſe totius generis. Et cùm in eo ſecundum tempus diſ
cernis hominem à Deo, Dei tunc atque hominis diſcerne ſermonem: & cùm
Deum atq; hominem in tempore confiteris, Dei atque hominis in tempore
dicta dijudica. Cùm verò ex homine & Deo rurſum totius hominis, totius
C iam Dei tempora intelligis, ſi quidem illud ad demonſtrationem temporis
dictum eſt, tempori coaptato quę dicta ſunt, vt cùm aliud ſit ante hominem
Deus, aliud ſit homo & Deus, aliud ſit poſt hominem & Deum, totus homo
& totus Deus, non confundas temporibus & generibus diſpenſationis ſacra-
mentum, cùm pro qualitate generum, ac naturarum, alium cum ſacramento
hominis neceſſe eſt ſermonem fuiſſe nõ nato, alium adhuc morituro, alium
etiam & non. Noſtri igitur cauſa hæc omnia Ieſus Chriſtus gerens, & corpo
ris noſtri homo natus, ſecundum conſuetudinẽ naturæ noſtrę loquutus eſt,
nõ tamẽ omittens naturæ ſuę eſſe, quod Deus eſt. Nã etſi in partu, & in paſ-
ſione, & morte, naturæ noſtræ rem peregerit, res tamen omnes virtute natu-
ræ ſuæ geſſit. Vidéſne ita Deũ & hominem prædicari, vt mors homini, Deo
verò carnis excitatio deputetur? Non tamen vt alius ſit, qui mortuus eſt, &
D ſit per quem mortuus reſurgit. Spoliata enim carne Chriſtus eſt mortuus,
& rurſum Chriſtum à mortuis excitans, idem Chriſtus carne ſe expolians.
Naturam Dei in virtute reſurrectionis intellige, diſpenſationem hominis in
morte agnoſce. Et cùm ſint vtraque ſuis geſta naturis, vnum tamen Chriſtũ
Ieſum eum memento eſſe, qui vtrumque eſt. Hæc igitur demonſtranda à
me paucis fuere, vt vtriuſque naturæ formam tractari in Domino Ieſu Chri
ſto meminiſſemus: quia qui manens in forma Dei, formam ſerui ſuſcepit,
ipſe diuinitatẽ nequaquam amiſit. Cęterùm fratres hortamur vos, vt monea
tis eos conuerti ad Deum: vnde ſcriptũ eſt: Fili nõ tardes conuerti ad Domi-
nũ, & ne defferas de die in diem. Subitò eñ veniet ira illius, & in tẽpore vin *Eccl.5*
dictę diſpdet te. Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis, nihil ꝓderũt tibi in die
obductiõis & vindictę. Nõ vẽtiles te in omnẽ ventũ, & non eas omni via. Sic
enim

enim peccator probatur duplici lingua.Eſto firmus in via Dei, & in veritate E
ſenſus tui & ſcientia,& proſequatur te verbum pacis & iuſtitiæ.Eſto mãſuetus ad audiendum verbum Dei, vt intelligas, & cum ſapientia proferes reſponſum verum.Si eſt tibi intellectus,reſponde proximo:ſin aũt non,ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris. Honor & gloria in ſermone ſenſati,lingua imprudentis,ſubuerſio illius.Nõ appelleris ſuſurro,& lingua tua capiaris & confundaris. Super furem enim eſt confuſio & pœnitentia,& denotatio peſſima ſuper bilinguem. Suſurratori autem odium & inimicitia & contumelia.Iuſtifica puſillum, & magnũ
Eccl. 6. ſimiliter.Noli fieri pro amico inimicus proximo,improperium enim & cõtumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. Non te extollas in cogitatione animę tuę velut taurus,ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris F
velut lignum aridum in erẽmo.Anima enim nequam diſperdit qui ſe habet, & in gaudium inimici dat illum, & deducit in ſortem impiorum. Talibus vos exhortationibus fratres viciſſim monete, & bona ſemper ſectamini,mala q; vitate.Magnis enim ſtudijs,ſecundum beatum Apoſtolum,præcauendũ eſt,ne fides & diſciplina Domini blaſphemetur,etſi illa nonnunquam ſinenda ſunt, quæ ſi cæterorum conſtet integritas, ſola nocere non valeant: illa tamen ſunt magnopere præcauenda,quæ recipi ſine manifeſta decoloratione nõ poſſunt.Et ſi ea ipſa,quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur,rerum temporumq; cogit intuitus,vel acceleratæ prouiſionis reſpectus accuſat, quantò magis illa nullatenus ſunt mutilanda, quæ nec vlla neceſſitas,nec Eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?Idcircò fratres,iſta prętulimus, vt hæ ſpecies quas nõ licet offerri ſuper altare,iuxta conſtitutionẽ G
Apoſtolorũ,eorumq; ſucceſſorũ,ad domũ ſacerdotum deferãtur & à ſacerdotib.benedicãtur,&per ſimplicẽ benedictionẽ benedicta demũ populis ſumantur.Fabę tantũ & vuæ,& cętera,quæ Apoſtoli conſtituerũt,ſuper altare offerantur. Optamus igitur fratres chariſſimi,& totis omnipotentem Dñm precibus exoramus,vt dilectionem veſtram in amoris ſui conſtantiam faciat magis magisq; feruеſcere,atque in pace Eccleſiæ in vna vos concedat manere concordia.Admonemus etiam fraternitatem veſtram, vt in commiſſis vobis animabus,ſolerter inuigiletis, animarumque magis lucris,quàm commodis vitæ præſentis intendatis.In cõtinendis verò ac in diſponendis rebus Eccleſiaſticis diligentes cuſtodes exiſtatis, vt omni ex parte, ſuſceptum vos condignè geſſiſſe paſtoris officium,venturus iudex, cùm ad iudicandum venerit,debeat approbare.Omnipotens autem Deus ſua vos protectiõe cuſto- H
diat,honoremque à Domino vobis collatum,moribus ſeruare concedat,atque cum multiplici fructu animas vobis commiſſas ad paſcua æterna adducere, & ſibi condignè repræſentare adiuuet, vosque inter ſanctos & electos ſuos collocare dignetur.DATA pridie idus Aprilis Aureliano & Marcello VV.CC. COSS.

A

IN CONSTANTINI IMPERAT. CONFESSIONEM ARGVMENTVM PER IOAN. Sichardum.

*SVperuacaneum eſt hic,poſt tot egregios rerum ſacrarum ſcriptores,admonere cuiuſmodi an-
tiquitus fuerit confeßio:tamen quod huius loci eſt, obiter uelut digito oſtendam.Solebant em̃* Cõfeßio.
*& Imperatores palàm teſtari ſententiam ſuam,id quod ex Euangelijs agere iubemur. Qui e-
nim,inquit Chriſtus,me cõfitebitur apud homines,& ego confitebor eum apud patrem meum,qui eſt in
cœlis.Fiebant autem ab Imperatoribus maiore adparatu, ut quo longiùs illud emanaret, hoc eſſent plu-
res,qui non dubitarent huic fidei nomen dare,quam uidiſſent iam Imperatorẽ ipſum amplexum.Et quia
in alijs tales ferè ſumus,quales uidemus principes,qui rebus præſunt,fecit hic quoq; illa de fide Chriſtia-
na profeßio uulgo animum,ut eſſe principibus quàm ſimillimi uellent, impunitate præſertim iam data,
& præeunte ipſo Imperatore. Ita paßim in antiquis Bibliothecis uidere confeßiones Iuſtiniani,Caroli* Carolus
Magni,& Frederici Tertij,quibus tanquã ſigno dato,ad fidem Chriſtianã uocarentur,quibus per prin- Magnus.
B *cipum tyrannidem hoc non ſatis tutò antea licebat.*

CONFESSIO CONSTANTINI IMPERATORIS.

IN NOMINE ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, pa-
tris ſcilicet, & filij, & Spiritus ſancti, Imperator Cæ-
ſar Flauius Conſtantinus,in Chriſto Ieſu,vno ex eadẽ
ſancta trinitate,ſaluatore Domino Deo noſtro, fide-
C lis,manſuetus,maximus,beneficus,Alamanicus,Go-
ticus,Sarmaticus,Germanicus,Britannicus, Hunni-
cus, pius, felix, victor,ac triumphator ſemper augu-
ſtus, Sanctiſſimo ab beatiſſimo patri patrum Sylue-
ſtro vrbis Romæ Epiſcopo,atq; omnibus eius ſucceſſoribus,qui in ſede bea-
ti Petri vſq; in finem ſeculi ſeſſuri ſunt Pontificibus, nec non & omnibus
Reueren.& Deo amabilibus catholicis Epiſcopis eidem ſacroſanctæ Roma-
næ Eccleſiæ,per hanc noſtram Imperialem conſtitutionem ſubiectis, in vni-
uerſo orbe terrarum,nunc & in poſterum cunctis retrò temporibus conſti-
tutis,Gratia pax,charitas,gaudium,longanimitas, miſericordia à Deo patre
omnipotente,& Ieſu Chriſto filio eius, & Spiritu ſancto cum omnibus vo-
bis.Ea quę ſaluator & redemptor Dominus noſter Ieſus Chriſtus altiſſimi pa
D tris filius,per ſuos ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum, interueniente pa-
tre noſtro Syluestro ſummo Pontifice,mirabiliter dignatus eſt,liquida nar-
ratione per huius noſtræ imperialis inſtitutionis paginam,ad indaginem o-
mnium populorum,in vniuerſo orbe terrarũ,noſtra ſtuduit propagare man-
ſuetiſſima ſerenitas.Primùm quidem fidem noſtram,quam à pręfato beatiſ-
ſimo patre & oratore noſtro Sylueſtro vniuerſali Põtifice edocti ſumus,in-
tima cordis confeſſione,ad inſtruendas omnium veſtrûm mentes,proferen-
tes,& ita demum miſericordiam Dei ſuper nos diffuſam annunciantes. Nos
enim vos ſcire volumus,ſicut per anteriorem noſtram ſacram pragmaticam
iuſſionem ſignificauimus,nos à culturis idolorum, ſimulacris mutis & ſur-
dis,manufactis,diabolicis compoſitionibus,atque ab omnibus ſatanæ pom
pis receſſiſſe, & ad integram Chriſtianorum fidem, quæ eſt vera lux, & vita

perpetua,perueniſſe:credentes,iuxta id quod nos idem almificus ſummus pa E
ter & doctor noſter Sylueſter inſtruit Pontifex, in Deum patrem omnipotentem,factorem cœli & terræ,viſibilium omnium & inuiſibilium,& in Ieſum Chriſtum filium eius,vnicum Domiuum noſtrum, per quem omnia facta ſunt,& in Spiritum ſanctum Dominum & viuificatorem vniuerſæ creaturæ:hoc eſt,patrem,& filium,& Spiritum ſanctum confitemur,ita vt in trinitate perfecta,& plenitudo ſit diuinitatis,& vnitas poteſtatis,pater Deus,& Spiritus ſanctus Deus,& tres vnum ſunt in Chriſto Ieſu:tres itaq; formæ,ſed vna poteſtas. Nam Deus ſemper ſapiens, edidit ex ſe per quod eſſent gignēda ſecula verbum.Et quando eodem ſolo ſuæ ſapientiæ verbo,vniuerſam ex nihilo formauit creaturā,cum eo erat,cuncta ſuo arcano cōponens myſterio. Igitur perfectis cœlorum virtutibus,& vniuerſis terræ materijs,pio ſapientię ſuæ nutu,ad imaginem & ſimilitudinem ſuam primum de limo terræ fingēs F
hominem,hunc in Paradiſo poſuit voluptatis,quem antiquus ſerpens,& hoſtis inuidens diabolus,per amariſſimum ligni vetiti guſtum, exulem ab eiſdē effecit gaudijs,eoq; expulſo non deſinit ſua venenoſa multis modis protelare iacula,aut à via veritatis humanum abſtrahens genus,idolorum culturę,videlicet creaturæ & nō creatori deſeruire ſuadeat,quatenus per hoc eos quos ſuis voluerit irretire inſidijs,ſecum æterno afficiat concremandos ſupplicio. Sed Deus noſter miſertus plaſmæ ſuæ, dirigens ſuos ſanctos Prophetas, per quos lumen futuræ vitæ ad aduentum videlicet filij ſui Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti annuncians,miſit eundem filium ſuum vnigenitum, & ſapientiæ verbum,qui deſcendens de cœlis,propter noſtram ſalutem, natus de Spiritu ſancto,ex Maria virgine,verbum caro factum eſt,& habitauit in nobis:non amiſit quod fuerat,ſed cœpit eſſe quod non erat. Deum perfe- G
ctum,& hominem perfectum,vt Deus,mirabilia perficiens,& vt homo,humanas paſſiones ſuſtinens:ita verum hominem,& verum Deum, verum hominem fuiſſe nullo modo ambigamus.Electiſq; duodecim Apoſtolis,miraculis coram eis & innumerabilis populi multitudine coruſcauit.Confitemur eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,& impleſſe legem & Prophetas,paſſum,crucifixū ſecundū ſcripturas, tertia die à mortuis reſurrexiſſe, aſſumptum in cœlos,atq; ſedentem ad dexteram patris, inde vēturum iudicare viuos & mortuos,cuius imperij nō erit finis.Hæc eſt enim fides noſtra orthodoxa,à beatiſſimo patre noſtro Syluestro ſummo Pontifice nobis prolata.Exhortantes idcirco omnem populum,& diuerſas gentium nationes,hāc fidē tenere,colere,ac prædicare,& in ſanctæ trinitatis nomine baptiſmi gratiam conſequi,& Dominum Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrum,qui cum H
patre & ſpiritu ſancto per infinita viuit & regnat ſecula,quem Sylueſter beatiſſimus noſter Pontifex in vniuerſali prædicat,corde deuoto adorare. Ipſe eēm Dominus Deus noſter miſertus mihi peccatori, miſit ſanctos ſuos Apoſtolos ad viſitandum nos,& lumē ſui ſplendoris infulſit nobis,& abſtractū à tenebris,ad veram lucem & agnitionem veritatis me peruenire gratulamini.Nam dum valida ſqualloris lepra totam mei corporis inuaſiſſet carnem, & multorum medicorum cōuenientium cura adhiberetur, nec vnius quidē promerui ſalutem.Ad hæc aduenerunt ſacerdotes Capitolij, dicentes mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentium ſanguine calente,& in eo loco me poſſe mundari,Et ſecundum eorum dicta aggregatis plurimis innocentibus infantibus,dum vellent ſacrilegi paganorū ſacerdotes

A dotes eos mactare, & ex eorum ſanguine fontem repleri, cernens ſerenitas noſtra lacrymas matrum eorum, ilico exhorrui facinus, miſertusque eis, proprios illis reſtitui præcepimus filios ſuos, datisq; vehiculis, & donis conceſſis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur tranſacta die nocturno nobis facto ſilentio, dum ſomni tempus aduenilſet, adſunt Apoſtoli, ſanctus Petrus & Paulus, dicentes mihi: Quoniã flagitijs poſuiſti terminũ, & effuſionẽ ſanguinis innocẽtis horruiſti, miſſi ſumus à Chriſto Dño Deo noſtro, dare tibi ſanitatis recuperãdæ conſiliũ. Audi ergo monita noſtra, & fac quodcunq; indicamus tibi. Sylueſter Epiſcopus ciuitatis ad montẽ Soracten perſequutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum ſuis clericis latebras fouet, hunc cùm ad te adduxeris, ipſe tibi piſcinã pietatis oſtendat, in qua dum te tertiò merſerit, omnis te valetudo iſta deſerat lepræ: quod cùm factũ B fuerit, hanc viciſsitudinem tuo ſaluatori compẽſa. Te autem ipſum in hac parte purifica, vt relicta omni ſuperſtitiõe idolorum, Deum viuũ, verum, qui ſolus eſt & verus, adores & excolas, & ad eius voluntatem attingas. Exurgẽs igitur à ſomno, protinus iuxta id quod à ſanctis Apoſtolis admonitus ſum, peregi, aduocatoq; eodem præcipuo & magnifico patre, & illuminatore noſtro Sylueſtro, omnia à ſanctis Apoſtolis mihi prȩcepta dixi verba, percunctatiq; eum ſumus, qui iſti dij eſſent, Petrus & Paulus. Ille verò ait, nõ eos Deos verè dici, ſed Apoſtolos ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Et rurſus interrogare cœpimus eundem Sylueſtrũ, vtrum ipſorum Apoſtolorũ imaginem expreſſam haberet, vt ex pictura diſceremus, hoc eſſe quod reuelatio docuerat. Tunc idem venerabilis pater imagines eorundem Apoſtolorũ per diaconem ſuum exhiberi præcepit, quas dum aſpicerem, & eorũ quos in ſomno viderã C figuratos in ipſis imaginibus cognouiſſem vultus, ingẽti clamore corã om̃ibus ſatrapibus meis confeſſus ſum eos eſſe, quos in ſomno videram. Ad hæc beatiſſ. Sylueſter indixit nobis pœnitentiæ tempus intra palatiũ noſtrum Lateranenſe, in vno cilicio, vt omnia quæ à nobis impiè peracta, atq; iniuſtè diſpoſita fuerant, vigilijs, ieiunijs, atq; lacrymis, & orationibus apud ſaluatorem noſtrũ Ieſum Chriſtum impetraremus. Deinde per manus impoſitionẽ clericorum vſq; ad ipſum præſulem veni, ibiq; abrenuncians ſatanæ pompis & operibus eius, vel vniuerſis idolis manufactis, credere in Deum patrẽ om̃ipotentem, factorem cœli ac terræ, viſibilium & inuiſibiliũ, & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dñm noſtrũ, qui natus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria virgine, ſpontanea voluntate coram omni populo profeſſus ſum. Benedictoq; fonte illic me trina merſione vnda ſalutis purificauit. Leuatoq; me de D venerabili fonte, indutus veſtibus candidis, ſeptiformis Spiritus ſancti conſignationem adhibuit, beati chriſmatis vnctione, & vexillum ſanctæ crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signat te Deus ſigillo fidei ſuæ, in nomine patris, & filij & Spiritus ſancti, in conſignationem fidei. Cunctusq; clerus reſpondit, Amen. Et adiecit præſul: Pax tibi. Prima itaq; die poſt perceptũ ſacri baptiſmatis myſteriũ, & poſt curationẽ corporis mei à lepræ ſquallore, agnoui nõ eſſe aliũ Deũ, niſi patrem, & filium, & Spiritum ſanctũ, quẽ beatiſſ. Sylueſter prædicat, trinitatẽ in vnitate, vnitatẽ in trinitate. Nam oẽs dij gentiũ, quos vſq; hactenus colui, dæmonia, opera hominũ manufacta comprobantur. Etenim quantam poteſtatem idem ſaluator noſter ſuo Apoſtolo beato Petro contulerit in cœlo ac terra, lucidiſſimè nobis idem venerabilis pater eduxit, dum fidelem eum in ſua interrogatione inueniens, ait: Tu es Petrus, &

ſuper hãc petrã ædificabo Eccleſiam meã,& portę inferi nõ præualebũt ad- E
uerſus eam. Aduertite potentes,& aure cordis intẽdite, quid bonus magiſter & Dñs ſuo diſcipulo adiũxit,inquiens: Et tibi dabo claues regni cœlorũ, & quodcunq; ligaueris ſuper terrã,erit ligatũ & in cœlis,& quodcunq; ſolueris ſuper terrã,erit ſolutum in cœlis. Et dum hæc prædicãte beato Sylueſtro agnoſcerẽ,ex beneficijs ipſius beati Petri integrę me ſanitati cõperi redditũ.

DE PRIMITIVA
ECCLESIA ET SYNODO Nicena.

NEMO qui ſcripturas diuinas legit,ignorat, quod in F
principio naſcentis Eccleſiæ,diſcipulis in vnũ cõgregatis cum multitudine credẽtium,in quibus erat cor vnũ,& anima vna,quiq; vendentes prædia & poſſeſſiones ſuas afferebant,& diuidebatur ſingulis prout cuiq; opus erat.Futurã nanq; Eccleſiã in gẽtibus Apoſtoli præuidebãt, maximeq; quia Dñs illis prædixerat,Euntes in mundũ vniuerſum prędicate Euãgelium. Vel quia expellendi erãt à Iudęa,nouerant ſe in gentibus diſpergendos, Eccleſiamq; congregandã ex rudi populo. Idcirco prædia in Iudæa minimè ſunt adepti,ſed pretia tantũmodo ad fouẽdos egẽtes. At verò cùm inter turbines & aduerſa mundi ſuccreſceret Eccleſia, eouſq; peruenit,vt non ſolùm gentes,ſed etiã Romani principes(qui penè totius orbis monarchiam tene- G
bant) ad fidem Chriſti & baptiſmi ſacramenta cõcurrerent. Ex quibus vir religioſiſſimus Conſtantinus primus fidem veritatis patẽter adeptus,licentiã dedit per vniuerſum orbem ſuo degẽtes imperio,nõ ſolùm fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricandas Eccleſias,& prædia tribuenda cõſtituit. Deniq; idem præfatus princeps donaria immẽſa,& fabricã templi primæ ſedis beati principis Apoſtolorũ inſtituit,adeò vt ſedem imperialem,quam Romani principes poſſederant,relinqueret,& beato Petro ſuiſq; præſulibus profuturã concederet. Idem verò præſidens in ſancta Synodo quę apud Nicenũ congregata eſt,cùm querelam quorundã cõſpiceret coram ſe deferendã,ait: Vos à nemine dijudicari poteſtis,quia ſolius Dei iudicio reſeruamini, dij etenim vocati eſtis:idcirco nõ poteſtis ab hominibus iudicari : ab illo etenim tempore & deinceps viri religioſiſſimi nõ ſolùm poſſeſſiones,& prædia quę poſſede- H
rant,ſed etiam ſemetipſos Dño conſecrãrunt, ædificãtes baſilicas in ſuis fundis in honore ſanctorũ martyrum, per ciuitates ac monaſteria innumera, in quibus cœtus Domino ſeruientiũ cõueniret. Deniq; Reges & pręſides ac magiſtratus non ſolùm hanc licentiã tribuêre,ſed etiam ipſi propria largiti ſunt per vniuerſa regna terrarum,vnde alerentur egentes,qui nihil in mundo poſſidebant,Eccleſiæq; Dei fabricarentur atq; reſtaurarentur, Deoq; & Eccleſiæ eius ritè famulãtibus, ſeruiſq; illius ſupplementa (vt abſq; neceſſitate eſſent)tribuerentur,vt hæc accipientes poſſent ſecundũ monita Apoſtoli orationes,poſtulationes,obſecrationes,gratiarũ actiones facere pro oĩbus hominibus,pro Regibus,& qui in ſublimitate ſunt,vt quietam & tranquillã vitam habeant. Et hoc bonũ & acceptũ eſſe coram Deo,idem magiſter gentiũ proteſta-

A protеſtatur,cui ſolicitudo omniumEccleſiarum incumbit,quiq; Epiſcopos regere per ſpiritum ſanctum conſtituit Eccleſiā Dei.Quibus ait: Paſcite,qui in vobis eſt,gregem Dei, prouidentes nō coactè,ſed ſpōte ſecundumDeum, neq; turpis lucri gratia, ſed voluntariè.Cùm enim dicat:Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus: quæ enim ſunt negotia ſecularia ſancti canones manifeſtant,& inhibent perſpicuè,quod quidam,qui in clero videntur electi, propter lucra turpia conductores alienarum poſſeſſionum fiant, & ſecularia negotia ſub cura ſua accipiant, Domini quidem miniſterium paruipendentes, ſecularium verò diſcurrentes domos,& propter auaritiam patrimoniorū ſolicitudinem ſumentes:decreuit ſancta ſynodus, nullum deinceps clericum aut poſſeſſiones conducere, aut negotijs ſecularibus ſe miſcere,præter pupillorum & orphanorum, aut ſi fortè Epiſcopus ciuitatis Ec-

1.Petri.5.

2.Tim.2.

B cleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat,vt liquidò patet,quia alia ſunt negotia ſecularia,alia Eccleſiaſtica.NónneMoyſes in ſeculo erat cū crebro tabernaculum intraret & exiret,qui intus contemplatione raptus,foris infirmantium negotijs vrgebatur? intus Dei arcana conſiderans,foris onera carnalium portabat?Cuius typum ſacerdotes in Eccleſia agere debent, vt dū foras exeunt ad exquenda negotia pro neceſſitatibus ſubditorū, intus ad ſe redeant per contemplationē mandatorū:ſicut Paulus qui cœleſtibus ſecretis inſeritur,& tamē per cōdeſcenſionis viſcera carnaliū cubile perſcrutatur:Sic & Iacob aſcendētes & deſcēdentes Angelos vidit,quia videlicet rectores Eccleſiæ nō ſolū Deo contēplando ſuperna appetūt,ſed deorſum quoq; ad mēbra illius miſerādo deſcēdunt.Et dū ſacerdotes horū facta imitantur, & ſe cuſtodiūt, & ſubditorū onera portant,vidētur tales eſſe,quales idem e-

C gregius prædicator dicit,vt qui vtuntur hoc mundo tanquā non vtantur, & qui gaudent tanquam non gaudētes, & qui emunt tanquā non poſſidentes.

EDICTVM DOMINI CONSTANTINI IMperatoris.

IN NOMINE ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris ſcilicet & filij, & ſpiritus ſancti, Imperator Cæſar Flauius Conſtantinus in Chriſto Ieſu vno ex eadem trinitate ſancta ſaluatore Domino Deo noſtro, fidelis,manſuetus,beneficus,Alemanicus,Gothicus,

D Sarmaticus,germanicus,britannicus,vnicus,pius,fœlix,victor,ac triumphator ſemper auguſtus, ſanctiſſimo ac beatiſſimo patri Syluеſtro vrbis Romæ Epiſcopo & Papæ,atque omnibus eius ſucceſſoribus,qui in ſede beati Petri vſque in finem ſeculi ſeſſuri ſunt,Pontificibus,nec non & omnibus reuerendiſſimis,& Deo amabilibus catholicis Epiſcopis, eidē ſacroſanctæ Romanę Eccleſiæ per hanc noſtram imperialem conſtitutionem ſubiectis, in vniuerſo orbe terrarum nunc & in poſteris cunctis retrò temporibus conſtitutis,gratia,pax,charitas,gaudiū,longanimitas, miſericordia à Deo patre oīpotente,& Ieſu Chriſto filio eius,& ſpiritu ſancto,cū oībus vobis.Ea quæ ſaluator & redēptor noſter Dominus noſter Ieſus Chriſtus altiſſimi patris filius ꝑ ſuos ſanctos Apoſtolos Petrū & Paulū, interueniēte patre

noſtro Syluestro ſummo Pontifice & vniuerſali Papa, mirabiliter dignatus E
eſt operari, liquida narratione per huius noſtræ imperialis inſtitutionis pagi nam ad cogitationem omnium populorum in uniuerſo orbe terrarum ſtuduit propagare noſtra manſuetiſſima ſerenitas. Primum quidem noſtram fidem quam à præfato beatiſſimo patre & oratore noſtro Syluestro vniuerſali Pontifice docti ſumus, intima cordis confeſſione ad inſtruendas omnium veſtrûm mentes proferentes, & ita demum Dei miſericordiam ſuper vos diffuſam annunciantes. Noſſe enim vos volumus, ſicut per anteriorem noſtram ſacram pragmaticam iuſſionem ſignificauimus, nos à culturis idolorum, ſimulacris mutis & ſurdis, manufactis, diabolicis compoſitionibus, atque ab omnibus ſatanæ pompis receſſiſſe, & ad integram Chriſtianorum fidem, quę eſt vera lux & vita perpetua perueniſſe, credentes, iuxta id quod nos idem almificus ſummus pater & doctor noſter Syluester Pontifex inſtruxit, in F
Deum patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitum Dominum noſtrum, per quem creata ſunt omnia. Et in ſpiritum ſanctum Dominum & viuificatorem vniuerſæ creaturæ. Hos patrem & filium & ſanctum confitemur ita, vt in trinitate perfecta & plenitudo ſit diuinitatis & vnitas poteſtatis: pater Deus, filius Deus, & ſpiritus ſanctus Deus, & tres vnum ſunt in Ieſu Chriſto. Tres itaque formæ, ſed vna poteſtas. Nam ſapiens retrò ſemper Deus, edidit ex ſe, per quod ſemper erant gignenda ſecula verbum. Et quando eodem ſolo ſuæ ſapientiæ verbo vniuerſam ex nihilo formauit creaturam, cum eo erat, cuncta ſuo arcano componens myſterio. Igitur perfectis cœlorum virtutibus, & vniuerſis terræ materijs, pro ſapientiæ ſuæ nutu ad imaginem & ſimilitudinem ſuam primum de limo terræ fingens G
hominem, hunc in Paradiſo poſuit voluptatis. Quem antiquus ſerpens & hoſtis inuidens diabolus per amariſſimum ligni vetiti guſtum, exulem ab eiſdem fecit gaudijs, eoque expulſo non deſinit ſua venenoſa multis modis protelare iacula, vt à via veritatis humanum abſtrahens genus, idolorum culturæ, videlicet creaturæ, & non creatori deſeruire ſuadeat, quatenus per hos eos, quos ſuis voluerit irretire inſidijs, ſecum æterno efficiat concremandos ſupplicio. Sed Deus noſter miſertus plaſmatis ſui, dirigens ſanctos ſuos Prophetas, per quos lumen futuræ vitæ, aduentum videlicet filij ſui Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti annuncians, miſit eundem vnigenitũ filium ſuũ & ſapientiæ verbum. Qui deſcendens de cœlis propter noſtram ſalutem, natus de ſpiritu ſancto, ex Maria virgine. Verbum caro factum eſt, et habitauit in nobis, non amiſit quod fuerat, ſed cœpit eſſe quod non erat. H
Deum perfectum & hominem perfectum, vt Deus mirabilia perficiens & vt homo humanas paſſiones ſuſtinens, ita verbum hominem & verbum Deum prædicante patre noſtro Syluestro ſummo Pontifice intelligimus, vt verũ Deum verũ hominem fuiſſe nullo modo ambigamus. Electiſq; duodecim Apoſtolis, miraculis corã eis & innumerabilis populi multitudine coruſcauit. Cõfitemur eundem Dominum Ieſum Chriſtum adimpleſſe legem & Prophetas paſſum, crucifixum ſecundum ſcripturas, tertia die à mortuis reſurrexiſſe, aſſumptum in cœlos, atq; ſedentem ad dexteram patris, inde venturum iudicare viuos & mortuos, cuius imperij non erit finis. Hæc eſt enim fides noſtra catholica & orthodoxa, à beatiſſimo patre noſtro Syluestro ſummo Pontifice nobis prolata. Exhortans idcirco omnẽ populum & diuerſas gentiũ nationes

A tiones hãc fidem tenere, colere, & prædicare, & in ſanctæ trinitatis nomine aptiſſimè gratiam conſequi, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſaluatorem, qui cum patre & ſpiritu ſancto per infinita ſecula viuit, & regnat, quem Syluester beatiſſimus pater noſter vniuerſalis Pontifex prædicat, corde deuoto adorare. Ipſe enim Dominus noſter miſertus mihi peccatori, miſit ſanctos ſuos Apoſtolos ad viſitandum nos, & lumen ſui ſplendoris infulſit nobis, & abſtractum à tenebris ad veram lucem & agnitionem me veniſſe gratulamini. Nam dum valida ſqualloris lepra totam mei corporis inuaſiſſet carnem, & multorum medicorum conuenientium cura adhiberetur, nec vllius quidem cura promeruiſſemus ſalutem. Ad hoc venerunt ſacerdotes Capitolij dicentes, mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentium ſanguine, & in eo calente loco me poſſe mundari. Et ſecundum eorum di B cta aggregatis plurimis innocentibus infantibus, dum vellent ſacrilegi paganorum ſacerdotes eos mactari, & ex eorũ ſanguine fontem repleri, cernens ſerenitas noſtra lacrymas matrum eorum, illico exhorrui facinus, miſeratusq; eas proprios illis reſtitui præcepimus filios ſuos, datisq; vehiculis & donis conceſſis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur tranſacta die, nocturna nobis facta ſilentia, dum ſomni tẽpus aduenisſet, aſſunt Apoſtoli ſanctus Petrus & Paulus dicentes mihi: Quoniã flagitijs poſuiſti terminum, & effuſionem ſanguinis innocentis horruſti, miſſi ſumus à Chriſto Domino Deo noſtro dare tibi ſanitatis recuperandę conſilium. Audi ergo monita noſtra, & fac quodcunque indicamus tibi. Syluester Epiſcopus huius ciuitatis ad montem Soracten perſecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum ſuis clericis latebram fouet, hũc ad te cũ adduxeris, ipſe tibi piſcinã pietatis C oſtendet, in qua dum te tertiò merſerit, omnis te valetudo iſta deſeret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc viciſſitudinem tuo ſaluatori compenſa, vt omnes iuſſu tuo per totum orbem reſtaurentur Eccleſiæ. Te autem ipſum in hac parte purifica, vt relicta omni ſuperſtitione idolorum, Deum viuum & verum, qui ſolus eſt & verus, adores & excolas, vt ad voluntatem attingas. Exurgens igitur à ſummo, protinus iuxta id quod à ſanctis Apoſtolis admonitus ſum, peregi: aduocatoq; eodem præcipuo & magnifico patre & illuminatore noſtro Syluestro vniuerſali Papa, omnia à ſanctis Apoſtolis mihi præcepta dixi verba. Percõtati ſumus ab eo qui iſti Dij eſſent Petrus & Paulus: Ille verò non eos Deos verè dici, ſed Apoſtolus ſaluatoris noſtri Domini Dei Ieſu Chriſti reſpondit. Et rurſum interrogare cœpimus eundẽ beatiſſimũ Papã, vtrum iſtorum Apoſtolorum imagines expreſſas haberet, vt ex pictura diſce- D remus hos eſſe quos reuelatio docuerat. Tunc idem venerabilis pater imagines eorundem Apoſtolorum per diaconũ ſuum exhiberi præcepit: quas dũ aſpicerem, & eorum quos in ſommo videram figuratos in ipſis imaginibus cognouiſſem vultus, ingenti clamore corã omnibus ſatrapis meis confeſſus ſum, eos eſſe quos in ſomno videram. Ad hæc beatiſſimus idem Syluester pater noſter vrbis Romæ Epiſcopus indixit nobis pœnitentiæ tempus intra palatium noſtrum Lateranenſe, in vno cilicio, vt omnia quæ à nobis impiè peracta atque iniuſtè diſpoſita fuerant, vigilijs, ieiunijs atque lacrymis & orationibus apud Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſaluatorem impetraremus. Deinde per manus impoſitionem clericorũ, vſq; ad ipſum præſulẽ veni, ibiq; renuncians ſatanæ pompis & operibus eius, vel vniuerſis idolis manufactis, credere me in Deum patrem omnipotentẽ factorem cœli & terræ,

viſi-

viſibiliũ,& inuiſibilium,& in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominũ E
noſtrum,qui natus eſt de ſpiritu ſancto,ex Maria virgine, ſpontanea voluntate corã omni populo profeſſus ſum.Benedictoq; fonte, illic me trina merſione vnda ſalutis purificauit.Poſitoq; me in fontis gremio, manum de cœlo me contingentem proprijs oculis vidi:de qua mundus exurgens, ab omni me lepræ ſquallore mundatum agnoſcite, leuatoq; me de venerabili fonte, indutus veſtibus candidis ſeptiformis gratię ſancti ſpiritus conſignationem adhibuit beati chriſmatis vnctione,& vexillum ſanctæ crucis in mea fronte liniuit dicens:Signet te Deus ſigillo fidei ſuæ,in nomine patris,& filij, & ſpiritus ſancti,in conſignatione fidei.Cunctusq; clerus reſpondit.Amen.Et adiecit præſul,pax tibi.Prima itaque die poſt perceptum ſacri baptiſmatis myſterium,& poſt curationem corporis mei à lepræ ſquallore, agnoui non eſſe alium Deum niſi patrem & filium & ſpiritum ſanctum, quem beatus Syluester Papa prædicat, trinitatem in vnitate, vnitatem in trinitate.Nam omnes F
Dij gentium quos vſque hactenus colui, dæmonia, opera hominum manufacta comprobantur.Etenim quantam poteſtatem idem Saluator noſter ſuo Apoſtolo beato Petro contulerit in cœlo ac terra, lucidiſſimè nobis idẽ venerabilis pater edixit,dum fidelem eum in ſua interrogatione inueniens ait: Tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,& portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.Aduertite potentes,& aure cordis intendite,q̃d bonus magiſter & Dominus ſuo diſcipulo iniũxit,inquiens:Quodcunque ligaueris ſuper terram,erit ligatum & in cœlis.Mirum eſt hoc valdè & glorioſum,in terra ligare & ſoluere,& in cœlo ligatum & ſolutum eſſe.Et dum hæc prædicante beato Syluestro agnoſcerem, & beneficijs ipſius beati Petri integerrimè ſanitati me comperi reſtitutum,vtile iudicauimus vnà cum G
omnibus noſtris ſatrapis & vniuerſo ſenatu,optimatibus meis,etiam & cuncto populo Romano gloriæ imperij ſubiacenti,vt ſicut in terris vicarius filij Dei eſſe videtur conſtitutus,etiam & Pontifices,qui ipſius principis Apoſtolorum gerunt vices, principatus poteſtatem amplius quàm terrena imperialis noſtrę ſerenitatis manſuetudo habere videtur,conceſſam à nobis noſtroq̃ue Imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principem Apoſtolorum vel eius vicarios firmos apud Deum eſſe patronos.Et ſicut noſtra eſt terrena Imperialis potentia,eius ſacroſanctam Romanam Eccleſiam decreuimus veneranter honorare & amplius quàm noſtrum imperium,& terrenum thronũ, ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſè exaltari, tribuentes ei poteſtatem & gloriæ dignitatem atq; vigorem & honorificentiam Imperialem, atque decernentes ſancimus, vt principatum teneat,tam ſuper quatuor præcipuas H
ſedes,Antiochenam,Alexandrinam,Conſtantinopolitanam, & Hieroſolymitanam,quamq̃ue etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum Dei Eccleſias.Et Pontifex qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior & princeps, cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat,& eius iudicio,quæq̃ue ad cultum Dei vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procurandam fuerint,diſponantur.Iuſtum quippe eſt,vt ibi lex ſancta caput teneat principatus,vbi ſanctarum legum inſtitutor ſaluator noſter beatum Petrũ Apoſtolatus obtinere præcepit cathedram,vbi & crucis patibulum ſuſtinẽs beatæ mortis ſumpſit poculum,ſuiq; magiſtri & Domini imitator apparuit Et ibi gentes pro Chriſti nominis confeſſione colla flectant,vbi eorum doctor beatus Paulus Apoſtolus pro Chriſto extenſo collo martyrio coronatus eſt:

A tus eſt:illic vſque in finem quærant doctorem, vbi ſanctum doctoris quieſcit corpus: & ibi proni ac humiliati cœleſtis Regis Dei ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti famulentur officio, vbi ſuperbi terreni Regis ſeruiebant imperio. Interea noſſe uolumus omnem populum vniuerſarum gentium ac nationum per totum orbem terrarum, conſtruxiſſe nos intra palatium noſtrum Lateranenſe eidem ſaluatori noſtro Domino Ieſu Chriſto Eccleſiam à fundamẽtis, cum baptiſterio: & duodecim nos ſciatis de eius fundamentis, ſecundum numerum duodecim Apoſtolorum, cophinos terræ onuſtatos proprijs aſportâſſe humeris, quàm ſacroſanctam Eccleſiam caput & verticem omnium Eccleſiarum vniuerſo orbe terrarũ dici, coli, venerari ac prędicari ſancimus, ſicut per alia noſtra Imperalia decreta conſtituimus. Cõſtruximus itaq; Eccleſias beatorum Petri & Pauli primorum Apoſtolorum, quas auro & ar B gẽto locupletauimus, vbi & ſacratiſſima eorũ corpora cũ magno honore recondentes, thecas ipſorum ex electro, cui nulla fortitudo prævalet elemẽtorum, conſtruximus: & crucem ex auro puriſſimo & gemmis precioſiſſimis per ſingulas eorũ thecas poſuimus, & clauis aureis cõfiximus. Quibus pro cõcinnatione luminariorũ, poſſeſſionũ prædia cõtulimus, & rebus diuerſis eas ditauimus, & per noſtram Imperialem iuſſionem ſacram, tam in oriente quã in occidente, vel etiam ſeptentrionali & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Aſia, Thracia, Aphrica & Italia, vel diuerſis inſulis noſtra largitate eis conceſſimus, ea prorſus ratione, vt per manus beatiſſimi patris noſtri Sylueſtri Pontificis ſucceſſorumq; omnia diſponantur. Gaudeat enim vnà nobiſcum omnis populus & gentium nationes vniuerſo orbe terrarum, exhortantes omnes, vt Deo noſtro & ſaluatori Ieſu Chriſto immenſas vnà nobiſcũ C referatis gratias, quoniã ipſe Deus in cœlis deſuper & in terra deorſum, qui nos per ſuos ſanctos Apoſtolos viſitans, ſanctũ baptiſmatis ſacramentu percipere, & corporis ſanitate dignos effecit, pro quo concedimus ipſis ſanctis Apoſtolis Dominis meis beatiſſimis Petro & Paulo, & per eos etiam beato Sylueſtro patri noſtro ſummo Pontifici, & vniuerſalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius ſucceſſoribus Pontificibus, qui vſque in finẽ mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, atq; de præſenti concedimus palatiũ Imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus in toto orbe terrarum profertur atq; præcellit palatijs, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulq; pallium, vel mitram phrygiam, nec nõ & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circũdare aſſolet collũ, verumetiã & chlamydem purpuream atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, ſed & dignitatem Imperia D lium præſidentium equitum, conferentes etiam & Imperialia ſceptra, ſimulque & cuncta ſigna atq; banna etiam, & diuerſa ornamenta Imperialia, & omnem proceſſionem Imperialis culminis & gloriam poteſtatis noſtræ. Viris enim reuerendiſſimis, clericis diuerſis ordinibus eidẽ ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ ſeruientibus, illud culmen, ſingularitatem, potentiã & præcellentiã habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari, id eſt, patritios atq; cõſules effici, nec nõ & cæteris dignitatibus Imperialib. eos promulgãtibus decorari. Et ſicut imperiales militia, ita & clerum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officijs diuerſis, cubiculariorum nempe, oſtiariorum, atque omniũ excubiarum ornatu, ita & ſanctam Romanam Eccleſiã decorari volumus. Et vt ampliſſimè pontificale decus pręfulgeat, decernimus & hoc, vt clerici eiuſdẽ

ſanctæ Romanæ Eccleſiæ manipulis & linteaminibus, id eſt, candidiſſimo E
colore decorari equos, & ita equitari. Et ſicut noſter ſenatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id eſt, candido linteamine illuſtrati, vt ſicut cœleſtia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Syluestro vrbis Romæ Epiſcopo & Papæ, & omnibus qui poſt eum in ſucceſſum & perpetuis temporibus aduenerint beatiſſimis Pontificibus, pro honore & gloria Chriſti Dei noſtri, in eadem Dei magna catholica & Apoſtolica Eccleſia, ex noſtro iudicio, quẽ placatus proprio concilio clericare voluerit, & in numero religioſorum clericorum connumerare nullum ex omnibus præſumentem ſuperbè agere. Decreuimus itaq; & hoc, vt idẽ venerabilis pater noſter Sylueſter ſummus Põtifex, vel omnes eius ſucceſſores Põtifices diadema, videlicet coronã, quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo & gemmis precioſis vti de F
beãt, & eorũ capite ad laudẽ Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe verò beatiſſimus Papa ſuper coronã clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omninò ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona. Phrygium quoque candido nitore ſplendidam reſurrectionem dominicam deſignãs eius ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frenum equi illius pro reuerentia beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuentes eodem Phrygio omnes eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſſionibus, ad imitationẽ Imperij noſtri. Vnde vt pontificalis apex non vileſcat, ſed magis amplius quàm terreni Imperij dignitas & gloriæ potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, vt prædictum eſt, quamque Romanæ vrbis, & omnes Italiæ ſeu occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates præfato beatiſſimo Pontifici noſtro Sylueſtro vniuerſali Papæ concedimus atque relinquimus, & G
ſucceſſorũ ipſius Pontificum poteſtati & ditioni firma Imperiali cenſura per hanc diualem noſtram ſacram poteſtatem & pragmaticum conſtitutum decernimus diſponendum, atque iuri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ concedimus permanſurum. Vnde congruum proſpeximus noſtrum Imperium & regni poteſtatem orientalibus transferri & tranſmutari regionibus, & in Byzantiæ prouincia in optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrũ illic conſtitui Imperium, quoniam vbi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cœleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. Hæc verò omnia, quæ per hanc noſtram Imperialem ſacram, & per alia diualia decreta ſtatuimus, atque confirmauimus, vſque in finem mundi illibata & inconcuſſa permanenda decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili H
eius iudicio obteſtamur per hoc noſtrum Imperiale conſtitutum, omnes noſtros ſucceſſores, Imperatores, vel cunctos optimates, ſatrapas etiam, ampliſſimum ſenatum, & vniuerſum populum in toto orbe terrarum, nunc & in poſterum, cunctis retrò temporibus Imperio noſtro ſubiacentem, nulli eorũ quoquo modo licere hæc, quæ à nobis Imperiali ſanctione ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel eius omnibus Pontificibus conceſſa ſunt refragari, aut confringere, vel in quoquam conuellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus ſubiaceat innodatus, & ſanctos Dei principes Apoſtolorum Petrum & Paulum ſibi in præſenti & futura vita ſentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus cum diabolo & omnibus deficiat impijs. Huius verò imperialis decreti

A lis decreti noſtri paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerandum corpus beati Petri principis Apoſtolorum poſuimns, ibiq; eidem cum Apoſtolo ſpondentes nos cuncta inuiolabiliter conſeruare, & noſtris ſucceſſoribus imperatoribus conſeruanda in mandatis relinqui, patri noſtro Syluestro ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ, eiusque cunctis ſucceſſoribus Pōtificibus, Domino Deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto annuente, tradimus perenniter atque fœliciter poſſidenda. Et ſubſcriptio imperialis, diuinitas vos conſeruet per multos annos ſanctiſſimi ac beatiſſimi patres. Datū Romæ ſub tertio die Calend. Aprilium, Domino noſtro Flauio Conſtantino Auguſto quarto, Gallicano quarto, viris clariſſimis conſulibus.

Quo tempore actum ſit Nicenum Concilium.

B

CANONES generalium conciliorum à temporibus Conſtantini cœperunt. In præcedentibus nanq; annis perſecutione feruente, docēdarū plebium, niſi quæ à Romana proceſſerunt ſede, minimè dabatur facultas. Inde Chriſtianitas in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licētia Epiſcopis in vnum conuenire, niſi tempore ſuprà dicti Imperatoris: ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis liberè congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Niceno de omni orbe terrarum conuenientes, iuxta fidem Euāgelicam & Apoſtolicam, ſecundū poſt Apoſtolos ſymbolum tradiderunt.

NICENI CONCILII PRAEFATIO.

C

BEATISSIMO Syluano in vrbe Roma Apoſtolicæ ſedis antiſtite, Conſtantino Auguſto & Licinio Cæſare, conſulatu Paulini & Iuliani virorum clariſſimorum, ab Alexandro CCC. XXXVI. anno, menſe Iulio. XIII. Calend. Iulij, propter inſurgentes hæreſes fides catholica expoſita eſt apud Nicæam Bithyniæ, quam ſancta & reuerendiſſima Romana cōplectitur & veneratur Eccleſia, quippe quam trecenti decē & octo patres, mediantibus Victore atque Vincentio religioſiſſimis Romanæ ſedis presbyteris, inſpirante Deo, ad obſtruenda Arrij venena, protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ ſubnexæ ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmauit Eccleſia. Sciendum eſt ſanè ab omnibus catholicis, quoniam ſancta Eccleſia Romana nullis ſynodicis decretis prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini, & ſaluatoris noſtri primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro Apoſtolo: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Adhibita eſt etiam ſocietas in eadem Romana vrbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli vaſis electionis, qui vno die, vnoq; tempore glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizans, coronatus eſt, & ambo pariter Eccleſiam ſanctam Romanam Chriſto Domino conſecrauerunt, alijsq; omnibus vr-

D

Matt. 16.

Mm 2 bibus in

bibus in vniuerſo mundo ſua præſentia atque venerando triumpho prætule E runt. Et licet pro omnibus aſſidua apud Dominum omnium ſanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatiſſimus Apoſtolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo, in Euágelio filij eius, ꝙ ſine intermiſſione memoriá veſtri facio in orationibus meis. Prima ergo ſedes cœleſti beneficio Romanæ Eccleſiæ, quá beatiſſimi Petrus atq; Paulus ſuo martyrio dedicarunt: Secúda aút ſedes apud Alexandriá beati Petri nomine à Marco eius diſcipulo atque Euangeliſta conſecrata eſt, quia & ipſe in Aegypto primus verbú veritatis directus à Petro prædicauit, & glorioſum ſuſcepit martyriú. Cui venerabilis ſucceſſit Abilius. Tertia verò ſedes apud Antiochiá eiuſdé beati Petri Apoſtoli habetur honorabilis, quia illic, priuſquá Romá veniret, habitauit, & Ignatium Epiſcopú conſtituit, & illic primú nomen Chriſtianorú nouellæ gentis exortú eſt. Nam & Hieroſolymitanus Epiſcopus pro tanti loci reuerentia ab omnibus habetur honorabilis, maximè quòd illic primus beatiſſimus Iacobus, qui dicebatur iuſtus, qui etiam ſecundú carné frater Domini nuncupatus eſt, à Petro, Iacobo, & Ioáne Apoſtolis Epiſcopus ordinatus eſt. Itaq; ſecundum antiquorum patrum definitionem ſedes prima in Hieroſolymis eſſe minimè dicitur, ne fortè ab infidelibus aut idiotis ſedes Domini noſtri Ieſu Chriſti (quæ in cœlo eſt) in terra eſſe putaretur. Etenim ſedes eius cœlum, terra auté ſcabellum pedum eius, quoniam ipſe eſt, per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil, quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Apud Epheſum verò beatiſſimus Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta multo tempore poſt Domini reſurrectionem & aſcenſionem in cœlos, diuina inſpiratione Euágelium conſcripſit, atque G requieuit. Et ob hoc Epiſcopus Epheſinus pro tanti Apoſtoli & Euangeliſtę memoria, cæteris Epiſcopis metropolitanis in ſynodis honorabilorem obtinet ſedem.

Rom. 1.

Sed quoniam de concilio Niceno differendum eſt, quæ hæc fecit cauſa, vt poſt illam Apoſtolorum glorioſam prædicationem, quæ in omnem terram mirabiliter diffuſa eſt, ſub Conſtantino Auguſto, tanti congregarentur Epiſcopi? Rufini nobis decimus liber, qui coniunctus eſt noué libris Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quos vir erudítiſſimus Euſebius Cæſarié ſis ædidit, neceſſariò profertur ad medium, vt pauca quæ eius inter initia de Arrij peruerſitate cóſcripta ſunt, memorentur: quia dubium non eſt, ideo trecentos decem & octo ſanctiſſimos patres ex vniuerſo orientali orbe in Nicæa Bithyniæ congregatos, vt Arrij impiú dogma Chriſti auxilio funditùs damnaretur, & ſa- H lubri prouidentia conſtituerent, quid in ſancta catholica Eccleſia debeat obſeruari. Iam ad locum ex lib. 10. Rufini: Igitur cum apud Alexandriá poſt Achillé qui Petri martyrio ſucceſſit, ſuſcepiſſet Alexander ſacerdotium, quia noſtris & quies à perſecutionibus erat, atq; Eccleſiarum gloria confeſſorum meritis gaudebat, proſperitas rerú noſtrarú domeſtica cótentione turbabatur. Etenim presbyter quidá apud Alexandriá nomine Arrius, vir ipſe & forma magis quàm virtute religioſus, ſed gloriæ laudiſq; & nouitatis improbè percupidus, praua quædam de Chriſti fide proferre, & quæ arte inquiſitionis inuenerat, cœpit. Abſcindere enim ac ſeparare ab illa ęterna & ineffabili Dei patris ſubſtantia vel natura, filiú conabatur. Quæ res in Eccleſia plurimos cóturbabat, & à dulci métis tráquillitate dimouebat. Sed cú Alexáder Epiſcop⁹

natura

A natura lenis,& quietus,aſſiduè commonitionibus Arrium cuperet à prauo incœpto & aſſertionibus impijs reuocare,nec tamen res ex ſententia procederet,& quod pleroſq; quodam cõtagio peſtiferæ aſſertionis infecerat,non ſolùm apud Alexandriã,verùm & per alias prouinciæ diſperſerat vrbes, pernicioſum fore credens,ſi diſſimularet à talibus,plurimis cõſacerdotibus ſuis rem indicat.Quæſtio laicis innoteſcit.Sermo vſq; ad aures religioſi principis (quippe qui om̃i ſtudio & diligentia curaret quæ noſtra ſunt) peruenit. Tum ille ex ſentẽtia ſacerdotum apud vrbem Nicæam Epiſcopale cõcilium cõuocat, ibiq; Arrium trecẽtis decem & octo Epiſcopis reſidẽtibus adeſſe iubet,ac de eius propoſitionibus & quæſtionibus iudicare.Sed in eo cõcilio admirabile factum principis nõ puto reticẽdum. Etenim cùm ex omnibus penè locis Epiſcopi conueniſſent,& (vt fieri ſolet) diuerſis ex cauſis inter ſe
B quædã iurgia detuliſſent,interpellabatur frequẽter à ſingulis,offerebãtur libelli,culpæ proferebantur,& magis ad hæc,quàm ad id pro quo fuerat ventum, animos dabãt.At ille videns quod per huiuſmodi iurgia cauſa ſummi negocij fruſtraretur,diem certũ ſtatuit quo vnuſquiſq; Epiſcoporũ, ſi quid querimoniæ habere videretur,deferret.Cùm reſediſſet,ſuſcepit à ſingulis libellos,quos ſimul om̃es in ſinu ſuo cõtinens,nec in eis quod cõtineretur aperiens,ait ad Epiſcopos:Deus vos cõſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoq; iudicãdi:& ideo nos à vobis rectè iudicamur,vos autẽ nõ poteſtis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate iudicium,vt & veſtra iurgia quęcunq; ſunt,ad illud diuinũ reſeruentur examen,vos etenim nobis à Deo dati eſtis dij.Conueniẽs nõ eſt,vt homo iudicet Deos,ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt:Deus ſtetit in ſynagoga Deorũ, *Pſal.81.*
C in medio aũt Deos diſcernit.Et ideo his omiſſis alia quæ ad fidem Dei pertinent,abſq; vlla animorũ cõtentione diſcutite.Cùm hæc dixiſſet, om̃es querimoniarũ libellos iuſſit exuri,ne innoteſceret illi odiũ & ſugillatio ſacerdotum. Verùm cùm per dies multos in Epiſcoporũ cõcilio de fide quæſtio verteretur,& nõnulli diuerſa ſentirẽt,ac vehementer cœptis Arrij fauerent,plures tamen erãt,qui impium execrarentur incœptum.Cumq; in eodem cõcilio eſſet confeſſorum magnus numerus ſacerdotũ, omnes Arrij nouitatibus aduerſabantur.Fauebant verò ei viri in quæſtionibus callidi, & ob id ſimplicitati fidei aduerſabantur.Quantam verò habeat virtutem fidei ſimplicitas, etiã ex his quæ ibi geſta ſunt,cognoſcimus.Etenim cùm pro ſtudio religioſi Imperatoris ex om̃i terra ſacerdotes Dei cõueniſſent,opinione cõmoti Philoſophi quoque & dialectici valde nobiles & opinatiſſimi conuenerunt.In
D quibus quidam inſignis in arte dialectica per dies ſingulos conflictum ſummi certaminis cum Epiſcopis noſtris viris æquè in dialectica nõ improbabiliter eruditis,mouebat.Et fiebat ingens ſpectaculum cõuenientibus ad audiendum doctis & literatis viris, nec tamen vllo genere Philoſophus cõcludi à quoquam poterat aut cõſtringi. Tanta enim dicendi arte obiectis quęſtionibus occurrebat,vt ibi maximè putaretur aſtrictus,velut anguis lubricus elaberetur.Sed vt oſtenderet Deus,quia non in ſermone regnũ Dei,ſed in virtute conſiſtit,quidam ex confeſſoribus ſimpliciſſimæ naturæ vir,& nihil aliud ſciens niſi Chriſtũ Ieſum,& hunc crucifixũ,inter cæteros auditores Epiſcopos aderat. Qui cùm vidiſſet Philoſophũ inſultantẽ noſtris, & callida ſe diſputationis arte iactantẽ,poſcit ab om̃ibus locum,velle ſe paucis cum Philoſopo ſermocinari.Tum verò noſtri qui ſimplicitatem viri & imperitiam

in ſermone duntaxat noſſent,pauere,& velut pudorem quendam pati,ne for E
tè apud callidos homines riſui efficeretur ſancta ſimplicitas.Perſtitit tamen ſenior,& hinc mouit ſermonis exordiũ.In nomine,inquit,Ieſu Chriſti,Philoſophe audi quæ vera ſunt. Deus vnus eſt,qui fecit cœlũ & terrã, quiq; homini,quem de limo terræ formauerat,ſpiritum dedit,vniuerſa quæ videntur ſibi,virtute verbi ſui creauit,& ſpiritus ſui ſanctificatione firmauit: hoc verbum ac ſapientia,quam nos filium dicimus, humanos miſeratus errores, ex virgine naſcitur,& per paſſionẽ mortis à perpetua nos morte liberauit,ac reſurrectione ſua æternam nobis contulit vitam, quem expectamus iudicem omnium, quæ egerimus eſſe vẽturum.Credis hęc ita eſſe Philoſophe?At ille, ac ſi nunquam vllum ſermonem contradicendi didiciſſet,ita obſtupefactus, virtute dictorum mutus,ad omnia hoc ſolùm potuit reſpondere. Ita ſibi videri,nec aliud verum eſſe quàm dixerat.Tunc ſenior: Hæc,inquit,ſi ita eſſe F
credidiſti,ſurge & ſequere me ad Dominicũ,& huius fidei ſignaculũ ſuſcipe. Et ita Philoſophus Chriſtianus effectus,tandem ſe gratulatus eſt victum.

In illo etiam cõcilio fuit Paphnutius homo Dei, Epiſcopus Aegypti,in quo tanta virtute inerat gratia,vt ſigna per eum nõ minus,quàm dudum per Apoſtolos fierent. Quo etiam in tempore & Spyridion Cyprius Epiſcopus inſignis habebatur. Tales igitur in illis adhuc temporibus multi viri in Eccleſijs Domini refulgebant,ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt.Intereà per dies ſingulos agitabatur conuentus, nec facile aut temerè tanta ſtatuere audebant:& vocabatur Arrius frequenter in concilium,& aſſiduo tractatu aſſertiones eius diſcutiebantur,& quod aduerſum hæc tenere deberent ac ſtatui,ſumma cum deliberatione quærebant.Verùm poſt diutinum multumq; tractum, placuit omnibus,ac velut vno cunctorum ore & corde decernitur G
Homouſion conſcribi debere,id eſt,eiuſdem cum patre ſubſtantiæ filiũ confiteri,atq; firmiſſima omnium ſententia pronunciatur.Decem & ſeptem ſoli tunc fuiſſe dicuntur,quibus Arrij magis fides placeret,extrinſecus creatum Dei filium ex nullis ſubſtantibus,& non ex ipſa patris Deitate progenitũ cõfirmantes.Defertur ad Conſtantinum ſacerdotalis concilij ſententia,ille tanquàm à Deo prolatam veneratur.Cui ſi quis tentâſſet obniti,velut contra diuina ſtatuta venientem,in exilium ſe proteſtatur acturum.

CANONES NICENI CONCILII, QVOD ACTVM EST ſub Conſtantino Imperatore,Paulino & Iuliano conſulibus fratribus,CCCLXIII. III. Calendas Iulii. H

CVM conueniſſet hoc ſanctum & magnum concilium apud Nicæam ciuitatem prouinciæ Bithyniæ, ſtatuta ſunt ab eis hæc quæ infra ſcripta ſunt, ex Græco in Latinum verſa ſermonem.

1 Si quis in ægritudine vel à medicis ſectus eſt, vel à barbaris caſtratus, placuit vt iſte permaneat in clero. Si quis autem ſanus ſeipſum abſcindat, etiam ſi eſt in clero, ceſſare debet, & ex hoc nullum talem oportet

A oportet ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerint hæc, vel auſi ſunt ſeipſos abſcindere, hæc quæ dicimus ſtatuta ſunt, ita ſi qui à barbaris vel à Dominis ſuis ſecti & probabilis vitæ ſint, tales ſuſcipit Eccleſiaſtica regula in clerum.

2 Quoniam multa, ſiue per neceſſitatem, ſiue ex quacunq; cauſa contra regulam geſta ſunt, ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc cathechizati, vel inſtituti, ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent, & continuò cùm baptizati ſunt, etiam ad Epiſcopatum, vel ad presbyterium prouecti ſunt. Rectè igitur viſum eſt de cętero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus eſt vt ſit cathechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Euidens nanq; eſt Apoſtolicum præceptum dicens: Non neophytum, ne fortè elatus in iudicium incurrat & laqueum diaboli. Si verò procedente tempore aliquod peccatum admiſerit, & conuictus duobus vel tribus teſtibus B fuerit, ceſſet à clero qui huiuſmodi eſt. Si quis verò præter hæc facit tanquam contraria ſtatutis ſancti concilij gerens, ipſe periclitabitur de ſtatu ſui cleri.

3 Omnibus modis interdixit ſancta ſynodus, neque Epiſcopo, neque presbytero, neque diacono, neque vlli clericorum omninò licere habere ſecum mulierem extraneam, niſi fortè mater aut ſoror, aut auia, aut amita, vel matertera ſit: in his nanque ſolis perſonis, & harum ſimilibus, omnis quæ ex mulieribus eſt ſuſpicio declinatur: qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

4 Epiſcopum oportet ab omnibus Epiſcopis, ſi fieri poteſt, qui ſunt in prouincia eius ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente neceſſita-C te, vel itineris longitudine, certè tres Epiſcopi debent in vnum eſſe congregati, ita vt etiam cæterorum qui abſentes ſunt, conſenſum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Poteſtas ſanè vel confirmatio pertinebit per ſingulas prouincias ad metropolitanum Epiſcopum.

5 Seruetur iſta ſententia, vt hi qui ab alijs excommunicantur, ab alijs ad cõmunionem nõ recipiantur. Requiratur ſanè ſi fortè aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione Epiſcopi ſui excommunicati ſint. Vt ergo digna hęc poſſint examinatiõe perquiri, rectè viſum eſt per ſingulos annos in ſingulis prouincijs bis in anno Epiſcoporum concilium fieri, vt ſimul in vnum conuenientes, ex communi prouincia huiuſmodi examinent quæſtiones, vt ita demum hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſas merito contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati ſimiliter ha-D beantur, quouſq; in communi vel ipſi Epiſcopo ſuo viſum fuerit humaniorem circa eos ferre ſentẽtiam. Habeatur autem ſemel conciliũ ante dies quadrageſimæ, vt omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundũ ſolenne Deo munus poſſit offerri. Secundum verò agatur circa tempus Autumni.

6 Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quoniamquidem & Romano Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam cæteraſq; prouincias honor ſuus vnicuiq; ſeruetur Eccleſiæ. Per omnia autem manifeſtum eſt, quod ſi quis præter voluntatem & conſcientiã metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc concilium magnum & ſanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum. Sanè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato ſecundũ Eccleſiaſticã regulã duo vel tres animoſitate ducti per conten-

contentionem contradicant, obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum. E
7 Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio, vt Eliæ Hieroſolymorum Epiſcopo primus honor deferatur, habeat conſequenter honorem, manente tamen metropolitanæ ciuitatis propria dignitate.
8 Si qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam ex Nouatianis, placuit ſancto concilio vt ordinentur, & ſic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant confeſſionem, quam per ſcripturam exigi oportet, vt fateantur ſe communi conſenſu catholicæ Eccleſiæ ſtatuta obſeruaturos, id eſt cõmunicaturos ſe & his qui forte ſecundas nuptias experti ſunt, vel his qui perſecutionis tempore lapſi ſunt, quibus tamen lapſis pœnitentiæ modus & tẽpus aſſcriptum eſt, vt in omnibus ſequãtur ea, quæ in Eccleſia catholica obſeruantur. Et ſicubi ijdem ipſi fuerint inuenti, ſiue in vicis ſeu in vrbibus clerici ordinati à catholicis, ſic etiam in clero perſiſtant, vnuſquiſque tamen in F ſuo ordine. Si verò Epiſcopus vel presbyter catholicæ Eccleſię fuerit, ad quẽ aliqui ex his accedunt, certum eſt, quòd Epiſcopus quidem Catholicus ſuã habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri & diaconi habeant. Hi verò qui ab iſtis veniunt, ſi forte Epiſcopus fuerit, habeat ſacerdotij dignitatem, niſi forte placeat Epiſcopo catholico concedere ei etiam Epiſcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inueniat ei locũ, vt ſit in parœcia Coëpiſcopus, aut in clero presbyter, & in ciuitate vna, non videantur duo Epiſcopi eſſe, & ille omnimodè in clero permanere videatur.
9 Si qui examinatione promoti presbyteri ſunt, & poſtea examinati confeſſi ſunt peccata ſua, & cùm confeſſi fuiſſent contra regulam venientes, homines manus eis temerè impoſuerunt, hos Eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehenſibile eſt, defendit Eccleſia. G
10 Quicunq; ex lapſis per ignorantiam ſunt ordinati, vel contemptum eorum qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ Eccleſiaſticæ, cùm enim compertum fuerit, deponantur.
11. Placuit ſanctæ ſynodo, licet indigni ſint miſericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis oſtendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles ſunt, ſeptem annis alijs inter pœnitentes ſint, duobus autem annis ijdem ſine oblatione in oratione ſola participẽt populo. Si qui verò per Dei gratiam vocati, primò quidem oſtenderunt fidem ſuam, depoſito militiæ cingulo, poſt hæc autem ad proprium vomitum reuerſi ſunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rurſum ad militiam, iſti decem annis ſint inter pœnitentes poſt primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipuè obſeruetur, vt animus eorum & fructus pœnitentiæ obſeruetur. Quicunq; enim cum omni timore & lacrymis perſeuerantibus & operibus bonis conuerſationem ſuam non verbis ſolis, ſed opere & veritate demonſtrant, cum tempus ſtatutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cœperunt communicare, licebit etiã Epiſcopo humaniùs circa eos aliquid cogitare. Qui verò indifferenter habuerint, lapſum & ſufficere ſibi quod Eccleſiam introierunt, arbitrantur, iſti omnimodò tempora ſtatuta complebunt. H
12 De his verò qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obſeruabitur etiam nunc, ita vt ſi forte quis recedit ex corpore, neceſſario vitę ſuæ viatico non defraudatur. Quod ſi deſperatus aliquis recepta communione ſuperuixerit, ſit inter eos qui ſola oratione communicant. De omnibus tamen his

qui

A qui à corpore recedunt,in tradendo eis communionem,& cura & probatio ſit Epiſcopi.

13 Placuit hoc & ſancto & magno cōcilio de cathechumenis q lapſi ſunt, vt tribus annis inter audientes verbum ſint tantummodo, poſt hæc verò orent cum cathechumenis.

14 Peruenit ad ſanctum concilium,quod in locis quibuſdam & ciuitatibus,presbyteris ſacramenta diaconi porrigant,hoc neque regula,neque conſuetudo tradidit,vt hi qui offerendi ſacrificij nō habent poteſtatem, his qui offerunt corpus Chriſti porrigant.Sed & illud innotuit, quod quidam diacones etiam ante Epiſcopos ſacramenta ſumunt.Hæc omnia amputentur,& accipiant ſecundum ordinem poſt presbyteros ab Epiſcopo vel à presbytero ſacrā cōmunionem.Quòd ſi non fuerit in præſenti vel Epiſcopus vel presby-
B ter,tunc ipſi proferant & edant.Sed nec ſedere quidem licet in medio presbyterorum diacones. Si quis autem nō vult his ſufficiens eſſe,poſt hanc definitionem ceſſet eſſe diaconus.

15 Propter multas perturbationes & frequentes tumultus ſeditionum,quę fieri ſolent,placuit omnimodo iſtam abſcindi conſuetudinem,quæ contra regulam eſt,ſicubi tamen ſit,id eſt, ne de ciuitate in ciuitatem tranſeat vel Epiſcopus,vel præsbyter,vel diaconus.Si quis verò poſt hæc ſtatuta ſancti huius concilij tale aliquid agere tentauerit, infringetur om̄i genere huiuſcemodi conatus,& reſtituatur propriæ Eccleſiæ,in qua ordinatus eſt.

16 Si qui verò timorem Dei ante oculos non habentes,neque Eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes,receſſerint ab Eccleſia ſua,ſiue presbyter ſiue diaconus, vel in quocunque eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint, non debent ſuſcipi in
C Eccleſia,ſed cum omni neceſſitate cogantur,vt redeant ad Eccleſiam ſuam: quòd ſi permanſerint,excommunicare eos oportet.

17 Si quis auſus fuerit aliquem qui ad alterum pertinet, ordinare in ſua Eccleſia, cùm non habeat conſenſum Epiſcopi ipſius à quo receſſit clericus, irrita erit huiuſmodi ordinatio.

18 Quoniam multi clerici auaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes obliti ſunt diuini præcepti,quo dictum eſt.Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſurā,fœnerantes centeſimas exigant: ſtatuit hoc ſanctum concilium, ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipere, vel ex quolibet tali negocio turpia lucra ſectari,vel etiam ſpecies frumentorum ad ſextuplum dare omnis,qui tale aliquid conatus fuerit ad quæſtum,deijciatur à clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.

D 19 Si quis confugit ad Eccleſiam catholicam de Paulianiſtis & Cataphygis,ſtatutum eſt rebaptizari eos debere.Si qui verò clerici erant apud eos, ſi quidem inculpati fuerint,& irreprehenſibiles,rebaptizati rurſus etiam ordinentur ab Epiſcopo Eccleſię catholicæ.Si verò examinati minus fuerint apti deprehēſi,deponi eos oportet.Similiter autem & circa diacones, & de om̄ibus qui in eodem clero inueniuntur,eadem forma ſeruabitur. Commemorauimus autem diaconiſſas,quæ in hoc ordine inuentæ ſunt,quæ nec manus impoſitionem aliquam habeant,vt omnimodò inter laicas habeantur. Similiter autem diaconiſſæ quæ in catholico canone non habentur,ſimili loco, id eſt laicæ tanquam non conſecratæ, deputentur.

20 Quoniam ſunt in die dominica quidam ad orationem genua flectētes, & in diebus Pentecoſtes, propterea eſt itaque ſtatutum à ſancta ſynodo,

quoniam conſona & conueniens per omnes Eccleſias cuſtodienda conſue- E
tudo eſt, vt ſtantes ad orationem Domino vota reddamus.

SYMBOLVM EIVSDEM NICENI CONCILII.

CRedimus in vnum Deum patrem omnipotentem, viſibilium & inuiſibilium conditorem. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, natum de patre vnigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia patris, Deum de Deo, lumẽ de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, conſubſtantialem patri, id eſt, vnius ſubſtantiæ cum patre (quod Græci homouſion dicũt) per quem omnia facta ſunt, quę in cœlo & in terra. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt, atque homo F factus eſt, paſſus, mortuus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit ad cœlos, venturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, erat quando non erat, & antequam naſceretur non erat, & quod ex nullis exiſtentibus factus eſt, aut ex aliqua ſubſtantia vel natura, cum dicẽtes eſſe mutabilem, & conuertibilem filium Dei perhibendo, hos anathematizat & condemnat catholica & Apoſtolica Eccleſia. Hæc eſt fides quam expoſuerunt patres primum quidem aduerſus Arrium blaſphemum, dicentẽ creaturam eſſe filium Dei, & aduerſus omnem hæreſim, Sabellij, Fotini, Pauli Samoſatheni, Manichæi, Valentini, Martionis, & aduerſus omnẽ omninò hæreſim, ſi qua inſurrexerit contra catholicam Eccleſiam, quam omnes cõdemnauerunt in Nicæa congregati Epiſcopi trecenti decem & octo.

G

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM, HABITVM AB CL. Epiſcopis, ſub Theodoſio maiore, Siagrio & Eucherio conſ. era. CCCCXIX. aduerſus Macedonium.

HAE regulæ ſiue definitiones ſunt expoſitæ ab Epiſcopis C L. qui in vnum Conſtantinopolim conuenerunt, quando beatus Nectarius Epiſcopus ordinatus H eſt, damnato Maximo Cynico, quorũ nomina & prouinciæ continentur in Græco.

1 Canon primus: Non ſpernendam eſſe fidem patrũ trecentorũ decem & octo, qui in Nicæa Bithyniæ cõuenerunt, ſed manere eam ratam oportet: & anathematizare omnem hæreſim, ſpecialiter autem Eunomianorũ, imò Anomianorum, qui Latinè ſine lege dicuntur, & Arrianorum, ſiue Eudoxianorum ſemina Arrianorum, nec non Pneumatomachorum, id eſt qui contra Spiritum ſanctum pugnant: & Sabellianorum, & Marcellianorum & Fotinianorum & Apollinariſtarum.

2 Epiſcopi qui extra diœceſim ſunt, ad Eccleſias quæ extra terminos eorũ ſunt,

A ſunt,non accedant, neque confundant & permiſceant Eccleſias ſecundum regulas conſtitutas. Alexandriæ quidem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant,ſeruatis honoribus primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ ſynodi continentur. Sed & Aſianæ diœceſis Epiſcopi ea quæ ſunt in Aſia,& quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent,gubernent. Ponti autem Epiſcopi, Ponticæ tantum diœceſis habeant curam. Thraciæ verò, ipſius tantummodo Thraciæ.

3 Non inuitati Epiſcopi vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis ecclſiaſticis cauſis,(ſeruata regula,quę ſuprà ſcripta eſt, de vnaquaque diœceſi: manifeſtum namque eſt,quòd per ſingulas quaſque prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundum ea quæ ſunt in Nicæa definita.

B 4 Eccleſias autem Dei, quę ſunt in barbaricis gentibus conſtitutæ, regere atq; adminiſtrare oportet ſecundum conſuetudinem, quæ à patribus obtinuiſſe dinoſcitur.

5 Conſtantinopolitanę ciuitatis Epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum,propter quod ſit noua Roma.

6 Propter totius indiſciplinationis eius doctrinam quæ Conſtantinopoli orta eſt,vt neque maximus fuiſſe aut eſſe etiam putetur Epiſcopus ſtatutum eſt, neque hi qui ab eo ſunt ordinati qualemcūque gradum clericatus obtineāt,omnibus ſcilicet quæ circa eū vel ab eo geſta ſunt, in irritū reuocatis.

SYMBOLVM EIVSDEM CONCILII. CONSTANTINOPOLITANI.

C CRedimus in vnum Deum patrem omnipotentem,factorem cœli & terræ,viſibilium omnium & inuiſibilium conditorem. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, vnigenitum ex patre natum ante omnia ſecula,Deum ex Deo,lumē ex lumine,Deum verum ex Deo vero,natum,non factum,homouſion patri, hoc eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt,quę in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis,& incarnatus eſt de ſpiritu ſancto, ex Maria virgine homo factus eſt,paſſus ſub Pontio Pilato, ac ſepultus, & tertia die reſurrexit, aſcendit in cœlos,ſedet ad dexteram patris,inde venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos,cuius regni non erit finis. Credimus in Spiritum ſanctum Dominum & viuificatorem ex patre procedentem,cum patre & filio adorandum & conglorificandum,qui locutus eſt per D Prophetas,vnam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum, expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſeculi, Amen.

Nomina C L. Sectarius Conſtant. Timotheus Alexandriæ,Dorotheus à Corintho, Cyrillus Hieroſolymitanus, Calaſius Cæſarien. Macer Hiericontius, Diony. Dioſpolitanus,Priſcianus Nicopolitanus, Saturninus Sebaſtien. Auxentius Aſcalo. ElianusRanienſis, Zenon Tyrius, Paulus Sydo. Deisbus à Ptolemaida, Philippus Damaſc. Varachus Peneaclenſis,Timotheus, Baſilides, Abbibo, Mochinius Araclenſis, &c.

SYNO-

SYNODVS EPHESINA PRIMA DVCENtorum Epiſcoporum, habita aduerſus Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui purum hominem ex ſancta virgine Maria natum aſſeruit, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis, nec vnum Chriſtũ in verbo Dei & carne ſentiret: ſed ſeparatim atque ſciunctim alterum filium Dei, alterũ hominis prædicaret. Conuenit autẽ hæc ſynodus Theodoſio iuniore tertiodecimo, & Valentiniano tertio conſulibus, Era. CCCCLXVIII. Cui ſynodo præſedit beatiſs. quondam Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus, qui cum omni concilio ad eundem Neſtorium hæc ſynodalia decreta tranſmiſit. E F

EPISTOLA EPHESINI CONCILII AD Neſtorium.

RELIGIOSO & Deo amabili conſacerdoti Neſtorio Cyrillus, vel quicunq; ſunt apud Epheſi ſynodũ. Cùm ſaluator noſter apertè pronũciet, qui diligit patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus: & qui diligit filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus: quid nos patiemur, qui depoſcimur à tua religione, G
vt te ſuper Chriſtum ſaluatorẽ omnium diligamus? Quid enim nobis in die iudicij proderit, aut quam ſatisfactionem reprirec poterimus propter tam diuturnum ſilentiũ de prolatis à te contra eum blaſphemijs? Et ſi quidem te tantummodò lęderes, docẽs iſta vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret. Cùm verò totam ſcandalizaueris Eccleſiam, & fermentũ inſolitæ prauitatis & nouę hæreſis miſcueris in populis, nec tantùm ibidem poſitis, ſed vbiq; conſiſtentibus (nam tuarum expoſitionum libri per cuncta vulgati ſunt) pro noſtro ſilẽtio quæ oratio vltra vel excuſationis ſermo ſufficiat? Aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Dñi ſic dicẽtis? Non putetis quòd venerim pacem mittere in terrã: nõ veni pacẽ mittere ſed gladiũ: veni eñi ſeparare hoĩem aduerſus patrẽ ſuum, & filiã aduerſus matrẽ ſuã. Nam cùm læditur fides, parẽtum reuerẽtia H
velut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratreſq; vitatur, ad poſtremũ etiam ſuper ipſam vitã mors potiùs à pijs viris eligitur, vt meliorẽ reſurrectionem (ſicut ſcriptum eſt) cõſequantur. Ecce itaq; te ſimul cum ſancta ſynodo, quę apud amplam vrbem Romam cõgregata eſt, præſidente ſanctiſſimo & reuerendiſſimo patre conſacerdote noſtro Cœleſtino Epiſcopo, his ſcriptis ſynodicis te etiam tertiò conuenimus, conſilium dantes, vt à tam prauis abſtineas dogmatibus, quæ & ſentire cognoſceris & docere: recipias verò fidem rectam Eccleſijs per beatiſſimos Apoſtolos & Euangeliſtas ab initio taditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri verbi fuiſſe monſtrantur. Quod ſi hoc religio tua facere diſtulerit, iuxta dilationem literis pręfinitam ſanctiſſimi & reuerendiſſimi cõſacerdotis noſtri Romanæ præ-

A ſulis Eccleſiæ Cœleſtini, ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum, nec locum aut conuiuium cum Dei ſacerdotibus & Epiſcopis obtinere. Nō enim fas eſt conteri non ſolùm Eccleſias ita turbatas & ſcandalizatas populis, fidemq; rectiſſimam violatam diſſipatamq; ,quin etiam gregem quem cuſtodire debueras, ſi quidem iuxta nos amator recti dogmatis extitiſſes, ſanctorum patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaq; quos propter fidem tua religio à communione remouit, aut ab ordine ſuo depoſuit laicos & clericos in noſtram communionem recipimus: non enim iuſtum eſt eos tuis decretis opprimi, qui nouerunt recta ſentire, qui etiam benefacientes tibi prudentiſſimè reſtiterunt, hoc idem nanq; in Epiſtola quam miſimus ad præſulem amplæ Romæ ſanctum & Coëpiſcopum noſtrum Cœleſtinum ſignificare curaſti. Non autem ſufficit vel tuæ religionis tantummodo fidei ſymbolum cōfiteri,
B quod expoſitum eſt per idem tempus, ſpiritu ſancto largiente, & venerando & magno concilio apud Nicæam congregato. Hoc enim non intellexiſti, nec rectè interpretatus es, quinimò peruerſè, licet ſono vocis eadem verba protuleris. Sed conſequens eſt etiam iureiurando fateri te quod anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata, ſentias autem & doceas quæ nos vniuerſi per orientem ſeu per occidentem Epiſcopi & magiſtri, præſulesque populorum credimus & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandria tuæ religionis directis Eccleſia conſenſum præbuit, tam ea quæ apud vrbem Romanam conuenit ſancta ſynodus, quàm etiam nos omnes velut rectè irreprehenſibiliterque conſcriptis. Subdidimus autem his noſtris, quæ ſentire oporteat & docere, & à quibus abſtinere conueniat: hæc eſt enim catholicæ Eccleſię, cui cūcti cōſentiunt orthodoxi per orientē occidenteq; Pontifices.

C CRedimus in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium conditorem. Et in vnū Dominū noſtrū Ieſum Chriſtū filium Dei, natum de patre vnigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia patris, Deum ex Deo, lumē ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, homouſion patris, hoc eſt, vnius cum patre ſubſtātiæ, per quē omnia facta ſunt in cœlo & in terra: qui propter nos homines & propter noſtrā ſalutē deſcēndit de cœlis. Et incarnatus eſt, & homo factus paſſus eſt, & reſurgēs tertia die aſcēdit in cœlos, inde vēturus iudicare viuos & mortuos. Et in ſpiritū ſanctū. Eos aūt qui dicunt, erat tempus quando nō erat, & antequā naſceretur non erat, & quia ex nullis exiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia eſſe dicunt, aut conuertibilē vel cōmutabilē Dei filiū anathematizat catholica Eccleſia. Sequentes itaque omniū ſanctorum patrū cōfeſſiones, quas lo-
D quente in eis ſancto ſpiritu protulerunt, & intentioni quæ eſt in eorū intellectibus æquis veſtigijs inhærentes, atque iter ambulantes regiū, profitemur quòd ipſum vnigenitū Dei verbū natū ex ipſa patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumē de lumine, per quē omia facta ſunt, ſiue in cœlis ſiue in terra, ſalutis noſtra cauſa deſcendēs ad exinanitionē ſeſe dignatus eſt inclinare, natus aūt & homo factus, id eſt, carnem de virgine ſancta ſuſcipiens, eamq; propriā faciens, natiuitatem noſtram ea ex vulua ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abijciens. Nam licet factus ſit in aſſumptione carnis & ſanguinis, tamen etiam quod erat Deus natura ſcilicet & veritate perſiſtens. Nec carnem itaq; dicimus in naturam deitatis eſſe conuerſam, nec in ſubſtātiam carnis inſeparabilē Dei verbi eſſentiā commutatam. Inconuertibilis eſt enim & incōmutabilis, idemq; ipſe iuxta ſcripturas iugiter manens. Viſus eſt

autem & paruulus,poſitusq; in cunabilis, & ſinibus genitricis virginis con- E
ſtitutus vniuerſam creaturam replebat,vt Deus genitori ſuo indiuiſus exiſteret.Quod enim diuinum eſt,ſine quantitate,& ſine mole cognoſcitur. Nec vllis terminis contineri verbum Dei ſecundum ſubſiſtentiam confitentes,vnum adoramus filium & Dominum Ieſum Chriſtum,non ſeorſum ponẽtes, & determinantes hominẽ Deum velut inuicẽ ſibi dignitatis & auctoritatis vnitati cõiunctũ,hoc enim nouitas vocis eſt,& nihil aliud:nec itẽ Chriſtum ſpecialiter nominãtes Dei verbũ,quod ex Deo eſt nec alterũ ſimiliter Chriſtũ ſpecialiter,qui de muliere natus eſt,ſed vnũ ſolũmodo Chriſtũ Dei patris verbũ cũ propria carne cognoſci. Tunc enim etiã iuxta nos vnctus eſt,quãuis ſpiritũ dignis ipſe contulerit,& nõ ad menſurã,ſicut beatus Ioãnes Euangeliſta aſſeruit.Sed nec illud dicimus,quod Dei verbũ velut hominẽ cõmunem qui de ſancta virgine natus eſt habitauerit,nec Deũ homo Chriſtus ha F
bitatorẽ poſidere credatur. Quanuis enim habitauerit in nobis,& dictũ ſit in Chriſto habitare omnẽ plenitudinẽ deitatis corporaliter,attamen intelligimus verbum quod caro factum eſt,non ſicut in ſanctis habitare dicitur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentabimus, ſed vnus iuxta naturam nec in carnem penitus commutatus talem ſibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere creditur,ad proprium corpus.Vnus igitur eſt Chriſtus & Dominus,non velut coniunctione qualibet in vnitate dignitatis & auctoritatis hominis habentis ad Deum.Non enim poteſt vnire naturam ſola dignitatis æqualitas.Deniq; Petrus & Ioannes æquales ſunt ad alterutrum dignitatis,propter quod Apoſtoli & ſancti diſcipuli eſſe monſtrãtur,veruntamen vterq; non vnus eſt.Nec iuxta collationem vel connexionẽ modum coniunctionis aduertimus, hoc enim ad vnitatem non ſufficit na- G
turalem:nec ſecundum participationis effectum nos etiam ſicut adhærentes Domino vnus cum eo ſpiritus ſumus,imò potiùs coniunctionis nomen euitamus,tanquam non exiſtens idoneum quod ſignificat vnitatis arcanũ. Sed neq; Deum aut Dominũ Chriſti verbum Dei patris aſſerimus,ne iterum manifeſtius in duo diuidamus, vnũ Chriſtũ filiũ & Dominũ & in crimẽ ſacrilegij recidamus,Deum illi ſeipſum facientes & Dominum. Vnitus quippe ſicut ſuperiùs diximus Deus verbum carni ſecũdum ſubſtantiã, Deus quidem eſt omniũ & dominator vniuerſitatis. Veruntamẽ nec ſeruus eſt ſibiipſi nec Dominus,quoniã ineptũ eſt vel potiùs impium hoc ſentire vel dicere. Quãuis enim dicat Deũ ſuum patrẽ,cum ſit Deus & de ſubſtantia eius,tamẽ nullatenus ignoramus,quòd manens Deus,homo quoq; factus eſt,qui ſub Deo debitã legẽ naturæ humanitatis aſſumeret.Ipſe verò ſibi quomodo vel Deus H
poterit eſſe vel Dominus?ergo ſicut homo quantũ decẽter exinanitionis mẽſuræ cõgruit ſub Deo eſſe, nobiſcum eſſe decreuit. Hoc etiã quomodo ſub lege factus eſt,quãuis ipſe promulgauerit legẽ,& legiſlator vt Deus exiſteret, cauemus de Chriſto dicere.Propter aſſumentẽ veneror aſſumptũ.Et propter inuiſibilẽ adoro viſibilẽ.Horrendũ verò ſuper hoc eſt etiã illud dicere,is qui ſuſceptus eſt cũ eo qui ſuſcipit,nũcupatur Deus.Qui enim hæc dicit,diuidit iterũ in duos Chriſtos eũ qui vnus eſt,hominẽ ſeorſum in parte,& Deum ſimiliter in parte conſtituẽs.Euidenter enim denegat vnitatẽ,ſecundũ quã nõ alter cũ altero coadoratur,aut nuncupatur Deus,ſed vnus intelligitur Chriſtus Ieſus filius Dei vnigenitus,vna ſeruitute cum propria carne venerandus. Cõfitemur etiã quod idẽ ipſe q ex Deo patre natus eſt filius vnigenitus Deus,

licet iuxta

A licet iuxta naturam ſuam expers paſſionis extiterit, pro nobis tamē ſecundū ſcripturas carne percuſſus vel ꝑpeſſus ſit,& erat in crucifixo corpore propriꝫ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſſionem.Gratia verò Dei pro omnibus guſtauit mortem, tradens & proprium corpus, quamuis & naturaliter ipſe vita ſit,& reſurrectio mortuorum.Nam vt mortem ineffabili potentia proculcaret,ac pius in ſua carne primogenitus Deus,licet iuxta naturā ſuā mortis expers, ex mortuis fieret primitiæ dormientiū, viamq; faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recurſum, gratia Dei ſicut ſuprà dictū eſt,pro hominibus guſtauit mortem,& tertia die reſurgens expoliauit infernū.Idcirco ꝗuis dicatur,quòd per hominē facta ſit reſurrectio mortuorū,tamē intelligimus hominē factū verbū quod ex Deo eſt, & per ipſum mortis imperiū fuiſſe deſtructū. Veniet aūt tēporibus præfinitis ſicut eſt vnus filius & Domin⁹
B in gloria patris,vt iudicet orbē terrarū in æquitate, ſicut ſcriptura teſtatur. Neceſſariò igitur & hoc adijcimus:annūciantes enim ſicut ſecundū carnem mortē vnigeniti filij Dei,id eſt, Ieſu Chriſti & reſurrectionē eius,& in cœlis aſcenſionē pariter cōfitentes,incruentā celebramus in Eccleſijs ſacrificij ſeruitutē:ſic etiā ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes ſancti corporis & precioſi ſanguinis Chriſti omniū noſtrū redēptoris effecti,nō vt communē carnē percipientes(quod abſit)nec vt viri ſanctificati & verbo cōiuncti ſecundū dignitatis vnitatē,aut ſicut diuinā poſſidētes habitationē,ſed verè viuificatricē & ipſius verbi propriā factā. Vita enim naturaliter vt Deus exiſtens,quia propriè carne vnitus eſt, viuificatricē eum eſſe profeſſus eſt.Et ideo quāuis dicat ad nos,Amē amen dico vobis,niſi manducaueritis carnē filij hominis,& biberitis eius ſanguinē,non tamē eam vt ho- *Ioan. 6.*
C minis vnius ex nobis exiſtimare debemus: quomodo enim iuxta naturā ſuā viuificatrix eſſe caro poterit hominis?ſed vt verè propriā eius factā, qui propter nos filius hominis eſt factus & vocatus.Eas autem voces,quas ſaluator in Euangelijs protulit,non in duabus ſubſtātijs aut perſonis omninò patimur. Non enim duplex eſt vnus Chriſtus & Deus ſolus,quamuis ex duabus diuerſiſq; rebus ad vnitatem cognoſcitur indiuiduam cōueniſſe,ſicut homo quoque ex anima conſtat & corpore,non duplex vnus, ſed potiùs eſt ex vtroq;. Humanas ergo & diuinas inſuper voces ab vno Chriſto dictas adimaduertentes rectè ſentimus. Cùm enim de duobus digniſſimè loquitur de ſeipſo: Qui me videt,videt & patrem:& ego & pater vnum ſumus:diuinam eius intelligimus ineffabilemq; naturam,ſecundum quam vnus eſt cum patre ſuo propter vnam eandemq; ſubſtantiam,imago & character,ſplendor gloriæ ei
D eius exiſtens.Cùm verò humanæ naturæ menſuram nullatenus ignorans Iudæos alloquitur:Nunc me quæritis occidere hominem qui veritatem loquutus ſum vobis:item non minus eum,qui in ſimilitudinem & æqualitatem patris eſt,Deum verum etiam in menſuris humanitatis eius agnoſcimus.Si autem neceſſariò creditur,quòd natura Deus exiſtens,factus ſit caro,imò potiùs homo animatus anima rationali,quæ cauſa eſt,vt in eius quilibet vocibus erubeſcat,ſi eas homine dignas effatus eſt?Quòd ſi ſermones homini cōgruentes abijcit,iuxta nos hominem fieri quid coēgit?Cùm verò ſe propter nos ad exinanitionē ſpontaneam miſericorditer inclinauerit, quam ob cauſam dignos examinationē ſermones effugerit?Vni igitur perſonæ cuncta eius in Euangelio aſcribimus,vni ſubſtantiæ verbi ſcilicet incarnati, quia vnus eſt Dominus Ieſus Chriſtus,vt ſcriptum eſt.Appellatum verò ab Apoſtolo Pōti

ficem

ficem confeſſionis noſtræ tanquam ſacrificantem Deo & patri fidei noſtræ B
confeſſionem, quæ à nobiſipſis ipſi Deo patri inceſſanter offertur, iterum ip
ſum eſſe dicimus ex Deo ſecundum Naturam filium vnigenitum, nec homi-
Pſalm. 93. ni præter eũ alteri ſacerdotij nomen & officium deputamus, factus eſt enim
mediator Dei & hominum, reconciltator ad pacem, ſemetipſum Deo & pa
tri pro nobis offerens in odorem ſuauitatis. Ideoque dicebat: Sacrificium &
oblationem noluiſti, holocauſta pro peccato non tibi placuerunt, corpus
autem perfeciſti mihi, tunc dixi, ecce venio. In capite libri ſcriptũ eſt de me,
vt facerem Deus voluntatem tuam. Obtulit enim proprium corpus non pro
ſe, ſed pro nobis in odorẽ ſuauitatis. Nam qua pro ſe, vel oblatione, vel ſacri-
ficio indigeret, omni peccato liber vt Deus exiſtens? Quòd ſi omnes pecca-
uerint, & egent gloria Dei, ſecundum hoc quod ſumus, ad mutabilitatis ex-
ceſſum proniores effecti peccatis ægrotauit humana Natura. Ipſe verò non F
ita: ideoq; nos gloria eius egemus. Cur erit vltra iam dubium, quod agnus ve-
rus pro nobis ſit immolatus? Qui autem dicit, quia ſeipſum tam pro ſe, quàm
pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimẽ effugiet, cùm nihil prorſus
iſte deliquerit, nec vllum fecerit omnino peccatum. Qua igitur egeret oblati
one, nollo ſuo exiſtente facinore? pro quo ſi eſſet ſatis admodum conuenien-
ter offerret.

De ſpiritu quoq; cùm dicit, Ille me clarificabit, hoc rectiſſimè ſentientes,
vnum Chriſtum Dominum & filium non velut alterius egentem gloria con-
fitemur à ſpiritu ſancto gloriam conſecutum, quia eius ſpiritus, nec melior
nec ſuperior ipſo eſt. Sed quia humana opera faciens ad demonſtationẽ ſuæ
deitatis, virtute proprij ſpiritus vtebatur, ab ipſo glorificari dicitur, quod vir
tus ſua vel diſciplina quælibet vnumquenque clarificet. Quamuis enim in G
ſua ſit ſubſtantia ſpiritus eius, & intelligatur in perſona proprietas, iuxta id
quod ſpiritus eſt, & non filius, attamen alienus ab illo non eſt. Nam ſpiritus
appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt, vnde & ab iſto ſimiliter ſicut ex
Deo patre procedit. Deniq; hic & ipſe ſpiritus etiam per ſanctorum manus
Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens Dominũ glorificauit Ieſum Chri
ſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus natura Deus
exiſtens, per ſuum ſpiritum virtutes efficiens: ideoq; dicebat, de meo accipi-
et, & annunciabit vobis. Nequaquam verò participatione alterius idem ſpi-
ritus ſapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus eſt, & nullo pror-
ſus indigens bono. Nam paternæ virtutis & ſapientiæ, id eſt, filijs ſpiritus cre-
ditur, & ideo ipſe re & ſubſiſtente virtute virtus & ſapientia comprobatur.
Igitur quia Deum carne vnitum iuxta ſubſiſtentiam ſancta virgo corpo- H
raliter peperit: idcirco eam Dei genitricem eſſe profitemur, non quod ver-
bi Natura exiſtendi principiũ de carne ſortita ſit. Erat enim in principio ver
bum, & Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum, & ipſe conditor ſecu
lorum patri coæternus & vniuerſitatis conditor: ſed quod ſuperiùs dixim⁹,
iuxta ſubſiſtentiam ſibimet vniens humanã naturam, natiuitatem ſuſtineret
ex ipſa vulua corporea. Non quod eguerit neceſſariò propter ſuam naturam
natiuitate quæ eſt in extremis ſeculi facta temporibus, ſed vt ipſas benedice-
ret ſubſtantiæ noſtræ primitias. Et dum Deum carne vnitũ mulier ædidiſſet,
illa quæ aduerſus omne genus humanũ maledictio fuerat prolata, deſineret
nec iam morti noſtra corpora deſtinaret. Illud quoque quod dictum eſt. In
triſtitia paries filios, ipſe diſſoluens verum eſſe monſtraret, quod Prophetæ
voce

A voce prædixerat: Abſorpta eſt mors in victoria. Et iterum: Abſtulit Deus omnem lacrymam ab omni facie. Propter hanc enim cauſam dicimus eum diſpenſatoriè, & ipſis tunc benedixiſſe nuptijs, cùm in Cana Galilææ cum ſanctis vocatus fuit Apoſtolis. Hæc ſapere edocti ſumus tam à ſanctis Apoſtolis quàm Euangeliſtis, & ab omni ſcriptura diuinitùs inſpirata, nec nõ & à beatis patrum confeſſionibus veritate ſubnixis. His omnibus etiam religionẽ tuam concordare, & præter aliquẽ dolũ conſentire cõuenit. Quæ verò huic religioni tuæ anathematizare neceſſe eſt, huic Epiſtolæ noſtræ ſubiecta ſunt.

CONCILII EPHESINI DECRETA. I.

B SI QVIS non confitetur Deũ eſſe veraciter Emmanuel, & propterea Dei genitricem ſanctam virginem: peperit enim ſecundũ carnem, carnem Dei factum verbum, ſecundum quod ſcriptũ eſt, verbum caro factum eſt, anathema ſit.

2 Si quis non confitetur carni ſecundum ſubſtantiam vnitum Dei patris verbum, vnumque eſſe Chriſtum cum propria carne eundem, ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

3 Si quis in vno Chriſto diuidit ſubſtantias poſt vnitatem, ſola eas connexione coniũgens ea, quæ ſecundum carnis dignitatem fit, vel etiam auctoritatem & poteſtatem, ac non potiùs conuentu, qui per vnitatem factus eſt, naturalem, anathema ſit.

C 4 Si quis perſonis duabus vel ſubſiſtẽtijs eas voces, quæ in Apoſtolicis ſcriptis continentur & Euangelicis diuidit, vel quæ de Chriſto dicuntur à ſanctis vel ab ipſo, & aliquas quidem ex his velut homini, qui præter Dei verbum ſpecialiter intelligatur, aptauerit, illas autem tanquam dignas Deo ſoli Dei patris verbo deputauerit, anathema ſit.

5 Si quis audeat dicere hominem Chriſtum theophoron, id eſt, Deiferum, ac non potiùs Deum eſſe veraciter dixerit, tanquam filium per naturam ſecundum quod verbum factum eſt caro, & communicauit ſimiliter vt nos carni & ſanguini, anathema ſit.

6 Si quis dicit Deum eſſe vel Dominum Chriſti Dei patris verbum, & non magis eundem ipſum confitetur Deum ſimul & hominem, propterea quod verbum caro factum eſt ſecundum ſcripturas, anathema ſit.

D 7 Si quis velut hominem Ieſum operante Deo verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam tanquam alteri præter ipſum exiſtenti tribuit, anathema ſit.

8 Si quis audet dicere, aſſumptum hominem coadorandum Deo verbo, & conglorificandum & connuncupandum Deum tanquam alterum cum altero: nam *cum* ſyllaba ſuperadiecta hæc cogit intelligi: ac non potiùs vna ſupplicatione veneratur Emmanuel, vnamque ei glorificationem dependit, iuxta quod verbum caro factum eſt, anathema ſit.

9 Si quis vnum Dominum Ieſum Chriſtum glorificatum dicit à ſpiritu ſancto, tanquam qui aliena virtute per eum vſus fuerit, & ab eo acceperit efficatiam contra immundos ſpiritus, poſſe & coram hominibus diuina ſigna perficere, ac non potius proprium fatetur eius ſpiritum per quem diuina ſigna expleuit, anathema ſit.

10 Pontificem & Apoſtolum confeſsionis noſtræ factum eſſe Chriſtum di- E
uina ſcriptura commemorat. Obtulit enim ſemetipſum pro nobis in odorē
ſuauitatis Deo & patri. Si quis ergo Pontificem & Apoſtolum noſtrum dicit
factum non ipſum Dei verbum, quando caro factum eſt, & homo iuxta nos
homines, ſed velut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere,
aut qui dicit, quòd pro ſe obtuliſſet ſemetipſum oblationē, & non potiùs ꝓ
nobis ſolis, nō enī eguit oblatiōe qui peccatū omninò naſciuit, anathema ſit.

11 Si quis non confitetur carnem Domini viuificatricem eſſe, & propriam
ipſius verbi Dei patris, ſed velut alterius præter ipſum coniuncti eidem per
dignitatem, aut quaſi diuinam habentis habitationem, ac non potiùs viuifi-
catricem eſſe, quia facta eſt propria verbi viuificare valentis, anathema ſit.

12 Si quis non confitetur Dei verbum paſſum carne, & crucifixum carne,
& mortem carne guſtâſſe, factum primogenitum ex mortuis ſecūdum quod
vita eſt, & viuificator vt Deus, anathema ſit.

13 Ait igitur magna & ſancta ſynodus, ipſum qui eſt ex Deo patre naturali
ter natus, filium vnigenitū Deū de Deo vero, lumen de lumine, per quē & cū
quo omnia fecerit pater, hunc deſcendiſſe, incarnatum eſſe, & hominem fa-
ctum, paſſum eſſe, & reſurrexiſſe tertia die, aſcendiſſe rurſus in cœlos. Hæc
nos ſequi verba debemus, his nos conuenit obtemperare dogmatibus, con-
ſiderantes quid ſit incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non
enim dicimꝰ quòd Dei natura conuerſa vel immutata ſit, ſed magis quòd car
nēanimatam anima rationali ſibi copulauerit, verbumq́; ſubſtantialiter ineſ
fabiliter & incōprehenſibiliter factus ſit homo, & nūcupatus ſit etiā filius
hominis, non nuda tantúmodo volūtate, ſed nec aſſumptione ſola perſonæ,
ſed quòd diuerſæ quidē naturæ in vnū conuenerūt, vnus tamē ex ambobus G
Chriſtus & filius nō euacuata vel ſublata diuerſitatē naturarū per cōiunctio-
nes, ſed quia ſimul nobis effecerunt, vt vnum Deum & Chriſtum & filium,
id eſt, diuinitas & humanitas per arcanam illam ineffabilemq́; copulationē
ad humanitatem. Itaq; is qui ante ſecula omnia eſt natus ex patre, etiam ex
muliere carnaliter eſt procreatus. Non quia diuina ipſius natura de ſacra vir
gine ſumpſit exordium, nec propter ſeipſum opus habuit ſecūdo naſci poſt
illam natiuitatem, quam habebat ex patre. Eſt enim ineptum & ſtultum hoc
dicere, quòd is qui ante omnia ſecula & conſempiternus patri, ſecūdæ gene-
rationis eguerit, vt eſſe inciperet: ſed quia propter noſtram ſalutem naturam
ſibi copulauit humanam, & proceſſit ex muliere, idcirco dicitur eſſe natus
carnaliter. Neque enim primùm natus eſt homo communis de ſancta virgi-
ne, & tunc demum inhabitauit in eo verbum, ſed in ipſa vulua vteroq́; virgi- H
nali ſecum carnem coniunxit & ſuſtinuit generationem carnalem, carnis
ſuæ natiuitatem faciens. Sic illum diximus paſſum eſſe & reſurrexiſſe, non
quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit aut plagas, aut clauos, & tranſfixio-
nes, aut alia vulnera ſuſceperit: Deus nanq; incorporalis & extra paſſionem
eſt: ſed quia corpus illud quod ipſius proprium factū eſt, hoc ſuſtinuit. Ideo
hæc omnia pro nobiſipſis dicitur paſſus: inerat enim in eo corpore quod
patiebatur Deus qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipſius intelli-
gimus: immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter & vita & viuificans
Deus verbū: ſed quia corpus ipſius proprium gratia Dei, iuxta Pauli vocem,
pro omnibus mortē guſtauit, idcirco ipſe dicitur mortem paſſus pro nobis.
Non quòd ipſe mortem eſſet expertus, quantum ad ipſius naturam pertinet

(inſania

A (inſania enim eſt hoc velſentire vel dicere) ſed quòd (vt diximus) vera caro
ipſius mortem guſtauit.Ita & reſurgente carne ipſius rurſus reſurrectionem
dicimus,non quia in corruptionem ceciderat (quod abſit) ſed quia eius re-
ſurrexit corpus.Ita Chriſtum vnum , & Dominum confitemur,non tanquã
hominem cum verbo coadorãtes, vt diuiſionis quædam ſpecies inducatur,
ſed vnum iam & eundem adorantes,quia non eſt alienum à verbo corpus ſu-
um,cum quo ipſe etiam aſſidet patri.Nec hoc ita dicimus quaſi duobus filijs
aſſidentibus,ſed vnà cum carne per vnitatem : quia ſi talem copulationm fa-
ctam per ſubſtantiam ,aut quaſi præpaſſibilem,aut quaſi parũ decoram volu
erimus accipere,in id incidemus,vt duos filios eſſe dicamus.Neceſſe eſt enim
diſcernere,& dicere hoĩem ſeparatim fuiſſe, ſola filij appellatiõe honoratũ,
& rurſus verbum quod eſt ex Deo in homine,in veritate filium Dei.Sed diſ-
B cernere in duos filios non debemus vnũ Dominum Ieſum Chriſtum.Neque
enim adiuuat rectam fidei rationem,licet nonnulli copulationẽ,neſcio quã
perhibeant perſonarum.Non enim dicit ſcriptura,verbum Dei perſonam ſi-
bi hominis aſſumpſiſſe,ſed carnem factum eſſe.Id aũt eſt oſtendere Dei ver-
bũ ſimiliter ac nos principium habuiſſe carnis & ſanguinis , & corpus no-
ſtrũ propriè ſuũ feciſſe,& hominem ex muliere proceſſiſſe, non abiecta vel
depoſita deitate,vt generationẽ illã amitteret,quã habebat ex patre,ſed mã-
ſiſſe etiam in aſſumptiõe carnis Deum quod erat.Hoc itaq; rectæ fidei ratio
proteſtatur.In tali ſenſu ſanctos patres fuiſſe comperimus,ideoq; illi nõ du-
bitauerunt ſanctam virginem dicere theotocon,non quia verbi natura dei-
tasque in ſancta virgine ſumpſit exordium,ſed quòd ex ea natum ſit ſacrum
illud corpus animatum anima rationali,cui ſubſtantialiter adunatũ Dei ver-
C bum,carnaliter natum eſſe dicitur. Hæc igitur pro charitate in Chriſto ſcri-
bo tibi,quærẽs tanquã fratrem & conteſtans coram Deo & electis eius An-
gelis,vt hæc nobiſcum ſentias ſimul & doceas,vt Eccleſiarũ pax ſaluetur, &
concordiæ charitatisq; vinculum indiſſolubile maneat ſacerdotibus.

CONCILIVM CHAL-
cedonenſe D.C.XXX.Epiſcoporum Valentiniano VI.& Ahi-
no conſulibus, Eraſ. C C C C L X I X. ad-
uerſus Euticen & Dioſ-
corum.

D

CONSVLATV pijſſimi & amatoris Chriſti,Flauij
Martiani perpetui Auguſti,die Idus Octobris, ſyno-
dus facta in Calcedonenſi ciuitate metropoli pro-
uinciæ Bithyniæ, ex decreto ſynodorum & fideliſſi-
morum verborum Imperatorũ Valentiniani & Mar-
tiani,conuenientibus in Eccleſia ſanctæ ac triumpha
tricis martyris Leuſemiæ,glorioſiſſimis principibus,
id eſt, magnificentiſſimo & glorioſiſſimo magi-
ſtro militum ,ex præfecto & ex conſule patritio Anatholio,& magnificen-
tiſſimo & glorioſiſſimo præfecto ſacri prætorij præfecturæ Palladio,& ma-

 gnificen-

gnificentiſſimo præfecto vrbis Tatiano, & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo magiſtro diuini officij Vincemalo, & magnificentiſſimo, & glorioſiſſimo magiſtro Martiali, & glorioſiſſimo & magnificentiſſimo comite domeſticorum Sporatio, & magno comite rerum priuatarum Genetholio, appoſitis etiam ex glorioſo ſenatu, id eſt, magnificentiſſimo & glorioſiſſimo expræfecto prætorij ſexies ex conſule ordinario & patritio Florentio, & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo ex conſule ordinario & patritio ſenatore, & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo magiſtro ex conſule ordinario patritio Nomo, & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo ex præfecto & ex conſule ordinario & patritio Protogenio, & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo magiſtro ex præfecto Zoilo, & magno & glorioſo ex præfecto vrbis Apollonio, & magnificentiſſimo ex pręposito vrbis Artaxerxe. Concilio autem totius orbis ſecundum diuinum præceptum in Chalcedona ciuitate congregato, id eſt, Paſchaſino & Lucentio Epiſcopis, & Bonifacio presbytero, conuenientibus legatis venerabilis & ſancti Archiepiſcopi antiquę Romæ Leonis, conueniente & ſancto Anatholio Archiepiſcopo magnificentiſſimo Conſtantinopolitano nouæ Romæ, & reliquis ſanctiſſimis & reuerēdiſſimis ſexcentis ṭriginta Epiſcopis. Ecce aduenientibus omnibus ante cancellos ſancti altaris cum magnificentiſſimo & eximio ſenatu, adueniente etiam pijſſimo Imperatore Martiano in ſupradicta ſanctiſſima Baſilica, præſente etiam zelo diuino, calore fidei accenſa, pijſſima & fideliſſima regina Augu ſta pulcherrima, ſanctam ſynodum allocutus eſt ſic: Cùm primùm per electionē in regnū de ſecreto Dei prouecti ſumus, inter tantas publicas vtilitates nullū magis uos cōſtrinximus ad negotiū, quàm rectā & verā fidē Chriſtianorū, quæ ſancta & veneranda conſiſtit, indubitatā omnibus declarare. Manifeſtū eſt enim quòd ex auaritia vel vano ſtudio, hi qui præcedentibus temporibus diuerſa ſapuerunt, & docuerunt populū prout eis placuit, nō prout conuenit, neq; quod veritas, aut doctrina patrū exquirit, multi ad errorem ſeducti ſunt: vnde ſanctam ſynodum ſcilicet ad iſtam fieri perfectionem properamus, & laborem vobis arbitrati ſumus imponere, vt omni errore caliginis deterſo, ſecūdum quod ipſa diuinitas hominibus ſe fieri manifeſtam eſſe voluit, & patrum demonſtrauit doctrina, ſic fides noſtra quæ pura & ſancta conſiſtit, in omnium ingrediens animas, propriæ veritatis effulgeat luce. De cætero audeat nemo, de natiuitate Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti aliud diſputare, præter quod Apoſtolicum procemium .CCCXVIII. ſanctorū patrū cōſonans huic doctrinæ, tradidiſſe noſcitur, ſicut ſanctiſſimi Papæ Leonis, qui Apoſtolicum gubernat thronum, ad ſanctæ memoriæ Flauianū regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ quondam Epiſcopū teſtantur literæ: Nos enim ad confirmandam fidem, non ad oſtendendam virtutem, exemplo Imperatoris Conſtantini, adeſſe ſynodo excogitauimus, ne in poſterum multitudo populi inſtitutiōibus prauis attracta inueniatur diſſentiens: facile enim ſimplicitas quorundam cōmentis ceu locuti ſumus vſq; nunc deluſa eſt, qm̄ manifeſtè diuerſorū prauis doctrinis diſcordiæ & hæreſes oſtenſæ ſunt. Nobis autem omne ſtudium adhibendum eſt, populum propter veram ſanctāq; doctrinam idipſum ſentiētem vni rectę applicare Eccleſiæ: Et ideo veram fidem catholicamq; etiam exponere ſecundum patrū doctrinā, cōcordantib. animis veſtris, veſtra properet reuerentia, vt qualiter in Nicæna ſynodo vſq; in hoc tempore abſciſſo errore vera fides eſt hominibus cognita, ſic & nunc per hanc

A per hanc ſanctam ſynodum depoſita nebula, quæ in eis paucis annis(vt ſuperiùs diximus)ex prauitate & auaritia quorundã viſa eſt exoriri, ſemper ſeruetur quæ ſtatuta ſunt. Erit quidem diuinæ prouidentiæ, quod piè fieri volumus in ſecula hoc conſeruare firmiſſimè. Et poſt Regis hæc verba, omnes Epiſcopi clamauerũt Martiano nouo Cõſtantino, multi anni Regi, multi anni reginæ, orthodoxis multi anni, Martiani amatoris Chriſti regnum in ſecula permaneat, digni orthodoxæ fidei amatoris Chriſti. Sit à nobis procul inuidia. Et poſt hæc Etius Archidiaconus Conſtantinopolis nouæ Romæ, & primicerius notariorum dixit: Nutu ſupernæ gratiæ, zelo diuino ſerenitatis veſtræ, pijſſimi, quibus à Deo omne regnum conceſſum eſt, Imperatores, circa ſanctionem veſtram congregata hæc ſancta & magna totius mundi ſynodus, ſicut cùm plurima multorum dierũ vacatione & diuina diligentia oẽm B quidem in præterito, quomodo exorta eſt, contra rectam & inuiolabilẽ catholicam noſtram fidem verbo veritatis diſcordiam effugauit, omnem abigendo innouationem, ſicut in ſcriptis per ſecula quæ ſubſequuntur acta demonſtrant. Terminum verò ſimplicem ſtatuit diuinarum ſcripturarũ virtute munitum, & ſanctorum ac beatiſſimorum in ipſo conſeruat ſententiam, ad veram quidem ſcientiam ſyncerè legentium, & ad longæuam coronã veſtri Imperij. Et habeo ipſum præ manibus, & ſi videtur nutui veſtræ ſerenitatis perlegam. Pijſſimus & fideliſſimus Imperator dixit. Perlege. Etius Archidiaconus perlegit. Sancta & magna & venerabilis ſynodus, quæ ſecundũ gratiam Dei ex decreto pijſſimorum Imperatorũ Valentiniani & Martiani Auguſtorum congregata eſt in Chalcedonenſi ciuitate metropoli prouinciæ Bithyniæ, in Baſilica ſanctæ ac triumphatricis martyris Euſemiæ ſtatuit, C quæ ſubter comprehenſa ſunt.

DOminus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus fidei agnitione proprios cõfirmans diſcipulos ait: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, vt nulla fidei diſſenſio in proximos oriatur, ſed ex æquo veritatis prędicatio oſtendatur. Sed quia non deſinit malignus in ipſis pietatis ſeminibus zizania ſua inſerere, & noui aliquid aduerſus veritatem ſemper excogitare, idcircò Dominus noſter humano generi ſolito cupiens prouidere, pijſſimum hunc & fideliſſimum imperatorem erexit ad zelum, qui vndique ſacerdotum Pontifices ad ſe conuocauit, vt gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cooperante, omnem mendacij peſtilentiam ab ouibus Chriſti remoueat, eaſque veritatis germinibus reficiat, quod ex communi decreto peregrinas erroris quidem ſectas abijcientes, & patrum rectam fidem renouantes, treD centorum decem & octo ſymbolum omnibus prædicantes. Et velut horum domeſticos centum quinquaginta patres, qui Conſtantinopolim conuenerunt, huic pijſſimo titulo adſcribimus, quoniam & ipſi eandem fidem ſubſignauerunt. Statuimus igitur ordinem, & omnes fidei formulas cuſtodientes, etiam ſanctam ſynodum Epheſi factam, cuius auctores fuerunt, venerabilis memoriæ Cœleſtinus Romanæ vrbis, & Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ ſacerdotes, vt præfulgeat quidem rectæ & inculpabilis fidei expoſitio trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, qui in Nicæa ſub Conſtantino piæ memoriæ Imperatore conuenerunt, contineatur & centum quinquaginta ſanctorum patrum in vrbe Conſtantinopolitana decretum ad peremptionem quidem ſectarum tunc pullulantium, confirmationem verò ipſius catholicæ atq; Apoſtolicæ noſtræ fidei.

Ioan. 14.

SYMBOLVM NICENI CONCILII.

CRedimus in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium conditorem. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, de patre natum vnigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia patris, Deum verum de Deo vero, natum non factum, Homouſion patris, hoc eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, quę in cœlo & quæ in terra, qui propter nos & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt. Homo factus paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlos, inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, erat quando non erat, & antequam naſceretur non erat, & quia ex nullis exiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſiſtentia vel ſubſtantia dicunt eſſe, aut conuertibilem filium Dei, anathematizat catholica & Apoſtolica Eccleſia, & idipſum centum quinquaginta patrum ſymbolum: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terrę, viſibiliū & inuiſibilium conditorem. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verū de Deo vero, natum non factum, Homiuſion Patri, id eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, qui propter nos & propter noſtram ſalutem deſcendit. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factus, paſſus eſt ſub Pontio Pilato, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit à mortuis, aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Dei patris, iterum venturus iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & glorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas. Vnam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur vnum baptiſma in remiſſionem omnium peccatorū. Expectamus reſurrectionem mortuorū, & vitam futuri ſeculi, Amen. Sufficeret quidem ad pleniſſimam pietatis agnitionem & confirmationem, cautiſſimum & ſalutare diuinę gratię ſymbolū: de patre enim & filio, & Spiritu ſancto doctrinam perfectam edocet, & incarnationem Dominicam fideliter ſuſcipientibus manifeſtat. Sed quoniam hi qui prædicationem veritatis deſtruere conantur, quaſdam propriæ hæreſeos nouitates parturiunt: quidam enim myſterium pro nobis actum diuinæ diſpenſationis audent corrumpere, & vocem illam diuini patris factam ad virginem denegant: alij temperamentum confuſionemq; inducentes, & vnā eſſe naturam carnis & deitatis inſenſatæ componentes, paſſibilem vnigeniti diuinam naturam tali cōfuſione prodigioſè diuulgant. Idcircò omnem aduerſus veritatē opponendā ab ipſis machinationē, volēs excludere ſancta & magna vniuerſalis ſynodus, hanc prędicationē immobilē docēs, ſtatuit pręcipuè trecentorū decem & octo ſanctorum patrum fidem incontaminatam manere. Et propter eos qui Spiritui ſancto aduerſantur, centū quinquaginta patrum paulò poſteriore tēpore in vrbe Conſtātinopolitana conuenientiū, de ſubſtantia Spiritus ſancti traditam doctrinā corroborat, quam etiam illi omnibus inſinuauerunt, non quòd in præcedentibus aliquid deeſſet adijcientes, ſed de ſpiritu eorundem intellectum, aduerſus eos qui deitatis eius dominationem nituntur demergere, ſcripturarum teſtimonijs pleniùs manifeſtantes. Propter eos ſanè qui diſpenſationis myſterium tentant corrumpere, & purum hominem eſſe, qui ex ſancta Maria virgine natus eſt, imprudenter diuulgāt, beatiſſimi quondam Cyrilli Alexandrinæ Eccleſiæ ſacerdotis ſynodicas

A nodicas epiſtolas,tam ad Neſtorium quam ad cęteros per orientem cōgruas & ſibi cōſentientes,ſuſcepit, ad confutationem quidem Neſtorianæ amentiæ,& ad interpretationē eorum qui religioſo zelo ſalutaris ſymboli cupiūt intellectum.Quibus &epiſtolam ſancti ac beatiſsimi primæ ſedis Archiepiſcopi Leonis ſcriptam ad Flauianum ſanctæ recordationis Archiepiſcopum, ad perimēdam Euticetis malignitatem,quæq; magni Petri confeſsioni concordantem,communem quandam pugnam conſiſtentem contra,eos qui nō rectè glorificant,ad confirmationem catholicæ religionis euidenter ſubiunxit. Nam eos qui in duos filios diſpenſationis dominicæ myſterium ſcindere moliuntur execrati,& eos qui paſsibilem diuinitatem vnigeniti filij audēt aſſerere,de concilio ſacerdotum repellit,& eis qui in duabus naturis Chriſti permixtionem,vel confuſiionem argumentantur, aduerſatur. Et qui cœleB ſtem aut alterius cuiuſque ſubſtātiam exiſtere formam ſerui,quam ex nobis aſſumpſit,inſaniendo aſſerūt,procul abijcit. Et eos qui duas ante adunationem naturas Dñi delirant,vnam verò poſt adunationem cōfingunt, anathematizat. Conſentientes ſanctis patribus, vnum eundemq; filium confiteri Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum conſona voce edocemus, pariter perfectum eundem in deitate Deum, & hominem verum eundem ex anima rationali & corpore,ſecundum diuinitatem vnius cum patre naturæ, ſecundū humanitatem eūdem vnius naturæ nobiſcum,per omnia ſimilem nobis abſque peccato, ante ſecula quidem ex patre natum ſecundum diuinitatem: in nouiſſimis verò diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem hominem factum, hūc vnum eundemq; Chriſtum filium Dominum vnigenitum in duas naturas,inconfuſè,immutabiliter, indiuiſè, inſeparabiliter coC gnoſcendum, in nullo naturarum differētias propter vnitatem perimendas: magis autem ſalua vtriuſque naturæ proprietate & in vna coëunte perſona, vnoq; ſtatu cōcurrente, nō in duabus perſonis partiēdum, vel diuidendum, ſed vnum eundemq; filium vnigenitum Deum verbum Dominū Ieſum Chriſtum,ſicut ab exordio Prophetæ de eo,& ipſe nos erudiuit,& nobis tradidit ſymbolum.His itaq; cum omni vndiq; ſubtilitate & diligentia à nobis ordinatis, ſtatuit ſancta & vniuerſalis ſynodus aliam fidem nulli licere profiteri, aut ſcribere,aut docere, aut dicere aliter. Qui autem audent exponere aliam fidem,aut proferre,aut docere aliud ſimbolum, volentibus conuerti ad ſcientiam veritatis,ex Gentilibus,ex Iudæis,vel hæreticis quibuſcunq;, ſi quidem Epiſcopi aut clerici fuerint,alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu,& clericos à clero. Si verò monachi vel laici fuerint,anathema fieri.

D

CONCILII CHALCEDONENSIS
DECRETA I.

REgulas ſanctis patribus in vnaquaq; ſynodo vſq; nunc prolatas, proprium robur obtinere ſtatuimus.

2 Si quis Epiſcoporum accepta pecunia ordinationē fecerit,& ſub pretium deduxerit impretiabilem gratiā, atq; ordinauerit per pecunias Epiſcopum,ſiue Coëpiſcopum,ſiue presbyterum, ſiue diaconum,aut quemcunque alium qui connumeratur inter clericos,aut accepta pecunia ordinauerit œconomū,id eſt,defenſorem ſiue paramonariū: quicunq; ergo hęc meditatus fuerit,ſiue conuictus fuerit,ipſe quidē ſubeat gradus ſui periculū:& q ſic ordinatus

ordinatus fuerit, nullum habeat fructum ex huiuſmodi mercimonio & crea E
tione probroſa, ſed ſit alienus & dignitatis & ſolicitudinis eius, quam per pecunias intrauit: ſed & ille qui tam turpibus & illicitis interceſſor apparuit, ſi quidem clericus fuerit, de proprio diſcedat gradu, ſi verò laicus, ſiue monachus fuerit, anathema ſit.

3 Peruenit in ſanctam ſynodum, quia de his qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam maiorum poſſeſſionum conductiones & cauſas ſeculares ſuſcipiunt, & ſeipſos quidem à miniſterijs ſanctis per deſidiam ſeparant, ad domos autem ſecularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes auaritiæ cauſa ſuſcipiunt. Decreuit ergo ſancta & magna ſynodus, neminem deinceps eorum, hoc eſt, non Epiſcopum, ſiue clericum, aut monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſecularbus procurationibus, niſi fortè qui legibus ad minorum tutelas ætatum, ſiue curationes inexcuſabiles attrahuntur, aut cui ipſius ciuitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum quæ indefenſæ ſunt, aut earum perſonarum, quæ maximè Eccleſiaſtico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis verò trāſgreſſus fuerit ſtatuta, correptioni Eccleſiaſticæ ſubiaceat. F

4 Qui verè & purè ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt conuenienti honore. Quia tamen quidam monachi habitu vtentes indifferenter, per ciuitates, nec non & monaſteria, ſeipſos propria præſumptione commendant, placuit neminem, aut ædificare, aut conſtituere monaſteria, aut oratorij domū ſine conſcientia ipſius ciuitatis Epiſcopi. Eos verò, qui per ſingulas ciuitates ſeu poſſeſſiones in monaſterijs ſunt, ſubiectos eſſe debere Epiſcopo, & quieti operam dare, atque obſeruare ieiunia & orationes in locis, in quibus ſemel G
Deo ſe deuouerunt permanentes, & neq; communicare Eccleſiaſticas neque ſeculares aliquas attrectare actiones relinquentes propria monaſteria, niſi fortè iubeantur propter vrgentes neceſſitates ab ipſius ciuitatis Epiſcopo: & neminem ſeruorum ſuſcipi in monaſteriū, vt ſit cum eis monachus, niſi cum Domini proprij conſcientia. Prætereuntem verò hæc, decreuimus extra cōmunionem eſſe, ne nomen Domini blaſphemetur. Conuenit ergo ciuitatis Epiſcopo, curam ſolicitudinemq; neceſſariam monaſterijs exhibere.

5 Propter eos Epiſcopos ſiue clericos qui de ciuitate ad ciuitatē tranſeūt, placuit definitiones datas à ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

6 Neminem abſolutè ordinari presbyterum vel diaconum, nec quemlibet in Eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi manifeſtè in Eccleſia ciuitatis ſiue poſſeſſiōis, aut in martyrio, aut in monaſterio hic qui ordinatur, mereatur ordinationis publicare vocabulum. Eorum qui abſolutè ordinantur, decreuit ſancta ſynodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullū tale factum valere ad iniuriam eius qui eum ordinauit. H

7 Eos qui ſemel in clero taxati fuerunt, ſiue in monaſterijs deputati, decreuimus neq; ad militiā, neq; ad honores ſeculares venire. Eos autem qui hoc auſi fuerint facere, & non actum rei pœnitere maluerint, vt ad hoc idem reuertantur, quod ante obtentum Dei propoſuerunt ſibi, anathematizari.

8 Clerici in parœcijs, monaſterijs, aut martyrijs conſtituti, ſub poteſtate ſint eius, qui in ea eſt ciuitate Epiſcopus, ſecundum traditionem ſanctorum patrum, nec per præſumptionem recedant à ſuo Epiſcopo. Eos verò qui auſi fuerint reſcindere huiuſmodi inſtitutionē quocunq; modo, vel ſi noluerint

ſabiacere

A ſubiacere proprio Epiſcopo, ſi quidem fuerint clerici, pro perſonarum ordinatione ſubiaceant condemnationibus canonum: ſi verò monachi ſeu laici fuerint, communione priuentur.

9 Si clericus aduerſus clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſecularia iudicia concurrat, ſed priùs negotium agitetur apud proprium Epiſcopum: vel certè, ſi fuerit iudicium ipſius Epiſcopi, apud arbitros ex vtraq; parte electos audiatur negotium. Si quis verò contra hæc fecerit, canonum ſubiaceat correptionibus. Et ſi clericus aduerſus ſuũ vel alium Epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam ſynodi prouintiæ conqueratur. Si verò contra ipſius prouintiæ metropolitanum Epiſcopum, Epiſcopus ſiue clericus habeat controuerſiam, pergat ad ipſius diœceſis primatem, aut certè ad Conſtantinopolitanæ regiæ ciuitatis ſedem, vt eorum ibi proprium negotium exquiratur.

B 10 Non licere clericum in Eccleſijs duarũ ciuitatum ordinari, ſed in ea in qua ab initio ordinatus eſt, & cuius expetitio erat ante profugium. Et ſi propter vanæ gloriæ deſiderium contigerit, vt pòſt ad maiorem Eccleſiam confugerit, eum indubitanter reuocari debere ad eam, in qua ab exordio ordinatus eſt, & ibi tantũmodo miniſtrare. Si quis verò iam tranſlatus eſt ab alia in aliam Eccleſiam, nihil habeat commune cum priore Eccleſia, ſiue ſub Eccleſia conſtitutis martyrijs, ſiue in parœcijs vel zenodochijs, aut eorum negotijs. Eos verò qui auſi fuerint poſt ordinationem huius magnæ & vniuerſalis ſynodi agere quæ prohibita ſunt, ſtatuit ſancta ſynodus cadere de proprio gradu.

11 Omnes pauperes & indigentes Eccleſiaſticis auxilijs, cum proficiſcuntur, C ſub probatione epiſtolij, ſiue pacis, quæ dicuntur Eccleſiaſticæ, tantummodo commendari ſtatuimus, & non commendatitijs epiſtolis, quia commendatitias epiſtolas quas dicimus, eos tantum accipere conuenit, qui in opere ſunt clariores, vt eis tantummodo præbeantur.

12 Peruenit ad nos, eò quòd quidam prҿter Eccleſiaſticos ordines affectantes potentiam, per pragmaticam formam vnam prouinciã in duas diuidant: ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani Epiſcopi in eadem vna eſſe ꝓuincia. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale attentari à quolibet Epiſcopo. Eos verò qui tale aliquid tentauerint, de proprio gradu cadere. Si quæ verò antè ciuitates per pragmaticã imperialem metropolitani nominis honore decoratæ ſunt, nomine ſolo perfruantur: & qui Eccleſiam eius regit Epiſcopus, priuilegio metropolitano, Epiſcopo iure proprio reſeruato.

D 13 Extraneum clericum & lectorem extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs literis proprij Epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare.

14 Quia in quibuſdam prouincijs conceditur pſalmiſtis & lectoribus vxores accipere, ſtatuit ſancta ſynodus prorſus non licere cuiquam ex his alterius ſectæ accipere vxorem. Si quis verò præuenit, & habet iam de tali connubio filios, ſi fortè præuenerit eos iam apud hæreticos baptizari, debet eos offerre ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, vt ibi communicent. Qui verò ad huc baptizati non ſunt, omnimodo non poſſe eos in hæretica Eccleſia baptizari, nec in matrimonio iungi hæretico, Iudæo vel Pagano, niſi fortè ſpoponderit ſe venire ad orthodoxam fidem, dum coniungitur ſponſæ orthodoxæ. Si quis verò hanc definitionem ſanctæ ſynodi prætererit, regularum condemnationibus ſubiaceat.

15 Diaconiſſam non debere ante quadraginta annos ordinari,& hoc cum diligenti probatione. Si verò ſuſceperit ordinationem,& quantocunq; tempore obſeruauerit miniſterium,& poſtea ſe nuptijs tradiderit,iniuriam faciens Dei gratiæ,hæc anathema ſit,cum eo qui in illius nuptijs conuenit. B

16 Si qua virgo ſe dedicauerit Deo,ſimiliter monachus,non licere eis iungi nuptijs.Si verò inuẽti fuerint hoc facientes,maneãt excõmunicati.Statuimus verò poſſe in eis facere humanitatem,ſi ita probauerit loci Epiſcopus.

17 Per ſingulas Eccleſias ruſticanas,parœcias,ſiue poſſeſſiones,manere immobiles apud eos,qui eas retinent Epiſcopos,& maximè qui eas ſine violentia iam per triginta annos tenentes gubernauerunt. Si verò intra triginta annos iam facta fuerit, aut fiat de his altercatio,licere eis qui ſe dixerunt læſos propter eas mouere apud ſynodum prouinciæ certamẽ. Si quis verò putauerit ſe a proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanæ ciuitatis ſedem agat iudicium,ſicut dictum eſt.Si verò quælibet ciuitas per auctoritatem imperialem renouata eſt,aut ſi renouetur in poſterum ciuilibus & publicis ordinationibus, etiam Eccleſiarum parœcianarum ſequatur ordinatio. F

18 Coniurationum & conſpirationum crimen (quod apud Græcos dicitur fratria) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi: hoc multò magis in ſancta Dei Eccleſia ne fiat,conuenit abdicari.Si qui verò clerici vel monachi inuenti fuerint coniurantes,aut fratrias vel factiones componentes aliquas ſuis Epiſcopis,aut alijs clericis, omninò cadant de proprio gradu.

19 Peruenit ad aures noſtras, quod in prouincijs conſtituta Epiſcoporum concilia minimè celebrentur.Ex hoc probatur,quòd multę quæ correctione opus habeant Eccleſiaſticę res negligantur.Statuit igitur ſancta ſynodus, hæc ſecundum patrum regulas, bis in anno in vnum conuenire per ſingulas prouincias Epiſcopos,vbi ſingula quæ emerſerint,corrigantur. Qui verò noluerint cõuenire Epiſcopi,conſtituti in ſuis ciuitatibus,& hoc maximè cum ſui corporis ſanitate conſiſtentes, etiam omnibus alijs vrgentibus & inexcuſabilibus negotijs liberi ſunt,licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi. G

20 Clericos in ſuis Eccleſijs conſtitutos,ſicut iam definiuimus, non licere in alterius ciuitatis Eccleſijs ordinari, ſed adquieſcere in ea,in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis qui proprias ciuitates perdiderunt,&ex neceſſitate ad alias Eccleſias migrauerunt.Si verò quicunque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ ſynodo , & hunc qui ſuſcipitur & eum qui ſuſceptus eſt, tandiu excommunicatos manere, quandiu ipſe clericus ad propriam reuertatur Eccleſiam. H

21 Clericos ſiue laicos qui accuſauerint Epiſcopum aut clericos temerè, atq; indifferenter,non debere ſuſcipi in accuſationem,niſi priùs eorum opinio fuerit perſcrutata.

22 Nõ licere clericis poſt mortem Epiſcopi rapere pertinentes ad eum res, ſicut iam præcedentibus regulis ſtatutum habetur.Si verò hæc fecerint,periclitari ſe nouerint à proprio gradu.

23 Peruenit ad aures ſanctæ ſynodi,quia clerici quidam & monachi nihil ſibi habentes iniunctum à proprio Epiſcopo, interdum verò etiam illi qui ab eo fuerant excommunicati,veniant ad regiam ciuitatem Cõſtantinopolitanam

A litanam,& multis temporibus in ea cõſiſtentes,perturbationes tranquillitati eccleſiaſticæ ferant,& diuerſorum domos corrumpant. Statuit ſancta ſynodus hos quidem primùm commonere per defenſorem Conſtantinopolitanæ ſanctæ Eccleſiæ,vt exeant de regia ciuitate.Si autem in eodem propſito improbè perdurauerint,etiam inuitos eos ipſe expellat defenſor, vt ad ſua loca perueniant

24 Quæ ſemel cõſecrata fuerint monaſteria,cum iudicio ſui Epiſcopi maneant perpetua,& pertinentes ad ea res conſeruari ipſis monaſterijs decreuimus,nec vlteriùs poſſe ea fieri ſecularia habitacula.Qui verò permiſerint hęc fieri,ſubiaceant his condemnationibus,quæ per canones conſtitutæ ſunt.

25 Quoniam quidam metropolitanorum,ſicut ad nos perlatum eſt, negligunt creditum ſibi gregem, & differunt ordinationes facere Epiſcoporum, B placuit ſanctæ ſynodo intra tres menſes fieri ordinationes Epiſcoporum,niſi fortè inexcuſabilis neceſſitas coëgerit tempus ordinationis ampliùs prorogari.Si autem quis Epiſcoporum hæc non obſeruauerit,ipſum debere Eccleſiaſticæ condemnationi ſubiacere,redditus verò eiuſdem viduatæ Eccleſiæ integros reſeruari apud œconomum eiuſdem Eccleſiæ placuit.

26 Quia in quibuſdam Eccleſijs,ſicut ad nos peruenit,ſine œconomo Epiſcopi res Eccleſiaſticas tractant,placuit omnes Eccleſias Epiſcopos habẽtes, habere œconomos de proprio clero,qui gubernẽt Eccleſiæ res cum arbitrio ſui Epiſcopi, vt non ſine teſtimonio ſit gubernatio ipſarum rerum Eccleſiaſticarum,& ex hoc deueniat diſpergi eiuſdem res Eccleſiæ,& ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis non obſeruauerit hæc, diuinis ſubiaceat regulis.

C 27 Eos qui ſibi rapiunt vxores,vel eos qui eis auxilium præſtiterint,ſtatuit ſancta ſynodus, ſi quidem clerici fuerint, cadere de proprio gradu. Si verò laici fuerint,anathema ſint.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

PAſchaſius Epiſcopus ciuitatis Lilibitanæ,vicem agẽs beatiſſimi Epiſcopi Leonis,definiens ſubſcripſit.Lucentius Epiſcopus ciuitatis Auſcultanæ,id eſt,vicẽ agens ſanctiſſimi Leonis Epiſcopi, definiẽs ſubſcripſit.Bonifacius presbyter vrbis Romæ,vicẽ agẽs Apoſtolicę ſedis,definiẽs ſubſcripſit. Anatholius Epiſcopus Cõſtantinopolitanæ ciuitatis nouæ Romæ definiens ſubſcripſit.Iuuenculus Epiſcopus Hieroſolymitanus definiens ſubſcripſit. Maximus Epiſcopus Antiochenus definiens ſubſcripſit. Quintilius Epiſcopus Capadociæ Cæſarienſis definiens ſubſcripſit. Palafindus Epiſcopus Eraclеæ Macedonienſis,vicem agens ſanctiſſimi viri Anaſtaſij definiens ſubſcripſit. Stephanus Epiſcopus Epheſinus definiens ſubſcripſit.Lucianus Epiſcopus Bizenſis, vicem agens ſanctiſſimi Epiſcopi Quiriaci Eracliæ Tracienſis, definiens ſubſcripſit.Euſebius Epiſcopus Galatię Anquirienſis definiẽs ſubſcripſit.Diogenes Epiſcopus Quirenſis definiẽs ſubſcripſit. Petrus Epiſcopus Corinthienſis definiens ſubſcripſit.Florus Epiſcopus Sardiniẽſis definiens ſubſcripſit. Eunomius Epiſcopus Nicomedienſis definiens ſubſcripſit. Anaſtaſius Epiſcopus Nicenſis definiens ſubſcripſit. Eleutherius Epiſcopus Chalcedonenſis definiens ſubſcripſit. Idem omnes Epiſcopi D. C. XXX. definientes ſubſcripſerunt.

D

POſtquam recitata eſt, pijſſimus Imperator ad ſanctum concilium dixit: Dicat ſanctum concilium,ſi ex cõſenſu omnium Epiſcoporũ definitio,

quæ nunc lecta eſt, prolata ſit. Omnes reuerendiſſimi Epiſcopi reſponde- E
runt: Omnes ſic credimus, vna fides, vna ſententia, omninò idem faciamus. Omnes conſentientes ſubſcripſimus. Omnes orthodoxi ſumus, hæc fides patrum, hæc fides Apoſtolorum, hæc rectè credentium, hæc eſt fides quæ orbē terrarum ſaluat. Martiano, nouo Conſtantino, nouo Paulo, nouo Dauid, Imperatori pijſſimo Domino Auguſto vita eius. Et poſt has voces pijſſimus & fideliſſimus Imperator ad ſanctam ſynodum dixit: Veneranda catholica fides à ſancta & vniuerſali ſynodo ſecundum patrum expoſitionem manifeſtata eſt. Et ſi laborem reuerentiæ veſtræ & conuitium fecimus, maximas agimus gratias omnipotenti Deo ſaluatori noſtro, quia multorum errātium circa fidem amputata diſcordia, in vnam eandemq; fidem omnes nunc conuenimus, ſperantes celebrem veſtris precibus, & meliorem ſuper omnes partem à Deo donari. Sancta ſynodus iterum exclamauit: Hæc digna veſtri im- F
perij, hæc propria veſtri imperij, hęc correctio veſtri imperij, digna Chriſto, digna imperij fide, propterea pacificatur orbis terræ. Et poſt has voces pijſſimus & fideliſſimus Imperator ad ſanctam ſynodum dixit: Venerandam catholicam fidem ſanctæ vniuerſalis ſynodi ſecundum patrum expoſitionem manifeſtam, iuxta legem & conuenientem eſſe veſtra tranquillitas probet, & omnem in poſterum contentionis occaſionem circa ſuam fidem amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, ſeu clericus, publicè turbam congregans ſub obtentu diſpoſitionis tumultum fecerit, ſi quidem idiota, proſcriptus expellatur à regia vrbe, militaris verò ſeu clericus gradus ſui periculum ſuſtinebit, & alijs pœnis ſubiacebit.

EDICTVM MARTIANI IMPERATORIS in confirmatione Concilij Chalcedonenſis. G

IMPERATORES Valentinianus, Martianus Auguſti, vniuerſis populis. Tandem aliquando quod ſummis votis atq; ſtudijs optabamus, euenit: remota eſt de orthodoxa Chriſtianorū lege contentio: tandem remedia culpabilis erroris inuenta ſunt, & diſcors populorum ſententia in vnum conſenſum concordiamq; conuenit: ab vniuerſis etiam prouincijs religioſiſſimi ſacerdotes Chalcedonam venerunt, iuxta noſtra præcepta, & quid obſeruari in religione debeat, perſpicua definitione docuerunt. Diſceſſit igitur iam prophana cōtentio. Nam ve- H
rè impius atq; ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiā opinioni ſuę aliquid tractandum reliquit. Extremę quippe dementię eſt, in medio & perſpicuo die commentitium lumen quærere. Quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid vlteriùs diſcutit, mendacium quærit. Nemo itaq; vel clericus, vel militans, & alterius cuiuſlibet conditionis, de fide Chriſtiana publicè terminata, coadunatis & audiētibus tractare conetur in poſterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occaſionem requirens. Nam iniuriam facit iudicio religioſiſsimæ ſynodi, ſi quis ſemel iudicata, rectè diſpoſita reuoluere, & publica diſputare contendit: cùm ea quæ nūc de Chriſtiana fide ſtatuta ſunt iuxta Apoſtolicas expoſitiões, & inſtituta ſanctorū patrū CCC.X.octo & CL. definita eſſe noſcuntur. Nam in cōtēptoribus huius legis pœna non deerit,

quia

A quia nõ ſolùm cõtra fidẽ bene cõpoſitam veniũt, ſed etiam Iudæi & Pagani & huiuſcemodi certamine prophanãt veneranda myſteria. Igitur ſi clericus erit, qui publicè tractare de religione auſus fuerit, à conſortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus ſit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei de hac ſanctiſſima vrbe pellentur pro vigore iudiciario, etiam competentibus ſupplicijs ſubiugandi: Conſtat enim hæreticæ inſaniæ exordia fomitemq; nutriri, dum publicè quidam diſputant atq; contendũt. Vniuerſa ergo quæ à ſancta ſynodo Chalcedonia conſtituta ſunt, cuſtodire debebunt nihil poſtea dubitaturi. Hoc itaque commoniti noſtræ ſinceritatis edicto, obſiſtite prophanis vocibus, vlteriùs deſinite de diuinis diſputare quod nephas eſt, quia non ſolùm diuino iudicio peccatum hoc (prout credimus) punietur, verumetiam legum & iudicum auctoritate coërcebitur. B Propoſita VII. Calend. Februarij Conſtantinopoli Patritio conſule.

SANCTIO SACRA VALENTINIANI ET MARTIANI Auguſtorum poſt Concilium Chalcedonenſe, in confirmatione eiuſdem Concilij & damnatione hæreticorum.

IMPERATORES Valentinianus & Martianus Auguſti, Palladio præfecto prætorij. Diuinæ ſemper potentiæ referendæ atque agendæ ſunt gratiæ, quæ auctores hæreſis, quæ occulta nec latêre cõcedit, nec durare impunita permittit. Quorum vnum malorum legendi habet plenam facultatem, alterum præcauendi cæteris præſtat exemplum: C Curæ igitur eſſe diuinitati hominum actus, & maximè reuerentiam religionis, proximè in confirmanda catholica fide euidenter apparuit, cum nec Euticẽ ſceleratorum dogmatum ſectatorem negligere, quod diu latuerat ſciuit, nec patefacto ſcelere paſſa eſt pœnam ſceleris euitare. Sentẽtijs itaque diuinis humanisq́ue damnatus, ſynodicum decretum (vt merebatur) accepit, reus diuinitati, cui faciebat iniuriam, reus hominibus, quos decipere conabatur. Proximè etenim innumerabiles ex toto orbe beatiſſimi Epiſcopi Chalcedone congregati, improba prædicti Euticetis vnà cum ſynodo eius cauſa habita, expulêre commenta, ſicut ſanctorum definita maiorum, quęvel apud Nicæam à trecentis decem & octo conſtituta ſunt, vel in hac poſtea alma vrbe à centum quinquaginta ſunt Epiſcopis declarata, vel apud Epheſum, cùm Neſtorij eſt error excluſus, præſidentibus Romanæ vrbis Cœleſtino, & Cyrillo D Alexandrinę ciuitatis Epiſcopis: Ea igitur quæ ſunt iuxta priſtinam diſciplinam à venerabili ſynodo Chalcedonenſi definita, illa fide, qua Deum colimus, per omnia ſeruanda cenſuimus atq; cenſemus: quia valde conſequens eſt, vt ſacerdotum puramente Deum colentiũ definita, quę pro orthodoxorũ fide ſacroſancta ſecundũ patrũ regulas præceſſerunt, vnà cũ veneratione conſeruare. Quoniã principalis prouidentiæ eſt, omne malũ inter initia opprimere, & ſerpentem morbum legum medicina reſecare. Hac lege decernimus eos qui Euticetis errore decipiuntur, ad exemplum Apollinariorũ, quos Eutices ſecutus eſt, quos venerabiles patrum regulæ, id eſt, Eccleſiaſtici canones & diuorum principum ſacratiſſimæ ſanctiones condemnant, nullũ Epiſcopum, nullũ presbyterum, nullos creare vel appellare clericos, ipſumq; Euticen no-

cen nomine presbyteri quo indignè vtens expoliatus eſt,in totum carere. E
Si qui tamen contra definita noſtra Epiſcopos,presbyteros, cæteroſq́; clericos auſi fuerint ex his creare,tam factos quàm facientes vel præſumentes ſibi cunctorum bonorum amiſſioni periculoq́; ſubiacere exilij perpetui præcipimus.Congregandi autem monachos,aut ędificandi monaſteria, nullum eorum iubemus habere licentiam,loca fortè in quæ auſi conuenire, aliquando tentauerint confiſcari,ſi tamen Domino loci ſciente conuenerint.Quòd ſi ignorante auctore conuenerint,conductores loci fuſtibus cæſos deportationem ſubire cenſemus.Ipſos præterea nihil ex teſtamento cuiuſcunq; capere,nihil eis qui eiuſdem erroris ſint,relinquere per teſtamenta, ad nullam eos patimur ſpirare militiam, niſi fortè ad cohortalinam vel limitaneam. Si quis etiam extra prædictam militiam inuentus fuerit militare, vel quia eius in religione ignorabatur peruerſitas, vel quia poſt adeptum cingulũ ad hũc F
deuenit errorem,ſolutus militia infidelitatis ſuæ fructũ hunc habeat, vt optimorum & palatij communione priuetur, nec alibi quàm in quo natus eſt vico vel ciuitate verſetur.Quòd ſi qui eorum in hacalma vrbe,quod credi nephas eſt,geniti ſunt,tam de hac ciuitate venerabili quàm ſacratiſſimo comitatu,&.ex omni excludantur metropolitana ciuitate. Et hoc quidem generaliter circa omnes conſtituimus,qui hac clade pollutionis polluti ſunt, vel polluuntur.Eos autem qui antè clerici orthodoxorũ fidei, & monachi quidam qui Euticis habuêre diuerſorium,quod neq; monaſterium dicendũ eſt, eo quòd in ſe religionis habuit inimicos,qui adhuc vſq; in tantam inſaniam receſſerunt,vt relicto venerabilis cultu religionis in ſynodico decreto Chalcedonico,quod totius penè orbis adunati definiêre ſacerdotes, infauſtã Euticetis ſecuti ſunt aſſertionem, qui vera luce deſerta tenebras eligendas eſſe G
crediderunt,omnibus pœnis,quæ præcedẽtibus legibus aduerſus hæreticos definitæ ſunt,iubemus teneri ,imò extra Romanum expelli ſolium,ſicut pręcedentes religioſiſſimæ conſtitutiones de Manichæis conſtituêre,ne eorum venenatis fraudibus ſceleratiſq́; commentis innocentũ vel infirmorum animi decipiantur.Comperimus præterea quædam eos in contumeliam religionis & iuuiduam venerabilis ſynodicæ definitionis fuiſſe mentitos, cõſcriptiſq́; libris & chartarum tomis plura finxiſſe, quæ eorũ inſaniam aduerſus veram fidẽ apertè ſignarent:atq; ideo præcipimus vbicunq; huiuſmodi ſcriptura reperta fuerit,ignibus concremari.Eos verò qui ſequendi ſtudio audierint ſic ſcelerata diſſerentem,denarum librarum auri mulctatione compeſcimus.Eos verò qui vel ſcripſerint,vel alijs legenda tradiderint docendi ſtudio vel diſcendi,cenſemus deportatione puniri:delenda eſt enim hæc infauſta hæreſis,ſicut pridem edictis ſerenitatis noſtræ continetur. Omnibus aũt H
adimimus facultatem,quia vltimo ſupplitio coërcebuntur,qui illicita docere tentauerint:ita enim materia ſubtrahetur erroris,ſi peccatorum & doctor defuerit & auditor.Palladi parens chariſſime atq; amantiſſime. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua edictis propoſitis omnibus faciat nota quæ iuſſimus,vt cognoſcẽtibus moderatoribus prouinciarũ eorumq;officiarijs, defenſoribus etiam ciuitatum,quod ſanctam veramq́; fidem ſancto propoſito cuſtodiendam eſſe cenſemus.Quam ſi neglexerint aut permiſerint temerari,denarum librarum auri mulctatione percuſſi, vt religionis legumq́;proditores,etiam de æſtimatione laborabunt. Data XV.Calend.Auguſti Cõſtantinopoli,Aſpirato,& qui fuerit nunciatus,conſulibus.

A ALIA SANCTIO MARTIANI IMPERATOris contra eoſdem Hæreticos.

IMPERATOR Martianus Auguſtus Palladio prætori. Licet iam ſacratiſſima conſtitutione manſuetudinis meę cautum ac definitum ſit, quia in eos ſeueritas exercēda ſit, qui Euticetis vel Apollinaris hæreticam peruerſitatem ſecuti à religione & fide catholica deuiarunt: Alexandrinæ tamen vrbis ciues atque habitatores tantis Apollinaris infecti ſunt venenis, vt neceſſarium fuerit ea quæ antè ſanximus, repetita etiam lege, nūc decernere. Quicunque ergo vel in hac ſacra vrbe, vel in Alexandrina ciuitate, vel in omni Aegyptiaca diœceſi & diuerſis alijs prouincijs, Euticetis B profanam peruerſitatem ſequuntur, & ita non credunt vt trecenti & octo ſancti patres tradiderunt, catholicam ſanctam fidem in Nicæa ciuitate fundantes, vel ita vt C L. alij venerabiles Epiſcopi, qui in hac alma vrbe Conſtantinopolitana poſtea cōuenerunt, ſicut Athanaſius & Theophilus & Cyrilus ſanctæ recordationis Epiſcopi Alexandrinæ ciuitatis crediderunt, quos etiā Epheſina ſynodus (cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit) in qua Neſtorij error expulſus eſt, vniuerſos ſecuta eſt, quos & nuper venerabilis Chalcedone ſynodus eſt ſecuta, prioribus concilijs ſacerdotum ex omni prorſus parte cōſentientibus, nihilq; adimens à ſacroſancto ſymbolo, neque adijciens, ſed Euticetis dogmata funeſta condemnans, ſciant ſe eſſe hæreticos. Apollinaris enim facinoroſiſſimam ſectā Eutices & Dioſcorus ſunt ſecuti. Ideoq; omnes hi qui Apollinaris vel Euticetis peruerſitatem ſequuntur, illis pœnis quas C diui retrò principes contra Apollinariſtas vel ſerennitas noſtra poſtmodum cōtra Euticianiſtas ſanxit, nouerint ſe eſſe plectēdos. Idcirco Apolinariſtas, hoc eſt Euticianiſtas, quibus etſi eſt in appellatione diuerſitas, eſt tamen in hæreſi coniunctio, & diſpar quidem nomen, ſed idem ſacrilegiū, ſiue in hac alma vrbe, vel in Alexandrina ciuitate, ſeu intra Aegyptum ſunt, neq; ita credunt, ſicut prædicti venerabiles credebant, neq; viro Reuerendiſſimo Alexādrinæ vrbis Antiſtiti Proterio fidem orthodoxam tenenti cōmunicant, ſecundum diuorū retrò principum conſtitutiones, quæ de Apollinariſtis promulgatæ ſunt, non habeant poteſtatē faciendi teſtamētum, neq; id acquirāt quod ipſis ex teſtamento cuiuſquā fuerit relictum, nihil etiā ex donatione aliqua conſequantur, ſed ſi qd ipſis vel liberalitate acciderit, vel viuentis vel morientis fuerit voluntate collatum, id protinus fiſco noſtro addicatur: ipſi D verò in nullos aliquid ex rebus ſuis donare poſſint. Epiſcopos quoque vel presbyteros alioſque clericos illis creare & habere non liceat: ſcientes tam Euticianiſtæ quàm Apollinariſtæ, qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi vel presbyteri vel clerici nomen imponere, quàm hi qui conati fuerint impoſitum nomē ſacerdotale retinere, exilio, rerumque ſuarum amiſſione plectēdos. Eos verò qui de hac catholica Roma Eccleſiarum clerici, vel orthodoxæ fidei monachi fuerunt, derelicto vero Dei cultu, Apollinaris vel Euticetis hæreſim ſectati ſunt, vel poſt hæc ſectabuntur, omnibus pœnis, quæ vel prioribus legibus aduerſus hæreticos conſtitutæ ſunt, iubemus teneri, & extra ipſum quoque Romani imperij ſolum pelli. Vniuerſi præterea Apollinariſtæ vel Euticianiſtæ non Eccleſias, non monaſteria ſibi conſtruant, neq; ſynaxes, *neq; conuenticula contrahant, neq; ad domum, neq; ad poſſeſſionem

*al. paraſynaxes.

ſionem cuiuſcunque, neq; ad monaſterium, neq; ad quemcunq; alterius locum operatores ſectæ funeſtiſſimæ cōgregētur. Quod ſi fecerint, & hoc factum fuiſſe Domino volente conſtiterit, *poſtremo iudicialiter notum, domus vel poſſeſſio in qua conuenerint, fiſco ſocietur, monaſterium verò eius ciuitatis orthodoxæ Eccleſiæ in cuius territorio eſt, iubemus addici. Si verò ignorante Domino, ſciente verò qui diſpenſationes * domus exigit, vel conductore vel procuratore, vel prædij paraſynaxis conuenticula interdicta cō uenerint, conductor vel procurator ſiue auctor, vel quicunque in domū vel poſſeſſionem vel monaſterium receperint, vel paſſi fuerint illicitas paraſynaxes, conuentusq́; celebrari, ſi vilis & abiectæ conditionis ſint, fuſtibus publicè & in pœnam ſuam, & aliorum exerceantur exemplum. Si honeſtæ verò perſonæ ſunt, decem libras auri fiſco noſtro cogantur inferre. Nullum præterea Apollinariſtam vel Euticianiſtam ad aliquam iubemus aſpirare militiam, niſi ad cohortalem vel limitaneam: ſi qui verò * contrà fecerint, ſoluto cingulo honeſtorum hominum & palatij communione priuentur, nec in aliqua, niſi in ea, qua nati ſunt ciuitate vel vico ac regione verſentur. Si qui verò in hac alma vrbe nati ſunt, tam ſacratiſſimo comitatu, quàm omni per prouinciā metropolitana ciuitate pellātur. Nulli inſup Euticianiſtę vel Apollinariſtæ publicè vel primatim aduocandi cœtus, aut peruerſitatē facinoroſi dogmatibus aſſerendi ſit facultas. Nulli etiā contra venerabilē Chalcedonenſem ſynodū liceat aliquid vel dictare, vel ſcribere, vel legere, atq; emittere: nemo huiuſmodi habere libros audeat. Quod ſi in his criminib. fuerint inuēti, perpetua deportatione damnētur. Hi verò* qui diſcendi ſtudio audierint, de infauſta hæreſi diſputantes, decem librarum auri quæ fiſco noſtro applicabuntur, ſubeant diſpendium. Omnes verò huiuſmodi chartę ac libri, qui funeſtum Euticetis dogma fuerint complexi, concremētur, vt facinoroſæ ſemper peruerſitatis veſtigia ipſa flammis ambuſta depereant. Aequum nanq; eſt vt immaniſſima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, Palladi pater chariſſime atque amantiſſime parens. Illuſtris igitur & magnifica auctoritas tua quæ hac ſacratiſſima cōſtitutione decreuimus in hac alma vrbe, diuerſiſq; prouincijs, ac præcipuè in Alexandrina ciuitate, & per vniuerſam Aegyptiacam diœceſim, edictis ex more propoſitis, ad omniū notitiam faciat peruenire, vt cuncta quæ ſtatuimus, in eos qui rei fuerint deprehenſi, ſeueritas protinus exerceatur, ſcientibus moderatoribus prouinciarū, eorumq́; apparitoribus, qui legis huius, quæ religioſiſſima ſanctione cuſtodienda decreuimus, aut neglexerint, aut aliqua permiſerint temeritate violari, denarum librarum auri mulctam fiſco noſtro cogantur inferre, inſuper etiam exiſtimationis ſuæ periculum ſuſtinebunt. Ea quoque quæ de paganis per omne Romanum Imperium æqualiter valitura * elegerimus, inſtantiſſimè in eos exerceantur, quos conſtiterit prophanos ritus celebrare. Data ſub die Calend. Auguſti, Conſtantinopoli, Diuo VIII. & Antemio IIII. CC.

Conceſſ.

*al. poſtrem iam in examine iudicis ap̄pbatā.

*al penſiones.

*aliàs extra prædictam militiam inuēti fuerint militare.

*al. Eos verò.

*al perennitatis noſtræ lege decreuimus.

E F G H

ATTICVS

A ATTICVS EPISCOPVS, QVALITER formata epiſtola fiat.

Græca elementa literarum numeros etiam exprimere,nullus qui vel tenui
ter græci ſermonis notitiá habet,ignorat.Ne igitur in faciendis Epiſto-
lis canonicis,quas mos latinus formatas appellat,aliqua fraus falſitatis teme
rè præſumeretur,hoc à patrib.trecētis decē&octo Nicææ cōgregatis ſaluber
rimè inuentū eſt,& cōſtitutum, vt formatæ Epiſtolæ hanc calculationis ſeu
ſupputationis habeant rationem,id eſt,vt aſſumantur in ſupputationem pri-
ma grçca elemēta,patris &filij & ſpiritus ſancti,hoc eſt,πυα quæ elemēta &
octogenarium & quadringenteſimū &primum ſignificant numerum. Petri
quoq; Apoſtoli prima litera,id eſt,τ,quæ numerum octuageſimum ſignifi-
cat.Eius quoq; qui ſcripſit Epiſtolam prima litera,cui ſcribitur ſecunda li-
B tera,accipientis tertia litera,ciuitatis quoq; de qua ſcribitur quarta,& indi-
ctionis quæcunq; eſt temporis, idem qui fuit numerus aſſumatur,atque ita
his omnibus græcis literis,quę(vt diximus) numeros exprimunt,in vnū du-
ctis,vnam quæcunq; fuerit collecta ſummam Epiſtola teneat:hanc qui ſuſci
pit,omni cum cautela requirat expreſſè,addat præterea ſeparatim in Epiſto-
la nonagenarium &nouum numerum qui,ſecundum græca elementa ſigni-
ficant. Valete in Domino.

MARCELLINI PA-

C pę epiſtola prima ad Salomonem Coepiſcopum,in qua filium æqualem patri oſtendit.

MARCELLINVS Epiſcopus ſanctę Eccleſię catho
licæ vrbis Romanæ, Salomoni Coëpiſcopo in Do-
mino ſalutē. Quàm laudabiliter pro catholicę fidei
veritate mouearis,&quā ſolicitè dominico gregi de-
uotionem officij paſtoris impēdas, tradita nobis per
diaconum tuū, fraternitatis tuæ ſcripta demonſtrāt,
quibus notitiæ noſtræ inſinuare curâſti qui errorum
morbi in regionibus veſtris modò exorti ſunt. Nam
D Epiſtolæ ſermo,& commonitorij ſeries,& libelli tui textus eloquitur,quod
quidam errore decepti dicunt ideo patrem maiorem filio eſſe, quia illi ſoli
ſacrificium immolatur,&quòd filius nullam cum patre communionis ope-
ram habeat,& quòd illud propheticum de ſolo patre dictum ſit: Sciant gen
tes, quoniam nomen tibi Deus,tu ſolus altiſſimus ſuper omnem terram.Siue
quod ideo minor eſt filius,quia ipſe in cruce pendens dixit: Deus meus qua-
re me dereliquiſti.Quibus competens & congruū reddatur reſponſum,quia
ſicut patri,ita etiam filio non ſolùm Chriſtianis temporibus, verumetiam à
priſcis temporibus ſacerdotibus varijs multiſque modis probamus ſacrifi-
cium fuiſſe oblatum,Daniele Propheta dicente.Non eſt locus(inquiunt tres
pueri)ad ſacrificandum nomini tuo,& inuenire miſericordiam, ſed in ani-
ma contrita & in ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.Et ſicut holocauſtomata

arietum & taurorum agnorumque pinguium , ita fiat ſacrificium noſtrum E
in conſpectu tuo hodie vt placeat tibi. Et vt filium fuiſſe agnoſcas, cui hi tres
pueri ſacrificium ſe confeſſi ſunt obtuliſſe, ex ipſius Regis ac tyranni, qui eos
in fornacem ignis mitti præceperat, confeſſione addiſce, qui ſe cum tribus,
quartum in ipſo æſtuantis camini incendio ſociatum prodidit conſpexiſſe.
Nónne, inquit, tres viros miſimus in fornacem vinctos? Et dixerunt ei. Ve-
rè Rex. Et dixit: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & deambulantes in
medio ignis, & aſpectus quarti ſimilis filio Dei eſt. Idem Dei filius per Pro-
phetam loquitur, dicens: Tibi offerent Reges munera. Et vt hæc de filio Dei
ſe dixiſſe doceret, dixit: Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, Reges A-
rabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes Reges, omnes gẽtes
ſeruient ei. Et vt hæc omnia ſuperiùs deſignata Chriſto filio Dei doceamus
fuiſſe oblata, in natiuitate eiuſdem Dei, quæ ſecundũ carnẽ facta eſt, proba- F
mus fuiſſe cõpleta, Euãgelio cõprobante. Cũ natus eſſet Ieſus in Bethleem Iu
dæ in diebus Regis Herodis, ecce Magi ab oriente venerunt Hieroſolymam,
dicentes: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Et infra: Et intrantes domũ in-
uenerũt puerũ cũ Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, & aper
tis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Sacrificium
itaque quod à Chriſtianis ſacris altaribus admouetur, non ſolùm Deo patri,
ſed etiam filio communi deuotione offertur, quoniam nec patri ſine filio po
teſt offerri, neq; à filio ſine patre ſentiri. Quod aũt communem operã habe-
ant pater & filius, hoc modo docetur, Dum primi hominis plaſma Deus ad
imaginẽ Dei cõmuni operationis virtute feciſſe fertur, ſcriptura dicente: Fa-
ciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã. Itẽ ibi, Deſcendamus &
confundamus ibi linguam eorum. Et: Pluit Dominus à Domino ignem & ſul G
phur ſuper Sodomam. Et in Euangelio: Pater meus vſq; modò operatur & e-
go operor. Similiter & opera quæ ego facio, non ſunt mea, ſed eius qui miſit
me patris. Quæ omnia non diſcretam patris & filij potentiam mõſtrant, ſed
vnam diuinitatis operationẽ annunciant. Et his qui paternũ opus exequitur,
à paternis operibus alienus eſſe non creditur. Si autem ex Euangelio filiũ Dei
cognoſceres altiſſimũ nuncupatum, nunquã filio derogans hoc de ſolo Deo
patre dictum poneres teſtimoniũ, cùm ſcriptum ſit: Tu puer Propheta altiſſi
mi vocaberis. Et vt filius cũ patre indiſcretè in altiſſimis habitaſſe credatur,
Salomonis teſtimonio comprobatur: Ego (ſapientia inquit) habitaui in altiſ
ſimis, & thronus meus in columna nubis. Et in Pſalm. 92. Tu autẽ altiſſimus
es in æternum Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt. Nam cũ diabo-
lus thronum ſuum contra creatoris ſui thronum in altiſſimis collocaret e- H
latus ſuperbia, hæc auſus eſt nephando ore depromere: Ponam ſedem meam
ad Aquilonẽ, inquit, aſcendam ſuper ſidera cœli, ſedebo ſuper montes excel
ſos, & ero ſimilis altiſsimo. Item in Salomone: Ne dixeris, peccaui, & quid ac
cidit mihi triſte? Altiſſimus enim patiens eſt redditorũ. Si auditũ cordis tui
ſcripturis non vis accommodare diuinis, quæ filium doceant altiſſimũ nũ-
cupatum, vel diabolo crede, qui contra opificis ſui thronum ſedem ſibi volu
it collocare. Vt eum agnoſcatis filium à patre (vt vos ſuſpicamini) nõ fuiſſe
penitus derelictam, hoc de ſe in Euangelio poſuit teſtimonium: Pater qui me
miſit mecũ eſt, & non reliquit me ſolũ, quia quę placita ſunt ei facio ſemper.
Vnde pro ſurreptione mãdamus, vt omnis cura atq; ſolicitudo inuigilet, ne
fides temeretur aut violetur. Iã nullus eſt ignerantiæ locus, nullus vtatur ſim-
plicitatis

plicitatis excuſatiõe præterita.Scie̅ti peccare neceſſaria eſt cõfuſio,& quod
A errore contraxit ſcie̅tia reformetur.Iſta frater tene & hæc doce. Vtinam ad
plenioris affatus ſatietatem præſentiæ tuæ nobis gaudia contigiſſent, vt gra-
tularemur nos & colloquio & præſentia tui frui, quam ſumus ante ſcripta
complexi. Veruntamen probâſti dilectiſſime frater quo Chriſtianam fidem
veneraris affectu,dum ea quæ ad regulas patrum pertinent,& ad mandata ca
tholica,ſine aliqua culpæ trangreſſione ſeruare, & ſpreta erratica & nociua
doctrina,catholica & Apoſtolica tenere præcepta,& rectæ fidei regulas do-
cere atq; ſeruare ſatagis.Hæc frater chariſſime & alia quæ patrum regulis cõ
tine̅tur,in labijs & concordibus noſtris inuiſa retractatione meditemur, &
ſicut ſcriptum eſt,narremus ea filijs noſtris,vt ea meditentur in cordibus ſu-
is,ſedentes in domo,ambulantes in itinere,dormientes atq; ſurgentes, quia
B beatus in Domino qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Hoc & magi-
ſter gentium ſecutus,diſcipulum ſuum inſtruens admonet,hæc meditare, in
his eſto,ſubijciens plenitudinem,atte̅de tibi & doctrinæ,quoniá ſi fidelibus
ſine intermiſſione incumbimus inſtitutis,ſeparamur à vitijs,dũ impenſa cu-
ra diuino operi, humano locum relinquit errori. Quòd ſi ea quæ prædicta
ſunt validis teneantur fixa radicibus,nec à paterna traditione receditur, &
conſtanter quæſtionibus obuiatur,ac prauorum intentio caſſatur,bonorũ-
que fides & conſtantia roboratur.Data VIII.Idus Septemb. Diocletiano &
Conſtantino conſulibus.

ALTERA MARCELLINI AD ORIENTALES FRATRES EPISTOLA

adhortatoria,docens nulli presbytero licere in foro publico contra fratrem litigare, ſed potiùs omnia iuxta charitaris regulam inter Chriſtianos eſſe componenda.

DILECTISSIMIS fratribus vniuerſis Epiſcopis per
orientales prouincias conſtitutis,Marcellinus Epiſco
pus.Quid tam dulce ſolicito,quàm quòd mihi de vo
bis innoteſcunt illa quæ cupio? Quid tam religioſis
D conueniens inſtitutis,quàm vt inter ſe ſacerdotes pa-
cem (quam neceſſe eſt alijs pro officio annunciare)
conſeruent? Plena fateor gratulatione ſuſcepi, quod
votiua mihi de charitate,quæ inter vos eſt Eccleſiarũ
pacem in literis indicâſtis:ſpõte mihi quicquid hortari poteram, quicquid
monere,delatum eſt:confirmet hoc Deus quod eſt operatus in nobis,& quę
præcepit pro animarũ ſalute facienda, hæc ipſe qui præcepit pro ea qua nos
redemit pietate faciat.Et his tam bonis nuncijs nos quoq; religioſam ſancto
rum vicem reddimus nunciorum.Quicquid cum orientalibus quos ad Eccle
ſiæ corpus vnitatemq; reuocatos,dudũ Dei noſtri ope literis ſignificauimus
deſtinatis,denuò cùm apertum fuerit repetitis vobiſcum participamus indi
cijs.Mox pro noſtro edicto ab orientalibus miſſa legatio eſt, certa ſperauit,

certa conſuluit: ſed facimus de his quæ fuerunt dicenda compendia, ipſius E
potiùs ad inſtruendã notitiã veſtrã, quæ à nobis ſunt reſponſa dirigẽtes, ne quid ſibi ſub ſpacio prolixiore terrarum, aut opinio vindicet, aut error aſſumat, cùm ad rerum fidem ipſam teneri ſufficiat veritatem. Quid autem ad cõtinentiam noſtrarum pertinet literarum, oportuit quidem deſideria pleniùs expedire. Quapropter ſcitote vos à perſecutione fratrum & ab omni litigio abſtinere debere, dicente ſcriptura: Seruum Dei nõ oportet litigare, nec quicquam nocere, ſed omnes perſecutores Eccleſiæ ſeruorumq́; eius, veſtris redargutionibus corrigere, teſtante Apoſtolo, argue, obſecra, increpa. Quæcunque ergo contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad Eccleſiam deferãtur, & ab Eccleſiaſticis viris terminentur. Maior autem non poteſt à minore iudicari, nec Epiſcopi Pontifici à quo conſecrari probantur, præiudicium inferre vllum poſſunt. Quòd ſi præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus care F
re non dubiũ eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri. Clericus verò cuiuſlibet ordinis abſq; Pontificis ſui permiſſu nullum præſumat ad ſeculare iudicium attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accuſare: detractiones tamen & accuſationes atq; perſecutiones inter Chriſtianos oppidò vitandæ ſunt, quia licet pauci ſimus in cõparatione aliorum, ſi tamẽ vnanimes fuerimus, faciliùs aduerſarijs reſiſtemus. Sanctus enim protomartyr Stephanus lapidabatur, ſed Ieſus ſuſcipiebat plagas: ideo vnicuiq; prouidendũ eſt, ne aliquẽ iniuſtè iudicet aut puniat, ne Ieſum iudicet aut puniat. Et Dominus in Euangelio ait: Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Vnde & doctor gentiũ loquitur dicens: Hoc igitur dico & teſtificor in Domino, vt iam non ambuletis ſicut gẽtes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratũ habẽtes intellectũ, ali G
enati à vita Dei per ignorantiã, quę eſt in illis propter cęcitatẽ cordis ipſorũ, qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationẽ immũditiæ omniſq́; auaritiæ. Vos aũt non ita didiciſtis Chriſtum, ſi tamen illũ audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu, deponere vos ſecundum priſtinã conuerſationẽ veterem hominem, qui corrumpitur ſecundũ deſideria erroris. Renouamini aũt ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouũ hominẽ, qui ſecundũ Deũ creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendaciũ, loquimini veritatẽ vnuſquiſq; cũ proximo ſuo, quoniã ſumus inuicẽ membra. Iraſcimini & nolite peccare. Sol nõ occidat ſuper iracundiã veſtram: nolite locũ dare diabolo: qui furabatur iam non furetur, magis aũt laboret operando manibus ſuis quod bonũ eſt, vt habeat vnde tribuat neceſſitatẽ patiẽti. Om̃is ſermo malus ex ore veſtro non procedat. Sed ſi H
quis bonus eſt ad ædificationẽ opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite cõtriſtare ſpiritũ ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis in diẽ redẽptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor & blaſphemia tollatur à vobis cũ om̃i malitia. Eſtote aũt inuicẽ benigni, & miſericordes, donãtes inuicẽ, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis. Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum ꝓ nobis oblationẽ & hoſtiã Deo in odorẽ ſuauitatis. Fornicatio aũt & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet, ſed magis gratiarum actio: hoc enim ſcitote intelligẽtes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorũ ſeruitus, non

habet

A habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hęc enim venit ira Dei in filios diffidentię: nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebræ, nũc autem lux in Domino, vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate & iuſtitia, & veritate, probantes quid ſit beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt dicere. Omnia autem quæ arguuntur à lumine manifeſtantur. Omne enim quod manifeſtatur lumẽ eſt, propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Videte itaq; fratres quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes, quæ ſit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu, loquentes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis

B & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris, Domino gratias agentes ſemper pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & patri, ſubiecti inuicem in timore Chriſti. Omne enim quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit Eccleſia. Non licet ergo Imperatori vel cuiquam pietatem cuſtodienti aliquid contra mandata diuina præſumere, nec quicquam quod Euangelicis Propheticiſq; & Apoſtolicis regulis obuiat agere. Iniuſtum enim iudicium & definitio iniuſta Regis metu vel iuſſu à iudicibus ordinata non valeat, nec quicquam quod contra Euangelicæ, vel Propheticæ, aut Apoſtolicæ doctrinæ conſtitutionem ſucceſſorumúe eorum ſiue ſanctorum patrum actum fuerit, ſtabit. Et quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit omninò caſſabitur. Vos autem ſtate in fide, viriliter agite,

C & omnia veſtra cum charitate fiant: huius rei gratia (vt ait Apoſtolus) flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur, vt det vobis ſecũdum diuitias gloriæ ſuæ virtutem corroborari per ſpiritum eius in interiore homine, habitare Chriſtũ per fidem in cordibus veſtris in charitate radicati & fundati, vt poſſitis cõprehendere cum omnibus ſanctis quę ſit latitudo, longitudo & profundum & altitudo, ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem, qui potens eſt omĩa facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus ſecundum virtutem quæ operatur in nobis, ipſi gloria in Eccleſia & in Chriſto Ieſu in omnibus generationibus ſeculi, ſeculorum, Amen. Data. V. Idus Decemb.

D Diocletiano VI. & Maximo VIII. IIII. CC. Conceſſ.

DIVI MARCELLI E
EPISCOPI CONTRA MAXENTIVM TYrannum epiſtola iuuectiua, qua boni Regis officium præſcribitur, & omnes ſub multa æternæ pœnæ admonentur, ne Chriſtianos ſimplicitate ſumma præditos à vera fide abducant.

MARCELLVS Epiſcopus ſanctæ & Apoſtolicæ &
catholicæ vrbis Romę Maxentio. Magiſtra bonorum
omnium charitas, quæ nihil rapit extraneum, nihil a-
git aſperum, nihil confuſum, nihil factioſum, nihil ꝙ
honori diuino repugnet, animæ propriæ noceat, aut
proximi commodo deroget, oblita ſui, non quæ ſua
ſunt, ſed quę Dei vel proximi quęrẽs, nemini inuidẽs,
omnibus conſulens, nõ ſæuiẽs, ſed compatiens, nõ ra-
piens, ſed largiẽs, nõ murmurãs, ſed oĩa æquanimiter tolerans: ſi in te perfe
ctè habitaret, temperares animum à malis, ſęuire deſineres in Dei Eccleſiam,
ac ſanctos eius perſequi ceſſares, tyrannidi modum imponeres, furorem co-
hiberes, humanitati inuigilares, modeſtiam amplectereris, & bonis potiori-
bus frui ſatageres. Charitas enim exercet corda, ſenſus corroborat, vt nihil
graue, nil difficile, ſed totum fiat dulce quod agitur, dum eius ſit proprium G
nutrire pacifica, ſeruare compoſita, diſſociata coniungere, praua dirigere, &
virtutes reliquas perfectionis ſuæ munimine ſolidare. De ipſa ergo omnes
monens Apoſtolus, ita loquitur dicens: Si linguis hominum loquar & Ange
lorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans aut cym-
balum tinniens: & ſi habuero omnem prophetiam, & nouerim myſteria oĩa
& omnem ſcientiam, & habuero omnem fidem, ita vt montes transferam,
charitatem autem non habeam, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperũ
omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatẽ
aũt non habeã, nihil mihi prodeſt. Charitas patiens eſt, benigna eſt. Charitas
nõ æmulatur, nõ agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit
quæ ſua ſunt, nõ irritatur, nõ cogitat malum, nõ gaudet ſuper iniquitate, cõ
gaudet autem veritati. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſu- H
ſtinet. Charitas nunquam excidit. Quiſquis ergo in eius ſe radice inſerit, nec
à viriditate deficit, nec à fructibus inaneſcit, quia amore fœcunditatis opus
efficax nõ admittit. Licet modo charitas in pſecutoribus Eccleſię ſuorumq;
Dei arefacta ſit, viget tamen in amatoribus eius, & in eis qui patiuntur pro-
pter iuſtitiam, de quibus ipſa per ſe veritas teſtatur dicens: Beati qui perſecu-
tionem patiũtur propter iuſtitiam. Et alibi: Si me perſecuti ſunt, & vos perſe-
quentur: potiùs eñ nos & omnes Domini ſacerdotes, qui eius videlicet ſunt
veri ſacerdotes, elegimus propter iuſtitiam, & veram fidem perſequi, & pro
Chriſti nomine pati, q̃ multis diuitijs ditari, honoribusq; copioſiſſimis abũ
dare, & cœleſti regno carere. Iſta enim temporalia ſunt, illa æterna: iſta cadu
ca, & ad horum tranſeuntia, illa verò perpetua & ſineſine manſura. Tu ergo

qui

A qui nos ſuades cultum dimittere diuinum, & à recta fide recedere, dijsque immolare, meliùs tibi foret, vt tu priùs mutabilem te præberes, omnesq; exhortareris fidei documenta & diuini cultus miniſteria ita tenere, ſicut patres noſtri ſancti Apoſtoli ſibi tradita prædicauerunt & docuerunt. Boni enim principis ac Regis eſt Eccleſias contritas atque ſciſſas reſtaurare, nouas ædificare, & Dei ſacerdotes honorare atque tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos eorumque ſucceſſores diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, neque expellere æterni Regis diſpenſatores, ſed ſi qui expulſi fuerint, aut ſuis rebus expoliati, primò omia legaliter reddi, quę eis ab inimicis aut à perſecutoribus ablata ſunt, & ſedes proprias cum omibus ad ſe pertinentibus regulariter reſtitui, & poſtea tempore congruo vocari ad ſynodum regulariter congregatā: nec licet ei, priuſquam fiant hæc de ſe iuxta ſtatuta prædictorū reſpondere, aut de ſuis impetitionibus, ſi ſe viderit prægrauari, reddere rationē. Sed his ritè peractis, ſuisq; omnibus liberè diſpoſitis, ſi tum iuſtè videtur ſuis reſpōdeat accuſatoribus, & inducias ſi ei neceſſe fuerit, accipiat non modicas, vt explorare valeat ea quæ obijciūtur ei, ne aliqua deluſus fraude, innocenter ruat, quoniam non oportet quenquam iudicare vel damnare, priuſquam legitimos habeat pręſentes accuſatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Vnde ait Propheta: Priuſquā agnoſcas, nō iudices quenquam. In hoc ergo quòd Epiſcopi & reliqui ſerui Dei perſequuntur, non tantū ipſi perſequuntur, quantum ille cuius vice fungūtur, ſicut ſcriptum eſt: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, & alibi: Qui vos contriſtauit, me contriſtauit: & qui facit iniuriam, recipiet id quod iniquè geſſit. Vos ergo, licet corpora noſtra poſſitis occidere, animas tamen nō poteſtis occidere, nec gradus nobis diuinitus collatos poteſtis auferre. Synodū ergo abſq; huius ſanctæ ſedis auctoritate Epiſcoporū, quanquā quoſdā Epiſcopos poſſitis congregare, non poteſtis regulariter facere, neq; vllū Epiſcopum, qui hanc appellauerit apoſtolicā ſedem, damnare, anteq̃ hinc ſentētia finitiua procedat. Nam ſi ſeculares in publicis iudicijs libellis vtuntur appellatorijs, quantò magis ſacerdotibus hæc eadē agere licet, qui ſuper illos ſunt? de quibus dictū eſt: Ego dixi dij eſtis & filij excelſi omēs: & ideo nullus Epiſcopus niſi in legitima ſynodo ſuo tempore, apoſtolica aut regulari auctoritate cōuocata, ſuper quibuſlibet pulſatus criminibus audiatur vel iudicetur, ne innocēs damnetur, aut perdat cōmunionem. Quod laici aut ſuſpecti Epiſcopos nō debeant accuſare, neq; accuſatoribus de inimici domo prodeuntibus credendum ſit, & à beato Clemente, ipſis eum inſtruentibus Apoſtolis, legimus definitū: & nos eadem firmamus, quoniam ijdem odio multotiens incenſi, rectè viuentes atq; credentes perturbare nitūtur. Propterea perſona, fides, vita, & cōuerſatio atq; ſuſpitio accuſantiū enucleatim primò inquirenda eſt, deinde quæ obijciuntur fideliter pertractāda, quia nihil antè fieri debet q̃ impetitorū vita & ſuſpitio, atq; odiū inquiratur. Et ſi bonæ conuerſationis nō fuerint, aut laici, vel manifeſti inimici, aut odio reſperſi fuerint, nequaq̃ in Epiſcoporū recipiātur accuſatione. Hæc vobis à quibus minis infeſtè perſequimur ſciēda mādamus, vt ab his vos caueatis, & ceſſetis perſequi eos qui Deo miniſtrāt, quorū orationib. & terrena bella ſedātur, & Deus peccatoribus cōciliatur: & ſi amplius nos elegeritis perſequi q̃ Deo placere, & nos magis eligimus ſuſtinere perſecutionē q̃ regulam cōfundi Eccleſiaſticā,

hortante

hortante nos ipſa veritatis voce,atq; ita teſtante. Nolite timere eos qui occîdunt corpus,animam autem non poſſunt occidere.Et iterum: Si quis vult venire poſt me,abneget ſeipſum & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere,perdet eam. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Quid enim prodeſt homini,ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo cõmutationem pro anima ſua? Filius enim hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum Angelis ſuis,& tunc reddet vnicuiq; ſecundum eius opus.Iſta vobis valde timẽda & cauẽda ſunt,à quibus Eccleſia Dei eiusq; miniſtri vexantur & perſequuntur, quibus Dominus per Prophetam minando loquitur,dicens:Homo in honore nõ commorabitur, aſſimilatus iumentis exæquatus eſt.Hæc eſt via eorũ,inſipiẽtia eorũ & poſt eos iuxta os eorũ curret:quaſi oues in inferno poſiti ſunt,mors paſcet eos,& ſubijciẽt eos recti in matutino, & figura eorũ conteretur in inferno poſt habitaculum ſuum:veruntamen Deus redimet animam meam de manu inferi cum aſſumpſerit me.Noli timere cùm ditatus fuerit vir,cùm multiplicata fuerit gloria domus eius:neq; enim moriens tollet omnia, nec deſcendet poſt eum gloria eius. Quia animæ ſuæ in vita ſua benedicet. Laudabunt te cùm bene fuerit tibi.Intrabit vſque ad generationem patrum ſuorum,vſque in finem non videbit lumen.Homo cum in honore eſſet,non commouebitur,aſſimilatus iumentis exequatus eſt.Et alibi:Quid gloriaris in malitia, potẽs in iniquitate? Tota die inſidias cogitauit lingua tua,quaſi nouacula acuta faciens dolum. Dilexiſti malitiam magis quàm bonum,mendacium magis quàm loqui iuſtitiam.Dilexiſti omnia verba ad deuorandum, lingua doloſa.Sed Deus deſtruet te in ſempiternum, terrebit & euellet te de tabernaculo,& eradicabit te de terra viuentium.Et videbunt iuſti & timebunt, & ſuper eum ridebunt. Ecce vir qui non poſuit Deum fortitudinem ſuam,ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum,confortatus eſt in inſidijs ſuis.Ego autem ſicut oliua virens in domo Dei ſperaui in miſericordia Dei in ſeculum,& in æternũ confitebor tibi in ſeculum,quoniam feciſti, & expectabo nomen tuum quoniã bonum in conſpectu ſanctorum tuorum.Iſta vobis omnia ad interitum, nobis autem ad confortationem,ne pereamus,dicta ſunt.Vobis ergo ideo hæc ſcribimus,quia debitores vobis ſumus, dicente Domino, diligite inimicos veſtros,benefacite his qui vos oderunt. Et alibi ſcriptura loquitur dicens. Si eſurierit inimicus tuus,ciba illum,ſi ſitit,potum da illi:hoc enim faciẽs carbones ignis congregas ſuper caput eius. His fulti auctoritatibus,bellũ quod aduerſum nos excitatis,adeò fœliciter dextera Domini protegente nos atq; pro nobis pugnante,pacificè portare cupimus,vt triumphãte Chriſto omnium verorum fiat vna victoria ſacerdotum, & choruſcante lumine, veritatis Sole erroris tenebræ cum ſuis authoribus pellantur,quia non eſt in hominis poteſtate conſilium Dei.Iuſtus eſt enim Dominus, & omnia iudicia eius iuſta ſunt,atq; omnes viæ eius miſericordia & veritas & iudiciũ.In manu Domini poteſtas terræ,cui execrabilis eſt omnis iniquitas, in manu Dei poteſtas hominis,& ſuper faciem ſcribæ imponent honorem ſuũ.Perdidit Deus memoriam ſuperborum,& iniquè agentium, & non dereliquit memoriam humilium,& bonorum hominum. Hoc autem pro certo habet omnis qui rectè colit Deum,quia ſi vita eius in probatione fuerit,corroborabitur,& ſi in tribulatione,liberabitur. Si verò in correptione fuerit, ad miſericordiam perueniet.

A perueniet.Tu ergo ne delecteris in perditiõibus noſtris,quia poſt tempeſtatẽ facit Deus tranquillitatẽ ,& poſt lacrymationẽ & fletum exultationem infundit.Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorum, qui cùm iratus fuerit,miſericordiam faciet,& in tempore tribulationis peccata dimittit. Magnus eſt Dominus in æternum,& ipſe reget nos in ſecula, quoniam regnum eius permanet in ſecula ſeculorum,Amen.Data XVI.Calend.Februarij,Maxentio,& Maximo IIII.CC. Conceſſ.

EVSEBII PAPAE EPISTOLA PRIMA AD GALLICANAS ECcleſias, vbi de hæreticis ſuſcipiendis, & accuſatione B Epiſcoporum à Laicis, & vera charitate,multa aguntur.

CHARISSIMIS fratribus Domino & Deo dilectis Epiſcopus omnibus per Gallicanas prouincias cõſtitutis,Euſebius.Scripta ſanctitatis veſtrę cum magna gratiarum actione ſuſcepi, gauiſus ſcilicet de veſtra ſoſpitate,ſed contriſtatus nimis de veſtra oppreſſione.Quòd ſignificâſtis enim quid de conuerſis hæreticis fieri debuiſſet, ſcitote nos eos qui in ſanctæ trinitatis fide baptizati ſunt, per impoſitionem manus ſuſcipere.De accuſationibus verò clericorum ſuper quibus mandâſtis,ſcito- C te à tẽpore Apoſtolorũ in hac ſancta vrbe ſeruatũ eſſe,accuſatores & accuſatiões quas exterę conſuetudinũ leges non adſciſcũt, à clericorũ accuſatione ſubmotas.Similiter laicos nõ accuſâſſe Epiſcopos hactenus obſeruatũ & cõſtitutum eſt,quia eiuſdem non ſunt conuerſationis. Et oppidò eis quidem infeſti exiſtunt,quippe cùm vita & ſecreta eòrum, à laicorum actibus debeant eſſe remota,nec ab his impeti debeant, quorum caſtitatem & grauitatẽ nolunt imitari,maximè cum nec hi eos in ſuis volunt recipere accuſationibus.De ipſis verò ſuis, videlicet agricultoribus atq; miniſtris, Dominus,laicis & cunctis eos perſequẽtibus ait:Nolite tangere Chriſtos meos,& in Prophetis meis nolite malignari.Et ipſa ſacra ſcriptura dicit:Qui vos tangit,tangit pupillam oculi mei.Talia enim &.his ſimilia ſancti patres prouidentes pericula,laicos ſeculo militantes ab accuſatione ſacerdotum prohibuêre,ſimi- D liter ſeruos & liberos,atq; cẽſibus publicis vel priuatis ſubiugatos, omneſq; infames ab eadem accuſatione vel tergiuerſatione ſubmouerunt. Non enim oportet vt permittantur carnales,ſpirituales perſequi: nec ſceleribus irretiti, vel ſeculo militãtes,Epiſcopos infamare,vel lacerare,aut crimẽ opponere.Nam ſi hoc Apoſtoli aut ſucceſſores eorum permitterent, perpauci remanſiſſent,qui Domino in ſacerdotali ordine militâſſent.Idcirco & nos ſequentes patrum veſtigia,pro ſaluatione ſeruorum Dei,quaſcunq; ad accuſationem perſonas,leges publicæ non admittunt:his impugnandi alterum, & nos licentiam ſubmouemus,& nullæ accuſationes à iudicibus audiantur Eccleſiaſticis,quæ legibus ſeculi prohibẽtur.Quapropter illi,quibus indita eſt ad vnguem polita perfectio,talia ſilere debent,ita vt nec mutilẽtur, nec præponãtur:nec illi qui aut in fide catholica,aut inimicitia ſuſpecti ſunt,ad pul-

ſationem prædictorum admittantur, quia veritatis profeſſores infidelitas B
& inimicitia impedire ſolet. Nec illi credendi ſunt, aut admittẽdi, qui aliorum ſponte crimina confitentur: & ideo replicãda eſt ſolicitè veritas, quam ſpõte prolata in illis vox habere non poteſt, hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus tortor exigere debet, vt dum pœnis corpora ſoluũtur, quę geſta ſunt fideliter & veraciter exquirantur. Vnde quæſo primùm ad leges publicas, deinde ad iudices ora conuertite, qui poſſunt & volunt in defenſione om̃ium iuſtè loqui. Nos enim quos Dei ſeruitium poſt iſtarum rerum abiectionem fecit ingenuos, qui taliuminſultationes, aut contumelias, aut deſpicimus, aut deridemus, quibus ſcriptum eſt de famulis, & vulgi hominibus per Apoſtolum: Mementote quia veſter & aliorum Dominus in cœlis eſt: ad hæc ſeculi mala reuocabimur? Faciendum à nobis eſt, quod facientẽ alterum profanum eſſe contendimus? Quod per miniſterium iuſſionis & ma F
nus alienũ inceſtaret aſpectum, noſtro peragetur imperio? Nolite hanc per vniuerſas Eccleſias mentem rapacium luporum more & natura ſeruare, quia poſtquam nos maculat, fortè pro deſiderijs eorum cruenta diſcuſſio effectũ in his, quò tendunt, non habebunt, dicente nobis Propheta: Ponamus circulum in naribus eorum, & frenum in labijs, & reducamus eos in viam rectam. Quia eodem Propheta aſſerente impugnantur qui dicunt, erunt quaſi non ſint, & peribunt viri qui contradicunt nobis. Infames enim ſunt proculdubio impugnatores Epiſcoporũ, omnesq; qui aduerſus patres armãtur, & cõculcatores Eccleſiarũ ſacerdotumq; eius, & qui de publicis fugiunt prælijs, & mandata Dei contemnunt, & qui aliqua culpa infamiæ aſpergũtur maculis. Omnibus impugnandi Epiſcopos, patrum ſequentes inſtituta, & nos licentiam ſubmouemus, quia odit Deus eos qui patres perſequuntur, vt patrũ G
inuaſores, qui in omni mundo infamia notantur, & ideo inſtè & regulariter reſpuũtur. Nunc longa non opus eſt admonitione, iam perditis odium debemus aperire, de quibus iam non ſupereſt quod damnetur auctoribus, de quibus Dominus per Prophetam loquitur, dicens: Reprobãtes verbum ſperâſtis in calumniam, & in tumultum, & eſtis in eo: propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio. Rurſus etiam de talibus Propheta clamat, dicens: Accedite huc ſemen adulterij & fornicarij. Super quem luſiſtis, ſuper quem dilataſtis os & eieciſtis linguã? Nũquid nõ vos filij ſceleſti eſtis ſemen mendax? Ceſſent impij commentitia aduerſus ſimplices iam fraude mentiri. Cuſtodi (inquit Propheta) linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Recede à malo, & fac bonum, quære pacem & perſequere eam. Oculi Domini ad iuſtos, & aures eius ad clamorem eorum. Vultus autem Domini ſuper H
faciẽtęs mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Et paulò poſt: Interficiet impium malitia, & odientes iuſtum culpabuntur. Nos quanquam multa patiamur à talibus, diligamus nos chariſſimi inuicem, quoniã charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Qui non diligit, nõ nouit Deum, quia Deus charitas eſt. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuũ vnigenitum miſit Deus in mũdum vt viuamus per eum. In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quoniã ipſe dilexit nos, & miſit filium ſuum propiciationem pro peccatis noſtris. Chariſſimi, ſi Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis pfecta eſt: in hoc intelligimus, qm̃ in eo manemus, & ipſe in nobis,

quoniam

A quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis,& nos vidimus,& teſtificamur, qm̃ pater miſit filiũ ſuum ſaluatorem mundi.Quisquis cõfeſſus fuerit,qm̃ Ieſus eſt filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo. Et nos agnouimus & credimus veritati,quã habet Deus in nobis.Deus charitas eſt & qui manet in charitate in Deo manet,& Deus in eo.In hoc perfecta eſt charitas nobiſcũ, vt fiduciã habeamus in die iudicij, quia ſicut ille eſt,& nos ſumus in hoc mundo.Timor nõ eſt in charitate,ſed perfecta charitas foras mittit timorẽ,quia timor pœnã habet. Qui autem timet,non eſt perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum,qm̃ Deus prior dilexit nos.Si quis dixerit,qm̃ diligo Deum,& fratrem ſuũ oderit, mendax eſt.Qui aũt non diligit fratrẽ ſuum quem videt, Deum,quem nõ videt,quomodo poteſt diligere?Et hoc mandatũ à Deo habemus,vt qui diligit Deũ,diligat & fratrẽ ſuũ.Om̃is q̃ credit,qm̃ Ieſus Chri-
B ſtus ex Deo natus, & omnis qui diligit eum qui genuit,diligit eum qui natus eſt ex eo.In hoc cognouimus,qm̃ diligimus natos Dei,cum Deũ diligamus, & mandata eius faciamus:hæc eſt enim charitas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus.Et mandata eius grauia nõ ſunt, quia omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.Et hæc eſt victoria quæ vincit mundũ,fides noſtra. Quis eſt qui vincit mundum,niſi qui credit,qm̃ Ieſus eſt filius Dei? Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinẽ Ieſus Chriſtus,non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine.Et Spiritus eſt qui teſtificatur,qm̃ Chriſtus eſt veritas,qm̃ tres ſunt qui teſtimonium dant,ſpiritus,ſanguis,& aqua,& hi tres vnum ſunt. Si teſtimonium hoĩm accipimus,teſtimonium Dei maius eſt,quia teſtificatus eſt de filio ſuo.Qui credit in filium Dei,habet teſtimonium Dei in ſe.Qui nõ credit filio,mendacem facit eum, quia non credit in teſtimonio,quod teſtificatus
C eſt de filio ſuo Deus. Et hoc teſtimonium eſt, quoniã vitam æternam dedit nobis Deus.Et hæc vita in eius filio.Qui habet filium,habet vitam:qui nõ habet filium Dei,non habet vitam.Hæc ſcribo vobis,vt ſciatis,qm̃ vitã nõ habebitis æternam,qui creditis in nomine filij Dei.Et hæc eſt fiducia,quam habemus ad eum,quia quodcunq; petierimus ſecundum voluntatẽ eius,audiet nos.Et ſcimus quia audit nos,quicquid petierimus.Scimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.Qui ſcit fratrem ſuum peccare,peccatum nõ ad mortem petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortẽ. Eſt peccatum ad mortem,nõ pro illo dico,vt roget quis. Om̃is iniquitas peccatum eſt,& eſt peccatum ad mortem.Scimus,quia omnis qui natus ex Deo,nõ peccat,ſed generatio Dei conſeruat eum,& malignus non tangit eum.Scimus enim quoniam ex Deo ſumus,& mundus totus in maligno poſitus eſt.Et ſci-
D mus quoniam filius Dei venit,& dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus Deum verũ,& ſimus in vero filio eius:hic eſt verus Deus,& vita ęterna.Propter mala ſua multi potẽtes oppreſſi ſunt valde,&glorioſi traditi ſunt in manus alterorum.Benedictio autem Dei in mercedem iuſti feſtinat, & in honore boni proceſſus illius fructificat. Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Scitote chariſſimi, pro ea pietate quæ vobis Dei famulis impendenda eſt,omnes ſuggeſtiones veſtras fidei catholicæ profuturas,me dignanter ſuſcepiſſe,vt ipſarum quoq; opere,& pax Chriſtiana reparari,& error impius poſſit aboleri. Et ſi amplius de talibus aut his ſimilibus aliquid fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, vt pertractata qualitate horum, noſtra quid obſeruari debeat ſolicitudo, conſtituat. Data VI.Calen.Auguſt.Conſtante Cos.

ALTERA EVSEBII E

EPISTOLA ADMONITORIA, AD FRATRES PER Alexandriam & Aegyptum Chriſtum ſyncerè prædicantibus, ne ſe à vera fide per aſtutias falſorum Prophetarum auellere patiantur.

EVSEBIVS Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus, dilectiſſimis, in charitate Chriſti vnanimis, charitatis glutino connexis, fratribus per Alexandriam & Aegyptum Domino militantibus, & rectam fidem tenentibus, in Domino ſalutem. F

Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui cõſolatur nos in om̃i tribulatione noſtra, vt poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in om̃i preſſura ſunt, per exhortationem qua exhortamur ipſi à Deo: quoniã ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra. Siue autem tribulamur, pro veſtra exhortatione & ſalute: ſiue exhortamur, pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur in tolerantiã earundẽ paſſionũ quas & nos patimur, & ſpes noſtra firma eſt pro vobis, ſcientes quoniã ſicut ſocij paſſionũ eſtis, ſic eritis & cõſolationis. Vetera dilectiſſimi tranſierũt, & ecce facta ſunt noua. Om̃ia aũt ex Deo, qui recõciliauit nos ſibi per Chriſtũ, & dedit nobis miniſterium recõciliationis, quoniãquidem Deus erat in Chriſto, mundũm recõcilians G
ſibi, nõ reputans illis delicta ipſorũ, & poſuit in nobis verbum recõciliationis. Pro Chriſto ergo legatiõe fungimur tanquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto recõciliamini Deo. Eum qui nõ nouerat peccatũ, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo. Adiuuantes aũt exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim, tempore accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum, ſed in omnibus exhibeamus noſmet ipſos, ſicut Dei miniſtros in multa patiẽtia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia, in lõganimitate, & ſuauitate, in ſpiritu ſancto, in charitate nõ ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à H
ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatẽ, per infamiam & bonam famã, vt ſeductores & veraces, ſicut qui ignoti & cogniti, quaſi morientes, & ecce viuimus, vt caſtigati & non mortificati, quaſi triſtes, ſemper aũt gaudentes, ſicut egentes, multos aũt locupletantes, tãquam nihil habentes, & oĩa poſſidẽtes. Os noſtrũ patet ad vos chariſſimi, cor noſtrũ dilatatũ eſt. Non anguſtiamini in carnalibus, anguſtiamini aũt in ſpiritualibus. Eandem aũt habentes remunerationẽ, tanquã filius dico dilatamini & vos nolite iugũ ducere cum infidelibus. Quæ aũt participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ aũt cõuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Dñs: quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum

A illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus, propter quod exite in medio eorum, & ſeparamini de medio eorum dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promiſſiones chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Errorem veſtrum corrigite fratres, & ab omni erroris macula vos cuſtodite, vt purum Dei munus offerre valeatis. Seruos Dei nolite perſequi. Epiſcopos nolite infamare neque accuſare, quia deus eos ſuo iudicio voluit reſeruari. Quod enim nō ab humanis, aut prauæ vitæ hominibus eos deprauari, aut accuſari voluit, ipſe dedit exemplum, quando per ſeipſum & non per alium, negotiantes eiecit ſacerdotes de templo, & menſas numulariorum proprio euertit flagello, & eiecit de templo: & ſicut
B alibi ait, Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deos diſcernit. Dei ergo ordinationem accuſat, qui Epiſcopos accuſat vel condemnat, dum minùs ſpiritualia quàm terrena ſectatur. Cauſa enim fidei & dilectionis quibus ſalus Chriſtiana conſiſtit, multa me ſollicitudine laborare compellit, metuentem ne prauitas quæ in ſuis fuerat amputanda principijs, proceſſu temporis & pertinacior fiat & altior. Nam inimicum nimis eſt atque incongruum, eos qui Epiſcopos vel reliquos veros ſacerdotes ſua perſecutione vexant, catholicorum nominibus ſine diſcretiōe miſceri, cum iam natam impietatem non deſerentes, ipſi ſua prauitate condemnantur, quos conuenit percelli pro perfidia, aut liberari pro venia: quia ſicut plenum pietatis eſt oppreſſis charitatem dominicam reddi, ita iuſtum eſt omnia perturbantis auctoritatē amputari. Miror chariſſimi, quare tā cito mouemini, atque à veſtro
C ſenſu transferimini, cūm ſcriptum ſit: Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis, nec in modicis: adeſt enim commiſſio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & non eſt tibi nihil in ſeculo: eris enim inuidus tuæ vitæ. Operarius ebrioſus nō locupletabitur, & qui ſpernit modica paulatim decidet, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguunt ſenſatos, & qui ſe iungit fornicarijs, erit nequā, putredo & vermis hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius. Qui credit cito, leuis corde eſt, & minorabitur, & qui delinquit in animam ſuam inſuper habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita, & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam ſuam pœnitebit, & qui
D iocundatur in malitia, denotabitur. Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis. Amico & inimico noli enarrare ſenſum tuum, & ſi eſt tibi delictum, noli denudare: audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendēs peccatum, odiet te, & ſic adhærebit tibi ſemper. Audiſti verbū aduerſus proximum, commoriatur in te fidens, quoniam non te diſrumpet, à facie verbi parturit fatuus, tāquam gemitus partis infantis. Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti. Corripe amicum ne fortè cum fecerit iniuriam, & non intellexerit, dicat, non feci, aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum ne fortè non dixerit. Et ſi dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum, ſæpe enim fit commiſſio, & nō omni verbo credas. Eſt qui labitur in lingua ſua, ſed nō ex animo. Quis eſt enim qui non deliquerit in lingua ſua? Corripe proximū antequam cōmineris, & da locum timori altiſſimi, quia

omnis ſapientia & ſcientia timor Dei,& in illa eſt timere Deum,& in omnı̃ E
ſapientia diſpoſitio legis.Non eſt ſapientia,neq;ſcientia& non eſt cogitatus
bonus,niſi in illa.Peccatorum prudentia eſt nequitia,& in ipſa execratio,et
eſt inſipiens,imminuitur ſapientia.Melior eſt homo qui deficit ſapientia, &
deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legẽ al-
tiſsimi.Eſt ſolertia certa,& ipſa iniqua,& eſt qui emittit verbum certũ enar
rãs veritatem.Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo.
Et eſt iuſtus,qui ſe nimium ſubmittit à multa humilitate,&eſt iuſtus qui in-
clinat faciem,& fingit non videre ſe quod ignoratũ eſt. Et ſi ab imbecillita-
te viriũ vetetur peccare,ſi inuenerit tẽpus malefaciẽdi malefaciet. Ex viſu co
gnoſcitur vir,& ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus: amictus corporis &
riſus dentiũ,&ingreſſus hominis enũciat de illo.Eſt correptio mẽdax in ore
contumelioſi,& eſt iudicium quod non probatur eſſe bonum, & eſt tacens, F
& ipſe eſt prudens.Quàm bonum eſt arguere,quàm iraſci,& confitentem in
oratione non prohibere. Concupiſcentia ſpadonis deuirginauit iuuenculã,
ſic qui facit per vim iudicium iniquum.Quàm bonum eſt correptio manife
ſtare pœnitentiam,ſic enim effugies voluntarium peccatum. Eſt tacẽs qui in
uenitur ſapiens,& eſt odibilis,qui procax eſt ad loquendum.Eſt aũt tacẽs nõ
habens ſenſum loquelæ:eſt & tacens,tempus ſciens apti temporis. Homo ſa
piens tacebit vſque ad tempus,laſciuus autem &imprudens non ſeruabit tẽ-
pus.Qui multis vtitur verbis,lædit animam ſuam,& qui poteſtatem ſibi aſſu
mit iniuſtè,odietur.Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato,et eſt inuentio
in detrimentum.Eſt datum quod non eſt vtile,et eſt datum,cuius retributio
duplex.Eſt propter gloriã minoratio, et eſt qui ab humilitate leuabit caput.
Eſt qui multa redimat modico precio, et eſt reſtituens ea ſeptulum. Sapiens G
in verbis ſeipſum amabilem facit,gratiæ autem fatuorum effundentur.Datũ
inſipiẽtis non erit vtile tibi,oculi enim illius ſeptemplices ſunt.Exigua dabit
et multa improperabit,et apertio oris illius inflamatio eſt. Hodie fœnerat
quis,et cras expetit,et odibilis homo huiuſmodi. Fatuo non erit amicus, et
non erit gloria bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falſæ linguæ ſunt:
quotiens et quanti irridebunt eum? neque enim quod habendum erat dire-
cto ſenſu diſtribuit,ſimiliter et quod non erat habendum.Lapſus falſæ qua-
ſi qui à pauimento cadẽs,ſic caſus malorum feſtinanter venient. Homo in-
gratus quaſi fabula vana in ore indiſciplinatorum aſsidiua erit. Ex ore fatui
reprobabitur parabola,non enim dicit illam in tẽpore ſuo. Eſt qui vetatur
peccare ab inopia,et in requie ſua ſtimulabitur.Eſt qui perdet animam ſuam
præ confuſione,et ab imprudenti perſona perdet eam,perſonæ autẽ accepti- H
õe perdet ſe.Eſt qui præ cõfuſione promittit pro amico, et lucratus eſt eũ ini
micũ gratis.Opprobriũ enim nequã in homine mendaciũ, et in ore indiſci-
plinatorum aſſiduè erit.Laudat furem aſſiduitas viri mendacis,perditionem
autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium ſine honore, et
confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione. Vos fratres admonemus pro
futura hominib. inuicem indeſinenter ſectari in charitate Chriſti.Similiter
obſecramus vos in Domino,vt dignè ambuletis vocatione,qua vocati eſtis,
cum omni humilitate,et manſuetudine, cum patientia inuicem ſupportan-
tes in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, vnum
corpus,et vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ, vnus
Dominus,vna fides,vnum baptiſma, vnus Deus, et pater omnium, qui ſu-
per om-

A per omnes & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicuique autem noſtrũ data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti, propter quod dicit: Aſcendẽs in altum captiuam duxit captiuitatẽ, dedit dona hominibus. Quòd autem aſcendit, quid eſt niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ? Qui deſcendit ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſummationem ſanctorũ in opus miniſterij, in ædificationẽ corporis Chriſti, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virũ per fectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, vt iam non ſimus paruuli fluctuãtes, & circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circũuentionẽ erroris: de occultis enim cordis alieni temerè iudi-
B care iniquum eſt, & eũ cuius non videntur niſi opera bona, peccatũ eſt ex ſuſpitione reprehendere: Oues ergo quæ paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accuſare poſſunt, quia facta pactorũ oris gladio ferienda non ſunt, quanquã rectè reprehendenda videantur. Ideo iſta dicimus, quia in ſcripturis veſtris reperim⁹ quoſdã Epiſcopos noſtris in partibus à proprijs ouibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpitiõe, & aliquos ex certa ratione. Et idcirco quoſdã eſſe rebus ſuis expoliatos, quoſdã verò à propria ſede pulſos. Quos ſcias, nec ad ſynodum comprouincialem, nec ad generalẽ poſſe vocare, nec in aliquid iudicare, antequam cuncta quæ eis ſublata ſunt, legibus poteſtati eorũ redintegrẽtur. Priùs ergo oportet om̃ia illis legibus redintegrari, & Ecclſias quæ ei ſub latæ ſunt, cum om̃i priuilegio ſuo reſtitui, & poſtmodum non ſub anguſti tẽ
C poris ſpacio, ſed tantum temporis ſpacium eis indulgeatur, quantum expoliati vel expulſi eſſe videntur antè, quàm ad ſynodum cõuocentur, & ab omnibus quibusque ſuæ prouinciæ Epiſcopis audiantur. Nam nec conuocari ad cauſam, nec diiudicari poteſt expoliatus vel expulſus, quia nõ eſt priuilegiũ quo expoliari poſſit iam nudatus. Vnde & antiquitùs decretũ eſt, vt omnes poſſeſſiones, & om̃ia ſibi ſublata, atque fructus cunctos ante litẽ conteſtatã præceptor vel primas poſſeſſori reſtituat. Et alibi ſcriptũ habetur: Ille qui violentiam pertulit, vniuerſa in ſtatu quo fuerant, recipiat, & quæ poſſidet ſecurus teneat. Et alibi in ſynodalibus patrũ decretis, & Regum edictis legitur ſtatutum: Redintegrãda ſunt omnia expoliatis vel eiectis Epiſcopis pręſentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum vnde abſceſſerũt loca funditus reuocanda, quacunq; conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut vir-
D tute maiorum, aut per quaſcunque iniuſtas cauſas res Eccleſiæ, vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur, ante accuſationem aut regularem ad ſynodum vocationem eorũ, & reliqua. Eſt etiam in antiquis Eccleſiæ ſtatutis decretum, vt qui aliena inuadit, non exeat impunitus, ſed cũ multiplicatione om̃ia reſtituat. Vnde & in Euangelio ſcriptũ eſt: Quòd ſi aliquid de fraudaui, reddo quadruplum. Et in legibus ſeculi cautũ habetur: Qui rẽ ſubripit alienam, illi cuius res direpta eſt, in decuplũ quæ ſublata ſunt, reſtituat. Et in lege diuina legitur: Maledictus omnis qui transfert terminos proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen. Talia ergo non præſumantur abſque vltione, nec exerceantur abſq; ſua damnatione. Pacẽ & non damnũ, aut iniuſtiã alicuius ſectamini inuicem & in omnes. Veritatem aũt facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus com-

pus compactum & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis,ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſque membri ,augmentũ corporis facit in ædificationẽ ſui in charitate.De cætero chariſſimi gaudete, & perfecti eſtote,exhortamini,idem ſapite, pacẽ habete & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.Dominus cuſtodiat vos & nunc,& in die æternitatis. Amen.Data IX.Calend.Octobris,Conſtante.C C.Conceſſ. B

TERTIA EVSEBII

EPISTOLA AD EPISCOPOS ET DIACONES Thuſciæ & Campaniæ,vt non ſolùm diligentiores ſint circa ea gerenda,quæ adminiſtratio religioſa deſiderat ,ſed etiam bonis operibus in hoc ſeculo ſint diuites, ne æterno gaudio priuentur.Et nonnulla alia de feſto inuentionis crucis, de hæreticis ſuſcipiendis,de impoſitione manuum habebitis. B

DILECTISSIMIS fratribus vniuerſis Epiſcopis per Campaniam &Thuſciam conſtitutis,Euſebius.Benedictus Dominus Deus noſter,qui per miſericordiam ſuam Romanam Eccleſiam beati Petri Apoſtolorum principis ſacerdotio ditauit,nobiſq; viam monſtrandam circa nos propter vniuerſalem curam,quæ nobis propter priuilegium eiuſdem Eccleſiæ charitas indulſit,qui cohæremus firmitate fidei,iungamur quoque votiua iocunditate colloquij,quo faciliùs,dum per literarum miniſteria ad vos vſque pertendimus, etiam corda veſtra ad religioſum cultum Apoſtolicis admonitionibus incitemus,&dum dilectionis noſtræ ſpei reddimus velut quoddam debitum,plenum circa Deum monſtremus affectũ . Iungamus ergo dilectiſſimi fratres,continuas & humiles preces,&Deum noſtrum oris & cordis lacrymis ſupplicantes iungi deprecatione poſcamus,vt inſtitutione & opere illi,cuius eſſe membra cupimus, hæreamus, nec vnquam ab illa via,quæ Chriſtus,eſt deuio tramite declinemus,ne ab eo iuſtè quem nos impiè relinquimus,deſeramur infideles . Quod cùm ſuperni fauoris auxilio ea nobis poteſt ratione contingere,ſi Apoſtolica dogmata,ſi patrum mandata ſeruamus.Dicit enim Dominus noſter:Qui diligit me, ſermonem meum ſeruabit,& pater meus diligit eum,& ad eum veniemus,& manſionem apud eũ faciemus.Et licet hæc poſſint generaliter dicta ſufficere, vt vel declinemus errata,vel cuſtodiamus catholica,ab Apoſtolis tamen eorumq; ſucceſſorib. nouimus conſtitutum,criminationes aduerſus doctores non debere ſuſcipere,nec peregrina iudicia fieri,nec quenquam alterius iudicis,quàm ſui ſentẽtia debere conſtringi.Caput enim Eccleſiæ Chriſtus eſt,Chriſti autem vicarij ſacerdotes ſunt,qui vice Chriſti legatione funguntur in Eccleſia. Idcirco quicquid ad eorum fit iniuriam,ad Chriſtum pertinet qui dixit:Qui vos audit,me audit:& qui vos ſpernit,me ſpernit:&qui ſpern it me,ſpernit eum qui miſit me.

G

H

A miſit me.Iſta fratres terribilia ſunt,& oppidò diligenter conſideranda & cauēda,& tā propter eos qui ſeipſos aut cupiditate,aut auaritia,aut inuidia perdere moliũtur,ne in profunda labantur,aut in talia incidant mala,q̃ propter perſecutores Eccleſiæ ſeruorũq́; eius,qui iuxta veritatis vocē oculos habentes,non vident, & aures habentes non audiunt, nec intelligunt quæ placent Deo,ſequentes in omnibus Apoſtolicam regulam, & prædicantes eius omnia conſtituta ob cuſtodiam Epiſcoporum, qui columnæ Eccleſiæ à Deo dicti ſunt,& cæterorum verorum ſacerdotum firmantes cana patrum ſtatuta: ſtatuimus iterum cum omnibus qui nobiſcum ſunt Epiſcopis, ſicut dudum decretum reperimus,vt homicidæ,malefici,fures,ſacrilegi,raptores, adulteri,inceſti,venefici,ſuſpecti,criminoſi,doloſi,periuri, & qui raptum fecerũt, vel falſum teſtimonium dixerunt,ſeu qui ad ſacrilegos diuinosq́ue concurrerunt, ſimilesq́ue eorum nullatenus ad accuſationem vel ad teſtimonium

B erunt admittendi,quia infames ſunt & iuſtè repellendi, quia funeſta eſt vox eorum. Vocem enim funeſtam in omnibus interdici potiùs quàm audiri oportet.Periculum ergo quod doctoribus imminet,ſummoperè ſemper cauendum eſt &declinandum,&illi ſunt à cunctis portandi & cuſtodiendi,dicēte Domino : Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Prima enim ſalus eſt rectæ fidei regulas cuſtodire, & à conſtitutis patrũ nullatenus deuiare.Nec poteſtDomini noſtri Ieſu Chriſti prætermitti ſententia dicentis:Tu es Petrus,& ſuper hāc petrā ædificabo Eccleſiā meam.Et hæc quę dicta ſunt, rerum probantur effectibus,quia in ſede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt catholica ſeruata religio. Ideo chariſſimi & vos iuxta ſanctam ſcripturam diſcite bene facere & mala declinare , & patrum regulis imbui, ſicut

C ſcriptum eſt : Fili ſi habes bene fac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Memor eſto quoniam mors non tardat,& teſtamentum inferorum,quia demonſtratum eſt tibi.Teſtamentum huius mundi morte morietur.Ante mortem benefac amico tuo &ſecundum vires tuas exporrigens da pauperi.Non defrauderis à die bona,& particula boni doni non te prætereat. Nónne alijs relinquis dolores & labores tuos?In diuiſione ſortis da & accipe, iuſtifica animam tuam.Ante obitum tuum operare iuſtitiam,quia non eſt apud inferos inuenire cibum.Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet,& ſicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deijciuntur.Sic generatio carnis & ſanguinis alia finitur, & alia naſcitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet,& qui illud operatur,ibit cũ ipſo.Et omne opus electũ iuſtificabitur,& qui operatur illud honorabitur in illo.Beatus vir qui in ſapiētia ſua

D morabitur, & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.Qui excogitabit vias illius in corde ſuo & in abſconſis illius intelligens erit,vadens poſt illam quaſi inueſtigator, & in vijs illius conſiſtens.Qui reſpicit per feneſtram eius,&in ianuam illius audiens.Qui requieſcit iuxta domum illius,& in parietibus illis figens palum. Statuit caſulam ſuam ad manus illius,& requieſcunt in caſula illius dona per æuum. Statuet filios ſuos ſub tegmine illius,& ſub ramis illius morabitur,protegitur ſub ramis illius à feruore,& in gloria eius requieſcet. Qui timet Dominum faciet illud,& qui continens eſt iuſtitiæ,apprehendet illam, & obuiabit illi quaſi mater honorificata,&quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.Cibabit illũ pane vitæ & intellectus,& aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illũ. Et firmabitur in illo,& non flectetur,& continebit illũ,& non confundetur, & exal-

tabit eum apud proximos ſuos,& in medio Eccleſiæ aperiet os eius,&imple E
bit eum ſpiritu ſapientiæ & intellectus,& ſtola gloriæ veſtiet illum, iocundi
tatem & exultationẽ theſaurizabit ſuper illum,& nomine æterno hæredita
bit illum. Homines ſtulti non apprehẽdent illam,& homines ſenſati obuiabunt illi,homines ſtulti non videbunt illam.Longè enim abeſt à ſuperbia & dolo. Viri mendaces non erunt illius,&viri veraces inuenientur in illa,&acceſſum habebunt vſque ad inſpectionẽ Dei. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris, qm̃ à Deo perfecta eſt ſapientia .Sapientia enim Dei ſtabit laus,& in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi. Non dixeris per Dominum abeſt,quæ odit non feceris, non dices,ille me implantauit. Non enim neceſſarij ſunt illi homines impij.Omne execramentum erroris odit Deus, & non erit amabile timentibus eum.Deus ab initio conſtituit hominem,& reliquit illum in manu conſilij ſui,adiecit mandata & præcepta ſua. Si volu- F
eris mandata,conſeruabunt te,& in perpetuum fidem placitam ſeruare. Appoſui tibi aquam & ignem,ad quod volueris porrige manum, ante hominẽ vita & mors,bonum & malum,quod placuerit ei,dabitur illi,quoniam multa patientia Dei,& fortis in patientia,videns omnes ſine intermiſſione.Oculi Domini ad timentes eum,& ipſe cognoſcit omnem operam hominis. Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpacium peccandi . Non enim concupiſcit multitudines filiorum infidelium & inutilium . Ne iocunderis in filijs impijs,ſi multiplicentur, nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei cum illis.Non credas vitæ illorum,& non reſpexeris in labores eorum. Melior eſt enim vnũs timens Deum,quàm mille filij impij.Et vtile mori ſine filijs, quàm relinquere filios impios.Ab vno ſenſato inhabitabitur patria,& à tribus impijs deſeretur.Multa alia vidit oculus meus,& fortiora horum au G
diuit auris mea.In ſynagoga peccantium exardebit ignis, in gente incredibili exardeſcet ira.Non exorauerunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes,qui deſtruxerunt confidentes ſuæ virtuti,& non pepercit peregrinationi illorum, ſed percuſſit eos,& execratus eſt illos præ ſuperbia verbi illorum . Non miſertus eſt illis totam gentem perdens, extollentes ſe in ſuis peccatis . Et ſicut ſexcenta millia peditum,qui congregati ſunt in duritia cordis ſui.Et ſi vnus fuiſſet ceruicatus,mirum ſi fuiſſet immunis . Miſericordia enim & ira eſt cũ illo potens exoratio,& effundens iram ſecundum miſericordiam ſuam . Sic correptio illius homines ſecundum opera ſua iudicabit. Non effugiet in rapina ſua peccator,&non retardabit ſufferentiam facientis miſericordiã.Omnis miſericordia faciet locum vnicuiq; ſecundum meritum operum ſuorũ, & ſecundum intellectum peregrinationis,Non dicas àDeo abſcondar,& ex H
ſummo quis mei memorabitur?in populo magno non agnoſcar. Quæ eſt enim anima mea in tam immenſa creatura?Ecce cœlum & cœli cœlorum,abyſſus,vniuerſa terra,& quæ in eis ſunt, in conſpectu illius cõmouebuntur, montes ſimul & colles &fũdamenta terræ.Et cũ conſpexerit illa Deus,tremore concutientur,& in omnibus his inſenſatũ eſt cor. Et omne cor intelligitur ab illo,&vias illius quis intelligit?Et procellam quam nec oculus vidit hominis?Nam plurima opera illius ſunt in abſconſis, ſed opera iuſtitiæ illius quis enarrabit,aut quis ſuſtinebit?Largè enim eſt teſtamentum à quibuſdam & interrogatio hominum in conſummatione eſt.Qui minoratur corde,cogitat mala,& vir imprudens & errans cogitat ſtulta. Omnis ergo fratres ſermo malus de ore veſtro non procedat,ſed ſi quis bonus eſt ad ędificationem opportu-

A opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare ſpiritũ ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, et indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cũ omni malitia. Eſtote autem inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis. Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationẽ & hoſtiã Deo in odorẽ ſuauitatis. Fornicatio autẽ & om̃is immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quę ad rẽ non pertinet, ſed magis gratiarum actio. Hoc enim ſcitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) nõ habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo vos ſeducat inanibus verbis. Prop-
B ter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis eſt in bonitate, & iuſtitia, & veritate, probantes quid ſit beneplacitum Deo, & nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt dicere. Omnia autem quæ arguuntur à lumine manifeſtantur. Omne enim quod manifeſtatur, lumẽ eſt. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, redimentes tempus, q̃m dies mali ſunt, propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit volũtas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu ſancto loquẽtes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis in cordi
C bus veſtris, Dño gratias agẽtes ſemper pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & patri, ſubiecti inuicẽ in timore Chriſti. Crucis ergo Domini noſtri Ieſu Chriſti quæ nuper nobis gubernacula ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tenẽtibus quinto nonas Maij inuẽta eſt, in prædicto calendarũ die inuentionis feſtum vobis ſolenniter celebrare mandamus. Similiter & hæreticos omnes quicunque Dei gratia conuertuntur, in ſanctæ trinitatis nomine credentes baptizati ſunt, Romanæ Eccleſiæ regulam tenentes per manus impoſitionem reconciliari præcipimus. Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt, quæ ab alijs perfici non poteſt, niſi à ſummis ſacerdotibus. Nec tempore Apoſtolorum ab alijs quàm ab ipſis Apoſtolis legitur aut ſcitur peracta eſſe, neq; ab alijs (ſicut iam dictum eſt) quàm ab illis qui eorum locum tenent, vnquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi
D aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Eccleſiaſtica vnquam reputabitur ſacramenta. De cætero fratres gaudete & exultate in Domino, vt ſancti ſpiritus gratia illuminati & confortati, vos veſtroſq; ad paſcua æternæ vitæ peruenire atq; perducere adminiculante Domino valeatis. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti & charitas Dei & communicatio ſpiritus ſancti ſit ſemper cum omnibus nobis, Amen. Data VIII. Calend. Sept. Conſtante C. conſule.

EPISTOLA AEGYP- E
TIORVM PONTIFICVM, AD MARCVM
Papam pro exemplaribus Niceni Concilii, quia Arriani eorum exemplaria incenderant.

SANCTO & Apoſtolici culminis venerando Do-
mino Marco ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis
atque vniuerſalis Eccleſiæ Papæ, Athanaſius & vni-
uerſi Aegyptiorũ Epiſcopi. Ad vos perueniſſe non
dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè F
ab Arrianis quotidie patimur, quoniam in tantum
ab eis perſequimur, vt etiam viuere nos tædeat. Nam
inſtanti tempore ſubito & inſperatè in nos irruentes,
nosq́; iuxta præceptum Domini, qui ait, ſi vos perſecuti fuerint in vnam ci-
uitatem, fugite in aliam fugiendo propter cladem populi declinantes, nos
comprehendere non valuerunt, ſed omnia noſtra depopulati ſunt: in tantũ
enim noſtra vaſtauerunt, vt nec libros nec veſtimenta Eccleſiaſtica, aliáq; or
namenta, nec reliqua vtenſilia nobis dimitterẽt. Libros verò noſtros vſq; ad
minimũ incẽdentes, nec iota vnũ relinquẽtes propter veritatis fidẽ Nicenã
ſynodũ, qua clerus & populus imbuebatur, & maximè iam imbuti erant, in
contumeliã noſtram, & omniũ Chriſtianorũ, incenderunt. Quapropter pre-
camur pater beatiſſime, quia non dubitamus apud vos plenaria eſſe Niceni G
Concilij exemplaria, vt nobis illa quæ ſanctę recordationis prædeceſſoris ve
ſtri Sylueſtri fuerunt, ſub tuta mittatis ſtipulatione. Nam quando prædictæ
ſynodo cum beatæ memorię Alexandro digno Deo Pontifice noſtro, id eſt,
Alexandrinæ magnæ ciuitatis Epiſcopo in diaconatus interfuimus officio,
ſub noſtræ præſentiæ teſtimonio per beatos viros Victorẽ, Vincentiũ pres-
byteros Apoſtolicæ ſedis apocriſarios miſſa ſunt prædicto papæ Sylueſtro
cum adſtipulatione ſubnexa capitula 70. Sanè præſentibus nobis 80. capitu-
la in memorata tractata ſunt ſynodo, 40. à Græcis græca lingua ædita, & 40.
à Latinis ſimiliter latina ædita lingua: ſed viſum eſt trecentis decẽ & octo pa-
trib. in prædicto ſancto ſpiritu repletis concilio cõgregatis, & maximè iã di-
cto Alexandro, & apoſtolicæ ſedis aprocriſarijs, vt 10. capitula adunarentur,
alijs atque congruis in locis insererentur, & ad formam 60. diſcipulorum vel H
totius orbis terræ linguarũ, 60. tanti & tam excellentis concilij fierent capi-
tula, quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem, & omnes ſub ſacerdo
tali & Chriſtiano nomine degentes vna fides, & vna ſacerdotalis atq; cleri-
calis regeret norma, nec quiſquam à ſuo diffideret capite. Nunc ergo, vt prę-
dictum eſt, inimici ſanctæ Dei Eccleſiæ, & maximè Arriani à quibus quoti-
die expugnamur, conterimur, & opprimimur, præfata 70. Niceni Cõcilij ca-
pitula, quæ de præfata ſynodo iam facta, iubente Domino meo Alexandro,
decreto omnium Epiſcoporum attuli, quæ etiã corã omnibus recitaui atq;
tranſcripſi, ſunt igne cõbuſta, optamus vt à veſtræ ſanctæ ſedis Eccleſiæ au-
ctoritate quæ eſt mater & caput omnium Eccleſiarum, ea ad correptionem
& recreationem fidelium orthodoxorum percipere per præſentes legatos
merea-

A mereamur. Verè nouimus Apoſtolatus veſtri cor gratia ſancti Spiritus in tā-
tūm eſſe accenſum, vt omnibus oppreſſis ſuccurratis, quantò magis nobis
qui licet exigui ordinis, tamen veſtri ſumus, vobiſq; obedientes, cum omni-
bus nobis cōmiſſis, & eſſe ſemper volumus. Ideo decet & oportet vos nobis
hæc quæ rogamus, & alia quæ neceſſaria iuxta ſapientiam quam vobis præ-
ſtitit altiſſimus, eſſe cognoueritis, abſq; tarditate præſtare, vt tantæ miſeriæ
ſqualores à fidelium mentibus detergantur, & quaſi vulnus corpori infixū
aditu tantæ miſeriæ obſerato, ſalutari curetur antidoto, vt diuino freti iuua-
mine, veſtraq; auctoritate atque auxilio roborati, aduerſantium tergiuerſa-
tiones euadere valeamus, atq; inconfuſo vultu non fraude cuiuſquam per-
culſi aſſiſtere æterno iudici mereamur, & vocem audire Chriſti, Euge ſerue
bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, in-
B tra in gaudium Domini tui.

RESCRIPTIO MARCI PAPAE DE MISSIONE CAPITVLORVM Niceni concilii Athanaſio & omnibus Aegyptiorum Epiſcopis.

Dominis venerabilibus fratribus Athanaſio, & vniuerſis Aegyptiorum Epiſcopis. Marcus S. Ro. Eccleſiæ Epiſcopus.

DOLEO fratres & nimium contriſtor ſuper afflictio-
ne veſtra, ſed oppidò conſolor, quòd vento agitata nō
C eſtis harundo, ſed recti in fide inter omnes procellarū
& turbinum colluctationes inceſſanter perduratis.
Lectis ergo frat. veſtræ literis, vigorem conſtantię quē
olim noueramus, agnouimus, congratulantes vobis
quòd ad cuſtodiēdum gregē paſtoralē, curā vigilāter
inſequimini, ne lupi qui ſub ſpecie ouiū ſubintrārunt,
beſtiali ſæuitia ſupplices quaſq; delacerēt, qui non adhoc ſubintrarūt, vt ali-
qua correctione proficiant, ſed vt ea quæ ſunt ſana corrumpant. Quapropter
moneo & hortor dilectionem veſtram, vt bonum quod incepiſtis adminicu
lante diuina gratia vſq; in finem perducere ſatagatis, veritatis voce monente:
Beatus qui parſeuerauerit vſq; in finem, vnde enim beata perſeuerātia niſi de
virtute patientiæ? Nam iuxta Apoſtolum omnes qui voluerint piè viuere in
D Chriſto, perſecutionem patientur: quæ non in eo tantum computanda eſt,
quòd contra Chriſtianam pietatem, aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuſ
cunq; ſupplicijs, cùm perſecutionū ſæuitiam ſuppleant, ſed diſsimilitudines
morum & contumaciæ inobedientiū, & malignarum tela linguarum, qui-
buſq; conflictationibus communia ſemper membra pulſantur, ita vt nulla
piorum portio à conflictatiōe ſit libera, periculis nec otio careāt nec labore:
nā hæc & omnia incremēta probabilium ſtudiorum, & in eis vſque in finem
perſeuerantia, atque bonæ voluntatis incrementa, ad Chriſti gratiam ſemper
ſunt referēda, vt in omnibus quæ agimus Deus omni perfectè laudetur tem-
pore. De capitulorum namque verorum Niceni concilij, quibus nos inter-
fuiſſe literis veſtræ fraternitatis ſignificâſtis, à noſtris qui vna nobiſcum in-
terfuerunt diligentioribus requiſiuimus collocutionibus, qui ita vt veſtræ

teſtate ſunt literæ, omnem nobis ordinẽ expoſuerunt, & veſtrã epiſtolam per E
omnia veram eſſe teſtificati ſunt, non vt nos aliquid ſiniſtrum veſtra ex parte arbitraremur, ſed nos & vos illosq; abſq; vlla in poſterũ titubatione vnum ſentire optaremus, & ſancta Romana Eccleſia quæ ſemper immaculata permanſit, & Dño pręuidente, & beato Petro Apoſtolo opem ferente in fururo manebit, ſine vlla hæreticorum inſultatione firma & immobilis omni tẽpore perſiſteret. His ita peractis diligenter requirentes in ſancto noſtræ & apoſtolicæ ſedis ſcrinio eadem, quę ſanctæ recordationis prædeceſſori meo Syluestro ſunt directa, ſeptuaginta (vt ſignificâſtis) capitula illæſa inuenimus. Ipſa enim vobis propter auctoritatem & ſubſcriptionẽ tantorũ patrũ & eius magni concilij minimè miſimus, ſed per eadẽ corã apocriſarijs veſtris alia ſimilia eundem numerum eademq; verba, & ipſam ſubſcriptionem continentia, vobis reſcribere & ſub certa ſtipulatione & confirmatione mittere cura- F
uimus. Et quis eſt qui fratribus ſuis talia negare audeat? Nam non negligenda nobis hæc per ſancti Spiritus gratiã Dñs docuit, ſed fideliter exercenda & fratribus cõtradenda & docenda diſtribuit. Hæc Apoſtolorũ viua traditio, hæc eſt vera charitas quæ prædicanda eſt, & præcipuè diligenda ac fouenda, atq; fiducialiter ab omnibus tenẽda: hæc ſancta & apoſtolica mater omniũ Eccleſiarũ Chriſti Eccleſia, quæ per om̃ipotentis Dei gratiã à tramite apoſtolicæ traditionis nunquã errâſſe probatur, nec hæreticorũ nouitatibus deprauãda ſuccubuit, ſed vt in exordio normã fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorũ Chriſti principibus, illibata fine tenus manet, ſecundũ ipſius Domini ſaluatoris diuinam pollicitationẽ, qui diſcipulorum ſuorum principi in ſuis fatus eſt Euangelijs: Petre, inquiens, ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, ſicut qui cribrat triticum, ego autem pro te rogaui vt non deficiat G
fides tua, & tu aliquãdo confirma fratres tuos. Conſideret itaq; veſtra excellens prudentia quàm bonum ſit ſuperſiſtere in diſpenſatione vobis credita, & in fide recta, atq; hæreticis & æmulis Chriſti repugnare, & nunquam à veritatis tramite declinare, quoniam Dominus & ſaluator omniũ cuius fides eſt, qui pro nobis mori non dubitauit, & proprio nos ſuo redemit ſanguine, qui fidem beati Petri non defecturam promiſit, & cõfirmare eum fratres ſuos admonuit, quod apoſtolicos põtifices meæ exiguitatis prædeceſſores cõfidenter feciſſe ſemper cunctis eſt cognitum, quorum & puſillitas mea licet impar ſit & infirma, pro ſuſcepto tamen diuina dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere: væ enim erit nobis qui huius miniſterij onus ſuſceptum habemus, ſi veritatẽ ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quam Apoſtoli prædicauerũt, prædicare neglexerimus: væ erit nobis ſi ſilentio veritatẽ oppreſ- H
ſerimus, qui erogare nummularijs iubemur, id eſt Chriſtianos populos imbuere & docere, quid in ipſius Chriſti futuro dicturi ſumus examine, ſi ſermonis eius veritatem confundimur prædicare? quid erit de nobis cùm de cõmiſſis nobis animabus, & de officio ſuſcepto rationẽ iuſtus iudex Chriſtus Deus noſter diſtrictam exegerit? Ideo fratres hortor dilectionem veſtrã, obteſtor & moneo, vt qua debetis & poteſtis ſollicitudine vigiletis ad inueſtigandos hæreticos & inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ, & à ſuis mentibus ne peſtis hæc latùis diuulgetur, ſeueritate qua poteſtis pro viribus extirpetis: quoniam vt habebit à Deo dignæ remunerationis præmiũ, qui diligentiùs quod ad ſalutem commiſſę ſibi plebis proficiat, fuerit executus, ita ante tribunal Dñi de reatu negligentię ſe non poterit excuſare quicunq; plebem ſuã cõtra

ſacrilegæ

A ſacrilegæ perſuaſionis auctores noluerit cuſtodire. Data XX. Calendas Nouembris, Nepotiano & Secundo viris clariſſimis conſulibus.

EPISTOLA ATHANASII ET AEGYPTIORVM EPISCOPORVM ad Liberium Papam, de oppreſſionibus Arrianorum.

Domino beatiſs. & honorabili ſancto patri Liberio Papæ Athanaſius, & vniuerſi Aegyptiorum Epiſcopi, in vnum ſynodicè apud Alexandriam congregati.

B VESTRAE beatiſſimæ paternitatis iura penes Deum ſunt manifeſta, dum prædicationibus ſcilicet apoſtolicis, & doctrinis veræ fidei cultura vniuerſa repleta ſit terra: per diuinorum tamẽ eruditionẽ eloquiorum veſtra inſtruente admonitione exhortatoria ſuperædificatur orthodoxa Chriſti Eccleſia, apoſtolica inſtitutione fundata, & à fidelibus patribus firmiſſimè roborata, ad quam omnes beatiſſimi Apoſtoli pari honoris & poteſtatis conſortio præditi populorum agmina cõuertentes, piè ſancteq; de tenebris ad lumẽ, de lapſu ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuinę prædeſtinationis gratia præceptis ac monitis perduxerunt, C quorum ſanctorum Apoſtolorum veſtra fraternitas honoranda ſequẽs merita, & perfectiùs implens exempla, Eccleſiã Dei morũ probitate, & actuum ſanctitate cõdecorat, & fide ſacra Chriſtianis moribus vigẽs, quæ fieri Deo placita præcepit ſtudijs pontificalibus indeſinenter operatur & perficit, ſeruans legis diuinæ mandata, quia non legis auditores iuſti ſunt apud Deum, ſicut narrat Apoſtolus, ſed factores legis iuſtificabuntur. Nos enim hęc meditari cupientes, & ea quę à ſancta ſede veſtra Apoſtolorum, eorumq; ſucceſſorũ prædicatione ſuſcepimus, atq; quę in Nicena ſynodo roborata cognouimus prędicare, & Arrianorũ blaſphemias, atq; aliorũ hæreticorũ repellere cupiẽtes, quotidie ab his perſequimur, & dãnationi tradimur, atq, morti deſtinamur. Qua de re precamur, vt veſtris exhortatiõibus, tam per vos quàm & D per apocriſarios veſtros adiuuemur, ne dum illi creſcunt & nos minuimur, vera fides deſtruatur, & eorũ hæreſis vltra fidem noſtrã creſcat, qm̃ timemus, vt poſtquam abundauerit iniquitas, refrigeſcat charitas multorum. Pro qua re multa veſtræ ſacræ doctrinæ tam apud Deum quàm apud cunctos fideles merces & laus repoſita eſt, ſi veſtra hæc recenſetur auctoritate: noſtrã em̃ fidẽ quam à ſanctis patribus accepimus & tenemus atq; docemus ſubter inſeruimus, vt ſi aliquis vobis aliter nos credere aut docere, aut accuſando, aut muſſitando retulerit, vel detrahendo ſcriptis mãdauerit, per hanc manifeſtè nos ita credere & docere agnoſcatis. Credimus nanq; in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium necnon inuiſibilium factorem, & in vnum Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, natũ ex patre vnigenitũ, hoc eſt, ex ſubſtantia patris, Deũ ex Deo, lumen ex lumine, Deũ verum ex Deo verò, natũ, non creatũ, homouſion, hoc eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per

quem

quē oĩa facta ſunt,cœleſtia,terreſtria.Qui propter nos hoĩes & propter noſtrā ſalutē deſcēdit de cœlis, & incarnatus eſt, & homo factus,paſſus eſt, & E
reſurrexit tertia die,aſcēdit in cœlū,venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritū ſanctum.Eos aūt qui dicūt,erat tempus quādo non erat,& priuſquā naſceretur non erat, & quia ex nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia, dicunt eſſe trepton,hoc eſt,conuertibilem atque mutabilem filium Dei,hos anathematizat catholica & apoſtolica Eccleſia. Hanc venerabilem fidem trecenti quidem decem & octo patres agnouerūt, & amplexi ſunt,& conſonantes & vnanimes ſcriptis explanauerunt.Sed modò,quoniam contra hæc(vt noſtis) talia exurgunt,qualia nō debent:venite & nos dilectiſſimi fratres,cum Deo deſcendamus ad viſitationem,id eſt, inquiſitionem ſermonum eorum,& confundamus per approbationem veriſſimam ibidem linguas eorum eleuatas contra ſcientiam vnigeniti filij Dei, F
& iniquitatem in altitudinem humanitatis eius loquentes,diſrūpamus vincula eorum per gladium ſpiritualem,quod eſt verbum Dei,& proijciamus à nobis iugum ipſorum per expugnationem prophani ſenſus illorum.Tunc enim ipſe quoq; Dominus irridebit eos,& ſubſannabit, & tunc loquetur ad eos in ira ſua,& in furore ſuo conturbabit eos,ſecundum beatū Hieremiam dicens:Falsò Prophetæ iſti vaticinantur in nomine meo, non enim miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos viſionem mendacem, & diuinationem & fraudulentiam & ſeductionē cordis ſui prophetant vobis.Ideò hęc dicit Dominus de Prophetis, qui prophetāt in nomine meo mendaciū: Erunt proiecti in vijs Hieruſalem, & conculcatio omnium piè confitentiū me,& non erit qui ſepeliat eos. Nemo enim abſcondere poteſt quibuſdam ſubreptionem commentitijs,ſicut nec folijs fici antiquis tranſgreſſor pręcepti Adam potuit,qui per propriam linguam inuerecundè nudatur, laqueus G
enim fortis viro labia eius,& captus proprijs ſermonibus,& opera manuum eius,retributio autem labiorum eius dabitur ei & impietatis reprehenſio.Arguam te,inquit,& ſtatuam contra faciem tuam,exiſtimâſti iniquè,quòd eſſem tibi ſimilis.Propterea ſicut dicit Dominus ad Gedeon, deponamus eos ad aquam veræ diſcretionis, & probemus eos ibi regulari examinatione,in idipſum pronos corruētes per oſtenſionem praui intellectus eorum, vtrúmne ſint apud eos ſapientes diuini verbi ſcientiam ignorantes,quoniam dicentes eſſe ſe ſapientes ſtulti facti ſunt,& mutuauerūt gloriam catholicæ Eccleſiæ propria nouitate & voluntate, ſiue per ea quæ illicitè in eius defenſione geſta ſunt,hæreticam turbulentiam introducentes, illud competēter ad nos retinētes, quod bene ad Ieſum filium Sirach dictum eſt:Vſq; ad mortem cer H
ta pro veritate,& Dominus pugnabit pro te.Huius rei gratia vniuerſalis vobis in Chriſto Ieſu commiſſa eſt Eccleſia,vt pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre nō negligatis,quia dum fortis armatus cuſtodit atrium ſuū, in pace ſunt omnia quę poſſidet.Ideoq; tanta vrgente neceſſitate ſummoperè comprimite veſtra ſumma auctoritate infeſtos,releuate oppreſſos,vt abſq; graui damno,opitulante facultate,ipſi gratanter omni tempore ſacrificare mereamur illæſi. Et ſubſcriptio: Aeterna te ſeruet diuinitas per multos annos ſanctiſſime patrum pater, Amen.

LIBERII

A LIBERII PAPAE AD ATHANASIVM ET AEGYPTIORVM EPISCOpos epiſtola, in qua fidem eorum commendat, & ſacræ ſcripturæ teſtimoniis innixus, aduerſus Arrianos hæreticos animat.

Dilectiſſimo filio Athanaſio, & omnibus in vnum congregatis, & de trinitatis fide rectè ſentientibus Aegyptiorum Epiſcopis, Liberius Papa.

B OLIM & ab initio tantam percepimus à beato Petro Apoſtolorum principe fiduciam, vt habeamus auctoritatem pro vniuerſali Eccleſia ad rectam defendendam fidem, quatenùs nulli liceat ſtatum ſanctæ Eccleſiæ commouere ad læſionem rectè credẽtium abſq; ſui periculo honoris. Epiſtolam ſiquidem veſtram nobiſq; directam ante nos recitari fecimus, tribulationes & perſecutiões quas pro recta fide patimini intelleximus. Super quibus & nos vnà vobiſcum condolemus, & laborare pro vobis vt pater pro filijs parati ſumus. Fidem verò Niceni concilij in eadem epiſtola rectam reperimus, ſuper qua & Deo gratias vberrimas retu-
C limus, pro qua non ſolummodo perſecutiones & paſſiones ſuſtinere vobiſcum parati ſumus, ſed etiã ſi neceſſe fuerit, mori pro Chriſti nomine, in quantum noſtra ſinit fragilitas, non reſpuimus. Igitur prædictum ſanctum concilium (vt legimus) definiuit Nicenum, aliam fidem nulli licere proferre, aut conſcribere, vel componere, aut ſapere, vel docere aliter, nec quicquam in fide ſentire, aut proferre, quod his patrum regulis poſſit obuiare. Qui autem præſumpſerit componere aliam fidem, aut proferre, docere, vel tradere aliud ſymbolum ad viam veritatis cõuerti deſiderantibus de quacunq; hæreſi, vel ex Iudęis, vel ex Paganis Chriſtianos ſe fieri volẽtibus, hi, ſi Epiſcopi fuerint, aut clerici, alienari quidem Epiſcopos ab Epiſcopatu, cleros à clero. Si verò monachi, aut laici fuerint, anathemate fieri. Proteſtatur etenim beatus Apoſtolus dicens: Si quis certat, non coronatur, niſi legitimè certauerit. Et iterũ
D Dominus ait: Qui autem perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit: videlicet certaminibus ſacris propoſitis nobis pro defenſione catholicæ Eccleſiæ magnaq; ſalute ex hoc ſperata ab omnium bonorum datore Deo. Non deficiant manus noſtræ dilectiſſimi fratres per occaſionem cuiuſlibet, deſidia diſſolutæ, ſed fortes efficiamur per gratiam Domini atq; virtutem potentiæ eius, quoniam perfecit pedes noſtros tanquam ceruorũ, & ſuper eccelſa firmiùs ſtatuit intellectus ſummæ eius humanitatis propter noſtrã ſalutẽ, maximè tantum habentes impoſitam ſanctorum teſtium nubem. Deponentes ergo omne pondus, & circunſtantem aduerſariorum nouitatem, per patientiam curramus, aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Ieſum, qui in propoſito nobis propter eum negotio, Spiritum nobis ſuę veritatis cõdonet, loquentem in nobis atque perhibentem magnalia fidei per doctrinam

ſanctorum patrum,quos aduerſarij calumniantur quotidie. In Prophetis E
nanque habetur:Propter Sion non tacebo, & propter Sion non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius,& ſaluator eius vt lampas accendatur.Profectò Catholica Eccleſia quę vera conſiſtit Sion,& ciuitas Chriſti cœlorum Regis per tot annorum ſpatia expugnata ab auerſantibus verba fidei,qui neq; Deum timent,neque hominem reuerentur,ſed incaſſum perdu centibus pias & canonicas de hoc verbo doctrinas, dum aduerſis tantisque ſcripto & ſine ſcripto cõteſtationibus inuitati fuiſſent corrigere propriam, & ſepelire hæreſim,ſicuti & per anterioré cognitionem luculentiùs demon ſtratũ eſt,tam per libellos quàm per ſuggeſtiones reuerendiſsimorum ſacer dotũ & venerabiliũ Abbatum,Apoſtolo proteſtante nobis,vt hominé hęreticum poſt primã & ſecundam correptioné euitare debeamus,ſcientes quia huiuſmodi ſubuerſus eſt,& delinquit proprio iudicio condemnatus, nullo F
modo oportet nos deinceps tacere, aut quieſcere,ne quomodo iniqui iudicemur,odibilem Deo pacem amplectentes:quoniam ſcriptum eſt: Zelaui in peccatoribus pacem peccatorum videns:& dicatur etiam de nobis:Sacerdotes mei contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea,inter ſan ctum & prophanum non habuere diſtantiam, inter pollutum & mundum non intellexerunt:ſed conſurgere in Deo, & conſiſtere promptè ei,& induentes arma ſpiritus aduerſus malignantes contra fidem eius, vt approbemus ſpiritus ſapienter,id eſt,verba eorum ſi ex Deo ſunt.Scriptũ eſt enim in Hieremia.Probatorem dedi te in populo meo robuſtum, ſcies & probabis viam eorum.Multa nanq; nobis neceſſaria eſt vigilantia,& tanta diuinæ ſapientię rimatio,quę occulta tenebrarum reuelat ad requiſitionem huiuſmodi rei & ſcrutationem,quoniam latet quodammodo & abſconditur, vixq; compre- G
henditur,doloſa exiſtens malitia,pro eo quod ſibi pietatem callidè blandiatur,vt valeat ſcrutantium mentem latêre. Quod vtiq; ſciens beatus Apoſtolus ait:Nam huiuſmodi pſeudoapoſtoli, & operarij ſubdoli transfigurant ſe in Apoſtolos Chriſti.Sed non mirum, quoniam & ipſe Satanas transfigurat ſe velut Angelus lucis:& ideo non mirũ,ſi miniſtri eius transfigurantur velut miniſtri iuſtitiæ,quoniam finis ſecundum opera eorum, ſed & Dominus in hoc præmuniens nos,ait:Attendite à falſis Prophetis qui veniunt ad vos in veſtimétis ouiũ,intrinſecus ſunt lupi rapaces, à fructibus eorũ cognoſcetis eos.Ergo in idipſum ex toto corde referentes ante omnia ſuper tali quæſtione deprecationem,& dicentes cum Dauid:Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua:lucerna enim pedibus meis verbum tuũ Dñe,&
lumen ſemitis meis:quoniam ipſius eſt(ſicut ait beatus Daniel Propheta) ſa- H
pientia,fortitudo: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinã.Ipſe reuelat profunda & abſcondita,& nouit in tenebris conſtituta,& lux cum eo eſt. Quia ſapientiam,inquit,& fortitudinem dediſti mihi, & oſtédiſti mihi quæ rogaui te.Cum opera diuina vniuſcuiuſq; perſonæ deſcripta,eorum qui pro nouitatis commento accuſati ſunt de venerabili noſtro ſcrinio obſecundantibus,& nobis ordinabiliter offerentibus,ſolertiùs intendamus,ita vt hæc præſumpſerint præuaricari,primũ quidem ſubiaceát iudicio terribili omnipotentis Dei,deinde autem qualemcunq; regalem indignationem reuereantur,per quam quidem ſi Epiſcopi aut clerici ſunt,à ſui ſacerdotij,ſiue à ſui cleri ordine modis omnibus excedant. Si autem monachi ſunt,ſegregentur & alieni ſint de ſuis locis.Si aũt dignitaté aut cingulũ,
aut

A aut militiam habeant, nudentur de eis. Sin autem ſunt priuati, ſi quidem nobiles exiſtunt ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem patiantur. Sin autem ignobiles conſiſtunt, non ſolùm in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur, vt omnes timore Dei compreſſi, & comminata eis digna ſupplicia, reuerẽtes immobilẽ & ſine turbatiõe pacẽ ſanctarũ Dei Eccleſiarũ cuſtodiant. Data octaua Calendarum Iunij, Aſclepio & Deodato IIII. C C. conſu.

EPISTOLA AEGYPTIORVM PONTIFICVM AD FELICEM Papam, de infeſtationibus Arrianorum.

B

Domino beatiſſimo & honorabili ſancto patri Felici, ſanctæ ſedis apoſtolicæ vrbis Romæ Papæ, Athanaſius, & vniuerſi Aegyptiorum Thebaïdorum & Libyorum Epiſcopi in ſancta Alexandrina ſynodo, gratia Dei congregati.

VESTRO ſancto ſuggerimus apoſtolatui, vt noſtri more ſolito ſollicitudinẽ gerere dignemini, iuxta veſtram prudentiſs. ſapientiam, quæ omnibus luce clarius manifeſta eſt: quia apoſtolicis veſtra beatitudo
C viſceribus commota, per tribulationem noſtram nos omnes hortata eſt ad tuitionem catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ in vnum conuenire, & de noſtra canonicè oppreſsione, & vnanimiter tractare, dum cõſtat nos vnà cum beato Paulo Apoſtolo eadem compaſſibiliter dicere. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? ſatagentes ne aliqua de eis quæ nobis creditæ ſunt rationabilibus ouibus à beſtijs capiatur. Ideo Pater beatiſſime, quia ſemper anteceſſores noſtri, & nos à veſtra apoſtolica ſancta ſede auxilium hauſimus, & noſtri vos curam habere agnouimus, præfatam apoſtolicam & ſummam expetimus, iuxta canonum decreta, ſedem, vt inde auxilium capiamus, vnde prædeceſſores noſtri ordinatiões & dogmata atq; ſubleuationes cœperunt: ad eam quoq; quaſi ad matrem
D recurrimus, vt eius vberibus nutriamur, quoniam nõ poteſt mater obliuiſci infantem ſuum: ſic & vos nolite obliuiſci nos vobis commiſſos, quoniã non leuibus nos inimici noſtri implicauerunt, & quotidie facere moliuntur afflictionibus, & apprehendere aut ferro nos conſtringi minantur, niſi eorum conſentiamus erroribus, quod nequaquam vobis inconſultis agere præſumimus, canonibus quippe iubentibus, abſq; Romano nos de maioribus cauſis nihil debere decernere Pontifice: ideoq; ad propoſitum recurrentes & ad brabium properantes, veſtræ apoſtolicæ ſedis imploramus auxilium: quia vt credimus, non deſpexit Deus preces cum lacrymis ſibi oblatas ſeruorum ſuorum, ſed ob id vos prædeceſſoreſq; veſtros apoſtolicos videlicet prę ſules in ſummitatis arce conſtituit, omniumque Eccleſiarum eis curam habere præcepit, vt nobis ſuccurratis, noſque tuentes, cui omne Epiſcoporum iudi-

cium eſt commiſſum,liberare ab hoſtibus noſtris non negligatis:nam ſcimus E
in Nicena magna ſynodo trecentorũ XVIII. Epiſcoporum ab omnibus
concorditer eſſe roboratum,non debere abſq; Romani Pontificis ſententia
concilia celebrari,nec Epiſcopos damnari:licet hæc & alia quamplura ne-
ceſſaria ab hæreticis,qui nos quotidie infeſtant & perdere nituntur, vt faci-
liùs nos capere poſſint,ſint ſynodica capitula incenſa nobiſq́; ſublata. Qua
de re hac inuenta occaſione indifferenter om̃i canonica & apoſtolica poſt-
poſita auctoritate,nos vi à proprijs vobis inconſultis illicitè expellunt ſedi-
bus,oueſq́; nobis à Chriſto Dño apoſtolica cõmiſſas gratia inuadũt, gradi-
bus priuant,& quod peſſimum eſt & omnibus Chriſtianis legibus inimicũ,
perficere decertant. Vos ergo,vt ſemper veſtræ ſedi ſanctæ conſuetudo fuit,
periclitantibus ſubuenite,oppreſſos roborate, tribulantibus manũ porrigi-
te,taliaq́; prohibete, & leges imponite, vt apoſtolica doctrina quæ in Deo F
eſt, citò ad victoriam iudicium perducere valeat noſtrum,nóſq; Apoſtolo-
rum principe ſuffragante Petro, ab imminentibs periculis liberare. Noui-
mus namque in iam præfata Nicena ſynodo generaliter eſſe decretũ, vt nul-
lus paſſim vageq́ue Epiſcopos aut præſumptiuè lacerare, aut accuſare, &
qui non eſt rectæ fidei vel bonæ vitæ vel claræ conuerſationis, aut infamare
prꝺſumat:ſed priùs,ſi erga Epiſcopos vel auctores Eccleſiæ quiſquam cauſã
habuerit,eos cum charitate manſuetè cõueniat, vt ab eis vulnus vnde agitur,
rectè ſanetur, aut ipſe ſi ſecus egerit accuſator, excommunicetur. Quòd ſi
ab eis nihil valuerit rectè percipere, tunc primò ſummos adeat primates, &
ipſi tempore congruo canonicè eos conuocare debebunt:qui, ſi aut ſuis re
bus expoliati, aut à propriis ſedibus eiecti, aut exulantes, vel oppreſſi, aut
iniquè tractati fuerint, primò eruantur, & canonicè reſtituantur, atque o- G
mnia ſibi ſublata, integerrimè eis legibus reddantur, quoniam priùs,quàm
hæc fiant, vt in prædicto conſtitutum eſt concilio, nec canonicè conuoca-
ri,nec diſtringi à quoquam poſſunt,quoniam nec ſeculi leges hæc fieri per-
mittunt,quantò magis Eccleſiaſticæ. Similiter & à ſupradictis patribus eſt
definitum conſonanter,vt ſi quiſquam Epiſcoporum aut metropolitanorũ,
aut comprouinciales,vel iudices ſuſpectos habuerit, veſtram ſanctam Ro-
manam interpellet ſedem,cui ab ipſo Domino poteſtas ligandi ac ſoluendi
ſpeciali eſt priuilegio ſuper alios conceſſa. Ipſa enim firmamentum à Deo fi-
xum & immobile percepit:quoniam ipſam formam vniuerſorum titulorũ
lucidiſſimam Dominus Ieſus Chriſtus veſtram Apoſtolicam conſtituit ſe-
dem:ipſa eſt enim ſacer vertex in quo omnes vertuntur,ſuſtentantur,releuan
tur:& ſicuti in Chriſto Chriſtiani,& in in petra,id eſt,Chriſto, Petrus, reno- H
uantur Eccleſiæ. Tu es (ſicut diuinum veraciter teſtatur eloquium) Petrus,
& ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ columnæ,id eſt Epiſcopi, qui Eccle-
ſiam ſuſtinere,& proprijs humeris portare debent, tibi ſunt confirmatæ: ti-
biq́; claues regni cœlorum commiſit, atq; ligare & ſoluere poteſtatiuè, quæ
in terra, & quæ in cœlis ſunt, promulgauit. Tu prophanarum hæreſium,
& impetitorum atque omnium infeſtantium depoſitor, vt princeps & do-
ctor,caputq́ue omnium orthodoxæ doctrinæ immaculatæ fidei exiſtis. Igi-
tur ne deſpicias pater tuorũ patrũ pietatem,bonamq́ue intentionẽ,& ſicut il
li patres & prædeceſſores noſtros à multis liberauerunt oppreſſionibus &
anguſtijs,ita nos liberare digneris. Nam fuit ſemper veſtræ ſanctæ & apoſto-
licæ ſedi licentia, iniuſtè damnatos vel excommunicatos, poteſtatiuè ſua
auctori-

A auctoritate reſtituere,& ſua eis omnia reddere, & illos qui eos cōdemnauerunt,aut excommunicauerunt, apoſtolico punire priuilegio,ſicut etiam noſtris,& anterioribus cognouimus actum tēporibus. Porrò & ipſi primates, qui Epiſcoporum & ſummorum Eccleſiaſticorum negotiorum cauſas ſuſcipere debent,in præfixa Nicena ſynodo ſunt dinumerati, ne in poſterum contentio ex hoc oriretur.O ſanctiſſime pater patrum,abſcinde blaſphemias,& iactantiam vaniloquorum, & inſidiantium infeſtationes,nos & fratres noſtros opprimentium,atque perdere volentium,qui ad vos quaſi ad caput cōfugimus,vt veſtro ſuffulti auxilio liberemur, & vobis nobiſque commiſſas Chriſti oues à luporum ore Domino adminiculante,antè,quàm deglutiantur,eripiamus. Nec enim phas eſt ſupplicium apoſtolicæ ſedis ſcripto, aut ſine ſcripto preces oblatas deſpicere, ſed vt condecet & priuilegium veſtræ B ſedis eſt,& nos & illi canonicaliter conuocemur, & ante vos de noſtris obiectionibus canonicè cum omni probitate concertemus;ſicut prędeceſſores noſtri penes veſtros fecerunt anteceſſores,& ſicut canonica in prædicta ſancta ſynodo docent inſtituta, & veluti paleati verbi per ventilabrum canonicæ examinationis,plenam purgationem in communi conſiſtentes auditorio,de maturis & nutrientibus catholicæ Eccleſiæ dogmatibus,quæ confirmant cor hominis, participationem paternarum conſequamur inſtitionum.Antiquis enim regulis cenſitum eſt, vt quicquid, quanuis in remotis aut longinquis poſitis prouincijs, ſuper Epiſcoporum querelis,aut accuſationibus ageretur, non priùs tractandum vel accipiendum eſſet, quàm ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet pronunciatio prolata, quæ infirmaret, aut firmaret,indeque ſumerent normam, vnde Eccleſiæ ſumpſēre prædica-C tionis exordium, ne paſſim ab inſidiatoribus columnæ euerterentur Eccleſiæ. Certum eſt enim eidem ſanctæ ſedi veſtræ in honorem beatiſſimi Petri, patrum decreta peculiarem decreuiſſe reuentiam Dei pro rebus inquirendis atque determinandis,quas ſollicitè decet,iuſteque ab ipſo præſulum examinare vertice apoſtolico,cuius ſollicitudo ſemper fuit & eſt,tam mala damnare,quàm probare laudanda.Quocirca humillimum veſtro apoſtolico culmini perſoluentes obſequium,vt ipſe Dominus præcepit, & ſanctorum decreta patrum ſtatuerunt,cum lacrymis ſuggerimus,quod ſine gemitu cordis reticere non valemus. Nam in tantum à perſecutoribus ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque inimicis perſequimur, vt magis nos tædeat viuere quàm mori.Vnde præ omnibus fatemur in tantum cor eſſe noſtrum vulneratum,vt Propheticum illum planctum exoptemus,dicentes:Quis dabit ca-D piti noſtro aquam ,aut oculis noſtris fontem laçrymarum, vt ſedentes ploremus die ac nocte?Ecce enī Eccleſia Dei non leuiter perturbatur,columnæque eius nimis infeſtantur,atque à prauis amoueri hominibus nitūtur.Chriſtianorum verò voces ac gemitus Epiſcoporum longè lateque reſonant,nouitates inſurgunt,calumniæ creſcunt,perſecutio graſſatur,perditio fit populorum: veſtrum eſt enim nobis manum porrigere, quia vobis commiſſi ſumus:veſtrum eſt nos defendere atque liberare, noſtrumq; eſt à vobis auxilium expetere,veſtris parēre iuſſionibus. Præ nimio ergo dolore & gemitu omnia quæ nobis inſtant,& nos infeſtant,neceſſariò recordari, vobiſq; ſignificare nequimus.Ideo almum veſtrum exoramus Apoſtolatum, vt ſuperiùs, legem quæ in memorata Nicena ſynodo eſt promulgata,licet prædictorum inſidiatorum & aliorum malorum hominum,vt faciliùs Epiſcopos ,Deiqué

miniſtros valeant illaqueare, deprauatione ſit ſuffocata, reparetis, & quæ ne B
ceſſaria fore cognoſcitis veſtræ ſanctæ ſedis auctoritate, nos cunctosq; fratres informetis, vt malorum inſidias hominum veſtra fulti auctoritate illæſi Domino opitulante euadere valeamus, quia nō eſt inſidias luporum præuidere ouium, ſed paſtorum. Scimus enim vt ſemper veſtræ ſedis præſules primò Apoſtoli, deinde ſucceſſores eorum fecerunt vos vniuerſalis Eccleſiæ, & maximè Epiſcoporū, qui oculi propter contemplationem & ſpeculationē vocantur Domini, curam gerere, ac de releuatione & lege noſtra aſſiduè cogitare debere, ſicut ſcriptum eſt: Beatus vir qui meditatur in lege Domini die ac nocte, quæ meditatio non lectione per figuram literarū tantū conſpecta, ſed exuberante in vobis Chriſti gratia in veſtra cognoſcitur cōſcientia immobiliter inſita, & nullatenus de veſtro corde recedēte lege Chriſti Dei Domini ſacroſancta, ſicut in pſalmo dicit Propheta: Os iuſti meditabitur ſapi- F
entiam, & lingua eius loquetur iudiciū, lex Dei eius in corde ipſius, non attramento, ſed ſpiritu Dei viui veſtra in arcana mente cōſcripta, neq; in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus, ſicut beatiſſimi Apoſtoli Pauli ad Corinthios miſſa nos docet Epiſtola. Quibus præmiſſis ſignificamus Deo placitæ paternitati veſtræ, die VII. Calendarū Auguſtarum indictionis quartæ noſtrā humilitatē diuina gratia ſuo, vt præcepit, munere præueniente, veſtris ſanctis ac Deo dignis precibus in ſancta Romana Eccleſia pontificalis honoris accepiſſe conſecrationē & ſtolā, in quo dignitatis faſtigio, vt à Deo omīpotente regamur altiſſimo, & à malis omībus liberemur, vt non ſacerdotale nomē tantū, ſed Chriſti Domini Dei noſtri protegente auxilio, & meritū habeamus, veſtris ſanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus poſcimus, quatenus & veſtris deprecationibus pro nobis ad Deum G
effuſis muniti, & eruditionibus bonis inſtructi, digni efficiamur cū omīi nobis populo Chriſtiano commiſſo illæſi protegi velamento diuino. Ad ſalutationē ergo veſtræ ſanctæ & honorandæ paternitatis, vice noſtra Benedictū humilē noſtrū fratrē, veſtrū Epiſcopū, & Alexandrum presbyterum, Criſpinum quoque diaconem veſtros famulos deſtinauimus, quos poſtulamus celeriùs nobis à veſtra beatitudine perſolui, vt veſtris cohortationibus roborati, & veſtris regulis informati, inimicis videlicet compreſſis, ad proprias prudenter conſolati valeamus Eccleſias ante hyemē Deo propitio remeare. Veſtrum eſt quippe pater ſanctiſſime canonica diſtrictione ſollicitè Eccleſiaſticæ regulæ aduerſantibus, & fratrum inſidiatoribus obuiare, nec permittere nouiter dici, quod patrum venerabilium auctoritas omninò non cenſuit.
Nos enim humiles corde, quæ recta ſunt adiuuante Domino ſapientes, vno H
vinculo charitatis vobiſcū ſumus conſtricti, verā fidem ac religionē catholicam in omnibus fortiter defenſantes. Studioſiùs itaque à catholicis improbis probè reſiſtere innitendum eſt, ne torpentes deſidia oppreſſi culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quaſi fauorē impendentes iudicemur, dum aduerſa catholicæ fidei propulſare negligim⁹: vnde dictū eſt: Negligere quippe dū poſſis conturbare peruerſos, nihil aliud eſt quàm, fouere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Liquet doctor ſanctiſſime venenoſa ſerpentium ſine ſimplicitate aſtutia, dum manifeſta eſt doloſa inimicorū fallacia. Succurrite quæſumus oppreſſis, liberate nos de manu perſequentiū, vt cū beato Iob cātetis: Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ cōſolatus ſum, iuſtitia indutus ſum, et veſtiui me ſicut

veſtimen-

A veſtimento & diademate iudicio meo: oculus fui cæco & pes claudo, pater
eram pauperum, & cauſam quam neſciebam diligentiſſimè inueſtigabam.
Conterebam malas iniqui, & de dentibus earum auferebam prædam, & reli
qua. Nos enim quos tua maxima expectat cura, id eſt, omnes Epiſcopi, præ-
puè tuum mereri debemus iudicium, & non ab alijs deuorari. Meritò ergo
nos Domini cauſa reſpicit ſacerdotes, ſi ſilentio faueamus errori: ſiquidem
corripiantur huiuſmodi, nec ſit liberum eis pro voluntate facere iudicium:
deſinat nouitas inceſſere vetuſtatem, deſinat Eccleſiarum quietem iniquitu
do turbare: nam vt omnes metropolitani vel reliqui Epiſcopi ſua odia, aut
vindictas in reliquos Epiſcopos exercere non valeant, ideo nominatim in
Nicena ſynodo expreſſi ſunt primates, qui reliquos Epiſcopos audire & iu-
dicare debeant, ne vlla fraus in iudicio Epiſcoporum poſſit irruere. Vos ergo
B qui in ſummo ſpeculo gratia Dei eſtis poſiti, attendere eos & opprimere o-
portet, qui in fratres ſeditiones, & ſcandala excitant: ideoq; exoramus, vt mi
nimè deſpiciatis humilitatis noſtræ & omnium orientalium orthodoxo-
rum ſacerdotum & populorum afflictiones & deprecationes cum lacrymis
oblatas, ſed ſicut luminaria vniuerſo mundo verbum vitæ retinentes, intro-
ductas extinguite tenebras nephandiſſimorum inſidiatorum, temporibus e-
tiam noſtris procaciter germinatas, quatenus funditùs extincta huiuſmodi
caligine. Lucifer nobis reſplendeat per vos ſanctiſſime pater, & dogmatum
definitio omnes lætificans, quam glorioſę Eccleſię ſancti patres per propria
pijſſimè dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicâſſe noſcun-
tur. Subſcriptio. Incolumem te & beneplacitum Deo ſanctiſſime pater pa-
trum orantem pro nobis Dominus cuſtodiat in æuum, Amen.

C

FELICIS PAPAE
EPISTOLA DE OPPRES-ſione Arriano-rum.

FELIX ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ Papa, atque per
gratiam Dei catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vr-
bis Romæ Epiſcopus, vnà cum ſancto cōcilio noſtro
reuerendiſſimorum ſacerdotum huc nobiſcum cō-
D uenientium in confirmatione pijſſimorum catholi-
cæ Eccleſiæ dogmatum, & releuatione oppreſſorũ
fratrum coëpiſcoporum videlicet noſtrorum, qui re
ctam Niceni concilij tenent fidem, & fratres non in
feſtant, vniuerſis ſpiritualibus fratribus noſtris, & reliquis in ſacerdotali col
legio Domino conſecratis, atque omni plenitudini Eccleſiæ catholicæ, gra-
tia vobis & pax multiplicetur in cōfortatione & ſancti ſpiritus cōmunione,
quatenus in eo proficiētes à gloria in gloriã, virtutes annũciemus eius qui de
tenebris nos vocauit in admirabile lumẽ ſuũ, apud quẽ nō eſt tranſmutatio,
nec viciſſitudinis obumbratio. Portate fratres hortamur perſecutiones &
tribulationes patienter, vt eius inueniamini filij, quem quotidie patrem vo-
catis Deum in cœlis, & in eo vincatis omnia, qui propter nos vicit om-
nia,

nia, qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Imitatores quoq; Dei conuenit in omni verbo & opere imitari Deum, ideoq; illud oportet nos dicere, quod ipſe de ſe perhibuit Dominus: Veniet princeps huius mundi, & in me nihil inueniet. Venerunt & illi qui vos & nos perſequuntur, quia vos ſine nobis perſequi non poſſunt: quoniam vnius Dei membra ſumus, & vnũ illius ſacerdotiũ per cuius ſanctificationem retinemus, & in nobis de ſuis nihil inuenerunt, quia quicquid ſumus, gratia Dei ſumus: licet propterea calũniari nos irrationabiliter ſtuduerint, quod facere ſolẽt inimici, ſuã ex hoc cooperire dementiã properantes, quatenus per mendaciũ veritatem valeant obũbrare. Scripſi enim vobs, inquit, Apoſtolus, per multas lacrymmas, vt non contriſtemini, ſed vt ſciatis quàm charitatem abundantius habeo in vobis: etenim detrahentibus detrahere non eſt bonũ, vt non ad ea quæ ſcripta ſunt, commoti inuriæ certamine deficiamus. Non debemus omninò timere opprobium hominum, neq; eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus iubet per Eſaiam Prophetam dicens: Audite me qui ſcitis iudicium populus meus, in quorum cordibus lex mea eſt, nolite timere opprobrium hominum, & blaſpemias eorum ne timeatis. Conſiderantes etiam quod in pſalmo ſcriptum eſt: Nónne Deus requiret iſta? ipſe enim nouit abſcondita cordis & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ ſunt: vana autem locutus eſt vnuſquiſque ad proximum ſuũ & labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt mala: ſed diſperdet Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt, labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? Nam ſi hæc in memoria retinerent, minimè ad tantam proſilirent iniquitatem: non enim probabili & paterna doctrina hoc faciunt, ſed vt ſuam exerceant in ſeruos Dei vindictam, ſcriptũ nanq; eſt: Via ſtulti recta in oculis eius, & ſunt viæ quæ videntur homini iuſtæ, nouiſſima autem eorum deducunt ad mortem. Nos enim qui hoc patimur, iudici reſeruare debemus, qui reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua, qui etiam per miniſtros ſuos intonuit dicens: Mihi vindictam, ego retribuam. Vos enim in recta fide, & pura ac bona ſuccurrite voluntate viciſſim, nec aliquis à ſupplemẽto fratris ſubtrahat manum, quoniam in hoc ait Dominus: cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem: vnde & ipſe per Prophetam loquitur dicens: Ecce quàm bonum & quã iocundum habitare fratres in vnum: ſpirituali dico habitaculo, & concordia quæ in Deo eſt, & vnitate fidei huius delectabilis, ſecundum veritatem inhabitaculi, quæ videlicet in Aaron magis decorabatur atq; ſacerdotalem induentibns dignitatem, ſicut vnguentum ſuper caput, principalem intellectum irrigans, & vſq; ad ipſam extremam ſcientiam deducens: in hoc habiculo benedictionem & æternam vitam promiſit Dominus. Huius ergo propheticę vaticinatiõis meritũ amplectentes, fraternã preſentẽ ſyllabã expoſuimus, noſtra propter charitatem minimè quærentes aut quæſituri. Non enim detrahentibus bonum eſt detrahere, aut palo ſecundum vulgarem fabulam excutere palum, abſit: nõ ſunt noſtra iſta, quapropter hoc auertat diuinitas. Non ſunt edocti habitus noſtri ita vincere, ſed in patientia longanimitatis & ſpiritu humilitatis: quia ſicut per duritiam minimè (vt propheticè dicamus) purgatur nigella, ita nec pacis ſoporatus fructus intelligentiæ per aſperitatem exprimitur: propter hoc enim verborum ſupportauimus colaphos, vt aut paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos ſe humiliare dignatus eſt, &

A eſt, & extremæ illius vltionis per hāc plagā verba declinemus. Audiamus ergo & cōſentiamus Eccleſiæ oratori, qui per linguā ſpiritus clara voce exclamat dicēs: Oīa vobis in charitate fiāt. Ergo ſiue quęrimus, ſiue tantūmodo dicimus, & tantūmodo audimur, charitas intercedat, ars aliqua exiſtat ad cōpoſitionē cōcordiæ boni & coniūctionē. Oportet enim de Deo quærētibus nobis ſpiritu rectitudinis mentis noſtrę dinumerātes intentiones tēplum pacificè inhabitare propter Deū, qui per Prophetā loquutus eſt: Quærens quęre & apud me habita: ſpeculū enim dedit nos De⁹ populo ſuo, & oportet eos qui à Deo ſunt deputati, ſacerdotiū adipiſci, ita in humilitate greſsū mētis ad inuicē tendere, vt in melius ædificentur hi, qui ad nos reſpiciunt, q̄ (quod dicere piget) per noſtrā diſcordiā, ſemitā pedū eorū concutere. Ad concordiā iudicemus nosipſos, & vnum in charitate ſapiamus, humilitatem venere-
B mur, per quàm apprehendi ſolet altitudo ſpiritus. Si enim verborum ampliùs vſq; nunc taciturnitatem quàm garrulitatem dilexerimus, hoc quidem bene habere arbitrati ſumus, ne ſcriptis veſtris reciprocè reſpondentibus iniuriæ fomitem excitemus, & puſillanimitate diiudicemur ab eo, qui omnia ad charitatem dirigere promulgauit. Orauimus verò & tunc oſtium circunſtantiæ labijs noſtris imponi, verbum inſonitum concipere potiùs quàm verbū ſonabile: & hoc tamen mihi donum eſt à Domino, & factus ſum ſicut homo nō audiens & non habens in ore ſuo redargutiones. Sed quia tempus eſt loquendi & tempus tacendi, operio verbum, & claudo oſtium, per taciturnitatem competenter exorans: Domine labia mea aperies, & reſpondeam exprobrantibus mihi verbum: licet enim tacuiſſemus, non ſemper tacebimus aperiente nobis Domino claues verbi. Igitur directis in præſenti beatitudini fraterni-
C tatis veſtræ apocriſarijs, qui poſt multas factas inter nos de Eccleſiaſtica requiſitione diſſonantes ſermocinationes, in fine ad hoc peruenerunt, admonentes nos atq; hortantes interpretari vnius veri Dei noſtri voluntatis intellectum, atq; huiuſmodi interpretationem deſtinare veſtrę ſacratiſſimæ venerationi: nos acceptam habentes bonæ cōſcientiæ prædictorum venerabiliū virorum admonitionem: cognoſcentes autem & quæ principatus Apoſtolorū ſummitas docet, paratos eſſe ad ſatisfactionem, omni poſcēti verbum de ſpe, quæ in nobis eſt ſecundum Dei timorē, manſuetudinemq; ad bonā ſcientiam temperantes, ſuper tali tantummodo requiſitione mētem noſtram per has ſyllabas exponimus, ſuperfluam exercitationem & altercationem verborū propter ſatietatem, & præſentis temporis incongruitatem declinantes, ac præcauentes, nihil omninò aliud intelligentes ac proferentes vel dicentes q̄
D quod audiuimus & cognouimus à ſanctis vniuerſalibus magnis Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus, & patres noſtri enarrauerunt nobis, & audientes prædicauimus ad ſupernam tendentes vocationem. Noſtrum eſt ſtudium vbi pacis conſtitutio manet his qui in ſtadio pietatis ſunt. Bene vnica gloria interceſſori tribuitur & corona: Deo manifeſtati ſumus qui iudicat omnia & cōprobat. Non iurgialiter ſtamus, non ad contradictionem reſpicimus, nec fauorē inanē amplectimur, ſed in verbo Dei propoſiti huiuſmodi requiſitionis reſolutionem feciſſe dignoſcimur, confitentes, quoniam pacis Dominus Deus ad alterum noſtrorum vnitatem & dilectionem conſeruauit in gloria eius benigniſsimæ maieſtatis. Omnem cum veſtra beatitudine in Chriſto exiſtentem fraternitatem tam nos quàm qui nobiſcum ſunt multum ſalutauimus. Data XIII. Cal. Nouēb. Philemone & Attico viris clariſsimis cōſulibus.

LIBERII PAPAE

EPISTOLA, VT NVLLVS PRO PERSEcutionibus dum ,durare poteſt, ſuam relinquat Eccleſiam.

E

Dominis ſanctiſſimis & Deo amãtiſſimis vniuerſis Epiſcopis Liberius Epiſcopus ſalutem.

NIHIL eſt quod diu ſtare poſſit niſi Dei gratia. Cæterùm nequitia diaboli contemptibile malum, plenum veneno mortifero ſæuit, qui ſurſum atq; deorſum circuit quærẽs F quem deuoret. Vnde vigilare & ſobrij eſſe ad orationes, et Deo propinquare debemus, & fatuas Domino auxiliante hominum inſidias, prout Dominus poſſe dederit, reſpuere & patres ſequi, & non tranſgredi terminos patrum, non vt noſtras relinquamus, dum in eis perſiſtere aliquo modo valebimus, Eccleſias, vt ad alias properemus, aut populos commiſſos negligere, vt quietem ampliùs quàm pro eis elaborare, pro quibus etiam animas ponere debemus, ſtudeamus: quanquam multi nos perſequãtur, & oues Chriſti dilacerare deſiderant, qui quaſi veſtibus ouiũ apparẽt, intus aũt ſunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoſcimus. Iſti primò quidẽ videntur ex nobis eſſe, ſed nõ ſunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent vtiq; nobiſcũ. Quãdo verò ſuam euomuerint impietatẽ, dolũ qui in eis eſt erũpentes, & apprehẽdentes in- G firmiores, & eos qui ad eloquia diuina ſenſus inexercitatos habent, ſecũ eos cõtrahunt ad perditionẽ, ſubuertentes quos oportet præſcientes cauere, ne malitia eorũ quidã ſeducti aſcindantur à propria firmitate. Exacuunt enim linguas ſuas, iuxta Prophetæ vocẽ, ſicut ſerpentes, venenũ aſpidũ ſub labijs eorũ. Nec vos pigeat per tẽporales cruciat⁹ pro Chriſti nomine laborare, ſed emolumenta futuræ remunerationis huius ſeculi vexationes tolerare perſuadeant. Scriptũ nanq; eſt: Quid retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicẽ ſalutaris accipiã & nomen Domini inuocabo. Tantum enim à nobis exigitur, quantũ poſſumus famulatus noſtri obſequio cõmodare. Vnde quidã tantò nobis neceſſe eſt importunis prædicationibus inſiſtere, quãtò nobis perfectæ negotiationis creditur duplicata talentorum aſſignatio, atq; dominica nobis ad ſuſcipiendã eius requiẽ, perſuadet aſſertio. Suggeſtũ H nanq; nobis eſt, quod pro præteritis laboribus & infeſtationibus nonnulli veſtrûm aſſignatas ſibimet & à Deo commiſſas relinquunt plebes, & in futuro plures relinquere velint eas quas tueri debent Eccleſias, & pro ouibus ſibi cõmiſſis laborare negligunt, & monaſteriorũ ſe quieti contradere feſtinẽt, & vacationem ab Epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio atq; ocio vitam degere magis appetant, quàm in his quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicẽte Domino: Beatus qui perſeuerauerit vſque in finem. Vnde nanq; eſt beata perſeuerantia, niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum apoſtolicã prędicationem, omnes qui voluerint in Chriſto piè viuere perſecutionem patiuntur. Ideoq; fratres chariſſimi non vos afflictionum amaritudo à pio mẽtis veſtræ propoſito coartet recedere. Conſiderate nanq; quanta pro abſolutiõe noſtri &

A noſtri & liberatione,creator dominuſq; &redéptor noſter pertulerit, quibúſue ſe contumelijs afficiendum tradiderit,vt nos à vinculis poteſtatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus ſanctus conſtituit Epiſcopos,regere Eccleſiam Dei,quam acquiſiuit proprio ſanguine,vt nõ ſit,qui vos decipiat aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis,vt vobis plebes commiſſas relinquatis,& alicui propter malorum opprobriũ hominũ quieti vos tradatis,vt vos ſolũmodò ſaluetis,& filios orphanos relinquatis. Apertiſſimè enim Spiritus ſanctus per Apoſtolũ dicit,quia in nouiſſimis tẽporibus recedent quidam à fide & charitate,attendentes ſpiritibus ſeductorib⁹,&doctrinis dęmoniorũ,hypocriſi mendaciloquorũ,cauteriateã habentium ſuam cõſcientiam.Propter quod hortamur veſtram charitatem, exemplo eius, qui pro nobis pati voluit, promptos vos in cunctis eius per-
B manere ſeruitijs,nec quidem quoquo modo à commiſſa cura recedere, ſed totis viribus in commiſſis vobis negotijs fortiter vſque in finem perdurare: quoniam beatus eſt,qui perſeuerauerit vſque in finem:nec laudatur initium, ſed finis.Nemo vos ſeducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.Nolite ergo effici comparticipes eorum dogmatũ,neq; cõmunicetis infructuoſis verbis illorum,magis aũt & redarguite, quoniam cœtus præuaricatorum ſunt,& extenderunt linguam ſuam,quaſi arcum mẽdacij,& non veritatis. Completum eſt in eis,quia de malo ad malũ egreſſi ſunt, &me nõ cognouerunt,dicit Dominus. Veritatẽ enim non loquentur:docuerunt enim linguam ſuam perſecutores Eccleſiarum,eorumq; ſacerdotũ,loqui mendacium,vt impiè agerent,laborauerunt,& renuerunt ſcire me: dicit Dominus.State ergo vos dilectiſſimi ſuper vias,& videte, interrogate de ſe-
C mitis Domini antiquis, & videte,quæ eſt via bona ſanctorum patrum, & ambulate in ea,& inuenietis requiẽ animabus veſtris.Sed & ſi patimini propter Chriſtum,beati eritis: metum autem eorum ne timueritis,neq; conturbemini:Dominum autem Deum ſanctificate in cordibus veſtris,ipſo dicente.Nolite timere eos,qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere,ſed potiùs eum timete,qui poteſt animam & corpus perdere in gehennã.Nónne duo paſſeres aſſe veneunt, & vnus ex illis nõ cadet ſuper terrã ſine patre veſtro? Veſtri aũt& capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere:multis paſſeribus meliores vos eſtis.Rememoramini ergo fratres eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionẽ, vt ne fatigemini animis veſtris deficientes:nondũ enim vſq; ad ſanguinem certauimus aduerſus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis fra-
D tres chariſſimi,meliora & viciniora ſalutis, quia neq; mors,neq; vita, neque Angeli,neq;principatus,neq;poteſtates,neque inſtantia,neque futura,neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magiſtro gentium docente,poterit nos ſeparare à charitate Domini noſtri Ieſu Chriſti,& quæ in ipſo eſt recta fide.Nolite itaq;amittere confidentiã veſtrã, quæ magnã habet remunerationem. Patientia enim nobis neceſſaria eſt ad colluctatiões aduerſariorũ,quatenus fidem intemeratã vſq; in finẽ conſeruãtes, repromiſſionẽ percipiamus,quã repromiſit his,qui legitimè certare deproperant.Adhuc omninò modicũ aliquantulum,qui venturus eſt veniet,et nõ tardabit.Ecce enim iudex ante ianuã aſſiſtit,coronas hilariter promittẽs his,qui pro eo paſſionib⁹ ſubmittũtur.Quòd ſi ſubtraxerit ſe quis,non placebit animæ ſuæ,ſed cadet de promiſſione propter negationem.Nos aũt nõ

ſumus ſubtractionis filij in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ. E
Propter quod aſſumite arma Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo aduerſus omnes inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ & veſtros, & induite vos lorica iuſtitiæ, calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus aſſumentes ſcutũ fidei, in quo poſſitis omnia iacula nequiſſimi ignita extinguere: & galeã ſalutis accipite, & gladiũ ſpiritus quod eſt verbũ Dei, per omnẽ orationẽ & obſecrationẽ radicati & fundati in ſolatio fratrum pro Chriſto Ieſu Domino noſtro. Sed & nunc fratres cõmendamus vos omnes Domino & verbo gratiæ eius, qui poteſt perficere & dare hæreditatẽ vobis cũ omnibus ſanctis. Ipſe aũt Deus pacis & dilectionis det vobis idipſum ſapere in alterutrũ, vt vobis inuicem ſuccurratis, & non ſitis diuiſi, vt vnanimes vno ore, & vno corde honorificemus eum in concordia & cõſolatione fratrum, qui poteſt confirmare nos ſecundum Euangelium eius, iuxta reuelationem myſterij æ- F
terni, temporibus ſcilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda ſunt munera. Summoperè etiam conſiderare debetis, quòd hi, qui fratribus inuident, eosq; damnare aut perdere cupiũt, per ſe ſua dogmata deſtruunt: dicit enim Dominus, Om̃e regnũ in ſe diuiſum non ſtabit, & om̃is ſcientia & lex aduerſum ſe diuiſa nõ ſtabit. Ideoq; neceſſe eſt, vt cõcorditer ſalubres ſuſcipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium deuotionis vnanimes diuinis & apoſtolicis conſtitutionibus pareatis, & in nullo patiamini prouidentiſſima canonum decreta violari, quatenus et Nicenorum canonum conſtituta, & quæ à nobis vel à prædeceſſoribus noſtris ſunt prouidè & ſalubriter decreta, intemerata permaneant in futuro.

EPISTOLA DAMASI PAPAE, AD PAVLINVM ANTIOchenum Epiſcopum, quòd Chriſtus integrum hominem ſuſceperit ſine peccato, & quòd vnus ſit Chriſtus ante ſecula ex patre natus, & in tempore ex virgine editus. G

Dilectiſſimo fratri Paulino Damaſus.

PER filium meum Vitalem ad te ſcripta direxeram, H
tuæ voluntati & tuo iudicio omnia derelinquens: & per Petrum prebyterum indicaueram me in articulo iam perfectiõis eius aliqua ex parte commotum. Vnde vt nullus tibi ſcrupulus reſideret, ne volentes forſitan Eccleſię copulari tua çautio perblanda differret fidem, miſimus noſtram tam tibi, qui eius fidei communioniq; ſociaris, quàm his qui in ea ſubſcribentes tibi & nobis per te voluerunt ſociari dilectiſſime frater. Quapropter ſi ſupradictus filius meus Vitalis, & hi qui cum eo ſunt, tibi voluerint aggregari, primùm debent in ea expeditione fidei ſubſcribere, quæ apud Nicæam pia patrum voluntate firmata eſt,

a Dein-

A 1 Deinde quoniam nemo poteſt futuris vulneribus adhibere medicinam, hæreſis eradicanda eſt, quæ poſtea in oriente dicitur pullulâſſe: id eſt, confitendus eſt ipſe ſapientiæ filius Dei ſermo, humanũ ſuſcepiſſe corpus, animá, ſenſum, id eſt integrum Adam, & vt expreſſiùs dicam, totum veterem noſtrũ ſine peccato hominem. Sicut enim confitentes eum humanum corpus ſuſcepiſſe, non ſtatim ei & humanas vitiorum adiungimus paſſiones: ita & dicentes eum ſuſcepiſſe & hominis animam & ſenſum, non ſtatim dicimus & cogitationum humanarum ſubiacuiſſe peccato.

2 Si quis autem dixerit verbum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum, hunc catholica Eccleſia anathematizat: necnon & eos qui duos in ſaluatore filios cõfitentur, id eſt, vnũ ante incarnationẽ, & alterum poſt aſſumptionem carnis ex virgine, ſed eundem Dei filium & antè & poſteà confiteantur,
B quicunq; huic epiſtolæ ſubſcribere voluerint, ita tamen vt ſi & in eccleſiaſticis canonibus, quos optimè noſti, & in Nicenam fidem antè ſubſcripſerint, hunc debeas abſq; alia ambiguitate ſuſcipere. Non quod hæc ipſa quæ nos ſcripſimus, non poterimus conuertentium ſuſceptioni proponere, ſed quod tibi conſenſus noſter liberum in ſuſcipiendo tribuat exemplum.

SYNODVS ROMANA SVB DAMASO PAPA.

POST Nicenum concilium aliud in vrbe Romana poſteà congregatum eſt, quo catholici Epiſcopi addiderunt de Spiritu ſancto, quia poſtea is error inoleuit, vt quidam ore ſacrilego auderent dicere Spiritum ſanctum factum eſſe per filium. Vnde ana-
C thematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant eum cum Patre & Filio vnius poteſtatis eſſe atq; ſubſtantiæ. Anathematizamus quoq; eos, qui Sabellij ſequuntur errorem, eundem dicentes Patrem eſſe quem & filium. Anathematizamus Arrium atq; Eunomium, qui pari impietate, licet ſermone diſſimili, filium & Spiritum ſanctum aſſerunt eſſe creaturas. Anathematizamus Macedonios, qui de Arrii ſtirpe venientes, non perfidiam mutauerunt, ſed nomen. Anathematizamus Fotinum, qui Hæbionis hæreſim inſtaurat, qui Dominum Ieſum Chriſtum tantum ex Maria virgine confitetur. Anathematizamus eos qui duos filios aſſerunt, vnum ante ſecula, & alterum poſt aſſumptionem carnis ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili, dicunt Dei verbum in humana carne verſatũ, cum ipſe filius ſit verbũ Dei, & pro anima rationali & intelli-
D gibili in ſuo corpore fuerit, ſed noſtrã, id eſt, rationalem & intelligibilẽ ſine peccato animã ſuſceperit atq; ſaluauerit. Anathematizamus eos qui verum Dei filium extẽſione aut collectione, & à patre ſeparatum in ſubſtantiuum, & in finem habiturum eſſe contendunt. Si quis non dixerit ſemper Patrem, ſemper Filium ſemper Spiritum ſanctum, anathema ſit. Si quis nõ dixerit filium natum de Patre, id eſt, de ſubſtantia diuina ipſius, anathema ſit. Si quis non dixerit verbum Domini filium Dei, Deum, & oĩa poſſe, & Patri ęqualem, anathema ſit. Si quis dixerit quod in carne cõſtitutus filius Dei cum eſſet in terra, in cœlis cum patre non erat, anathema ſit. Si quis dixerit, quòd in paſſione crucis dolorem ſuſtinuit filius Dei Deus, & nõ caro cum anima quá induerat in forma ſerui, quã ſibi acceperat, ſicut ait ſcriptura, anathema ſit. Si qs non dixerit, quòd in carne, quã aſſumpſit Chriſts, ſedet ad dextrã patris, in

qua venturus eſt iudicare viuos & mortuos, anathema ſit.Si q̃s nõ dixerit Spiritum ſanctum de patre eſſe verè ac propriè,ſicut filium de diuina ſubſtantia & Deum verum,anathema ſit.Si quis non dixerit,omnia poſſe Spiritum ſanctum,omnia noſſe,& vbiq; eſſe ſicut patrem & filium, anathema ſit. Si quis dixerit Spiritum ſanctum facturam aut à filio factum ,anathema ſit. Si quis non dixerit,omnia per filium & Spiritum ſanctum Patrem feciſſe,id eſt,viſibilia & inuiſibilia,anathema ſit.Si quis non dixerit,patris,& filii,& Spiritus ſancti vnam diuinitatem,potentiam,vnam gloriam,dominationem , vnum regnum atque vnam voluntatem,ac veritatem,anathema ſit. Si quis tres perſonas nõ dixerit veras Patris,& Filij,& Spiritus ſanctiæ,quales ſemper,iubentes omnia,& continentes viſibilia & inuiſibilia,omnipotentes, omnia iudicantes,omnia viuificantes,omnia facientes, omnia ſaluantes, anathema ſit. Si quis non dixerit,Spiritum ſanctum adorandum ab omni creatura,ſicut & Filium & Patrem,anathema ſit.Si quis de Patre & Filio bene ſenſerit,de Spiritu autem ſancto non rectè habuerit,hæreticus eſt.

E F

EPISTOLA DAMASI PAPAE AD HIERONYMUM Presbyterum.

DAMASVS Epiſcopus fratri & compresbytero Hieronymo in Domino Salutem.

G

DVM multa corpora librorum in meo arbitrio oblata fuiſſent, contigit vt & librum Pſalmorum in meo animo feſtinus cognoſcerem detineri, & memoriam capacitatis meæ imbuere cogitaui. Frater amãtiſſime & in Chriſto ſemper ſacerdos,rogo te, vt ſecundum ſeptuaginta interpretes,& presbyteros, id eſt,Matthiam,& Ptolemæum,Muchium, Caſium,Hydronium, Ciatrem,Simonem, & cæteros, in quantum tua poterit conſcientia,de LXX. inuenire veſtigia,nobis tranſmittas.Peto etiam tuam charitatem,vt ſicut à rectore tuo Alexandro Coëpiſcopo didiciſti Græcorum pſallentiam,ad nos dirigere tua fraternitas delectetur; quia tantæ apud nos ſimplicitatis indago eſt,vt tantùm in die dominico Apoſtoli epiſto- H
la vna recitetur, & Euangelij capitulum vnum dicatur : nec pſallendi mos tenetur, nec hymni decus in noſtro ore cognoſcitur. Peto ergo per fratrem compresbyterũ noſtrum Bonifacium, vt libeat fraternitati tuæ nobis aperire veſtigia.Miſſa V.Calend. Nouemb. per Bonifacium presbyterum Hieroſolymam.

HIERO-

A HIERONYMI PRESBYTERI AD DAMASVM PAPAM EPISTOla, vbi ſuggerit de Gloria patri, & Alleluia, in fine pſalmorum apud Romanam Eccleſiam concinendo.

Beatiſſimo Papæ Damaſo ſedis Apoſtolicæ vrbis Romæ, Hiæronymus ſupplex.

LEGI literas apoſtolatus veſtri, poſcẽtes ſecundũ ſimplicitatem LXX. interpretum canens, pſalmographũ
B interpretari feſtinem, propter faſtidium Romanorũ, vt vbi obſcuritas impedit, apertiùs & Græcè & Latinè trahatur ſenſus: Cliens ergo precatur tuus, vt vox iſta pſallentium in ſede tua Romana die noctúque canatur, & in fine pſalmi cuiuſlibet, ſiue matutinis vel veſpertinis horis coniungi præcipiat Apoſtolatus tui ordo, Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto, & reliqua. Iſtud carmen laudis omni pſalmo coniungi præcipias, vt fides trecentorum decem & octo Epiſcoporum Niceni concilij in veſtro ore pari canſortio declaretur: vbi autem Deus & homo honorabili voce cantatur, Alleluia ſemper cum om̃ibus pſalmis affigatur, vt omni loco cõmuniter reſpondeatur nocturnis tẽporibus. In Eccleſia autem poſt reſurrectionem vſq; ſanctam pentecoſten finiatur:
C inter dierum verò ſpatia tibi ſoli quinquageſimæ propter nouitatem ſanctę paſchæ, vt vox iſta laudis canatur in Aleph, quod prologus græcè, latinè aũt præfatio dicitur

EPISTOLA STEPHANI ARCHIEPISCOPI, ET TRIVM CONciliorum Africæ, ad Damaſum Papam, de priuilegio Romanæ ſedis.

Beatiſſimo Domino & apoſtolico culmine ſublimato, ſancto patri patrum Damaſo papæ, & ſummo omnium præſu-
D lũ Pontifici, Stephanus Archiepiſcopus cõcilii Mauritianiæ, & vniuerſi Epiſcopi de tribus conciliis Africanæ prouinciæ.

NOtum veſtrę facimus beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis poſiti, quoſdã fratres noſtros venerabiles videlicet Epiſcopos vobis inconſultis à ꝓprio deiiciunt gradu, vel deiicere moliuntur, cùm veſtræ ſedi Epiſcoporum iudicia & ſummorum finem Eccleſiaſticorum negotiorum, in honore beatiſſimi Petri, patrum decreta omnium cunctam reſeruare ſententiam inquirendi reuerentia de Dei rebus, quas omni cura & ſolicitudine obſeruare debemus. Maximè verò debent

debent ab ipſo præſulum examinari vertice apoſtolico,cuius vetuſta ſolici- E
tudo eſt,tam mala damnare,quàm reuelare laudanda. Antiquis enim regulis cenſitum eſt,vt quicquid horum quamuis in remotis vel in longinquo poſitis ageretur prouincijs, non priùs tractandum vel accipiendum ſit, niſi ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum,vt eius auctoritate,iuxta quod fuiſſet pronunciatum,firmaretur: & reliqua multotiens talia & his ſimilia, quæ ſuper his conſtituta ſunt: quibus ſi illicitè factum eſt, vt ſemper veſtræ ſedi conſuetudo fuit, feſtinanter occurrite & his viriliter, vt pater pro filijs certantes,ſtate,ſicut bene à Ieſu filio Syrach dictum eſt: Vſq; ad mortem certa pro veritate,& ſemper Dominus Deus tuus pugnabit pro te. Accipere enim perſonam impij non eſt bonum,vt declines à veritate iudicij. Sin minùs illicita ſunt hæc,pateat nobis talis omnibus licentia beatiſſime pater: aut ſi
liceat hos,vel aliquos etiam minorum graduum clericos,niſi canonicè tem- F
pore legitimo vocatos,aut ſine legitimis accuſatoribus,aut abſq; veris & innocentibus teſtibus,vel niſi manifeſtè canonicè conuictos,aut ſponte confeſſos,vel à ſuis ſedibus eiectos,aut ſuis expoliatos rebus,vocare ad ſynodum vel damnare:quia legimus eos nõ poſſe canonicè ad ſynodum ante ſuam diu tenendam & gubernãdam viribus ſcilicet pleniter reſumptis reſtitutionem, ſuiſq; omnibus ſibi legaliter reſtitutis integerrimè vocari, aut vt veniant ad ſynodum,niſi ſponte voluerint imperari. Deus ergo creator omnium conſeruet lõgæuum apoſtolatum veſtrum ad ſtabilitatem Eccleſiarum ſanctarum, & orthodoxę fidei,voſq; paſtorem bonum,qui ſpiritualibus pro ouibus veſtram ponitis animam,atq; baculo paſtorali lupos rapaces expellitis, omnibusque oppreſſis auxilium fertis, quod & iſtis atque omnibus vos ſemper
facere optamus ſanctiſſime Papa. Subſcriptio, & alia manu: Ora pro nobis G
chariſſime pater.

EPISTOLA DAMASI PAPAE AD STEPHANVM ARCHIEPISCOPUM, & Africanos Epiſcopos, de auctoritate ſedis apoſtolicæ, & Epiſcoporum accuſatoribus.

Damaſus ſeruus ſeruorum Dei, atque per gratiam eius Epi-
ſcopus ſanctę catholicę Eccleſiæ vrbis Romæ Stephano Ar- H
chiepiſcopo concilii Mauritanię, & vniuerſis Epiſcopis Africanæ prouinciæ.

LECTIS fraternitatis veſtrę literis,primò gratias ago quòd tantorum fratrum merui benedictionem frui:deinde quod circa fratres ſolicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre,qui ait: Qui vult venire poſt me,abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuam & ſequatur me, & reliqua ad hũc modum pertinentia. Igitur quando in præſenti opportunè geſtorum conſolatione,Apoſtolicis veſtra beatitudo viſceribus

A ribus cõmota nos hortata eſt,tuitionẽ fratrũ apoſtolica impendere auctoritate,& eorũ iniurijs ſubuenire,dũ conſtet eadẽ vos cũ Apoſtolo compaſſibiliter dicere.Quis infirmatur,& ego nõ infirmor? quis ſcandalizatur & nõ vror? ſatagentes ne aliquis de his,qui vobis crediti ſunt,à ſæuis beſtijs lacere tur aut capiatur.Pro qua re oportet iuxta veſtram prudentem cõmonitionẽ, magis aũt ſecundum Domini diuinã præceptionem, nos qui ſupra domum eius,hoc eſt,vniuerſalem Eccleſiam catholicam Epiſcopale ſuſcepimus miniſterium,ſolicitè vigilare,vt ne quid de ſacris eius muneribus, id eſt,apoſtolicis viris,Apoſtolorumq́;ſucceſſoribus atq; miniſtris,quiſquã nobis inconſultis damnetur.Scitis fratres chariſſimi firmamentum à Deo fixum & immobile,atq; titulũ luc idiſſimũ ſuorum ſacerdotum,id eſt,omniũ Epiſcoporũ apoſtolicã ſedem eſſe cõſtitutam,& verticẽ Eccleſiarũ: Tu es enim(ſicut diuinum pronunciat verbum veraciter)Petrus,& ſuper firmamentum tuum
B Eccleſiæ columnæ,qui Epiſcopi intelliguntur, confirmatæ ſunt:& tibi claues regni cœlorum commiſi,atq; ligare & ſoluere poteſtatem,quæ in cœlis ſunt & quæ in terris promulgaui.Tu prophanatorum hominũ & membrorũ meorũ,maximeq́; diſcipulorum meorũ exiſtis,vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei,cui⁹ vice hodie gratia Dei legatiõe pro Chriſto fungimur,& omnes huius ſanctæ ſedis præſules eius vicem geſſerunt,gerunt & gerent: ideo omnia quæ innotuiſtis non licere mandarem, niſi vos tam pleniter inſtructos eſſe ſcirem,quod cuncta ſuper quibus conſulitis,illicita eſſe non dubitetis.Diſcutere nanq; Epiſcopos & ſummorũ Eccleſiaſticorũ negotiorũ cauſas metropolitanos vnà cũ omnibus ſuis cõprouincialib⁹, ita,vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negotijs licet:
C ſed definire eorum atq; Eccleſiaſticarum ſummas querelas cauſarũ,vel damnare Epiſcopos,abſq; huis ſanctæ ſedis auctoritate minimè licet,quam omnes appellare(ſi neceſſe fuerit)& eius fulciri auxilio oportet. Nam vt noſtis ſynodum ſine eius auctoritate fieri non eſt catholicum:nec Epiſcopus in legitima ſynodo, & ſuo tempore apoſtolica vocatione congregata, definitè damnari poteſt:neq; vlla vnquam concilia rata leguntur,quæ non ſunt fulta apoſtolica auctoritate.Accuſatores aũt Epiſcoporũ,& teſtes ſuper quibus rogâſtis,abſq;vlla infamia aut ſuſpicione,vel manifeſta macula,& verè fidei pleniter inſtructi eſſe debent,& tales quales ad ſacerdotiũ eligere iubet diuina auctoritas:quoniã ſacerdotes(vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ poſſunt,nec in eos teſtificari,qui ad eundẽ non debent,nec poſſunt prouehi honorẽ:vocatio enim ad ſynodũ iuxta decreta patrũ canonica,eius qui im-
D petitur tam ſua præſentia,quàm & ſcriptis atq; apocriſarijs, per ſpatiũ fieri debet congruũ atq; canonicũ:quia niſi canonicè vocatus fuerit, ſuo tẽpore & canonica ordinatione, licet venerit ad conuentũ quacunq;ordinatione, niſi ſponte voluerit,nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus, quoniã nec ſeculi leges hoc permittunt fieri,quantò magis diuinæ. Deiectis verò atque ſuis rebus expoliatis nihil vobis verius ſignificare queo, quàm ſancti,patres definierunt, & noſtri prædeceſſores apoſtolica auctoritate roborauerunt. Ita enim hæc ſe habent,Epiſcopos eiectos atq; ſuis rebus expoliatos, Eccleſias proprias primò recipere, & ſua eis omnia legaliter reddi ſancti canones decreuerũt:& poſtea ſi quis eos accuſare voluerit,æquo periculo facere ſanciuerunt,iudices eſſe decernentes Epiſcopos rectè ſapientes& iuſtè volentes,ad tempus diuq́; illis reſumptis viris, & ſuis poteſtatiuè fruentibus rebus,ami-

 ciſq;

ciſq; & Dei ſeruis, ſapiẽtibus conſulentibus viris in Eccleſia cõuenientes, vbi E
teſtes eſſent ſingulorum qui oppreſſi eſſe videntur. Scimus enim homines in-
ermes non poſſe cum armatis ritè pugnare: ſic nec illi qui eiecti vel ſuis bo-
nis ſunt expoliati, cum illis qui in ſuo ſtant gradu, & ſuis fruũtur amicis atq;
bonis, litigare ritè poſsint. Nec ſeculi quoq; leges hæc ſecularibus fieri per-
mittunt, ſed priùs eiectos vel oppreſſos aut expoliatos cum ſuis omnibus re-
ſtitui iubent, & poſtea ſuo tempore, ſicut lex eorũ continet, ad placita venire
præcipiunt, nec vlla carceris cuſtodia appellantem arceri permittunt. Docẽt
enim ex parte, ſicut noſtis, terrena quæ ſunt cœleſtia. Accuſatores verò &
accuſationes, quos ſeculi leges nõ aſciſcunt, nullatanus ſunt in horum admit
tendæ cauſis, quia omne quod irreprehẽſibile eſt, catholica defendit Eccle-
ſia. Decet enim Domini ſacerdotes fratrum cauſas piè tractare, & venerabi-
liter intendere, atq; eorum iudicia ſuper ſacrificia ordinare, nec proterua aut F
tyrannica dominatione (vt de quibuſdam refertur) ſed charitatiuè pro Deo
& fraterno amore cuncta peragere, & quod ſibi quis fieri ſecundum domi-
nicam vocẽ non vult, alij inferre non præſumat, & in qua menſura menſi fu-
eritis, remetietur vobis. Ea verò quæ Apoſtolorũ prædicatione, & patrũ in-
ſtructione præcepimus, ſemper tenere debemus, ne aliqua noua cudere, aut
ad noxam fratrũ intendere videamur, ſed alterutrũ onera portemus, vt iuxta
Apoſtolũ, legẽ Domini adimplere valeamus. Tempus enim congruũ præuide
ri oportet, quando vniuſcuiuſq; accuſatæ perſonæ cauſa rectiſſimè in medio
producatur, quatenus grauitatẽ eius & conſonantiã quæ contra patrũ decre
ta, vel ſynodorũ confeſſionẽ prodi minimè cognoſcatur, q̃ ordinabiliter o-
mnes intendant, vt ad eã in om̃ibus rationabiliter reſpondeãt, & iuſtè ſe vel-
le manifeſtè oſtendãt. Nullus aũt introducatur perſonaliter, ſed accuſatores G
& accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit. Ac-
cuſatores verò & iudices non idem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices,
per ſe teſtes, per ſe accuſati, vnuſquiſq; in ſuo ordinabiliter ordine. Nã inſcri
ptio primò ſemper fiat, vt talionẽ calumniator recipiat, q̃a ante inſcriptionẽ
nemo debet iudicari, vel damnari, cũ & ſeculi leges hæc eadẽ retineant: de q̃-
bus om̃ibus vera ſemper fiat æquitas, quatenus accuſationis & iudicij ac te-
ſtimonij mercedẽ per veritatẽ geſtorũ conſequi valeant. Scriptũ eſt enim, ab
ominatio Domino labia mendacia, & teſtem fallacem proferentem mẽda-
cia, & ſeminantem inter fratres ſcandala, atq; litigia, ipſo monẽte atque di-
cente. Nõ facies calumniã proximo tuo, nec vi opprimes eũ: nõ facies quod
iniquũ eſt, nec iniuſtè iudicabis: non conſiderabis perſonã pauperis, nec ho-
nores vultũ potẽtis: iuſtè iudica proximo tuo, & q̃ tibi non vis fieri, alteri ne H
facias, & reliqua, & maximè præceptũ habentes Apoſtolicũ attendere nos i-
pſos & gregi, in quo nos ſpiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Dei Eccle-
ſiã, q̃ acquiſiuit per ſanguinẽ ſuũ propriũ: conuenit & iterũ attendere lupos,
attendere malos operarios, qui peruerſa faciunt, & aduerſa loquutur, vt de-
trahere ſemper diſcipulis Domini, & infamare quærant, quos corrigere vos
& omnes Domini ſacerdotes ſummo ſtudio oportet, quia peius malũ nõ eſt,
quàm vt ciues ciuibus inuideant, & ſacerdotes vel clerici ſacerdotibus vel
Pontificibus inſidientur, teſtante etiam veritatis voce: Qui vos tangit tan-
git pupillam oculi mei, & qui ſcandalizauerit vnũ de puſillis iſtis, melius eſt
vt ſuſpendatur mola aſinaria in collum eius, & demergatur in profundũ ma
ris. Et item Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me, ille proculdubio ſcan
dalizatus

A dalizatus eſt in Deũ,qui eius ſcandalizat Epiſcopum vel ſacerdotẽ,& multa talia,quæ hic non inſeruntur,ne nimis prolixa efficiatur epiſtola.Monentes quoq; inſtruere debetis memoratos vicinos veſtros,vt à talibus ſe ſubtrahãt, & quæ illicitè contra præfixos fratres egerunt,citò corrigant,&quos nobis inconſultis læſerunt,nobis inconſultis plena ſatisfactione ſanent,& citò reconcilient,ſi noluerint apoſtolicæ ſedis ſuſcipere cenſuram.Nã ſi quid fortaſſe in eis aut contra eos emerſerat,noſtrũ fuerat expectandũ examen,vt noſtra(vt ſemper huic fuit ſedi conceſſum priuilegium)aut cõdemnarentur auctoritate,aut fulcirentur auxilio.Neq;enim ſuo pro libitu noſtra debuerant iura peruadere,abſq; apoſtolicæ ſedis diſpoſitione mandante.A talibus deinceps omnes ſe abſtineãt ſacerdotes,qui noluerint ab apoſtolicæ petræ,ſuper quã Chriſtus(vt prædictũ eſt)vniuerſalẽ conſtruxit Eccleſiam, cui Epiſcorũ

B ſumma iudicia atq; maiorum cauſæ,ſicut paulò ſuperiùs memoratum eſt,reſeruatę ſunt atq;ſoli datæ,cẽſura à ſacerdotali honore ſecludi.Inducię enim accuſatis in criminalibus Epiſcopis ſex menſium , vel eo ampliùs , ſi neceſſe fuerit,concedendæ ſunt,quoniam & laicis hoc permiſſum,nullus ſecularib⁹ imbutus diſciplinis ignorat:quantò magis ſacerdotibus,qui ſuperiores eſſe eis non dubitantur?Habetur quoq; in decretis ſanctorum patrũ ſancitũ ,nõ fore canonicũ quenquã ſacerdotum iudicare vel damnare, antequã accuſatores canonicè examinatos præſentes habeat,locumq; defendendi accipiat, id eſt,inducias Eccleſiaſticas ad abluẽda crimina,&c.Nec extra propriã fiat prouinciã primò diſcuſſionis accuſatio ſine apoſtolica præceptione, cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri , quoniam & antiqua docet hoc patrum regula,in qua & imperialia pariter ſtatuta concinunt.Criminum,in

C quiunt,diſcuſſio ibi agenda eſt,vbi crimen admiſſum eſt:nam alibi criminũ reus prohibetur audiri,& alibi in canonibus præcipitur, quæcunq; negotia in ſuis locis vbi orta ſunt,finienda ſunt,& reliqua talia & his ſimilia,ſalua in omnibus apoſtolica actoritate,vt nihil in his definiatur,priuſqam ei placere cognoſcatur:quia omnes fultos eſſe oportet, & ſi quid eis graue intolerandumq; acciderit,eius eſt ſemper expectãda cenſura.Neq; enim proteruè aut ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus (vt ſæpe actũ agnouimus) detrahere aut accuſare præſumat quenquam ſacerdotum,quia iniuria eorum ad Chriſtum pertinet,cuius vice legatione pro populo , Chriſti ſanguine redempto , funguntur:Cauſas enim eorum quia Dei cauſæ ſunt,eius eſſe iudicio reſeruãdas, qui valet corpus occidere,& animam mittere in gehennam:qui dicit, mihi vindictam,& ego retribuam : apud quem conſcientia nuda eſt,cui non ab-

D ſconduntur occulta.Inſtruendi etiam omnes ſunt,quoniã per nos illis Chriſtus intonuit,non eſſe ouium lupi inſidias præuidere,ſed paſtoris.Monet ergo beatus Apoſtolus Paulus,ne de his temerè leuiterque præſumatur iudicium,de quib⁹ nemo poteſt verius vel melius iudicare,quàm Deus.Tu,inquit, autem,quare iudicas fratrem tuum,aut cur ſpernis eum ? omnes enim ſtabimus ante tribunal:ſcriptum eſt enim,viuo ego dicit Dominus,quoniam mihi flectetur omne genu , & omnis lingua confitebitur Domino,itaq; vnuſquiſq; noſtrûm per ſe rationem reddet Deo.In hoc ergo non ſibi quiſpiam temerarios auſus vſurpet,vt pręter quod ad concordiam pertinet,aliud agat, vnde vnitas Eccleſiæ ſic diſſipetur . Non ergo leuiter quiſquam aſſentiat in detractione,vel iudicatione,vel damnatione fratrum ,maximeque ſacerdotum,qui proximiores ſunt Deo,& qui proprio ore corpus Chriſti conficiũt,

 quia

quia ob hoc venit ira Dei in filios diffidentiæ, qui Chriſtum perſequuntur E
in ſuis membris. Nolite fratres, nolite effici participes eorum, neç communi
cetis peccatis talium, aut infructuoſis verbis illorum: magis autem redarguite talium cœtus, qui extendere moliuntur quaſi arcum in fratres linguas: Defendite ergo fratres, & omnes monete vt armentur contra fratrum perſecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora ſaluti, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magiſtro gentium docente, poterit nos ſeparare à charitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ maximè in ſacerdotibus & reliquis perficitur membris eius. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Ecce enim iudex ante ianuam aſſiſtit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppreſſis ſuc- F
currunt, atque in charitate collaborant. Quòd ſi ſubtraxerit ſe quis, non placebit Deo, ſed cadit, quia non ſubleuauit cadentem, ſed emarcuit. Non autē ſimus ſubtractionis in oppreſſionem, ſed adminiculi in acquiſitionem & ſupplementum fratrum. Propter quod aſſumite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere omnibus taliter præſumentibus, & induite vos loricam iuſtitiæ, & calciati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbū Dei, per omnem orationem & obſecrationem radicati & fundati, vt id ipſum dicatis omnes: & nō ſint in vobis ſchiſmata, diuidentes corpus Eccleſiæ bonum & integrum in tortuoſas nouitates. Monet ergo Apoſtolus non ampliùs nos inuicem temerè iudicare: temerè enim iudicat, ſi quis Epiſcopum abſque ſedis Apoſtoli- G
cæ auctoritate condemnat, cum ei, vt paulò ſuperiùs prælibatum eſt, hoc ſpecialiter priuilegium reſeruatum ſit: ſed hoc iudicate magis, inquit, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum: patenter enim his & alijs innumerabilibus decretorum teſtimonijs omnibus manifeſtum eſt, non debere Epiſcopum damnari, licet eius perſcrutetur opinio, donec iudicium de ore noſtræ apoſtolicæ auctoritatis, hoc eſt principis Apoſtolorum cognoſcatur, vtpote quoniam ſolus & præ omnibus creditus eſt, atque percipere meruit à Rege Regū Chriſto Deo claues regni cœlorum ad aperiendum fidelibus & beneuolis hominibus in eundem Dominum noſtrum, & claudendum infidelib' & maleuolis, atque ſuis ſacerdotibus, & ſanctæ Eccleſiæ ſuo precioſo ſanguine redemptæ impugnatoribus ſiue nocentibus. Quod vtique & nos facere poſtulauit, non quòd noui aliquid nunc imperatur, ſed illud quod per de H
fidiā aliquorū aut ſcienter aut negligenter tranſgreditur: deinceps obſeruetur ab omnibus, vt illa ſemper quæ apoſtolica & patrum traditione conſtituta ſunt, ſub metu irrefragabili auctoritate teneantur. Scriptum nanque eſt in ſecunda ad Theſſalonicenſes Epiſtola, & ad Timotheum, Apoſtolo monente: State, & tenete traditiones veſtras, quas didiciſtis ſeu per verbum, ſeu per Epiſtolam. Item alibi per Prophetam: Expectaui quoque, ſicut beatus Eſaias intonuit, vt facerent, iudicium, fecerunt autem iniquitatem & non iuſtitiam, ſed clamorem, omnes pios conturbantes: & hoc ſcire debeant, quoniam iudicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt, licet diuitias bonitatis Dei, & ſuſtentationis, & patientiæ ignorantes, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam eos adducit: ſecundum duritiam aūt eorū, & cor

impœni-

impœnitens theſaurizant ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei,
A qui reddet vnicuiq; ſecundum opera eius. Et alibi ſcriptum eſt: Ego ſum Dñs Deus veſter, non facietis iniquitatem, in iudicio non accipies perſonam hominis, neque mireris vultum potentis, ab omni iniquo verbo recedes, innocentem & iuſtum non oppugnabis, neque interficies: ille proculdubio facit iniquitatem in iudicio, qui ea ſibi vindicat, quę ei vindicare non licet. Ideoque huic ſanctæ ſedi conceſſa ſunt. Nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult, honore eccleſiaſtico indignus, vt contemptor iudicari. Itaque oportet negligentes propulſare, ſed ita vt nocentes non roborentur, & bonos improbis aut inſidiatoribus fratrum reſiſtere, ne torpere deſidiæ oppreſſi taciturnitatis teneantur obnoxij. Itaque qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit, nihil aliud eſt quàm fauere eorum impietati: nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit
B obuiare. Sitis aũt perfecti & integri in eodẽ ſenſu, & in eadem ſciẽtia firmati, vt ꝑ eam vias veſtras dirigẽtes, in eundẽ inflexibiliter om̃ibus occurratis oppreſſis, qa vobis creditur Dñs, ad quẽ accedentes lapidẽ viuum ab hoĩbus q̃dem reprobatum, & propter talium impietatem, à Deo autem electum, & honorificatum, ſuper quem vos tanquam lapides viui ædificamini in domum ſpiritualem, in ſacerdotium ſanctum, offerentes ſpirituales hoſtias ipſi in odorem ſuauitatis. Gratum enim admodum eſt ſacrificium Domino, oppreſſis omnibus ſubuenire, quantò magis illis de quibus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit, &c. Libat quidem Domino proſpera, qui ab afflictis & oppreſſis pellit aduerſa. Sed & nunc fratres commendamus vos Deo & verbo gratiæ eius, qui poteſt perficere, & dare hæredita-
C tem in omnibus ſanctificatis. Ipſe autem Deus pacis & conſolationis, det vobis idipſum ſapere in alterutrum, & in ipſo ſemper & in omnibus, vt vnanimes vno ore, & vno corde honorificetis eum in concordiam & auxiliũ fratrum, qui potens eſt confirmare omnes, & conſolari ſecundum Euangelium eius, &, iuxta reuelationem myſterij temporibus æternis taciti, patefacti autem per ſcripturas ſanctas, & patrum orthodoxorum doctrinas, ſecundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei in omnibus cognitis nobis ſoli ſapienti Deo Domino noſtro Ieſu Chriſto, cum quo patri & Spiritui ſancto, gloria, honor, & imperium, & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen. Dominus vos cuſtodiat dilectiſſimi fratres incolumes ſemper. Data VIII. Nouemb.
D Flauiano & Stilicone IIII. Conſ.

QVOD OMNES DE E
FILIO DEI ET SPIRITV SANCTO, ET DE vnitate Trinitatis male ſentientes, ſimiles ſint Iudæis, & de vnitate Trinitatis.

QVOD ſi quis patiatur Deum patrem, & Deum Filium, & Deum Spiritum ſanctum Deos dici, & non Deum, propter vnam diuinitatem & potentiã quam credimus eſſe, & ſcimus, patris & filij, & Spiritus ſancti: ſubtrahens autem filium, aut Spiritum ſanctum, F
ita ſolum æſtimet eſſe Deum patrem, dici aut credi vnum Deum, anathematizamus cum omnibus Iudęis: quod nomen Deorum in Angelis, & in ſanctis omnibus à Deo eſt poſitum & donatum: de patre autem & filio & Spiritu ſancto propter vnam & æqualem diuinitatem, non nomen Deorum, ſed Dei nobis oſtenditur, atq; indicatur, vt credimus: quia in filio & Spiritu ſancto ſolummodo baptizamus, & non in Archãgelorum nominibus aut Angelorũ, quomodo hæretici, aut Iudæi, aut Gentiles dementes faciunt. Hæc ergo eſt ſalus Chriſtianorum, vt credẽtes Trinitati, id eſt, patri, & filio, & Spiritui ſancto, in veram ſolamq; diuinitatẽ, vnam potentiã & maieſtatem & ſubſtantiam eiuſdẽ deitatis ſine dubio credamus. Dicit quoq; beatus Eſaias: Propter Sion non tacebo, & propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt G
ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accendatur. Profecto catholica Eccleſia, quæ vera conſiſtit Sion ciuitas Chriſti cœlorum Regis, per tot annorũ ſpatia expugnata ab aduerſantibus verbo fidei, qui neq; Deũ timẽt, neq; hoĩem reuerentur, ſed incaſſum producẽtibus pias & canonicas de hoc verbo doctrinas, dum & aduerſis tantiſq; quæ in ſcripto & ſine ſcripto conteſtationibus inuitati fuiſſent, corrigere propriam & ſepelire hæreſim, ſicuti & per anteriorẽ cognitionem luculentiùs demonſtratum eſt, tam per libellos, quàm per ſuggeſtiones reuerendiſſimorũ ſacerdotum, & venerabiliũ Abbatum, Apoſtolo proteſtante nobis, hominẽ hæreticũ poſt primã & ſecundã correptionẽ euitare debeamus, ſciẽtes, quia ſubuerſus eſt huiuſmodi, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Nullo modo oportet nos deinceps tacere aut qeſcere, ne quoquo modo iniqui iudicemur, odibilẽ Deo pa- H
cem amplectentes: quoniã ſcriptum eſt, Zelaui in peccatoribus pacem peccatorum videns: & dicatur etiam de nobis, ſacerdotes mei contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea, inter ſanctum & prophanũ nõ habuêre diſtantiam, inter pollutum & mundũ nõ intellexerunt, ſed cõſurgere cum Deo, & conſiſtere promptè, induentes arma ſpiritus aduerſus malignantes contra fidem eius, vt probemus ſpiritus ſapienter, id eſt, verba illorũ, ſi ex Deo ſunt. Scriptum eſt enim in Hieremia: Probatorẽ dedi te in populo meo robuſtum, & ſcies & probabis viam eorum: multùm nanq; nobis neceſſaria eſt vigilantia, & tantum diuinum ſapietiæ diſcretionis, quæ occulta tenebrarum reuelat ad requiſitionem huiuſmodi rei & ſcrutationem, quoniam latet quodãmodo & abſconditur, vixq; compræhenditur doloſa exiſtens malitia,

A litia,pro eo quod ſibi pietatem callidè blandiatur, vt valeat ſcrutantiū men-
tem latêre.Quod vtiq; ſciēs beatus Apoſtolus ait:Nam huiuſmodi pſeuda-
poſtoli operarij ſubdoli transfigurant ſe in Apoſtolos Chriſti:ſed non mi-
rum, ipſe enim Satanas transfigurat ſe velut Angelum lucis. Et non mirum,
ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ,quorum finis ſecundū
opera eorum.Sed & Dominus in hoc præmuniens nos ait:Attendite à falſis
Prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium,intrinſecus autem ſunt
lupi rapaces,à fructibus eorū cognoſcetis eos. Ergo in idipſum ex toto cor-
de referentes ante omnia ſuper tali quæſtione deprecationem, & dicentes
cum Dauid:Reuela oculos meos,& conſiderabo mirabilia de lege tua. Lu-
cerna pedibus meis verbum tuum Domine,& lumen ſemitis meis: quoniam
ſicut ait beatus Daniel Propheta,ſapientia & fortitudo eius ſunt,dat ſapien-
B tiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam, ipſe reuelat pro-
funda & abſcondita, & nouit in tenebris conſtituta,& lux cum eo eſt, quia
ſapientiam & fortitudinem dediſti mihi, & oſtendiſti mihi quæ rogaui te.
Cum ope diuina vniuſcuiuſq; perſonæ conſcripta per nouitatis commentū
accuſati ſunt, de venerabili noſtro ſcrinio obſecundantibus nobis ordina-
biliter offerentibus ſolertiùs intendamus.

DE CHOREPISCOPIS, ET QVI IDEM SINT, aut ſi aliquid ſint aut nihil.

C

Dominis venerabilibus fratribus, Proſpero Numidiæ primę ſedis Epiſcopo,Leoni,Reparato,Alexandro,Benedicto,Rufo & omnibus cæteris vbiq; in recta, ſancta & apoſtolica fide conſiſtentibus orthodoxis Epiſcopis, Damaſus.

LICET Fatres chariſsimi vobis ſint nota patrum de-
creta, mirari tamen non poſſumus veſtram ſolertiam
circa inſtituta maiorum, vt cuncta quæ poſſunt ali-
quam recipere dubitationem,ad nos quaſi ad caput,vt
D ſemper fuit conſuetudo,deferre non deſinatis,vt inde
cipiatis reſponſa,vnde accepiſtis iſtitutionem & nor
mam rectè viuendi.Vnde & vos non immemores ca-
nonum eſſe recordamur,qui & ipſum fieri præcipiūt,
nō vt vobis ſciētiæ eccleſiaſticæ regulæ aliquid deſit, ſed vt autoritate ſedis
Apoſtolicę fulti,in nullo ab eius deuietis regulis.Igitur de Chorepiſcopis,de
quibus nos conſulere,quale ſit eorum miniſterium, aut quid eis agere liceat
aut quam auctoritatem habeant, vel ſi licet eos fieri an non, quia audiuimus
eos iam eſſe prohibitos,aut quid de eis qui iam ordinati reperientur,agendū
ſit, nil vobis certiùs reſpōdere videtur, quàm olim à prædeceſſoribus no-
ſtris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorſus aliud reſeruetur,
quàm priuatio ſacri miniſterij, quod illicitè aſſumpſerunt, quia prohibiti

tam ab hac ſacra ſede quàm à totius orbis fuerant Epiſcopis.Nimis ergo eo- E
rum inſtitutio improba,nimis eſt praua:quia vt hi de ſummo ſacerdotij miniſterio aliquid præſumant omni auctoritate caret,& ſacris canonibus inuenitur eſſe contrarium, atque ad totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba & ſuperflua tendit elatio, & vacuum eſt & inane quicquid in prædicto ſacerdotij ſummi egerunt miniſterio.Quòd ipſi idem ſint,qui & presbyteri, ſufficienter inuenitur, qui ad formam & exemplum ſeptuaginta inueniuntur priùs inſtituti:ſed quia Deo gratia modò neceſſarij ſicut in primitiua Eccleſia propter ſtudium, quod erga pauperes exigebant, non ſunt,& quia illicita præſumebant, & quod agebant,actum non erat, & propterea multi in ſecuritatem lapſi Eccleſiaſtico fraudabantur & fruſtrabantur miniſterio: ideo tam ab hac ſancta ſede (vt ſuperiùs memorauimus) quàm ab omnibus totius orbis Epiſcopis à Pontificalibus ſunt remoti officijs.Nam vt nobis re- F
latum eſt,quidam Epiſcoporum propter ſuam quietem eis plebes ſuas committere non formidant,& vt illicita atq; prohibita agant,id eſt,ea quæ ſolis Pontificibus debentur, ſibi vſurpant,& ipſi in ſua quiete torpent, & curam ſibi à Deo commiſſam negligunt,cùm Dominus dicat: Bonus paſtor animã ſuam ponit pro ouibus ſuis,&vocat eas nominatim,&cognoſcit ſuas,& ſuę agnoſcũt eũ.Et itẽ:Sicut nouit me pater,& ego agnoſco patrẽ,& animã meã pono pro ouibus meis.De mercenario aũt,q̃d ipſe dicat,bene noſtis,q̃a videt lupũ veniẽtẽ,&dimittit oues,& fugit,& lupus rapit & diſpergit oues,&reliqua.Pro talib.verò negligitur cura Eccleſię,&eius ſtatus perturbatur,&ideo ſunt ꝓhibiti,in tantũ vt ſi aliq̃ ex his reperti fuerint,à ꝓprio decidant gradu: illi nanque Epiſcopi qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim vt pariunt infantes ſuos,alijs nutricibus tradunt edu- G
candos,vt ſuam citiùs libidinem explere valeant: ſic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos alijs educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant,id eſt,vt ſuo pro libitu ſecularibus curis inhient,& quod vnicuiq; viſum fuerit liberiùs agant:pro talibus enim animæ negliguntur,oues pereunt,morbi creſcunt,hæreſes & ſchiſmata prodeunt,Eccleſiæ deſtruuntur,ſacerdotes vitiãtur,&reliqua mala ꝑueniunt.Nõ taliter Dñs docuit,nec Apoſtoli inſtituerũt, ſed ipſi curã ſuſcipiãt,ipſi peragãt, & ipſi ꝓprios manipulos Dño repræſentent.Nam & ipſe ouem perditam diligẽter quæſiuit,ipſe inuenit, ipſe proprijs humeris reportauit,noſq; idipſum facere perdocuit. Si ipſe pro omnibus tantam curam habuit,ipſe docuit,ipſe curauit,ipſe ſanauit,ipſe proprijs humeris reportauit,atq; in tantum dilexit, vt etiam animam ſuam multas ſuſtinens iniurias, multa opprobria,multaſq; paſſiones,pro nobis trade- H
ret,quid nos miſeri& deſides dicturi ſumus,qui etiam pro ouibus nobis cõmiſſis curam impendere negligimus,& alijs eas educandas tradimus? Corrigantur hęc fratres neceſſe eſt,quia qui plus laborat,maiorem mercedem accipiet.Nam non amplius quàm duos ordines,inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus,id eſt,duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta diſcipulorum: vnde iſte tertius proceſſerit, funditùs ignoramus,& quod ratione caret, extirpare neceſſe eſt: quod enim Epiſcopi non ſint qui minùs quàm à tribus ſunt ordinati Epiſcopis,omnibus patet:quoniam vt bene noſtis prohibitũ à ſacris eſt patribus,vt qui ab vno vel à duobus ſunt ordinati Epiſcopis,nec nominentur Epiſcopi.Si nomen non habent,qualiter officium habebũt? Quicquid enim inter Epiſcopos, aũt de rebus ad eos ſolummodò pertinentibus, egerint,

A egerint,neceſſe eſt,vt ſuperiùs iam prælibatum eſt,vt irritum fiat, quia quod non habent,dare nequaquam poſſunt,præſertim cùm nullum ex ſeptuaginta diſcipulis,quorum ſpeciem iſti,antequam prohiberentur,vt ſuperiùs memoratum eſt,in Eccleſia gerebāt,nil de hoc quod Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus ſpecialiter debebatur,legitur aſſumpſiſſe, nec in lege Domini quæ Moyſi ab ipſo Dño legitur dictata, de his quæ ſummis ſacerdotibus, id eſt, Moyſi & Aaron erant ſpecialiter conceſſa,filij Aaron quicquam præſumāt. Nulli enim dubium eſt,quòd Moyſes & Aaron ſoli præcipiente Domino in tabernaculo Dei erigebant altare, ſoli vngebāt,ſoli ſacerdotes ſacra vnctione inſtituebant:&alia quæ ad ſummum ſacerdotium pertinebant,de quibus ſuficienter vt in diuinis legitur literis,agebant,quoniā ſummi Domini ſacerdotes erant,ſicut de eis ſcriptum eſt: Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius.
B Sic & modò,quia vmbra legis tranſijt,& lux Euangelij in nos Dei gratia manifeſtè coruſcat,de his quæ in ſummis ſacerdotibus,id eſt Epiſcopis, quorū figuram Moyſes & Aaron tenuerunt,illi qui ſeptuaginta diſcipulorum formam geſtant, in quorum videlicet typo filij Aaron erant, nihil præſumere debent,ſicut nec illi quicquam de ſummi ſacerdotij miniſterio attingebāt. Nam quod Coëpiſcopi antequam præfato prohiberentur tenore ad formā ſeptuaginta inſtituti erāt,Canon ſufficienter manifeſtat,vbi ait:Chorepiſcopi quoque ad exemplum & formam ſeptuaginta videtur eſſe.& reliqua.Nec illud prætereundum nobis videtur, quod alibi in Canonibus expreſſum eſt: Qui in vicis & poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint,& vt Epiſcopi conſecrati fuerint, & cætera.Nec ab re dictum perpendo,quanquam manus impoſitionem Epi
C ſcoporum perceperint, cum Epiſcoporum nomen pluralem in ſe contineat numerum,&apud grammaticos pluralis ſit genitiuus:videtur em̄ mihi quòd tunc non ab vno,ſed à pluribus ordinabantur, quia nullatenus diceret Epiſcoporum,ſi ab vno fieret talium ordinatio, cùm Epiſcoporum pluraliter dictum ſit. Cum autem dixit Coëpiſcopum, profectò villanum voluit intelligi Epiſcopum:& ſi villanus,quid agit in ciuitate, cùm in vna ciuitate, duo omninò prohibeantur eſſe Epiſcopi? Et ſi in villa & in eo loco vbi antea Epiſcopi non fuerunt, cùm & in modica ciuitate, vel in villa, aut caſtello Epiſcopus fieri prohibeatur, & in omnibus omninò locis, vbi antea Epiſcopi non fuerunt,ne vileſcat auctoritas, & nomen, Epiſcopi fuerint conſtituti, quid rogo erunt? Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco: quoniā ſi Epiſcoporū manus impoſitionem perceperunt,& vt Epiſcopi ſunt cōſecrati, vbi ſunt conſecrati? ad villam,quia chore
D villa eſt apud Græcos.Et qualiter ad villam ſi nec in caſtello, aut in modica ciuitate licet fieri,rogo vt promatis:& ſi promere non poteſtis, quia ſcio,per rationem aut plenam auctoritatem minimè poteſtis, digitum ori imponite, & eos omni auctoritate carere non dubitate, ſcilicet quia tria obſtant quibus eorum ceſſatur actio vel inſtitutio: vnum quod ab vno Epiſcopo ordinari ſolent,in quo eorū ordinatio à canonibus diſcordat, qui per manus Epiſcoporum eos inſtitui iubent: Aliud, ſi à pluribus Epiſcopis ſunt ordinati, & aut in villa,aut caſtello,ſeu in modica ciuitate,aut omninò nō in eo loco præfixi,quo iuſtè Epiſcopi fieri debent,aut dudum non fuerunt,vbi non vileſcat auctoritas & nomen Epiſcopi,aut ſi in ciuitate cum altero Epiſcopo, cùm vt prædictum eſt in vna ciuitate duo non debeant conſiſtere Epiſcopi.

Tertium,ſi abſolutè fuerint inſtituti,ſicut de quibuſdam audiuimus,quæ ō- E
mnia epiſcopali om̄inò carent auctoritate,& illud adhuc reſtat, quòd eorū ordo non habet in diuinis literis auctoritatē, quia vt præfixum eſt, ordines ſunt duo tantū primi in Eccleſia. i. Apoſtolorū, & ſeptuaginta diſcipulorū. Sanè ſi nec Epiſcopi ſunt,qa pro prefatis cauſis Epiſcopi eſſe nō poſſunt,nec presbyteros ſe nominari volūt,qa ampliùs eſſe ambiūt,ac ſi plus q̄ ſeptuaginta diſcipuli feciſſent, ad quorum formam, vt paulò ſuperiùs prælibauimus, hi antequam prohiberentur,à quibuſdam ſtultis,& ſua quærentibus,& non quæ Chriſti Ieſu,inſtituebantur,præſumere tentant, & illicita atque prohibita agere præſumunt, nec hoc dici ſe volunt quod ſunt,rogo vt manifeſtè prodatis quid ſint,quoniam aut aliquid ſunt, aut nihil. Nam manifeſtè patet,quoniam Epiſcopi non ſunt, & ſi Epiſcopi nō ſunt,& presbyteri eſſe deſpiciunt,quid erūt? aut aliquid prorſus erūt,aut nihil: quia nihil poteſt eſſe, F
niſi habeat vnde ſit,& ſi non habeat vnde ſit, aut vnde originem ducat, nec auctoritatem habet,nec ſtare ritè poterit,quia inane eſt, & vt deſtruatur & cadat neceſſe eſt,quoniam nihil eſt, & in nihilum reputabitur. Si verò nihil ex his ſunt,quæ ſuperiùs memorauimus, tunc neceſſe eſt, vt nihil ſint ex his quæ ſacerdotibus debentur, & ideo nec in ſacerdotali catalogo habeantur, niſi tantum vt primò commemorauimus, vt pro miſericordia illis, qui humiliter hoc ferre voluerint, nec ampliùs ambierint, & per ſcriptum propria manu ſubter corroboratum id ipſum confirmauerint, hoc ſolummodo concedatur, vt inter ſacerdotes locum habeant, & miniſterio presbyterorum contenti ſint,atque menſe Domini tantummodo participes exiſtant. Ampliùs autem qui ambire voluerint,nec hoc retineant, vt ſacerdotes ſint,ſed omni eccleſiaſtico funditus priuentur honore. Quòd verò eis G
non liceat ſacerdotes conſecrare,nec diaconos, aut ſubdiaconos, nec virgines,nec altare erigere,nec vngere,aut ſacrare,nec Eccleſias dedicare,nec chriſma conficere,nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare,nec publicè quidem in miſſa quenquam pœnitentem reconciliare, nec formatas epiſtolas mittere,nec populum benedicere,nec ante Epiſcopum in baptiſterio, aut in ſacrario introire,nec præſente Epiſcopo infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare,nec eo præſente,niſi illo iubente ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti conficere, nec eo coràm poſito populum docere, aut ſalutare, nec plebem exhortari, quæ omnia ſolis Pontificibus debere,tam ex ſuperioribus,quàm ex alijs patrū conſtitutis,aut ſacris canonibus edocti eſtis, & ſi neceſſe eſt quibuſdam munus ſcientibus doceri pleniter,& inſtrui poſſunt,vt per hoc & diſcretio graduū, H
& dignitatis faſtigium ſummorum Pontificum demonſtretur. Similiter & de presbyteris hæc habeantur, & ſine iuſſu proprij Epiſcopi nil agant, quia quod rarum eſt,hoc & pulchriùs eſſe videtur:& ſi nomen vileſcit Pontificū, omnis ſtatus perturbatur Eccleſiæ.Triplex itaq; in hac parte reatus eſt,quod & prohibita agunt,& quod ſacrum miniſterium talis conſortij vilitate polluitur,& Epiſcoporum quantum ad illicitæ vſurpationis temeritatem pertinet,iura ſoluuntur.Quòd autem ſolis Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus proprij ſit officij tradere Spiritum ſanctum,liber actuum Apoſtolorum docet, præſertim cum nullus ex ſeptuaginta diſcipulis, quorum iſti in Eccleſia ſpeciem gerunt, legatur donum ſancti Spiritus, per manus impoſitionem (vt prædictum eſt) tradidiſſe. Hæc ergo quia omni carent ratione, nullus deinceps

A inceps vſurpet aut conſentiat ſacerdotum, qui noluerit à noſtro ſacerdotali collegio ſeparari. Nec quod à nobis extinguitur, & à prædeceſſorib. noſtris ac reliquis, vt dictum eſt, totius orbis Epiſcopis iam extinctum eſt, apud aliquos tenebroſis ſeminetur radicibus, ſed quæ malè pullulâſſe noſcuntur, radicitus euellantur, ne meſſem dominicam vlla corrumpant zizania. Ita enim fructum vberem Domini ſacerdotes præſtabunt, ſi ea quæ natam ſegetem enecare conſuerunt, radicitus amputentur. Ceſſet ergo tot iudicibus prohibita & damnata præſumptio, nec imitentur ſummi ſacerdotes mulieres meretrices, quæ infantes ſuos præfata voluptate alijs ad nutriendum tribuunt, ſed ipſi Domino ſuo nutriant, ipſi fructum cum vſura reddant, fructuoſosque manipulos, & cum gloria repræſentent. Nam ſi Dominus leproſos inter cæteras ouium ſuarum curas tetigit & mundauit, cur nos eadem agere B dedignamur? aut cur noſipſi, qui paſtorale officium ſuſcepimus, alijs alẽdas tradimus? maximè cùm Dominus Petro præceptori noſtro dixerit: Si diligis me, paſce oues meas, & multa talia & his ſimilia. Nam benedictio quam prædicti Coëpiſcopi ante ſuam prohibitionem per manus impoſitionem dabant, magis nobis videtur vulnus inferre, quàm ſalutem: & illi qui pontificatus apicem non habebant, quomodo ea quæ non habebant, dare poterant? quoniam nihil danti erat quod ipſe poſſit accipere. Aut quis hominũ, licet more humano loquamur, dare poteſt quod non habet? præſertim cùm pontifices non erant ea quæ ſolis pontificibus debentur, dare non poterant. & prpterea magis vulnerabant capita, quæ per manus impoſitionem tangebant, cùm ea quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent. & ideo quicquid ex ſupradictis miniſterijs pontificalibus præſumebant irC ritum erat, & nihil tactis perficiebant, ſed magis iuxta Prophetam maledictionem pro benedictione, ſi ratum eſt dicere, conferebant. Quapropter per illicitam manus impoſitionem, vt paulò ſuperiùs prælibauimus, vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant. Et vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur macula: id eſt, reiterari neceſſe eſt, quod legitimè actum, aut collatum minimè approbatur, ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitimè non habuit, inuenire non poſſum: cùm ille qui honorem Pontificalem non habuit, pontificalia non poteſt iura tribuere, nec hoc ſibi poterant vindicare, cuius capaces per hoc, quod illis obſtiterat, non fuerunt. Huius ergo diſcuſſionis curam nobis ſpecialiter vindicantes: ita miſericordiam rogamus, vt ſi qua forſitan his comD miſſa ſunt, corrigantur, ne talia liceat vltra committi, & ne qua excuſatio de ignoratione naſcatur: quia vt nobis gratulationem facit Eccleſiarum ſtatus ſalubri diſpoſitione attributus, vel adornatus, ita non leui nos mœrore contriſtat quotiẽs aliquid contra inſtituta canonum vel Eccleſiaſticam diſciplinam præſumpta, aut commiſſa cognoſcimus: quæ ſi non qua debemus vigilantia reſecemus, illos qui nos ſpeculatores eſſe volunt, excuſare non poſſumus, ſi eius Eccleſiam quæ nobis generaliter commiſſa eſt, in quantum præualemus puram à tam illicitis ſuperſtitionibus non cuſtodiamus: quia non aliter vnus grex, & vnus paſtor ſumus, niſi quemadmodum Apoſtolus docet idipſum dicamus omnes: ſimus autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſapientia. Nec aliter veri diſcipuli Domini erimus, niſi radicem amaritudinis ſurſum germinantem, ſicut hæc vt aſſeritis modò facit, ne nocere

valeat, vt Epiſcopale miniſterium vileſcere faciat per eorum negligentiam, E
id eſt, omnium ſacerdotum qui euellere mala, & meliora plantare, ſunt ab eo præpoſiti, vnuſquiſque pro viribus extirpare feſtinet, & ipſe qui pro ſuis ouibus eſt æterno iudici rationem redditurus, eas fouere & educare decertet. Si Domini deſideramus eſſe diſcipuli, ipſius imitemur veſtigia, vt de nobis dicatur. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & voco eas nominatim, & cognoſcunt me meæ, & reliqua. Et iterum monente dominicæ vocis imperio, quo beatiſſimus Apoſtolus Petrus trina repetitione myſticæ ſanctionis imbuitur, vt Chriſti oues, qui Chriſtum amat diligenter, & cum magna cura paſcat, quoniam ipſius ſanctæ ſedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præſumus, amore & reuerentia coartamur, vt tantæ ſuperſtitionis, quæ nulla (vt ſuprà dictum eſt) fulcitur auctoritate, periculum quantum poſſumus declinemus, ne beati magiſtri noſtri, & ſummi Apoſtoli dile- F
ctio, qua ſe amatorem Dei eſſe teſtatus eſt, vana inueniatur in nobis: quoniam omnis negligenter paſcens totiens ſibi commendatum dominicum gregem conuincitur ſummum non amare paſtorem, nec eius ſe velle diſcipulum fieri, cuius exempla negligit imitari: nam gratia prorſus maior acquiretur, ſi de cômiſſis ouibus lucrum offerat Domino ſolicitudo paſtoris. Nam & beatum Iacob, qui pro vxoribus diu ſeruierat, dixiſſe meminimus: Viginti annis fui tecum, oues tuæ & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam, & quicquid furto perierat, à me exigebas, die nocteque æſtu vrebar & gelu, fugiebat ſomnus ab oculis meis. Si ergo laborat & vigilat, qui paſcit oues Laban, quanto labore quantisq; vigilijs debet intendere, qui paſcit oues Dei? Sed in his omnibus ipſe nos inſtruat, qui pro ſuis dedit ouibus G
animam, & adiuuet nos vt de his qui nobis commiſſi ſunt, fructum multiplicem ac menſuram ſupereffluentem ad æterna gaudia reportare concedat, tantusque vos beati Petri Apoſtolorum principis amor incendat, vt in ouili ipſius, cui omnes creaturæ ſunt traditæ, omnes taliter errantes, & illicita atque prohibita præſumentes, ſanctis veſtris ſtudijs ſummo redintegrare cum deſiderio feſtinetis, qualiter animæ precioſo Chriſti ſanguine redemptę eorum non pereant deceptione. Reſtat enim quod per oſtium hi nequaquam ſubintrârunt, quia non habebant oſtium per quod ingrederentur: quia vt dictum eſt, ſi nec Epiſcopi ſunt, & pluſquam presbyteri eſſe ambiunt, per quod oſtium intrabunt? cum hi tantùm duo ordines in Eccleſia leguntur, nec ampliùs ad paſtorale officium aliquod patet oſtium per quod paſtor intret. Audite fratres non me, ſed ipſam dicentem veritatem. Qui non intrat per oſti- H
um in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, hic fur eſt & latro, & reliqua. Cùm etiam egregius prædicator dicat: Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, pręter id quod poſitum eſt. Cum prædicta duo fundamenta in Eccleſia tantùm inueniantur poſita, quicquid ampliùs poſitum in his inuenitur, ſtare nullatenùs poterit, & ideo cum omnibus ſuis fundamentis & actionibus, atq; radicibus, vt euellatur neceſſe eſt, ita vt ampliùs pullulare nec germinare valeat. Non ergo generet, & non faciat vobis fratres totiens repetita locutio faſtidium, quia ſumma neceſſitas eſt, vt ſæpius prohiberi quod totiens à vobis, vt cognouimus, illicitè vſurpatur, & quoniam veritas ſæpiùs exagitata magis ſplendeſcit vt lumen, & quod totiens repetendo admonetur, nimis vſurpatur. Super his enim multa iam ab anteceſſoribus noſtris dicta

ſunt

A ſunt, à quibus ipſi ſicut nunc à nobis, ita olim ab eis damnata & prohibita ſunt. Ideo ſæpius repetentes omnes monemus, vt vitentur huiuſmodi, & à talibus ſe abſtineant, qui noluerint vnà cum eis à ſacerdotali miniſterio: vt rebelles fieri alieni: quod ita demum probare poterimus, ſi tales extirpare, & non eis fauere decertaueritis: & ita in poſtmodum de tali re querela ceſſabit, quia contumeliæ ſtudio fit, quicquid interdictum totiens vſurpatur. Omnia hæc decretalia & cunctorum deceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita vobis & omnibus Epiſcopis ac cunctis generaliter ſacerdotibus cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari, quoniã occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret: & meritò nos qui ſumma Eccleſiæ tenere debemus gubernacula, cauſa reſpicit, ſi ſilentio faue-
B amus errori.. Data Calend. Iunij, Libio & Theodoſio IIII. C C. Conſulibus.

DE SACERDOTIBVS, QVI DE ECCLEſijs ſuis ad alias migrant Eccleſias.

EOS autem ſacerdotes qui de Eccleſijs ſuis ad alias migrauerunt, tandiu à communione noſtra habemus alienos, quandiu ad eas redierint ciuitates, in quibus primùm ſunt conſtituti: quoniam ſi alius alio tranſmigrante in locum viuentis ordinatus eſt, tandiu vacet ſacerdotij dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatem, quandiu ſucceſſor eius quieſcat in Domino.

C

EPISTOLA DAMASI ET EPISCOPORVM, QVI AD EVM in Romanam vrbem ex Italia & Gallia conuenerant.

Damaſus & cæteri Epiſcopi Romæ congregati, dilectiſſimis fratribus in Illyrico conſtitutis Epiſcopis in Domino Salutẽ.

D CREDIMVS ſanctitatem veſtram, fidem in Apoſtolorum eruditione fundatam tenere, & hanc populis vniuerſis exponere, quæ videlicet à conſtitutis patrum nulla ratione diſſentit, per quos iuſtum eſt cœteros erudiri: ſed relatione Gallicanorum & venerandorum fratrum, quoſdam hæreſibus fauere cognouimus, quod malum non ſolùm cauere debent Epiſcopi, ſed etiam reluctari contra ea quæ geſta ſunt imperitia aut ſimplicitate quorundam prauis interpretationibus deceptorũ. Varijs ergo doctrinis non decet labefactari, ſed magis patrum noſtrorum laborare ſententijs. Auxentiũ ergo Mediolanũ præcipuè in hac cauſa damnatũ eſſe liquet: Vnde

iuſtum eſt vniuerſo Romanorum orbe doctores legis ea, quæ legis ſunt ſape re,& non fidem doctrinis varijs maculare. Itaq; dum primùm hæreticorum cœpiſſet nequitia pullulare, ſicut etiam nunc blaſphemia pullulare patet Arrianorum, tunc patres noſtri trecenti decem & octo electi, habito tractatu in vrbe Nicena, hunc murum fortiſſimum contra arma diabolica ſtatuerunt, et hoc remedio venena mortifera ſunt depulſa, vt pater & filius vnius diuinitatis, vnius virtutis, vniusq; magnitudinis debeat credi, vniusq; eſſentiæ ſiue ſubſtantiæ, ſimul & ſpiritus ſanctus. Aliter enim ſapiẽtes alienos eſſe à noſtra communione iudicauerunt. Quem terminum ſalutarem adorabilemq; deliberationem corrumpere quidam alijs cogitationibus, atq; temerare voluerunt, ſed in ipſo principio ab his ipſis, qui in Arimino reuocare, aut retractare compellebantur, vſq; ad hoc cauſa correpta eſt, vt confiterentur alia ſibi circunuentione ſubreptum, aut certè, quia non intellexerunt patrũ ſententiæ in Nicæna conſtitutæ hoc eſſe contrarium: neq; enim præiudicium aliquod fieri potuit, per numerum Arimino congregatum, quando conſtat neque Romanum Epiſcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, neq;. Vincentium qui tantis annis Epiſcopatum inuiolabiliter cuſtodiuit, neq; alios talibus præbuiſſe cõſenſum, maximè dum (ſicuti prædiximus) iſti ipſi, qui per conuentionem declinâſſe videbantur, ipſi denuò vtentes meliori conſilio hæc ſibi diſplicere teſtati ſunt. Perſpicit itaq; veſtra ſalubritas hanc ſolam fidem, quæ Nicææ Apoſtolorum actoritate fundata eſt, eſſe perpetua firmitate ſeruandam; & ſimul orientales hoc facere nobiſcum, qui ſe catholicos eſſe cognoſcunt, occidentales etiam gloriari. Credimus autẽ languentes in iſto conamine non tardè à noſtra ſeparandos eſſe cõmunione, & ab eis Epiſcopatus nomen auferri, quatenus populi eorum liberari errore reſpirent. Nullo enim modo à deceptione poterunt corrigere populum, qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet etiam cum omnibus Dei ſacerdotibus etiam charitatis veſtræ ſententia, in qua vos fixos ac firmos exiſtere iudicauimus. Si ergo nos vobiſcum rectè credere debemus, veſtræ nos charitatis literis lætificate reciprocis. Valete fratres chariſſimi. Data XVII. Calend. Nouembris, Siritio & Ardabure IIII. CC. conſulibus.

EPISTOLA DAMASI AD EPISCOPOS Italiæ.

Vniuerſis Epiſcopis per Italiæ prouincias conſtitutis, Damaſus Epiſcopus in Domino ſalutem. H

OPTAueram dilectiſſimi pro noſtri charitate collegij omnes Domini ſacerdotes ſicut in primitiua fuit Eccleſia, vnum eſſe cor, & animam vnam, atque in vna deuotione perſiſtere, nec quemquam ſacerdotum gratia, aut formidine ſecularium deprauari, aut à via veritatis quoquo modo abſcedere. Sed quia multa quæ corrigi poſſunt, proueniunt, exuperat culpas delinquentiũ miſericordia Dei, atq; ideo ſuſpenditur vltio, vt poſſit locũ habere correctio. Relatum

A Relatum eſt enim ad ſedem Apoſtolicam vos accuſationes fratrum per ſcripta ſuſcipere abſque legitimo accuſatore: quod deinceps in omni orbe terrarum fieri Apoſtolica auctoritate prohibemus, & quod nuper factum eſt abſque vlla retardatione corrigere rogamus, nec vnquam prius per ſcripta eorum, qui accuſantur cauſam diſcutere, niſi per querelarum inſtitutiones vocati canonicè ad ſynodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter, & intelligat quæ ei obijciuntur: Quod bene & per ſapientiam Salomonis dicitur: Antequam ſcruteris ne reprehendas, intellige priùs & tunc increpa, antequam audieris ne reſpondeas. Et licet apertiſſima ſit contrariorum reprehenſio, veruntamen oportet his, qui elati ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari ab his qui ſecundum Deum perſcrutari deputati ſunt, quatenus ita cum operatione cooperante inueniamus, & confeſſorem B Deum qui dicit: Vbi duo ſunt vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat, ſed quoniam non eſt præſentialiter accuſatus, ideo non eſt eiectus. Nec vos vllo modo agere oportet, quod ille noluit facere: leges enim ſeculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Vnde canonica patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſimè clamant, nec accuſationes, nec teſtimonia vlla per ſcripta poſſe proferri, nec de alijs negotijs quicunque teſtimonium dicant, niſi de his quæ ſub præſentia eorum eſſe noſcuntur. Similiter & qui alium accuſare elegerit, præſens per ſe & non per alium accuſet, ſcriptione videlicet præmiſſa: neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curãdum quoque eſt, ne ita quiſquam ſubrepat, faciatque C citius quod non licet. Omnipotentes Deus hæc vos & cuncta diuina mandata & Apoſtolica præcepta cuſtodientes, in cũctis actibus veſtris cœleſtis brachij extentione protegat, atq; ad cœleſtis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat, Amen. Data III. Idus Aprilis, Siritio et Ardabure IIII. CC. conſulibus.

EPI-

EPISTOLA CONCILII CARTHAGINENSIS AD INnocentium Papam. E

**Domino beatiſſimo & honoratiſſimo fratri Innocentio vni-
uerſalis Eccleſiæ Papæ, Aurelius, Numidius, Ruſticianus, Fi-
dentius, Euagrius, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincenti
us, Publianus, Theaſius, Tutus, Pannonius, Victor, Reſtitutꝰ,
aliꝰ Reſtitutus, Ruſticus, Fortunatianus, Ampelius, Auinius,
Felix, Donatianus, Adeodatus, Octauius, Serotinus, Maiori-
nus, Porturianus, Criſpolis, Victor, alius Victor, Leutius, Ma F
rinꝰ Fructuoſus, Fauſtinianus, Quoduultdeus, Candorius, Ma
ximus, Magarius, Ruſticus, Rufinianus, Proculus, Thomas,
Ianuarius, Octauianus, Prætextatus, Sixtus, Quoduultdeus,
Pentadius, Cyprianus, Seruilius, Pelagius, Marcellus, Venan-
tius, Didymus, Saturninus, Bazecenus, Germāianus, Germa
menus, Iuuentius, Maiorinus, Iuuentius, Candidus, Cypria-
nus, & Aemilianus Romanus, Aphricanus, & Marcellinus,
qui in Concilio Eccleſiæ Carthaginenſis affuimus.**

CVM ex more ad Carthaginenſem Eccleſiam ſolenni-
ter veniremus, atque ex diuerſis cauſis congregata ex G
nobis ſynodus haberetur, compresbyter noſter Oro-
ſius nobis literas ſanctorum fratrum, & conſacerdo-
tum noſtrorum dedit Auerothis & Lazari, quarum
formam his conſtituimus eſſe ſubdendam. His ergo
lectis Pelagium & Cœleſtium auctores nefarij pror-
ſus & anathematizandi ab omnibus nobis erroris
aduertimus. Vnde factum eſt, vt recenſendum peteremus, quid ante quin-
quennium ſuper Cœleſtij nomine hîc apud Eccleſiam Carthaginenſem fue-
rit exagitatũ. Quo recitato, ſicut ex ſubditis aduertere poterit ſanctitas tua,
quamuis iudicatio manifeſta conſtaret: quia in illo tempore Epiſcopali iu-
dicio exciſum hoc tantùm vulnus ab Eccleſia videretur, nihilominus tamen
id communi deliberatione cenſuimus, vt huiuſmodi perſuaſionis auctores, H
quanuis & ad presbyterium idem Cœleſtius poſteà perueniſſe dicatur, niſi
hi apertiſſimè anathematizauerint, ipſos quoque anathematizari oportet,
vt ſi ipſorum non potuerit, ſaltem eorum qui decepti ſunt ab eis, vel decipi
poſſunt, cognita ſententia quæ in eos lata eſt, ſanitas procuretur. Hoc itaque
geſtum Domine frater ſanctæ charitati tuæ intimandum duximus, vt ſtatu-
tis noſtræ mediocritatis, etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur auctoritas, pro
tuenda ſalute multorum, & quorundam etiam peruerſitate corrigenda. Id e-
nim agunt iſti damnabilibus diſputationibus ſuis, vt non defendendo, ſed
potiùs in ſacrilegam ſuberbiam extollendo liberum arbitrium, nullum re-
linquant locum gratiæ Dei, qua Chriſtiani ſumus, qua & idipſum noſtræ vo
luntatis arbitrium verè ſit liberum, dum à carnalium concupiſcentiarũ do-
mina-

A minatione liberatur,dicente Domino:Si vos filius liberauerit tunc verè libe-
ri eritis.Quod auxilium fides impetrat,quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino no-
ſtro.Iſti autem aſſerunt (ſicut à fratribus qui eorum libros legerunt,cogno-
uimus)in eo Dei gratiam putandum,quòd talem hominis iuſtituit creauitq;
naturam,quæ per propriã voluntatẽ legẽ Dei poſſit implere,ſiue naturaliter
in corde conſcriptam,ſiue in literis datam:eandem quoq;legem ad gratiam
pertinere,quod illam Deus in adiutorium hominibus dedit.Illam verò gra-
tiam,qua,vt dictum eſt,Chriſtiani ſumus,cuius Apoſtolus prædicator eſt, di
cens:Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem,video au-
tem,aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ , & capti-
uantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis, miſer ego homo,quis
me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Ieſum Chriſtum Do-
B minum noſtrum:nolunt omnes cognoſcere omninò,nec apertè quidem op
pugnare audent.Sed quid aliud agunt cum hominibus animalibus non per-
cipientibus quæ ſunt ſpiritus Dei?perſuaderi non ceſſant ad operandam per
ficiendamque iuſtitiam,& Dei mandata complenda ſolam ſibi humanã ſuf-
ficere poſſe naturam,non attẽdentes quod ſcriptum eſt:Spiritus adiuuat in-
firmitatem noſtram:&,non volentis neque currentis,ſed miſerentis eſt Dei:
& quod vnum corpus ſumus in Chriſto Ieſu,ſinguli autem alter alterius mẽ
bra,habentes dona diuerſa ſecundum gratiam,quæ data eſt nobis:& gratia
Dei ſum id quod ſum,gratia eius in me vacua non fuit, ſed plus omnibus il-
lis laboraui,non ego autem , ſed gratia Dei mecum:& , gratias ago Deo,qui
dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,quia idonei
non ſumus aliquid cogitare, quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra
C ex Deo eſt:&, habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, vt eminentia ſit
virtutis Dei,& non ex nobis,& innumerabilia de ſcripturis omnibus ſi col-
ligere volumus,tomus non ſufficit,&veremur,ne apud te tempora iſta com-
memorando , quæ maiore gratia de ſede apoſtolica prædicas, inconueni-
enter facere videamur,ſed ideo facimus,quia in eo quod infirmiores ſumus,
quaqua verſus quiſque noſtrûm verbum Dei prædicando putatur attentior,
crebriùs eos patimur in nos audaciùs inſurgentes.Si ergo Pelagius Epiſcopa
libus geſtis,quæ in oriente confecta dicũtur,om̃ia tuæ veneratiõi iuſtè viſus
fuerit abſolutus:error tamen ipſe & impietas quæ iam multos aſſertores ha
bet,per diuerſa diſperſos,etiam apoſtolicæ ſedis auctoritate anathematizan
da eſt.Conſideret enim ſanctitas tua,& paſtoralibus nobis compatiatur viſ-
ceribus,quàm peſtiferum & exitiale ouibus Chriſti, quod iſtorum ſacrile-
D gas diſputationes neceſſariò ſequitur,vt nec orare debeamus,ne intremus in
tentationẽ:quod Dominus diſcipulos monuit,& poſuit in oratione quã do
cuit,vt non deficiat fides noſtra,quod pro Apoſtolo Petro ſe rogâſſe ipſe te-
ſtatus eſt.Si enim poſſibilitate naturæ,& arbitrio volũtatis in poteſtate ſunt
conſtituta:quis non ea videat inaniter à Domino peti,& fallaciter orari, cũ
orando poſcuntur,quæ naturæ iam ita conditæ ſufficientibus viribus obti-
nenter?nec debuiſſe dicere Dominum Ieſum Chriſtum,vigilate & orate,ſed
tantummodo vigilate,vt non intretis in tentationem : nec beatiſſimo Petro
primo Apoſtolorum,rogaui pro te,ſed moneo te,vel impero ac præcipio,ne
deficiat fides tua.Contradicitur enim iſtorũ cõtemptione benedictionibus
noſtris,vt incaſſum ſupra populum dicere videamur,quicquid eis à Domino
precamur,rectè ac piè viuẽdo illi placeant vel illa quæ pro fidelibus precatur

Apoſtolus dicens: Flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis ſecundum diuitias gloriæ ſuę virtutem, corroborari per ſpiritũ eius. Si ergo voluerimus benedicendo ſuper populum dicere, da illi virtutem Domine corroborari per ſpiritum tuum, iſtorum nobis diſputatio contradicit, affirmans liberum negari arbitrium, ſi hoc à Deo poſcitur, quod in noſtra poteſtate eſt: virtute enim corroborari ſi volumus, inquit, poſſumus ea poſsibilitate naturæ, non miſericordia quam nunc accipimus, ſed quam cùm crearemur accepimus. Paruulos etiam propter ſalutem quæ per ſaluatorem Chriſtum datur, baptizandos negant, ſic eos mortifera doctrina in æternum necant, promittentes etiam ſi non baptizantur, habituros vitam æternam: nec pertinere ad eos de quibus Dominus ait: Venit enim filius hominis quærere & ſaluare quod perierat: quia, inquiunt, iſti non perierant, nec eſt quod in eis ſaluetur, vel tanto precio redimantur, quia nihil eſt in eis vitiatũ, vel tenetur ſub diaboli poteſtate captiuum, nec pro eis fuſus eſſe ſanguis in remiſſionem legitur: Quamquam per baptiſmum Chriſti etiam paruulorum dicant fieri redemptionem. Libello verò ſuo Cœleſtius in Carthaginenſi Eccleſia iam confeſſus eſt. Sed multi eorum, qui perhibentur eſſe vel fuiſſe diſcipuli, hæc mala quibus fundamenta Chriſtianę fidei conantur euertere, quacunque poſſunt aſtutia affirmare non ceſſant: vnde etiam ſi Pelagius Cœleſtiusq́; correcti ſunt, vel iſta nunquam ſenſiſſe ſe dicunt, & quæcunque ſcripta contra eos prolata fuerint, ſua eſſe negabunt: nec eſt, quemadmodum de mendacio conuincantur: generaliter tamen quicunque dogmatizat, & affirmat humanam ſibi ad vincenda peccata & Dei mandata facienda, ſufficere poſſe naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ ſanctorũ euidentiùs orationbus declaratur, aduerſarius inuenitur: & quicunq; negat paruulos per baptiſmũ Chriſti à perditione liberari, & ſalutẽ percipere ſempiternam, anathema ſit. Quæcunq; autem alia eis objiciuntur, non dubito venerationem tuam cùm geſta Epiſcopalia perſpexerit, quæ in oriente eadem cauſa confecta dicuntur, id iudicaturã, vnde omnes in Dei miſericordia gaudeamus. Ora pro nobis Domine beatiſſime Papa.

INNOCENTII PAPAE EPISTOLA AD CONCILIVM CARTHAGINENSE.

Innocentius Aurelio & omnibus ſanctis Epiſcopis, & cæteris qui in concilio Carthaginenſi affuerunt Eccleſię dilectiſſimis fratribus in Domino Salutem.

INQVIRENDO de his rebus, quas omni cum ſollicitudine decet à ſacerdotibus, maximè à vero iuſtoq; & catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſeruantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, noſtræ religionis vigorem mentis non minùs nunc in conſulendo quàm antea cùm pronunciaretis, vera ratione firmatis, qui ad noſtrũ referendũ approbatis eſſe iudiciũ, ſcientes quod Apoſto-

A apoſtolicæ ſedi(cùm omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum) debeatur,à quo ipſe Epiſcopatus & tota auctoritas huius nominis emerſit. Quem ſequentes cùm mala tam damnare cauemus, quàm probare laudanda,vel id vero quod patrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio non cenſetis eſſe calcanda,quòd illi non humana, ſed diuina decreuêre ſententia, vt quicquid quanuis de diſiunctis remotisq; prouincijs cogeretur, non priùs ducerent finiendum,niſi ad eius ſedis notitiam perueniret,vt tota huius auctoritate iuxta quæ fuerit pronunciatio firmaretur,indeq; ſumerent cæteræ Eccleſiæ,velut de natali ſuo fonte aquæ cunctæ procederent,&per diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorrupti manarent, quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno immundabili ſordidatos mũdis digna corporibus vnda vitaret. Gratulor igitur chariſsimi fratres quòd per fra-
B trem & Coepiſcopum noſtrum Iulium literas ad nos deſtinâſtis, & cum pro illis curam geritis quibus præſidetis Eccleſijs, ſolicitudinem veſtram pro omnium vtilitate monſtratis,& per cunctas totius orbis Eccleſias omnibus vnà quod proſit decernendũ eſſe depoſcitis,vt ſuis conſtabilitæ regulis Eccleſiæ, & hoc quod illis caueat,pronũciationis iuſtè firmata decretalibus petere nõ poſsit,qui peruerſis inſtructi,imò deſtructi verborũ argutijs,ſub imagine catholicæ fidei diſputantes velut peſtiferũ exhalantes virus, & vt hominũ rectè ſentientium in deteriorẽ partem corda corrũpant,tutam veri dogmatis quærunt euertere diſciplinam. Sanandũ ergo celeriùs,ne longiùs execrandus animis morbus inſerpat,vt ſi medicus cùm viderit huius terreni corporis aliquẽ eſſe languorem, magnum ſuæ artis æſtimat documentum, ſi cito quis illius interuentu deſperatus euadat:vel cùm poſt ſe putre vulnus aſpexerit, adhi-
C bet fomenta vel cætera quibus illud poſsit,quod natũ fuerat vulnus obduci: ac ſi id manens ſanari non poterit,ne corpus reliquum,ſua tabe corrumpat, ferro amputet quod nocebat, quod reliquum, integrum & ſeruet intactum. Præcidendum ergo,id eſt, quod velut puro ſanoq; nimium corpori vulnus obrepſit,ne cũ tardiùs abſtergitur,in ipſis penè viſceribus huius mali non hauriendi pòſt ſentina conſidat. Nam quid nos de his poſt hæc rectum mentibus æſtimemus,qui ſibi ſe putant debere quod boni ſunt,nec illum cõſiderant, cuius quotidie gratiam conſequuntur? Sed iam iſti qui tales ſunt, nullam Dei gratiam conſequuntur,qui ſine illo tantum aſſequi ſe poſſe cõfidunt, quantum vix illi qui ab illo poſtulabant,& accipiunt,promerentur. Quid enim tam iniquũ eſſe poteſt,tam barbarũ,tam totius religionis ignarũ tam Chriſtianis mẽtibus inimicũ, quàm huic denegare debere, quicquid in
D quotidiana gratia cõſequeris,cui te ipſe cõfiteris debere quod natus es? Ergo eris tibi in prouidendo præſtantior quàm poteſt is eſſe,qui te vt eſſes effecit? Et cum te putes ei debere quòd viuis,quomodo te nõ putas illi debere quòd non quotidianã eius conſequẽdo gratiam taliter viuis? Et quî nos adiutorio negas indigere diuino, quaſi ex noſtra poſsibilitate ex toto perfectos, quomodo adiutoriũ in nos cũ tales à nobis etiã eſſe poſſumus,prouocamus? Qui enim adiutoriũ Dei negat, vellẽ interrogare quid dicat, nos nõ te mereri,an illũ hoc nõ poſſe præſtare,an nihil eſſe propter quod vnuſquiſque hoc debeat poſtulare? Poſſe hoc Deũ opera ipſa teſtantur. Adiutorio quotidiano nos egere, negare non poſſumus: hoc enim ſeu bene viuimus, prouocamus, vt meliùs ſanctiúsq; viuamus, ſeu prauè ſentientes à bonis auertimur, vt ad rectam redeamus viam eius auxilio plus egemus. Nunquid tam mortiferum,

 tam

tam præceps videatur ad caſum,tam expoſitũ ad omnia pericula,ſi hoc ſolũ E
nobis putantes poſſe ſufficere ,quod liberum arbitriũ cùm naſceremur ,accepimus? Vltra iam à Domino nihil quæramus , id eſt, auctoris noſtri obliti eius potentiam,vt nos oſtẽdamus liberos,abiuremus, quaſi iã ampliùs quod dare poſſit,non habeat,qui te in tuo ortu liberum fecit, neſciẽtes quod niſi magnis precibus gratia in nos implorata deſcendat,nequaquã terreni & mũdani corporis vincere conemur errores,cùm pares nos ad reſiſtendũ nõ liberũ arbitriũ,ſed Dei ſolius facere poſſit auxiliũ.Nã ſi ille clamat adiutorio ſibi opus eſſe diuino,qui dignè hoc nõ quæreret, ſicubi liberum arbitriũ plùs prodeſſet:quippe cùm vir beatus & iã electus à Domino nihil egerit, tamen ita Dominũ deprecatur poſtulãs,Adiutor meus eſto,ne derelinquas me ,neque deſpicias me Deus ſalutaris meus.Nos nobis liberum arbitrium, ille Dominum poſtulat adiutorẽ.Quòd nati ſumus, poſſe ſufficere nobis, dicimus: F
ille Deum ne derelinquatur,exorat. Nónne rogo manifeſtè diſcimus quod oremus,cũ ille tantopere beatus(ſicut ſuprà diximus)vir,ne deſpiciatur exoptat:illi enim neceſſe eſt iſta arguant,qui illa confirmant.Dauid enim orationis ignarus,& ſuæ naturæ neſcius accuſetur,qui cũ ſciat tantũ in ſua natura eſſe adiutorẽ ſibi Dominũ,& aſſiduum adiutorẽ , nec illi ſufficit aſſiduũ, ſed ne aliquandò illum deſpiciat,orationibus protinus exoptat, & per corpus oĩs pſalterij hoc & prædicat,& clamat.Si ergo hoc ille ita magnũ ſcit, vt aſſiduè diceret,ita neceſſariũ confeſſus eſt vt doceret:quemadmodum Pelagius Cœleſtiusq; ſepoſita omni reſponſione pſalmorũ, taliq; abdicata doctrina ſuaſuros ſe aliquibus eſſe confidunt,nos adiutorium Dei nec debere quærere,nec egere,cùm omnes ſancti nihil ſe ſine hoc agere poſſe teſtantur?
Libero enim arbitrio olim ille peruerſus,dũ ſuis inconſultis vtitur bonis cadens in præuaricationis profunda,demerſusq;,nihil quemadmdũ exinde ſurgere poſſet,inuenit,ſuaq;in ęternum libertate deceptus,huius ruinę iacuiſſet oppreſſus,niſi eum pòſt Chriſti per ſuã gratiã releuâſſet aduentus,qui per nouæ regenerationis purificationẽ præteritũ omne vitium ſui baptiſmatis lauacro purgauit,& eius confirmans ſtatum,quo rectiùs conſtabiliusq; procederet,tamen ſuam gratiam in poſterum non denegauit.Nam quanuis hominẽ redemiſſet à præteritis ille peccatis,tamen ſciens iterum poſſe peccare,ad reparationem ſibi , quemadmodum poſſet illum & poſt illa corrigere,multa ſeruauit.Quotidiana præſtat ille remedia,quibus niſi freti cõfiſiq; nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores . Neceſſe eſt enim vt quo auxiliante vicimus,eo iterũ nõ adiuuante vincamur.Sed poſsẽ plura dicere,niſi vos conſtaret cuncta dixiſſe.Quiſquis ergo huic aſſentiens videtur eſſe ſentẽtiæ,qua dicat,adiutorio nobis non opus eſſe diuino, inimicum ſe catholicæ fidei & Dei beneficio profitetur ingratum . Nam nec noſtra communione ſunt digni, quam prædicando taliter polluerunt. Sic enim ſua ſpõte dum ſequuntur illa quę dicuntur,longiùs à vera religione fugerunt.Cùm enim hoc totum in noſtra profeſſione conſiſtat,quotidianisq;precibus nihil agamus, niſi quẽadmodũ Dei miſericordiam conſequamur,quemadmodũ ferre poſſumus iſta iactantes?Quis rogo tantus illorũ pectora error obcæcat ,vt ſi ipſi nullã Dei gratiam ſentiunt,quia nec digni ſunt,nec merentur , nec de alijs cõſiderant,quid quotidie ſingulis gratia diuina largiatur?Sunt quidẽ iſti omnes cæcitate digniſſimi,ꝗ nec hoc ſibi reliquerũt,vt ſe auxilio credãt euocari ab erroribus poſſe diuino.Negantes eñ Dei adiutoriũ,nõ alijs, ſed ſibi

hoc

A hoc penitus abſtulerunt, qui euellendi ſunt longiùs & ab Eccleſiæ procul remouendi viſceribus, ne diutiùs multa occupans inſanabilis pôſt error increſcat. Si enim diu fuerint ſub hac impunitate ſeruati, neceſſe eſt multas in hac ſua prauitate mentes inducant, decipiantq́; innocentes vel potiùs imprudentes, qui fidem catholicam non ſequuntur: putabant enim eos rectè ſentire, quos adhuc vident in Eccleſia perdurare. Separetur ergo à ſano corpore vulnus inſanum, remotoque morbi ſæuientis afflatu, cautiùs quæ ſunt ſyncera perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sic totius corporis illibata perfectio, quam vos ſequi & tenere hac in illos pronunciatione cognouimus, & vnà vobiſcum pari aſſenſione ſeruamus. Qui ſi tamẽ aliquando in ſe Dei adiutoriũ, quod hucuſq; negauerunt, prouocauerint, & opus eius ſibi auxilio eſſe cognouerint, vt de hac labe in qua ſui cor-
B dis incuruatiõe corruerant, liberentur, & quaſi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdicatisq́; omnibus q̃bus totus, ne verũ aſpiceret, fœdabatur & calligabat aſpectus, dãnent hæc quæ hucuſq; ſenſerũt, & aliquando animũ rectis diſputationibus cõmodãtes, ab hac aliquãtulum labe correcti, veris ſe ſanãdos cõſilijs tribuant atq; ſubmittãt. Quod ſi fecerint, erit in poteſtate Pontificũ iſtis aliquatenùs ſubuenire, & talibus aliquam curã præſtare vulneribus, quã ſolet lapſis cũ reſipuerint & Eccleſia nõ negare, vt à ſuis præcipitijs intra ouile Dñi redigãtur, ne foras p̃ſenti & tanto præſidio à fide munitionis excluſi, periculis om̃ibus exponãtur, deuorãdi luporũ dẽtibus atq; vexandi, q̃bus obſiſtere hac qua illos in ſe irritauerãt doctrinæ puerſitate non poſſunt. Sed talibus veſtris monitis, & ſic ſatis abundãtibus noſtræ legis exẽplis probatur eſſe reſpõſum, nec quicquã ſupereſſe dicimus quòd dicamus,
C cùm nihil prætermiſſum à vobis, nihil conſtat eſſe ſuppreſſum, quo illi refutati & penitùs cognoſcantur eſſe conuicti. Ideo à nobis teſtimonia nulla ponuntur, quia & his plena ralatio eſt, & ſatis conſtat vt doctiſſimos ſacerdotes cuncta dixiſſe, nec decet credere vos aliquid quod ad cauſam poſſit ſufficere præteriſſe. Bene valete fratres in Domino chariſſimi.

EPISTOLA CONCILII MILEVITANI AD INnocentium Papam.

Domino beatiſſimo meritoq́; venerabili, & in Chriſto vene-
D rando Papæ Innocentio Siluanus ſenex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Reſtitutus, Lucianus, Alippius, Auguſtinus, Placentius, Seuerus, Fortunatus, Poſſidius, Nouatus, Secundus, Maurentius, Leo, Fauſtinianus, Creſconius, Lucius, Honorius, Adeodatus, Proceſſus, Secũdus, Felix, Aſiaticus, Rufinus, Fauſtinus, Malchus, Lictorius, Fortunatus, Donatus, Pontianus, Saturnius, Creſconius, Lucius, Honorius, Seruius, Therentius, Creſconius, Sperãtius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, item Sabinus, Creſconius, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Præſidius, Creſconius, Lampadius, Delphinus, ex concilio Mileuitano in Domino Salutem.

QVIA te Dominus gratiæ ſuæ præcipuo munere in E
ſede Apoſtolica,talemq; noſtris temporibus præſti-
tit, vt nobis potiùs ad culpam negligentiæ valeat, ſi
apud tuam venerationem, quæ pro Eccleſia ſunt ſug-
gerenda tacuerimus, quàm ea tu poſſis vel faſtidioſè
vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorũ
membrorum Chriſti paſtoralem diligentiam quæſu
mus adhibere digneris.Noua quippe hæreſis & nimi
um pernicioſa tentat aſſurgere inimicorum gratiæ Chriſti,qui nobis domi-
nicam etiam orationem impijs diſputationibus conãtur auferre. Cùm enim
Dñs docuerit, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimttimus debito-
ribus noſtris:iſti dicunt poſſe hominem in hac vita præceptis Dei cognitis
ad tantam perfectionem iuſtitiæ ſine adiutorio gratiæ ſaluatoris,per ſolum F
liberæ voluntatis arbitrium peruenire, vt etiam non ſit neceſſarium dicere,
dimitte nobis debita noſtra.Illud verò quod ſequitur: ne nos inferas in ten-
tationẽ,nõ ita intelligendum tanq̃ diuinum adiutoriũ poſcere debeamus,ne
in peccatũ tentati decidamus,ſed hoc in noſtra poſitum eſſe poteſtate,& ad
hoc implendum ſolam ſufficere hoĩs voluntatẽ, tanq̃ fruſtrà Apoſtolus di-
xerit.Non volentis neq; currentis,ſed miſerentis eſt Dei.&,Fidelis Deus qui
vos non permittit tentari ſuper id quod poteſtis,ſed faciet cum tẽtatiõe etiã
exitũ,vt poſſitis ſuſtinere.Fruſtra eñ Dominus dixerit Apoſtolo Petro, ro-
gaui pro te,ne deficiat fides tua.& oĩbus ſuis: Vigilate & orate ne intretis
in tentationẽ:ſi hoc totum eſt poteſtatis humanæ.Pueros quoq; paruulos ſi
nullis imbuantur Chriſtianæ gratiæ ſacramentis, habituros vitã æternã,ne-
quaquã Chriſtiana præſumptione contendunt,euacuantes quod dicit Apo- G
ſtolus:Per vnum hominẽ peccatũ intrauit in mundũ,& per peccatũ mors,&
ita in oĩes hoĩes pertranſijt,in quo omnes peccauerunt.Et alio in loco:Sic-
ut in Adam omnes moriuntur,ſic & in Chriſto omnes viuificabũtur: Vt er-
go alia omittamus quæ contra ſcripturas ſanctas plurima diſſerũt,hæc inte-
rim duo qbus oĩnò totũ quòd Chriſtiani ſumus,conãtur euertere, quæ fi-
delia corda ſuſtineãt,nõ eſſe rogandum Deũ, vt cõtra peccati malum atq; ad
operandã iuſtitiã ſit noſter adiutor, & nõ opitulari paruulis ad cõſequendã
vitã æternã Chriſtianæ gratiæ ſacramentũ? Hæc inſinuantes Apoſtolico pe-
ctori tuo nõ habemus opus multa dicere,&tantã impietatẽ exaggerare,cùm
proculdubio te iſta permoueãt,vt ab eis corrigendis ne latiùs ſerpant, mul-
toſq; cõtaminent,vel potiùs interimãt,dum ſub noĩe Chriſti à gratia Chriſti
penitus alienãt,omninò diſſimulare non poſſis.Huius aũt pernicioſiſſimi er H
roris auctores eſſe perhibentur Pelagius & Cœleſtius,quos quidẽ in Eccleſia
ſanari maluimus,q̃ deſperata ſalute ab Eccleſia reſecari, ſi neceſſitas vlla com
pellat.Quorum vnus,id eſt Cœleſtius, etiam ad presbyterium in Aſia perue-
niſſe dicitur,de quo ante paucos annos quid geſtum fuerit, ſanctitas tua de
Carthaginenſi Eccleſia meliùs inſtruitur:Pelagius verò, ſicut à quibuſdã fra
tribus noſtris miſſæ loquuntur epiſtolæ, Hieroſolymis cõſtitutus nõnullos
fallere aſſeritur:verũtamen multò plures qui eius ſenſus diligẽtiùs indagare
potuerũt,aduerſus eum pro Chriſti gratia, & catholicę fidei veritate confli-
gũt,ſed p̃cipuè ſanctus filius tuus frater & cõprèsbyter noſter Hieronymus.
Sed arbitramur adiuuãte miſericordia Dñi Dei noſtri Ieſu Chriſti q te rege-
re,cõſulentẽ &orántẽ exaudire dignatur,auctoritati ſanctitatis tuæ de claro
ſcriptura-

ſcripturarum lumine depromptæ, faciliùs eos qui tam peruerſa & tam per-
A niciosa ſentiunt eſſe ceſſuros, vt de correctione potiùs eorum gratulemur,
quàm contriſtemur interitu, Domine beatiſſime. Quamlibet autem ipſi eli-
gãt, certè vel alios plurimos quos poſſunt, ſi ab eis diſſimuletur, ſuis laqueis
implicare, cernit venerabilitas tua inſtanter & celeriter prouidendum. Hæc
ad ſanctitatem tuam de concilio Numidiæ ſcripta dixerimus, imitantes Car
thaginenſem Eccleſiam & Carthaginenſis prouinciæ Coëpiſcopos noſtros,
quos ad ſedem apoſtolicam, quam beatus illuſtras, de hac cauſa ſcripſiſſe cō
perimus. Et alia manu: Memor noſtri in Domini gratia augearis Domine bea
tiſſime, meritò venerabilis, & in Chriſto honorande ſanctiſſime Papa.

B

RESCRIPTVM INNOCENTII PAPAE AD MILEUITANUM Concilium.

Innocentius Siluano Seni, Valentino, & cæteris qui in Mileuitana ſynodo interfuerunt, dilectiſſimis fratribus in Domino Salutem.

INTER cæteras Eccleſiæ Romanæ curas & apoſto-
licæ ſedis occupationes, quibus diuerſorum conſul-
ta fideli ac modica diſceptatione tractamus, frater &
C Coëpiſcopus noſter Iulius dilectionis veſtræ literas
quas ex Mileuitano noſtra auctoritate concilio cura
fidei propenſiore miſiſtis, mihi inopinanter ingeſcit,
Carthaginenſis etiam ſynodi querela parili ſcripta
ſubiungens. Nimirum exultat Eccleſia tantam ſolli-
citudinem commiſſis gregibus exhibere paſtores, vt non ſolùm neminem
ex his patiantur errare, ſed ſi quas magis ouium ſiue delectationis herba ſe-
duxit, ac ſi in errore permanſerint, aut ſegregari penitus velint, aut illicitè pe
tita vitantes, dudum cuſtodiæ priſtinæ circumſpectione tutari, in vtraq; par
te videlicet conſulentes, ne vel ſuſcipiendo tales ſimili cæteræ ducantur ex-
emplo, vel ſpernendo redeuntes luporum morſibus videantur ingeſtæ. Pru-
dens admodum & catholicę fidei plena conſultationis voluntas. Quis enim
D aut tolerare poſſit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam vt durum
arbitror conniuentiam præbere peccantibus, ita impium iudico manum ne-
gare cōuerſis. Diligenter ergo & congruè apoſtolicæ cōſulitis honoris arca-
na. Honoris, inquam, illius quem præter illa quæ ſunt extrinſecus, ſollicitu-
do manet omnium Eccleſiarum ſuper anxijs rebus quæ ſit tenenda ſentẽtia:
antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe mecum
noſtis eſſe ſeruatam. Verùm hæc miſſa facio. Neq; enim hæc veſtram credo
latêre prudentiam, qui id etiam actione firmâſtis, niſi ſcientes quod per o-
mnes prouincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent,
præſertim quotiens fidei ratio mutilatur, arbitror om̃es fratres & Coëpiſco-
pos noſtros, nō niſi ad Petrum, id eſt ſui noĩs & honoris auctorẽ referre de-
bere, velut nunc retulit veſtra dilectio, quod per totũ mundũ poſſit Eccleſijs
omnibus

omnibus in commune prodeſſe.Fiant enim neceſſe eſt cautiores, cùm inuen E
tores malorum ad duplicis relationem ſynodi ſententiæ noſtræ ſtatutis viderint ab eccleſiaſtica communione ſeiunctos.Gemino igitur bono charitas veſtra fungetur:nam & canonum potiemini gratia ſeruatorum, & beneficio veſtro totus orbis tutabitur. Quis enim catholicorum cum aduerſarijs Chriſti velit vlteriùs miſcere ſermonem? Quis ſaltem ipſam vitæ lucem communione partiri?nouæ hæreſeos nimirum fugiantur auctores.Quid enim acerbius in Dominum fingere potuerunt,quàm cum adiutoria diuina caſſarent,cauſamq; quotidianæ precationis auferrent?Hoc eſt dicere. Cur mihi opus Deo?Meritò in hos Dauid hymnum dicit: Ecce homines qui non poſuerunt Deum adiutorem ſibi.Negantes ergo auxilium Dei, inquiunt hominem ſibi poſſe ſufficere,nec gratia hûc egere diuina, qua priuatus neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occumbat,dum ad omnia vitæ perficienda manda- F
ta ſola tantummodo libertate contendat.O prauiſſimarum mentium peruerſa doctrina:aduertat id tandem quod primum hominem ita libertas iſta decepit,vt dum indulgentiùs frenis vtitur eius,in præuaricationis pręſumptione concideret:Neque ex hac potuit erui,niſi prouidentia regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformâſſet aduentus.Audiat Dauid dicentem:Adiutorium noſtrum in nomine Domini,&,Adiutor meus es tu, ne derelinquas me,neque deſpicias me Deus ſalutaris meus. Quæ incaſſum dixerit,ſi tantùm in eius erat poſitum voluntate, quod à Domino flebili ſermone poſcebat.Quæ cum ita ſint,cumque in om̃ibus diuinis paginis voluntati liberæ non niſi adiutorium Dei legamus eſſe nectendum, eamque nihil poſſe cœleſtibus præſidijs deſtitutam, quónam modo huic ſoli poſſibilitatem hanc pertinaciter (vt aſſeritis) defendentes, ſibimet, imò quod eſt di- G
gnius dolori communi,plurimis Pelagius Cœleſtiusque perſuadent? Multi equidem ad inſtruendum tale magiſterium vti poſſemus exemplis, niſi ſciremus & ſanctitatem veſtram ad plenum ſcripturas omnes ſcire,intelligere,callere,diuinas præſertim,cùm veſtra relatio tantis ac talibus teſtimonijs ſit referta,vt his ſolis valeat præſens dogma reſcindi, opusq; non eſſe recognitis, cum his quæ facilè vobis occurrentia poſuiſtis,nec audeant obuiare,nec poſſint. Ergo Dei gratiam conantur auferre, quam neceſſe eſt erga inſtitutam ſtatus priſtini libertatem quæramus:quippe nec alias diaboli machinas, niſi eadem poſſumus iuuante vitare.Illud verò quod eos veſtra fraternitas aſſerit prædicare,paruulos æternæ vitæ præmijs abſq; baptiſmatis gratia poſſe donari,perfatuum eſt.Niſi enim manducauerint carnem filij hominis & biberint ſanguinem eius, non habebunt vitam in ſemetipſis. Qui autem hanc in H
eis ſine regeneratione defendunt,videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare,cum prædicant hos id gratiæ habere quod in eis credunt non niſi baptiſmate conferendum.Si ergo nihil volunt officere,non renaſci,fateantur neceſſe eſt,nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe.Verùm vt ſuperfluorũ hominũ praua doctrina celeri veritatis poſſit ratione diſtingui, proclamat Dominus in Euangelio dicens:Sinite infantes,& nolite eos prohibere,venire ad me,talium eſt enim regnum cœlorum. Quare Pelagium Cœleſtiumq;,id eſt, inuentores vocum nouarum,quę(ſicut dixit Apoſtolus)ædificationis nihilum,ſed magis vaniſſimas conſuerunt parare quæſtiones,Eccleſiaſtica communione priuari apoſtolici vigoris auctoritate cenſemus, donec reſipiſcant à diaboli laqueis,à quo captiui tenentur ſecundum ipſius voluntatem, eoſq;
interim

A interim dominico ouili non recipi, quoad ipſi peruerſę viæ ſecuti tramitem deſerere voluerint. Abſcindendi ſunt enim qui vos conturbant, & volunt Euangelium Chriſti perdere. Simul autem præcipimus, vt quicunq; ad id pertinentia ſimiliter defenſare nituntur, & par eos vindicta conſtringat. Non ſolùm enim qui faciunt, ſed etiam qui conſentiũt facientibus, digni ſunt morte: quia non multùm intereſſe arbitror inter committentis animum & conſentientis fauorem. Addo & amplius, plerunq; dediſcit errare, cui nemo conſentit. Hæc igitur fratres chariſsimi in ſupradicta maneat fixa ſententia, abſint atrijs Domini, careant duntaxat cuſtodia paſtorali, ne duarum ouium dira contagia ſerpant forſitan per vulgus incautum, rapaciq; lupus corde lętetur intra ouile Domini, cùm per tantas ouium fuſas cateruas, dum à cuſtodibus diſsimulatur, habetur vulnus duarũ. Proſpiciendum eſt ergo, ne permit-
B tendo lupum mercenarij magis quàm paſtores videamur eſſe. Iubemus ſanè, quia Chriſtus Dominus noſter propria voce ſignauit, nolle ſe mortem morientis, ſed tantùm reuertatur & viuat, vt ſi vnquam ad ſanum de propoſito praui dogmatis errore reſipuerint, damnauerintq; ea quorum ſeipſos præuaricatione damnauerunt, eis medicinam ſolitam, id eſt, receptaculum ſuum ab Eccleſia non negari, ne dum eos redeuntes forſitan prohibemus, verè extra ouile remanentes & expectantes, hoſtis rapidi faucibus glutiantur, quas in ſemetipſos ſpiculis malæ diſputationis armârunt. Bene valete fratres. Data ſexto Calend. Febr. Honorio & Conſtantio Conſulibus.

EPISTOLA FAMI-
C LIARIS QVINQVE EPISCOPORVM AD Innocentium Papam, de Pelagio hæretico, & ſuæ opinionis aſſertoribus.

Domino beatiſſimo meritoq; honoratiſſimo fratri Innocentio Papæ Aurelius, Alipius, Auguſtinus, Euodius, & Poſſidius, in Domino Salutem.

D DE CONCILIIS duobus prouinciæ Carthaginenſis atque Numidiæ ad tuam ſanctitatem à non paruo Epiſcoporum numero ſubſcriptas literas miſimus, cõtra inimicos gratiæ Chriſti, qui confidunt in virtute ſua, & creatori noſtro quodammodo dicunt, tu nos creâſti homines, iuſtos autem ipſi nos fecimus: qui naturam humanam ideo dicunt liberam, ne quærant liberationem, ideo ſaluam, vt iudicent ſuperfluum ſaluatorem. Tantum enim dicunt valentem, vt ſuis viribus ſemel in origine ſuæ creationis acceptis, poſſint per liberum arbitrium, nihil vlteriùs adiuuante illius gratia, qui creauit, domare & extinguere omnes cupiditates, tentationesq; ſuperare. Multi eorum inſurgunt aduerſum nos & dicunt animæ noſtræ, non eſt ſalus illi in Deo eius. Familia Chriſti quæ dicit. Quãdo infirmor tunc fortis ſum: & cui dicit Dominus eius. Salus tua ego ſum: ſuſpenſo corde

cum timore &tremore adiutorium Dei etiam per charitatem tuę veneratio- E
nis expectat. Audiuimus enim eſſe in vrbe Roma, vbi ille diù vixit, nonnul-
los qui diuerſis cauſis ei faueant. Quidam ſcilicet qui nobis talia perſuaſiſſe
perhibentur, plures verò qui eum talia ſentire nõ credunt, præſertim quia in
oriente vbi degit, geſta eccleſiaſtica facta eſſe credendum eſt, niſi quibus pu-
tatur eſſe purgatus: vbi quidam ſi Epiſcopi eum catholicum pronunciârunt,
non ob aliud factum eſſe credendum eſt, niſi quia dixit ſe Dei gratiam confi
teri, & ait, poſſe hominem ſuo labore ac voluntate iuſtè viuere, vt ad hoc ad-
iuuari Dei gratia nõ negaret. His enim auditis verbis catholici antiſtites nul-
lam aliam Dei gratiam intelligere potuerint, niſi quam in libris Dei legere &
populis Dei prędicare conſueuerunt: eam vtiq;, de qua dicit Apoſtolus: Non
irritam facio gratiã Dei. Nam ſi per legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mor-
tuus eſt. Sine dubio gratiam qua iuſtificamur ab iniquitate, & qua ſaluamur F
ab infirmitate, non qua creati ſumus ea propria voluntate. Nam ſi intellexiſ-
ſent illi Epiſcopi eam illum dicere gratiam, quam etiã cum impijs habemus,
cum quibus homines ſumus, negari verò eam qua Chriſtiani & filij Dei ſu-
mus, quis eum patienter catholicorum ſacerdotum nõ dicimus audiret, ſed
ante oculos ſuos ferret? Quapropter non culpandi ſunt iudices qui Eccleſia-
ſtica conſuetudine gratiæ nomen audierunt, neſcientes quid huiuſmodi ho-
mines vel ſuæ doctrinæ libris, vel ſuorum ſolent auribus ſpargere. Non agi-
tur de vno Pelagio, quia fortaſſe correctus eſt (quod vtinam ita ſit) ſed
de tam multis quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atq; inerudi-
tas animas velut coniunctas trahentibus, firmas autem & in fide ſtabiles ipſa
contentione fatigantibus, vſquequaq; iam plena ſunt omnia. Aut ergo à tua
veneratione accerſendus eſt Romam, & diligenter interrogandus, quam di- G
cat gratiam, quam fateatur, ſi tamen iam fatetur non ad peccandum, ſed iu-
ſtè viuendum homines adiuuari, aut hoc ipſum cum eo per literas agendum.
Et cùm inuentus fuerit hanc dicere quam docet Eccleſiaſtica & Apoſtolica
veritas, tunc ſine vllo ſcrupulo Eccleſiæ, & ſine latibulo ambiguitatis illius
abſoluendus eſt, tunc eſt reuerà de eius purgatione gaudendum. Siue enim di
xerit, gratiam eſſe liberum arbitrium, ſiue gratiam eſſe remiſſiõem peccato-
rum, ſiue gratiam eſſe legis pręceptum, nihil eorum dicit, quod per miniſtra-
tionem Spiritus ſancti pertinet ad concupiſcentiam tentationesq; vincẽdas,
quem ditiſſimè effudit ſuper nos, qui aſcendit in cœlum, & captiuauit capti-
uitatem, deditq; dona hominibus. Hinc enim oramus vt peccatorum tenta-
tionem ſuperare poſſimus, vt Spiritus Dei (vnde pignus accepimus) adiuuet
infirmitatem noſtram. Qui autem orat, & dicit, ne nos inferas in tentationẽ, H
non vtiq; id orat vt homo ſit quod eſt natus: neq; orat id quod habeat libe-
rum arbitrium, quia iam accepit cum crearetur ipſa natura: neq; orat remiſ-
ſionem peccatorum, quia hoc ſuperiùs dicitur, dimitte nobis debita noſtra:
neq; orat vt accipiat mandatum, ſed planè orat vt faciat mandatum. Si enim
in tentatonẽ inductus fuerit, hoc eſt, in tentatione defecerit, facit vtiq; pec-
catum quod eſt contra mandatum. Orat igitur vt non peccet, hoc eſt, vt ne
quid faciat mali: quod pro Corinthijs orat Apoſtolus dices: Oramus autem
ad Dominum, ne quid faciatis mali. Vnde ſatis apparet, quòd nõ ad peccan-
dum, id eſt, non ad malefaciendum: quanuis eſſe non dubitetur liberum ar-
bitrium voluntatis, tamen eius poteſtas non ſufficiat, niſi adiuuetur infirmi-
tas. Ipſa igitur oratio chariſſima teſtificatio eſt, hanc ille confiteatur, & eum

gaudebis

A gaudebimus ſiue rectum ſiue correctum. Diſtinguenda eſt lex & gratia: lex iubere nouit, gratia iuuare. Nec lex iuberet, niſi eſſet voluntas: nec gratia iuuaret, ſi ſatis eſſet voluntas. Iubetur vt habeatur intellectus, vbi dicitur: Nolite eſſe ſicut mulus & equus, quibus non eſt intellectus: & tamen oramus vt habeamus intellectum, vbi dicitur: Da mihi intellectũ, vt diſcã mandata tua. iubetur vt habeamus ſapientiam, vbi dicitur: Stulti aliquando ſapite: & tamẽ oratur vt ſapientiã habeamus, vbi dicitur: Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat om̃ibus affluenter, & nõ improperat, & dabitur ei. Iubetur vt habeamus cõtinentiã, vbi dicitur: Cùm ſcirẽ, quia nemo poteſt eſſe cõtinens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire, cuius eſſet hoc donũ, adij Dñm & deprecatus ſum illum. Poſtremò ne nimiũ longũ ſit cuncta percurrere, iubetur vt nõ faciamus malũ, vbi dicitur: Declina à malo:

B & tamen oratur vt nõ faciamus malum, vbi dicitur: Oramus aũt ad Dñm, ne quid faciatis mali. Iubemur vt faciamus bonũ, vbi dicitur: Declina à malo & fac bonum: & tamen oratur, vt faciamus bonum, vbi dicitur: Non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes: atq; inter cætera quę illis orat, dicit, vt ambuletis dignè Deo in om̃e beneplacitũ, in om̃i opere & ſermone bono. Sicut ergo agnoſcimus volũtatem cùm hæc præcipiuntur, ſic & ipſe agnoſcat gratiam cùm petuntur. Miſimus reuerentiæ tuæ librum quẽ dederũt religioſi & honeſti adoleſcentes ſerui Dei, quorũ etiã noĩa nõ tacemus: nam Thimaſius & Iacobus vocantur, qui, ſicut audimus, & etiã noſſe dignaris, ipſius Pelagij exhortatione ſpem quam habebant, in ſeculo reliquerunt, & nunc continẽtes Deo ſeruiunt. Qui cùm errore eodem aliquando per qualemcunq; operã noſtrã Dño inſpirante caruiſſent, pertulerunt eundem librum, Pelagij eſſe di-

C centes, & vt ei reſpõderetur impendio rogauerunt. Factũ eſt ad eoſdem, dum reſcripta eſt ipſa reſponſio, agentes gratias reſcripſerunt: vtrunq; miſimus, & cui reſponſum, & quod reſponſum eſt. Et ne nimium eſſemus oneroſi, ſigna fecimus his locis, vbi petimus inſpicere non graueris, quemadmodum ſibi obiecta quæſtione, quòd gratiam Dei negaret, ita reſpondit, vt eam eſſe non diceret, niſi naturã in qua nos condidit Deus. Si aũt hunc eſſe ſuum librum negat, aut eadem in libro loca, nõ cõtendimus, anathematizet illa, & eam cõfiteatur apertiſſimè gratiã quam doctrina Chriſtiana demonſtrat, & prædicat eſſe propriam Chriſtianorũ, quæ non eſt natura, ſed qua ſaluatur. Quę natura, non auribus doctrina ſonãte vel aliquo adiumento viſibili fouetur, ſicut plãtatur quodammodo & irrigatur extrinſecus, ſed ſubminiſtratione ſpiritus, & occulta miſericordia, ſicut ille facit qui dat incrementum Deus. Si

D enim quadam non improbanda ratiõe dicitur gratia Dei, qua creati ſumus, vt nonnihil eſſemus, nec ita eſſemus aliud, aut cadauer quod non viuit, aut arbor quæ nõ ſentit, aut pecus quod nõ intelligit: ſed homines, qui, vt eſſemus & viueremus, & ſentiremus, & intelligeremus, & de hoc tantùm beneficio creatori noſtro gratias agere valeamus: vnde & meritò gratia iſta dici poteſt, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, ſed gratuita bonitate Dei donata eſt: alia eſt tñ qua prædeſtinati vocamur, iuſtificamur, glorificamur, vt dicere poſſimus, ſi Deus pro nobis, quis contra nos? qui filio ſuo proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. De hac gratia quęſtio vertebatur, quãdo ab his quos Pelagius grauiter offendebat atq; turbabat, dicebatur ei quod eam ſuis diſputatiõibus oppugnaret, quibus aſſereret, non ſolùm ad facienda, verumetiã ad perficienda mandata diuina per liberũ

arbitriũ ſibi humanã ſufficere naturã. Hanc Apoſtolica doctrina gratiã nõ E immeritò iſto noĩe appellat, qua ſaluamur & iuſtificamur ex fide Chriſti:de hac ſcriptum eſt. Non irritam facio gratiam Dei:nam ſi per legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.De hac ſcriptum eſt: Euacuati eſtis à Chriſto,qui in lege iuſtificamini,à gratia excidiſtis. De hac ſcriptum eſt: Si autem gratia,iam non ex operibus,alioquin gratia iam non eſt gratia. De hac ſcriptũ eſt:Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, deputatur fides eius ad iuſtititiam : ei autem qui operatur merces non imputatur ſecundum gratiam,ſed ſecundum debitum.Et multa alia quę melius potes ipſe meminiſſe & intelligere prudentiùs & illuſtriùs prædicare. Illam verò gratiam qua creati ſumus homines, etiam ſi illam appellandam nõ immeritò intelligimus,mirum eſt tamen, ſi ita appellatam in vllius legitimis Propheticis,Euangelicis, Apoſtolicisque literis legimus.Cùm itaque de hac F gratia à Chriſtianis fidelib. catholicisq; nouiſsima illi obijceretur quæſtio, vt eam oppugnare desineret, quid eſt quod cùm hæc ſibi in libro ſuo, velut aduerſante perſona,idem ipſe obieciſſet,vt ſe reſpondendo purgaret, nihil aliud reſpondit,niſi naturam creati hominis referre gratiam creatoris,atque ſe ita dicere ſine peccato impleri poſſe iuſtitiam per lib.arb. cum adiutorio diuinæ gratiæ,quod Deus hoc dederit homini ipſa poſſibilitate naturæ.Cui meritò reſpondetur: Ergo euacuatum eſt ſcandalum crucis, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.Non enim ſi non moreretur propter delicta noſtra,& reſurgeret propter iuſtificationam noſtram,nec aſcendiſſet in altum, & captiuans captiuitatem daret dona hominibus, iſta naturæ poſſibilitas quam defendit,non eſſet in hominibus.An fortè Dei mandatum deerat,& ideo Chriſtus mortuus eſt?Imò etiam & hoc erat ſanctum & iuſtum & bonũ. Iam di- G ctum fuerat,nõ concupiſces:iam dictum fuerat,diliges proximũ tuum ſicut teipſum.In quo ſermone Apoſtolus om̃em legem dicit impleri.Et quoniam niſi diligat Deum,nemo diligit ſeipſum,ideoq; Dominus in his duobus pręceptis totam legem dixit Prophetasq; impleri. Quæ duo præcepta iam erant hominibus diuinitùs data,& æternum præmium iuſtitiæ promiſſum nondum erat.Hoc ipſe non dicit,qui in ſuis literis poſuit, etiã in veteri teſtamento regnum cœlorũ eſſe promiſſum.Si ergo ad faciendã perficiendamq; iuſtitiã iam erat naturæ poſſibilitas per lib.arb.iam erat legis Dei ſanctum, iuſtũ, benignumq; mandatũ,iam erat promiſſum pręmium ſempiternũ.Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.Ergo neq; per legem iuſtitia,neq; per naturæ poſſibilitatem,ſed ex fide ac dono Dei per Ieſum Chriſtũ Dñm noſtrum vnũ mediatorem Dei & hominũ. Ex quo enim per vnum hoĩem peccatum intrauit in H mundum,& per peccatum mors,& ita in om̃es homines pertranſijt, in quo om̃es peccauerũt,proculdubio à corpore mortis huius,vbi lex alia repugnat legi mentis,neminẽ liberauit aut liberat ſuę poſſibilitas naturæ,quæ perdita redemptore indiget,ſauciata ſaluatore:ſed gratia Dei per fidẽ vnius hominis mediatoris Dei & hoĩm, hominis Ieſu Chriſti,qui & Deus cùm eſſet, hoĩem fecit,& manẽs Deus, homo factus,refecit ipſe quod fecit.Puto autem quòd nõ lateat fides Chriſti,quæ poſteà in reuelationẽ venit in occultis fuiſſe temporibus patrum noſtrorũ,per quam tamen etiã ipſa Dei gratia liberati ſunt, quicunq; omnibus generis humani temporibus liberari potuerunt occulto Dei iudicio,non tñ vituperabili. Vnde dicit Apoſtolus:Habẽtes aũt eundem ſpiritũ fidei,vtiq; eũdem quẽ & illi ſecundũ quod ſcriptũ eſt:Credidi ꝑpter quod

A quod locutus ſum,& nos credimus,propter quod & loqmur.Inde eſt quod ait ipſe mediator:Abraham concupiuit videre diē meū, vidit & gauiſus eſt. Inde prolato ſacramento Melchiſedech menſæ dominicæ, nouit æternum eius ſacerdotium figurare.Iam verò data in literis lege quam dicit Apoſtolus ſubintrâſſe,vt abundaret delictum,& de qua dicit,ſi ex lege hæreditas, iam non ex promiſſione, Abrahæ antè per repromiſſionem donauit Deus. Quid igitur lex?tranſgreſſionis gratia poſita eſt,donec veniret ſemen cui promiſſum eſt,diſpoſitum per Angelos in manu mediatoris.Mediator autem vnius non eſt, Deus autem vnus eſt.Lex ergo aduerſus promiſſa Dei?Abſit.Si enim data eſſet lex quæ poſſet iuſtificare,omninò ex lege eſſet iuſtitia: ſed concluſit,ſcriptura dicente,omnia ſub peccato,vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.Nónne ſatis oſtenditur hoc actum eſſe per legem, vt peccatum cognoſceretur & præuaricatiōe augeretur? Vbi enim lex non eſt nec
B præuaricatio:& ſic aduerſus victoriam peccati ad diuinam gratiam quæ in promiſſionibus eſt,cōfugeretur,atq; ita lex nō eſſet aduerſus promiſſa Dei, quia ideo per illam fit cognitio peccati,& ex præuaricatiōe legis abūdantia peccati,vt ad liberationem quærantur promiſſiones Dei,quod eſt gratia dei & incipiat eſſe in homine iuſtitia,non ſua,ſed Dei, hoc eſt, data dono Dei. Quam etiam nunc quidam ſicut & tunc de Iudæis dictū eſt, ignorantes Dei iuſtitiam,& ſuam volentes conſtituere,iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti:per legem quippe & illi iuſtificari ſe arbitrantur,ſufficiente ſibi ad eandem cuſtodiendam libero arbitro,hoc eſt,iuſtitia ſua prolata ex natura humana, non donata ex gratia diuina,propter quod iuſtitia Dei dicitur. Vnde ſcriptū eſt: Per legem enim cognitio peccati.Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manife-
C ſtata eſt, teſtificata per legem & Prophetas.Cùm dicit manifeſtata eſt,oſtendit quia & tunc erat, ſed tanquam illa pluuia quam Gedeon impetrauit, tunc velut in vellere occulta,nunc autem velut in area manifeſta. Cùm ergo lex ſine gratia,nō mors peccati potuiſſet eſſe,ſed virtus: ſic enim dictum eſt: Aculeus mortis peccatum,virtus autem peccati lex:ſicut confugiunt multi à facie repugnantis peccati ad gratiam velut in aream nunc patentem,ita pauci ad eam confugiebant,velut in vellere tunc latētem.Hæc verò temporum diſtributio refertur ad altitudinem diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, de qua dictum eſt:Quā inſcrutabilia ſunt iudicia eius&inueſtigabiles viæ eius. Quapropter ſi ante tempus legis,& tempore ipſo legis iuſtos patres ex fide viuentes,nō poſſibilitas naturæ infirmæ & indignæ ac vitiatæ, & ſub peccato venūdatæ,ſed Dei gratia per fidē iuſtificabat,& nunc eadem in apertum iam
D veniens reuelata iuſtificat.Anathematizet ergo Pelagius ſcripta ſua,vbi cōtra eam,etſi non per contumaciam,tamen ignorantiam diſputat,poſſibilitatem defendendo naturæ,ad vincenda peccata & implenda mandata:aut ſi ea ſua eſſe negat,aut ſcriptis ſuis,aut inimicis ſuis dicit immiſſa,quæ ſua eſſe negat, anathematizet ea & damnet paterna exhortatione & auctoritate ſanctimoniæ tuæ.Si ergo vult,oneroſum ſibi &pernicioſum,diſcatEccleſiæ ſcandalū auferre,quod ſcandalū auditores & in peruerſum dilectores eius vſquequaq; ſpargere nō quieſcunt.Si enim cognouerint eundē librū quē illius vel putant eſſe,vel nôrunt Epiſcoporū catholicorum auctoritate & maximè ſanctitatis tuæ,quē apud eū eſſe maioris pōderis minimè dubitam⁹,ab eodē eſſe ipſo anathematizatū atq; dānatū,nō eos vlteriùs æſtimamus auſuros loquēdo contra gratiā Dei quæ reuelata eſt per paſſionē & reſurrectionē Chriſti,

nec pectora fidelia & ſimpliciter Chriſtiana turbare,ſed potiùs adiuuante E
miſericordia Dei certantibus nobiſcū pietate & charitate flagrātibus etiam
orationibus tuis,nō ſolū vt in in æternū beati,verūetiam iuſti & ſancti ſint:
non in ſua virtute,ſed in eadē gratia confiſuros:vnde & ad ipſum ſcriptā ab
vno homine epiſtolā ,ad quem per quendā orientalem diaconum,ciuē autē
Hipponienſem,tanquam purgationis fieri quædā ſcripta tranſmiſit,tuæ be-
atitudini potiùs credidimus dirigenda,meliùs iudicantes , & petentes vt eā
ei mittere ipſe digneris:ſic enim eam legere potiùs nō dedignabitur , magis
in illa eum qui miſit, quàm qui ſcripſit attendens . Illud verò quod dicunt
poſſe hominē eſſe ſine peccato,& mandata Dei facilè cuſtodire ſi velit,quā-
uis cum hoc per adiutorium Dei gratiæ,quæ tamen per incarnationem vni
geniti eius reuelata atq; donáta eſt,dicitur,tolerabiliùs dici videatur: tamē,
quoniam meritò quæri poteſt,vbi & quando per eandem gratiam id effici- F
atur in nobis,vt ſine illo prorſus peccato ſimus , vtrum in hac vita quando
caro concupiſcit aduerſus ſpiritum,an verò in illa,cùm fiet ſermo qui ſcrip-
tus eſt,vbi eſt mors victoria tua?vbi eſt mors aculeus tuus?aculeus enim mor
tis peccatū eſt,diligentiùs pertractandū,propter alios quoſdā q̨ iniquè ſen-
ſerunt,atq; in ſuis literis memoriæ mandauerunt,etiam in hac vita eſſe poſſe
hominēſine peccato,nō ab initio natiuitatis ſuæ,ſed conuerſione à peccatis
ad iuſtitiā,& à via reproba ad bonam vitam.Sic enim intellexerunt quod de
Zacharia & Helizabet ſcriptum eſt,ambulâſſe eos in omnibus iuſtificationi
bus Dei ſine querela.Hoc quod dictum eſt ſine querela , ſine peccato dictū
acceperunt,non quidem negantes,imò etiam quod alijs locis in literis eorū
inuenitur,piè confitentes adiutorium gratiæ Domini noſtri non per natura
lem ſpiritum hominis,ſed per principalem ſpiritum Dei.Qui parum videtur G
conſideráſſe ipſum Zachariam fuiſſe etiam ſacerdotem.Omnes autem tunc
ſacerdotes neceſſe habebant ex lege Dei primitùs pro peccatis ſuis offerre
ſacrificium,deinde pro populo.Sicut ergo nunc per orationis ſacrificiū con
uincimur non eſſe ſine peccato,quoniam iuſſi ſumus dicere.Dimitte nobis
debita noſtra : ita & nunc per ſacrificia victimarum animalium conuince-
bantur ſacerdotes ſine peccato non eſſe,qui pro ſuis peccatis iubebantur of
ferre.Quod ſi res ita ſe habet,vt per gratiam ſaluatoris proficiamus quidem
in hac vita deficiente cupiditate,charitate creſcente : perficiamur autem in
illa vita cupiditate extincta,charitate completa :profectò illud quod ſcrip-
tum eſt.Qui natus eſt ex Deo non peccat , ſecundum illam charitatem dictū
eſt,quæ ſola nō peccat:ad natiuitatē quippe quæ ex Deo eſt,augēda & perfi-
cienda charitas pertinet,non ea quæ minuenda eſt & conſumēda cupiditas, H
quæ tamen quādiu eſt in membris noſtris,lege quadā ſua repugnat legi men
tis:ſed natus ex Deo,nec obediens deſiderijs eius,nec exhibens membra ſua
arma iniquitatis peccato,poteſt dicere,Iam nō ego operor illud,ſed id quod
habitat in me peccatum.Sed quomodo ſe habeat iſta quæſtio, quia etſi non
inuenitur homo in hac vita ſine peccato , id tamen dicitur poſſe fieri per ad-
iutoriū gratiæ & ſpiritus Dei:quod vt fiat conandum atq; poſcendū eſt.To
lerabiliter in hoc quiſq; fallitur,nec diabolica impietas,ſed error humanus
eſt,elaboranda &optanda affirmare,etiā ſi quod affirmat,non poſſit oſtēde
re.Id enī credit fieri poſſe,quod certè laudabile eſt velle. Nobis aūt ſufficit
quod nullus in Eccleſia Dei fidelium reperitur in quolibet ꝑfectu excellēti
atq; iuſtitia,qui audeat dicere ſibi non neceſſariā precationē orationis do-
minicæ,

A minicæ,dimitte nobis debita noſtra,& dicat ſe non habere peccatum,ne ſeipſum decipiat,& in eo veritas non ſit,quanuis iam ſine querela viuat.Non enim qualeſcunq;,etiam tentationes humanæ:ſed graue peccatum eſt quod in querelam venit.Det veniam tua ſanctitas,ſi prolixiorem epiſtolam fortaſſis quàm velles,tuæ miſimus ſanctitati.Non enim riuulum noſtrum tuo largo fonti augendo refundimus,verumetiam noſter, licet exiguus, ex eodem quo etiam tuus abundans emanat capite fluentorum:hoc apertè probare voluimus tuis reſcriptis de communi participatione vnius gratiæ conſolari.

RESCRIPTVM INNOCENTII PAPAE DE PELAGIO B hæretico.

Innocentius Aurelio, Alipio. Auguſtino, Euodio, Paſſidio Epiſcopis Salutem.

FRATERNItatis veſtræ literas plenas fidei totoq; religionis catholicæ vigore firmatas, à vobis miſſas & concilijs veſtris per fratrem & Coëpiſcopũ noſtrũ Iulium, pergrato ſuſcepimus animo, quod earum tenor omniſq; contexio in conſideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contrà ſentiunt, integra ratione conſiſtit, & vt illis omnem C tollere poſsit errorẽ, & idoneo dato quouis noſtræ legis exemplo, quem ſequi debeant dignum poſsit præbere doctorem. Sed de his vt arbitror iam ſatis ſuprà diximus. Sed ſubinde contra eos ſubuenit, & ſuppeditat quod dicatur, nec poteſt aliquando deeſſe quod vincat, cùm tam miſerum impiumq; ſit quod noſtræ virtute fidei & ipſa pleniùs veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ ſpem reſpuit atq; contempſit, inimica damnabiliq; cor ſuum diſputatione confundens, cum credit nihil eſſe quod à Deo accipiat, nec aliquid ſupereſſe quod petat ad ſanandum:ſed qui ſibi hoc abſtulit, vlteriùs quid reliquit? Si ergo ſunt aliqui, quos in ſui defenſionem peruerſitas tanta defixit, qui huic ſe dogmati dedant atque coniungant, ſperantes hoc ad catholicam pertinere doctrinam, quod abhorrens longiùs & penitus approbatur aduerſum, infecti illorum & monitis & verbis, vt habe-
D rentur inducti, quatenus ad rectum vitæ tramitem redeant, feſtinabunt, ne diutiùs mentem obſidens, velut peſtis eorum ſenſibus error inuadat. Nam ſi Pelagius quocunque reſtitit loco, eorum animos qui facile vel ſimpliciter crederent, diſputandi hac affirmatione decepit, ſeu hîc illi in vrbe ſunt, quod neſcientes nec manifeſtare poſſumus, nec negare cùm & ſi ſunt, lateant, nec aliquando audeant, vel illum prædicantem iſta defendere, vel talia aliquo noſtrorum præſente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facile nec alicubi poſſit agnoſci, ſiue in quouis terrarum loco degant Dei noſtri miſericordia gratiaq; credimus:quod facile corrigantur, audita eius dãnatione qui fuerit pertinax, & reſiſtens huius dogmatis auctor inuentus, nõ intereſt, vbi iſti fuerint, dum vbicunq; inueniri potuerint, ſunt ſanãdi: nobis tamen nec ſuaderi poteſt eum eſſe purgatum, quanuis ad nos à neſcio quib[9] laicis

laicis ſint geſta perlata, quibus ille & auditum ſe crederet, & abſolutum. Quę E
vtrum vera ſint dubitamus, quod ſub nulla illius concilij executione venerunt, nec eorum aliquas accepimus de hac re literas, apud quos iſtius rei præſtitit cauſas. Quòd ſi de ſua illa potuiſſet purgatione cõfidere, hoc magis credimus quod egiſſet, quod multo verius eſſe poterat, vt illos cogeret epiſtolis ſuis, qui diiudicauerant iudicare: verùm cum ſint aliqua in ipſis poſita geſtis quæ obiecta partim muſſitando ille ſuppreſſit, patim multa in ſe verba retorquendo tota obſcuritate confudit, aliqua magis falſis argumentis, quàm vera ratione, vt ad tempus videro poterat, purgauit, alia negando, alia falſa interpretatione vertendo. Sed vtinam, quod magis optandum eſt etiam, ille ſe ad veram catholicæ fidei viam ab illo ſui tramitis errore conuertat, vt cupiat velitq́; purgari, conſiderans quotidianam Dei gratiam adiutoriumq́; cognoſcens, vt videatur verum, & approbetur ab omnibus manifeſta ratione corre- F
ctus, non geſtorum iudicio, ſed ad catholicam fidem corde conuerſo. Vnde nõ poſſum illorum nec approbare nec culpare iudiciũ, cùm neſciamus, vtrũ vera ſint geſta, aut ſi vera ſunt, illum ſubterfugiſſe conſtet magis, quàm ſe in tota virtute purgâſſe. Qui ſi confidit, nouitq́; non omni dignum eſſe indignatione quod dicat, aut iam hoc totum ſe refutâſſe quod dixerat, non à nobis accerſiri, ſed ipſe debet potiùs feſtinare, vt poſſit abſolui. Nam ſi adhuc taliter ſentit, quando ſe noſtro iudicio quibuſuis acceptis literis, cùm ſciat damnandum ſe eſſe committet? Quòd ſi accerſendus eſſet ab his melius fieret qui magis proximi & non longo terrarum ſpatio videntur eſſe diſiuncti. Sed non deerit cura, ſi medicinæ præbeat ille materiam: Poteſt enim dãnare quæ ſenſerat, ac datis literis erroris ſui, vt regreſſum ad nos decet veniam poſtulare fratres chariſſimi. Librum ſanè qui eius eſſe dicebatur, nobis à veſtra cha- G
ritate transmiſſum euoluimus, in quo multa blaſphema erant, nihil quod placeret, nihil quod penitus non diſpliceret, à quouis damnandum atque calcandum, cuius ſimilia niſi qui iſta ſcripſerat, nemo alter in mentem reciperet atq; ſentiret. Nam hoc loco de lege latius diſputare velut coram poſito repugnantiq́; Pelagio, neceſſarium eſſe non duximus, cùm vobiſcum totam rem ſcientibus, pariq́ue nobiſcum aſſentione gaudentibus, colloquamur. Tunc enim melius hæc exempla ponuntur, quando cum his quos harum conſtat rerum prudentes eſſe tractamus. Nam de naturæ poſſibilitate, ac de libero arbitrio, & de omni Dei gratia & quotidiana gratia, cui non ſit rectè ſentienti vberrimũ diſputare? Anathematizet ergo iſta quæ ſenſit, vt illi qui eius ſermonibus fuerant præceptisq́; collapſi, quid tandem habeat fides vera, cognoſcant. Faciliùs enim reuocari poterunt, cum iſta à ſuo ſenſe- H
rint auctore damnari. Quòd ſi ille pertinaci in hac voluerit impietate perſiſtere, eſt agendum quatenus vel his poſſit ſubueneri, quos non ſuus, ſed huius magis error induxit, ne & illis hæc medicina pereat, cuius iſte talem non admittit, nec poſtulat curam.

Deus vos cuſtodiat incolumes fratres chariſſimi. Data VI. Calend. Februarij.

ARGV-

A ARGVMENTVM IN COELESTINI PAPAE DECRETA, PER LAMBERTVM VENRADIVM.

SI nunc ipſi, quorum reuerà intereſt, Eccleſiarum Præſules uerbo diuino docendo, Sacramentiſq; adminiſtrandis inuigilarent, aut diligentem ſaltem eorum (ſi nil aliud præſtare per ſeſe poßent) curam rationemq; haberent, meliùs nunc dubio procul, minori cum inuidia, contemptione & irriſione nulla, omnia fierent. At uerò, quantùm ab hoc diſceſſum ſit officio, noſtra clamant miſerrima tempora. Non enim ipſi hæc exequuntur Præſules, ſed curam, aliorum mediocrium forſitan hominum humeris inijciunt, illi rurſus ſe inferiorum, aliquando et indoctorũ imponunt: ut tandem ad infimos munera Eccleſiaſtica, & ad abiecti ingenij homines ſuprema Euãgelicæ doctrinæ dignitas referatur. Adeò nunc (prô dolor) ab ipſis inſtitutis Apoſtolicis receßimus. Porrò non adeò mirum, ſi ita neglectè noſtris hiſce temporibus omnia adminiſtrentur, quùm ipſo Cœleſtino Pontificio munere apud Romanos fungente, circiter CCCC.XXVIII. annum, Gallici Epiſcopi ſuam tam oſcitanter prouinciam obierint.
B *Nam ipſe Ro. Pontifex ſe ex Proſpero Hilarioq; ſuis diaconis cognouiße ait, in Gallijs eſſe presbyteros, qui, ſilentibus ipſis Eccleſiarum Præſulib. permulta à catholica Chriſti doctrina dißidentia proponerẽt, populoq; inculcarent. Hos pius Præſul profeßionis ſuæ, dignitatis, officijq; commißi commonet, ne Magiſtris ſeſe tacentibus loquantur, uix dum diſcipuli, eaq; inſana. neúe ipſo ſilentio aßentiri uideantur impiæ eorum ſententiæ. Prætereà contra eoſdem D. Auguſtini defendit auctoritatem, eamq; ab æmulis ſacram uendicat. Decernit item, quid de ui arbitrij humani ſtatuendum, quæ certè neceßaria doctrina eſt, quùm noſtro ſeculo ea diſputatio à quibuſdam ſit renouata: quid ad illud diuina conferat gratia, nũ ſine ea in bonis efficax eſſe poßit: an ſola uitalis illa aquæ tinctio ad ſuperandas inimici Diaboli tentationes, & ad euincendas carnis noſtræ cupiditates, impetus, cõcupiſcentiaſq;, ſola inquam ſufficiat? Hæc aliaq; quædam dubia ita luculenter dißoluit, maiorumq; ſuorum auctoritate comprobat, & ſuperiorum conciliorum ſententijs quibuſdam communit, ut pertinaciæ quẽquam, modò reſiſtat, pudere poßit, ipſe ſuum in Eccleſiam ſtudium indicet, Galliæq; Præſules ad diligentiam incitet & hortetur.*

C

COELESTINI PAPAE DECRETA.

Dilectiſſimis fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Archadio, Sillucio, & cœteris Galliarũ Epiſcopis, Cœleſtinus.

APoſtolici verba præcepti ſunt, apud Iudæos atque gentiles ſine offenſione nos eſſe debere: hoc quiſquis Chriſtianus eſt, tota animi virtute cuſtodit. Quod cùm ita ſit, non parũ periculi illi manere poterit ante
D Dominum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volum⁹, iſta contriſtent, quæ auctoribus Chriſtianis percellunt animos Chriſtianos, dominicus in Euangelio ſermo teſtatur: ait enim ipſe ſaluator, quòd expediat ſcandalizanti vnum de puſillis, in maris profundum demergi. Ideo, quæ ſit iam eius pœna quæramus, cui tale ſupplicium legimus expedire.

I

Filij noſtri preſentes Proſper & Hilarius, quorum circa Dominum noſtrum ſollicitudo laudanda eſt, tantùm, neſcio, quibus presbyteris, illic licere, qui diſſenſioni Eccleſiarum ſtudeant, ſunt apud nos proſecuti, vt indiſciplinatas quæſtiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare

aduerſantia veritati.Sed veſtrę dilectioni iuſtiùs imputamus,quando illi ſupra vos habent copiā diſputandi. Legimus ſuper magiſtrū nō eſſe diſcipulū, hoc eſt, non ſibi debere quenquā ad iniuriam doctorū vendicare doctrinā. Nam & hos ipſos à Deo noſtro poſitos nouimus ad docendum,cùm ſit docente Apoſtolo eis tertius locus intra Eccleſiam deputandus. Quid illic ſpeciei eſt,vbi magiſtris tacentibus hi loquuntur? qui,ſi ita eſt, eorum diſcipuli non fuerunt. Timeo ne conniuere ſit hoc tacere: timeo ne magis ipſi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas,quia ocurreret veritas,ſi falſitas diſpliceret. Meritò nanque cauſa nos reſpicit,ſi ſilentio faueamus errori. Ergo corripiantur huiuſmodi, nō ſit his liberum habere pro voluntate ſermonem: deſinat ſi ita res ſunt inceſſere nouitas vetuſtatem,deſinat Eccleſiarum quietem inquietudo turbare. Conantur ſæpe naufragio emergere,quos intra portum ſtantes ſtatio facit fida ſecuros. Fida quippe eſt omnium ſtatio,quorum perfectis greſſibus veſtigia non mouentur. Recurrerunt ad Apoſtolicam prædicti ſedem,hæc ipſa nobis quæ tentat perturbatio conquerentes. Habete fratres chariſſimi pro catholicæ plebis pace tractatum. Sciant ſe,ſi tamen cenſeantur presbyterij dignitate,vobis eſſę ſubiectos. Sciant omnes qui male docent,quòd ſibi diſcere magis ac magis competat,quàm docere. Nam quid in Eccleſijs vos agitis, ſi illi ſummā teneant prædicandi? Niſi fortè illud obſiſtat,quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur,vt aliqui è fratrum numero nuper de laicorū conſortio in collegium noſtrum fortaſſis admiſſi,neſciant quid ſibi debeāt vendicare. Super his multa iam dicta ſunt eo tempore,quo ad fratris tuendi dedimus ſcripta reſponſum,nunc tamen repetentes ſæpius admonemus: vetētur huiuſmodi qui laborant per terras aliud quàm ille noſter iuſſit agricola ſeminare. Nec tamen mirari poſſumus, ſi hæc erga viuentes hi nunc tentare audent,qui nituntur etiam quieſcentium fratrum memoriam diſſipare. E F G

II

Auguſtinum ſanctæ recordationis virum,quem pro vita ſua atque meritis in noſtra cōmunione ſemper habuimus,nec vnq̄ hūc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit,quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus,vt inter magiſtros optimos etiam antè à meis ſemper prædeceſſoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune ſenſerunt,vt pote qui vbique cūctis & amori fuerit & honori: vnde reſiſtatur talibus, quos male creſcere videmus: nephas eſt hæc pati religioſas animas,quarum afflictione,quia membra noſtra ſunt,nos quoq; conuenit macerari: quanuis maneat hos beatitudo promiſſa,quicunque probantur perſecutionem propter iuſtitiam ſuſtinere, quibus quid promittat Dominus in futurum,ſequens ſermo declarat. Non eſt agentium cauſa ſolarum,vniuerſalis Eccleſia quacunque nouitate pulſatur: Intelligamus hæc ipſa vobis quæ nobis non placent,diſplicere. Quod ita demum probare poterimus,ſi impoſito improbis ſilentio de tali re impoſtorum querela ceſſabit. Dominus incolumes vos cuſtodiat fratres chariſſimi. H

III

Quia nonnulli catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum ſenſibus ſeu prauitate ſiue imperitia demorantes, pijſſimis diſputationibus obuiare præſumunt: Et cùm Pelagium atque Cœleſtium anathematizare non dubitent,magiſtris tamen veſtris tanquam neceſſarium modum exceſſerint obloquuntur,eaque tantummodo ſequi & probare profitenter, quæ

ſacra-

ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes contra inimicos gratiæ Dei per miniſteriũ
A præſulũ ſuorũ ſanxit & docuit. Neceſſarium igitur fuerit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudicauerint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrij defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint, ita vt etiam Aphricanorum conciliorum quaſdam ſententias iungeremus, quas vtique ſuas fecerunt, Apoſtolici antiſtites comprobàrunt. Vt ergo pleniùs qui in aliquo dubitát, inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Quòd ſi quis non nimium eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum auctoritatum breuitate pendere, nullamque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum catholicis credat & dicat.

IIII

B In præuaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem, & innocentiam perdidiſſe, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium poſſe conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit, pronũciante beatæ memoriæ Innocentio, atq; dicente in epiſtola ad Carthaginenſe concilium. Liberum enim arbitrium ille perpeſſus, dum ſuis inconſultiùs vtitur bonis, cadens in pręuaricationis profunda demerſus eſt, & nihil quẽadmodum exinde reſurgere poſſet, inuenit, ſuaq; in æternũ libertate deceptus huius ruina latuiſſet oppreſsis, niſi eũ poſtea Chriſti per ſuam gratiam releuâſſet aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteriti peccati vitium ſui baptiſmatis lauacro purgauit.

V

Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationẽ ſui ille donet
C qui ſolus eſt bonus. Quod in eiſdem ſcriptis eiuſdem Pontificis ſententia proteſtatur, dicens: Nunquid nos de eorum poſt hæc rectum mentibus æſtimemus, qui ſibi ſe putant deberi, quòd boni ſunt, nec illum conſiderant, cuius quotidie gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantum ſe aſſequi poſſe cõfidunt?

VI

Neminem etiam baptiſmatis gratia renouatum idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad euincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotinum adiutorium Dei perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit: quod eiuſdem antiſtitis in eiſdem paginis doctrina confirmat, dicens: Nam quanuis hominem redimeret à præteritis ille peccatis, tamen ſciens iterum poſſe peccare, ad reparationem ſibi, quemadmodum poſſet illum & poſt iſta cor-
D rigere, multa ſeruauit, quotidiana præſtans illi remedia, quibus niſi freti cõfiſiq; nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neceſſe eſt enim, vt quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur.

VII

Quod nemo niſi per gratiam libero bene vtatur arbitrio, idem magiſter in epiſtola ad Mileuitanum concilium data prædicat dicens: Aduerte tandẽ ô prauiſsimarum mentium peruerſa doctrina, quòd primum hominem ita libertas ipſa decepit, vt dum indulgentiùs frenis eius vtitur, in præuaricationem præſumptionis incederet, nec ex hac potuit erui, niſi ei prouidentia regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformâſſet aduentus.

VIII

Quòd omnia ſtudia & omnia opera ac merita ſanctorum, ad Dei gratiã laudemq́; referenda ſunt, quia nemo aliunde ei placet, niſi ex eo quod ipſe donauerit. In quam nos ſententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zozimi regularis auctoritas, cùm ſcribens ad totius orbis Epiſcopos ait: Nos aũt inſtinctu Dei (omnia enim bona ad auctorẽ ſuũ referenda ſunt vnde naſcũtur) ad fratrum & Coëpiſcoporũ noſtrorũ conſcientiã vniuerſa retulimus. Nunc autem ſermonem ſyncerisſimæ veritatis luce radiantem tanto Aphri Epiſcopi honore venerati ſunt, ita vt ad eundem virum reſcriberent. Illud verò quod in literis quas ad vniuerſas prouincias curâſti eſſe mittendas poſuiſti dicens. Nos tamen inſtinctu Dei, &c. ſic accepimus dictum, vt illos qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrij libertatem, diſtricto gladio veritatis velut curſim tranſiens amputares. Quid enim tam libero feciſtis arbitrio, quàm quod vniuerſa in noſtræ humilitatis cõſcientiam retuliſtis? & tamen inſtinctu Dei factum eſſe fideliter ſapienterq́; vidiſtis, veraciter fideliterq́; vt dixiſtis, ideo vtique quia præparatur voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant paternis inſpirationibus ſuorũ ipſe tangit corda fidelium. Quotquot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei, vt nec noſtrũ deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium. F

IX

Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operetur arbitrio, vt ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſq́; motus bonæ voluntatis ex Deo ſit. quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. Ad hanc enim nos profeſſionem idem doctor inſtituit, qui cũ totius ad orbis Epiſcopos de diuinæ gratiæ opitulatione loqueretur. Quod ergo tẽpus, ait, interuenit, quo eius non egeamus auxilio? In om̃ibus igitur actibus, cauſis, cogitationibus, motibus, adiutor & protector orandus eſt: ſuperbum eſt enim, vt quicquam ſibi humana natura præſumat, clamante Apoſtolo: Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed contra principes & poteſtates aëris huius, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et ſicut ipſe iterũ dicit: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Et iterum: Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit, ſed plus illis omnibus laboraui, non ego autem, ſed gratia Dei mecum. G

X

Illud etiam quod intra Carthaginenſis ſynodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt, vt quicunque dixerit gratiam Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam ad adiutoriũ vt non cõmittantur, anathema ſit. Et iterũ quarto capitulo ait, vt ſi quis dixerit gratiã Dei per Ieſum Chriſtum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, & quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, vt quid faciendum cognouimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus, ſcientia inflat, charitas verò H

ædificat,

ædificat, valde impium eſt vt credamus ad eam quæ inflat nos habere gra-
A tiam Chriſti,& ad eam quę ædificat non habere,cum ſit vtrunq; donũ Dei, & ſcire quid facere debeamus,& diligere vt faciamus,vt ędificante charitate,ſcientia non poſſit inflare.Sicut autem de Deo ſcriptum eſt,qui docet hominem ſcientiam:ita ſcriptum eſt etiam,charitas ex Deo eſt.Item quinto capitulo,vt quiſquis dixerit ideo nobis gratiam iuſtificationis dari,vt quod facere per liberum arbitrium iubemur,faciliùs poſſimus implere per gratiam, tanquam etſi gratia non daretur,non quidem facilè,ſed tamen poſſimus etiam ſine illa diuina implere mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorũ Dominus loquebatur,vbi non ait,ſine me difficiliùs poteſtis facere, ſed ait, ſine me nihil poteſtis facere.

XI.

Pręter eas autem beatiſſimę & Apoſtolicę ſedis inuiolabiles ſanctiones,
B quibus nos pijſſimi patres peſtiferę nouitatis elatione deiecta, & bonę voluntatis exordia,& incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis vſq; in finem perſeuerantiam,ad Chriſti gratiam referre docuerunt: obſecrationum quoque ſacerdotalium ſacramenta reſpiciamus,quę ab Apoſtolis tradita in toto mundo,atque in communi Eccleſia Catholica vniformiter celebrantur,vt legem credendi,lex ſtatuat ſupplicandi. Cùm enim ſanctarum plebiũ Pręſules mandata ſibimet legatione funguntur, apud diuinam clementiam humani generis agunt cauſam,& tota ſecum congemiſcente Eccleſia poſtulant & precantur,vt infidelibus donetur fides,vt idololatrę ab impietatis ſuę liberentur erroribus,vt Iudæis ablato velamine lux veritatis appareat,vt hæretici catholicæ fidei perceptione reſipiſcant, vt ſchiſmatici ſpiritum rediuiuæ charitatis accipiant,vt lapſis pœnitentiæ remedium conferatur, vt de-
C niq; cathechumenis ad regenerationis ſacramenta productis, cœleſtis aula miſericordiæ reſeretur. Hæc autem non perfunctoriè, neq; inaniter à Domino peti, rerum ipſarum moſtrat effectus:quandoquidem ex omni eorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum transferat in regnum filij charitatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ:quod adeò totum diuini operis eſſe ſentitur,vt hęc efficiente Deo, gratiarum ſemper actio laudiſq; confeſſio pro illuminatiõe talium vel correctione referatur.

XII.

Illud etiam quod circa baptizandos in vniuerſo mundo ſancta Eccleſia vniformiter agit,non otioſo contemplamur intuitu, cùm ſiue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniunt ſacramentum, non priùs ad fontem vitæ
D adeunt quàm exorciſmis & exuflationibus clericorum ſpiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc verè appareat, quomodo princeps mundi huius mittatur foras,& quomodo priùs alligetur fortis,& deinceps vaſa eius diripiantur in poſſeſſionem tranſlata victoris,qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus.His ergo Eccleſiaſticis ex diuina ſumptis auctoritate documentis,ita adiuuante Domino confortati ſumus, vt omnium bonorum affectuum,atq; operum, & omnium ſtudiorum omniumq; virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur auctorem , & non dubitemus ab ipſius gratia omnia hoĩs merita præueniri, per quẽ fit vt aliqd boni & velle incipiam⁹ & facere.Quo vtiq; auxilio & munere Dei nõ aufertur liberũ arbitriũ,ſed liberatur,vt de tenebroſo lucidum,de prauo rectũ,de

languido ſanum, de impudente ſit prouidum. Tanta enim erga omnes homines eſt bonitas Dei,vt noſtra velit eſſe merita,quæ ſunt ipſius dona & pro B
his quæ largitus eſt æterna præmia ſit donaturus:agit qppe in nobis,vt quod vult & velimus & agamus, nec ocioſa in nobis eſſe patitur,quæ exercenda non negligenda donauit, vt & nos cooperatores ſimus gratiæ Dei:ac ſi quid in nobis ex noſtra viderimus remiſſione langueſcere,ad illum ſollicitè recurramus,qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram,& cui quotidie dicimus,ne inducas nos in tentationem,ſed libera nos à malo

XIII.

Profundiores verò difficilioresq; partes occurrẽtium quæſtionum,quas latiùs pertractârunt qui hęreticis reſtiterunt,ſicut non audemus contemnere,ita non neceſſe habemus aſtruere, quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi penitus ſubtrahendum non eſt, ſatis ſufficere credimus quicquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ ſedis ſcripta docuerunt, vt prorſus non opinemur catholicum, quod apparuerit præfixis ſententijs eſſe contrarium. E

CANONVM APOSTOLORVM A' CLEMENTE conſcriptorum,eruditarum multorum præſulum epiſtolarum, grauiſſimorum primorum conciliorum, & decretorum, omnium

FINIS.

IOACHI

A IOACHIMVS PERIONIVS BE-NEDICTINVS CORMOERIACENVS, NICOLAO Mallario inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Eccleſiaſtæ, ac Theologo, S. P. D.

SI CLEMENTIS Pontificis maximi ſanctiſsimiq; uiri de beati Petri rebus geſtis
profectionibusq; ac concionibus compendium, quod ab hinc triennium partim roga-
tu, partim impulſu tuo, ex Bibliotheca tua bonis omnibus libris referta, deprõptum,
in Latinnum ſermonem conuertendum ſuſcepi, ſerius quàm aut uelles aut officiũ me-
um poſtularet, typis editur: nolim putes id uel obliuione ſuſcepti muneris ac negocij,
uel rerum quæ in eo tractantur contemptu accidiſſe. Nam nec quiſquam uno me eſt
B in ijs quæ fidem, qua nihil homini charius eſſe debet, attingunt, religioſior, & res diuinæ quas maximas
libellus hic profitetur & docet, incredibile ſui & deſyderium & ſtudium, ne dicam amorem in me non
tam ſuo nomine, quàm eo uitæ inſtituto, quod delegi, excitauerunt. Sed cùm iam tum & uitam Chriſti
ingreſſus eſſem ſcribere, & Iuſtini philoſophi ac martyris opuſcula quædam tuo maximè hortatu atque
admonitu transferre inſtituiſſem, & alia quæ pollicitus eſſem, quidam à me flagitarent: huius Clemen-
tis tui (tuum enim appellare iure poſſum, quem quaſi pupillum patrem deſiderantem adoptâſti) retarda
ta eſt editio: quanquam ferè biennium eſt, cùm librum abſolui. Verùm ſi ſerius quàm optaras, ad te no-
uus redit, & per te ad cæterorum cognitionem editur: at ſi minus alijs, tibi quidem certè, iucundior gra
tiorq;, ut ſpero, ueniet: præſertim cùm natura comparatũ ſit, ut quæ res nobis charæ ſunt, ſi poſtea quàm
ijs caruimus, aut à nobis abfuerunt, ad nos locupletiores aut ornatiores reuertantur, tãtam interdum no
bis uoluptatem ipſæ afferant, ut deſyderium quò ijs cùm abeſſent tenebamur, noua illa etiam fortaſſe nõ
opinata lætitia ſuperare uideatur. Equidem tametſi quàm exigua ſit in me dicendi facultas, ſcio, tamen
quantulacunq; ualeam, omnem me eò contuliſſe fateor, ut ne fruſtrà hunc mihi libellum transferendum
dediſſe uideare. Quod ut facerem, præter quàm quòd egregius iſte tuus in me animus admonuit, auctor
C etiam libri, beatiq; Petri crebræ illæ cum Simone mago inſtitutæ diſputationes, quibus & illius falſas
refellit, & diſciplinæ noſtræ ueras ſententias, ſicuti ſunt, cum ſummo illius pudore, maximaq; ſua laude
& gloria comprobauit. Nec uerò minus eò me adduxit præclara ad dicendum, & ad commemorandum
ſuauis illa quæ de Clementis parentumq; eius & fratrum repẽtina, nec opinata inter ſe agnitione eſt ad-
dita, narratio. Quæ quidem eas mihi ad animos impellendos uires habere uidetur, ut in ea legenda nemi
nem lachrymas continere poſſe exiſtimem. Mihi quidem non uidetur hoc eſſe compendium eorum Cle-
mentis librorum decem, qui extant Rufino interprete, præſertim cùm eius ſit qui res ab aliquo tracta-
tas uno uel pluribus libris, in compẽdum redigit, ea tantùm quæ fuſiùs narrat, breuiter perſtringere: &
tamen hoc in libro exponantur multa, quæ in illis non legantur, longiusq; rerum expoſitio hic ex
ipſius Clementis epiſtolis quæ extant, ſumpta prouehatur. Itaq; haud ſcio an ſit illius alte-
rius libri compendium, cuius Rufinus mentionem facit. Hunc autem laborem noſtrum
in tuo potiſsimum nomine diuulgaui, cùm tua iſta in me egregia uoluntate ad-
ductus, ut meum uiciſsim in te animum teſtarer, tum ut omnes qui in eo
legendo aliquid temporis conſument, cùm boni aliquid inde ar-
D ripient & haurient, beneficij tui in ſe memores, & ti-
bi gratias agant, & alijs te officijs, quibus
debebunt, proſequantur. Vale.
Lutetiæ Pariſiorum, nono
Cal. Ianuarias, M.
D. LIIII

CLEMEN-

CLEMENTIS ROMANI PONTIFICIS, DE REBVS GESTIS, PEREGRINATIONIBVS, AC PRAEDICATIONIBVS SANCTI, APOSTOLOrumque principis Petri, Epitome ſiue compendium, in quo eiuſdem vita continetur, ad Iacobum Hieroſolymitanum Pontificem, Ioachimo Perionio Benedictino Cormeriaceno interprete. E

Clemens Iacobo Domino & Pontifici, & Pontificum Pontifici, ſanctam Hieroſolymam Chriſtianorum Eccleſiam gubernanti, Chriſtiq; Dei noſtri, quæ vbique Dei prouidentia præclarè conſtitutæ ſunt, Eccleſias, vnà cum presbyteris & diaconis, cæteriſque fratribus omnibus pacem perpetuam optat. F

Orditur ab ipſa cauſa peregrinationum, & ex conſequenti Chriſti cognoſcendi occaſione.

SCITO, me ciuem Romanum, cùm temperatè caſtéque primam ætatem atque vitam agere poſſem, arrepta hauſtaq; neſcio vnde cogitatione, quæ mihi obrepſiſſet, crebraſq; mihi de morte commentationes pariebat, in laboribus reliquum vitæ tempus, perturbationibusque ſolitum eſſe conſumere. Hoc enim in animo voluebam, menteque agitabam, num poſt mortem nullus eſſem futurus, nec quiſquam mei vnquam mentionem facturus eſſet, quod tempus om̃ia obliuione deleret? Quòd ſi nullus eſſem, quî fieri poſſet, vt manere poſt mortem, cum eorum, qui nulli eſſent notiõe, cùm nec eos cognoſcerem ipſe, nec illi me agnoſcerent, nec ortus eſſem, nec gignerer? Illud etiam quærebam, num mundus aliquando ortus eſſet, & antè, quàm originem habuiſſet, an etiam eſſet? Si enim ex omni æternitate fuit, æternus etiam futurus eſt. Sin ortus eſt, etiam diſſoluetur om̃inò. Poſt diſſolutionem porrò, num aliquid rurſus erit ac renaſcetur? quod nunc in cogitationem meam cadere nõ poteſt. Hæc atq; talia cùm ſine fine animo agitarem, perpetuo mœrore eóque tanto affici ſolebam, vt & pallore intabeſcerem, &, quod grauius eſt, ſi me tandem aliquando huiuſmodi rerum curis ac moleſtijs, vt vanis, liberatum iri cogitarem, maiorem vim morbi dolorisq; ſentirem: doloremq; animo ex eo capiebam, quòd mihi honeſti notionem inſitam & innatam ignorarem, quæ ſpes cauſaq; immortalitatis extitiſſet, quemadmodum poſteà cùm tandem aliquando cognouiſſem, Deo rerum omnium effectori gratias egi. Me enim ea cognitio, quæ mihi ab initio moleſtiã afferebat, impulit, vt de rebus quęrerem: quosq; primùm beatos ignoratione ſolitus eram ducere, eos poſtea miſeros iudicabam. Ergo cùm à prima ætate tales in animo meo cogitationes verſarentur, me ad philoſophorum ſcholas cõtuli, vt aliquid inde, quod firmum ratumq; eſſet, haurirem ac diſcerem. Sed nihil eis curæ ſtudioq; eſſe

ani-

A animaduertebam,niſi decretorum infirmationes & confirmationes contentionesque,&artes captionesq; ratiocinationũ,ac ſumptionum inuentiones: interdumq; concluſio efficiebat,vt immortalis animus diceretur, interdum vt mortalis:ac cùm ratiotinatio cogebat confiteri animum eſſe immortalẽ, ex eo magnam animo capiebam voluptatem:cùm verò mortalem, angebar: quinetiam ex eo rurſus maiore dolore afficiebar, quòd neutrorum quiſquã animum meum confirmare poſſet, vnumque hoc intelligebam, rerum quæ proponerentur decreta ab iis qui certarent,vera aut falſa pronunciari, nõ ex natura víque earum & ex veritate ponderari atq; cognoſci.Quo etiam maiorem dolorem ex rebus ipſis percipiebam , & ex intimi animi partibus gemitus trahebam,propterea quòd nec deponere hanc curam poſſem,etiam ſi id vehementer,vt antè me dixiſſe ſcio,cuperem,nec quicquam firmum ac ſtabi

B le haurire.Itaq; rurſum dubitans apud me dicebam. Quid fruſtrà laborem ſuſcipio,in re tam clara & aperta?Etenim ſi poſt mortem nullus ero,nunc cũ in rerum natura ſum,angi non debeo.Proinde angorem atq; triſtitiam ad illud tempus reſeruabo,cùm,quia nullus ero,dolor in me nullus cadet.Sin aũt fortè ero,cur nunc cùm minimè neceſſe eſt, me dedo angoribus,qui me conficiant?Hanc etiam alia in mente ſtatim ſecuta eſt cogitatio. Hæc enim mecum in animo cogitabam,an illic me grauiora manerent,etiã ſi nunc me excruciarem,niſi piè ſanctéq; vixerim:traderérq;,vt nonnullis Philoſopis placeret,Pyriphlegetonti ac Tartaro,quemadmodum Siſyphus vel Tityus, vel Ixion,vel Tantalus,atq; in inferis perpetuis ſupplicijs afficerer. Contra ego reſpondebam,cum res incerta eſſet,tutiùs eſſe piè viuere me, corporiſq; voluptates vincere,etiam ſi non planè quid iuſtum, quidq; Deo gratum & acce-

C ptum eſſet,certò ſciuiſſem,nec vtrum immortalis eſſet animus, ánne mortalis.Quæ quidem cogitationes cum animum meũ in diuerſas partes traherẽt, mihi in Aegyptum proficiſcendum cenſeo,& cum ſacrorũ myſteriorum interpretibus ac Prophetis amicitiã contrahendam,quæſitoq; diuino atq; inuento,magna vi pecunię,perſuadẽdum,vt animum ab inferis excitet ea arte, quam Necromantiã vocant,tanquam de re quapiã eum conſulturus eſſem, cùm illud ſim poſiturus,ſit ne animus immortalis.Hoc tamen cogitabam & ſtatuebã,me non ex reſponſis animi immortalitatẽ,ſed ex aſpectu tantũ poſſe cognoſcere.Cùm enim eum ipſis oculis vidiſſem,tum demum ſatis magnã fidem me illi habiturũ,neq; iam aures plus apud me ad perſuadendũ q̃ oculũ, eſſe valituras.Sed tamen Philoſopho cuidam ex ijs quorũ familiaritate vterer,animi mei conſilium aperio, qui hoc mihi inutile eſſe duabus de cauſis

D exponit.Si enim animus,inquit,diuino non paruerit,nec tu legibus quę hoc planè vetant:profectò quòd contra leges feciſſe te recordabere,cum malorũ conſcientia viues:ſin obtemperabit,præterquam quòd cum malorum conſcientia vitam traduces,ea etiam quæ ad religionẽ pietatemq; pertinent,cuius cauſa hæc aggreſſus ſis, tibi iam nõ ex animi ſentẽtia ſucceſſura arbitror. Deo enim inuiſos eos fuerunt,qui animis pòſt q̃ è corporibus euolârint,negocium faceſſunt.Hac illius oratione, quanquã à propoſito ſuſceptoq; conſilio deterritus ſum,tamen à ſuperiore cogitatione planè abduci nõ poterã. Ac ne in his tibi exponẽdis longiore oratione vtar,cum ijs cogitationum quaſi fluctibus animus meus agitaretur,imperatore Tiberio Cæſare,ineunte vere,fama quædã ſenſim aliquot diebus percrebruit,& verè bonus Dei nuncius in totum orbem perſuaſit,qui diuinum conſilium ac voluntatẽ ſilentio

tegere non patiebatur,ſed potiùs in dies creſcebat: eſſe quendam in Iudæa, qui ab ea parte qua vere Sol oritur,incipiens,æterni Dei regnum prædicaret: quod adipiſci liceat, ſi quis optima ſemper viuendi inſtituta cõprobaret ac teneret. Vt autẽ diuinitatis plenus hęc docere crederetur,eum multa mirabilia prodigia & ſigna edere, ſermoneq; ſolo ſurdis audiẽdi vſum reſtituere, cæcis aſpectum,claudis inceſſum,omnemq; & morbum depellere, & malũ genium ſiue dęmonem è corporibus hominũ expellere:quin etiam elephantia laborantes,qui eminus ſolùm ab eo cernerentur,curari, mortuos qui ei offerrentur,excitari:neç quicquam eſſe quod præſtare non poſſet. Quóque plus temporis præterijt,eò magis creſcit & confirmatur ab ijs,qui iter faciunt,non fama iam,ſed ipſa rerum veritas.Tandẽ enim aliquando certis quibuſdam locis homines conuenerũt,vt de eo deliberarent ac viderent,quiſnã is eſſet,qui apparuiſſet,quidq; eius ſibi vellet oratio.Nuper autem cùm anni tempus ad autumnum inclinaret,vir quidam ſtans publicè: Viri,inquit Romani,audite:Dei filius eſt in Iudæa,qui omnibus qui velint, vitam ſempiternam pollicetur,ſi voluntati eius qui eum miſit,morem geſſerint.Itaq; ab ijs quæ deteriora ſunt,ad meliora traducimini,à rebus caducis ad æternas,vnũque Deum in tribus perſonis cognoſcite,cuius mundum iniuſtè in eius conſpectu incolitis:ſed ſi conuertamini,& ex eius voluntate viuatis, in alterum ſeculum ſublati,æterniq; facti,eius bonis quæ nulla oratione explicari poſſunt,perfruemini.Sin autem in perfidia permaneatis, poſt hác vitam in locũ ignis conijciemini,in quo æternis ſupplicijs affecti fruſtrà ſuperioris vos vitæ pœnitebit.pœnitentiæ enim tempus præſenti vnius cuiuſq; vita concluditur.Atq; hæc quidem illius fuit oratio. Ego verò qui audirem, moleſtè ferebam,neminem ex tanta multitudine, qui tantæ rei nũcium audiuiſſet,hoc dixiſſe,In Iudæam proficiſcar,vt ſciã an vera hîc prædicet, Dei filium eſſe in Iudæa,qui patris à quo miſſus ſit,voluntatem eſſe denunciet, immortalitatẽ bonamq; ſpem & expectationem:quando quidem non parui momenti eſt, id quod aiunt eum prædicare. Quorum enim animos qui immortales ſint, confirmet,eos etiam æterna bona eſſe conſecuturos: quorum autem animos in ignem qui reſtingui non poſſit,coniecerit, eos æternis ſupplicijs afficiendos eſſe.Cùm ita in cæteris animatus eſſem,hæc etiam mecum ipſe dicebam. Cur tandem alios culpo & obiurgo,cùm in eodem quo illi negligentiæ crimine tenear?nec ijs quæ ad vitam degendam victumq; pertinent præparatis, in Iudæam proficiſcor,vt horum talium ipſe teſtis ſim? In hac deliberatione multùm temporis conſumebatur, cùm res quę mundum attingunt, aliæ ex aliis inciderent, à quibus non facile liberari explicarique poteram. Tandẽ verò aliquando,cùm animo & cogitatione perpẽderem,primùm quàm hęc vita,quam agimus,inſtabilis ſit & incerta, deinde etiam om̃e tempus memoria repetiuiſſem, quo hîc me ſemper ſpes, quandiu habitâſſem,ſolicitum habuiſſet, omneſque nos ita in ocio mori ſolitos recordarer, prætermisſis,vt tempus tulit, rebus meis omnibus, in Pontum ſtatim me contuli:& cùm in portum veniſſem atque ſubduxiſſem, contrariis ventis vſus,Iudæa relicta Alexandriam appuli. Ibi ad Philoſophos adibam,cùm ventorum vis nauigandi mihi iam planè poteſtatem eriperet ac cohiberet:ab eiſq; petebam, vt ſi quid de rumore quem Romę is qui viſus eſſet,ſparſiſſet,accepiſſent,quidque ille nunciâſſet, ordine omnia exponerent. Illi verò talem aliquem Romæ extitiſſe omninò ſe neſcire reſponderunt: de filio autem Dei qui in Iudæa

A dęa fuiſſet,rumoreque prædicaretur,ſe à multis qui inde veniſſent,audiuiſſe,
intellexiſſéq; ea om̃ia mirabilia opera,quæ ſolo etiam verbo edidiſſet.Cum-
que me velle dixiſſem cum quopiam eorum qui eum vidiſſent, colloqui, ex
eoque audire omnia quæ de illo cognoſcere cuperem,ijdem reſpondent,ibi
eſſe quendam,qui non ſolùm eum vidiſſet: verùm etiam illinc oriundus eſ-
ſet,vir clariſſimus,Barnabas nomine,qui ſe vnum eius diſcipulorũ eſſe præ-
dicaret,ſedénsque illic alicubi,ea quæ ab illo promiſſa eſſent ijs qui talibus
digni eſſent,ei qui vellet,vltro narraret. Ego cùm locum in quo vir ſedere
ſolitus eſſet,occupâſſem,circunfuſæq; multitudinis pars eſſem,ſtans ea quæ
dicebantur, audiebam, cumque vera non dialecticorum vlla arte docentem
animaduertebam,ſed imparatum & ex tempore ac ſimpliciter exponentem,
quæ Dei filium qui apparuiſſet,feciſſe ac dixiſſe & audiuiſſet & vidiſſet.Mul
B tos verò teſtes eorum,& mirabilium quæ ab ipſo dicta eſſent, & ſermonum
quos habuiſſet,ex turba quæ circunfuſa erat,producebat. Cumque libenter
ſimplicia eius verba audiret populus, Philoſophi qui ex diſciplina,quæ ho-
mines mundo deditos attingit,eo conuenerant,eum ridere conabatur,ſum-
maque audacia prouecti in eum dicebant, & ſyllogiſmos quaſi magna ar-
ma in eum intentabant.Ille verò declinatis abiectiſq; eorum nugis, verſutæ
illorum interrogationi non reſpondebat, ſed ſine metu ſermonem inſtitu-
tum perſequebatur. Cumque eum quiſpiam iocans rogaret, cur culex exti-
tiſſet,iſq; qui perpuſillus eſſet,pedes ſex,atque alas haberet: ele; has verò ma-
ximum animal pennis careret,& quatuor modò pedes haberet: ipſe doctri-
na ad rogatum pauliſper retenta & cohibita,nihil tamen ei,qui quęſtionem
poſuerat,ad rogatum reſpondit,ſed rurſus ad eum quem ſibi ab initio pro-
C poſuiſſet, ſermonem reuertebatur: cum in vnaquaque interpellatione hoc
vno principio vſus eſſet.Nobis quidem hoc tantùm præſcriptum eſt, vt vo-
bis eius qui nos miſit dicta mirabiliáque facta exponamus,atque vobis pro
dialectica demonſtratione pleroſque eorum qui hîc adſunt teſtes produci-
mus.Situm eſt in veſtra voluntate & iudicio,vt nobis aſſentiamini,vel repu-
gnetis.Ego verò id quod vtile eſt, vobis explicare non deſiſtam, propterea
quòd & mihi taciturnitas damnum, & vobis perfidia detrimentum allatu-
ra ſit.Equidem poſſem ijs quæſtionibus quas poſuiſtis,ſatisfacere, ſi verita-
tis ſtudio & amore ductos vos hæc quærere cernerem. Quæ autem culicis
& elephantis ſit diſſimilitudo, hoc quidem tempore vobis qui Deum vni-
uerſitatis effectorem ignoratis, non vtilis eſt explicatio. Quæ cùm diceret,
communi conſenſu & quaſi conſpiratione multum effuſumque riſum emi-
D ſerunt,cùm eum ad ſummam verborum inopiam adigere, vt barbarum ali-
quem & inſanum conarentur. Ego verò qui hæc animaduerterem, animo
incaleſcere cœpi, ſtudioque neſcio quo incenſus,ſilere non potui,ſed liberè
hac vſus ſum oratione.Meritò à vobis voluntatem conſiliumque ſuum com
prehendi noluit Deus, qui vos indignos prouideret, propterea quòd nunc
cenſores ac iudices qui ſapiant certiores facere atq; hortari videtur. Cùm e-
nim hoc tempore eius voluntatis & conſilij præcones miſſi ſint,qui non ar-
tificio vllo aut ratione perſuadendi ab oratoribus petita,ſed ita ſimplici ora
tione eius conſilium aperiunt,vt quiuis qui ea quæ dicantur audiuerit, intel
ligat: nunc vos adeſtis eo conſilio, vt & quod è re veſtra eſt, damno veſtro
minimè intelligatis,& irrideatis veritatem in barbaris ad veſtri condemna-
tionem inſidentem, quam etiam ad vos accedentem recipere non vultis

propter & veſtram libidinem,& verborum illius ſimplicitatem, ne falſæ ra- E
tionis dicendi,non veræ ſapientiæ ſtudioſi eſſe doceamini. Quouſque tan-
dem loqui diſcitis, qui probè loqui non poteſtis? Multa enim verba ve-
ſtra infra verbi vnius precium ducenda ſunt. Quid autem vobis etiam di-
ctura eſt multitudo Græcorum, quæ quondam in vno animo ſententiaque
permanſit, ſi iudicium futurum eſt, vt hic confirmat? Quid ita Deus, nobis
conſilium tuum non aperuiſti? nullo modo vos audiemini: aut ſi quo for-
tè reſponſo vos dignos exiſtimabit,hoc reſpondebit. Quia cùm ego omnia
conſilia & voluntates quæ futuræ eſſent, ante orbem conditum cognitas
haberem,vnicuique pro dignitate obſcurè dedi. Quod quoniam ita eſt,cùm
inſtituiſſem per eos qui ad me confugerunt,fidem facere cur ab initio à pri-
mo ortu meum conſilium publicè enunciari paſſus nõ ſim: nunc in fine vitæ
conſilij mei prædicatores miſi,qui & irridentur,& contumelijs affecti illu- F
duntur ab ijs qui re nulla iuuari volunt,amicitiamque meam,quæ ſe eis pate
facit,recuſarunt. O magnam iniuriam,quòd Dei præcones in inuidiam ad-
ducuntur, idq; apud eos homines qui ad ſalutem vocantur.Hæc cùm dice-
rem,aliaque eiuſdem generis,magnus in plebe motus extitit, atque alij qui-
dem Barnabæ vicem dolebant, mihique aſſentiebantur, alij qui ſtolidi e-
rant,in me dentibus grauiter ſtridebant.Cùm verò iam adueſperaſceret,ma-
nu Barnabam accepi,inuitumque duxi domum meam,in qua feci vt mane-
ret,ne quis in eum manus inijceret. Cumque vnà mecum dies paucos verſa-
tus eſſet,pauca mihi veræ orationis tradidit, quòd ſibi in Iudæam diei feſti
cauſa properandum diceret,velletque in poſterum cum ſuis popularibus ver
ſari.Ego verò cùm magnopere ex illius lingua penderem,in eamque cauſam
vehementer incumberem, nec animi contentionem remitterem, ſed reli- G
quam diſciplinam peterem,ac dicerem. Tu mihi tantùm verba quæ à Deo,
qui viſus eſt,audiſti,expone, & mea oratione Dei conſilium ornabo, atque
ita demum intra paucos dies vna tecum nauigabo (magna ẽm me Iudææ ad-
eundæ tenet cupiditas) & vobiſcum fortaſſe reliquo vitæ meæ tempore
verſabor: ipſe ad hæc ſtatim reſpondit. Tu ſi nos reſque noſtras videre cu-
pis, & quòd vtilitatem afferat,diſcere, mecum quàm primùm nauigato: ſi
non vis ſtatim,ſigna modò mei domicilij eorumque omnium quos vis, ego
tibi hodie exponã,vt cùm etiã voles præſens nos inuenias.Ego enim,inquit,
cras ad mea me conferam.Ego qui Barnabam ita obſtinatè in ſententia per-
manere animaduerterem, eum vſque ad portum deduxi, cognitiſque ab eo
ſignis quæ dixerat domiciliorum, ei confirmo me,niſi poſtero die aliquan- H
tum eorum quæ mihi deberentur,repetendum eſſet,continuò cum illo na-
uigaturum fuiſſe, quanquam eum celeriter occupaturus eſſem. Cùm finem
dicendi feciſſem,eumque ijs qui naui præerant commendâſſem,cum dolore
reuerſus ſum,quòd in animo meo boni & familiaris amici memoria verſa-
retur.Exacto autem illo die,cùm non omnem debitam pecuniam,cuius cau
ſa remoratus eſſem, accipere poſſem,reliqua neglecta quæ impedimento e-
rat,quo minus celerius hominem inuenirem, ipſe quoque in Iudæam na-
uigaui,ac quindecimo demùm die Cęſaream Stratonis perueni.Ibi cùm è na
ui deſcendens diuerſorium quærerem, audio Petrum quendam Ieſu Chriſti
Dei filij, qui in Iudæa viſus eſſet, ſignaq; & prodigia edidiſſet chariſſimum
diſcipulum,poſtero die cum Simone Gitthonẽſi Samaritano diſputaturum.
Ego verò cùm hæc reſciuiſſem,rogabam vt mihi eius domiciliũ indicaretur.

cùm

A cùm didiciſſem vbi maneret, ibi pro foribus ſtabam: ij autem qui in ædibus erant, cùm me contemplati eſſent, quærebant, quíſnam eſſem, & vnde venirem: cùm Barnabas egreſſus, me vidit, obortis lachrymis præ lætitia complexus eſt, meque domum introduxit: deinde Petrum monſtrans, hîc eſt Petrus, inquit, quem tibi maxima Dei ſapientia præditum eſſe nunciabam, cui omnem virtutem tuam atque inſtitutum ita ſemper expoſui, vt ex eo & te ipſum videre cupiat, & conſuetudinem tuam optet. Itaque te pro magno ei munere meis manibus offero. Quod cùm dixiſſet, me produxit, cum his verbis, Hîc eſt Petre, Clemens. Petrus autē cùm nomen exaudiſſet, ei in mentem Barnabæ ſermones quos de me habuiſſet, venerunt, ac ſtatim extentus eſt, vt potuit: placideque me & fraternè oſculatus, cùm conſediſſet, Rectè ac præclarè, inquit, à te factum eſt, qui Barnabam veritatis præconem honoris veri Dei cauſa, ac forti animo hoſpicio exceperis, B nec in eo indoctorum odium atque furorem timueris. Beatus enim verè es tu, qui Veritatis legatum ita cum omni honore domum receperis: pro quibus ipſa etiam Veritas te qui hoſpes es, ſua ciuitate donauit, tumque magnis te beneficijs augebit, quòd cùm breuis gratiæ modò vſuram largitus ſis, bonamque verborum voluntatem, gloriæ ſempiternæ bonorumque quæ eripi non poſſunt, hæres futurus es. Nec tibi laborandum eſt in eo, vt mihi animum tuum viciſsim narres. Omnia enim quæ in te ſunt, Barnabas veri ſtudioſus vir expoſuit, dum ferè quotidie mihi honorificam tui mentionem facit. Atque vt tibi tanquam vero amico breuiter id quod agitur, aperiam, niſi tibi aliquid eſt impedimento, comitem itineris te nobis fac præbeas: eumque veritatis ſermonem quem in ſingulis locis & oppidis C Romam vſque ipſam habiturus ſum, accipias. Ego tibi, inquam, itineris comitem me prębere paratus ſum: hoc enim neſcio quomodo lætus facere inſtitui: ſed primùm de veritate velim certum habere quod ſequar, vt ſciam ſítne immortalis animus, ánne mortalis: & ſi immortalis æternuſque eſt, an futurum ſit, vt de ijs quæ hîc geſſerit, in iudicium vocetur: & quid tandem iuſtum ſit, aut gratum Deo: & vtrum ortus ſit mundus, & cur ortus, & an diſſoluendus ſit: & vtrum melior futurus, nécne ſit. Atque vt ne de ſingulis agam, hæc atque his ſimilia cupio diſcere. Ille verò quid hæc verba ſibi vellent, diuino Spiritu doctus, cito reſpondit, vt celeriter me ad veritatem reuocaret. Breuiter, inquit, tibi Clemens rerum notitiam atque ſcientiam tradam, eamque iam audi. Dei voluntas & conſilium multis de cauſis abſtruſum eſt & obſcurum hominibus: primum quidem quòd praua in- D ſtitutione victi ſint, mala educatione, improba conſuetudine, prauis colloquijs, perceptione non recta, ob eamque cauſam falſa erroriſque plena: deinde contemptu, perfidia, ſtupro, auaritia, gloria, alijſque generis eiuſdem, quæ vt magna fumi vis & copia in domum vnam, ſic in mundum cùm intrauerunt, eorumque virorum qui intus habitant, oculos perturbârunt, eos aſpicere non ſinunt, nec ex ſcriptura mundi effectorem Deum intelligere, & quod ei placet, cognoſcere. Itaque ij qui veri ſtudio trahuntur, ex animo ſoùm Dei, Domini noſtri ac conſeruatoris Ieſu Chriſti fidem vera ratione implorare, & ab eo cognitionem accipere debent, vt aliquis qui intus eſt in domo fumi plena, id eſt, in hoc mundo, accedens fores aperire poſsit, vt externum Solis lumen in domum intret, ac fumus ignis qui intus eſt, eijciatur: atque ita demum homines cernentes, in vnū Deū patrem

Septē quæſtiones mouet Clemens.

D. Petri oratio qua de cognitione ueræ eum ſapiētiæ inſtruit: paulò pòſt propoſitarum quæſtionū ſolutiones cognoſces.

rerum omnium præpotentem credant, & in vnigenitum eius filium, qui ex eo ante ſecula modo quodam, qui explicari non poteſt, natus eſt, atq; in Spiritum ſanctum, qui ex eis eo modo quem exprimere non poſſumus, proceſſit, ſic vt Deum vnum in perſonis tribus cognoſcamus, principio ac fine carentem, æternum, perpetuum, non creatum, ab omni motu & immutatione liberum, ſimplicem, incompoſitum, ſine corpore, ſub cernendi & tangendi ſenſum non cadentem, qui nec circũſcribi, nec comprehendi poteſt, infinitum, qui mente & animo intelligi non poteſt, bonum, iuſtum, rerum omnium præpotentem, omnium quæ procreata ſunt effectorem, qui res omnes & tenet & cernit, qui omnia prouidentia adminiſtrat, omnia nutu gubernat, omnia iudicat: atque ita demum aqua & Spiritu renati, in partem hęreditatis veniant filiorum Dei, qui renati ſunt ad immortalitatem. Proinde in primis & ante omnem quæſtionem tu quoque Clemens, vt filius ad patrẽ ſtudioſè accede, vt & rerum quæ cernuntur & quæ non cernuntur, tibi cognitionem verè Deus tradat. Quòd ſi poſteà quàm vocatus es, nolis aut differas, iuſto Dei iudicio, quòd nolueris, non approbatus amittes hæreditatẽ. Nec tibi hoc velim perſuadeas, te, etiãſi omnibus pijs ac bonis pietate præſtes, ſi lauacro perfectus minimè ſis, tamen ſperare poſſe aliquando ſalutem conſequi. Hoc enim maiore potiùs ſupplicio afficiêre, quòd bonis præclariſque actionibus non rectè vſus ſis. * neque enim id quod honeſtum ac pulchrum dici ſolet, pulchrum eſt, cùm non honeſtè ac præclarè agitur. Tu verò ſi id quod Deo probatur, ablui vitali aqua nolis, quòd tuæ voluntati morem gerere mauis: eius conſilio omninò aduerſaris. Sed quæres fortaſſe, quid ad pietatem conducat, ſi aqua abluâre. primùm quòd decreto Dei ſtabis: deinde quòd aqua & ſpiritu Deo renaſceris, priſtinamque tuam à cupiditate profectam originem mutabis, eoque demum modo ſalutem conſequi poteris, aliter autem fieri non poteſt. Sic enim Deus verbum, quod ſalutis & immortalitatis generis noſtri cauſa humanam naturam accepit, nos docuit. " Amen dico vobis, niſi renati fueritis aqua & ſpiritu, in " regnum cœlorum vobis aditus minimè patebit. " Quapropter accede ad lauacrum. hoc enim vnum ignis impetum poteſt extinguere. neque in aliud tempus reijce, propterea quòd mora ſolita eſt afferre periculũ, quandoquidem dies morti conſtitutus, incertus eſt. Cùm finem dicendi feciſſet. Equidem iam gratias, inquam, ago Deo, & patri, & vnigenito eius filio, & ſancto eiuſdem Spiritui, quòd quemadmodum perſuaderi mihi volui, ſic etiam mihi tradidit: nec poſthac mihi ipſe curę ero. neq; enim me vnquã vlla ex parte hęſitantẽ aut dubium tua tenebit oratio. Itaque non eſt, mi Petre, quòd diffidas: quaſi verò maximis bonis eum qui minimè ſentiat, afficias. Scio enim hoc tale eſſe, atque tantum, quale atque quantum quiſpiam & celeriter accipere velit. Nam quod mihi munus celeriter datum eſt, ſentio. Tum Petrus, Gratias, inquit, ago Deo & pro ſalute tua & pro mea voluptate: tu tamen ieiunium ſerua trium menſium diebus, & ſalutari aqua expiabere. Initium autem ieiunandi cras facito: quo quidem die mihi cum Simone Mago conſtituta diſputatio eſt. ſed nihil eſt quòd dubites mihi adeſſe in ijs quæ contraria ex parte quærentur. Quæ cùm dixiſſet, cibum cepit, meque iuſſit ſumere: conſecrato cibo, actiſque gratijs, hoc addidit, Faxit Deus, vt omni ex parte mihi ſimilis euadas, atque ablutus vitali aqua, eidem conuiuio cui ego, adhibeâre. Tum mihi imperauit, vt irem cubitum. Iam enim tempus ad ſom-

Abſq; baptiſmo nulla ſperãda ſalus.

*Xenophon li. 1. Memorabilium Socratis. 3.

Baptizandꝰ Clemẽs.

E F G H

A ad ſomnum & quietem vocabat, poſtero die ego cùm nox etiam tum eſſet, expergefactus, cùm Petrum vigilare, & cum ijs qui vnà erant de religione diſſerere cognouiſſem, qui erant ſedecim numero, quorumque hæc ſunt nomina, Zacchæus, qui aliquando publicanus fuerat, & Sophonias eius frater, Ioſephus, & Micchæas, qui cum illo educatus fuerat, præterea Thomas & Eliezerus gemini, Eneas ſacerdos, Lazarus ſacerdos, quem quatriduanum à mortuis Dominus noſter Ieſus Chriſtus excitauit, Heliſſæus, Beniaminus Saphræ filius. itemque Rubilus & Zacharias architecti, Ananias & Aggæas Ammeni: præterea Niceta & Aquila ſodales. Ego etiam introgreſſus ſum, ſalutatiſque omnibus Petri iuſſu conſedi. Ille autem inſtituto ſermone interrupto, quaſi defendens, certiores omnes facere cœpit, cur me minimè excitauiſſet, vt ſui ſermonis auditor eſſem: eiuſque rei cauſam nauiga-
B tionis moleſtiæ attribuebat. Quieſcere enim me ſinebat, quòd me illam ſedare vellet. Cùm enim animus, inquit, in eo quod reliquum eſt in corpore, occupatur, aut ſi quo incommodo premitur, non admodum accuratè ſolet ijs quæ dicuntur attendere. Ob eamque cauſam nolo de vlla re diſſerere apud eos & cum eis, qui aut ægritudine & dolore affecti ſunt, aut præter modum irati, aut quorum corpus ægrotauit, aut in curis rerum ad mundum pertinentium, aut in aliqua perturbatione verſantur. Neque eſt quòd dicat aliquis, non oportere conſolationis & admonitionis verba ijs adhiberi, qui prauum aliquid gerant. Nam ſi quis proficit, per me afferat licet: ſin minùs, interim tempori ſeruiat. Tempus enim eſt, vt Salomoni placet, & opportunitas rerum omnium. Itaque verba quæ animum confirmant, ante malum & res aduerſas, hominibus adhiberi debent, vt ſi quid fortè ma-
C li interuenerit, antè armata mens, recta veraque ratione id quod illatum eſt, perferre poſſit. Quocirca ſi res diuinas quæ excellunt, Clemens, vis cognoſcere, eas à Domino & Deo, conſeruatoreque noſtro Ieſu Chriſto, qui hominibus ſcientiam tradit, ab eo inquam, vno diſcere potes, quòd ipſe vnus veritatem habet cognitã. Aliorum enim ſi quis aliquam ſcientiam comprehendit, aut ab eo vno, aut ab eis diſcipulis didicit. Eſt autem hæc eius voluntas, hæc ſententia, Deum vnum eſſe in perſonis tribus, cuius mundus omnis eſt opus: qui cùm iuſtus ſit aliquando pro ſuis cuique meritis ac pro dignitate tribuet. Qui enim Deum iuſtum eſſe profitetur, is animos etiam hominum immortales eſſe credat neceſſe eſt: alióqui qua in re iuſtitia eius eluceret, cùm & nonnulli qui piè & iuſtè vixerant, maliſque oppreſſi fuerant, vi atque iniuria ſublati ſint: & aliqui qui impios ſe atque improbos præſti-
D terant, & vitam in luxu & voluptatibus tranſegerant, morte, quæ omnibus hominibus propoſita eſt occubuerint. Quoniam igitur ſine vlla contouerſia Deus qui bonus eſt, iuſtus etiam eſt, nec aliunde iuſtus eſſe cognoſcetur, niſi animus poſt diſceſſum à corpore ſit immortalis, vt cùm proprium ac ſuum quiſq; corpus in reſurrectione iterum ſumpſerit, malus quidem (vt qui hîc bona receperit) illîc, ob ea quę deliquit, ſupplicijs afficiatur: bonus autẽ, qui hîc pro ijs peccatis quæ admiſit, pœnas dedit, in illa vita in ſinu iuſtorũ, bonorum hæres inſtituatur: quoniã, inquã, Deus iuſtus eſt, profectò iudiciũ etiã ſit neceſſe eſt, & immortales animi. Quòd ſi quis (vt Samaritano Simoni placet, non vt veritatis ſermo vult) Deo non vult iuſtitiam tribuere, cui tandem eam iam aliquis poteſt concedere? Hoc ego loco, me dixi velle cognoſcere, quiſnam is eſſet Samaritanus Simon quem dicererent. Licet, inquit, ſi vis, ab

Iam tandẽ ſoluit propoſitas à clemente quæſtiões D. Petrus.

vis,ab eis diſcere,à quibus ego etiam illius omnia accepi.Tumq́ue accerſiuit E
Aquilam & Nicetam, eiſq́ue præcepit, vt mihi omnia quæ in Simone animaduertiſſent, diligenter exponerent. Illi cùm Deum teſtati eſſent, ſe nulla in re à vero deflexuros,ea quæ Simonis erant expoſueruut hoc modo. Ac prior Aquila ita exorſus eſt:Audi chariſſime frater, vt tu quoq; probè ſcias ea quæ virum attingunt,cuius ſit, quis, & vnde,quæq; ab eo, & quomodo, & qua de cauſa gerantur.Igitur Simon Samaritanus genere, Antonio patre, Rachela matre natus eſt,in vico Samariæ qui Gitthæ dicitur,nec minus quã *ſchœnis ſex ab vrbe Samaritanorum abeſt:Is Alexandriæ quæ eſt in Aegypto,cùm fuiſſet,Gręcis literis ac diſciplinis inſtitutus eſt,arteq́ue magica cũ multùm poſſit, & in amentiam adactus ſit, ſe exiſtimari crediq́ue vult vim eſſe quandam cœleſtem,ipſiuſq́ue Dei,qui omnem mundum in lucem protulerit:interdumq́ue Chriſtum ſe obſcurè appellat:atque hoc nomen vſur- F
pauit,quaſi cohibiturus eſſet in perpetuum etiam cauſam interitus,ſic vt corpus occidere non poſſet.Nec verò Deum cenſet eſſe ſummum eum, qui mũdũ condidit,nec mortuos vnquam excitatumiri credit.Hieroſolyma negat: montem Garizenum pro illis inuehit. Pro vero Chriſto Deo noſtro ſe ipſe prædicat.Legis propria ad allegoriam transfert.Iudicium fore cenſet,nec tamen illud expectat.Ipſe autem in diuinitatis opinionem irrepſit hoc modo. Ioannes quidam extitit,qui interdiu baptizaret:& quemadmodum Chriſto Domino diſcipuli fuerunt duodecim,qui menſium Solis duodecim numerum præferrent:ſic iſte triginta duces habuit, qui menſtruam Lunæ rationẽ explerent.*In ijs mulier quædam,Helena nomine,vt ne hoc quidẽ non meditatum ſit.Cùm enim media ex parte hominis ſpeciem gerat mulier,inchoatum nec perfectum triginta numerum ponit:quemadmodum etiam Lunæ, G
cuius inceſſus non perfectum menſis curſum conficit.Horum autem triginta Ioannis diſcipulorum primus & præſtantiſsimus Simon fuit.Ioanne verò mortuo,Simon adiuncta &adhibita Helena, multitudinem imperitam obambulans concitat, cùm ipſam Helenam iactat excelſo è cœlo in mundum eſſe delapſam, pro qua Græcos & Barbaros, cùm veritatis ſpeciem quandam,& imaginem videre ſe putarent,inter ſe dimicâſſe tradit: multaq; alia monſtri ſimilia,quæ admirabilitatem faciunt, edit, ſic, vt niſi hæc ab eo ex arte magica fieri intellexiſſemus,futurum fuerit,vt nos quoque captaret. Nunc autem cùm ille vecors etiam pios captare ac decipere vellet,ab eo deſecimus.nam cædem etiã facere cœpit:vt nobis amicis amicus expoſuit: proptereà quòd paruuli animum cùm è proprio corpore ſeparauit,formula quadam vſus iuriſiurandi nefarij,adiutorem ad ſpeciem præbendam eorũ quæ H
ei viſa ſunt,deſcripto puero in ſimulachro in quadam interiore domo, in qua ipſe dormit,conſecratum habet.Quapropter damnata & improbata eius impietate,nos ab eo ſecreuimus.Hæc cùm Aquila dixiſſet,Niceta eius frater:Neceſſe eſt,Clemens,inquit, ea me commemorare, quæ ab Aquila prætermiſſa ſunt.Primũ enim Deum teſtamur,nos in nullius ſceleris aut impietatis cum eo veniſſe ſocietatem,ſed cùm ipſe faceret,eorum omnium ſpectatores fuiſſe.Atque eatenus voluptatem ex eis quæ agebat,cepimus, quoad ea facere videbatur,quæ obeſſent nemini. Cùm verò magiæ quadam quæ fierent,diuinitate,captandorum Chriſtianorum cauſa ſe facere prædicaret, ab eo iam minimè detenti ſumus,quanquam multa nobis polliceretur:primùm ſe nobis & templum ædificaturum,& poſiturum ſtatuas:deinde fore, vt Dij habere-

*Schœn⁹. σχοῖνος, menſura terræ Perſica eſt, ſexaginta ſtadia cõtinens, ut auctor eſt Herodot⁹. Plinius uerò quadraginta ait eſſe: Sed meliùs ſentire Herodotum exiſtimo. In uniuerſum ergo ter centena ſexaginta ſtadia ſũt.

*Scortum hoc Simonis Græca exemplaria ἑλένην appellant at Irenæ⁹ alioſq; oẽs legunt: Quod ob ſeruandũ monemus.

A habere͞mur,& à Regibus honore & veneratione afficeremur,publiciſq́; honorib' digni iudicaremur:poſtremò vt infinita vi pecuniæ locupletaremur. Hæc atq; ea quæ habentur his maiora nobis pollicebatur, tãtùm vt cum eo ſocietatem coëuntes,conatus malos taceremus,quò faciliùs fraudes ac doli proficerent.Nec tamen aſſenſi ſumus,ſed auctores ſimul fuimus,vt ab iſta amentia deſiſteret.Cohortabamur enim eum,vt finem audaciæ faceret, propterea quòd Deus eſſe non poſſet:hoc etiam,vt Deum verum vereretur,ſéq; hominem eſſe cognoſceret,ſuæq́; vitæ tempus perexiguum ſciret. Quòd ſi admodũ locuples fieret,aut etiam regalem poteſtatem adipiſceretur, tamen in exigua vitæ eius vſura non multa fore ad voluptatem:hoc quoq; afferebamus,eũ qui impiè ſceleratéq; vixiſſet,æterna ſupplicia manere . Itaq; ſi nos audiret,Deum potiùs timeret,à quo iudicãdus eſſet vniuſcuiuſq;animus,ex B ijs ac pro ijs quæ hîc geſſerit.Ille his auditis,riſit.Cúmq; ab eo quæreremus, cur eos irrideret,qui ipſi ea quæ ex vſu eſſent,conſulerent,ridere ſe dixit noſtram ſtultam ſentẽtiam:quòd immortalẽ eſſe hominis animũ crederemus. Ego hoc loco nos non mirari dixi,quòd non decipere ac fallere conaretur, ſed qua ratione etiam ſe ipſe captaret.Cedo,inquam,ô Simon,ſi nemo aliorum certò ſcit animum eſſe immortalem,at certè tu atque nos tenemus. Tu quidem,qui cùm eum à corpore diſiunxiſti,& cum eo colloqueris,& ei aliquid imperas:nos autẽ, qui præſentes fuimus,&imperium ac præſcriptionẽ exaudiuimus,&quod præſcriptũ eſt,perſpicuè planeq;vidimus.Simon autẽ ad hæc ~~nobis~~ reſpõdit, ſe quid diceremus ſcire, nos verò neſcire,qua de re loqueremur.Ego Niceta eũ tum monui,vt quoniã ſciret,ipſe diceret:ſin neſciret,ne nos putaret,quod ſe planè ſcire prędicaret: nos aũt negaret, poſſe C decipi.Neq; enim adeò nos infantes eſſe,vt nobis improbã callidáq; opinionem inſereret,ex eoq;addictos nos ſibi haberet,quòd ſe aliquid quod nefas ſit enunciatu tenere exiſtimaret.Ad hæc ille reſpõdit,animũ à corpore ab ipſo ſeuocatũ eſſe,ſe intelligere nos hoc ſcire,eundem autẽ ſe ſcire, ignorare nos,non mortui animũ miniſtrare,ſed dæmona quendam qui animum ſe eſſe fingat.Ego tũ cõfirmaui nos,cũ multa in vita abſurda nec credibilia audierimus,eo tamen ſermone ineptiorem atq;amentiorẽ nũquam audituros ſperâſſe.Si enim Dæmon animi ſpeciem & habitum induit,quid neceſſe fuit animum à corpore diſcedere?An nõ ipſi pręſentes audiuimus,cùm animum è corporis domicilio,iureiurando adactum expelleres?Quî autem fieri poteſt vt cùm alius iuriſiurandi religione obſtringitur , alter non adactus iureiurando,metu obtemperet?Nónne tu ipſe cùm aliquando quæreremus, quid D ita interdum etiam finem & terminum continuationes habeant, reſpondiſti,id cauſæ eſſe,quòd animus completo in terra tempore, quod in corpore conſumpturus fuerat,in Inferos abiret,hoc etiam addito præterea , eorum qui ſua & propria morte occubuiſſent,animis,quoniam hinc ſecedentes in Inferis cuſtodiuntur,facilem reditum patere?Cùm finem dicendi Niceta feciſſet,Aquila ipſe rurſus ita cum Simone egit.Hoc vnum à te Simon, dicere velim,ſiue animus eſt,ſiue Dæmon id quod iuriſiurandi religione obſtringitur,quo etiam metu coactum iuſiurandum non negligit? Cumq; ille animum diceret intelligere ſe,ſi dicto audiens non eſſet,pœnas daturum,ex eo Aquila ſtatim concluſit hæc duo,& animum iureiurando adactum venire, & iudicium eſſe:quòd ſi animi immortales ſint, planè etiam eſſe iudicium. Quibus eundem vrgebat hoc modo, Si ij qui iureiurando adacti eſſent ob

improbum factum, deinde etiam minùs dicto audientes, condemnarentur, E
vt ille concederet, cur non ipſe metu prohibitus es eos cogere, cùm ij qui coguntur, ob contemptum afficiantur ſupplicijs? Te enim nondum pœnas dediſſe eorum quæ geſsiſti, non eſt mirum: quippe cùm nondum iudicium ſit, in quo tu quidem pœnas des eorum quorum neceſſitatem impoſuiſti: ei autem cui à te neceſsitas impoſita eſt, venia detur, propterea quòd improbè facto iuſiurandũ antè poſuerit. His auditis Simon iracundia incitatus, mortem niſi taceremus, nobis minatus eſt. Cùm Aquila finem dicendi feciſſet, & ego Clemens rogâſſem, quænam eſſent mira opera, quæ ille faceret: illi reſponderunt, facere eum, vt ſtatuæ incedant, eundem in igne volutari, nec incendi, interdum volare, & lapides in panem mutare, ſe in anguem, in capræ figuram mutare: eum duplicem vultum ſibi induere, & in aurum conuerti: fores occluſas aperire, ferrum ſoluere, in cõuiuio ſimulachra formarum o- F
mnium producere, facere, vt in ædibus vaſa per ſe ac ſponte ſua ferri ad miniſterium videantur. cùm interea ij minimè videantur, qui ea portant. Quæ cùm ex eis narrantibus audirem, mirabar, eoque magis, quòd ipſi hæc ſe vidiſſe teſtificarentur. Hæc cùm ita commemorata fuiſſent, Zacchæus ad Petrum adijt, qui hæc illi exponeret. Iam reliquum eſt, inquit, tempus, Petre, vt deſcendas, diſſeraſque cum ijs qui conuenerunt. Magna enim hominũ multitudo in atrio te præſtolatur, cuius in medio quaſi dux belli ab eis ſtipatus ſtat Simon. Quod cùm Petrus audiſſet, mihique qui nondum ſalutare lauacrum ſumpſiſsem, vt abirem precandi cauſa imperâſset, ijs qui iam initiati eſſent, Conſurgentes, inquit, comprecemur, vt Deus pro ſua perpetua benignitate mihi ad ſalutem hominum quos condidit, properanti auxiliũ ferat. His dictis cùm precatus eſſet, in amplum locum atrij qui ſub dio erat, & quô G
multi conuenerant ad audiendum, exijt. Stans ergo, conſpectoque tam frequenti hominum cœtu, qui in ipſum taciti oculos conijcerent, Simoneque Mago qui in medio ſtabat, hoc exordio vſus eſt. Pax ſit vobis omnibus, qui parati eſtis dextras dare diuinæ veritati, quam vt magnum munus, & incõparabile, quod nunc in mundo eſt, Dominus Ieſus Chriſtus veri Dei filius, qui nos miſit, nobis præcepit ante doctrinam verborum pro ſalutatione vobis precaremur, vt ſi quis inter vos ſit pacis filius, eum noſtræ doctrinæ interuentu pax occupet: ſi verò eam aliquis veſtrûm recipere nolit, tum nos ipſi diſcuſſo pedum noſtrorum puluere teſtimonij cauſa, in aliorum ædes ciuitateſque proficiſcamur. Atque hoc vobis præterea confirmo, fore vt melior tolerabiliorque ſit terræ Sodomorum Gomorrhanorumque conditio in die iudicij, quàm loci à fide ac religione alieni. primùm quòd à vobis & per H
vos non potuiſtis verum agnoſcere: deinde quòd cùm ea quæ à nobis fierẽt audieritis, ad nos minimè veneritis: poſtremò quòd nobis qui ad vos etiam profecti ſumus, minimè fidem habueritis. Itaque miſericordia ducti, vltro petimus, vt pax noſtra ad vos perueniat. Quòd ſi ea præditi eſſe vultis, ſtudiosè verba quæ de pietate ac religione fient, accipere debetis, idque viuendi genus approbare, quod Deo gratum eſt, vt cùm piè iuſteque vixeritis, æternorum bonorum hæredes ſitis. Hæc cùm Petrus dixiſſet, docuiſsetque quæ eſſent Dei opera, & quantis à Deo homo bonis affectus ſit, multaque de vnius principatu monuiſset, Simon extra cœtum magna voce ita cum Petro agere cœpit: Quid imperitam multitudinem quæ hîc adeſt, mentiendo vis fallere, dum doces Deos nec nominare fas eſſe, nec dicere, cùm libri qui apud

Prodit Petrus deſputatum cũ Simone.

pud

A pud Iudæos publicè aſſeruantur, multos Deos eſſe dicant? Nunc verò cum omnibus ex ipſis libris de eo, Deos eſſe ponendos, tecum diſputare liber. ac primū de eo Deo de quo modò dixiſti, cùm docuero non eū eſſe ſummā omniumque rerum præpotentem prouidentiam, quòd nō ſit rerum futurarum præſcius, quòd ſit imperfectus, indigens, & omninò minimè bonus, profectò hoc etiam demonſtrato & concluſo ex ſcripturis, vt ego confirmo, alius ſublatis ſcripturis, Deus eſſe relinquitur, rerum futurarum præſcius, perfectus, non indigens, bonus, ab omnibus vitijs & malis liber. Quem verò tu ais effectorem, aduerſarijs & contrarijs oppoſitus eſt. Nam ne longè abeam, Adamus is qui ad eius ſimilitudinem factus eſt, & cæcus naſcitur, quo etiam nomine violator inuenitur, & à Deo eijcitur, & morte ſupplicij cauſa multatur. Eodemque modo is qui illum finxit, quoniam non videt
B omnia, in Sodomorum euerſione, Venite, inquit, & deſcendentes videamus " an pro clamore ipſorum qui ad me peruenit, perficiant. Sin minus, vt cognoſcam: ignarum etiam ſe declarat. Cùm autem ait de Adamo, Eijciamus eum, " ne porrecta manu lignum vitæ attingat, & edat, vitamque agat ſempiternam, inuidet. Quodque ſcriptum eſt, Deum cogitauiſſe, quòd hominem " feciſſet: & mutat ſententiam, & ignorat. Illud enim cogitauiſſe conſyderatio eſt, quæ propter ignorationem eorum, quæ vult, diligenter vult finem exquirere, aut eſt mutantis animū, quòd contra ſententiam aliquid euenit. Quod etiam ſcriptum eſt, Dominum ſuauem odorem percepiſſe, indigen- " tis eſt: & illud, Ex nidore carnium voluptatem cepiſſe, non boni. Tentare " verò, vt ſcriptum eſt, Tentauit Abraamum Dominus, mali eſt, & fines pati- " entiæ ignorantis. Simon multa ſcripturæ loca malè explanans, docere cona- "
C batur Deum æquè ac hominem omni perturbationi & affectioni eſſe obnoxium. Hoc loco Petrus. Velim, inquit, mihi reſpondeas, an nulla in re is, qui malus & admodū improbus eſt, ob ea in quibus delinquit, ſe ipſe arguere velit ac refellere? Cùm Simon nolle reſpondiſſet, tum Petrus, Quî igitur malus & vitioſus eſſe poteſt Deus, ſi eius voluntate, ſcelera in eum ſcripta publicè propoſita ſunt? Simon ad hæc reſpondit, fieri poſſe, vt non voluntate ſua, ab alia vi accuſatio in eum ſcripta ſit. Hoc ergo primùm, Petrus inquit, quæramus. Si ſe ipſe ſuo conſilio ac per ſe conuicit, vt tu antè confeſſus es, non eſt malus: ſi verò alia vi, hoc quærendum eſt, & omni ope conſyderandū, num quis eum qui vnus bonus ſit, in numero improborū omniū duxerit. Cùm Simon Petrū nolle audire ex ſcripturis diceret in Deū ipſius reprehenſionē, Hoc mihi tu ipſe, Petrus inquit, videris facere. Nam cū quæ
D ſtionis ac diſputationis ordinē fugias, non vis rectam ac veram fieri inueſtigationem. Itaq; ego qui ordinē ſeruo, & præſcriptum, primumq; volo ſcriptorem conſyderari, planè videor recta via velle incedere. Concede tu primùm, Simon inquit, an ea quæ in effectorem ſcripta ſunt, vera ſint, atque in eum qui mundo excelſior eſt, ex ſcripturis, nullum vitium cadat: tum poſteriùs de ſcriptore quæremus. Ne non reſpondere videar poſſe, Petrus inquit, hoc tibi reſpondeo & concedo, ea quæ tibi in Deum ſcripta videantur, vera eſſe, ita tamen vt Deum malum eſſe non declarent. cū Simon rogaret, quî illud confirmare poſſet, Petrus, Adamum, inquit, à primo ortu cæcum fuiſſe dicis, quod non ita eſt. Neque enim cæco oſtendiſſet, cùm ei præciperet hoc modo, Ex ligno ſcientiæ boni & mali nolite guſtare. Simon hoc loco mutata ſententia. Cæcam, inquit,, mentem eius vocabat. Quî, inquit Petrus,

cæca mente ille eſſe poterat, qui antè quàm fructu guſtaret, eodẽ modo quo E
eius conditor, propria animantibus omnibus nomina impoſuerit? Cumq́;
Simon rogaret, ſi prænotionem Adamus habuit, cur ſerpentem qui mulierẽ
decepit, non prænouiſſet. Petrus contrà, Simonẽ hac quæſtione vrgere cœ-
pit. Si in Adamo nulla fuit prænotio, quî ille potuit liberis ſuis ad futuras a-
ctiones & officia, ſimul atque editi ſunt, etiã nomina imponere? cũ priorem
Cainum, id eſt iram: qui etiam obtrectatione iracundiaque incitatus, interfe
cit Abelum fratrem ſuũ, qui luctus interpretatur, quòd eum primum inter-
fectum parentes luxerint. Quòd ſi in Adamo qui Dei opus erat, fuit præno-
tio, quantò magis in Deo, à quo effectus eſt, fuit? Tu verò Simon, qui vitioſè
diuina ſcripta intelligis, obmuteſce. Nam quod ſcriptũ eſt, Cogitauit Deus,

Solutio argumentorũ Simonis.

» eſt quaſi ratione vtentis propter ignorationem: prætereà, Abraamũ tenta-
» bat Dominus, vt noſſet an toleraret atque perferret: illud verò, Deſcenden- F
» tes videamus, an pro clamore eorum, qui ad me peruenit, perfecerint: ſin mi-
» nus, vt cognoſcam: ac ne longiùs ſermonem protraham, planam ſententiam
» & cognitionem hæc dicta continent, non ignorationis Deum condemnãt,
etiam ſi hoc tuam intelligentiam fugiat. Eum autem prænotionem habere
» rerum futurarum, hinc ſciri poteſt, quòd Abraamo ita prædixit, Scito ſemen
» tuũ, ſiue poſteros tuos in terra non ſua aduenas futuros, foreque vt quadrin-
» gentis annis ſeruitute & malis opprimantur, & abijciantur. Sed gentẽ cui ſer
» uient ego iudicabo. Pòſt verò huc exibunt cum multa ſubſtantia. Tu autem
ad patres tuos abibis cũ pace, ſepultus in ſenectute bona: quarta porrò gene-
ratione huc reuertentur. Hæc quidem quæ poſt multas generationes futura
fuerunt ſignificare, omninò prænoſcentis eſt, & planiſsimè ſcientis. Atque
hæc quidem quæſtio & diſputatio in tertium diem reiecta eſt. Cùm autem G
tertius dies veniret, Tyrũ Simon ex fuga ſe recepit: vnde nec ita multò pòſt
quidam venerunt, qui renunciarent Petro, Simonem magna Tyri admirati-
onis plena opera facere, quibus pleriſq; eorũ qui ibi eſſent terrorẽ inieciſſet,
atque illum criminando in odium & inuidiam adduxiſſet. Quod cũ Petrus
audiſſet, in ſequenti nocte, cõuocato vniuerſo populo, Quoniam, inquit, cũ
veni ad gentes, quæ multos Deos eſſe dicunt, prædicandi, docendique cauſa,
Deum vnum eſſe in tribus perſonis, qui & cœlum condidit, & terram, & ea
omnia quæ illa cõtinent, vt homines qui Deum diligerent, ſalutem adipiſci
poſsint: Diabolus rem occupauit, Simonemq́ue pręmiſit, qui perſuadeat om
nibus hominibus, vt ijs Dijs qui nõ ſunt, ſeruiant, & negẽt ſe credere & ap-
probare vnũ Deũ, qui omnia effecit, tam ea quæ ſub aſpectũ cadunt, quàm ea
quæ non cadunt: eum celeriter aſſequar neceſſe eſt, vt ne Simonis doctrina v- H
ſu temporis corroborata omnes penitus inficiat. Aliquis ergo eſſe debet, qui
locum meum obtineat, atque omnes Deum contento animo comprecemur
vt eum qui dignus & idoneus ſit, Deus declaret. Hæc cùm dixiſſet, Zacchæo
manus impoſuit, cum his verbis, Domine Domini & Dei & conſeruatoris
noſtri Ieſu Chriſti pater, Spiritus tui ſancti & veneratione digniſsimi opera,
fac vt hic quẽ deligo, populum tuũ gubernet & regat. Tum ita populum al-
locutus eſt. Omnes qui ablui & expiari vultis, ex craſtino die ieiunandi
initium facite. Triduo pòſt cùm baptizare cœpiſſet, me Clementem, Nice-
tam, & Aquilam accerſiuit, hiſque nobiſcum egit: Quoniam ſeptimo pòſt
die Tyrum profecturus ſum, maximè velim vt vos properè eò veniatis, & ad
Bernicem Chananæam, Iuſtæ filiam clàm diuertentes, omnia quæ Simon
egerit,

A egerit, indagetis, ac de ijs me ſtudioſè atq; diligenter certiorem faciatis. Itaque eô confeſtim cum pace proficiſcimini. Nos cùm eum baptizantem reliquiſſemus, Tyrum Phœnices vrbem venimus, & apud Chananæam quam antè dixi, diuerſati ſumus. Ibi cùm ab illa liberali atque honorifico hoſpitij iure tractati fuiſſemus, ſtatim de Simone ita loqui cœpimus: Simon iſte Magus diſputatione ea quæ illi cum Domino noſtro Petro Cæſareæ fuit, victus, fugiens ſtatim huc ſe recepit, eumq; conuicijs vexans, ſimplicium atq; minus cautorum hominum animos rapit, & cùm Magus ſit, Apoſtolum Magũ vocat, & impoſtor, impoſtorem prædicat: & qui omnibus rebus ſuperatus eſt, turpémque in fugam ſe dedit, ſe viciſſe iactat. Eſt ita, Bernice inquit, vt dicitis, aliaque per ſe quæ reſtant, addidit. Viſiones enim & ſpectra, inquit, poſtquam huc acceſſit, & ſimulachra quotidie in medio foro facit vt videantur, quibus ciuitatem perterrefacit: ſic vt ſtatuæ ipſæ cùm præterit, moue-
B antur loco, & vmbræ ſæpe ei ſe viæ duces præbeant, quas ipſe mortuorum animos nominat. Multos verò qui eum veneficum dicunt, pòſt ad conuiuium ſimulato animo vocat, bouem mactat, eisque cibum præbens, grauiſſimis morbis affligit, dæmonesque eis immittit, multisque malo dato fecit, vt in Deorum numero reponeretur. Itaque non puto quenquam tantum ignem accenſum poſſe reſtinguere. Quocirca ne in diſcrimen voſmet offeratis, hortor, ne ante Petri aduentum cum eo congrediamini, qui cùm ſit Domini & Dei noſtri Ieſu Chriſti clariſſimus diſcipulus, vnus cum tanta potentia dimicare poterit. Cùm Bernice finem dicendi feciſſet, nos manè ea quæ de Simone acceperamus, conſcripſimus, & ad ambulationẽ contulimus. Ibi Appion cum alijs triginta nobis fit obuiam, Appion is cuius antè mentiõem fe-
C cimus: Is ſimul atque me vidit, me appellato atque ſalutato, Hic eſt, ait comitibus ſuis, Clemens de cuius nobilitate, liberalique ingenio multa vobiſcũ egi: cùm eum qui à Tiberio Cæſare genus duceret, omnesque Græcorum diſciplinas excoluiſſet, à barbaro quodam, cui Petro nomen eſſet, fraude impulſum eſſe narrarem, vt ea quæ Chriſtianorum inſtituta ferunt, & faciat & dicat. Itaq; peto à vobis maiorem in modum, vt mihi ad eum corrigendum, & in viam reducendum auxilium feratis. Nam in conſpectu veſtro eum interrogo, atque ad illud primum mihi reſpondeat, quoniam ſe religioni ac pietati dedidiſſe exiſtimat, quid eſt quamobrem non maximè impiè ſceleratéque faciat, præſertim cùm & patriam reliquerit, & in barbara alienaq; inſtituta degenerauerit ac deflexerit? Tum ego, Tuam, inquam, in me egregiam voluntatem probo: ignorationem aũt improbo. Voluntas enim e-
D gregia eſt, propterea quòd me ijs bonis & virtutibus, quas in te eſſe putas, præditum eſſe vis: ſed non eſt recta nec vera ſcientia, quippe cùm amicitiæ ſpecie ac nomine me clàm & obſcurè in fraudem voces. Appion ad hæc, Nũ tibi inquit, ignoratio videtur, cùm patria inſtituta ſerues, illa Græcorũ ſequi? Ego ad hæc reſpondi, eum, qui religionem ac pietatẽ ſibi propoſuerit, non omninò patria inſtituta ſeruare oportere, ſed ſeruare quidem, ſi pia & honeſta ſint: ſi non ſint eius generis, improbare. Fieri enim poteſt, vt quiſpiam qui patre impio & à religione alieno natus ſit, & velit bonus eſſe, nolit patrios mores imitari, nec in eorum quaſi veſtigijs inſiſtere. Quid? ain' tu patrem tuum, inquit, vita non præclara fuiſſe? Nunquam eum, inquam, vita inhoneſta atque improba eſſe dicam, niſi quòd falſis & turpibus Græcorũ fabulis fidem habuit. Quænam ſunt, inquit, fabulæ iſtæ? Non recta nec

vera,inquam,de Deo opinio:de qua,ſi æquo animo es, cum alijs cupiditate E
diſcendi ductus,audies. Itaq; antè quàm ſermonem inſtituamus,in aliquem
locum qui plus ocij & quietis ſuppeditet,ſecedamus. Ac eò loci progreſsi,in
quo purus gelidæ aquæ curſus erat, viridiumq; arborum omnis generis ob-
lectatio,conſedimus. Cùm autem omnes me intuerentur,ita cum eis ſermo-
nem conferre cœpi, Multùm quidem intereſt inter veritatem atque conſue
tudinem. Græcorum enim partim multos Deos malos atque multis pertur-
bationibus addictos poſuerunt,vt ij qui ſimilia agere velint, illos mali adiu-
tores atque patronos habeant: partim fatum induxerunt, quod ortus dici-
tur, & ſine eo nec pati, nec facere quenquam poſſe cenſent, vt cùm nemi-
nem præter ortum facere aut pati poſſe putauerunt,facilè in peccatum dela-
bantur,& peccantes minimè eos pœniteat eorum ſcelerum quæ admiſerint.
Alij ea quæ hîc ſunt nulla prouidentia gubernari docent, atque ſua ſponte F
hanc rerum vniuerſitatem ferri ſine Domino qui præſit, quod quidem mo-
leſtiſſimum grauiſſimumq; eſt omnium:ita Deum conuicijs contumelijsq;
afficere,& ex vniuerſitate prouidentiam ita exterminare,vt ne dominũ qui-
dem qui præſit,& prouidentia omnia adminiſtret, & qui omnibus pro ſua
cuiq; dignitate tribuat,eſſe dicant. Itaq; non facile ij qui in ea ſunt ſenten-
tia ad ſe & mentem ſuam redeunt,præſertim cum impendens periculum nõ
ꝓuideant. At verò eorũ quos vos barbaros dicitis, optima & ſanctiſſima eſt
oratio,quæ Deum vnum,eumq; huius vniuerſitatis effectorem inducit, qui
natura & bonus ſit & iuſtus: bonus,vt qui ijs quos anteactæ vitæ pœnitet,
peccata condonet:iuſtus porrò,vt qui ei qui non reſipiſcit pro dignitate eo-
rum quæ geſſerit,tribuat. Vnuſquiſq; enim dum ſe à Deo qui omnia intue-
tur,iudicatum iri ſperat,maiore ad moderationem impetu ferri ſolet: & qui G
temperatè vixerit,ab æterno ſupplicio liberatur. Vniuſcuiuſq; autem eorũ
Deorũ qui apud vos celebrantur & nominãtur,impia ſcelerataq; facta repre
hendo,vt Iouis,vt Neptuni,Plutonis,Apollinis,Liberi patris,Herculis,& ad
vnum omnium:quos ipſi non ignoratis,eorumq; vitam Gręcorum diſcipli-
nis impulſi hauſiſtis,vt quaſi Deorum imitatores ſimilia faciatis. Ac primũ,
ſi placet ab ipſo Ioue qui regali poteſtate cæteris præfuit,exordiar. Eius pa-
ter Saturnus liberos ſuos,vt ferunt,cùm deuorâſſet,falce adamantina patris
partibus exectis,liberorum in parentes pietatis,& parentum in filios charita
tis,ijs qui Deorum myſteria ſcire cupiunt, exempla & ſimulachra prodidit.
Ipſe autem Iupiter,patrem vinctum in tartarum deiecit, alioſq; Deos ſuppli-
ciis afficit. Ijs autem qui nefaria flagitia committere volunt, conſilium cùm H
genuiſſet,ebibit. erat autem conſilium ſemen. fieri enim non poteſt,vt infans
ebibatur. Vt autem puerorum amores defenderet, Ganymedem rapit,& ad-
ulteris,ac conſtupratoribus in ſtupro auxilium ferens,ſępe ipſe in ſtupro de-
prehenditur. Hortatur etiam ad ſorores ducendas in matrimonium, quippe
qui cum ſororibus,Iunone,Cerere,& Venere cœleſti, quã nõnulli Dodonã
nuncupant,cõcubuerit. Ijs verò qui cum filiabus cõmiſceri cupiunt,ipſe qui
cum Proſerpina cõcubuerit exemplũ improbum ex fabulis prodidit,alijſq;
innumerabilibus flagitijs ſe contaminauit, vt ab impijs & ſceleſtis hoibus
propter præſtantẽ intemperantiam & incontinentiam in Deorũ numero eſ-
ſe imperitis fabula perſuadeatur. Hæc ego cùm non temerè improbâſſem ad
Deũ qui vnus bonus eſt, confugi, cùm certo iudicio fidem habuiſſem, ꝙ ex
iuſto Dei ęquoq; iudicio,& lex fixa ac certa ſit,& anim⁹ omnino,ꝓ dignitate
eorum

A eorum quæ geſſit,tandem aliquando accipiet.Cùm hæc à me dicta eſſent,orationi occurrit Appion. Quid?an non Græci Græcorumque leges hæc vetant,conſtupratoreſque & eos qui aliàs contrà faciant, ſupplicijs coërcent? Tum ego ad hæc reſpondi, Græcorum ergo Dij qui contra leges fecerunt, ſupplicio acerrimo digni ſunt.Quî aût mihi ipſe temperare,meq; continere potero,cùm ſciã Deos ipſos primos cum ſtupro grauiſſimum quodq; flagitium admiſiſſe,cùm intereà pœnas nõ dederint,qui hoc ipſo digniores ſunt ſupplicijs,quòd cupiditati & voluptati non obtemperarent. Qui ſi obnoxij fuerũt,quî Dij erant?Appion,Nobis,inquit, non Deos ponamus ob oculos, ſed iudices,quos intuentes à peccando deterrebimur.Non eſt ſimile, inquã, Appion.Qui enim hoïem intuetur,ſpe latendi,omninò peccare audebit:qui aût Deum omnia intuentem animo ſuo ſtatuet, cùm eum latêre ſe minimè

B poſſe intelligat,clàm etiam peccare deſiſtet.Hoc loco Appion,Ex quo tempore,inquit,te cum Chriſtianis collocutum eſſe audiui, ſententiam mutâſſe intellexi. præclarè enim à quodam dictum eſt, Corrumpunt bonos mores colloquia mala.Ergo,corrigunt,inquam,mores nõ bonos colloquia bona. Quæ cùm dixiſſem, ij qui aderant, planè ſignificabant, ſe ex oratione mea nonnullam percipere voluptatem.Quocirca cùm rogabant,vt poſtridie rurſus conuenirent omnes,diſceſſerunt. Poſtero aût die Petro aduentanti multi & loci accolæ & Tyrij,obuiam prodierunt, clamoreq; ſublato, ita cũ eo egerũt,Deus te adiutore nos reſpiciat,te patrono curet. Stans ergo Petrus in excelſo quodam lapide,vt ab omnibus videri poſſet, ſalutatiſq; omnibus ex diuina piaq; lege,ita exorſus eſt:Deo qui cœlũ,terram & mare condidit,nõ deeſt cauſa ſalutis eorum qui conſeruari velint.nam & animos veſtros &

Prior ædi-tio, Prodi-derunt,le-git.

C corpora conſeruare poteſt. Audio quidem Simonem Magum,mactatis bubus,vobis medio foro conuiuium dediſſe,multoq; vino onuſtos pernicioſis perturbatiõibus ac dæmonibus tradidiſſe. Quemadmodum aût ijs cibis qui dęmonibus immolati erant,ſumptis,vitiorũ ac malitię Duci ſeruiſtis,ſic his relictis ad Deũ,Ieſu Chriſti Domini noſtri opa & benignitate,accedite.Hoc probè noſtis,vos cũ corporis ſanitate etiã animos ſanos habituros eſſe, ſi ea quæ Deo grata acceptaq; ſunt,excolatis.Hæc aût grata acceptaq; Deo ſunt, eum precari,à dæmoniorũ menſa abſtinere, non guſtare ſanguinẽ,ſe ab omi inquinatione liberũ integrumq; ſeruare: in multis corporibus vno animo & ſententia coniunctos,quo quiſq; in ſe animo ſit,eo etiam in proximos eſſe.Ait enim:Occîdi non vis,alterum non occides: non vis vxorem tuam ab alio conſtuprari,noli alterius vxorem conſtuprare: non vis quicquam omi-

D nò rerum tuarũ furto tibi eripi,nihil alterius furare. Quòd ſi ita ipſi per vos vinum & idem de eo quod conſentaneum eſt,& quod decet,ſentiatis,eiuſq; participes ſitis,vos & Deo chari eritis,& ſanitatem adipiſcemini. Hæc cùm à Petro paucis diebus tradita accepiſſent, deinde vt etiam curatio ſibi adhiberetur,rogaſſent,ad ſacroſanctũ lauacrũ expiationemq; venerũt. Quę cùm Sidonij etiam intellexiſſent,miſerunt oratores ad Petrum, qui eum ad ſe acceſſerent,quòd morbis prohibiti ad illum venire non poſſent.Ipſe cùm paucos dies Tyri prætereà commoratus eſſet, Tyrioſq; varijs perturbationibus ac morbis liberâſſet,conſtituiſſetq; Eccleſiã,& ex presbyteris qui eum ſectabantur Pontificẽ eius præpoſuiſſet, Sidonẽ profectus eſt. Simon aût Magus rurſum cùm eô venire Petrum cognouiſſet,fugit,& Berytum cum Appione eiuſq; ſodalibus ſe recepit:Petrus verò cùm Sidonem ingreſſus eſſet, multos

in lectis

in lectis ij qui ferebant,ante eum poſuerunt.Ipſe ad eos ita verba fecit.Noli- E
te me putare aliquid præſtare poſſe, quod ad curationem veſtri pertineat,
cùm ſim homo etiam ipſe mortalis, multiſq; morbis perturbationibusque
obnoxius.Exponere autem vobis minimè grauabor,quemadmodum curari
poſſitis,vt qui etiam à Chriſto doctus, & illius boni viri diſcipulus fuerim.
His cùm Petrus eos qui conueniſſent Sidone, moneret, multique etiam illîc
paucis diebus reſipuiſſent,& credidiſſent primùm,deindè curationem expe-
tiuiſſent,Eccleſiam conſtituit, presbyterorumq; qui eum ſectabantur,quo-
dam præfecto Pontifice,Sidone diſceſſit.Vt autem primùm Berytum perue-
nit,terræ motus factus eſt,magnaq; ſtatim multitudo ad eum adijt, petenti-
um,vt ſibi auxilium opemq; ferret:dicebant enim,ſe ne prorſus perirent,ve-
hementer extimuiſſe.Tum quoq; Simon Magus vnà cum Appione, Annu-
bione,Athenodoro,cęteriſq; omnibus ſodalibus,audacia prouectus,publi- F
cè multitudini Petrum oſtendens,clamabat,Iſtum fugite cum omni feſtina-
tione:fugite,mihi credite,Magus eſt,& terræmotum iſtum ipſe apud vos fe-
cit,morboſque profligauit,vt vos terreat,Deuſq; apud vos palàm ac publicè
habeatur.Cùm multitudo ſedato tumultu quieuiſſet,Petrus ſubriſit,& ma-
gna cùm libertate ita locutus eſt: Quæ iſti dicunt,ea,ſi Deo ita viſum ſit, me
efficere poſſe profiteor,paratuſque ſum præterea, ſi meæ orationi fidem ha-
beatis,totam veſtram vrbem ab ipſis fundamentis euertere.Cumque omnes
vererentur primùm,deindè vltro quæ ab illo iuberentur,ſe facturos promit-
terent,Petrus,Nemo veſtrûm,inquit, poſthac cum Magis rem habeat, aut o-
mninò in colloquium veniat. Quæ cùm audiſſent, in Simonem ſtatim impe
tum fecerunt,omneſq; cùm aliqua ex parte vulneràſſent,ferire non antè de-
ſtiterunt,quàm penitus ex vrbe expuliſſent.Tum accedentes ij omnes qui ei G
morbis & dæmonibus aduerſabantur,ante eius pedes poſiti ſunt. Ipſe ſubla-
tis in cœlum manibus cùm Deum precatus eſſet,ſolis precibus omnes cura-
uit.Cùm autem multos dies apud Berytios commoratus eſſet, multoſq; Pa-
tris,Filij,& Spiritus ſancti fide planè imbuiſſet & baptizâſſet,vnumque ex ijs
presbyteris qui eum ſectabantur, Epiſcopum præpoſuiſſet, Byblum profe-
ctus eſt.Ibi,cùm Simonem Tripolin petiſſe cognouiſſet, commoratuſq; eſ-
ſet apud eos perpaucos dies,multis eius loci curatis,eiſq; traditis quæ ad Dei
religionem pertinent,veſtigijs Simonis inhærens, Tripolin ſe contulit, cùm
eum inſequi,nò fugere ſtatuiſſet.Ad eum autem Tripolin introeuntem,cùm
multi Tyrij,Sidonii,Berytij, & Byblij conuenerunt, ex ijs qui diſcendi cu-
piditate paulò magis flagrabant, tum vel maximè ex vrbe ipſa multò plures
de plebe confluxerunt:cùm eius videndi cupiditate ducerentur.Quidam ve- H
rò ex fratribus qui ab eo præmiſſi fuerant, narrabant nobis, & quæ in vrbe
agerentur,& quæ à Simone fierent.Nos illi cùm excepiſſent,domum Maro-
onis duxerunt.Petrus autem cùm ad fores diuerſorij perueniſſet,multitudi-
ni poſtero die ſe de religione verba facturum eſſe promiſit.Cùm verò intrâſ-
ſet,negauit ſe antè quicquam cibi capturum eſſe, quàm eos qui conueniſ-
ſent refeciſſet.Sed cùm reſpondiſſemus,nos eis omnibus ſtudioſè cœnam da
turos,ipſe qui audiſſet, collaudatis nobis exijt: cumque ſe in mari abluiſſet,
ingreſſus eſt primùm, deinde cibum ſumpſit, poſtremò cùm nox appeteret
cubitum iuit.Poſteà in ſecundo gallorum cantu ſurgens:cùm iam vigilantes
nos inueniſſet,qui vnà cum eo eramus omnes ſedecim,Petrus dico,ipſe Cle-
mens, Niceta, Aquila, & duodecim ij qui præmiſſi fuerant, ſalutatis nobis,

A ingreſſus eſt quidam ex familiaribus,qui ei nũciaret,Simonem Magum cùm illum Tripolin aduentare audiuiſſet, profectum in Syriam : multitudinem verò quæ eam noctem annum eſſe exiſtimâſſet, diem quem conſtituiſſet, cùm expectare non poſſet,pro foribus ſtare, de Simonis ſcelere & improbitate multa,quæ ad ſeditionem tumultumq; ſpectarent loquentẽ, quòd cùm ipſe eos ſuſpenſos tenuiſſet,promiſiſſetq; ſe Simonem ipſum multis malis & criminibus conuictum,ille cognito eius aduentu noctu fugiſſet:ſed tamẽ omnes ſumma eum audiendi cupiditate duci : ipſe cùm multitudinis ſtudium admiratus eſſet, Videte,inquit,fratres quàm planè & apertè Domini noſtri verba compleantur.Memini enim eum dicere,multos venturos eſſe ab oriente, occidente, aquilone & mari, ac cum Abraamo, Iſaco, & Iacobo diſcubituros.Sed multi,vt ait,vocati ſunt,pauci verò electi. Ac venire quidem

B non eorum eſt,ſed Dei qui vocauit. Si verò poſtquam vocati ſunt, virtutes excolant,hoc eorum eſt proprium,æquaq; ferent præmia. Quæ cùm dixiſſet,magna hominum multitudine animaduerſa,placidè vt cùm riuus aliquis ex flumine fluit,Maroonem rogauit,vbi ei locus ibi eſſet, qui tantam multitudinem capere poſſet.Cùm Maroanus eum in locum excultum ſub dio duxiſſet,& multitudo conſecuta eſſet,ipſe in baſi ſtatuæ non admodum excelſa ſtans,ſimul atq; multitudinem pro more religionis ſalutâſſet,cùm multos qui aderãt,à dæmonibus multo iam ex tempore vexari animaduertiſſet, qui & ſtriderent cum vlulatu,& caderent ſupplices,eis obiurgatis,cùm imperâſſet vt quieſcerent,ſeq; eos curaturum cùm perorâſſet,pollicitus eſſet,ita exorſus eſt:Deus qui vnus bonus eſt,& bona omnia fecit, generis hominum ſalutis cauſa vnigenitum filium ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ mi-

C ſit,qui & ea quæ ipſi placerent,enunciaret,& legem æternam daret,vt ſi ei in omnibus pareamus,& baptizemur in peccatorũ remiſſionẽ, vita æterna potiamur. Date autem operam primùm,vt veſtem veſtram inquinatam ac pollutam infidelitatis ac perfidiæ ſordibus, exuatis : quam non aliter detrahere poteſtis,niſi antè in præclaris actionibus baptizemini,atq; ita demùm puro &integro corpore atque animo effecti,vitã conſequemini ſempiternã.Itaq; nolite idolis ac ſimulacris credere,nec menſæ eorum fieri participes : nolite cædem facere,nolite ſtuprum offerre:nolite odia inter vos & inimicitias exercere:nolite furtum facere,nec in vllis minus honeſtis & bonis actionibus verſari.Hæc cùm ipſe dixiſſet,multaq; ex ſcripturis monuiſſet,omnes remãſerunt,alij curationis gratia,alij vt viderent qui curarẽtur, ipſe impoſitis porrectiſq; in illos tantùm manibus,precibuſq; fuſis,vnũquenq; à morbo liberauit,vt ij qui repente curati fuerant, & mirarẽtur plurimùm, & gloriã Deo ob valetudinẽ tribuerent.Illi cùm firmo ſtabiliq;animo credidiſſent,vnà cũ ijs qui curati fuerant, ad ſua redierunt, hoc accepto mandato, vt maturiùs manè conuenirent. Poſtridie Petrus cũ ſodalibus qui vnà cũ eo erant,exijt, cúmq; ad eum locũ rurſus veniſſet,Deus, inquit,poteſt om̃ia. Is enim bonitatem cum iuſtitia coniũctam in ſe habet,& his tẽporibus in omnes patientiæ ſuæ illuſtria documenta declarat,vt eos qui velint eorum malorum quæ egerunt,pœniteat,ijdemq; poſteà ea in vita agant, quæ illi grata & accepta ſint,quæ cùm perfecerint,in die quo iudicantur omnia,pro dignitate vnuſquiſq; accipiat. Itaq; nunc demum veræ præclaræq; ſcientiæ Deo confiſi ac freti,incipite veſtris minus rectis cupiditatibus obſiſtere, vt priſtinum gratiæ munus, quod humano generi conceſſum eſt, reuocare poſſitis.Sic enim

D

Semper ꝙ aſſcribentur in numerũ Chriſtianorũ, ut baptizẽtur monet Petr⁹.

EEc &vo-

& vobis ex eo bona orientur, & ei qui dedit, pro acceptis bonis quæ expri- E
mi non poſſunt, in omne tempus gratias agetis, ſi primũ abluti fueritis bea-
ta Trinitatis appellatione, ſi ſordes, ſi macula in animis veſtris extet & here-
at. Sic enim non ſolùm ſpiritus, qui intra vos latent, eijcere poteritis, ſed etiã
dæmonia, quæ alios conturbant, cum alijs perturbationibus & morbis ex-
pelletis. Cùm finem dicendi feciſſet, eos iuſſit qui aliquibus morbis afflicti
erant, ad ſe accedere, impoſitisq; manibus cùm illos ſtatim curâſſet, præce-
pit, vt manè maturiùs conuenirent. Tertio verò die prima luce ipſe cùm ſur-
rexiſſet, ſalutatis omnibus, ſedit: nos verò qui circum eum conſederamus,
atque in eum ora & oculos conuerteramus, cùm aliquid audire velle intel-
ligeret, Omnes, inquit, ô amici, qui Deum colere inſtituunt, in primis intelli
gere debent, eum in tribus perſonis cognoſci. Eſt autem eius propriũ & pre-
cipuum, quòd omnium rerum quæ conditæ ſunt, effector eſt, omnia conti- F
net, omniaq; determinat, vt qui ſuper omnia ſit, omnibusq; rebus emineat,
omniaq; effecerit. Quæ cùm dixiſſet, multaq; ad Dei religionem pertinentia
docuiſſet, offerri ſibi iuſſit eos, qui & à dæmonibus vexarẽtur, & morbis ali-
quibus laborarẽt. Cùm oblati productiq; eſſent, impoſitis manibus, preca-
tus eſt, atq; valentes dimiſit. Poſtero rurſus die cùm ſurrexiſſet, precatusque
eſſet, dimiſit incolumes primùm: deinde, cùm nobiſcum conſediſſet, ita ex-
orſus eſt, Eum qui ad Deum velit accedere, ſobrium eſſe oportet, temperan-
tem eſſe, iram cohibere ac continere, aliena non ſibi vendicare, iuſtè viuere,
æquabiliter, conſtanter, clementer ſe cum opes deſunt, continere, vel non ha
bentem quod ab alio ablatum fuerit, ſatiatum & contentum eſſe: puro cor-
" de eſſe & caſto corpore, non ſimilem eſſe phariſæis, quibus Dominus & De-
" us noſter Ieſus Chriſtus dixit, Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, quòd G
" poculi & catini exteriores partes purgatis & detergitis, interiores autem ple
" næ ſunt ſqualoris & ſordium. Phariſæe cæce purga primùm interiores pocu
" li & catini partes, vt id etiam quod extra eſt, permũdum ſit. Verè enim is qui
id quod intus eſt purgat, id quoque quod extra eſt, purgare poteſt. Qui autẽ
exteriores partes purgat, id facit auræ hominum aucupandæ gratia, ſed apud
Deum mercedem non habet. Cùm hæc dixiſſet, & multò plura de caſtimo-
nia, completis iam tribus menſibus, quibus mihi ieiunium præſcripſerat, du-
xit me ad fontes maris, qui in propinquo erant, atque in perenni iugiq; aqua
abluit, Patris, Filij & Spiritus ſancti nomine: acceptumq; panem cùm ipſe cõ
ſecraſſet, ac fregiſſet, nobis ſacroſancta & vitalia ſacramenta capienda & e-
denda dedit. Ita conuiuio excepti fratres noſtri cùm fuiſſent, quòd Dei con
ceſſu ac munere renatus eſſem, Deo & gloriam tribuimus, & gratias egimus. H
Cumq; magna hominum multitudo conueniſſet, Petrus morbis, & malis, de
monibusque profligatis & expulſis, ablutisq; aqua ſalutari permultis, Ma-
roonem qui eum recepiſſet, cùm initiatus eſſet præpoſuit Epiſcopum, duo-
decimq; presbyteros deſignauit, diaconosq; declarauit è repub. Chriſtiana,
egitq; cum Epiſcopo de Eccleſiæ & ordine & concordia. Quibus geſtis o-
mnibus, cum Tripolitanos Phœnices valere iuſſiſſet. Antiochiam Syriæ vr-
bem recta contendit. Cùm Tripoli Phœnices egreſſi eſſemus, vt Antiochiã
veniremus, eo die Orthoſiæ morati ſumus, & quia haud longè aberamus ab
ea vrbe ex qua diſceſſeramus, cùm omnes ferè anteà eum prædicantem & do
centem audiſſent, illic vnum tantùm diem commorati, Antaradum petiui-
mus. Cùm autem multi nobis comites itineris eſſent, Petrus Nicetam &
Aquilam

Hâctenus ieiunãtem Clemẽtem ad trimeſtre uſq; baptizat Petrus, eiq; ſacrã exhibet ſynaxim.

A Aquilam ita allocutus eſt. Quoniam magna comitum multitudo non paruam inuidiam nobis in oppida intrantibus conflat, neceſſariò curandum eſſe vidi, vt neque hi offendantur, ſi vnà nobiſcum eſſe prohibeantur, neq; nos ſi videamur in publico, alijs cauſam inuidiæ afferamus. Itaq; volo te, Niceta, vnà cum Aquila, ante me duplici grege ſparſim proficiſci. Ad hæc illi reſponderunt, non admodum ſibi moleſtum graueq; eſſe hoc facere, quod ab illo imperatum eſſet: primùm quòd prouidentia diuina delectus eſſet, qui oĩa præclarè & animo cernere poſſet, & conſulere: deinde quòd ad ſummum bidui itinere ſe ab eo diſiunctos, hoc facere neceſſe eſſet. Quod tempus etſi longum eſſet, præſertim cum illius aſpectum adimeret, tamen ſe illi qui vtilia præciperet, nolle repugnare. Quæ cùm dixiſſent, nos anteceſſerunt. Tum verò magna ex eo lætitia affectus ſum, ego Clemens, quòd me ſecum eſſe voluiſſet.
B Itaq; his verbis cum eo egi, me Deo gratias agere, quòd me à ſe vt ſodales non dimiſiſſet, quippe qui dolere enectus fuiſſem. Quid illud eſt? inquit, an ſi res poſtulabit, vt tu aliquò mittare, quòd vtiliter à me aliquandiu ſeiunctus eris, propterea emoriêre? Nónne ſi tecum loquare, tibi ferenda eſſe, quæ tibi quòd vrgerent præſcripta ſunt, æquo animo feres? aut non intelligis amicos recordatione & animo vnà eſſe, etiãſi corporibus inter ſe diſiuncti ſint, quemadmodum nonnulli qui corporum ſocietate coniuncti ſunt, cùm animis procul ſint remoti? Tum ab eo maiorem in modum contendi, ne me putaret ea quæ moleſta eſſent ſtultè perpeſſurum fuiſſe, ſed rectè etiam nec ſine ratione: Nam quemadmodum vnum eum omnibus, vt patri, matri, fratribus & cognatis, antepoſuiſſem, qui mihi veri quod ſalutem affert, diuino amore adductus, auctor & cauſa extitiſſet: ſic fructum conſolationis, quam
C ab omnibus cõſecuturus fuiſſem, ex eo vno me capere. Vereri enim me prorſus, ne ab eo dimitterer, ne fortè feruore ætatis, cupiditatibus perturbationibusq; ſuccumberem. Ob eamq; cauſam ſic in hac cauſa hærere me, vt ab illo non poſſim diſcedere, niſi ira quadam diuina hoc accidat. Etenim meminiſſe me hoc ab eo Cæſareæ dici, Si quis mecum ire velit, piè etiam vnà iter faciat, piè autem eum expoſuiſſe, neminem offendere ex Dei lege, qui parẽtes, vxorem, aliosq; nonnullos qui piè inſtituiſſent viuere, deſereret. Hinc me omni ex parte ei ſtudioſum eſſe viæ comitem, cui gratiſſimum faceret, ſi mihi ſeruorum partes agendas permitteret. Cùm finem dicendi feciſſem, Petrus nonnihil ſubridens, quid? Clemens, ſperas fore vt minimè cogaris in aliquẽ ſeruorum locum detrudi? alióqui quis tandem mihi præclaras & multas tunicas, cum anulis & calceis cuſtodiet? Quis verò ſuaues & magnificos cibos
D præparabit? qui cùm varij ſint, multos & artificioſos coquos deſiderant: cæteraq; omnia quæ quaſi vaſto animali cupiditati antè inſtruuntur: niſi fortè hoc tibi ſtudium inceſſit, quòd minimè cognoſceres, atque adeo ignorares inſtitutę vitę meę rationem, in qua ſolo pane, & oliuis, raroq; oleribus vtor: vnaq; veſte, & pallio attrito, hoc ipſo quo me amictum vides, contentus, alterum neq; alia vllo modo deſidero. hæc enim mihi ſatis multa ſunt. Nam quoniam mea mens omnia bona, quæ in cœlo ſunt æterna, intuetur, nullum eorum quæ hîc ſunt, ei curæ eſt. Veruntamen egregiam tuam voluntatem & præclarum inſtitutũ probo & accipio, laudoq; non ſine admiratione, ꝙ tu qui lautè ac magnificè viuere aſſueuiſti, facilè ad hanc inopiam te vitamque tuam adegeris & mutaueris. Ego enim & Andreas frater à puero non ſolùm in pupillorum vita educati, ſed etiam inopia & paupertate coacti, ita in opere

D. Petri Apoſtoli diæta & victus, ueſtituſq;.

 ac labore

ac labore verſati ſumus & aſſuefacti, vt facilè nunc hunc tam longi itineris laborem feramus. Quocirca ſi mihi obtẽperabis, ea me tibi officia quæ ſeruorũ ſunt, præſtare ſines. Hac illius oratione mihi & tremor obrepſit, & lachrymæ obortæ ſunt, conſyderanti qua oratione qualis vir vteretur, cui omnes huius ætatis homines ſcientiæ & pietatis nomine concederent. Ille autem cùm illachrymantem me animaduertiſſet, cauſa quæ eſſet, rogauit. Ego cum quærerem, quônam ſcelus admiſiſſem, vt verbum eiuſmodi audirem: idem ſtatim reſpondit, ſi in eo peccâſſet, quòd ſe mihi miniſtraturum decreuiſſet, priorem me peccâſſe, qui priore loco hoc facere ſtatuiſſem. Ego tum reſpondi, nõ eſſe parem cauſam, propterea ꝙ mihi hoc faciendũ eſſet, ei nihil minus, cùm præſertim præco Dei eſſet, eiusq; fidei animi hoĩm regendi gubernandique cauſa eſſent traditi atque cõmiſſi. At ille, Dominus noſter, inquit, qui ſalutis totius mundi cauſa venit, cùm vnus ſupra omnes veram & ſolam nobilitatẽ obtineret, miniſtrare ſuſtinuit: vt nos doceret, non indecorũ & turpe ducere, proximis ſeruorũ munia obire, etiã ſi nobiles ſimus, plurimũ inter nos & illos interſit. Si te, inquam, ratione & oratione à me vinci poſſe exiſtimem, amens ſim planè, & ſtultus. Sed tamen gratias diuinæ prouidentiæ, ago, ꝙ dignũ me exiſtimauerit, cui te parentũ loco daret. Cumq; ille, rogaret, num quis eſſet mihi verè propinquus, reſpõdi, multos mihi atq; magnos viros eſſe, qui genere & propinquitate ad Cæſarem attinerent. Itaq; cum patri meo, vt qui vnà educatus fuiſſet, vxorẽ propinquã & cognatã dediſſe, ex qua liberi tres nati eſſemus, quorũ duo maiores natu qui etiã gemini eſſent admodũ ſimiles inter ſe fuiſſent, quẽadmodũ pater mihi cõmemorauiſſet. Me eñ neq; eos, neq; matrẽ planè noſſe, ſed quaſi per ſomniũ, leuẽ etiã & obſcurã eorũ formã tenere. Matri quidem Matthidiæ nomen fuiſſe, patri aũt Fauſto, fratribus Fauſtino & Fauſtiniano: çùm tertius prẹtereà editus eſſem, matrẽ per quietẽ viſam eſſe audire, quemadmodũ pater exponebat qui moneret, niſi geminis liberis repentè acceptis, Roma decennium & eo ampliùs abeſſet, fore vt vnà cum eis ad internecionẽ interiret. Patrẽ cui liberi chari eſſent, cũ ſeruis & ancillis, comparatis & ſuppeditatis ſatis largè ijs omnibus quæ ad viam neceſſaria erant, impoſitos in nauẽ, Athenas excolendi ingenij cauſa miſiſſe: vnũ me apud ſe ac ſecum conſolationis cauſa retinuiſſe: ob eamque cauſam me Deo magnas agere gratias, quòd per quietẽ non iuſſus eſſem vnà cum matre exire Roma: & exacto anno ſuis Athenas miſiſſe pecuniam, & ſimul quòd cuperet certior fieri quî valerent: eos non reuerſos eſſe, qui miſſi fuiſſent. Tertiò rurſus anno eundẽ cùm diffideret, alios item miſiſſe cum ijs quẹ ad victũ pertinerent, qui quarto demũ anno redijſſent renunciatũ ſe, nec matrem vidiſſe, nec fratres, nec cuiuſquã eorũ qui vnà cùm eis profecti eſſent, vel veſtigium inueniſſe. Patrem eo nuncio præ dolore exanimatum, cùm neſciret, quônam potiſſimùm eorum quærendorũ cauſa ſe verteret, adiunxiſſe me, & ad portum deſcendiſſe, in quo ſæpius quæſiuiſſet, vbi quiſpiam vidiſſet vel audiſſet intra quadriennium incidiſſe naufragium: eundem cùm alius alibi accidiſſe diceret, rurſus rogaſſe, num mulieris cadauer cùm pueris in terram expulſum vidiſſent: cumq; multi multos eiuſmodi caſus varijs temporibus ſe vidiſſe dicerent, ingemuiſſe: & quanquã charitate ſuorum victus ſtultiſſimè interrogâſſet, qui tam immenſum maris profundũ ſcrutari conaretur, tamen veniam ei dandam fuiſſe, qui ſua in eos quos quæreret charitate impulſus, inani ſpe paſceretur. Tandem verò aliquando cum curato-

A curatorum & tutorum fidei me duodecimum iam agentẽ annũ tradidiſſet, ipſum in portum deueniſſe, conſcenſaque naui, ad eos quærendos nauigâſſe, quo ex tẽpore adhuc nec literas ab eo accepiſſem, nec ſcirẽ viuerétne, an eſſet mortuus: me tamen eô adduci potiùs vt crederẽ, alicubi eũ vel dolore victũ, vel naufragio perijſſe. hoc mihi argumento & documento eſſe, quòd iã ille vigeſimus annus eſſet, ex quo veſtigium nullũ veritatis de eo accepiſſem. Hæc cùm audiſſet Petrus, animi dolore & quaſi cõſenſioni quadam naturæ ductus, illachrymatus eſt, ſtatimque eis qui vnà erant, dixit, ſi cui religionis ac diſciplinæ noſtræ homini ea quæ meo patri acciderunt, vſu veniſſent, eũ cõtinuò pro religionis more cauſam malo genio aſſcripturum fuiſſe. Sic miſeris gentibus calamitates euenire, quas pij ipſi ignorarent. Se autem eos miſeros appellâſſe, nec iniuria. Nam & hîc errare eos & ex ea ſpe decidere, quæ
B in cœlo oſtenderetur. Quæ enim mala Chriſtiani perferrent, ea illis ſupplicij cauſa pro delictis euenire. Cùm finem dicendi feciſſet, quidã ex noſtris cæteris audacior, eum pro omnibus hortatus eſt, vt poſtridie prima luce in Aradum inſulã, quæ è regiõe erat, nec triginta omninò, vt puto, ſtadijs aberat, nauigarent, viſendarum columnarum duarum ex vite gratia, quæ maximum pondus ſuſtinerent, Petrus eis morem gerens, annuit, cùm monuiſſet, ne vnà omnes cùm ex naui egreſsi fuiſſent, ad ea inſpicienda quæ cuperẽt, proficiſcerentur, quòd nollet eos ciuium oculos in ſe conuertere. Cũ ita nauigâſſemus, hora vna in inſulam appulimus, & eô venimus vbi columnæ ex vite erant: ſed tamen cum columnis alius aliud Phidiæ opus vidit, Petrus vnus nõ ſibi neceſſe putauit ire eorum viſendorum cauſa quæ illic ferebantur: mulierem autem quandam quæ extra pro foribus ſedebat, atque victus cauſa mẽ
C dicabat, rogare cœpit, quódnã ei membrum deeſſet, quòd tantam contumeliam, id eſt, mendicandi, ſuſcepiſſet, ac non potiùs manuum quæ ei à Deo datæ eſſent, opere & labore quotidianum victum pararet. Mulier cùm ex imo pectore gemitus ac dolorem duxiſſet, reſpõdit, ſi ſibi manus eſſent, quæ poſſent aliqua ex parte ipſi ſubuenire, fuiſſe facturam, ſed eas manuum tantùm figuram retinere, quæ ſint præmortuæ. Cumque Petrus rogaret, vnde ei illud tã graue malũ accidiſſet, ex ſola animi imbecillitate, reſpondit. Si enim virili animo eſſet, ſe nacturam fuiſſe locum vel excelſum, vel profundum & altũ, ex quo cum ſe deieciſſet, tum denique malorum quæ eã excruciarent, finem afferre potuiſſet. Hoc loco Petrus eam rogat, num eos omnes qui ſibi mortẽ conſciſcerent, liberatum iri ſupplicio putaret: aut non grauiore ſupplicio afſici in inferis eorum animos qui ita morerentur, quòd ſe ipſi interfeciſſent.
D Illa autem ad hæc reſpondit, ſi perſuaſum ſibi eſſet, animos verè in Inferis reperiri qui viuerent, ſe etiam optaturam eſſe mortem, atque parui ſupplicium facere, vt eos quorum maximo deſyderio teneretur, etiam breui exiguoque tempore cerneret. Cumque Petrus rogaret, quídnam eam cruciaret: ſe enim ſcire cupere, quæ ſi docuiſſet, fore, vt ei perſuaderet, animos apud inferos viuere, & pro præcipitio vel ꝓfundo remediũ ei ſuppeditaret, quo à vita triſti & acerba liberaretur: mulier quæ id quod dixiſſet, nõ intelligeret, ſed tantũ libenter arripuiſſet, ita exorſa eſt: ſi genus & patriã illi exponeret, nõ ſperare ſe illi poſſe perſuadere. Sed quid, inquit, hoc tua refert ſcire: aut ſolã cauſam, cur dolore impulſa, morſibus meas manus mortuas reddiderim, attamẽ mea ſi audire potes, exponã. Ego qui claris parentibus nata eſſem, principis cuiuſdam imperio viro nupſi, qui ad eius genus attinebat. Cùm geminos liberos

 ſuſtuliſ-

ſuſtuliſſem,tertium præterea peperi. Viri autem mei frater, cùm inſano mei amore,formaque captus eſſet,ego,quæ,vt mentis eſſet * ſuæ, vehementer optarem,nec commiſceri cum amatore vellem,nec rurſus viro fœdum fratris ſui in me amorem exponendum ducerem,ne & viri thoro contumeliam aut iniuriam facerem,& cauſas belli atque inimicitiarum inter fratres ſererem, & illius generi quod magnum eſſet,maculam aut notam inurerem: ciuitatē mihi ad quoddam tempus cum geminis meis relinquendam cenſui, quoad ſceleſtus amor eius qui me ad dedecus & infamiam aſſentando pelliciebat, deferbuiſſet. Alium autem puerum,vt apud patrem ad ſolatium maneret,relinquere conſtitui. Quæ vt fierent omnia,ſomnium mihi fingendum cenſeo, quaſi me aliquis noctu per quietem monuiſſet, vt confeſtim cum geminis meis Roma exirem ad quoddam tempus,dum ipſe rurſus reuertendum mihi eſſe ſignificaret,quòd futurum eſſet, vt cum viro liberiſque omnibus ſubitò infelici morte occumberem. Simul atque fictū atque falſum ſomnium viro expoſui,ipſe qui timore perculſus eſſet,me,liberos duos ſeruos & ancillas cum magna vi pecuniæ in nauem impoſitos,Athenas miſit, iuſsitque me in ea vrbe dare operam,vt liberi erudirētur,quoad oraculo admonita eſſem, vt reuerterer. Atque ego miſera vnà cum liberis nauigans,vi ventorū in hæc loca delata ſum, naueque noctu diſſoluta, naufragio in mare eiecti ſumus. Mortuis autē omnibus,vna ego miſera magnis fluctibus iactata in ſaxum eiecta ſum,in quo cùm ſediſſem,quòd liberos viuos inuenturam me ſperarē, in profundum me non deieci tum, cùm animum fluctibus moleſtiam parientibus iam obrutum onuſtumque haberē, atque hoc facile poſſem facere. Vt autem primùm illuxit,magna voce clamans,triſtiſque lamentans,oculos in omnes partes conuertebam,miſerorumque liberorum meorum cadauera quærebam. Loci incolæ primùm miſericordia moti, cùm nudam me vidiſſent,induerunt:deinde profundum,liberos meos quærētes, ſcrutati ſunt. Quos cùm minimè reperiſſent,conſolandi mei cauſa mulieres quædam hoſpitalitatis ſtudioſæ cùm acceſsiſſent,ſua quæq; mala exponebāt, vt ſimilitudine calamitatis aliquam conſolationis partem in meis dubijs rebus inuenirem. id quod dolorem etiam meum augebat,animumque meum excruciabat,cùm mulerū & aliorū miſerias calamitateſq; audirē. Cumq; me multæ in diuerſoriū ducere vellent,pauper quædam huius loci multis verbis & penè vi illata mihi perſuaſit tandem,vt ad ſe irem,cùm me bono animo eſſe iuberet,quòd virū ſuū (nauta autem is erat) admodū iuuenem in mari perijſſe diceret,ſeque viduam cælibem vitam,iam tum inſtituiſſe agere viri ſui deſyderio,cùm multi eam rogarent,vt nuberet:fore autem communia inter nos ea omnia,quæ manuū opere parare poſſemus. Quæ cū illa dixiſſet,ego,ne lōgiore in his exponendis oratione vtar,cum ea habitaui propter amorē quo virū diligeret. Non multùm temporis præterierat,cùm & meæ manus morſibus labefactatæ ſunt,& ea mulier quæ me receparat,morbo quodam tota occupata,ferè ſine motu domi decubuit. Quoniam igitur miſericordia mulierum illarum refrixit,& ego atque illa domi calamitate ex æquo oppreſſæ ſumus:hîc,vt vides,victum quæritans ſedeo, quodque mihi ſuppetat,id cōmune inter me atque illam calamitatis ſociam facio. Atque hic quidem rerum mearum ſtatus eſt. nunc reſtat,vt tu promiſſum exoluas,id eſt, remedium his meis malis afferas,vt eius quod dabis,eam cum qua habito, quæque mortem optat,participem faciam,& ego particeps facta faciliùs ab hac vita migrem.

* Forſan Sanæ legendum.

A migrem. Cùm finẽ dicendi mulier feciſſet, Petrus cogitatione ſtare ſuſpenſus videbatur. Ego verò cùm reſtitiſſem, doctoremque cum muliere colloquentem offendiſſem, Iam dudum, inquam, circuncurſans te quærebã: nũc quid faciendum eſt? Petrus autem mihi imperauit, vt in naue manerem. Et quoniam ei qui ita iuſſerat, non licebat repugnare, imperata feci. Ipſe qui, vt mihi omnia pòſt expoſuit, leui quadam ſuſpicione animo moueretur, mulierem rogauit, vt genus ſuum, ciuitatem, liberorumque nomina exprimeret, ſic enim fore, vt præſens remedium ei daret. Illa cùm cogeretur, nec vellet dicere, & tamen remediũ accipere cuperet, callidè & aſtutè pro alijs alia dixit, ſeque Epheſiã eſſe profeſſa eſt, virum Siculum, eodemq; modo triũ liberorũ nomina expreſsit. Petrus qui eam verũ proferre exiſtimaret, Heus inquit, mulier, me magnũ tibi gaudiũ afferre & nunciare poſſe ſperaui, quòd
B te eſſe quandã putarẽ, cuius res auditas planè ſcio. Illa iureiurando eum adegit, rogauitque vt ea narreret, quo faciliùs intelligeret, eſſétne alia mulier ipſa infelicior. Petrus tum, qui mentiri neſciret, & alióqui miſericordia erga illam moueretur, id quod res erat cœpit dicere, ſibi eſſe adoleſcentẽ, qui ſermones de Dei cultu & religione audire cuperet, & Romanus eſſet, qui ſibi narrâſſet, Patrem ſe habere & geminos fratres, quorũ neminẽ videret. Matrẽ enim ſuam, quemadmodum ei pater narrare ſolitus eſſet, viſam eſſe audire per quietem, aliquẽ qui eã moneret, vt ex vrbe Roma cũ geminis ad quoddam tempus exiret, ne infelici morte occumberet: eamque cùm exierit cum eis nunc minimè reperiri. Eius etiã virum, huius aũt patrem, cùm eorũ quærendorum cauſa egreſſus eſſet, non inueniri. Cùm hęc Petrus dixiſſet, mulier quæ his animũ intendiſſet, ſtupore exanimata eſt. Petrus cùm eam ad animi
C attentionem hortatus eſſet, quídnã eſset quod ei accidiſset, rogabat: cùm illa, quaſi ex ebrietate ſobriæ animũ ſumens, trito ore, vbi eſt, inquit, vbi inuenis quem narras? Ipſe qui rem cognitã haberet eam, vt primùm ſecum loqueretur monebat, quòd aliter eum videre non poſſet. Tum illa celeriter, Ego, inquit, adoleſcentis ſum mater, atque ei Clementi nomen eſt. Is ipſe eſt, Petrus inquit, ipſe eſt, atque is erat, qui paulò antè huc acceſsit, meque conuênit, quemque in naui remanere iuſsi. Illa ad pedes Petri ſe proijcit, cumq; rogat, vt ad nauem properarent. Petrus ſe hoc facturum eſſe reſpondet, ſi pacta ſeruaret. Mulier ſe paratam facere omnia dicit, dum modo ſibi filium vnigenitum oſtenderet. Hoc enim viſo, mihi, inquit, etiam duos meos qui hîc ſunt mortui, videre videbor. Sed cũ eũ, Petrus inquit, videbis, quieſce, dũ ex inſula exceſſerimus. Eius tũ accepta manu, eam ad nauẽ duxit. Ego ve-
D rò cùm mulierem manu ducentem animaduertiſsem, riſi primùm, deinde cùm honoris cauſa ei obuiam prodijſsem, eam manu cœpi ducere: ipſa verò ſimul atque eius manum contigiſsem, magna voce, vt mater clamauit, meque complexa vehementer, vt filium ſuum oſculata eſt. Ego qui totius rei ignarus eſsem, vt amentem repellebam: Petrumque verens, iraſci cœperam, cùm ille, Sine, inquit, Clemens. quid enim facis, qui eam quæ te peperit, & edidit, repellas? Quòd cum audiuiſsem, os lachrymis oppletum fuit, parentique deprimenti ſe, ego quoque ad terram corruens oſculum tuli. Etenim ſimul atque verbum illud prolatum eſt, formam recordando leuiter agnoui. Ac magnus quidem hominum concurſus fiebat videndæ rei inuiſitatæ atque nouæ gratia, omnibuſque hoc in ore verſabatur, Quomodo ita demum vir tantus mulierem quæ victum quæritaret, ma

trem

trẽ ſuam agnouit.Cùm ex inſula cum matre exire vellemus , ipſa me monu- E
it,vt ei mulieri quæ ipſam recepiſſet,conſuleremus:quæ cùm pauper eſſet,&
omnibus opibus deſtituta,domi ſuæ decumberet.Petrus qui hæc audiuiſſet
vnà cum multis qui aderant mulieris prudentiam admiratus eſt,ſtatimque
nonnullos ire iuſsit,qui eam in grabbato portarent.Ea cùm illata eſſet,grab
batum poni iuſsit,ipſe in conſpectu omnium,Si veritatis,inquit,pręco ſum,
confeſtim ſurgat ſalua & incolumis ad fidem eorum qui circunſtant,vt co-
gnoſcant Deum vnum eſſe,qui mundum effecit. Vt primum finem dicendi
feciſſet,mulier ex grabbato ſurrexit,& ad Petri pedes ſe proiecit.Deinde cũ
ſociæ & amicæ oſculum tuliſſet,quid hoc rei eſſet,quærebat.Illa omnem ei
rem agnitionis ordine narrauit,ex quo ij qui audierunt,obſtupueruut. Ma-
ter mea , quæ hoſpitam nec opinato ſaluã & incolumem redditam vidiſſet,
tum rogare,vt ipſa quoque curaretur, cœperat: cùm Petrus manu indita & F
impoſita,ei priſtinam valetudinem reſtituit.Tum verò de Dei cultu & reli-
gione diſſeruit,quam orationem ita concluſit,vt moneret,ſi quis ea planius
vellet cognoſcere, Antiochiã proficiſceretur, vbi cõplures dies manere ſta-
tuiſſet.Si enim negociationis,inquit,vel militiæ cauſa, & domos relinquere
& magnos labores ſuſcipere ac perferre minimè dubitatis,æternæ vitæ cau-
ſa ne tridui quidem viam ſuſcipere ac conficere in animum inducetis? Hæc
cùm dixiſſet,finem dicendi fecit.Iam verò cùm ei mulieri quæ curata fue-
rat in conſpectu multitudinis hominum, mille drachmas ad victum dediſ-
ſem,eamque viro bono cuidam primario ciuitatis ſuę collocâſſem,qui hoc
pro ingenio ſuo lætus facere voluiſſet:& præterea pleriſque alijs quæ aliquã
do matri ſolatio fuiſſent,argentũ erogâſſem , Deoque gratias egiſſem,cùm
Petro,matre,aliſque ſodalibus Antaradum nauigaui:atque ita in diuei ſoriũ G
nos recepimus. Cùm autẽ eodem in loco eſſemus , ſumptoque cibo tempus
etiam protraheretur,Petro dixeram,matrẽ humanitatis opus ac munus præ
ſtitiſſe,quæ hoſpitę mulieris memor fuiſſet:cùm ille à me quærere cœpit,nũ
matrem verè humanitatis opus feciſſe exiſtimarem ,quòd gratiã ei quæ ip-
ſam ex naufragio recepiſſet,retuliſſet,an vt à matre gratiam inirem,hoc di-
Quid ſit humãitas, definitio Petri.
xiſſem.Si non vt à matre gratiã inirem,ſed quòd verũ faterer,dixiſſem,dice
bat me ſibi videri ignorare , quænam eſſet humanitatis magnitudo,quæ ſit
amor in quẽlibet,qua ex parte homo eſt , eo remoto quod natura moueat:
quin ne eam quidẽ quæ parentem meam ex naufragio domum ſuã recepiſ-
ſet,humanitate vſam ſe velle aut poſſe dicere. Miſericordia enim mota &
impulſa fuit,vt bene mereretur de muliere,quæ naufragium perpeſſa eſſet, H
quæ liberos lugeret,quæ peregrina,nuda,deſerta eſſet , incommodiſque ve-
hementer angeretur.In tot ac tantis calamitatibus,quis non etiam barbarus
& à religione cultuque Dei alienus,cũ vidiſſet,miſericordia in eã affectus fu
iſſet?Ex quo apparet non humanitatis officium etiã hoſpitam mulierem ei
præſtitiſſe,ſed miſericordia ob calamitates ad bene de ea merẽdũ permotã
fuiſſe.Nã matrẽ meã cui vita ſuppetiuiſſet,hoſpitæque gratiã retuliſſet,non
Inter Amicitiam & humanitatem diſcrimen.
humanitatis,ſed amicitiæ functã eſſe munere . Multũ autẽ inter amicitiã &
humanitatẽ intereſſe,quòd amicitia ex beneficio,aut gratia quę refertur o-
riri ſoleat,humanitas autẽ ſublata omĩ re quæ naturæ inſtinctu ſuadeat, de
omĩ homine,quia homo ſit,amore ducta bene meretur. Quòd ſi ea hoſpi-
ta quã miſericordia incitauiſſet, etiam hoſtibus qui iniuriã ei intuliſſent,
miſericordia permota ſubueniret,humanã eã futurã.Sin ex eo quòd amica,
vel

A vel inimica eſſet,aut amica eiuſmodi,non hominis amicam eſſe aut hoſtem
ſed alicuius qui cauſa &auctor eſſe. Tũ ego,Nõ ergo tibi,inquã,videtur hu-
mana eſſe etiã hoſpita,quæ peregrinæ quã non noſſet,ſubuenerit?Miſericor-
dẽ,inquit ille,eã appellare didici,humanã nõ auſim dicere:cũ ne matrẽ qui-
dem tuam amantẽ liberorũ . Dolores enim & educatio eam impulerunt,vt
amaret. Vt enim is qui fœdũ amorẽ ſequitur,conſuetudine ductus aſſenta-
tur,& amicus gratia:ſic miſericordia præditus vir,rebus aduerſis moueri ſo-
let.Quanquã vicinus eſt humano is qui miſericordia eſt præditus, quòd de-
tracta omni ſpe quæſtus aut gratiæ, ducitur ad bene merendum,ſed tamen
non eſt idem humanus. Cùm ab eo quærerem , Quibus ergo in factis atque
officijs humanus verſari poſſet,ille,Quoniam,inquit,cupere te video audire
quódnam ſit humanitatis munus,non dubitabo dicere. Humanus is demũ

Quis humanus.

B eſt,qui & inimicis placatus eſt,& eis qui bene meriti ſunt, beneficia defert.
Hoc ita eſſe planè intellige:humanitas mihi ex duabus partibus cõſtare vide
tur,quarum vna miſericordia eſt,altera in proximum charitas.Proximus eſt
autem homini homo quilibet,nõ ſolùm vnus eſt homo.Nã & malus homo

Quot partibus conſtet humanitas.

eſt,& bonus,& inimicus & amicus.Ergo qui humanitatẽ excolat,is imitari
Deum debet,bene merendo de iuſtis & iniuſtis,quemadmodũ Deus ipſe fa-
cit,qui in hoc mundo Solẽ ſuum,& pluuiã omnibus impertit. Quòd ſi pro-
bos afficere bonis velis,improbos autem ſupplicijs, iudicis officium & mu-
nus conaris exequi.Hîc,ego,Quid,inquam,an nõ Deus qui tum iudicaturus
eſt,quemadmodũ nos doces ,humanus eſt?Repugnantia,inquit,dicis.Quo-
niã enim iudicat,eſt humanus.Cùm enim eos qui iniuria affecti ſunt , amet,
eorumque miſereatur,in eos qui alijs iniuriã fecerunt,animaduertit.Cùm ex
C verbis illius concluderem,me quoque humanũ eſſe, ſi & probos bonis affi-
cerem,& de eis qui iniuriam inferrent,qua ex parte iniuriam intuliſſent,ſup
plicium ſumerem,tum ille.Si,inquit,poſtea quã prænotionem haberes, tibi
mandaretur ac permitteretur iudicandi poteſtas, tum rectè id faceres : quòd
ex eo quòd poteſtatem accepiſti,condemnares eos quos Deus effecerit:præ-
notione aũt fretus,minimè peccares iudicando,iuſtos quidẽ abſoluẽdo,cõ-
demnando improbos.Id quod res eſt,inquam, & præclarè dicis.Fieri eñ nõ
poteſt,vt is in quo nulla ſit cognitio,rectè iudicet.Interdũ eñ nonulli boni
videntur,qui nefarij ſceleribus clam ſe cõtaminant:nonnulli verò qui boni
ſunt,criminatione hoſtiũ,improbi habentur. Nec ſi quis cui detur poteſtas
habẽdæ quæſtionis & exercẽdæ,iudicet,proptereà rectè iudicare poſsit:Ali
qui enim qui cædẽ fecerunt , cùm poſteà tormentis ab eis veritas exquiſita
D eſſet,vt inſontes dimiſsi abſolutique ſunt.Alij rurſus cùm innocẽtes eſſent,
& in quæſtionem poſtulati tormenta perferre non poſſent,ob eamque cau-
ſam mẽtiti eſſent ſuo dãno,vt culpæ affines affecti ſunt ſupplicio.Tũ Petrus,
Hæc etiã honẽſta ſunt,inquit:ſed maiora audi.Nonnulli homines cùm pec
cant vel rectè faciunt:tum eorũ quæ faciunt,alia ipſorũ propria ſunt, alia e-
tiã aliena.Aequũ eſt aũt pro ſuis quenque ac proprijs peccatis ſupplicijs af-
fici,vel pro rectè factis præmia conſequi.Nec fieri poteſt vt aliquis,niſi Pro-
pheta,qui res futuras prænoſcit,eorũ quæ à quopiã geſta ſunt, planè cogni-
tũ habeat,quæ eius propria ſint, quæ non ſint . Velim,inquàm,à te diſcere,
quæ ſcelera propria ſint,quæque aliena . Ad hæc Petrus ita reſpondit , Do- “
minus noſter Ieſus ChriſtusDei filius dixit,Bona euenire oportere,beatum- “
que eum per quem euenirent : itemque mala neceſſe eſſe euenire , ſed miſe- “

rum eum eſſe, cuius opera euenirent. Quòd ſi improborum opera & diligẽ- E
tia mala, & per bonos bona eueniunt: vnicuique adeſſe oportet ſiue bona ſi-
ue mala geſſerit, vt id etiam quod à Spiritu dictum eſt, Qui pro ſuis cuiq; fa-
ctis tribuet, omni ex parte ac ſine controuerſia verum ſit. Sed is qui virtutẽ
penitus ſibi vendicauit ac peperit, inimicos etiam & hoſtes, quẽadmodum
Chriſtus præcepit, diligere debet: & præterea pro eis precari, & de conuicia
toribus bene dicere, & calumniatoribus concedere ac ignoſcere. Sic enim di
ligens præceptorũ cuſtos erit, & cum omnium peccatorũ venia ob proximi
charitatem abibit. Hæc cùm audiſſem, Multa, inquam, fieri poſſunt: at vt de
inimicis & hoſtibus quiſpiã bene mereatur, eorum calumnias omnes æquo
animo ferendo, in hominũ natura ſitum eſſe poſſe non exiſtimo. Scitè, inqt,
ac præclarè à te reſponſum eſt. Nã cùm immortalitatis cauſa ſit humanitas,
magno datur. Siquis em̃ hoc perſuaſum habeat, hoſtes qui male de ijs quos F
oderunt, merentur, æterni ſibi ſupplicij liberationem quærere, eos æquè ac
munificos charos habebunt. Aliter enim nemo huic præcepto parêre poteſt
niſi vehementer Deum diligens, eius timore ducatur. Ait enim, Initium ſapi-
pientiæ Domini timor. Qui autẽ illius timori inſtitutus fuerit, & in eo qua-
ſi educatus, is omninò ad charitatem perueniet, eodemq; loco proximum,
quo ſe ipſe habebit. Cùm finem dicendi feciſſet, aduesperaſcebat, tumq; cu-
bitũ iuimus. Cùm illuxiſſet, Petrus ingreſſus, Clemens, inquit, cum Matthi-
dia matre, & mea vxore in curru conſideat.* Viã eam quæ Balaneas ferebat,
tenebamus, cùm mater quærit a me, quî pater valeret, eique reſpondi, eũ ad
eam quærendã & liberos geminos Fauſtinum ac Fauſtinianũ exiſſe, ex quo
tempore non ſit inuentus, meque eum mortuum exiſtimare, vel naufragio,
vel in via, vel vi doloris. Hæc cùm illa audiſſet, obortis lacrymis ingemiſcere G
cœpit, & mœrore confici: quanquam ego quem inueniſſet, magnã ei con-
ſolationem afferebã. Balaneas cùm appuliſſemus, poſtridie Paltam venimus,
atque inde Gabalã, inſequẽti die Laodiceam, vbi pro portis Niceta & Aqui
la nobis fiunt obuiam, oſculoque dato, nos in diuerſorium ducunt. Petrus
qui illud oppidũ magnũ & clarum videret, operæ precium eſſe dixit, nos in
eo aliquot dies commorari. Hîc Niceta & Aquila à me quærebant, quænam
ea eſſet peregrina mulier. Cùm matrem meam reſpondiſſem, quam Dei con-
ceſſu ac munere Petri Domini mei opera agnouiſſem, Petrus eis ſummatim
ac breuiter omnia & quæ ex matre audiuiſſet, & quæ ex me cognouiſſet, ex-
poſuit, de confictο ſomnio, de naufragio in naui vnà cum liberis, quemad-
modũ pater quærendæ vxoris atque geminorum eius liberorum cauſa, pro-
fectus domo, adhuc ignotus fuiſſet, naufragioque perijſſet. Cùm hæc ſum- H
matim à Petro cõmemorata eſſent, Niceta & Aquila rogare cœperunt, itáne
res eſſet, an ſomniũ narraret. Cumque id verum eſſe, niſi ipſi dormirent, con
firmâſſet, aliquandiu conſtiterunt primũ, deinde quaſi cogitabundi, ſe Fau-
ſtinum & Fauſtinianum eſſe dixerunt, ſeque cũ illa Petrus narraret, mutuo
aſpectu magnã de eis coniecturã feciſſe, num ea quæ dicerentur, ad ipſos per
tinerent, quòd multa ſimilia in vita vſuuenire reputarẽt. itaq; animis titubã-
tes tacuiſſe. Tãdem verò concluſa oratione, Quoniã, inquiunt, vidimus &
planè cognouimus ea quæ cõmemorantur, ad nos pertinere, nunc demũ nos
declarauimus. Quæ cùm dixiſſent, cũ lacrymis ad matrẽ ſe conferre cœpe-
runt: quam cùm dormientem offendiſſent, eamque complecti vellent, Petr⁹
eos prohibuit, monuitque vt ſe ab ipſo ad matrẽ adduci paterẽtur, ne forte
magno

**En Petrus circũducit uxorẽ: forſan illud eſt, quod Paulus dixit: 1. Corin. 9 An nõ habemus poteſtatẽ ſororem mulierem circumducendi, quemadmodum & cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, et Cephas? aut ſolus ego & Barnabas non habemus poteſtatẽ hoc faciendi? In quẽ tamen locũ Teophilactus ait, diuites mulieres comitatas fuiſſe Petrũ, aliosq; Chriſti Apoſtolos, quæ è ſuis bonis eos alerent.*

Agnoſcũt ſe fratres Fauſtinus Fauſtinianus & Clemens, redduntur matri, anteà Niceta & Aquila dicti.

magno ac repentino gaudio in animi ſtuporem incideret : præſertim cùm A dormiret,& ſpiritus in ea vi ſomni ceſſaret. Cùm verò ſomni ſatietas matrẽ cepiſſet,experrectaque eſſet,primùm de Dei cultu ac religione apud eam diſ ſeruit his verbis: Volo te,mulier,noſtræ fidei certitudinem cognoſcere. Deum enim vnum colimus,qui cœlum,& terram,& eum mundum quem cernis,effecit:eiuſque legi paremus,quæ in primis hoc continet, vt eum vnum colamus,eiuſque nomen ſanctum reddamus,vt parentes amemus, & temperantes ſimus, vitamque agamus ab omni reprehenſione & crimine liberam & ſolutam,nec ad mẽſam gentium adhibeamur, propterea quòd impuram & inquinatam vitam traducant. Cùm autem eis perſuademus,vt ea quæ vera ſunt,& ſentiant & faciant,ſacroque lauacro dignos eos cenſuimus,quod in beatiſsima quadam appellatione & inuocatione conſiſtit:tum denique vnà B cum eis etiam veſcimur. Alióqui ne ſi pater quidem ſit, aut mater,aut coniunx,aut filius,aut frater, aut quiuis alius, quem nobiſcum naturalis amor coniunxerit,cum eo cibum capere nobis licet. Hoc enim fidei delectu facimus, Noli igitur contumeliæ loco ducere, quòd nũc filius tuus tecum cibũ minimè capiat , dum tu idem quod nos & ſentias & facias. Illa his auditis, Quid impedit,inquit,quo minus hodie vitali aqua expier ? quæ etiam antè quàm te vidiſſem,eos Deos qui feruntur auerſata ſim, hac tali ratione ducta quòd cùm multa ferè quotidie eis immolarem , in dubijs & afflictis rebus mihi non affuerint. De ſtupro autem quid attinet dicere? cùm nec locupletẽ me delicijs atq; luxu delinitam eô fraude pellexerint, nec paupertas, quæ poſteà me oppreſsit, eódem me deſcendere coëgerit ? quippe cũ continentiã ac temperantiã vt magnã pulchritudinẽ vendicarẽ, pro qua conſeruanda in C tantũ caſum deueni. Sed te ignorare non arbitror, Domine mi Petre, magnã cupiditatẽ ac libidinẽ ex voluptate & ſecundis rebus naſci. Hinc ego quæ in ſecundis rebus & ocio moderatè me geſsiſſem, in aduerſis, me voluptatibus conſtringendam non tradidi. Quin ne hoc quidem tempore animum meum à mœrore vacuum exiſtimare debes, etſi aliquam ei conſolationem Clemẽtis mei agnitio attulit. Exanimatio enim , quæ quaſi ex contraria parte propter duorum filiorum amiſsionem obrepit, hoc etiam paruum gaudium ob ſcurat. Neque enim tam me angit eorum in mari interitus, quàm quòd ſine Dei religione vnà cum animis eorum etiam corpora perierunt. Eorum verò pater, idemque vir meus, queadmodum à Clemente certior facta ſum. cùm quærendi mei ac liberorum cauſa exiſſet, his tot annis viſus non eſt: idemq; planè exceſsit è vita. Nam miſer cùm me continentia ductus amaret, amans D etiam erat liberorum. Hinc ſenex qui nobis omnibus quos vnicè diligebat, careret, maximo angore interijt. Hæc cùm mater diceret , liberi qui eadem audirent, non iã ex Petri monitis diſsimulare rem potuerunt, ſed conſurgentes tum,& eã cõplexi ſunt,& cũ lacrymis ei oſcula tulerunt. Ob eamque rẽ illa conſternata præ ſtupore & ignoratione quid hoc ſibi vellet, rogabat, cũ Petrus, Fortè, inquit, animũ mulier, præſta, vt liberis tuis libenter fruare. Hi enim ſunt Fauſtus & Fauſtinianus, quos tu in profundo perijſſe cõmemorabas: & pro quibus luctus à te ſuſceptus, vitã tuã non vitalẽ reddebat. Cur autẽ vnus eorum Niceta, alter Aquila vocetur, ipſi dicant ac doceant. Cùm peroraſſet Petrus, mater nimio gaudio cõpleta, aliquandiu animũ amiſit. Cũ verò eũ recepiſſet,& quaſi ſui compos facta eſſet, Liberi mei, inquit, optatiſsimi, liberi ſuauiſsimi, liberi cordis mei ardores, narrate mihi quæ vobis acer

Naturæ ſcientiam habet Petrus.

ba illa nocte acciderunt. Niceta ſtatim oratione repetita, ita locutus eſt: Dirupta ac diſſoluta naui, vt ſcis mater, nos quidam in profundo qui prædas agere non deterrentur, cùm cepiſſent, impoſitos in ſcapham, remis incitatis Cæſaream Stratonis duxerunt. Ibi vehementer fame confectos, & præterea admodum egentes, ne quid temerè & quod eis minimè videretur, loqueremur, illi mutatis nominibus ſeruorum numero miſerè nos vendiderunt. Mulier autem quædam quæ apud Iudæos aduena erat, valde clara, Iuſta nomine, emptos nos pro liberis ſuis habuit, omnibusque Græcorum diſciplinis ſtudioſè erudiuit. Nos cùm per ætatem saperemus, & religionem amauimus, & doctrinam tanto ſtudio excoluimus, vt cum cæteris nationibus diſputantes, eorum errorẽ refellere poſſemus. Ea etiam quæ Philoſophi tradunt, accuratè euoluimus, præcipuè ea quæ à Dei religione maximè aliena ſunt, cuiuſmodi ea ſunt, quæ Epicuri & Pyrrhonis feruntur, quo magis etiam poſſemus reprehendere. Cùm autem cum Simone quodam Mago educati eſſemus, periculum fuit, ne amicitiæ nomine captaremur. Sed hæc tibi mater, aliàs commodiùs atque diligentiùs commemorabuntur. Verùm cùm futurum eſſet, vt à Simone in errorem impelleremur, collega quidam Domini noſtri Petri, Zachæus nomine nos monuit, ne Simoni aſſentiremur. Cùm Petrus interueniſſet, ad eum nos adduxit, vt nobis maiorem fidem faceret, eorum quæ de Dei religione in controuerſiam veniebant. Itaque precamur, mater, vt quorum nos bonorum poſſeſsionem adepti ſumus, tu quoque eorum fias particeps, vt communi ſale & menſa vti poſsimus. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur tu nos in mari perijſſe exiſtimares. Cùm Fauſtinus finem dicendi feciſſet, mater noſtra ſe ad pedes Petri proiecit, petens maiorem in modum, vt ſe atque hoſpitam ſuam accerſitam baptizaret: Ne, inquit, vlla dies prætereat, ex qua meos liberos recepi, in quo non cum eis cibum capiam. Cumque nos eadem quæ mater, rogaremus, Petrus, Quid putatis? inquit, egóne vnus à miſericordia alienus ſum, quòd vos cum matre cibum capere, ea hodie aqua vitali expiata, nolim? non ita eſt, ſed antè quàm baptizetur, vel vnius diei ieiunium ſeruet neceſſe eſt, præſertim cum quædam etiam pro ſe locuta fuerit mater. Nã ſi hoc non fuiſſet, certæ multorum dierum ieiunio ei opus fuiſſet ad expiationem. Roganti mihi, Quidnam mater locuta, fidei ſuæ ſpecimen edidiſſet, ipſe reſpondit, ſatis eſſe eius illam poſtulationem, qua vt hoſpita ſecũ baptizaretur, oráſſet. Hoc enim vt daretur ei quam charam haberet, ſe nuquã poſtulaturam fuiſſe, niſi ipſa antè, vt ad magnum baptiſmi munus percipiendũ, parata veniſſet. Itaque multos ſe dãnare & improbare poſſe dicebat, qui cùm ipſi vitali aqua expiarentur, & ſe credere profiterentur, nihil tamen fide dignum facerent: neque eos quos habent chariſsimos, vxores dico, liberos, & amicos ad hoc cohortentur. Si enim Deũ, inquit, in baptiſmo vitam æternam cum præclaris actionibus dare crederent, profectò eos etiam quos amarent, ad baptiſmũ adhortarentur: Et enim vt cùm eos quouis morbo affligi cernunt, aut deduci in mortis diſcrimen, aut eis alia grauia & acerbitatis plena euenire, grauiter acerbeque ferunt, & miſericordia permouentur: ita ſi credidiſſent æternum ignẽ manere eos qui Deum non colant, monendi finẽ non facerent, aut etiam cum à fide abhorrentes vident, lacrymari eorum cauſa grauiterque dolere eorum vicem non deſiſterent. Iam hoſpitam accerſitam rogabo, num legem noſtram amare inſtituerit, & ita deinceps quæ agenda

Aquila & Niceta philoſophi & ſi crarũ rerũ periti: Cur eorũ mutata nomina.

Baptizanda Clemẽtis matri Petrus ieiunium indicit.

agenda ſunt, agemus. Mater autem veſtra, quoniam vitæ prædita eſt &
A parata ad baptiſmum, antè quàm aqua vitali expietur, vnius diei ieiunium
ſeruet. Illa autem iurabat, ſe, cùm ei mulier, id quod ad agnitionem perti-
nebat, exponeret, duobus ſuperioribus diebus ob ingentem lætitiam cibum
non cepiſſe, niſi pridie paulum modò aquæ, cuius iuriſiurandi cum Petri
etiam vxor teſtis eſſet, confirmaretque nihil eam guſtâſſe: Aquila nihil iam
iam impedimento eſſe dixerat, quo minùs ipſo die illa baptizaretur, cùm
Petrus illud ieiunium baptiſmi eſſe negauit, quoniam non eius cauſa ſuſce-
ptum fuiſſet. Tum Fauſtinianus, Fortaſſe, inquit, Deus cùm vellet matrem
noſtram nullo die à menſa noſtra ſecerni, poſteà quàm nos agnouit, ieiuni-
um antè inſtituit & procurauit. Vt enim in ignoratione continentem ſe
præbuit, fecitque quod veritas poſtulabat: ſi nunc etiam Deus fortaſſe hoc
B prouidit, vt ea vnius diei occupatione, in ignoratione ea quæ ad verum ba-
ptiſmum pertinent, crederet, vt à primo die quo nos agnouiſſet, nobiſcum
vna cibum capere poſſet. Ad hæc Petrus, Ne vos, inquit, malitia vincat, quæ
cauſam inuenerit prouidentiam, & matris amorem: ſed vos potiùs, & ego vo
biſcum hodie in ieiunio perſtemus, & cras baptizabitur. Huic Petri ora-
tioni omnes aſſenſi ſumus. Maturiùs autem multò poſtridie manè ſolito
Petrus experrectus ad nos ingreſſus eſt, iuſſitque Fauſtinum, Fauſtinianum,
meque vnà cum familiaribus ſe ſequi, vt cùm ad locum maris qui oper-
tus eſſet, perueniſſemus, ea quæ ad baptiſmum neceſſaria ſunt præpararemus.
Cùm ad litus ventum eſſet, inter ſaxa quædam, quæ tranquillum & mundum
locum ſuppeditabant, eam Patris, Filij, Spiritusque ſancti nomine baptiza-
uit. Nos verò & omnes qui nobiſcum aderant, mulierum cauſa ſeceſſi-
C mus: deinde mulieres Petrus propter multitudinem alia via in diuerſorium
præmiſit, cùm nobis vnis ex viris imperâſſet, vt cùm matre atque his eſſe-
mus. Cùm ad diuerſorium ventum eſſet, eum operientes, inter nos ſermo-
nem conferebamus. Petrus cùm ſatis diu pòſt veniſſet, panem acceptum a-
ctis gratijs conſecrauit, fregit, primoque matri porrexit, deinde nobis filijs:
& ita cum ea cibum cepimus, Deumque qui cibum atque alimentum dat,
laudauimus. Tum Petrus qui multitudinem ingreſſam cerneret, cùm ſediſ-
ſet ipſe, noſque aſſidere iuſſiſſet, exponebat, qua ratione ductus, nobis poſt
baptiſmum præmiſſis, ipſe ſeriùs veniſſet. Cauſam autem hâc eſſe dicebat: Si-
mul atque vos, inquit, à me diſceſſiſtis, ſenex quidam operarius interuenit,
qui ſe ipſe occulens vellet cernere, nec ipſe videri. Is cum obſeruaret nos,
quemadmodum ipſe nobis poſtea commemorauit, vt intelligeret, quidnam
D tum cùm in abdito illo loco eſſemus, ageremus, clàm exijt & ſecutus eſt.
Deinde in opportuno loco, ad me acceſſit, quem cùm ſalutâſſet, Equidem
cum iam pridem te ſequi, inquit, & conuenire vellem, verebar, ne mihi vt
curioſo ſuccenſeres. Nunc verò ea quæ vera mihi videntur, ſi vis comme-
moro. Cùm reſpondiſſem, per me ei licere dicere, quod ei præclarum & ho-
neſtum videretur, noſque eum approbaturos, etiam ſi verè non honeſta &
præclara eſſet illius oratio, præſertim qui egregia voluntate id quod ipſi ho-
neſtum videretur, dicere voluiſſet, ipſe ita exorſus eſt: Cum vos ad mare
ablutos in locum abſtruſum & abditum ſeceſſiſſe viderem, acceſſi pro-
piùs, clamque ſpectabam quidnam in obſcuro ageretis. Cumque vos
comprecantes vidiſſem, ſeceſſi, ac pro ea miſericordia, qua in vos
permoueor, reſtiti, vt vobis ſuaderem, ne in errore verſemini. Nam

Fauſtus Dei prouidentia hic Petrũ ſeiunctus cõſulit, ac cũ eo de Fato diſputat.

neque Deus eſt,neque prouidentia,ſed ortui,nataliqve diei cuiuſqve omnia obediunt atque ſubijciuntur,quemadmodum ego ex ijs quæ mihi aduerſa acciderunt, planè mihi perſuaſi,explorata iam pridem diſciplina. Noli ergo in errore verſari. ſiue enim precere, ſiue non precere, ea quæ ab ortu inſita ſunt,tibi certè euenient.Preces enim ſi quid poſſent, aut bonis afficere, ipſe in præſtantiſſimis haberer. Ac nunc niſi te fallit hæc vilis & abiecta tunica mea,non derogabis fidem meæ orationi.Cum ego florentem aliquando vitã agerem,ſecundaq; fortuna vterer,multa & dijs immolabam,& egentibus largiebar,& tamen nec precibus, nec cultu religioneq; Deorum fatum effugere potui.Cùm quærerem quæ ei accidiſſent,ita reſpondit, Nihil,inquit,nũc attinet dicere:fortaſſis autem tandem audies quis ſim ego, & ex quibus natus,& in quæ vitæ diſcrimina deductus ſim. Nunc hoc docere volo, ortui naſcẽtium ſubijci ac parêre omnia.Tum ego,Si ortui naſcentium ſubijciuntur omnia,idque ita eſſe tibi perſuaſiſti: aliud ſentis, & aliud quod illi contrarium eſt,conſulis.Si enim contra ortum & fatum ne ſentire quidem ac ſapere licet, quid fruſtrà in eo operam ponis, vt nobis faciendum cenſeas, quod euenire ac fieri omninò non poteſt?Atqui ſi ortus cuiuſque dominatur,noli dare operam,vt mihi perſuadeas,ne aſtrorum Dominum colam,qui ſi velit non euenire nec fieri,euenire non poteſt.Semper enim id quod ſubeſt ei quod dominatur,neceſſe habet parêre.Colere autem eos Deos qui habentur, fato & ortu dominante, ſuperuacaneum eſt. Neque enim præter id quod fato videtur,quicquam fit,aut euenit: neque ipſi quicquam facere poſſunt, cum ſuo quiſque ortui generali ſubijciantur.Hæc cùm inter nos diſputaremus,magna hominum multitudo acceſſit, tumque Petrus eum intuens, ita locutus eſt: Ego & populus meus accepta à maioribus Dei religione, præceptoque ne ortui crederemus, diſciplinæ dico mathematicorum, ob eam cauſam non in ea verſatus ſum.Itaque aſtrologiam non didici:quæ autem didici exponam.Hoc enim ſtatuo & profiteor, Dei prouidentia adminiſtrari omnia, & vnumquenque pro ijs quæ gerat, honorem vel ſupplicium eſſe reportaturum.Vtrum autem hoc tempore,ánne poſtea, nihil ad me, niſi quòd omninò vnuſquiſque fructum capiet eorum quæ geſſerit. Docere autem non eſſe ortum aut fatum his licet, Si quis eorum qui adſunt oculis captus ſit,aut mutilam manũ habeat,vel claudicantẽ pedem, vel aliquod aliud in corpore,quod à medicis curari non poſſit,nec ab aſtrologis,quoniã à longo ſeculo & ab omni æternitate nihil tale accidit, & ego cum à Deo precatus fuero,medicinã afferam:hoc ſi,vt dixi,factum ſit, an non errant & peccãt ij qui oĩm rerũ effectorẽ Deum iniuria & contumelijs afficiunt?Cùm ſenex quæſiuiſſet,contumeliiſne eſſet vexare,aſſerere ortui & fato parêre omnia:ego apertam contumeliam eſſe dixi.Si eñ,inquã,omnia hoĩm peccata ſi impia ſcelera, ſi flagitia ab aſtris, vt ais, proficiſcuntur, & à Deo præſcriptum eſt, vt hæc ſydera faciant,vt grauia & triſtia omnia efficiant:profectò omnium hominum ſcelera in eum omninò conferuntur, qui ortum ac fatum aſtris attribuit & affinxit. Senex tum, Verum, inquit, loqueris, ſed omni tuæ neceſſariæ concluſioni,cui ſimilem eſſe poſſe non video mea repugnat conſcientia.Ego enim qui aſtrologus ſum & Romę primùm habitaui, deinde cõiunctus fui amicitia cum quodam qui genere ad Cęſarẽ attinebat, eius atq; coniugis ortu ac fato probè notis cognitisq; & inſpectis eorum actis,quæ eorum ortui & fato reſponderent,vna tua tantùm oratione adduci non

A non poſſum, tibi vt aſſentiar. Erat enim ipſius ortus affectio temperatioque eiuſmodi, vt adulteras amore inſano ad ſeruorũ conſtuprationem impelleret, & in peregrinatione, in qua interirent. quod etiam ita accidit. Cùm enim capta eſſet ſerui ſui amore nec vituperationem ac dedecus ferre poſſet, aliò neſcio quò fugit eiq; nupſit, atque in mari ſubmerſa eſt. Cùm quęrerem, quî ſciret eam cùm fugiſſet, in alia regione ſeruo nupſiſſe primùm, deinde cùm nupſiſſet, interiſſe: ſenex ſe certò ſcire confirmat, non quòd nupſiſſet, cùm nec eam amâſſe quidem ſciret, ſed poſt eius diſceſſum, inquit, viri eius frater omnia mihi de illius amore narrauit, ſeq; qui clarus eſſet, & prætereà frater, nuptias contaminare noluiſſe, quãquam illa infelix ſimul & vellet, & ipſum vereretur, atque ignominiam. Neq; enim eſt quamobrem querar eam ortu & fato coactam hæc & facere & perpeti. Somniũ verúmne an falſum finxerit, non queo dicere. Commemorabat enim idem meus frater, eam dixiſſe,
B per quietẽ ſibi viſum eſſe, qui iuberet ipſam quàm primùm cum liberis Roma excedere. Vir autem qui eam cum filijs ſaluam eſſe cuperet, primò quoque die eos Athenas erudiendos miſit vnà cũ matre atq; ſeruis, retento apud ſe tertio filio, quòd eum oraculum diuinum eſſe cum eo ſiuiſſet. Cùm lõgũ tẽpus præterijſſet, ex quo nullas accepiſſet ab ea literas, cùm intereà ſæpe Athenas miſiſſet, me ſibi adiuncto comite, vt qui ei omnium eſſem fideliſſimus, eius quærendæ cauſa profectus eſt. Ac multarum quidem calamitatum & periculorum in profectione me illi ſocium participemq; præbui, quòd mihi in mentem veniret, ab eo veteris felicitatis ſuæ me vnũ ex omnibus ſocium habitum, cùm ei chariſſimus ex omnibus amicis eſſem. Romaq; ipſa cùm nauigauiſſemus, tandem in hæc Syriæ loca peruenimus: atque ille quidem nõ ita multò pòſt rerum meliorum deſperatione exceſſit è vita. Ego au-
C tem qui huc veni, victum opere manuum adhuc paro. Hæc cùm ſenex dixiſſet, Petrus, Cùm, inquit, eum ſenem quem iſte diceret, ex eius oratione, patrẽ veſtrum eſſe intelligerem, cùm eo ſermonem prætereà habere nolui, dum vobiſcum communicarem, niſi quòd cùm ex eo quæ ad illius profectionem pertinebant, cognouiſſem, meamq; expoſuiſſem maioris fidei cauſa, hoc tantùm quæſiui, quod eſſet ſeni nomen, quod geminis filijs, quod tertio & matri. Cùm reſpondiſſet ſingillatim & ordine, Fauſto Fauſtino, Fauſtiniano, Clementi, & Matthidiæ, & miſeratione eductus, oppleui lachrymis os meum, dimiſſaque multitudine ad vos me contuli, vt poſtquam de alijs rebus vobiſcum egiſſem, de ijs etiam communicarem. Ante prandium autem hæc exponenda vobis non cenſui, ne dolore victi in baptiſmi die ex quo eti-
D am Angeli lætitia afficiuntur, lugeretis. Cùm hæc Petrus diceret, nobis omnibus atque matri obortæ ſunt lachrymæ. Ipſe qui lachrymantes nos cerneret, Nunc, inquit, vnuſquiſque veſtrûm metu Dei adductus, ea quæ à me commemorata ſunt, forti generoſoque animo ferat. Non enim hodie pater veſter exceſſit è vita, ſed iampridem, quemadmodum vos coniectura ducti expoſuiſtis. Hanc Petri orationem excepit mater, quæ non ferens dolorem, cum magno clamore, Heus tu, inquit, vir, quàm tibi chari eramus. Is iudicio ille quidem à vita migrauit: nos autem qui viuimus, lucem aſpicimus, & cibum interim capimus. Nondum illa hunc vnum clamorem abſoluerat, cum ſenex ingreditur, eodemq; temporis puncto, quo clamoris cauſam quærere vellet, conſpecta vxore, quid inquit, hoc eſt? quam video? cùm propiùs acceſſiſſet, acriusque vidiſſet, ac viſus eſſet, eam complexus eſt.

Vterq;

Vterq; repentino gaudio obmutuit, cumque loqui niterentur, in ea taciturnitate coniuncti nimio gaudio ſeipſi cohibere non poterant. Mater multò pòſt, Habeo te, Fauſte, inquit, in omnibus ſuauiſſimum. quónam modo viuis, quem paulò antè mortuum eſſe audiuimus. Atqui hi ſunt liberi noſtri Fauſtinus & Fauſtinianus, & ſuauiſſimus Clemẽs. Quæ cùm dixiſſet, nos tres in eum incurrimus, eiq; oſculum tulimus, eiusq; formam obſcurè quodam modo agnouimus. Petrus qui ea omnia cerneret, Túne es Fauſtus, inquit, huius vir, & illius liberorum pater? Cùm ſe ille eſſe dixiſſet, Cur ergo, inquit, tuos mihi labores, vt alienos expoſuiſti, commemorata moleſtia & ſepultura? Pater ad hæc reſpondit, Cùm Cæſarem, inquit, propinquitate attingerem, nec id reſciri vellem, in alio quodam narrationem expreſſi, vt ipſe quis eſſem non agnoſceret. Intellexeram enim, ſi agnitus eſſem, fore vt ij qui in loco illo principes eſſent, cùm id cognouiſſent, me reuocarent, quòd Cæſari gratum facerent, priſtinæq; vitæ felicitatem mihi rurſus redderent: cui omni ratione anteà nuncium remiſiſſem, cùm ſine chariſſimis liberis meis in repub. eſſe, aut viuere omninò non ſuſtinerem. Cùm Petrus hoc loco eum iſta feciſſe, vt ſtatuiſſet, diceret, quæreretq;, vtrum de ortu & fato, quæ dixiſſet mentiens cõfirmaret, an vt verus? Pater, Non, inquit, apud te mentiar. Cõfirmabam enim tanquam verè fatum eſſet. Sum enim non ignarus illius percepti Mathematicorum: ſed mecum fuit quidam aſtrologus clariſſimus Aegyptius Annubion nomine, qui ab initio peregrinationis, cùm mecum amicitia coniunctus fuiſſet, vxoris atq; liberorum meorum mihi mortem patefecit. Re ergo, Petrus inquit, doce nunc, non conſtare ſibi ea quæ de ortu fatoque tradantur. Tum pater, Cogor, inquit, ego tibi omnia quæ mentem meam ſuperant ſingillatim exponere, vt abs te rurſus vera & certa diſcam. Multis in rebus errare aſtrologos ſcio, magna etiam ex parte eoſdem ad verum accedere, ſed in ijs quæ explorata habent, verè dicunt, in quibus autem errant, inſcitia labuntur, vt equidem diſciplinam conſtare ſuſpicer: eos autem ſola ignoratione mentiri propterea quòd non omnes de omnibus certum pronunciare poſſint. Expone, Petrus, inquit, ne ea de quibus verè dicunt, ita dicant, vt quodammodo aſſequentes, non exploratè & certò ſcientes. ex multis enim quæ dicuntur, aliqua eueniant neceſſe eſt. Quî tandem, pater inquit, confirmari poſſum, vtrum conſtet nécne ortus & fatum? Cùm vterque taceret, ego Clemens, Quoniam, inquam, diſciplinã probè teneo, Petrus autem & pater non item, vellem ſi ipſe Annubion adeſſet, coram patre diſputare. Ita enim res ipſa illuſtrari poſſet, ſi is qui arte valet, cum eiuſdem artis homine diſputationem inſtitueret. Cùm pater quęreret, vbi cum Annubione colloqui liceret, Petrus, in Antiochia, inquit. in ea enim vrbe Simonẽ Magum eſſe intelligo, cuius aſſectator indiuiduus eſt Annubion. Cùm illic erimus, ſi modò eos nanciſcamur, eo pręſente res diſputabitur. Multa interim inter nos diſputauimus, completiq; gaudio ob agnitionem, actiſq; Deo gratijs, nocte appetente dormitum iuimus. Prima luce pater cum matre, tribusq; liberis ingreſſus vbi Petrus erat, eo ſalutato ſedit, deinde nos etiam illius iuſſu conſedimus. Petrus autem cùm patrem aſpexiſſet, Peruelim, inquit, idem ſentire te quod vxor ac liberi tui ſentiunt, vt & hîc vnà cum eis viuas, & illic, poſt animi à corpore diſceſſum, cum eiſdem beatã vitam traducas. An non maximus & te & eos cruciatus angat, ſi vnà non eſſetis? Cùm pater reſpondiſſet, certè. Si ergo, Petrus inquit, hîc diſiunctos eſſe

A inter vos moleſtum eſt & acerbum, hoc cùm poſt mortem omninò accidet,
quantò magis acerbum erit, te quidem qui es ſapiens mentis tuæ ratione à
tuis ſecerni, eos verò multò magis dolere, quòd ſciant te qui alia ſentias, ęter
num ſupplicium propter recti dogmatis negationem manere? Cùm pater ne-
garet animos apud inferos torqueri, quòd vt primùm à corporibus diſcedũt
in aëra occidant: Petrus, Dum hoc tibi, inquit, perſuadeamus, mihi fac reſpõ
deas. Non exiſtimas te quidem, qui ſupplicia eſſe non credas, dolere poſſe,
eos autem qui hoc ſibi de te perſuaſerunt, tibi non paruam imponit neceſſi-
tatem doloris? Cùm pater eum conſentanea loqui diceret, Cur ergo, inquit,
eos maximo angore, quem tua cauſa ſuſcipiunt, fidei aſſentiens non liberas?
quod ita deniq; fiet, ſi non durò difficiliq; animo, ſed æquo & benigno ea
quæ tibi à me dicuntur audias, & iudices vtrum ita, nécne habeant. Ac ſi ita
B eſt, vt dicimus, & hîc cum chariſſimis oblectationem voluptatemq; capies,
& illic quietẽ. Sin verborum tuorum concluſione ea quæ à nobis cõmemo-
rata ſunt, falſam aliquã fabulam eſſe docebis: tum & eos eadem qua tu præ-
ditos ſententia accipies, & ita præclarè facies. Nam & eos inani ſpe qua freti
ſunt, erigere deſines, & falſa religione metuq; liberabis. Cùm pater, multa ſi-
bi eum conſentanea loqui videri diceret, Quid ergo, inquit eſt, quod te fidei
noſtræ aſſentiri prohibeat? Nam neq; negocijs forenſibus, neque actis, neq;
agricultura, neq; curis vllis diſtinêre, aut abduceris: Potes autem ratione in-
telligere, nihil eorum quæ ſunt, fato aut caſu euenire aut fieri, quaſi nulla ſit
prouidentia. Idq; vel apertiſſimè declarant & docent ea om̃ia quæ tibi, vxo-
ri liberiſq; tuis acciderunt. Si enim domi tuæ ad hoc tempus permanſiſſent,
nunquam veræ religionis ſermonem approbâſſent, nunquam veritatem co-
C gnoſcere potuiſſent: ob eamq; cauſam cum profectione & naufragium pro-
uiſum eſt, & acerbę mortis ſuſpicio, & prætereà eorum in Gręcis diſciplinis
exercitatio, vt eis primò eruditi, deinde ad veram Dei religionem traducti,
ad eas refellẽdas cum magna facilitate paratiores venire poſſent, & quæ tum
malè atq; improbè veræ religioni oppoſuerũt, eis illam honeſtè & cùm res
feret, defendant. Intelliges etiam ipſe planè & ex agnitione, quæ tanto tem-
porum interuallo euenit, & ex ijs quæ interim apertè tibi euentura prouidẽ-
tia ſtatuit, nihil eorum quæ fiunt, fortè, temerè & caſu fieri: illamque ipſam
præeſſe huic vniuerſitati, illudq; continenter coërcere & continere, etiamſi
multa mentem noſtram ſuperent. Poſteà quàm hæc pater audiuiſſet, ſermo-
ne continuato, Noli exiſtimare, inquit, Domine mi Petre, vim à te habiti ſer
monis mihi ex mente omninò excidiſſe: præſertim cùm multis mecum ege-
D rit tota nocte Clemẽs filius, vt tuę orationi aſſentirer: omnemq; eò adhibue-
rit diligentiam. Quid? eum conueniens, inquam ego, poteſtne quiſpiam ali-
quid magis nouum præcipere, quàm quod antehac Philoſophi monuerunt?
Illeq; cùm ſubriſiſſet, Multùm, inquit, inter eos ſermones, ô pater, qui de ve-
ra Dei religione & cultu habentur, & eos qui de Philoſophia, intereſt. Nam
quæ de veritate habetur oratio, à prophetia firmam habet demonſtrationẽ:
Philoſophorum autem oratio, ab aſſenſione verborum, & coniecturis de-
monſtrationem ſumere videtur. Et tñ cùm hęc dixiſſet, exempli fideiq; cau-
ſa ſermonem de humanitate expoſuit eum, quem ei paulò antè narrâſſem,
qui mihi multò iniquior videbatur. Quo autem modo, dicam. Aequum cen
ſebat eſſe eum cui colaphum aliquis in malam infregiſſet, illi offerre etiam
alteram: & ei qui tunicam ipſi detraheret, pallium etiam prætereà donare:

Socraticis interrogationibus conuincit Fauſtum Petrus, pœnas eſſe malis apud inferos.

Cauſa miſerrimæ eorum peregrinationis. Veræ religionis agnitio.

& ſi quis coëgerit aliquem iter facere ſecum mille paſſus, eum cum eo duo E
millia proficiſci,aliaque eiuſdem generis. Ad hæc Petrus reſpondens, Quid,
inquit,an tu iniquum exiſtimas? At æquiſſimus eſt.ac ſi tibi libet,audi. Cùm
ſibi volupe eſſe diceret,tum Petrus, Num tibi videtur,inqt, ſi duo Reges in-
ter ſe inimicitias exerceant, & diſtinctas diuiſasq; regiones & imperia ha-
beant,& aliquis eorũ qui alteri parent,in alterius regione ac ditione furtum
faciat,ob eamq; rem capitis ſupplicio dignus ſit,& tamen non pœna capitis
ſed colapho puniatur: num, inquit, videtur humanus eſſe is, qui abſoluit?
Cùm pater,certè,reſpondiſſet, Quid,inquit,ſi ille ipſe à quopiam rem aliquã
ipſius aut alienam abſtulerit,isq; deprehenſus,ſimpli aut dupli pœna damne
tur,cùm quadrupli aut capitis pœna dignus eſſet,vt qui in hoſtis finibus ca-
ptus eſſet: num tibi humanus videtur eſſe is qui duplum accepit, eumq; pœ-
na capitis abſoluit? Tum pater, Nunc inquit, mihi fidem feciſti, eos qui in- F
iuriam inferant,accipere iniuriam,eos autem qui iniuria afficiantur, potiùs
meliore conditione eſſe, ob eamque cauſam mihi videtur id quod fiat, eſſe
iniquiſſimum,quòd ij qui iniuriam facere videntur, ſibi ipſi potiùs nocue-
rũt,aut eis quos iniuria affecerũt, vtilitatẽ attulerũt: ij verò qui iniuriã acci-
pere videntur,ipſi potiùs iniuriã faciunt: quòd etſi ab illis plurimũ vtilitatis
acceperunt, tñ eis parem gratiã nõ referant. Sed hęc,inquit Petrus,non cõtra
eorũ qui calmniãtur ſed cõtra eorũ qui iniuriam accipiunt, voluntatẽ fiunt.
Pater aũt hoc loco,laudata oratione, Peto à te maiorem in modum, inquit,
vt hunc mihi ſermonem planiùs exponas. Memini enim Clementem mihi
dicere, nos iniurias, & mala patiamur,ad peccatorum remiſſionem perpeti.
Rectè habet inquit Petrus,& ita eſt. Quæ enim homines poſſidemus,& plu-
ra cupimus, ſiue veſtes, ſiue eſculenta, ſiue poculenta, ſiue aliqua alia, non G
omninò rectè facientes poſſidemus, quòd nihil quẽadmodum paulo antè
vobis dixi, habere debeamus. Si enim poſſeſſiones largiter erogare ſolet o-
mnibus in quibus peccata inſunt,earum quomodocunq; priuatio,peccato-
rum amotio eſt. Cùm pater dixiſſet, hoc eſſe conſentaneum & æquum, Pe-
trus,& æquiſſimum,inquit.quoniam enim, iam vt dixi, eorum qui ſalutem
adipiſcuntur,eſt nihil habere: multæ autem poſſeſſiones & facultates multis
ſuppetunt: idcircò pro ſumma & eximia Dei humanitate multæ res aduerſæ
accidunt ijs qui non ita ſe gerunt, vt Deus decreuit, vt propter lenem illam
Dei charitatem dum ad tempus ſupplicia perferunt, æternis pœnis liberen-
tur. Tum pater, Quid,inquit,an non multos inopes impios cernimus? Itáne
verò propterea eos,in eorum qui ſalutem conſequũtur, parte numerabimus?
Non planè,Petrus inquit.neq; enim probanda paupertas ea eſt, quæ ea quæ H
non decet,concupiſcit: quandoquidem Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei
„ filius,cum beatos diceret pauperes, Beati,inquit,pauperes ſpiritu, quoniam
„ ipſorum eſt regnum cœlorum. Verè,inquit pater,admodum pro re quæ agi-
tur,rectè res habere videtur.ita volo ordine oẽm audire orationẽ. Et Petrus,
Ergo ſtudenti tibi,inquit, deinceps ea quæ ad fidẽ noſtram pertinent, diſce-
re,reliquam orationem exponam.initio primùm facto ab ipſo Deo. qui De-
us ſolus dici debet,alij nec dicendi ſunt, nec habendi. quòd ſi quis cõtrà fa-
ciat,æterno ſupplicio afficietur,vt qui in vniuerſi Deum impiè fecerit. Cùm
finem dicendi feciſſet,omnesq; eos qui morbis afflicti erant,vel à Dæmoni-
bus malis vexabantur,impoſitis manibus curâſſet, concionem dimiſit. De-
inde ita ingreſſus,cùm cibum cum familiaribus cepiſſet, cubitum iuit. Ma-
nè rur-

A nè rurſus cùm exiſſet, ſtetiſſetque in eo loco in quo diſſerere ſolitus eſſet,
quò etiam magnus populi concurſus factus erat: tum demum cùm verba fa-
cturus eſſet, quidam ex illius diaconis ingreſſus eſt, qui ei nunciaret, Simonē
qui Antiochia veſperi in vrbem introiſſet, cùm intelexiſſet eum pollicitum
eſſe de vnius principatu verba eſſe facturum, paratum eſſe cum Athenodoro
Epicureo interuenire tum cùm diſputaret, vt omnibus quæ ab eo pro vnius
principatu dicerētur publicè, præſens ipſe repugnaret ac reſiſteret. Cùm hæc
diaconus narraret, Simō cum Athenodoro aliiſq; quibuſdam familiaribus
ingreditur, & antè quàm verbū vllum Petrus faceret omninò, ipſe occupās,
Intellexi, inquit, heri te Fauſto pollicitum eſſe hodierno die ſeruato oratio-
nis ordine, docturum ducto primùm à mundi Domino exordio, vnum Deū
dici oportere, alios nec dicendos eſſe, nec habendos: eúmque qui contrà fa-
B ciat, æterno ſupplicio affectum iri. In primis ergo verè inſaniam & ſtultiti-
am tuam repreſsi, quòd ſperâſti te deiecturum de ſententia virum adeò ſapiē-
tem præſertimque ſenem: ſed quod ſperaſti & voluiſti, nō aſſequêre, cùm ad-
ſim, tuámque falſam refellam orationem. Fortaſsis enim abſente me captatus
eſſet, qui ſit eorum librorum ignarus, qui publicè Iudæorum fidei commiſsi
ſunt. Nunc autem multa præteribo, quò maturiùs promiſſum tuum, ꝗ infir
mum ſit, refellam. Doce ergo quod promiſiſti. Quòd ſi verēs reprehenſionē
nobis præſentibus promiſſum nolis exoluere, ſatis hoc magno documento
eſt, falſa eſſe ea quæ promiſeris, quòd apud eos qui ſcripturas habent cogni-
tas, non auſus ſis dicere. Sed quid nunc expecto dum dicas? qui ſenem hunc
promiſsiōis tuæ teſtem habeam. Cùm hæc dixiſſet, patrem noſtrum aſpexit,
eumque ita allocutus eſt, Dic tu mihi clariſsime vir, num iſte tibi pollicitus
C eſt, docturum ſe Deum vnum eſſe, nec alium dici aut haberi Deum oportere,
& qui contrà faciat, eum immortales pœnas daturum? Pater ad hæc reſpon-
dens, Rectè, inquit, à me tu quidem certè teſtimonium poſtulares, Simon, ſi
antè Petrus negauiſſet. Nunc non dubitabo dicere, quæ dicēda ſunt. Te ira-
cundia incitatum, irarúmque plenum diſputare velle exiſtimo: quod quidē
neque tu facere debes, neq; nos ita animo affectum audire æquum eſt: pro-
ptereà quòd pugnas verborum hîc videre liceat, non ad veritatem inuenien-
dam adiuuare. Sed vterque veſtrûm decretum ſuum & ſententiam exponat,
aliíque iudici rationes concedēdæ ſunt, & ita demum omni ex parte verum
ſine ambiguitate reperietur. Placuit Simoni conditio, ſeque ex ea facturum
eſſe promiſit. Sed timeo Fauſto, inquit, ne Petri oratione occupatus, & in ſen
tentiā illius adductus, non verus ſit iudex. Tum pater, Noli inquit, me coge-
D re indicta cauſa tibi aſſentiri, vt veri ſtudioſus iudex eſſe videar. Si enim verū
ſcire vis, tua ſententia occupatus ſum potiùs. Cùm Simō quæreret, quî occu-
patus fuiſſet, qui non teneret quod ſentiret: Pater, hoc facilè, inquit, cogno-
ſci poteſt, quî poſſit, audi. Petrum, oſtenſurum te pollicitus es, falſum dicere
atque mentiri, qui Deum vnum eſſe confirmet. Qui autem vnum Deum de-
fendentem reprehenſurum ſe eſſe pollicetur, eum planè perſpicuum eſt fal-
ſum dicere, cùm ille verum dicat, non idem profiteatur. Si enim idem quod
is qui falſum pronunciat, & mentitur, dicat, profectò ipſe etiam falſum
pronunciat: ſi verò contrarium defendens, docet, atque fidem facit, planè
verum pronunciat, & verus eſt. Non aliter igitur Deum vnum eſſe defen-
dentem mendacem eſſe dicis, niſi quòd tu Deos multos eſſe opinaris. Deos

autem multos eſſe, ego quoque defendo. Eadem igitur,qua tu oratione E ante diſputationem, ego etiam occupatus ſum, ob eamque cauſam mihi omninò timere non debes, ſed Petrus potiùs. Contrà enim quàm ipſe etiam ſentio. Cùm autem de ea re diſputatum inter vos fuerit, ſpero me qui veri ſtudioſus iudex ſim,omni ſententia quæ in me fuit depoſita,ei quæ valeat aſſenſurum eſſe orationi. Cùm pater peroràſſet, leuiter clamor quidam laudationis à populo ſublatus eſt, quòd ita pater diſputâſſet. Tum tamen ſuam Petrus de Deo ſententiam explicauit, longaque de monarchia, id eſt vnius principatu, habita oratione, cum lachrymis, manu multitudinem accerſiuit: quæ cùm acceſſiſſet,ipſe & manus impoſuit, & pro eis precatus eſt, omnesque vnà Deum laudauimus. Ingreſſus autem ad nos curſu quidam, qui Simoni nunciaret, Appionem qui ſæpiſſimè ſuperior diſcederet, vnà cum Annubione veniſſe Antiochia. Quod cùm Simon audiuiſſet,ſtatim exijt,vt illos exciperet. Pater autem ad Petrum accedens, Si mihi,inquit,per te liceat,cum eo vnà ibo Appionis & Annubionis ſalutandorum cauſa,qui mecum ab initio ætatis iure amicitiæ coniuncti ſunt. Cùm enim Annubionem etiam nactus fuero,Clementi vt de ortu cuiuſque & fato diſputet, perſuadebo. Tum Petrus, Per me, inquit,eas licet, laudoque te qui amici officio fungare, ſed aſſentire mihi, Dei prouidentia ea quæ ad perſuaſionem tuam pertinent,omni ex parte concurrere,quæ propriam conuenientiam efficiat. Quod quidem dixi propter Annubionis aduentum, qui tibi vſui fuit. Cùm pater ei hoc ita eſſe,ſe etiam concedere dixiſſet, ad Simonem profectus eſt:cumque Appionem & Annubionem inueniſſet,atque ſalutaſſet,conſedit. Simon porrò cùm quoſdam miſſu Regis aduentaturos audiſſet, qui ipſum quærerent, ac nunciarent Cæſarem multos Magos ſuſtuliſſe de medio,ſeque miſſos ab eo,qui illum requirerent,cùm reſciuiſſet quæ ageret, vt de eo etiam ſupplicium ſumeret: Annubionem & Appionem ita conuenit, Facite, vt Fauſtus cùm ad nos venerit, nobiſcum cibum capiat. Ego verò vnguentum quoddam comparabo, vt à cœna delibutus formam meam omnibus induiſſe videatur. Cùm hæc Simon dixiſſet, & illi quærerent,quem fructum ſibi ex illa re polliceretur,ipſe, Primò, inquit, ij qui me volunt,comprehenſo eo deſinent me quærere: qui ſi manu regia interfectus fuerit, magno in luctu erunt eius liberi, qui me deſerto ad Petrum transfugerunt. Appion autem & Annubion priuatim omnia Fauſto enunciant,inſidiasque exponunt. Fauſtus qui orationem falſam exiſtimaret, cœnatus cum Simone & ſodalibus Appione & Annubione à Simone ſumit vnguentum, delibutoque ore ſtatim Simonis perſonam & effigiem expreſſit. Simon H autem media nocte ſurgens,in Iudæam fugit. Nos verò qui cum Petro eramus,tota Nocte colloquentes, præ voluptate & lætitia qua ex ſermone habito affecti ſumus,peruigilem & inſomnem noctem duximus. Cùm iam luceret,Petrus me atque fratres intuens, Vereor,inquit, ne quid patri veſtro euenerit. Dum hæc commemorat,pater adfuit, Petrumque nobiſcum de ipſo colloquentem offendit. Exanimatum cùm vidiſſet,atque ſalutâſſet,expoſuit cur ſub dio pernoctâſſet. Nos verò eum intuentes obſtupuimus, quòd & Simonis ſpeciē cerneremus,& Fauſti patris vocem exaudiremus. Cumq; eum fugeremus,pater miratus eſt. Petrus aūt qui vnus naturalē eius formā intueretur,à nobis cœpit quærere,quamobrem parentem repelleremus, atq; eius
conſpectum

A conſpectum fugeremus.Nos atque mater cùm reſpondiſſemus, quòd is no-
bis Simon videretur,qui patris noſtri vocem haberet:Petrus,Non eſt ita, in-
quit,vobis ea illius vox, in quam præſtigia Magorum nihil poſſunt,vna no-
ta eſt:meis autem non faſcinatis oculis ſpecies etiam qualis ſit cernitur:quo-
niam non eſt hic Simon,ſed Fauſtus verus pater veſter.Tum in patrem oculis
coniectis,Vera,inquit,tua ſpecies ac forma eis non apparet,ſed Simonis ſce-
leſtiſsimi & nobis maximè inimici . Dum hæc Petrus narrat, ingreſſus eſt
quidam ex præcurſoribus,qui Antiochia venerat Petro nũciatum , Simonẽ
Antiochiæ cùm eſſet,palàm ac publicè multa mira,inuſitata, monſtrique ſi
milia opera edere ſolitum,nec aliud ei ſtudio fuiſſe,niſi vt ipſum in omnium
odium adduceret,cùm & Magum illum,& præſtigiatorem, & ſicarium vo-
caret,quo nomine adeò omnem populum in eundem concitâſſet, vt omnes
B qui ibi eſſent,beſtiarum ritu ipſis illius carnibus veſci cuperent. Se verò cũ
ciuitatem ei valde infeſtam animaduertiſſet,ei veniſſe nunciatum. Quinetiã
à Cæſare miſſum eſſe quendam regium ad prætorẽ prouinciæ, Simonis quæ
rendi gratia, ipſumque cùm illum in Iudæam fugiſſe intellexiſſet, ad eum
quærendum profectum,vt iuſſu Cæſaris de eo ſupplicium ſumeret . Hæc cũ
Petrus audiſſet,hac ad patrem oratione vſus eſt: Audiſti ipſe tuis auribus ex
præcurſoribus,qui Antiochia venerunt, cùm dicerent Simonem cùm illìc
eſſet,grauiter multitudinem in me concitauiſſe, impoſtoremque parricidã.
& prætereà Magum & præſtigiatorem aliaque eius generis nominâſſe.Itaque
nunc quàm primum imperata mea facito,relictoque apud me Clemente,ip-
ſe cum Matthidia vxore,Fauſtino & Fauſtiniano liberis, Antiochiam pro-
ficiſcere. Erunt etiam tecum quidam alij, qui meæ voluntati morem gerere
C poterunt.Antiochiæ cùm eris,cum his,quandiu Simonis etiã ſpeciem præ-
fers,palàm ac publicè fac pœnitentiam animique mutationẽ prædices. Cũ
perorâſſet Petrus,Fauſtus,qui ingenij acumine ad intelligendum valeret,Sci-
o,inquit,quorſum tua omnis ſpectet oratio.itaque ne labora. Cùm enim il-
luc peruenero,mandatum tuũ curabo diligenter.Sic pater,cum ijs quos iuſ-
ſeratPetrus,ex vrbe decedens , Antiochiam quæ in propinquo erat , venit,
in medioque foro ſtans, ita ad populum verba fecit, Ego ille Simon, ego
hæc vobis nuncio , meque falſum crimen in Petrum iniuria confinxiſſe
profiteor. Non eſt impoſtor,non parricida , homicida , non præſtigiator,
nec ea ſcelera in eum cadunt om̃ia,quæ de eo commemoraui. Peto ego à vo
bis om̃ibus,qui auctor vobis fui,vt eũ odiſſetis & deteſtaremini , veſtrum in
illũ odiũ deponite.Dei enim filij,q̃ ſalutis hoĩm cauſa viſus eſt, verus eſt hic
D Apoſtolus.Itaq; ego ipſe,qui vobis conſilij auctor ſum,ea quæ ad ſalutẽ ve-
ſtrã conducunt,conſtituo,moneoque vt ei fidem habeatis,credatiſq;ei Deo,
quẽ prædicat.Quandoquidẽ vrbs veſtra tota corruit & vos vnà cũ ea peritis.
Cur autem hac vſus ſim oratione,vos etiã ſcire volo. Priore enim nocte im-
pium me Dei Angeli,vt qui veritatis præconi hoſtis eſſem,grauiter flagris ce
ciderunt.Hortor igitur vos,vt ſi ipſe alio in loco in Petrum coner dicere ,ne
mihi aſſentiamini: apud vos enim Magum me eſſe profiteor, impoſtorem,
præſtigiatorem:ſed horum omnium me pœnitet. poſſunt enim mihi pœni-
tentia quæ à me improbè & ſceleratè acta ſunt,condonari . Hæc cùm pater
publicè,quaſi ex Simonis perſona dixiſſet, laudibuſq; Petrũ ornâſſet,omnẽ
Antiochienſium ciuitatem in illius deſiderium traduxit:omneſque eius vi-
dendi cupiditate ſe flagrare dicebant.Nonnulli verò infeſto etiam in eũ ani-

 mo

mo erant,ſcilicet,quaſi ipſe ille Simon eſſet,propter ſingularē ſuum in Petrū E
amorem,manuſque inijcere conabantur:atque ille qui ne ab ipſis extinguetur, pertimeſceret,quàm primum ad Petrum miſit,petens, vt & ad ſe viuū prodiret,& peroportunè in vrbem quæ magno illius deſiderio flagraret,improuiſus veniret.Petrus cùm eos audiſſet, conuocata concione,Pontificem præfecit,multos curauit,& ſalutari aqua abluit,triduoque Laodiceæ prætereà commoratus, Antiochiam propinquam vrbem magna cum feſtinatiōe contendit.Cùm ad vrbem perueniſſet,eum multitudo omnis confluens lætis animis excepit,vt veritatis præconem & Apoſtolum.Cùm autem oràſſet, poſitis ſuprà manibus, omnes ægros curauit,vnum Deum in perſonis tribus nunciauit,multaque eis de vnius principatu tradidit:tum ad diuerſoriū nos recepimus.Senex qui Petrum adeſſe cognouiſſet,cucurrit,ſeque in terram deijciens, illius veſtigia ſequebatur, petens vt diuino lauacro initiaretur, vt & F
priſtinam animi pulchritudinem,& formam corporis baptiſmo reciperet, & ſanctorum Chriſti myſteriorum particeps fieret.Petrus aūt cùm eum religionis noſtræ inſtitutis imbuiſſet,atque de ſalute multa locutus eſſet,tādemque dixiſſet,Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum Dei filium hoc diſcipulis tradidiſſe ac præcepiſſe,Qui crediſſet atque baptizatus fuiſſet,eum ſalutē adepturum,& pro fide,qua quiſque eſſet præditus, ei euenturum vt vellet.quādo aduesperaſcere cœpit,nobis qui cibum ceperamus, poſt ſolitam precationem,ſomnus obrepſit.Poſtridie manè maturiùs rurſum Petrus ſurgit, precatuſque Deum,nos & patrem accerſiuit, nobiſque exponit eo die magno gaudio compleri ſuperos ob ſenis Fauſti baptiſmum, qui ei diuino munere daretur,noſque ſecum ducit ad eam vrbis partem,quæ ad orientem pertinebat,in qua magna aquæ nitidæ ac puræ erat copia. Ibi cùm patrem tantùm G
ſeorſum adiunxiſſet,multaq;ei tradidiſſet,quæ & ad rudimēta noſtræ religionis,& ad Deum,eiuſque per carnē ad nos aduentum pertinent, eum baptizauit Patris,Filij,& Spiritus ſancti nomine.Poſteà panē cùm accepiſſet,actis gratijs conſecrauit,ſacroſanctorumq; myſteriorū eum participem fecit.Maxima omnes qui vnà eramus, lætitia die noctuq; Dei nomine affecti ſumus, & ex patris renouatione,quā ſpiritus ſanctus procurauerat,& Petri ſermonibus,quos audiueramus.Cū vnà aliquādiu ageremus,noſtrarū rerū fama apud omnes percrebruit:omneſque admirabantur ea omnia quæ nobis acciderāt, Deique in nos benignitatem,qua effectum erat,vt nter nos agnoſceremus, laudibus efferebant.Cùm ea fama in omnes regiones & imperia peruaderet,Prætor Antiochenſis cognitis ijs omnibus quæ parentibus euenerant,& quòd ad Cæſaris genus pertinebāt,de his omnibus Cæſarem certiorē facit. H
Cæſar cùm ea accepiſſet,eos quàm primum Romam mitti iubet,id quod perfectum eſt. Eos enim cum magno honore magnoque comitatu ſtipatorum Prætor Antiochia ad Tiberium Cæſarem mittit.Cæſar cùm parentes contēplatus eſſet & conſideràſſet,eis agnitis,obſtupuit,patriſq; ceruicem complexus,largiter obortis lacrymis fleuit. Cohibito ſedatoque luctu,concionem ita allocutus eſt:Gaudete mecum omnes, diemq; feſtū in cōmune agamus, Fauſti & Matthidiæ inuentionis, quòd cùm mortui haberentur, reuixerūt, & cùm amiſsi eſſent,inuenti ſunt. Eos deinde conuiuio adhibuit, magnaq; vi pecuniæ data,adiunctis etiam ſeruis & ancillis ad famulatum, magna clientela, magnoque honore cumulauit. Hi diu pòſt Romæ vixerunt, ita, vt & Deum colerent, & egentibus ſua largirentur, & cæteras virtutes excolerent,

A colerent,quoad in ſe præclara ſenectute eis quæ hîc ſunt,relictis,Chriſti regnum adepti ſunt.In quo vitæ exemplar,certiſsimúmque ad virtuté exemplũ vitam ſuam Romanæ Reipublicæ prodiderunt.Ego autem Clemens cum fratribus etiam apud Petrum doctorem manſi, qui docendi munere fungebatur,& multos varijs morbis curabat.Poſteà verò quàm ille vicis oppidiſque peragratis,Romam quoque perueniſſet, & apud eos qui confluebant, verba de vero Dei cultu feciſſet,multoſque ad Chriſti fidem deduxiſſet,baptiſmi vi ac nomine,viros & mulieres,vt & mulierum nobilium clariſsimas,& quas Latinus ſermo matronas appellat, breui tempore penè vniuerſas oratione ſua ad baptiſmum & Dei fidem traduceret:tandem aliquando ei etiam hac vita relicta ad magiſtrum Chriſtum perfecto Euangelicæ doctrinæ curſu migrandum fuit.Quod cùm cognitũ haberet,foreq́; , vt crucis ſupplicio B damnaretur,vt magiſtri & mortis & gloriæ ſocius eſſet, conuocatis fratribus omnibus,capta mea manu,cùm in media concione ſtetiſſet, ita locutus eſt:Audite me filij & fratres.mei quidem curſus finis propè adeſt:Is enim etiam iam mihi enunciatus eſt:Clementem autem hunc vobis pontificem hodie creo,cui etiã ſermonum meorum locum atque ſedem credo,quòd ab initio adhuc comes itineris mihi fuerit,&ita ſermones meos omnes audierit qui cùm periculorum calamitatumque mearum particeps extiterit,in fide permanere inuentus eſt.Eum ego vnus ex omnibus planiſsimè ſcio pium,humanum,caſtũ,continentem,bonum,iuſtum,patientem, & forté ad ferendã igratam voluntatem nonnullorum,quibus prima noſtræ religionis rudiméta ſunt tradita.Itaque ei ligandi atque ſoluendi permitto poteſtatem. Ligabit enim quod ligandum eſt,ſoluetque omninò quod eſt ſoluẽdum:quippe C qui Eccleſiæ canonem probè cognitum habeat.Eum igitur audite,ei parẽte cùm eum qui veritatis pontificem offendat,Chriſto peccare intelligatis, & parentem huius vniuerſitatis Deum concitare, ob eamq́; cauſam non viuet. Is ergo qui præeſt,medici locum obtinere debet, non beſtiæ quæ rationis eſt expers,furorem.Is cùm hæc diceret,ego in terram me abijcio,multiſque verbis magiſtrum rogo,quaſi ſedem maximè deprecans.Sed Dei Apoſtolus, cùm prohibuiſſet,ne hoc à ſe contenderem,quòd ea quæ Deus vellet, nemo homo diſsipare aut impedire poſſet,rurſus multitudiné intuens,Et vos,inqt, fratres chariſsimi,debitũ,vt patri,honorem & obedientiã omni ex parte ac ſemper patri veſtro præſtare ne deſinite. Sic enim & vos rectè gubernari ac regi poteritis,& paſtor hic erit,non mercenarius,eique grex curæ erit. Eum enim qui paſtoris & magiſtri ijs in rebus quæ ad Deũ pertinent, voluntaté D offendit,Dei Spiritũ offendere intelligetis,cuius hic ſedé & locũ tenet: quique eius verba improbat & auerſatur,Chriſtum auerſatur, legiſque fines trãſilire inuenitur.In primis ea quæ fidei ſunt,ſalua vobis ſunto & ſtabilia, ſic vt nullo periculo commoueantur. Deinde vita veſtra pura ſanctaq́; eſto,aut expiator.præfectis,corporis puritas & ſanctimonia curæ eſto. Neque enim hac ſublata quiſquam Deum videbit,Quod ad pacem & clementiam pertinet ac valet,inter vos omni ratione vendicator. Quòd ſi fortè inter vos aliquid offenſionis incidat,Sol vobis ita animo conſtitutis ne occidito. Date operam,ne proximum iudicetis.Eſt enim hoc Phariſæorum,condemnatiõe digniſsimum.Ne vos hoſpitalitatis, & beneficentiæ capiat obliuio.Hoc enim præceptum eſt primi magiſtri & conſeruatoris Dei. Ijs qui peccant & offendunt,gratiam peccatorũ faciunto.Sic enim ſine fine dicetis, Dimitte nobis

nobis debita noſtra. Trutina, menſura, pondus vnumquodque eorum æquũ B eſto. Sic enim ciuitas quæ bonis legibus adminiſtretur, futura eſt vniuerſa Dei Eccleſia. Qui negotia aliqua inter ſe habent, apud Eccleſiæ presbyteros iudicantor: & cùm id quod bonum eſt, ſentiunt, ad fœdus concordiamque pertrahuntor. Nolite in iudicium fratres adducere: iudicari enim apud eos qui extrà ſunt, eorum eſt qui à fide & religione Dei abhorrent, quando quidem, vt ſcriptum eſt, angelos etiã iudicabimus. Non aliter atque me, paſtorẽ intuemini, qui à Deo vobis pro magiſtro delectus eſt. Cùm finem dicendi feciſſet, mihique in conſpectu omnium manus porrexiſſet atque impoſuiſſet, me in ſede ſua collocauit: cùm collocâſſet, hoc mihi ſtatim dixit, Peto abs te corã omnibus fratribus, qui hîc vnà mecum ſunt, vt cùm ex hac vita migrauero, quemadmodũ Dei prouidentiæ viſum eſt, omnia Domino Iacobo Domini mei fratri paucis deſcripta mittas vſque ab eo tempore, quo in te puero F ratio valuit, & quemadmodum ab initio ad hoc tempus comitem te itineris mihi præbuiſti, cùm intereà ſermones omnes qui à me ſingulis in vrbibus habiti ſint, atque res quas docuerim, audiueris. Deinde tandẽ meæ etiã mortis cauſam, vt prædixi, ei fac ſignifices. Neq; enim hoc ei moleſtiam afferet, quòd ſciet planè, me quòd omninò perpeti oportuit, piè reddidiſſe. Maximo etiam ei ſolatio erit, cùm cognoſcet, non indocto viro, nec verborum quæ vitam pariant ignaro, ſed ei qui Eccleſiæ inſtituta optimè cognita habeat, me mortuo magiſtri ſedem eſſe creditam. Quapropter quoniam Petrus magiſter hoc mihi præcepit, mandatum eius curare minimè dubitaui, & quaſi in compendio te de omnibus facere certiorem, inſcripto ita libri argumento, Clementis Petri peregrinationum & prædicationum, Epitome.

Quomodo obierint Prudenti⁹ docet περὶ στεφάνων in Paſſiõe Petri & Pauli Apoſtolorum.

G

ATQVE hæc quidem eſt plena cæleſtis muneris Petri Apoſtolorum principis peregrinationum narratio, quæ ſimul & breuiter eius doctrinã cõplectitur, & magni admirationeque digni Clementis vitam, quaſi in tabella oratione depingit atque exprimit, quemadmodum ipſe ad Iacobum Domini fratrem ſcribens ſignificauit. Eius autem in Deum amorem quo exarſit, magnumque illud pro Dei cultu ac religione ſtudium, ſatis declarant, cùm multa alia quæ commemorata ſunt, tum vel maximè & planiſſimè finis is vitæ ac terminus, quem per martyrium habuit. Tertius enim ſecundum Petrũ magnum in excelſo Romanæ Eccleſiæ ſolio ſedit, virtutiſque prẹmium adeptus, magiſtri veſtigia ſecutus eſt, apoſtolicamque doctrinam ipſe præſe tulit ac ſimilitudine morum claruit: nec Chriſtianis modò gratus acceptuſq; erat, verùm etiam Iudæis atque ipſis Græcis, ſiue gentibus, eratque omnibus H omnia, vt etiam hoc pacto omnes lucrifaceret, & Chriſto offerret, Eccleſiæque coniungeret. Sed ne hæc tenuis ac nuda tantũ opinio eſſe videatur, cauſas etiam afferemus. Nam apud Græcos in honore erat, eumque illi attentè audiebant, quòd non conuitiatorio animo, nec deteſtandi cauſa, ſed quaſi defendendi ſtudio teſtimonia vndique ex libris ſcriptiſque eorum proferẽs apertè docebat: primũ & vnde ij qui ab eis Dij haberentur, profecti eſſent, & vbi nati, quæque geſsiſſent, & quem vitæ habuiſſent terminum, & quàm miſeram infelicemque vitam egiſſent: deinde non eis à Deo pœnitentiæ viam interclusam eſſe, nec eoſdem omni de ſpe ſalutis deiectos: ſed ſi tantùm illos in viam redire & à vita quam præditam anteà egiſſent, & ab errore abductos vidiſſet, fore vt & perhumanè eis ignoſceret, & eoſdem clementer ad mitteret,

A mitteret,& regnũ cælorũ pararet,& bonis quæ explicare nõ poſſent,afficeret. A Iudæis aũt gratiã inire ex eo videbatur,quòd eorũ maiores Dei amicos fuiſſe pronũciabat, eorúmque legem ſacrã diuinámque proferebat,eámque nec deſituram eſſe, nec euerſum iri Remp. ſed Palæſtinã perpetuã eorũ fore hæreditatem,ſi modò eam talem legẽ ipſi ſeruarẽt.Itaq; Abraamũ fuiſſe parentem tot poſteriorum,vt eorum multitudo ſtellarũ multitudinẽ æquaret, & in eius ſemine gentes omnes hæreditatẽ aſſequerẽtur.Et quod Deus Dauidi dixit,Et fructu vẽtris tui ponam in ſede & ſolio tuo, & quod apud Eſaiã ſcriptũ eſt,Ecce virgo cõcipiet,filiúmq; pariet,Emmanuelémq; eũ vocabũt. Quòd ſi hæc nõ improbarẽt ac damnarẽt, ſed fide approbarẽt, eos nõ ſuperiorẽ Dei prouidentiã amiſſuros eſſe,ſed Palæſtinã eis ita firmã ſtabileq; mãſurã,vt eripi nõ poſſet. Ac gentilibus,quidẽ atq; Iudæis hoc modo feliciter B atq; familiariter vtebatur,cũ & eis ſubueniret, & ſenſim eoſdẽ ad verũ Dei cultũ traduceret. Chriſtiani aũt cũ multa alia & ſtudij & curæ ab eo,documẽta & ſigna habebãt,tũ vel maximè beneficentiæ: quippe qui egentibus opes recõderet ac pararet ſemper tutis locis,munitioribuſq; quã quò inſidijs quiſquã poſſet irrumpere. Nã cũ deſcripta nomina haberet egentiũ qui in quaque vrbis parte eſſent,quotidie eis ea quæ neceſſaria erant,ſuppeditabat:rurſuſq; eos omnes quos ſacroſancta lauacro expiaſſet, à publicis tributis liberabat,omnemq; immunitatẽ vacationemq; præbebat:Monebat etiã eos qui ſemper ad ipſum prædicationis doctrinæq; cauſa confluebant, maximeque eos quos opibus abundare,& largiri poſſe intelligeret,ne eos qui ſancto baptiſmo expiati eſſent,publicè à Iudæis propter inopiam ſuſtentari ſinerent, ſplendidamq; gratiæ veſtem deteſtabili illa cõmunione inquinari. Quibus C adhortationibus ita paratos eos reddebat ad ea eroganda quibus egerent ij qui torquebantur,vt quicquid eis impendiſſent, id vnũ lucro ſe dependere iudicarent. Cũ beatus vir Clemens ita animo cõſtitutus eſſet, & ita in animis omniũ verſaretur,nec Chriſtianos modò,verũ etiã Græcos ipſos atq; Iudæos animo & lingua ſua ſuſpenſos haberet, Siſinnio illi (amicus hic Neruæ Imperatoris erat & neceſſarius)inuiſus fuit & ſuſpectus,poſteà quã ipſe Theodorã vxorẽ illius doctrinæ amore captã eſſe,eamq;re familiari,liberis,& viro neglectis,ei addictam eſſe,& aſsiduè ad eum venire, & illum in animo eius diuinitùs verſari audiuit. Sed Theodora quidẽ Clementis orationis ſuauitate lenitateq; illecta,cũ illius opera Chriſto credidiſſet,maiore indies veræ religionis cupiditate flagrabat,canebatq; ſemper, nec à conuentu noſtrorũ hominũ ſe remouebat. Siſinnius aũt iniquo amore incenſus,inſidias in vxo- D rẽ excogitauit,eoq; malo agitatus,quotidie in eam armabatur. Cumq; eam aliquando ad cœtũ noſtrorum hominum abeuntẽ obſeruaſſet,clàm cum famulis etiam ipſe in templum ingreſſus eſt,vt curioſiùs obſeruaret, atque cognoſceret ea omnia quæ in eo agerentur,& quamobrẽ eo aſsiduè Theodora commearet. Sed cùm clariſsimus vir ſolitas ſacrarum laudum preces præfatus eſſet,ſtatim oculis & auribus captus eſt Siſinnius, ſic vt nec audire poſſet,nec cernere,& famulos cõuerſo ore moneret,vt ſe cõprehenſum domum manu ducerẽt,quòd malum quoddã in ſe incuriſſe diceret,quod ipſum, nec audire, nec videre ſineret. Ac manũ quidẽ famuli confeſtim ei porrigunt,eũque domũ deducunt. exire aũt non poterãt,cũ tamẽ tẽpli fores omnínò paterent:ſed eũ per totũ fanũ ducebant per canentiũ multitudinẽ. Eis eñ exitũ vis diuina præcluſerat,quæ ſtultũ illũ ſapientiorem redderet. Cũ aũt fanum omni ex parte obambulâſſent,eius vxori fiunt obuiam:quæ animaduerſo cũ illis

illis viro,primũ oculos aliò conuertit, quòd vereretur ne ab illo videretur. E
(erat enim illa ignara eorum omnium quæ acta fuerant (deinde accerſito v-
no ex ſeruis,rogabat cur vir cum eis ita per templum obambularet:Ille omĩa
planè confeſſus eſt,quemadmodum cùm domo exijſſent,clàm in templum
intraſſent,peractoque à Pontifice precum ſacro, Dominus ſubitò cæcus ac
mutus factus eſſet,iſque ipſis imperâſſet, vt domum manu deducerent, nec
ipſis multum laborantibus atque in omnem tẽpli partem circuncurſantibus
vllus abeundi locus patuiſſet. Quæ cùm audiuiſſet omnia, ſtatim intellexit,
vnde viro & ſurditas & cæcitas accidiſſet: eique verè opẽ auxiliumque fert.
Cùm eñ ſe ſtatim orationi dediſſet,cũ lacrymis Deum rogare cœpit,vt inde
exitum Siſinnio, reditumq́; domum cõcederet ſeque ad ſeruos conuertens
(intellexit eñ Deũ ſuum non planè viro quæ peteret,denegaturũ)Dominũ,
inquit,veſtrum manibus domum perducite.Ego paulò pòſt cõſequor. Hæc F
cùm dixiſſet,facilis confeſtim exitus ſeruis patuit, Siſinniuſque, qui etiam
tum oculis & auribus captus erat,domum manu deducitur.Serui autem rede
untes ad Theodoram,Dominum ſuũ mutum etiã eſſe ac cæcum nunciant:il
laque maiore quàm anteà animi contentione,pluribuſque obortis lacrymis
Deum orabat & obſecrabat,vt virum à morbo liberaret. Quinetiam perfe-
cto ſacro precum ad Pontificis pedes ſe proijcit:viri ſui cæcitatem ac ſurdi-
tatẽ nunciat,rogat eũ, & obteſtatur profuſis ad pedes lacrymis,vt eius mor-
bum curet,nec eum ita malè affectum negligat. Beatus Clemens his auditis,
grauiter animo ferens mulieris calamitatem,prorumpit etiam ipſe in lacry-
mas,eoſq́; qui aderãt hortatur,vt in commune Deum cõprecentur,vt Siſin-
niũ morbo liberet:quo facto domũ cũ mulere abit Põtifex,&apertos quidẽ
viri oculos offendit, ſed nõ ad cernẽdum quã cæcorũ aptiores:auribus etiã G
captus erat,grauiſsimoque morbo toto corpore laborabat.Itaque ij qui ade
rãt,dolore atque luctu cõficiebantur, domũque eiulatus atque fletus cõple-
uerat.Siſinniꝰ porrò nõ intelligebat cur nec cernere,nec audire poſſet.Diuus
aũt Clemẽs, qui mulieris domuſq́; vicẽ doleret,ſupplex cũ lacrymis Deum
precari cœpit,his verbis,Domine Ieſu Chriſte ꝗ cœlorũ claues Apoſtolo tuo
Petro tradidiſti,foreq́; prædixiſti,vt quæ aperiret,aperta eſſent,& clauſa eſ-
ſent quæ clauderet,ipſe etiã oculos viri huius qui clauſi ſunt, & aures aperi,
præſertim cũ hæc tua ſit oratio,Quæcunq; petetis credẽtes,impetrabitis: &
hæc tua promiſsio in perpetuũ manet.Quæ cũ precatus eſſet, reſpondiſſént-
que Amẽ,ij qui aderãt,ſtatim & oculorum cæcitas & auriũ ſurditas ſublata
eſt.Siſinnius verò quaſi ex ſomno experrectus eſſet,cùm beatũ Clementẽ cũ
vxore ſua ſtantẽ vidiſſet,nõ parẽ gratiã ei retulit,ſed famulis,vt eũ cõprehen H
derent,imperauit,vt cæcitatis pœnas penderet.Eum eñ præſtigiatorem exi-
ſtimabat,quòd feciſſet vt ipſe & anteà captus eſſet oculis atque mutus,&rur
ſus diſpiceret atq; audiret.Ac ſerui ꝗdem imperata Dñi facere,ſtudioſè cona
bãtur,ſed ignorabãt ſe lapides &ligna,quæ in ꝓximo ſita erant,attingere,tra
here,atque vincire,huc atque illuc furijs agitatos ducere:quod etiã Siſinnio
videbatur:Pontificẽque à ſeruis vinctum eſſe exiſtimebat:ſed ille omnis do-
loris expers ab iniquis illis manibꝰ cuſtodiebatur,cùm nec leuem contactũ
perferret,nec in medijs afflictis rebus agitaretur. Tũ verò inſanũ illũ his ver
bis allocutus eſt,Animus tuus,inquit,cæcus factus eſt,cũ ſic lapides & ligna
cõmoueas oĩeſque iratũ faces in eos immittas,quos paulò antè venerabare,
& vt Deos colebas,Ille aũt,Ego malè te perdã,inꝗt,vt multos veneficos de ſẽ
tẽtia deijcias,& ad meliorẽ mentẽ reducas,cũ magnũ fructũ ceperit ex ijs gra

uiſsi-

A uiſsimis ſupplicijs quæ perferes. Hac quidem ille oratione vſus eſt, cũ ei præſens ſqualor animũ tolleret, quòd etiam vinculis Pontificem conſtrinxiſſet. Ille verò ne illa quidem contumelia adductus, eum deteſtatus eſt, ſed eius vxori benè precatus, ſparſiſque religionis ac pietatis largis ſeminibus in gratis illis obſequentibuſque auribus quaſi in profundo quodam & pingui aruo, diſceſsit, cũ ei antè imperaſſet, vt finẽ precãdi ne faceret, dũ virũ ſuũ ad veritatis cognitionẽ traduxiſſet. Cũ ergo Theodora maiore animi cõtentiõe precaretur, virumquendam clariſsimũ qui canitiẽ proferebat viſa eſt videre, (videbatur aũt eſſe primus diſcipulorũ Petrus, qui magiſtrũ vehementer amauit) vtentẽ his verbis, Tua, inquit, opera, mulier, ſaluus & incolumis erit Siſinnius, vt quẽadmodũ à Paulo fratre meo ſcriptũ eſt, vir per mulierẽ ſanitatẽ mentis adipiſcatur. Atque ille quidẽ cũ hæc dixiſſet, abijt. Siſinnius autẽ B ſubito & quaſi ex aſſentiõe Theodorã accerſita (erat aũt tũ finis viſiõis) deſyderij, menſæ, conuiuij, ac reliquæ omnis communionis mentiõe facit, eorũq; omniũ vnã gratiã repoſcit, ſupplexq; ab ea petit, vt Deum roget, vt ipſi delictorum gratiã faciat: ſalutiſque viam demonſtret. Tum ſe ipſe accuſat, omniaq; ſe cauſa eius & facturũ & perpeſſurum pollicetur. Ego cùm ſuſpectã te in amore, inquit, haberẽ, quòd me qui vir tuus ſum, neglecto, ad peregrinũ illũ, Pontificis audito nomine, ires, nec naturæ perturbationes, tempeſtatũque quaſi fluctus ferrem, coactus ſum te in templũ abeuntem obſeruare, videreque ea quæ ibi agerentur. Ingreſſus cùm oculis curioſius ea quæ à Pontifice perficerentur, ſpectarem, attenteque audire ſtuderem ea quæ dicerentur, oculis ſimul & auribus captus ſum. Et quanquam ille qui Dei imitator eſſet videndi audiendique vſum mihi reſtituit, ego tamẽ tãti beneficij immemor, C non ſolùm ei parem gratiam non retuli, ſed cùm miraculũ monſtrũ eſſe dixiſſem, eum ſupplicio quantũ in me fuit affeci, ſeruiſq; præcepi, vt eundẽ & comprehenderent, & vincirent. Illis aũt qui eũ ſe tenere arbitrarentur, & in vincula ducere, ligna & lapides in manibus fuerunt, id quod mihi quoq; videbatur: & tanquã ab eis Pontifex teneretur, ei grauiter minabar. Itaq; peto à te maiorẽ in modũ vir tuus, & ab vxore mea hoc in beneficij loco precor, primùm vt Deum mihi propitiũ efficias, deinde me in gratiã cum Põtifice reducas. Theodora cùm hæc audiſſet, ad pontificem ſtatim venit, eiq; oĩa quæ & vidiſſet & audiſſet à viro ſuo, nunciat. Ille nihil cunctatus, confeſtim ad Siſinnium proficiſcitur, eum non vt anteà conuenit, ſed quo maiore ille ferocia in pontificem tum iuuaſerat, eò ipſe nunc maiore cum honore excepit. Ergo cùm magnã illius mutationẽ Pontifex perſpexiſſet, de vera religiõe D ac pietate apud eum copioſè diſſerit, totumque hominẽ ſubigit: cumque ille Chriſto credidiſſet, beatos illos Pontificis pedes contigit, atq; hæc cũ lacrymis locutus eſt, Gratias tibi ago vero & ſoli Deo, qui me ob eã cauſam oculis corporis excæcaſti, vt animi oculos aperires, meq; ad conſiderandum cernẽdũmq; verum compararres: mihique aurium munus ademiſti, vt vigili mente ac nihil eorum quæ extrinſecus ſunt ſentiente, pietatis religioniſq; veræ prædicationem haurirem & approbarem. Nunc verò veritatis myſterijs initiat⁹ ſum, certóq; ſciui ea quæ Græci ac gentiles tradant, fraudem tantùm eſſe, atque monſtri ſimilia. In ædibus ob hæc ipſa lætitiæ voluptatiſque plena erãt omnia, omneſque Chriſto crediderunt. Ineunte verò iam paſchate, omnes aqua ſalutari expiati ſunt vnà cum Siſinnio parẽtes atque liberi ad tres & viginti ſupra trecentos. Hoc multos qui paulo illuſtriores clarioreſque erant, attraxit, eorum qui maiore ſplendore & dignitate erant præditi, & quibus

Nerua imperator amicis plurimum, conſultoribuſq; vtebatur: ijque omnes E verã religionẽ cõprobauerunt. Quæ cũ animaduerteret, Publi⁹ Turcutianus, qui tum comes ſacrorum erat, grauiter tulit, indignaq; geſsit, conſyderanſq; queãdmodum religionẽ noſtrã, quæ creſceret, cõprimeret, Clementẽ ipſum quaſi maximè auctor eſſet eorũ om̃ium, de medio tollere ſtatuit. Conuocat vniuſcuiuſq; partis ac regionis vrbis præfectos, eoſdemque corruptos pecunia, eò deduxit, vt ſeditionẽ quandã in Clementẽ excitarent, atq; illius exiſtimationẽ in crimen vocarẽt, quòd ea ex parte vrbis in eũ amorẽ vellet dirimere, eumq; inſidijs oportunum reddere. Cùm ergo in eum coitionem feciſſent improbiſsimi ciues illi rumores ſiniſtros, vt ipſi putabant, de eo ſparſerunt, multaque in eum crimina contulerunt: præſtigias enim ei & veneficia obijciebant, religioníſque ſuæ euerſionem: & cùm multi aliis contumeliis eum afficere iactabant, tum patrios Deos conuitijs vexare quippe qui Deorum om- F nium maximum Iouem, ne Deum qiudem nominaret, Herculem Alcmenæ filium, quem ſalutis ſuæ auctorem dicerent, deteſtandum quendam dæmona, & ſceleſtum vocaret: amicam Venerem adulterã induceret: Dianã illã ſagittandi peritã, Mercuriumq; ſapientẽ ſermonis Deum, bellicoſum Martẽ, ipſumq; Saturnũ ex æquo om̃es cõtumelijs vexaret, & criminaretur, eorũq; fana & aras euerteret. Summa hæc fuit orationis: Aut Dijs ſacra faciat & immolet, aut vita quàm primùm priuetur, Atque ij quidẽ qui hos motus excitârant, petebant, vt Põtifex morte multaretur: quæ acerbè ferebant ij omnes qui conſcientiã precio addictã non habuerant: libereque apud populũ verba faciebãt: Quid mali aut ſceleris Põtifex admiſit? aut potiùs quæ beneficia Reſp. ab eo nõ accepit? Deinde ea quæ ab illo contra opinionẽ omniũ geſta eſſent, ſingillatim enumerabant, eorumque quæ cõmemorarent teſtes illos G citabant. Mamertinus aũt præfectus vrbis, qui ciuitatẽ in ea ſeditione videre nõ ſuſtineret, præſertim cũ religioni noſtræ creſcenti inuideret, ad ſe beatũ Clementẽ accerſit, verbiſque adeò generoſum fortéque animũ à propoſito cõſilio abducere conabatur. Eũ ex claro genere natũ eſſe dicebat, cuius rei cunctũ pop. Ro. teſtẽ haberet. Sed tamẽ eundẽ humano in errore verſari, ob eáque cauſam vrbem ipſam tacere non poſſe: quòd eum nouam religionem inducere dicerent & Chriſtum quendam præter patrios Deos prædicare. Itaque eum oportere ſuperuacaneã iſtã religionem omittere, & venerari colereque eos tãtùm Deos quos ciuitas probaret. Ad hæc Põtifex reſpõdit his verbis: Precor tuã conſtantiã, vt mihi dicendi facias poteſtatẽ, eaque attentè audias quæ dicturus ſum, nõ ita rationi cõtrariæ ſeditioni, inanibuſque tumultibus pareas. Neque em̃ ſeditiõi & tumultui locus eſt cũ cuipiã propoſitũ eſt H de ſalute ſua videre & de Deo diſſerere. Præfectus qui viri fortitudinem & cõſtantiã ſtatim ex ipſo exordio intellexiſſet, & dicere ipſe ac rurſ⁹ ab illo audire vereretur, reſpõſumque differret, de illo ad Traianũ Imperatorem refert. Rex ei quæ ſcripta erãt, diſtinguit hoc modo, Aut patrijs Dijs Clemens immolaret, aut trãs põtum in deſertũ aliquod oppidũ eorũ quæ prope Cherſonẽ* ſita eſſent, Roma perpetuo exilio dãnetur. Hoc accepto decreto, Mamertinus videbat, queãdmodum Clemens non exterminaretur, ſed ei potiùs atque imperatori perſuaderetur, vt immolaret. Neque em̃ æquo aĩo tantã viri virtutem damnare poterat. Atque hoc ei maiore curæ fuit illis perſuadere, quàm exilium acerbè ferre, quo Põtifex ſtudioſius præfectum ipſum ad verum Dei cultum traducebat. Tanta enim in Clemente diuinitùs gratia elucebat, adeòque illius lingua omni fauo ac melle dulcior inſtillabat, vt etiam

Puto Cherſoneſum legendum: Poteſt aũt uel oppidũ eius nominis, quod à Diana cõditum (ſi credatur) fertur, intelligi, de quo Põponius Mela II de Situ urbis libro cap. I agit: uel ipſa Taurica peninſula ei⁹ nominis: Sed ciuitatem eſſe cõſequentia paulo pòſt uerba ſatis docent.

Mamerti-

A Mamertinus ipſe eius amore ſingulari captus,& multùm ex illi' abſentia ingenuerit,& lachrymas pōtifici ꝓfuderit,cum his verbis,Deus,cui tu incorruptè ſeruis,tibi in aduerſis rebus auxiliũ ferat:& nauigium cõceſſerit,impoſitis ijs oĩbus abundãter q̃ ad victũ ꝑtinent,&dextrã ei dederit,&veſtierit et ita cũ debito ſalutatiõis officio demiſerit.Multi etiã religioſi viri eum ſecuti ſunt,q cùm in exilij locũ ꝑueniſſent,Chriſtianos circiter mille atq; eo plures offendunt q in ergaſtulis ad marmora ſecanda iãpridẽ,religiõis noſtræ cauſa dãnati fuerant.Hi de Pontifice anteà audierant,eumq́; exilij cauſa ad ſe venturum eſſe,itaq; eius aduentus nõ vulgarẽ illis conſolationẽ attulit. Cùm ad illos venit,ab ope manuum liberi ac ſoluti,ad eum accedunt cum lachrymis ſanctosq́; illos eius pedes cõtingunt,puras manus oſculãtur,calamitates atq; mala q̃bus opprimerentur,cum lachrymis cõmemorant,ſuum à patria diſ-
B ceſſum,inſuauem in peregrinatione viuendi rationẽ,rerum ad vitam neceſſariarum inopiam,& quod grauiſſimum erat oĩm,aquæ ipſius penuriã.Si quis eñ,inq̃unt,toto die opere manuum atq; labore defatigatus,exiguã quãdam aquæ guttam ſumere velit,vt miſeriã quam ex labore ſuſcepit,ſubleuet,is nõ paucioribus ſtadijs quàm quinq; &quadraginta confectis,aquam portabit. Ex his Pontifex primùm obortis lachrymis dolorem cepit,deinde cùm Deo gratias egiſſet,illorumq́; animos ſatis conſolatus eſſet,Non inquit,ſine cauſa huc me Deus expelli paſſus eſt,ſed vt & eorum malorum quę toleratis ſim ſocius,& patientiæ maximè cõſtantiæq́; exemplo.Tum ſe ad orationẽ conuertit,precaturq́; vnà cum eis Deum,vt confeſſoribus ſuis fontem aquæ aperiat,& qui ꝑcuſſo ſaxo in ſolitudine aquarum ingentem vim elicuiſſet, ipſæ aquæ copiã ſibi ꝓberet.Iam oĩbus in orationẽ incumbentibus,Pontifex
C huc atq; illuc cõuerſis oculis,agnum quendã cernit,qui dextrum pedem ſublimem habebat,& ſubiectum ſolum quaſi monſtrabat(neq; eñ quiſquam alius agnum vidit)coniectiſq́; & cõmiſſis oculis põtifex , ad notatum deſignatumq́; locum cum ijs qui aderant veniens,Dñi,inquit,noſtri Ieſu Chriſti noĩe,hîc mihi filij,fodite.Cumq́; locum in quo agnus ſteterat, omneq́; ſolũ circũfodiſſent,ipſe ſumpto ſarculo locum eum quẽ agnus mõſtrauerat,pulſat leui quodã ſublimiq́; ſono:tumq́;repente terra aquam nitidã ac lympidã, quæq́; ori iucunda & ſuauis erat,ex ſe extulit, eaq́; impetu quodam effuſa, flumen effecit.Cumq́; oẽs aqua lætos redderet,pontifex,Fluminis, inq̃t, impetus lætificat ciuitatem Dei.Hinc cuncta ad eum ciuitas cõfluebat, illiusq́; ſpiritualis doctrinæ dulcedine, omnes ad veram fidem traducebat vt etiam multi quotidie circiter quinq; millia baptizarentur , veraque religio indies
D creſceret.Nondum annuum exilium emenſus erat, cùm ab ijs qui crediderant,templa quinque & ſeptuaginta numero ædificantur,fanaq́; idolorum, & templa euertuntur,& lucos qui eis conſiti,longè lateq́; pertinebant, ignis conſumit,omniſq́; dæmonum inſania deletur.Fama tum inuiſa & moleſta ad imperatoris aures peruadit, quæ res Chriſtianorum indies magis ac magis creſcere,atq; progreſſum facere doceret: ob eamq́; cauſam Aufidianum ducem ſtatim mittit,qui nõ ſolùm non vltra res illorum proficere ac procedere ſineret,verùm etiã eos qui in eorũ ditionẽ redacti eſſent, reuocaret abſtraheretq́; à religione.Is cùm Cherſonem veniſſet,multiſq́; Chriſtianis multis varijſq́;tormentis ac ſupplicijs affeciſſet,omneſq́;propoſito ac voluntate martyres effectos eſſe cerneret,& paratos ſexcẽta mortis genera perferre,q̃d facit?Abſtinet ſe q̃dem à multitudine,ꝙ vereretur ne tãdem plures martyres faceret:auctorem aũt vnum coërcet,omnemq́; furorem in beatum illud Cle

mentis caput immittit.Cùm verò ei leuia eſſent oĩa,neq; vlla eſſe duceret, & E
ex ijs quæ pertuliſſet,maiorẽ alijs fiduciã præberet, breuẽ ei atq; celerẽ vitæ
priuationẽ excogitat.Nam in mdiũ mare martyrẽ abducit anchoraq; eius
ceruici deligata in profundũ demergit vt ne reliquiæ quidẽ,inqt,illiꝰ, Chri-
ſtianis remaneant.Verùm ille quidem in profundũ deiectus eſt,Chriſtiano-
rum autem multitudo quæ ſtabat in litore,miſerè lamẽtabatur, lugebat,mi-
ſerabiliq; voce pontificẽ oẽs appellabãt. Cornelius verò & Phœbus illius
diſcipuli cum eas voces quas res ipſa poſtulabat, clamore ſublato mitterent,
nec haberent,quod caſum illum conſolari poſſet, comprecemur, inquiunt,
oẽs vno cõſenſu Deũ,vt nobis martyris ſui corpus oſtendat.Cumq; ipſi pre-
carẽtur,Deus tum qddam multo maiore admiratiõe dignũ,q̃ Moyſes ꝑfecit.
Diſcedit em̃ ac deflectit mare longè lateq; ſtadia circiter viginti. Multitudo
terra incedens,id quod etiã tuæ Chriſte,poteſtatis eſt, ſaxũ offendit, quod à F
tua immenſa ſapiẽtia factũ tẽpli ſpeciẽ præbebat, & in eo martyris corpus
cum dignitate collocatũ, grauemq; illã anchorã ad ſaxum etiam poſitã.Sed
Cornelio atq; Phœbo patefactũ eſt, ne corpus, quod in profundo præclarè
ſitũ eſſet,transferrent: foreq; vt quotannis eo tẽpore quo martyr è vita ex-
ceſſiſſet,mare ijs qui accederẽt,ſeptẽ cõtinuis diebus curſum ſuũ cohiberet,
tranſitumq; pedibus vſq; ad corpus permitteret.Id quod & quotãnis adhuc
accidit,& aduentũ eius recordatiõis quaſi terminũ quẽdam,certumq; diem
obtinet.Hinc cùm hæreſes ſectæq; oẽs à religione noſtra alienæ,tum bar-
barorũ inſtituta euerſa & ſublata ſunt, ꝙ ſigna atq; miracula quæ ibi in mar
tyris memoria edebantur, oẽs ad veri cognitionẽ traducerent.Nemini em̃
eorũ qui inſanabili aliquo malo atque morbo oppreſſi erãt, quicquã magis
neceſſariũ fuit,q̃ aquę cõmunio & aſperſio,ad morbi,quo affligebãtur,de- G
pulſionẽ.Sed hæc quidẽ & huiuſmodi ſunt,& ita habẽt:illud verò lõgè ma-
ius eſt,ſatisq; in eo eſt viriũ ad faciendã fidem eorũ quæ cõmemorauimus.
Cùm em̃,vt ſuperior oratio declarauit,in maris voragines martyr demerſus
eſt,& in aquarum ſinus deiectus, mare deorſum fluens longiùs, & quaſi ſub
pedẽ ſecedẽs,index corporis mirabiliter fuit, patefecitq; iter ingrediendũ ei
qui ire voluiſſet,magnusq; Chriſtianorũ numerus tum id corporis ſpectacu
lum excitabãtur.Poſteà verò etiã maximus dies feſtus miraculũ induxit, aut
potius miraculũ diei feſto cauſam dedit,quod nõ ſemel editũ,deinde termi
num habuit,ſed vniuſcuiuſq; anni curſu atq; ambitu eodẽ modo exiſtebat,
impioſq; animos & à Dei veri cultu alienos,ad epulũ conuocabat. Cùm em̃
hæc ita eſſent,& Chriſtianorũ oĩm q̃ Cherſonẽ incolebãt,ad diẽ feſtũ mira-
culi cõcurſus fieret:ibi etiam Deus miraculũ edidit ſuperioribus mirabilius. H
Vir em̃ quidã religionis noſtræ cum vxore & filio, quo tẽpore iam miracu-
lũ edebatur, vnà cum reliqua multitudine ad illud martyris corpus viſendũ
profectus eſt. Cumq; maris profundum pedibus ingreſſi illi,in templa quod
in alueo ſitum erat,intraſſent,manibuſq; eo puerũ duxiſſent,ſancto illo ſpe-
ctato ſepulchro, cùm alia multa à ſancto poſtulauerũt, tum filio ea precati
ſunt omnia,quæ æquum eſt parẽtes petere. Cùm precati eſſent, ac ſepulchrũ
religioſè quaſi oſculati eſſent,ipſi qdem die feſto perfecto, domum redeun-
tibus om̃ibus cum multitudine quæ eò cõuenerat, ad ſuos reuerſi ſunt: puer
autẽ inſcijs ignariſq; parẽtibus neſcio quo modo ſolus in tẽplo remãſit,hoc
etiam diuina quæ cõprehendi nõ poteſt agente ꝓuidentia,vt maiore in ho-
nore eum haberet aĩm,& corpus ipſius cauſa ꝓfudiſſet. Atq; aqua qdem ad
ſua loca remeãs,ꝓfundum ſtatim occultauit,rurſuſq; mare effectũ eſt:paren

tes autem

A tes autem paulum à corpore digreſſi cùm filium ſecum eſſe non viderent, ad requirēdum eum reuertuntur, vt eum inuenirēt: mare rurſus animaduertunt viam eam quæ ad corpus ferret, ſtatimq; tumultuantur, perturbantur, permouentur, maiore ſtudio ad inueſtigandum puerum ſe conferunt. is autem in ſepulchro abditus erat. Poſteà verò q̃ multo labore quæſitum nō inueniunt, eumq; in profundo abditum ſicuti erat, exiſtimant, magna triſtiq; voce, filium appellantes & pectora pulſabāt, & caſum q eos opprimebat, lugebant, tum ea ad beatum Clementē oratiōe vſi ſunt, qua animus mœrore cōfectus vtatur. mortē em̄ pro his malis optare nō deſtiterunt, dum proximorum nōnulli q eos iā in lamētatione luctuq; cōfectos incidiſſent, multis præ dolore ꝓfuſis lachrymis, eos cōſolati ſunt, diuturnumq; mœrorē atq; dolorē depulerunt. Verùm cùm illi domum reuertiſſent, dolor recruduit, pueriq; tuni B ca quā viderunt, ſiue alia quæ habere aut ferre ſolitus erat, cùm in mentē parentibus veniſſent, acerbiorē eis caſum reddebant. Annui autē temporis ſpacio cōfecto, cùm dies feſtus ille præclarus immineret, dolor eos rurſum eo grauiùs cōficiebat, quo maior crebriorq; pueri memoria in eorū animis verſabatur: tumq; his verbis inter ſe vtebantur, Eamus ad ſepulchrum, videamus num quid pueri relictum ſit, fortè illud afferamus. Hæc atque alia ad caſum ꝑtinentia cùm inter ſe diſſeruiſſent, domo proficiſcuntur cum lugubri veſtitū, oculis vi lachrymarum tabeſcentibus, & ad litus perueniunt. Mare, cùm ſtatus dies veniſſet, ſtatim deflexit: ſequuntur illi primi, & pedibus alij rurſus, mariq, pro duce itineris vtūtur: atq; in tēplum illud fortuitu ædificatū, imò verò ſapientia tua Dn̄e effectum, ingreſſi puerum cernunt, ô miraculum, viuum ſaltantemque in templo. Ac primùm quidem de ijs quæ videbantur, C ambigebant, reputantes num puer eſſet, id quod videretur. Poſtea verò q̃ notis & figuris oris om̄i ex parte puer impulit ad aſſentiendū, eumq; illum puerum eſſe crediderunt: ſtatim ad eum accedunt, coniunctiſq; & oculis & labris, diù fleuerūt, dulcibus illis prę gaudio profuſis lachrymis, vehementerq; quaſi nudo animo in eius oſcula irruerunt. Deinde cùm paulum ſe collegiſſent, ac puerū curatè de ſingulis rogārūt, quónā pacto ita cōtra oīm opinionem cōſeruatus eſſet, quo cuſtode, quo altore, quo fotore, quo vitæ parēte. Ille cùm ſiniſtra ſepulchrum teneret, altera eum q in illo ſitus eſſet, mōſtraret, Hic mihi, inqt, & vitæ largitor fuit, & altor & cuſtos, meq; adhuc ſemꝑ apud ſe ſaluum eſſe voluit, & præclarè lactauit atq; educauit. Miraculo parētes nouo & inaudito cum voluptate deliniti, ſuperiores luctus triſtiaque illa de ſuo caſu verba, in lætitiā gratiarumq, actionē mutauerunt: Mirabilis, in- D quiunt, Deus in ſanctis ſuis, omniaque quæ ſequuntur addunt. Reuertuntur ergo domum beati, quemq; vt mortuum lugebant, & cuius ſepulchrum belluæ marinæ aluum eſſe celebrabant, atq; adeò cuius nihil reliqui ſe inuenturos ſperabant, eum cùm ſecum incedentem haberent, colloquentemq; cernerent, rem quandam patribus incredibili voluptati futurā, incredibilemq; ſuauitatem & dulcedinem ſuis ipſorum animis inſtillabant. Sic honorem habere ſolet cōmunis oīm Dominus Chriſtus ſeruis qui ipſius cauſa mortem tolerauerunt, & qui tantum periculum ſuſceperunt, eos tali miraculorum præſtantia, talibus ſplendoribus ornare, quos nobis etiam conſequi liceat, per gratiā atq; humanitatem Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, cui cum Patre & Spiritu ſancto ſempiterna gloria tribuatur.

Amen.

— CLEMENS
— 1562

Quarto
BR
65
.C5
L3
1562
c1